ACTA
ERUDITORUM
ANNO
M DCC VI
publicata.

Cum S. Cæsareæ & Regiæ Polonicæ Majestatum Privilegiis.

LIPSIÆ.

Proſtant apud JOH. GROSSII Hæredes,

JOH. FRID. GLEDITSCH,

&

FRID. GROSCHUF.

Typis JOH. SAMUELIS FLEISCHERI.

A. M DCC VI.

N. I.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii, Anno M DCC VI.

SUIDÆ LEXICON GRÆCE & LATINE.

Ex MSS. Codd. recensuit, emendavit, notis illustravit, versionem Latinam Porti correxit, indices auctorum & rerum adjecit, LUDOLPHUS KUSTERUS, Humaniorum Literarum in Gymnasio Regio Berolinensi Professor.

Cantabrigiæ, typis Academicis, 1705. Volumina tria in fol. chartæ aug. Constat 27 circiter Alphab.

FRequentiori eruditorum usu Lexicon Suidæ teri cœpit ab anno inde 1499, quo typis Mediolanensibus primum exscriptum fuit. Eam editionem Aldina secuta est anno 1514, ex alio, quod multæ ejus a Mediolanensi discrepantiæ probant, codice MS. expressa. Frobenii inde successit Basileensis A. 1544, nonnisi sphalmatibus & editorum interpolationibus ab Aldina dissidens. Eodem anno prima Suidæ Latina versio Hieronymi Wolfii opera seorsim a Græco textu prodiit, quæ ab ipso recognita emendatior lucem adspexit paulo post Basileæ A. 1581. Tandem Æmilius Portus Genevæ A. 1619 Suidæ textum Græcum, una cum nova sua versione, vel potius paraphrasi, luci publicæ exposuit.

Multa in illa Porti editione, quæ ultima est cæterisque præstantior, a Viris doctis desiderata. Quod neque cum MSS. codicibus, neque cum editis omnibus textum comparaverit, multosque proinde operarum etiam typographicarum errores intactos reliquerit, vel etiam tanquam variantes lectiones annotaverit: quod item in investigandis autoribus, quorum fragmenta adducit Sui-

 das,

das, vel e quibus, non allegatis eorum laciniis, sua depromsit, nullam adhibuerit diligentiam: imo quod ne ipsum quidem secum ipso Suidam, variis locis eadem repetentem, contulerit: aliaque ejus generis, quorum exempla affatim ab ipso clarissimo Kustero in præfatione novæ hujus editionis adducuntur.

Nondum itaque eo ornatu huc usque Suidas prodierat, qui dignus esset ea, qua nunc fruimur, litterarum luce: quem proinde ipsi parare atque induere, Herculeo labore, ingeniique solertia summa, conatus est novum Germaniæ nostræ decus, clarissimus Kusterus. Opus ille istud, arduum sane maxime, aggressus est trium codicum inprimis MSS. Bibliothecæ Regiæ Parisiensis fretus subsidio, quorum primus optimæ notæ est, ætatemque habet annorum D minimum: tum porro variantium Lectionum a Joanne Pearsonio olim ex codice Vaticano, & ab amicis quibusdam ex Colbertino, Vossiano & Antwerpiensi codicibus excerptarum: & denique notarum ejusdem Pearsonii, quas integras suis, nomine ubique autoris addito, Vir clarissimus, juxta cum Portianis, quibus aliquid inesset momenti, inseruit: quod tamen vix numerum facere in vasto notarum, quas ipse adjecit, pelago, facile & primo intuitu inspicientibus patebit.

Qua vero dexteritate istis subsidiis suis fuerit usus, quo eruditionis apparatu, qua ingenii acrimonia, etiam ubi ea destituerent ipsum, puritatem atque nitorem Scriptori suo restituerit, difficile est explicare, experiri præstat. Tria tantum, quæ inter evolvendum sese nobis obtulere, afferemus exempla, ut trinum scilicet operis, ut sunt humana, consummati atque perfecti, specimen hic prostet. In voce βληχὴ ista legimus: Βληχὴ τὰ τεκια καὶ ὑδαμῶς τοῦ τρόπου, Delio profecto natatore opus habentia. Expeditissima emendatione βληχητὰ restituit Vir clarissimus, istamque ῥῆσιν ex Eupolidis Δήμοις explicat, ubi Hippocratis cujusdam Atheniensis filii perstringuntur Jambis istis duobus:

Ἱππο ϰράτους τε παῖδες ἐμβολιμαῖοί τινες
Βληχητὰ τέκνα, καὶ ὑδαμῶς τοῦ τρόπου·

Sic nempe illi leguntur apud Scholiast. ad Aristoph. Nubes p. 180. In posteriore tamen Jambo cum aliquid deesse vel ipsum loquatur metrum, id Viro doctissimo ita supplere visum:

Βλη-

Βληχητὰ τέκνα κ' ὑδαμῶς τῷ νῦν τρόπῳ.

Βληχητὰ autem *balantia* esse animantia nemini ignotum, quæ pecora campi vulgo appellamus: neminique obscurum amplius esse potest, ita verba Suidæ esse vertenda: *filii bardi & moribus ævi minime accommodati.* Plane etiam intelligi non poterant verba in Δωδεκαδόρῳ ista: Κυλληνίων ἀνερύσαντες ἔρρεξαν, καὶ οἱ δωδεκάδωρα κέρα ἄλλω μακρετένοντι ποτὶ πλατάνιστον ἔπάξαι. Verum incidit Vir clarissimus, pro sua felicitate, in Epigramma ineditum, ex quo depromta ista, ubi duo Arcadiæ pastores Pani Cyllenio juvencam resupinam mactasse, eique duodecim palmorum, h. e. δωδεκάδωρον, cornu dedicatum platano affixisse clavo narrantur. Ejus inter alia sunt sequentia:

- - τὸν κεραὸν δάμαλιν
Πανὶ Φιλορείτα Κυλληνίω αὖ ἐρύσαντες
Ἔρρεξαν, καὶ οἱ δωδεκάδωρα κέρα
Ἄλω μακροτένοντι ποτὶ πλατάνιστον ἔπαξαν.

Unde manifestum est Suidæ verba ita esse legenda: Κυλληνίω αὖ ἐρύσαντες ἔρρεξαν, καὶ οἱ Δωδεκάδωρα κέρα ἄλω μακροτένοντι ποτὶ πλατάνιστον ἔπαξαν. Cujusmodi emendationes, adeo planas, in ipsum textum statim receptas haut fuisse non immerito mireris. Sed tertium adhuc tibi debemus exemplum. In voce Παλαμήδης ultima verba ita se habent, ὑπολαμβάνω δὲ καὶ τὸν ποιῆσαι, quem locum mutilum esse animadvertit jampridem Leo Allatius, eumque ita supplendum existimavit, ὑπολαμβάνω δὲ καὶ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ποιῆσαι, ut sensus sit, bellum Trojanum carmine descriptum a Palamede fuisse: certiorem vero ducem secutus clarissimus Kusterus codicem Parisiensem, lacunam hanc ita supplevit: ὑπολαμβάνω δὲ καὶ τὸν ποιητὴν Ὅμηρον αὐτὸ τοῦτο πεπονθέναι (invidiam nempe in præcedentibus Suidas memoraverat, qua Palamedem ob præclaram scientiam insectati nonnulli fuere) καὶ μηδεμίαν τοῦ ἀνδρὸς μνήμην ποιῆσαι. Nempe in causa indaganda Homerici illius de Palamede silentii, alii quoque soliciti fuere, Apollonius inprimis, quem Achillis de eo Manes interrogasse, apud Philostratum legimus.

Sed luculenta, quam toti operi Vir clarissimus præmisit, præfatio

ſicco pede non erat prætereunda: in qua de Suida ſuo ejusque Lexico complura diligenter obſervavit. Suidam nullum extitiſſe, temere nimis Angelum Politianum affirmare, cum ejus non omnes tantum codices MSS. in operis hujus inſcriptione, verum & Euſtathius meminerit ad Homerum. Cujas fuerit, non conſtare: Samium eum fuiſſe, male nonnullos ex loco in voce Σαμοθράκη colligere; nam verba, quæ iſthuc trahunt, veteris eſſe Scriptoris, nec ad Suidam pertinere. Vixiſſe eum, quicquid viris magnis, Grotio, Wolfio, Caveo videatur, ſeculo XI, vel XIImi initiis ſub Alexio Comneno, ſi ab ipſo ſint Pſelli loca, in hoc Lexico, quod a nemine huc usque obſervatum, in vocibus Γνώρας, Δέρτρε & Ἡγήτορες allegata: illius enim ætatis eſſe Pſellum; at potuiſſe loca illa poſt Suidæ tempora ab aliena manu inferciri, quod de primo ſaltem certum ſit, qui etiam in codice Pariſ. non inveniatur. Incertæ itaque ætatis ipſum quidem eſſe Suidam, multa tamen ejus Lexico ſequiore ævo acceſſiſſe, vel ex codice Pariſienſi optimo liquere, in quo multa loca Scriptorum recentiorum, vel plane non, vel margini adſcripta, idque manu nonnunquam recentiore, compareant. Male Gyraldum Suidam Hiſtoricum, cujus apud Strabonem, Apollonii Scholiaſten, & Stephanum Grammaticum mentio, cum Lexicographo confundere. Lexicon ex variis autoribus compilatum eſſe, in quibus tamen Scholiaſtes Pindari, Theocriti & Apollonii non adeo frequentes ſint ac Reineſius exiſtimavit Var. Lect. p. 479. Scholiaſten antiquum Ariſtophanis totum a Suida fuiſſe exſcriptum, non verſa vice, auctiora tamen habuiſſe Suidam illa ſcholia, quam nos hodie, viciſſimque ſcholia illa ex Suida atque aliis a recentioribus paſſim eſſe interpolata; id quod exemplis monſtratur. Judicium & ἀκρίβειαν in hac compilatione paſſim deſiderari: mendoſis codicibus ſæpe compilatorem eſſe ſeductum: homonymorum res uno tenore, quaſi ejusdem eſſent omnes, ſæpe referri: res eorum quoque, qui nomine ſint diverſi, quandoque miſceri: exempla ſæpe loco plane alieno adduci; quod tamen interpolatorum potius quam Suidæ ſit vitium. Quod reliquum eſt, librum multis nominibus, ob Hiſtoriam Litterariam inprimis, cujus varia capita attingat, totque veterum Scriptorum fragmenta, eſſe utiliſſimum. Cætera, quæ de variis editionibus, ſuisque ad novam hancce admi-

miniculis dixit, ſub initium hujus ἱςορίας expoſuimus. Finem facit Cantabrigienſis Academiæ laude, quæ per quadriennium nidum excludendo huic fœtui benigne ei conceſſerit. Cui nos quoque eam ob rem, tum communi Reipublicæ litterariæ, tum maxime Patriæ noſtræ nomine gratias agimus: ejusque meriti, inter cætera in gentiles noſtros collata, perennem apud nos memoriam victuram eſſe, prolixa voluntate, & ad ſimilia officia præſtanda parata, pollicemur.

HENRICI SNELLEN, MEDICINÆ DOCTORIS, Theoria Mechanica Phyſico-Medica Delineatio, in qua damnoſa ejus præcepta ad rationis & experientiæ lancem revocantur, ac practice emendantur.

Lugduni Batavorum apud Jordanum Luchtmans, 1705. in 8.
Conſtat 1. Alphab.

PRæſentem Theoriæ Mechanicæ Delineationem in duas diviſit partes Author Clariſſimus, in quarum prima *Baglivum*, Medicum Romanum acriter perſtrinxit, ejusque *de Fibra Motrice* a nobis in Actis anno 1703 menſe Auguſto pag. 338 commendatum *Specimen* ſub examen vocat, atque refutat: in altera infamem, uti vocat, juvenibus inquiſitionem menſtrualium muliebrium explodit, in illud fere unicum vires ſuas intendens, ut demonſtret, mechanici ratiocinii faſtum & abuſum, ubi homines ſectæ ſuæ tantum adulantes non erubeſcant omnia gratis reponere, quæ nec ipſa natura concedit, nec ars unquam demonſtrat, ſi pauciſſima, quæ admodum trivialia ſint, exceperis.

Quoad primam Partem, quæ contra Clar. Baglivum in medium profert, mittimus, ne contra morem hactenus a nobis receptum agere videamur, in quo Autoris hypotheſis Theoretico-Practica conſiſtat, breviter delineaturi. Exiſtimat igitur ſolida fluidis originem debere ſuam, illaque his undique ſtipari, imo ex iisdem conſarcinari. Particulas ſolidas materiam, portiones materiæ immerſas ventum æthereum, aut ignem, aut aquam ſubtiliſſimam vocat. Materiæ aſſignat quietem, vimque omnem & poteſtatem reſiſtendi, & pro tempore retinendi portiones ſpirituales. Portionibus adſcribit motum, omneque mo-

mentum actionis, quæ obſervatur in materia. Materiæ quantitatem molem vel maſſam nominat; qualitatem vero inquirit in molis diſpoſitione & conformatione varia, quæ præſertim exteriores & ambientes illas ſuperficies iſtius molis ſpectat, poſtmodum poros & tubulos fingit ex molis nexu, ſitu & ordine. Portionum quantitatem in collectione quadam majori & minori mobiliſſimarum particularum reperit. Qualitatem vero maximam conſiderat in materia leviſſima, aſſociata ſpirituali immerſæ portioni, quæ cum in ſua perſiſtat forma, omnibus ſuis accidentibus ſtipata, eam exinde ſpiritualis actionis directionem ad ſpeciales quosdam motus limitari & diſponi ab illa materia reſiſtente putat. Materiam inſuper ejusque portiones ſe mutuo afficere ſupponit, ita tamen, ut quædam inter hæc duo relatio ſit, nunc majoris, nunc minoris reſiſtentiæ, aut actionis. Solidam tamen materiam magis pati a fluida portione, quam hanc ab illa, nec tamen materiam immunem eſſe reſiſtentia, illius motum retardante, alterante, detorquente, ipſique ſeſe adjungente, ac una cum liquida portione ad actus varios concurrente defendit. Primam coalitionem, productionem vel generationem illius maſſæ deberi exiſtimat parti fluidæ leviſſimis ſolidis impraægnatæ, hujusque conſtanti aut debili reſiſtentiæ ſuam tribuere conformationem, ex quadam minimarum ſuperficiuncularum aptitudine materiæ ad ſe invicem accedentis & adaptandæ, ita tamen, ut materia ipſa portioni ſpirituali intermixtæ ſuum debeat ornatum & culturam nobiliorem. Portiones has generaliter ſumtas dividit in tres partes, qualitate ſua diſtinctas, in aqueas ſubtiles, in ramoſas oleoſas acres, & in rigidas ſalinas. Omnes has portiones momenta ſuarum actionum limitata offerre addit, reſpectu materiæ, cui occurrunt; duas equidem priores benigniores in ſuo opere exiſtere, ultimam vero violentam eſſe & ſæpius ſibi fingere & vi parare aditum in materiam. Hasque portiones poſſe adeſſe vel abeſſe judicat pro quantitate & qualitate majori vel minori in ipſa materia, easque poſſe infinitis modis alterari ex portionibus illis variis, quæ aliunde adveniunt. In ſtatu p. n. prædominium ſuperbum & noxium noſtræ machinæ hujus illiusve portionis aut materiæ ſupponendum eſſe docet. Modo enim particulæ aquoſæ luxuriant, & omnes effectus fiunt lan-

languidi & torpidi portionum ſpirtualium, humores turgeſcunt, partium ſoldarum tonus enervatur, & momento actionis neceſſariæ deſtituitur; tum autem partes ſeroſæ ſunt exaltandæ, ſerique abundantia ſecernenda. Modo portio ſulphurea ſeu ramoſa peccat, & vel nimiam partium acrium, inflammationis auctorum, velocitatem, vel retardationem partium incraſſatarum aut in figura ſua depravatarum, vel ſeroſarum motum inteſtinum concitat, ubi modo illa eligenda ſunt remedia, quæ portionum immerſionem in ipſa materia promovent, ita ut momenta motuum & actionum in illis fluidis ac ſolidis retardentur; qualia ſunt aquea, terræ ſive graves, ſive mucaginoſæ, abſorbentes & involventes, & vena ſecanda; modo purgantia & medicamenta fluidiora, & quæ figuram partium depravatam corrigunt, ut tincturæ minerales & extracta animalium atque vegetabilium locum inveniunt. Modo particulæ ſalinæ abundant, vel una cum ramoſis, per balſamica, & ſpiritu veloci acido inſtructa alexipharmaca corrigendæ; vel una cum aqueis, per mera abſorbentia fixiora, aliquando etiam ſpiritibus ardentibus armata, oleoque ſubtili prædita emendandæ, non neglectis vomitoriis, purgantibus, diureticis & diaphoreticis; vel una cum terreſtribus, ſalino auſtero vel muriatico ſapore imbutis, per ſalia, aquoſa, ſale & oleo non deſtituta, & oleoſa ſpirituoſis juncta alteranda.

Nec defuit, in quem in altera Parte calamum ſtringat Autor. Eſt hic *Johannes Freind*, cujus in *Emmenologia* placita *in Actis noſtris anno antecedente menſe Martio pag. 174* tradidimus. Quæ controverſiæ nos non admodum morabuntur, noſtro officio nos ſatis feciſſe credentes, ſi indicaverimus, ex illorum claſſe Medicorum eſſe Autorem, qui in fermentationem fluxus menſtrui cauſam rejiciunt. Putat enim, loca, in quibus fermentum deliteſcit, eſſe glandoſa glandularum corpuſcula, cum vaſis excretoriis, utpote quæ motui & librationi partium ſpiritualium ſint aptiſſimæ; quamvis ſanguis ſuum etiam conferat munus, & ſpiritus animales, a quibus partium facultates primum imperium acquirunt, quoniam humores ad independentiam majorem horum ope deducuntur, moderamen autem ulterius acquirunt a portionibus variis, per motum extricatis & coacervatis, quæ ſuo acceſſu reliquam

ma-

materiam ſtimulant, & ad fervorem, id eſt ad fortiorem ſenſibilioremque motum, cogunt; hancque ſententiam nec circulanti ſanguini, nec ſenſui communi repugnare exiſtimat, jubetque perpendere, vaſcula ſinuoſa & glandulas fermentum hoc continentes aliquo modo ab æſtu ſanguinis eſſe remotas, ejusque aggeres eſſe oppoſitos ex fibris, valvulis & muſculis ſphinctericis in glandulis, unde maximum confuſionis periculum præcaveatur. Multo minus credendum eſſe aſſerit, hoc fermentum extingui; ex eodem enim fonte novam ei ſuppetere ſupellectilem, ex quo vires exhauſtas recuperant ex morbis convaleſcentes. De novo enim reſtaurari ſanguinem, & renovari per alimenta, ut jacturæ denuo reſiſtere poſſit, eumque tempus quoddam requirere, antequam ſpiritualibus illis nobilitetur portionibus, hasque non ſimul & ſemel poſſe communicari lymphæ & partibus ſolidioribus, ſed tantum per vices, cui luxurianti motus illi debeantur. Organa excretiora ſanguinis menſtrui ſtatuit glandularum vaginalium veſicularium vaſcula excretoria in vaginam hiantia. In his enim minima eſt reſiſtentia, quoniam naturaliter pro lympha excernenda laxe tantum connivent, & dum ſanguis orgaſmo quodam a ſpirituum copioſiori influxu & acrimonia lymphæ, præſertim vaginalis tempore menſtruationis turget, hæc copioſior iis horis profluens ſanguini e glandularum cavitatibus per propria vaſa per motum inteſtinum humorum dilatata viam aperit; hujus enim momentum multo majus eſt, quam humorum copiæ. Circa tempus menſtruationis hæc Autoris eſt ſententia: Machina humana tenella ad pubeſcentiæ levioris terminos usque mollis, flexilis & aquea eſt, fibræ patentiores, magis perviæ & perſpirabiles exiſtunt, quæ facillime humores, eo tempore magis ſeroſos, admittunt, & dimittunt per omnes poros, canales, tubulos, utpote minus reſiſtentes actionum etiam leviorum momentis. Lubricitas vaſorum, ſeroſorum humorum ſtatus, villorum flexilitas, ubi motui illius machinæ vegetativæ ſuccurrunt, ſimul loculos extenſos per illam vegetationem replere coguntur, quod fieri nequit, niſi per materiam quantam ſatis tenacem, & glutinis inſtar balſamicam, ſpirituali portione minore in quantitate inſtructam, quæ in eo ſtatu minus excernitur, ex materia debilius attributa, minus oleoſa, ma-

gis

gis aquea. In pubertatis flore ex materia copiosius congesta, sensim firmiori reddita, æque in fluidis ac solidis partibus durities crescit, unde angustiora fiunt vasa & simul retinendæ & subigendæ materiæ fluidæ constantiora, cum totius machinæ decore. Lubricis igitur & mollibus fuga permanente sua, oleosis & tenacioribus aliis injiciuntur vincula, quibus coërcita ope fluoris & resistentiæ magis ac magis attenuantur, in portione subtili accrescunt, momentaque majoris actionis acquirunt, ut sensui ac motui majori tandem perfectiori maturitatem suam nunc adepta inserviant. Illo ipso tempore vigor conspicitur, postquam diluens serum non tam potens adest, ut spirituum vim intercipiat; tunc enim in ipsa vasa fit arietatio, haud raro cum apertura & ruptura eorum minus resistentium, resultans ex copia illarum portionum materiæ antehac immersarum, nunc per fortiorem attritionem emersarum. Exiliores autem partes cum angustissimos poros & canaliculos in glandulis petant, necessario hæ tenui sua substantia redundare faciunt illa loca, vasellaque inflari ad intumescentiam quandam partium minimarum coguntur, quæ postmodum aut sua effundere opus habent, aut vicina loca comprimunt, & angustant, quod semper in motum proxime adjacentium, dein remotiorum humorum redundat. Hi spiritus aut hæ portiones subtiles natæ ex quadam contemperatione materiæ subtilissimæ, aeris, salis irretiti in materia, ad oleosam naturam accedente, sensum & motum cum calore interno augent, texturas in fluidis majus spatium exigentibus replent & distendunt, tandemque magnitudinem ictuum & nisuum materiæ accelerant, ut vasa minus resistentia locum suum pro fluxu menstruo in mulieribus cedere cogantur. Ratio mensium deficientium in vetulis hæc esse videtur Authori: quia in minimis vasculis & glandulis humidum spirituale deficit, aut saltem non luxuriat, adeoque opitulari nequit fluori, & velocitati sanguinis, ut solebat, quoniam fibræ minus tensiles & sensiles sunt, & vasorum oscula callosa durioraque redduntur, ipsaque humorum massa in parte serosa lentior crassiorque evadit, calorque naturalis portionumque e materia emersio minor conceditur, quæ omnia motui intestino & irritationi seu stimulo naturali adversantur.

G. G. L.

G. G. L. DE LINEÆ SUPER LINEA INCESSU, *ejusque tribus speciebus, motu radente, motu provolutionis, & composito ex ambobus.*

Linea ad Lineam incedit, si illa spectata ut mota, hac ut quiescente, altera alteram durante motu contingat; & quiescens dicetur *Basis*.

TAB. I. Fig. 1. Si Linea eodem semper puncto suo super alia incedat, nonnisi *Radere* ipsam dicitur, velut, si super linea A B C D incedat linea L M N, puncto M in basi A B C D persistente. Abradet enim eminentiolas, si quæ ponuntur basi adhærere; cum alias Linea, quæ continue suum mutat punctum contactus, adeoque *provolvitur*, catenus non tam abradat has eminentiolas, quam deprimat; & cum linea super linea tantum provolvitur, dici potest, alteram ab altera *lambi*.

Si Linea radens angulum LMC vel NMB ad basin ABC faciat assignabilem, fieri potest, ut inter radendum circa punctum radens M tanquam centrum titubet, adeoque non incedat sibi parallela, veluti si LMN situ ad priorem parallelo emota ponatur inter procedendum, punctum tamen M in Basi remaneat.

Sed si Linea radens KLMNP angulum nullum assignabilem faciat ad basin ABCD, id est, si ambo polygona constituant curvas in puncto M radente se mutuo contingentes, neque plus quam unam in puncto contactus rectam tangentem habentes, necesse est Lineam radentem suis vestigiis ubique parallelam incedere. Ponamus enim punctum radens esse M, in quo Basis pars BC tangatur. Et quoniam ambæ lineæ ABC & LMN sunt curvæ, quæ se mutuo tangunt, habebunt etiam eandem rectam tangentem, eamque ex hypothesi unicam, quæ adeo ad curvam angulum assignabilem non faciet. Itaque & curvæ ad se invicem angulum assignabilem non constituent. Hinc vero sequitur, curvam KLMN puncto eodem M per basin ABC incedentem non posse nutare, seu angulum inter ambas curvas factum assignabiliter variare, adeoque nec angulos earundem plani lineæ mobilis rectarum in alium locum transeuntium, quibus immotam FGH respiciebant, hac translatione assignabiliter diversos fieri ab iis, qui fuere in priore situ. Sit enim in plano curvæ radentis, quod una cum

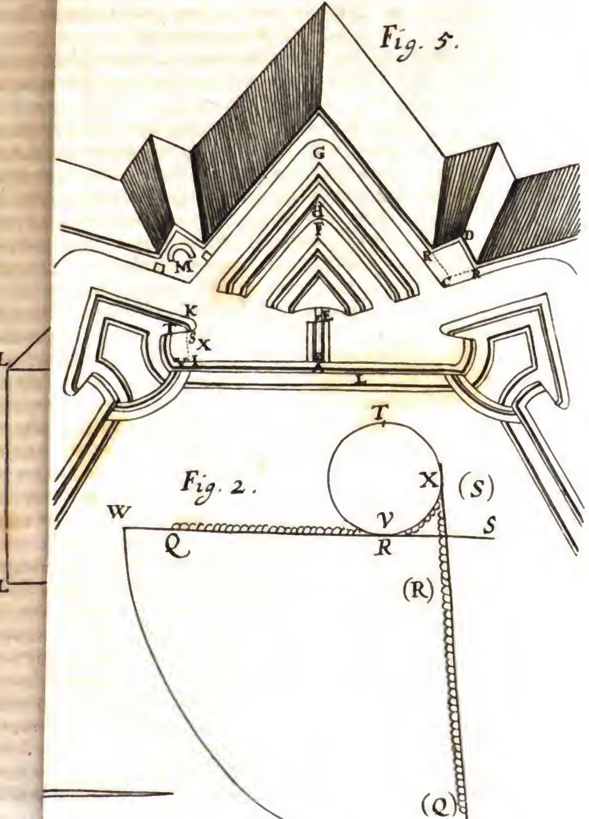

Fig. 5.
Fig. 2.

cum ipsa moveatur, punctum I, & jungatur recta IK. Dico, hanc sibi manere parallelam durante motu. Assumatur enim immobilis recta H G in plano immobili, per quod ipsum planum mobile semper incedat. Producta recta KI, usque dum ipsi HG (productæ, si opus) occurrat in F, dico, si motus sit radens, angulum HFK non posse variari, licet KLMP aliorsum transferatur. Nam curvas rursus concipiamus ut Polygona, immobile ABCD, mobile KLMP. Cum ergo totum KLMP rigidum censeri possit, non potest nutare, seu rotari circa M, nisi alius fiat angulus LMC. Sed cum is sit infinite parvus, non sufficiet ad assignabilem nutationem, ut LM sese convertens circa M applicetur ad CB, sed ulteriori rotatione opus erit. Ita vero si ponas amplius nutare lineam radentem, necesse est, ut punctum M erigatur a basi, punctis L & K succesive ad basin depressis, quibus & successive tanquam sustentantibus centris innitetur radens Linea, ac circa ea gyrabit: cum tamen supposuerimus, punctum M continue basi manere applicatum. Idem est, si rotatio fieri ponatur in contrariam partem, ut non L, sed N ad basin deprimatur. Utroque igitur modo angulus LMC vel NMB assignabiliter mutari nequit, quantumcunque duret motus, modo punctum M semper in basi manere debeat, adeoque nec recta KI ipsi lineæ radenti rigide connexa, seu cum ea mobilis ad rectam HG (ipsi immobili lineæ ABCD rigide connectibilem, seu cum ea immobilem) angulum KFH assignabiliter variare potest.

Hactenus de motu radente potissimum diximus. Sed, si iisdem positis curva KLM super curva BCD velut basi ea lege incedat, ut punctum M dictam lineam KLM sustentans, (seu quo ea basin tangit,) non idem incedat per plura baseos puncta, sed mutetur, alio continue puncto curvæ mobilis ad aliud punctum basis, parsque aliaque parte mobilis ad aliam partem basis applicata; necesse est, ut Curva KLM rotetur circa prius punctum sustentans M, donec aliud, nempe L, basin attingat. Ita hoc jam erit punctum sustentans novum, super quo facta gyratione prius M a basi elevabitur in alteram partem. Hoc motu continuato dicetur curva super basi nonnisi *provolvi*, dicetur etiam altera alteram lambere, & tunc continget, partes baseos ac partes

mobilis Curvæ, quæ provolutione jam defunctæ sunt, inter se æquari; pars enim parti, latus polygoni lateri alterius polygoni congruit, nec una pars unius plusquam uni alterius congruenter applicatur. Insuper si punctum aliquod constans exempli gratia curvæ provolutæ in eodẽ plano annexum ponatur, illud describet *Trochoidem* I (i) cui normalis erit recta MI a puncto sustentante ad punctum describens ducta. De quo motus genere jam multa apud Geometras habentur. Potissimæque ejus species sunt, quæ dant lineas *Cycloidales* & *Epicycloidales*.

Denique Curva mobilis KLM super basi BCD incedere potest *motu composito ex radente & provolvente*, si, dum M procedit in BC versus D, simul LMN nutet & gyretur circa M, donec L attingat BCD, & loco ipsius M subeat puncti sustentantis vicem, & mox itidem (ut prius fecerat M) simul & procedat in basi, & tamen centrum sit gyrationis Curvæ KLM, per quam nunc M a basi elevetur. Et ratio inter celeritates gyrationis & motus radentis seu paralleli determinabit speciem hujus incessus, in quo nec motus est parallelus ut in puro radente, neque arcus baseos & Curvæ mobilis contactu defuncti inter se sunt æquales, ut in puro provolvente: nam quantitas motus radentis incessui huic immisti est Longitudo, qua arcus curvæ incedentis deficit ab arcu baseos percurso. Punctum autem constans in plano curvæ mobilis designatum, ut J, non jam Trochoidem describet, sed Lineam factam compositione ex motu parallelo seu æquali cum motu radente puncti sustentantis (qui motus toti plano mobili communis est) & ex motu proprio gyrationis, quem exercet punctum describens J circa punctum sustentans; qui motus nonnisi eis plani punctis communis est, quæ tantundem a puncto sustentante absunt.

TAB. I. Fig. 2.

Hic motus plerumque a rotis exercetur, cum simul trahuntur & volvuntur, quod fit præsertim, cum axis non satis est lubricatus, quæ causa est aliquando, ut pene tanta sit difficultas in gyrando, quanta in procedendo: unde etiam rotæ non sunt fidum satis medium longitudinem itineris suis conversionibus mensurandi. Ideoque etiam, si quis puram provolutionem desideret, id est, si quis Cycloidem accurate describere velit, vel Epicycloidem (cum circulus super circulo volvitur) vel etiam Trochoidem aliam quam

quamcunque; non sufficit rotam libere incedere, sed necesse est filum vel catenulam rotæ circumdari, quæ inter provolvendum evolvatur, & extensa remaneat in basi. Veluti si rotæ pars TV provoluta per QR ibi reliquerit funis QRX partem QR, dum pars RX adhuc rotæ sit affixa; continuata vero provolutione similiter applicari debeat dicta pars RX basi reliquæ RS.

Porro Curva, quæ basin nonnisi radit, adeoque vestigiis suis parallela incedit, singulis punctis plani sui mobilis describet lineas basi similes & æquales seu congruentes. Nam rectæ 1N2N, 2N 3N, respective parallelæ & æquales sunt ipsis 1M 2M, 2M 3M, id est, rectis AB, BC, idemque est de motu puncti L, quod de motu punctorum M & N. Et si quis agnoscat, quævis plani mobilis puncta ut L & N describere lineas congruas inter se, idem ei dicendum erit de puncto sustentante M, nempe describere lineas prioribus congruas, cum punctum N ipsi inassignabiliter vicinum assumi possit, adeoque in ipsam tandem incidere intelligatur. Quia autem M describit basin, utique lineæ a punctis L & M descriptæ, Basi congruent. TAB. I. Fig. 3.

Mechanice efficiemus, ut Curva in basi non incedat, nisi radente motu, si ex puncto I recta Iλ educta sit, quæ ipsi HG normaliter occurrat ad β; crassitie ipsius rectæ materialis HGF radente infra planum paginæ, & crassitie ipsius Iλ cadente supra: & præterea ex recta rigida Iλ exeat normaliter alia recta rigida seu regula $\beta\alpha$, cadens semper inter ipsas rigidas immobiles GH, $\gamma\mu$, inter se parallelas, per Hγ connexas, nec magis invicem remotas, quam ut $\beta\alpha$ exacte inter eas labi seu ultro citrove ire possit. Ponamus regulam $\beta\alpha$, servato angulo recto, posse ascendere & descendere in ipsa Iλ. Ita $\beta\alpha$ libertatem habebit duplicis motus, unius horizontalis (si placet) quo incedit secundum ipsam GH, alterius verticalis, quo prorsum & retrorsum ire potest in recta Iλ. Cum ergo recta $\alpha\beta$ maneat semper sibi in directum, & recta Iλ sit semper ei normalis; utique recta IL semper suis vestigiis parallela erit, adeoque & Curva KLMN motu parallelo movebitur; dumque interim semper applicatur basi, radet eam eodem semper puncto M. Si basis esset circulus, figura super basi incedens radendo moveretur eo motu, quem *Hobbius* olim vocavit circularem simplicem, & de quo quædam ingeniose jam tum observa- Fig. 1.

vit in *Elementis de Corpore* & *in Problematibus*, & inter alia, quod, dum quælibet recta in plano sic moto designata, manet suis vestigiis parallela, necessario durante motu quævis puncta plani describant lineas inter se æquales & similes. Sed nos addimus, eundem esse hunc motum cum motu Curvæ aliam uno puncto suo radentis.

Cæterum sive motus sit pure radens sive pure provolutorius, sive ex utroque compositus, nihil refert, utrum sit obradens, an subradens; obvolutorius, an subvolutorius; id est, utrum Curva mobilis convexam, an concavam faciem Curvæ immobilis radat vel lambat. Convexa autem facies Curvæ ab alterius Curvæ convexa & concava, sed concava & recta non nisi a convexa tangi potest, adeoque & radi vel lambi.

Porro notandum est, motum *evolutionis*, quem excogitavit *Hugenius*, & motum *coevolutionis*, quem addidit Dn. de T. & cujus utilitates ad construenda Optica & alia problemata ego primus ostendi, esse casus speciales motus *puræ provolutionis*.

TAB. I. Fig. 2.

Nam idem est ac si ponas rectam rigidam super basi volvi, simulque filo affixo regi, ne radere possit basin. Ponamus filum QRX extremo quidem X curvæ TVX affixum esse, extremo autem Q rectæ QRS seu regulæ WQRS; Curvam autem (contra quam ante) esse basin immobilem, supra qua incedat recta rigida seu regula WQRS. Hæc primum in situ (W) (Q) (R) (S) posita tangat basin in puncto X, in quod incidit (S), filo toto adhuc existente in regula; quæ deinde volvatur super basi curvilinea XVT, per arcum ejus XV, donec puncto suo R eam tangat in puncto ejus V, relicta parte fili XR in dicto basis arcu XV, reliqua fili parte RQ manente in Regula QS. His positis manifestum est, dum regula super Basi circulari provolvitur, simul huic ipsi Basi obvolvi filum, eumque motum obvolutionis esse tantum contrarium motui evolutionis, & punctum in regula sumtum ut W, hac provolutione regulæ vel obvolutione fili describere Curvam W (W): quæ eadem curva etiam per evolutionem describetur, dum (remota regula, vel manente, ut lubet) filum WQ continuo tensum, & Curvam VS tangens, ita movetur, ut portio ejus RX a Curva VX devolvatur. Pro motu au-

autem *coevolutionis* ſimili ratione repræſentando opus eſt, duas regulas rigidas filum inter ſe partiri, ita tamen, ut de una in aliam tranſire poſſit, ſed ope ſtyli ad ambas regulas in puncto, ubi ſe ſecant, implicitum teneatur. Et quamvis duæ rigidæ rectæ ſe proprie ſecare (ſua nempe craſſitie) non poſſint, æquivalens tamen effici poteſt, dum una ſub alia tranſit, & ſuperioris ima, inferioris ſumma recta pro ipſa regula rigida aſſumuntur, filumque ſemper ad duarum iſtarum rectarum interſectionem ſtylo applicitum tenetur.

Poſtremo, quotiescunque una eademque linea rigida movetur in eodem plano, diverſisque ſuis ſitibus tanquam totidem Curvis concurrentibus intelligitur formare novam Curvam omnes illos ſitus tangentem; perinde eſt, ac ſi curva rigida mobilis incedat ſuper ea, quam ſuorum ſituum concurſibus format, tanquam baſi, motusque erit modo pure radens, modo pure provolvens, modo denique, ut plerumque fit, compoſitus, prout conditiones a nobis præſcriptæ obſervabuntur.

Si fingeretur Curva mobilis KLMN dentibus interciſa, baſi vero eſſet obvoluta fili loco catena, cujus articuli dentibus reſponderent, ita ut inter volvendum dentes articulis insererentur, catenula ſolo motu radente volutioni admiſto propelleretur, vel potius traheretur in baſi: quod etſi ad Mechaniſmum accuratum non ſit aptum, inſervit tamen ad diſtinctionem motus radentis & provolutorii melius intelligendam. Pars enim baſeos, quam extremitas catenulæ protractæ percurrere intelligetur, detracta a toto arcu baſeos, dabit arcum baſeos, arcui curvæ mobilis inceſſu jam defuncto æqualem, modo ab extremo catenæ inceperit inceſſus. Hæc dudum meditata ut ederemus, occaſio invitavit. TAB. I. Fig. 1.

ARCHITECTURE MILITAIRE, OU L' ART DE FORTIFIER les Villes, de quelle aſſiette ou figure qu' elles ſoient, ſuivi d' un Abregé de Geometrie, par le Chevalier DE SAINT JULIEN.

h. e.

ARCHITECTURA MILITARIS, SIVE ARS

mili-

muniendi urbes cujuscunque situs ac figuræ, una cum Compendio Geometriæ.

Hagæ Comitum, apud J. van Millinge, 1705. 8.

Constat plag. $11\frac{1}{2}$ & 30 Tabulis æneis.

NIhil Autor eorum omittit, quæ ad hanc Artem plene percipiendam requiruntur. Quare cum *cap. 1* finem Architecturæ Militaris indicasset, qui est impedire invasionem hostium, & cum exiguo hominum numero ingenti militum armatorum catervæ resistere; mox *cap. 2.* axiomata generalia proponit, subjunctis animadversionibus in eadem *in cap. 3*, & explicatis *cap. 4.* terminis, specialia *cap. 5.* subdit, examinatis quoque quæstionibus problematicis *cap. 6*, ad quas alii affirmative, alii negative respondere solent, quales sunt: utrum præstet, fossas esse profundas & minus latas, an latas & minus profundas? num fossæ aqua repletæ præferri debeant siccis? &c. Jactis hisce fundamentis, *cap. 7.* declarat, ad quodnam præcipue respexerint præcipui ævi nostri Ingeniarii, *Errard* nempe, *Marollois*, *de Ville*, *Comes de Pagan*, *de Vauban*, *de Coehorn*, *de Bombelle* & *de Lorini*, quorum constructiones *cap. 9.* exhibet, unico schematismo illustratas in *Tab. 8*, additis Tabulis ad quasdam conficiendas necessariis, quarum usum *cap. 10.* edocet, cum *cap. 8.* multa disseruisset ad tales constructiones perficiendas necessaria. Quoniam vero tam in veteribus, quam recentioribus muniendi formis, multos notavit defectus, *cap. 15* expositos, quorum notitiam 30 annorum studium & 20 annorum experientia, quos itineribus per Europam ad visenda & examinanda præcipua munimenta institutis tribuit, ipsi facile suppeditabat; excogitavit ipse methodum, dimidio sumtuum compendio maximas Europæ urbes muniendi, easque cum militibus præsidiariis mediocrium urbium contra numerosum exercitum defendendi: quam *cap. 11* exponit. Ea in compendio huc redit. Vid. Tabula 19; quæ nobis est fig. 4. Tab. I. Latus externum constanter
TAB. I. Fig. 4. assumit 240 sexpedarum Gallicarum, idque dividit in duas partes æquales. Ex centro Polygoni ad medium lateris externi agit perpendicularem DE, atque ex C in F transfert $\frac{1}{10}$ ipsius AB. Inde per punctum F ducit rectas AFI & BFO, lineas nempe de-

defensionis majores, faciendo FI & FO 70 sexpedarum, ductaque chorda OI ex ipsius medio P ducit lineas defensionis minores PA & PB. Facies AL & BK facit $\frac{2}{10}$ ipsius AB, junctisque punctis O & L, item I & K, rectis OL & IK, alas determinat. Ne autem defensio ex chorda reddatur inutilis ob majorem propugnaculorum distantiam (vid. Tab. 20, quæ nobis est figura 5, Tab. I.) in medio chordæ A intra fossam cryptam (quam vernaculo idiomate *caponiere* vocat) more Vaubaniano excitat, quemadmodum intelligitur *ex Actis nostris anni 1692 p. 338*. Alam KI in 5 dividit partes, & $\frac{2}{5}$ auriculæ KS, $\frac{3}{5}$ alæ retractæ TV assignat, quam more Vaubaniano rotundam efficit. Fossam ante angulum propugnaculi 20 facit sexpedarum, eamque cum faciebus parallelam ducit. Duplicem chordæ præstruit parmulam. Primæ capitalis EF est 45 sexped. facies 15, fossæ latitudo BF 10; alterius capitalis BG 35, ejus facies cum faciebus primæ aguntur parallelæ, fossæ latitudo est 12 sexped. Receptus militares (*places d'armes*) formaturus CR facit 15, & DR 20 sexped. eos utrinque tegit loricis transversis 5 sexped. longis & 3 latis, in medio M format reductum. In collis tandem excitat suggestum (*le cavalier*) quemadmodum ex schematismo apparet. TAB. I. Fig. 5.

De hac muniendi methodo non nostrum, sed Autoris ipsius judicium exhibemus ex cap. 12. Ostendit nempe, quod polygonum suum sit, ad polygonum plerorumque recentiorum, ut 16 ad 9, adeoque fere ut 2 ad 1: quod suggesta tormentorum hostilia (*les batteries*) parum obesse possint alis, cum hostis viam coopertam tenens ab ala propugnaculi oppositi absit fere 200 sexped: quod crypta chordæ præstructa, cum 10 tormenta majora & 100 sclopetarios capiat, sit usus prorsus admirandi in fossa & faciebus defendendis: quod duplex parmula sumtus nonnisi ordinarios requirens alas propugnaculorum tegat, & vires hostiles retardet: quod denique suggesta collis præstructa & casis armatis instructa cum mille homines ab igne hostili tutos & 20 tormenta majora capiant, fere impossibile reddant, ut hostis propugnaculum occupet. Orthographia, quam in eodem capite tradit, est ab aliorum Autorum proposito prorsus diversa, quemadmodum nuda inspectio schema-

TAB. I. Fig. 6.

tiſmi (Tab. 21, quæ nobis Fig. 6, Tab. I.) docet. Cum enim ſat longa experientia didiciſſet, altitudinem operum notabiliter impedire defenſionem, dum primis ſtatim obſeſſionis diebus ab hoſte deſtruuntur, alis ſaltem ſalvis; ita eadem excitari vult, ut non videantur, niſi hoſte in foſſam delato.

Cap. 13 Methodum muniendi loca irregularia novam tradit. Locum ſcilicet includit vel quadrato vel parallelogrammo, iſti circumſcribens circulum, huic ovalem ex 4 arcubus circularibus compoſitam, arcuum centrum intra parallelogrammum pro arbitrio determinans, prouti ſcilicet circumſtantiæ ſingulares arcus requirunt vel magis, vel minus amplos. Hinc in circumferentiam circuli vel ovalis transfert latus polygoni 145 aut 150 circiter ſexp. operam dans, ut numerum ſexpedarum augendo vel imminuendo, totam peripheriam in æquales aut fere æquales partes dividat, atque ita circulo vel ovali polygonum muniendum inſcribit. Latus quodlibet polygoni in 5 partes æquales dividit, aſſumendo $\frac{1}{5}$ pro collo, & alas ita erigit, ut cum chorda conſtituant angulum 100 circiter graduum. Quodſi jam angulus polygoni ope inſtrumenti transportatorii deprehendatur 80 circiter graduum, longitudini alæ 17 vel 18 tribuit ſexpedas; ſi 108 gr. 20; ſi 120, 24; ſi 130, 25; ſi 135, 26; ſi 140, 27; ſi 144, 28; ſi 147, 29; ſi 150 & ultra, 30. Tandem lineas defenſionis vel ex angulo alæ, vel ex alæ ſecundariæ aliquot ſexpedarum aſſumtæ, ſi alias angulus propugnaculi foret nimis obtuſus, extremitate ducit. Ita obtinentur propugnacula ad ſenſum regularia & receſſibus commoda. Vitia inde vulgaris methodi exponit, atque inſuper monet, ſi in ſua methodo numerus propugnaculorum multiplicetur, eundem imminui, ſi utamur methodo ſuperius pro urbibus amplis muniendis tradita. Sub finem capitis caſus quoſdam particulares, qui in praxi occurrere poſſunt, atque cautelas neceſſarias adjicit.

His abſolutis, c. 14 de conſtructione caſtellorum agit, quorum collis & alis eandem magnitudinem tribuendam eſſe contendit, quæ iisdem tribuitur in munimentis. Poſtquam cap. 15 defectus in munitionibus veteribus & modernis, uti jam ſuperius monuimus,

mus,notavit;methodum exponit parandi loricas nunc usitatis præstantiores. Praxin offensivam & defensivam cap. 16 declarat, & cap. 17 de operibus campestribus disserit: cap. 18 de iis tractat,quæ ad munimentorum extructionem necessaria, ac cap. 19 demum exponit, quid de urbibus mediocribus muniendis sentiat.

Subjiciuntur fundamenta quædam Geometrica, quæ Architecturæ militari intelligendæ sufficiunt.

Sächsisches Medaillen-Cabinet. Anderer Theil der Albertinischen Linie.

h. e.

NUMMOPHYLACIUM SAXONICUM. PARS SECUNDA LINEÆ ALBERTINÆ.

Sumptibus Christiani Wermuthii, numismatum Sculptoris. Prostat Francofurti ad Mœnum apud Knochium, & Lipsiæ apud Stockium, 1705. 4.

Constat Alphab. 1, plag. 16, & figuris æneis 35.

PRiorem *Lineæ Ernestinæ* tomum, in Saxonia Amplissimi Tenzelii Numismatica, alter tomus *Lineæ Albertinæ* nunc excipit, cui introitus in vicem præmittitur responsio ad Epistolam Nobilissimi Heræi, tomo Ernestino primo, ut suo loco nuper indicavimus, præfixam, in qua Noster amice admodum modo approbationem sui operis ab isto factam grata mente agnoscit, modo observationes aliquot curiosas ab eodem suppeditatas Supplemento imposterum edendo reservat, modo ad objectiones ejus nonnullas modeste respondet, ac tunc statim ad telam suam ulterius pertexendam nova cum industria se confert, sumto initio ab Electore *Christiano I*, terminoque statuto in beatissimo vitæ *Jo. Georgii I* Electoris termino.

Christiani I numismata omnium Saxonicorum elegantissima appellat, & post exhibita illa, quæ Christiani effigiem Patris Augusti imagini junctam sistunt, ea recenset, quæ in nuptias hujus cum Sophia solenniter celebratas cusa fuerunt; a quibus tamen illud discernit, quod Christianum Electorem & Sophiam Electoris

Conjugem in perigraphe nominat. Licet enim postica ostendat manus duas conjunctas e nubibus prodeuntes corculumque tenentes, inter binos rutæ ramos gladiosque Electorales, cum cæteris, addita inscriptione: NIL CHARITATE DULCIUS FIDEQUE NIL CELEBRIUS; alii tamen, quam nuptiali, occasioni nummum istum destinatum censet, & charitatis fideique laude Conjuges hos Electorales celeberrimos esse apud Scriptores, memorat. In rebus ad solum Electorem attinentibus, nummos iconicos cum illius tantum effigie distributos fuisse observat, interque hos primo loco illum nominat, in cujus adversa, gallina Hennebergica insignibus Electoralibus primo omnium addita conspicitur. Illud numisma, cujus postica duos habet leones erectos sibique oppositos, qui dextrum pedem anteriorem conjungunt, sinistroque alter scutum Electorale, alter Ducale tenent, imminente pileo Electorali, sub quo symbolum tribus lineis: FIDE. SED. VIDE. haud dubie respicere ait homagium, quo Electoratus Ducatusque Saxonicus (quantum hujus possedit Elector) stipulata manu & juramento, arctissime A. 1586 novo Principi conjuncti fuerunt. Pariter ad homagium pertinere innuit oviforme illud, quo Electoris icon solita inscriptione decoratur, aversa autem virtutes Principem subditosque decentes nominat & conspectui exponit, Concordiam puta, Justitiam & Prudentiam. Anno 1587, die 6 Februarii, Rudolphus II Imperator Electoris Christiani Legatis feuda Imperii contulit. Qua occasione aureum Numismatum genus, in Domo Saxonica nondum hactenus receptum, abs eo illatum fuisse dicit, cujus duas figuras exhibet, in quarum utraque effigies quidem congruit solita forma, inscriptione, annoque 1587 notata, aversa autem utrobique crucem sistit majusculam, in cujus quatuor angulis minor nummus quatuor habet insignium scuta, gladiis Electoralibus, serto rutaceo, leone, aquilaque signata. Major quindecim provinciarum parmulas per circuitum sibi invicem opponit. Quærit ergo, undenam hæc crux in medio? & secus, atque alibi fecerat, respondet, cum hæc aurea numismata ad aureorum Portugallicorum pondus decem ducatorum accedant, cruce eadem non immerito pariter notari. Hinc quæ cusa fuerint numismata in Diætas vel Comitia Provincialia ab eodem Electore instituta, me-

memorat. Occasione ducatorum, in quibus Elector armatus stans conspicitur, communissimum *Ducatorum* nomen in lectoris gratiam explicat, istudque non a Ducibus, sed a moneta Ducatus Apuliæ, cusa a Rogerio Rege Siciliæ A. 1140 & Ducatus nomine insignita, derivat, quæ post sub Joanne Dandulo, qui Ducatum inierit A. 1280, auro expressa, & ab adjecto lemmate: *Sit tibi, Christe, datus, quem tu regis, iste DUCATUS*, nomine hoc vulgari nuncupata fuerit. Notabilis est nummus, qui novendecim provinciarum parmulas per circuitum disponit; ex eo enim Autor Nobilissimus conjicit, Christianum Electorem eo jam tempore, A. 1590, insignia Juliaci, Cliviæ, Montium, Marcæ & Ravensbergæ, citra cujusquam contradictionem, inter sua collocasse. Tandem ad nummos Christiani Electoris exequiales venit, horumque tot genera, quot Principum Saxonicorum nulli, vel ante vel post, eidem obvenisse innuit, & quid circa illos observandum veniat, pereruditе explicat.

Post Christianum, numismata sequuntur trium fœminarum, utpote *Sophiæ* Electricis, & duarum ex ejus filiabus, *Sophiæ*, Ducissæ Pomeraniæ, & *Dorotheæ*, Abbatissæ Quedlinburgicæ, quarum illam seniorem filiarum Christiani superstitum, hanc autem minimam fuisse constat. Sed circa hæc Lectorem haud detinebimus, cum potius *Christianus II* ad se nos vocet. Orsus ab ejusdem homagialibus Noster, inter hæc & istud refert, quod trium Principum fratrum imaginibus decoratum, in aversa Dresdam repræsentat, cum ponte celebri Albi imposito, supra quam volans Angelus schedulam tenet, cujus lemma: DA PACEM DOMINE; ab altero schedulæ extremo dependet scutum Electorale, & ab altero Ducale Saxonicum, quod numisma equidem alibi, ex aliorum opinione, ad Ordinem novum a tribus illis Fratribus fundatum retulit, heic vero aliud huic Ordini seu Societati peculiariter consecratum proponit. In duobus aliis non tres amplius icones, ut in præcedentibus, simul exhibentur, sed una facie, solius Electoratus hæredis Christiani, & sub ea parmula gladiorum Electoralium sistitur; altera duorum reliquorum Fratrum, quorum capitibus imminet rutæ Saxonicæ scutulum. Causam esse notat, quod primogenitus regimen Electorale proxime esset suscepturus, sed

priusquam id fieret, trium nomina inscriptionesque antecedentium numismatum retenta fuisse addit, apposito Anno 1601. Inspergit hoc loco quædam de numismate iconico, tam nomine, quam anno destituto, in quo tamen Christiani facies habitusque satis apparet, & in postica Alexandri M. caput conspicitur. Quam conjunctionem nemini miram videri posse judicat, qui cogitaverit, Christianum suo tempore in exercitiis equestribus paucos habuisse pares, indeque apud exteros etiam commendatum fuisse. Quanquam & fortassis respectus habitus fuerit ad formam humana pene augustiorem Alexandro tributam, & in Christiano nostro reapse quoque observatam. Ex quo Christianus, die suo natali, 23 Septembris, anno 1601, Electoratum susceperit, numisma cusum memorat, quod inter alia depromtum referat ex Prov. IX, 10, lemma: INITIUM SAPIENTIÆ TIMOR DOMINI; quod dictum noster præcipue adamaverit, & symbolum sibi constituerit, & albis præterea sæpius inscripserit. Multus dehinc Amplissimus Autor est in describendo illo nummo, qui in testimonium administrationis Electoratus, a Friderico Wilhelmo summa cum laude peractæ, cusus fuit, & hinc in describendis homagii occasione anno 1601 vulgatis pergit, feudorum quoque susceptionem in thaleris memoratam allegans. Inter reliqua imprimis oculo attentiori lustrari merentur, quæ pacificum Christiani II animum, variis in casibus heic latius recensitis declaratum, manifestant, & aliud, quo summa summorum tunc in Imperio Romano Principum cum Electore hoc pacifico concordia significatur. Numismata exequialia quatuor dum delineare aggreditur, famam Electoris prius vindicat adversus communem, sed atrocem calumniam, eum obiisse inter pocula. Quanquam enim negari non possit, ab adolescentia illum, potationibus, ab aliis tamen potius seductum, quam proprio instinctu actum, indulsisse, acri etiam censori, Danieli Eremitæ, propterea notatum; hocce tamen erratum humanum tandem agnovisse illum plurimumque correxisse monet, prout & die emortuali sacrum sermonem attentis auribus perceptum in prandio repetierit, cumque cœnantem apoplexia pridem ab ipso prædicta corriperet, pia aliquot suspiria devotus emiserit.

Antequam ad novum Electorem progrediatur, in hisce num-

nummis indagandis atque exponendis feliciſſimus Autor, decem interſpergit numismata *Hedwigis*, Chriſtiani II conjugis, & aliqua *Auguſti*, fratris Chriſtiani natu minimi, ſed qui ante medium Johannem Georgium, multis annis improlis obiit, ac Eliſabethæ, hujus uxoris, numismata repræſentat; poſt quæ cum ſuis longo ordine introducitur *Joannes Georgius I*, unicus Albertini ſtemmatis propagator, ſine quo id plane exaruiſſet. Hic A. 1601 iter Italicum aggreſſus eſt, pro cujus felici introitu cuſum Noſter autumat numisma, Principem ſub ignoto habitu peregrinatum referens. In poſtica Angelicus quaſi Comes ſcutum Saxonicum palmarium tenet, addito ſymbolo: SCOPUS VITÆ MEÆ CHRISTUS. In ejus ex Italia reditum, ſub Februarii finem A. 1602 feliciter factum, cuſum ait numisma, in quo iconi adjiciatur diſtichon: *JOHANNES*, *Itala rediens tellure*, *GEORGI*, *Dux Saxo*, *tali frontis honore cluens*. Poſtica nullam habet epigraphen, ſed annum ſolum 1602 penes inſignia, quæ inter Burggraviatus Magdeburgenſis ſcutum eſt, ſoli alias Electori proprium, forte non ſine futuræ ſucceſſionis omine. Poſt nuptiale, quod conjicit, numisma, proximum ſtatim locum nanciſcitur exequiale in primam Johannis Georgii conjugem *Eliſabetham Sibyllam*, Friderici, Ducis Würtenbergici, filiam; ſed luctum mollit connubiale in nuptias cum ſecunda conjuge, *Magdalena Sibylla*, Alberti Friderici, Marchionis Brandenburgici, lineæ Boruſſicæ, filia celebratas. In numismatibus Vicariatus Imperii, poſt mortem *Rudolphi II* a Johanne Georgio adminiſtrati, teſtibus tam felicem ſe fuiſſe Autor innuit, ut non ſolum integros, dimidios, quadrantes & ſemiquadrantes Imperiales, auro etiam expreſſos, cum minori aureo nummo, repererit, ſed triplicia quoque numismata iconica oviformia, diverſæ magnitudinis, ad appendendum inſervientia, quæ bona fide heic communicat. Qui ulterius perluſtrare Electoris hujus numismata voluerit, mox aliqua ad ſagittariorum exercitium A. 1614 ſpectantia, mox Jubilæo primo Evangelico A. 1617 celebrato deſtinata alia, mox pietatis in matrem teſtimonium præbentia non una conſpiciet. Diverſa hinc ſequuntur elegantiſſimaque, quæ Vicariatum Imperii, ab Electore ſecunda vice, poſt *Matthiæ* Imperatoris mortem, A. 1619 ſuſceptum

ptum

ptum, memoriæ sempiternæ consecrant. Tacemus plura, quæ largo heic cumulo subministrantur, haud ubivis certe obvia. Magnam illa partem religionis curam, quæ in Electore hoc plane singularis fuit, respiciunt, nec possumus, quin ex tot aliis huc pertinentibus, duo allegemus, Dadleri artificis manu fabrefacta, eandem habentia aversam. Urbem namque sistunt Lipsiam, in forma quadrata sculptam, supra quam duo Angeli maximum tenent clypeum, in cujus fastigio nomen Dei Ebraicum, *Jehovah*, radiis multis illustratum comparet, respiciendo forte verba Psalmi LXXXIV, v. 12: *DEUS est Sol & clypeus.* Ab uno clypei extremo scutum Electorale cum gladiis, ab altero Ducale Saxonicum rutæ trabiumque dependet. Perigraphe rhythmis absolvitur his Germanicis: CHURFürst HANS GORG ZU SACHSEN GUT. FUR GOTTES EHRE WACHEN THUT. UND HALTET HIER EINEN CONVENT. GOTT GEB DRAUF EIN GEWUNSCHTES END. hoc est: *Johannes Georgius, optimus Saxoniæ Elector, pro gloria Dei invigilans, Conventum hic agit, quem Deus ad optatum perducat finem.* Aversa quoque eadem est, excepta subscriptione, in altero Numismatum deleta. Figuræ fabulam innuunt, qua Hercules puer a Virtute ad Apollinem Mercuriumque deducitur; ad significandum, Lipsiam & Academia & Mercatura celebrem, juventutique liberum esse, alterutri pro lubitu accedere. Quorsum & perigraphe spectat: ALCIDI PUERO VIRTUS EN MONSTRAT, (Apollinem & Mercurium) AITQue: QUI PLACET, HUIC DICAS: TU MIHI CARE PLACES. Quare autem verba alteri Numismati subscripta, AD UTRUMQue, in altero deficiant, aliis inquirendum relinquit, & de cætero nummum hunc in memoriam conventus Lipsiensis A. 1631 inventum fuisse docet. Bella post hunc conventum ab Electore fortiter gesta, innuunt sequentium numismatum haud pauca, quanquam & restitutam terris Saxonicis pacem alii læto omine insinuent; quam idem Dadlerus sculptor duobus celebrans numismatibus, alterius aversam eodem Lipsiæ typo, quem descripsimus, signavit, ut initium finemque belli in Saxonia uno quasi obtutu sisteret. Elegantissimus, & qui exequiales Electoris ejusque Conjugis nummos proxime antecedit, ille

iſte eſt, quem in recordationem Transactionis Paſſavienſis A. 1655, in inſtituto tum ſolenni Jubilæo, publicari fecit Elector pientiſſimus, in cujus memoria æternum benedicta heic cum Autore acquieſcimus.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ.

h. e.

DIONYSII ORBIS TERRÆ DESCRIPTIO. EDITA A GEORGIO HENRICO URSINO, Gymnaſii Ratiſponenſis Rectore & Prof. Publ.

Typis Joh. Georg. Hofmanni, 1705. in 8. Alph. 1. plag. 14.

INter alios bonos auctores, poſt reſtitutas literas a Viris eruditis in lucem protractos, hujus quoque Dionyſii carmen ſæpiſſime typis impreſſum fuit. Ipſe Clariſſimus Urſinus non diffitetur, editiones hujus operis triginta & amplius numerari poſſe, quarum numero optandum ſane eſſet acceſſiſſe Doctiſſimi Salmaſii annotationes, quas ad Spartiani Severum c. 15 promiſit quidem, verum aliis forſan negotiis diſtractus, fidem non liberavit. An Eraſmi Schmidii ad eundem Obſervationes prodierint in lucem, nec ne, variantibus Doctorum ea de re teſtimoniis, incertum eſſe Editor noſter ait. Ex quibus tamen omnibus nullam aliam inſpexiſſe mallet, quam novam editionem Anglicanam, ab Ed. Thwaite, Collegii Reginæ Socio procuratam, gloſſisque Græcis interlinearibus & paraphraſi veteris Scholiaſtæ e MSCR. primum prolatis auctam. Quamvis itaque actum agere videri poſſet Doctiſſimus Urſinus, hoc tamen ipſum non deterruit, quo minus elegantiſſimo pariter atque utiliſſimo huic poemati expoliendo, ſuam quoque manum admoveret, inprimis cum muneris ipſi incumbentis ratio, eorumque auctoritas, quorum voluntati refragari religioni ſibi ducit, hoc quaſi jure ſuo ab ipſo poſtularent. In limine ſtatim libri, de ætate atque patria Dionyſii nonnulla præfatur, ubi Euſtathii errorem refellit, qui ad verſ. 350 eum ſub Nerone floruiſſe contendit, nec non eorum, qui Plinii auctoritate decepti, eum Auguſto coævum fuiſſe crediderunt. Quamvis enim ultimæ huic ſententiæ Viri doctiſſimi, Valeſius, Harduinus, Pinedo & Voſſius unanimi

nimi consensu subscribant: quantopere tamen isti rei literariæ principes ex hac parte fallantur, Clarissimus Editor, id quod Salmasium omnium primum observasse dicit, ex v. 208, 209 & 210 abunde evincit, utpote in quibus excidii Nasamonum Dionysius mentionem fecerit, quod sub Domitiano demum contigisse, Aristides, Eusebius & Zonaras memoriæ prodiderint. Nec magis probat sententiam Hilli, sub Domitiano, vel paulo post, Dionysium vixisse, exinde colligentis, quod excidii Nasamonum tanquam recentis meminerit: hoc enim argumentum minus firmiter concludere, propterea quod apud Poetas usu receptum sit, res ante multa tempora gestas, quasi adhuc recentes, atque vivis coloribus lectorum oculis repræsentare. Ac proinde Ursino omnium maxime cum Salmasio probabile videtur, Dionysii ætatem ad Divorum Fratrum Marci & Veri tempora referre; id quod exinde potissimum confirmare studet, quod non unius, sed plurium Imperatorum, sub quibus vixerit, v. 355 mentionem faciat, ἐμῶν, inquiens, μέγαν οἶκον ἀνάκτων. Quod enim Scaliger hæc verba de Severo patre ejusque filiis Caracalla & Geta acceperit, ad hæc usque tempora Dionysii ætatem minus commode rejici, Ursinus existimat. De patria ejusdem varias itidem esse Virorum doctorum conjecturas, quæ tamen multis dubiis adhuc sint obnoxiæ. Quamvis enim ex multis circumstantiis satis probabiliter colligatur, eum ex Græcia oriundum fuisse, attamen quæ urbs Græciæ patria ipsi obtigerit, vel propterea neminem indicare posse, quod Suidas Περιήγησιν Οἰκουμένης Dionysio, modo Milesio, modo Corinthio, modo Samio aut Rhodio, modo Byzantino tribuat, adeoque hac de re judicium omnino suspendere, Ursinus tutissimum esse censet. Jam quod ad ipsam hanc novam editionem attinet, Editor noster Carmini Auctoris, ejusque versioni ab Henrico Stephano profectæ aliquot locis mutatæ, systema figurarum in eo ac troporum, Guilielmi Hilli Angli opera concinnatum, a se interpolatum passim auctumque adjunxit, cum indice vocum & rerum rariorum notatuque digniorum, omnium item nominum propriorum satis prolixo. Notas quidem addere sese ab initio non constituisse ait; cum vero animadverteret, Doctissimum Hillum, cujus operam in Dionysio exornando alias minime inutilem ipse

pse agnoscit, tenebras nonnunquam & sibimet & aliis offudisse, atque Eustathii errores consectantem in non leviores ipsum fuisse prolapsum, hunc quoque laborem adire non detrectavit, adeoque notas subjunxit, in quibus primo id agit, ut versionis lectionisve a se mutatæ aut mutandæ rationem reddat, deinceps dubia quædam explicet, atque obscura illustret, quorum uberior explanatio tum ipsi auctori, tum Geographiæ veteri, clarissimam sane lucem fœneratur.

ΑΝΑΚΡΙΣΕΙΣ *APOCALYPSIOS JOHANNIS APOstoli, auctore CAMPEGIO VITRINGA, Theol. & Hist. S. Prof.*

Franequeræ apud Franc. Halma, 1705. in 4to.
Constât 7 Alphab.

MAgnum sane est, quod tentavit Reverendus Auctor, ἀνακρίσει submittendo Oraculi hujus, Divini utique ænigmatis, evolutionem, quam tot implicatam esse ipsemet fatetur controversiis, ut ex ipsis adeo interpretibus toties a se diversis, atque inter se pugnantibus, plus tenebrarum quam lucis sibi fœnerata videatur. Tantis vero scrutinium ejus etsi obstructum fuit difficultatibus, nulla tamen re ab opera tam honesta tamque salutari deterreri se passus est; imo ipsa potius Prophetiæ obscuritas studium ejus inflammavit, maxime cum optime intelligeret, culpam, cur minus dextre hactenus explanata sit, penes eos esse, quorum ingenii acies vel affectuum motu præjudiciorumque violentia fracta hebescit, vel absque digna tam sancto labore præparatione & debita rerum huc spectantium notitia, meditationi applicatur. Ipsam enim Prophetiam haud adeo obscuram esse, ut certa neutiquam dari queat ejus expositio, in qua melior & prudentior Christianorum pars consentiat; non obstante, quod tota emblematibus sit referta ejusmodi, quæ ob rerum in Ecclesia gestarum divitias, æquo jure, tam huic quam illi eventui accommodari posse videantur. Quamobrem id potius dedit operam, ut boni piique interpretis oraculorum divinorum officium omnibus suis numeris & partibus perficeret, sollicitus unice de vera & propria ad interpretandas prophetias clavi, & ea præsertim, quæ oraculi hujus Apo-

ſtolici penetralia ſibi panderet ac recluderet. Clavis autem inſtar ſibi elegit communes quasdam hypotheſes, de libri hujus divini ſcopo, argumento, tractandi modo ac orationis indole, quibus tanquam baſibus ac fulcris totum enarrationis ædificium ſuperſtrueret, exemplo *Joſephi Medi*, cujus tamen *Clavim Apocalypticum* non omnino approbat. Cæterum hypotheſes has ut dextre exploraret, ſolide demonſtraret, apteque viſis a Johanne ſuo quasque loco applicaret, præter frequentem & attentam Apocalypſios lectionem, tria adhibuit principia. Aliquem locum, uti ipſe diſſerit, fecit *rationi*, quatenus ea ex ſuis axiomatibus probabile a minus probabili docet diſcernere; præcipuum *characteribus* ejusmodi *expreſſioribus*, qui prophetiæ demonſtrant ſcopum, aut quædam mundi tempora vel caſus Eccleſiæ extantiores clarius deſignant, quosque adeo contemplari licet, ut veſtigia veri in obſcurioribus facile indagandi; tertium denique *collationi* tum affinium Veteris Teſtamenti prophetiarum, ad quas in hoc libro alludatur, tum variarum ipſius prophetiæ partium parallelarum. Cum vero plures dentur interpretandi ænigmata Apocalyptica ſuppoſitiones, præmiſit unicuique hujus libri pericopæ majori Ἀνάκρισιν, in qua aliorum, quæ ſpecie quadam probabili ſe commendant, ſententias modeſte diſcutit, ſuam vero ulterius exponit atque adſtruit, data lectori copia, ut interpoſito proprio judicio, eligat quam reperiet ſolidiſſimam. Non ingratum B. Lectori futurum ſperamus, ſi breve ſyſtematis hujus Apocalyptici, tanta cum cura elaborati, ſchema heic apponatur, quo penitius aliquantiſper in ſingulares Interpretis noſtri hypotheſes penetrare valeat. Scilicet ponderato ſub initium prologo Apocalypſios, omnia Johannis viſa in duo dividit genera, quorum *prius* exhibet ſtatum Eccleſiæ catholicæ interiorem, per omnia tempora, ſub emblemate Eccleſiarum Aſiaticarum ſeptem, a Cap. I, 8, usque ad Cap. IV; *poſterius* tria comprehendit viſa, quæ maxime ſtatum Eccleſiæ in his terris exteriorem reſpiciunt. *Primum* repræſentat generaliora & notabiliora Eccleſiæ fata, ab ortu Chriſtianiſmi & præcipue a temporibus Trajani, ad ſeculi usque conſummationem, a Cap. IV ad verſ. 2 Cap. VIII. *Alterum* exhibet ſeptem tubicinia, quibus mala varia deſcribuntur, Romano Imperio, Eccleſiæ Chriſti inimico, in pœnam a Deo de-

destinata, inque Imperii hujus totali excidio terminanda, hinc usque ad Cap. XI. *Tertio* fata Ecclesiæ, quorum in prophetia duorum postremorum tubiciniorum facta erat mentio, uberius declarantur, quod in quatuor iterum distribuitur partes. Harum (1) ortum & characteres *bestiæ Romanensis* sanctorum persecutricis depingit, Capp. XII. XIII. (2) bestiæ & *Babylonis spiritualis* interitum delineat Capp. XIV. XV. XVI. XVII. XIIX. XIX. (3) agit de *millenario* sanctorum & martyrum *regno* cap. XX. (4) de sponsa Christi, *nova Hierosolyma*, subjecto totius libri epilogo, Capp. XXI. XXII. Vel ex hac patet delineatione, eminere inter Clarissimi Auctoris hypotheses Coccejanam de septem Ecclesiæ Christi periodis, quam omnigenæ doctrinæ floribus ornatam evehere tentavit ad summam probabilitatis ἀκμὴν, totusque in eo est, ut enervet, quæcunque hactenus a præstantissimis interpretibus sententiæ huic opposita fuerunt, non exigui ponderis argumenta. Quin ulterius videtur progressus, quam cæteri systematis periodorum septem defensores, dum emblema Ecclesiarum Asiaticarum tantum interiorem Ecclesiæ statum repræsentare statuit, visa autem Johannis reliqua accommodat fatis Reipublicæ sacræ exterioribus. Id quoq; præ aliis adverti voluit, cum compluribus totius libri ænigmatis lucem affundat, bestiam geminam Cap. XIII depictam typum esse Imperii Romani, verum non Papalis, uti omnibus fere Protestantium Ecclesiarum Doctoribus videtur, sed Gentilis, ex mente Bossueti, cujus se vestigia pressisse, candide fatetur. De mille annorum regno sentit, imaginem quidem aliquam illius extitisse circa Constantini M. tempora, & præludia quædam tempore reformationis, præcipuum tamen prophetiæ hujus implementum adhuc exspectandum esse. Ipsam autem felicitatem & tranquillitatem, qua Ecclesia mille annis fruetur, publicam tribus comprehendit momentis. Primo ligabitur a Christo Satanas, ne gentiles superstitionis atque idololatriæ amore, veræ autem religionis odio inflammatos, impellat ad sæviendum amplius in Ecclesiam; atque adeo interea cessent & publica, quæ eam extrinsecus infestet, persecutio, & falsa, qua intra se affligatur, religio. Dein vindicata in libertatem Ecclesia eriget iterum, secundum antiquæ Apostolicæ disciplinæ præscriptum, sua presbyteria & synodos, in quibus pii, pru-

dentes & spiritualium rerum intelligentia præditi Doctores, cum honore, qualis veris Christi discipulis debetur, considebunt, & collatis sententiis de regni Christi utilitatibus deliberabunt. Demum qui ut hæretici ab Imperio Anti-Christiano publice damnati & flammis sunt addicti, resurgent ita, ut a calumniis illorum vindicetur fama, & tanquam veri Dei ministri in Ecclesia celebrentur, aliisque exemplo proponantur ac commendentur.

ADAMI CORTREJI OBSERVATA HISTORICO-Politica ad Artic. IV Pacificationis Riswicensis, de abolitione Unionum ac Reunionum Gallicarum in Germania, deque Religionis Catholicæ observantia juxta normam Pacis Osnabrugensis, non Riswicensis, dijudicanda.

Magdeburgi, apud Jo. Dan. Mullerum, 1705. 4.
Constant 16. pl.

QUi per plurima lustra illustrandæ Jurisprudentiæ Publicæ non minore labore quam gloria incubuit, Consultissimus Autor, feliciter tandem absolvit Corpus Juris Publici, in quo non modo Leges Imperii fundamentales omnes, sed & Ordinationem Executionis Imperialis, Matriculam Imperii, & Concordata Nationis Germanicæ, quoad singula capita singulosque paragraphos, Observationibus Historico-Politicis illustravit. Quod sicuti integrum sex tomis grandioribus propediem in publicam lucem proditurum speramus, ita ex Observationibus Historico-Politicis ad Artic. IV Pacis Risvvicensis, quas hoc loco L. B. exhibemus, non fallaci præcipimus conjectura, quanta ex illo ad publicam rem utilitas sit redundatura. Prima pars hujus tractationis ad Reuniones Gallicas spectat; altera agit de exercitio Catholicæ religionis in Germania, ad normam Pacis Westphalicæ redigendo. Primum itaque ostendit, inanes & injustos esse Gallorum conatus, quibus omnem fere Germaniam ad patrimonium Regum Galliæ pertinere somnient, cum post institutam & juramento confirmatam nepotum Caroli M. ex Ludovico Pio divisionem, Germania sui juris esse cœperit, ac regnum Francorum Orientale ab

ab Occidentali distinctam constituerit Rempublicam. Frustra ergo esse Gallos, qui demum extincta stirpe Carolina, Germanos Galliæ excussisse jugum asserant; nec posse ab iis divisionem legitime factam, ac tanto temporis munitam spatio impugnari, cum immemorialem præscriptionem inter diversas gentes justam possessionem reddere, non Juri solum naturali, sed & Gallorum legibus sit conveniens. Recenset deinde, quas ditiones sub Unionis prætextu, contra Pacificationis Monasteriensis & Neomagensis tabulas, Rex Galliæ invadere tentaverit, ac summam æquitatem Articuli IVti Instrum. Riswic. Pac. ostendit, qua restitutionem omnium locorum, sub inani hac specie Unionis a Gallis occupatorum, injungit. Transit hinc ad alteram partem IVti Articuli Pacis Riswicensis, quæ de toleranda religione catholica in locis a Gallo restituendis constituit; ubi docet, quo consilio vel dolo potius Galli clausulam hanc dicto articulo annecti voluerint, quam acriter hisce conatibus Protestantium Legati restiterint, ac quam perspicue clausulam istam legibus Imperii contrariam esse ostenderint. Integra legi hoc loco meretur Illustrissimi atque Excellentissimi Legati Electoralis Saxonici, *Christophori Dieterici Bosen*, accurata ac elegantissima Relatio, nomine Legatorum & Plenipotentiariorum Augustanæ Confessioni addictorum, ad Corpus Evangelicum in Comitiis Ratisbonensibus, quam prolixe Autor noster pag. 78 seqq. exhibet. Nec minus materiam hanc illustrat Protestantium Repræsentatio Ratisbonæ facta, qua se nolle obligari Clausula hac iniquissima, declararunt. Tandem quid occasione hujus articuli Gallus in civitate Mompelgardensi militari manu exequi sustinuerit, quid Protestantes in Comitiis Imperii ea de re monuerint, summa fide ac diligentia Autor recenset, spemque componendi dissidii ex arbitrio partium utriusque religionis, in Electorem Moguntinum & Saxonicum, Ducem Magdeburgicum & Neoburgo-Palatinum, ac Coloniam & Ratisbonam collato, ostendit.

JO. MARCKII HISTORIA PARADISI ILLUstrata Libris IV.

Amstelædami, apud Gerardum Borstium, 1705. 4.
Alph. 5. plag. 3.

Mul-

Multa sunt industriæ peculiaris ac eruditionis specimina, a Doctissimo Marckio proximis XXIV annis edita, e quibus Disput. de Sibyllarum carminibus A. 1683 p. 389, Exercitationes Juveniles A. 1687 p. 377, Exercitationes Textuales A. 1694 p. 234, Commentarium in Hoseam Tomo III Supplem. p. 323, aliumque in Joelem, Amosum, Obadiam & Jonam ibidem pag. 325 recensuimus. Monet Clarissimus Auctor in præfamine, se, cum in Franequerana Academia versaretur, A. 1681 hujus libri fecisse initium, sed multopere impeditum nunc demum illum absolvisse, adeoque ex opere ejusdem argumenti erudito, quod apud Batavos prodierit (*Salomonis van Til* de Situ Paradisi librum, A. 1704 Actorum nostrorum p. 480 seqq. excerptum, dubio procul intelligit) nec sumsisse notabile operis sui augmentum, nec per dissensum suum laudibus ejus aliquid voluisse detrahere. Quatuor vero libris rem omnem tractavit, ut quicquid ad primam humani generis historiam, explicandaque Geneseos capita secundum ac tertium, spectat, simul cum Paradisi descriptione exponat, eo quod in Paradiso, vel prope eundem gesta sint. Quæ ad Paradisum proxime pertinent, Liber primus exquisite tradit, refutatque initio Philonem, Ambrosium, ac Franciscum

Cap. I. Georgium Venetum, allegorice Paradisum interpretantes repu-

Cap. II. diato Historico ejus & Geographico sensu. Porro de nomine sigillatim disquirit contra eos, quibus *Eden* appellativum voluptatis nomen hic esse videtur, nec non de vocis *Paradisi* natalibus & acceptione, omnibusque expensis pronuntiat, eam nihil aliud notare,

Cap. III. quam hortos majores & splendidiores. Hinc tacto leviter Grotio, qui ad inferos Paradisi sedem Maresio retulisse videbatur, eos qui in cœlis vel aere eundem extitisse contendunt, refellit, nec

Cap. IV. minus eos, qui totum terrarum orbem, ante humani generis lapsum, Paradisum fuisse credunt; a qua tamen sententia Josephum, cui illa vulgo adscribitur, Noster argumentis aliquot absolvit, favetque mediæ sententiæ, quæ Paradisum nec angustum nimis

Cap. V. reddit, nec ad integras regiones extendit. Percenset præterea reliquas de situ Paradisi opiniones, omnesque repudiat, præter eam, quæ Steucho auctore prodiit, atque a Calvino, Huetio aliisque recens recepta est, videlicet in aliqua Babyloniæ aut Mesopotamiæ par-

parte eundem fuisse. Inde datis characteribus, qui investigando Paradisi situi in sacris literis adaptantur, speciatim Orientalem Asiæ plagam, non tamen remotissimam, sed Judæis propiorem, per מקדם indicari putat; præterea Eden illud ipsum, quod a Prophetis describitur, Chaldæis conterminum intelligi, Ezechielis vero verba, in quibus Eden metaphorice adhibeatur, huc nequaquam trahenda esse, Nicolai Abrahami cavillationes de duplici Eden examinans. Agit etiam de fluvio Edenis peculiari, & capita quatuor, in quæ divisus sit, quatuor capitales fuisse fluvios affirmat. Atque de his non exiguo cum eruditionis Geographicæ apparatu, per aliquot capita tractat, Euphratis Tigridisque appellationes, fontes cursumque studiose exponit, ac speciatim, quo pacto ex voce Hiddekel, Syrorum Diglat, tandemque ipsum Tigris enatum sit, recenset, nec non quænam regio Havilah sit, quid per Bedolah & Schoham Gen. II intelligatur? quid terra Chus sit? &c. Quæ hactenus prolixe tradiderat, tandem in breves quasdam positiones redigit, simulque refutato data opera Jo. Clerico, Paradisum ad Jordanem collocante, enuntiat, Paradisum in aliqua Chaldææ seu Mesopotamiæ parte quærendum esse, & quidem in Euphratis Tigridisque vicinia; specialem magis determinationem, ex solidis argumentis factam, vix exspectandam esse. Placet tamen illi, Pisonem pro Orientali Euphratis ac Tigridis conjuncti, & in mare descendentis alveo habendum, Gihonem vero pro Occidentali, etsi quodnam Orientale vel Occidentale dicendum sit, semel iterumque adhuc ambigat, atque inter Calvini Bochartique partes, quarum illas Scaliger, has Morinus Huetiusque amplexi sunt, medium se gerit. Quæ si cum *Salomonis a Til* cogitatis conferantur, animadvertes, eos in summa causæ convenire, differre vero in levioribus quibusdam, cum Tilio Gihon ac Pison peculiares fluvii sint; utrisque tamen Havila sit Chaldæa maritima & Chus Arabia Orientalis.

Cap. VI. Cap. VII. Cap. VIII. Cap. IX. Cap. X. XI. XII. XIII. Cap. XIV. XV.

His ita compositis, Paradisiacæ arbores Marckii nostri curam exposcunt, quas ad mere allegoricum sensum trahendas non esse monet, improbatque Cocceji dictum, quod solæ Paradisiacæ, non reliquæ creati mundi arbores, cito fructus tulerint. Arborem vitæ mavult de pluribus ejusdem speciei arboribus, quam de unica explicare. Nomen ipsum inde deducit, quod omnino præcipuam

Cap. XVI. Cap. XVII.

E præ

præ aliis vim ſervandæ vitæ naturalis arbor iſta habuerit, ſed præterea ſignaculum ſpiritualis vitæ ac velut ſacramentum fuerit. Propugnat etiam contra Moſen Bar Cepha, Bellarminum, ac ſigillatim contra Fr. Burmanni Synopſ. Lib. II Cap. IV §. 12, Protoplaſtos arboris hujus fructus licite comediſſe.

Cap. XVIII. Inde ad arborem ſcientiæ boni & mali ſe confert, conquiſitisque variis de eadem doctorum ſententiis, cenſet, & hanc, & priorem iſtam, ſpecie diverſas fuiſſe ab omnibus arboribus, quæ hodie in orbe ſuperſunt. Hanc ipſam quoque arborem non unicam, ſed plures ejusdem generis in meditullio horti diſpoſitas fuiſſe ait, nomen quoque ſcientiæ boni & mali, non e proleptico reſpectu futuræ tentationis, neque ex Satanæ tentantis verbis, neque a facultate ingenerandæ ſingularis ſcientiæ ortum pronunciat; ſed a conſcientia præſtitæ obedientiæ, vel commiſſæ inobedientiæ, tanquam ſignaculum certiſſimi præmii, vel inevitabilis pœnæ, additis, (quod alibi etiam obſervat) veſtigiis hujus hiſtoriæ in profana literatura occurrentibus.

Cap. XIX. XX. Expoſito reliquo Paradiſi ornatu, de tempore plantati hujus horti diſceptat, tertiumque creati mundi diem huic operi non levibus conjecturis aſſignat. Poſtremo veteres, qui Paradiſum vel hodienum exſtare docent, refellit, eosdemque, quod extra hanc terram illum quæſiverint, in hunc deductos errorem exiſtimat.

Cap. I. *Libro II* hominis integri, velut Paradiſi incolæ, Hiſtoria enarratur. Hic in percenſendis variis humani generis appellationibus, quas S. Literæ offerunt, earumque inveſtiganda emphaſi

Cap. II. multus eſt; nec minus ortum totius mortalium generis ex Adamo vindicat, confutatis diligentiſſime Præadamitarum patronis, a quorum perverſionibus præſertim Pauli verba Rom. III, 25 liberat, ſimulque Franc. Burmannum refellit, docentem, Evam non eadem, nempe ſexta orbis conditi die, cum Adamo creatam eſſe, admiſtis etiam variis notatu dignis de Adamo non androgyno, de

Cap. III. polygamia vetita, atque ſimilibus. Primi hominis corpus poſt hæc contemplatur, ejusque artificioſam compagem Scriptura S. duce miratur Auctor, contra illos præſertim diſputans, qui gigan-

Cap. IV. team corporis molem Adamo tribuunt. Animam quoque non leviter conſiderat, depugnatque cum Tertulliano aliisque, corpoream ean-

dem

dem ſtatuentibus, nec non cum Carteſianis eſſentiam animæ in generali cogitatione ponentibus, imo & cum iis, qui per traducem eam propagari credunt. De imagine Dei ſequens diſputatio agit, quæ in tribus, ſpirituali nempe animæ natura, rectitudine hominis primæva, & dominio in beſtias, conſtitiſſe dicitur. Hic Gerhardum noſtrum, imo Coccejum ſuum refutat, qui animæ facultates ad imaginem Dei non pertinere docuerunt, atque hunc poſteriorem ſpeciatim reprehendit, quod non ſolum juſtitiam primi novique hominis de jure vitam æternam adipiſcendi interpretatus ſit, verum etiam imaginem Dei in dominio brutorum plane non conſtitiſſe docuerit; tum maxime Socinianorum & Pontificiorum circa imaginem iſtam errores caſtigat. Atque hic inter alia, quæ eximia cum cura elaboravit, docet etiam, Angelis ſuo quodam modo imaginem Divinam quoque adſcribendam eſſe, Patrumque diſtinctionem inter imaginem & ſimilitudinem Dei, quarum illa remanſerit poſt lapſum, hæc perierit, repudiat. Poſt hæc de fœdere legali, quod cum Adamo Deus inierit, fuſe diſſeritur, maxime contra illos, qui cum Socinianis ac Arminianis fœdus illud paradiſiacum plane negant: in quibus Auctor primo loco dataque opera Jac. Altingium confutat, ejusque Commentar. ad Hebr. VIII, 6. & ſpecialem hac de cauſa diſſertationem, Tomo V Mantiſſæ Miſcellan. exſtantem, ſub cenſuram vocat, illique interdum Moſen Amyraldum & Burmannum, etſi tolerabilius errantes, adjungit. In iſto fœdere Filium Dei mediatoris partes egiſſe, contra Zanchium negat, & in tranſitu antiquitatem Sabbati ortumque paradiſiacum, repudiata prolepſi, contra ſuorum quosdam vindicat, oraculum Hoſ. VI, 9. de Adamo transgreſſore ſolerter interpretatus. Chriſtum a repræſentatione hominum omnium fœderali in Adamo excipiendum eſſe, quia præternaturali modo conceptus ſit, atque coram Deo potius divinæ, quam humanæ naturæ intuitu, repræſentetur ſymbolicum hujus fœderis interdictum, de non comedendo arboris vetitæ fructu, porro cum ſuis circumſtantiis Auctor enarrat; neque enim vel minima temere prætermittuntur. Adjungitur quoque contemplatio minarum Divinarum de morte, refutatis Socinianorum de mortalitate hominis integri aberrationibus, & notato iterum Altingio, qui mortem corporalem

Cap. V. *Cap. VI. VII. VIII.* *Cap. IX. X. XI.*

Cap. XII. hoc loco plane non intelligi docuerat. Vitæ æternæ promiſſionem datam Protoplaſtis, contra Socinianos, ipſumque Altingium, vel hic etiam novaturientem, Auctor præterea oſtendit, eundemque errorem Moſi Amyraldo tribuit, atque in eodem illum retun-
Cap. XIII. dit. Signaculum hujus fœderis præcipuum habetur arbor vitæ, imo & altera ſcientiæ boni & mali, quam Auctor etiam Sacra-
Cap. XIV. mentum fuiſſe credit. Denique expoſita ſtipulatione & reſtipula-
XV. tione, inter Deum facta atque Adamum, de antiquatione ipſius legalis fœderis disquirit.

Cap. I. *Liber III* lapſus humani Hiſtoriam colligit, initio facto a variis peccati nominibus, quæ ſeorſim illuſtrantur, v. gr. עון,פשע,
Cap. II. *παράπτωμα.* Ipſum comeſtionis actum Auctor cum magna perverſitate, infidelitate, ſuperba Divinæ ſimilitudinis affectatione, & gulæ libidine conjunctum, adeoque non adeo leviter habendum probat, non aſſentiens Auguſtino, Pererio & Burmanno, qui Adamum velut excuſaturi, amori ejus erga uxorem fere omnia tribuunt, imo Coccejo indignatus, qui hac de re diſputari noluit.
Cap. III. Peccatum vero Hevæ non levius fuiſſe eo, quod Adamus admiſit, contra Bellarminum affirmat, idemque Adamo quaſi *κυρίως* apud Paulum aliosque adſcribi, velut cum quo Deus immediate
Cap. IV. fœdus pepigerat. De culpa ſoli homini, nullo autem pacto de-
Cap. V. cernenti, vel non impedienti Deo, adſcribenda porro diſſerit, indeque ad Serpentem ſeductorem progreditur, *τὸ ῥητὸν* Codicis ſacri ſtudioſe ſervans. Beckerum igitur, Clericum aliosque, qui literalem ſenſum hic rident, & ad allegorias diſcedunt, maſcule oppugnat; comitemque illis dat Amyraldum, qui in peculiari Diſſertatione ſoli Diabolo, ſine ullo ſerpentis terreſtris adminiculo, ten-
Cap. VI. tationem adſcribit. Modum tentationis, ut reliqua fere omnia, Vir doctiſſimus obſervatis etiam levioribus circumſtantiis deſcribit, caſtigato Abarbanele & Simeone de Muis, qui ſerpentem nullo prorſus ſermone uſum, ſed aſcenſu ſuo in arborem, & pomi eſu, tales in Hevæ animo cogitationes excitaſſe volunt; ubi & Burmannus notatur, præter Scripturam fingens, ſerpentem ſe pro legato Dei geſſiſſe, Divinumque ad Hevam mandatum finxiſſe, nec non Altingius, vocem ſerpentis, *eritis ſicuti Dii*, explicans, *in*
Cap. VII. *cœlo habitabitis.* De tempore lapſus ita ſentit Auctor, ut nec ni-

nimis illud constringendum ad paucas post creationem horas, nec nimis expandendum ad plurimos post eandem dies putet, dies vero aliquos mansioni Protoplastorum in Paradiso libenter concedat. Post hæc consectaria lapsus tristissimi considerat, & primo quidem loco nuditatem foliis ficus tectam, refutatis Clerici novis inventis, nec non Altingii commento, qui Deum die septimo ab opere gratiæ versus Protoplastos exercendo quievisse, hancque occasionem peccati primi fuisse, docuerat. Sequitur terror & occultatio hominis, explicata ambulatione Dei in horto, nec non examine lapsi hominis judiciali, sententia in mulierem lata, nec non ea quam Adamus sustinuit. De dicto Dei, post lapsum Adamo similitudinem cum Divina quadam persona tribuentis, solerter admodum agit, repudiatisque reliquis explicationibus, & in his præsertim Altingiana, quod Adamus fide sua filio Dei similis fuerit, ironice verba ista esse explicanda ostendit. Ejectionem hominis e Paradiso postea contemplatur, creditque, verba Dei, *ne edat de arbore vitæ & vivat in æternum*, per continuatam ironiam explicanda esse, explodique adeo hominis ineptiam, qui nomine arboris scientiæ ad varias se spes abduci passus erat, facileque & alterum arboris vitæ nomen in sequiorem sensum, magno suo malo, rapere potuisset. De Cherubim, & observatione viæ ad Paradisum ducentis, sequenti capite disputatur; denique communia hominum mala ex lapsu orta enarrantur, & contra ludibria vindicantur, reprehenditurque Josuæ Placæi sententia, quam multis se hodie in Belgio approbare Auctor conqueritur, qui non modo proximam ac immediatam peccati Adamici imputationem in totum genus humanum neget, sed prorsus imputationem istam antecedens ac causam corruptionis esse inficias eat, ut adeo non per primum peccatum, sed propter corruptum habitum, in Adamo primum, dein in posteris ejus omnibus observatum, rei reddamur.

Cap. VIII. Cap. IX. Cap. X. XI. XII. Cap. XIII. Cap. XIV. Cap. XV.

Liber IV hominis lapsi restitutionem tradit. Nam initio statim monetur, Adamum de sui restauratione probabilem quidem conjecturam ex cognita Dei bonitate facere potuisse, certum vero de ea demum per Protevangelium esse factum. Porro sententia Dei in serpentem obsessum & obsessorem Diabolum simul lata, contra Beckerum aliosque vindicatur. Disseritur præterea

Cap. I. Cap. II. III.

Cap. IV. V. VI. amplissime de Protevangelio, semine mulieris, contritione serpentis, calcanei percussione, & valde quidem luculenter, dissolutis u-
Cap. VII. VIII. bique Socinianorum strophis. Quibus expositis tunicæ pelliceæ Protoplastorum considerantur, & nomen Hevæ datum, quod a vita terrestri, non a spirituali petitum esse, contra Martyrem, Paræum &
Cap. IX. X. Coccejum Auctor tuetur. Denique expenso Caini nomine, quod ad fidem Hevæ spectare negat, subsecutam Protoplastorum resipiscentiam & æternam salutem contemplatur. Finem operi imponit Oratio de admirandis Christianismi propagati habita, cum Celeberrimus Auctor Spanhemio in docenda Historia Ecclesiastica succederet, in qua id præsertim ostenditur, Deum per ea plerumque subsidia Ecclesiam juvisse, quæ exigua & velut contraria hominibus videbantur.

Dabimus specimina quædam eruditissimi libri, unde de reliquis judicium facilius ferri possit. Primum sententias de situ Paradisi, quas Marckius refutat, quæque in Tiliano opere non notantur, adeoque etiam in ejus excerptis A. 1702 p. 484 a nobis datis non habentur, enumerabimus. Memorat igitur Clarissimus
p. 19. Auctor, præter ea, quæ citato loco dedimus, quosdam cum Hug.
p. 32. seq. Grotio Paradisum pene apud inferos quæsivisse, Strabonem Fuldensem vero eum in novo orbe, Belgam quendam apud Nicolaum Abrahamum in Belgio prope Hesdinum posuisse, quosdam apud Nubiensem in regione Sinensi, Tertullianum & post illum Th. Burnetium in terra Australi, Guilelmum Parisiensem in extremo Oriente, Abulensem ad Septentrionem, Durandum & alios Scholasticos sub Æquinoctiali, Naclantum, præter eos, quos Tilius attulit, in Palæstina, Franciscum Junium in Auranitide, Schotanum in Mesopotamia Septentrionali. Has vero opiniones non recenset solum, sed solerter examinat, una cum Theodoreti, Augustini, Hugonis, Bellarmini, Tirini, Musculi & Paræi opinione, qui situm Paradisi plane ignotum esse docuerunt.

p. 296. seqq. Contra giganteam Adami proceritatem, quam nonnulli fingunt, sic disputat: Non esse unicum ait Jo. Lucidum, qui id somniarit, sed plures veterum a Bar Cepha notatos: Heideggerum in ea quidem sententia esse, quod ratio non abnuat, Adamum

exube-

exuberante naturæ vi ad molem notabilem pervenire potuisse; id vero sibi displicere, testatur Auctor, cum a monstris, qualia gigantes sint, perfectior naturæ impetus abhorreat: imo eorundem originem Gen. VI, 1. 4 in sequiorem mundi ætatem demum referri, eosque ut fæcem mundi considerari: ea vero, quæ Jos. XIV, 15. in Vulgata exstant, *Adamum fuisse maximum inter Enakim*, ex ignorantia Ebraismi prodiisse, ibidemque nec de Adamo, nec de Abrahamo, sed de Arbeh Enakæo disseri. Quam in sententiam scriptores Romanæ factionis, Vatablum, Pererium, Cajetanum, Toletum & Torniellum cum Vulgata committit.

Singularis & notatu digna est disputatio, quam Clarissimus Auctor cum Jacobo Altingio init. Docuerat ille, tum alibi, tum maxime Epistola XXVI ad Wetstenium, mortem, quam Protoplastis minatus est Deus, nec spiritualem fuisse, hanc enim non malum pœnæ, sed culpæ, esse; nec corporalem, hanc enim proxime non fuisse lapsum insecutam; aliam igitur mortem intelligi, nempe privationem sensus favoris Divini, cum tormentis & cruciatibus, quos ira Dei infligit. Hanc & Christum pertulisse, & Protoplastos, cum vocem Dei, h. e. tonitrua horrenda audissent, ac fulgetra extimuissent: atque in eo terrore, & inexplicabilibus tormentis integram eos noctem sudasse, eaque de causa velut desperantes se abscondisse ac optasse, ut a montibus collibusque tegerentur, donec altero demum mane articulatam Dei vocem audirent. Quamplurima in his Clarissimus Marckius reprehendit. Mortem spiritualem omnino pœnam esse Numinis ait; imprimis vero declarat, cur mortis corporalis pœna ipso lapsus die Protoplastis non sit inflicta, & confictum spatium nocturni timoris explodit. *p. 457. seq.*

DESCRIPTIO MONSTRI HUMANI BICIPITIS, e literis excerpta, quas NICOLAUS BIDLOO, Czareæ Maj. Archiater, mense Septembr. A. 1705 ad Excellentissimum HUYSSENIUM &c. &c. dedit Moscoa.

MEnsis agebatur Januarius Anni 1704, cum Anilia Moscovita, militis Gregorii Boulagagou uxor triginta circiter annorum,

& octo menses gravida, tertio die post, quam gravi lapsu in glaciem impegisset, foetum Moscoæ eniteretur mortuum simulque monstrosum bicipitem, sexus foeminei. Hujus quamvis reliquæ partes extrinsecus spectatæ satis bene conformatæ apparerent, nisi quod pectus aliquantum latius esset, sterno nihilominus primum remoto, tum cor, e duobus veluti conflatum, aderat cum quatuor arteriis carotidibus, a superiori aortæ trunco ad utrumque caput adscendentibus; tum pulmo duobus lobis ita constare deprehendebatur, ut a capite dextro ad lobum ejus dextrum, & a capite sinistro ad lobum sinistrum, per geminam arteriam asperam pateret aditus, adeoque pro lubitu modo hic, modo ille lobus inflaretur, prout tubulus vel sinistri, vel dextri capitis tracheæ immittebatur. Hinc abdomine inciso, duo in oculos incurrebant ventriculi, orificiis superioribus totidem oesophagis respondentes, inferioribus autem in unum tractum intestinalem eo modo desinentibus, quo figura adjecta repræsentatur: intestina quippe, renes, vesica, uterus aliaque naturaliter disposita, hepar solummodo & lien paulo majora, cernebantur. In ossium conformationem exactius inquirere haud licebat, quod foetus integer conservandus esset, ideoque vasa etiam omnia cera replebantur. Observatu de cætero dignum, ab eadem foemina in primo matrimonio monstrosum jam foetum editum fuisse, qui figuram canis, manibus ac pedibus exceptis, retulerit, & quatuordecim septimanas supervixerit.

Explicatio Figurarum.

TAB. II.

A. Foetus monstrosi faciem anteriorem,
B. Posteriorem ostendit.
C. Pulmonem cum appenso pericardio.
DD. Duas asperas arterias.
EE. Sinistrum atque dextrum pulmonis lobum.
F. Pericardium cum incluso corde.
G. Ventriculos in naturali situ.
HH. Oesophagos.
I. Dextrum,
K. Sinistrum Ventriculum,
L. Pyloros, ubi ventriculi exeunt, exhibent.

VITA

VITA ET OBITUS VIRI CELEBERRIMI, JACOBI BERNOULLI, utriusque Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis & Berolinensis Socii, & in Inclutæ Basileensium Academia Matheseos Professoris Clarissimi.

PRæmatura mors Viri Excellentissimi, *Jacobi Bernoulli*, non tantum Academiæ patriæ, verum & universæ Reipublicæ literariæ gravissimam attulit jacturam. Ea accidit die 16 Augusti anni superioris 1705, paulo post horam quintam matutinam, anno ætatis quinquagesimo primo. Clarissimus hic Vir, oriundus majoribus tempore Ducis Albani ob religionem orthodoxam patria Antwerpia pulsis, in lucem est editus anno vergente 1654, d. 27 Decembris, patre Viro Amplissimo Nicolao Bernoulli, Fori Judicialis & Cameræ rationum in Republica Basileensi Assessore integerrimo, octogesimoque ætatis anno etiam per Dei gratiam superstite. Excusso pulvere Gymnasii, Philosophiæ in Scholis usitatæ principia hausit ex institutione Celeberrimi Viri Joh. Jac. Hofmanni, SS. Th. D. & Historiarum in Academia patria Professoris, impetratisque in ea consuetis gradibus, animum ad studium sacrum appulit, magis tamen ex instigatione paterna, quam proprio instinctu. Interea dum juveniles anni calerent, Poesin quoque Latinam, Gallicam, Germanicam excoluit, multaque non infestive lusit, & linguis pariter sedulo operam dedit. Scientias Mathematicas ab ineunte ætate mire deperiit, dum adhuc puer ex inspectione figurarum Geometricarum secretum quoddam oblectamentum capiebat, ut natus ad studium hoc, non factus videretur. Αὐτοδίδακτος in illo fuit, nullius unquam vivi Præceptoris opera usus, quin & librorum pene omnium subsidio destitutus. Si quem fors objecerat, hunc furtim evolvebat, hancque ob causam ultra communis Arithmeticæ, Geometriæ, Astronomiæ praxin non penetravit, nescius ante peregrinationem literariam, quiddam longe præstantius haberi. In prima nihilominus adolescentia penetrans ejus ingenium eluxit in celebri problemate Chronologico, de inveniendo anno Periodi Julianæ, ex datis tribus Cyclis, Solis, Lunæ & Indictionum; quod occasione propositionis secundæ partis primæ Delicia-

rum Mathematicarum Schwenteri, ante decimum octavum ætatis annum, proprio Marte solutum dedit, nesciens eo tempore, ejusdem Problematis solutionem a P. Billy Jesuita, celebri Mathematico, tanquam insigne artis specimen, in Diario Parisiensi jam antea publicatam extare. Peregrinationem suam iniit Noster A. 1676, & Genevæ Estheram Elisabetham a Waldkirch, a secundo a nativitate mense cœcam, scribere docuit, Burdigalæ vero Tabulas Gnomonicas universales (nondum quidem editas) condidit. Peragrata Gallia domum redux A. 1680, suasu amicorum, R. P. Malebranchii celeberrimum opus de Inquirenda Veritate, & Cartesii Philosophica primum cœpit evolvere, hujusque philosophandi modum potius quam principia approbavit, & postquam illucescentis Cometæ occasione, ingenii quendam lusum de futura ejus apparitione, vernacula lingua edidisset, secundo Rheno Belgium petiit. Hic sanioris Philosophiæ & demonstrationum mathematicarum dulcedine primum inescatus, Elementa Euclidea docuit prius quam didicerat, abditaque Geometriæ Cartesianæ repetitis aliquoties conatibus penetrare cœpit, mox etiam *Conamen suum de Motu Cometarum* in Latinum transtulit, ac multo quam prius auctius edidit, Tractatumque suum egregium *de Gravitate Ætheris* conscripsit. Hinc perlustrata Flandria Brabantiaque, Caletum usque pergens, in Angliam trajecit, ubi salutatis Illustri Boylio aliisque Celeberrimis Viris, Congregationi hebdomadariæ Academicorum augendis majoremque ad perfectionem perducendis scientiis institutæ, semel interfuit; dein mari Hamburgum vectus, per Germaniam recto tramite patriam repetiit, & paulo post brevi excursu Helvetiæ Cantones invisit. Patriæ redditus A. 1682, eo studia sua impendit, ut publico prodesset; quem in finem per aliquot æstates Collegium quoddam Experimentale Physico-Mechanicum aperuit, eoque primus rerum harum pulcherrimarum in Academia Basileensi auctor & evulgator extitit. Profecturus postea Heidelbergam, ubi vicaria ejus in docenda Mathesi desiderabatur opera, domi retentus est per subsequens matrimonium, quod A. 1684 contraxit cum Stupanorum Medicorum suo tempore non incelebrium nepte & pronepte, e qua geminæ prolis masculæ & fœmininæ parens factus. Tum vero Mathematica denuo serio tractare instituit,

tuit, præcipuosque Autores & suo usui legere, & inter legendum aliis explicare cœpit, unaque docendo & meditando sic profecit ipse, ut interioris Geometriæ adyta non tantum brevi recluderet, ac præstantissima tum Veterum tum Recentiorum inventa, sibi plana perspectaque redderet, verum etiam propriis inventis scientiam quotidie magis magisque locupletaret ac perficeret. Mortuo postea Celeberrimo Petro Megerlino, J. U. D. & Mathem. apud Basil. Professore, ejus in locum unanimi Procerum calculo suffectus est A. 1687 d. 15 Febr. Spartam sic nactus genio suo & studiis convenientem, magno eam cum applausu & honore exornavit, omnibusque deinceps Academicis dignitatibus, atque inter eas Rectoratu Universitatis semel, & Philosophici Ordinis Decanatu ter, pari cum successu & dexteritate omniumque applausu functus est. In sua statione operam suam studiosæ juventuti ita commodavit, ut nulli eam expetenti denegarit, quamdiu corporis id vires permiserunt; hinc plures exteri tanti viri fama allecti Basileam advolarunt, docta ejus institutione fruituri. Mira in docendo pollebat facilitate, suaque dexteritate difficillima quæque Auditoribus suis ita propinare novit, ut plane nescirent, ludone an somno ea arcana didicissent. Academicis quoque debemus exercitiis egregium ejus tractatum *de Seriebus infinitis*, in quo abdita nobis pandit Geometriæ mysteria. Indies sic novis inventis augere perrexit Geometriam, eaque cum in Actis Eruditorum Lipsiensibus, ut nemo non deprehendet, qui vel indices Tomorum Mathematicos inspicere sustinebit, tum in aliis Eruditorum Diariis cum publico communicavit; quibus ita se exteris commendavit, ut A. 1699 non tantum Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiis, & A. 1701 Berolini, utriusque noviter tum instauratæ, præter omnem spem suam & expectationem, cum Ingeniosissimo Fratre *Joanne Bernoullio*, in Groningensi hactenus, nunc in Basileensi Academia Professore Mathematum celeberrimo, fuerit adscriptus, verum etiam tum natalium splendore, tum eminentiorum munerum dignitate Nobilissimi Viri, Illustrissimus Dominus, *Rogerus Brulartus*, Marchio de Puyzieulx & Silleri &c. &c. magni Galliarum Regis ad Helveticam Gentem Legatus Excellentissimus, & Illustrissimus Dominus *Guilielmus Franciscus de l'Hospital*, Eques, Marchio S. Memii & Montelerii, Comes Antre-

tremontii, Dominus in Ouques, la Chaiſe & le Beau &c. &c. dum viveret, excellentiſſimus Geometra, benevolentia ſua inſigni eum dignati ſint. Cum celebratiſſimis pariter in Republica literaria Viris, inter quos brevitati ſtudentes heic loci tantum nominabimus Illuſtriſſimum Dn. *Leibnitium*, Sereniſſimi Electoris Brunſuicenſis Conſiliarium Status & Societatis Berolinenſis Præſidem, & Pariſienſis ac Londinenſis Socium, Dn. *Chriſtophorum Pfautzium*, in Academia Lipſienſi Matheſeos Profeſſorem famigeratiſſimum, Dn. *Nicolaum Fatium Duillierium*, Regiæ Londinenſis Societatis Sodalem digniſſimum, arctam amicitiam coluit, crebris ab iis exhilaratus literis. Verum enim vero aliis inſerviendo, ſe ipſum conſumſit. Nam continuis ſuis meditationibus, totque inſomnibus noctibus, quibus reconditioris Geometriæ receſſus perſcrutando, publico prodeſſe ſtuduit, corporis contra vires ita debilitavit, ut varii periculoſique morbi, cum quibus conflictatus eſt, inſequuti ſint. Podagræ enim, a qua a multo jam tempore vexabatur, febris tandem acceſſit hectica, cum præcedente tuſſi perquam violenta, quæ cum in dies magis magisque augeretur, nullam ipſi reconvaleſcendi ſpem reliquit; unde omnibus in domo ſua diſpoſitis, mortis meditationi ſe totum tradidit, ſicque decimo ſexto, ut dictum, Auguſti die ærumnoſam hanc vitam cum meliore commutavit. Paucis ante poſtremum diebus, amicos rogavit, ut *Spiralem Logarithmicam* circulo inſcriptam cum epigrapha, *eadem mutata reſurgo*, ſepulchri ſui ſaxo inſculpi curarent, ad inſignes proprietates, quas primus deprehendit, alludens, cum ea ſe non ſolum ſui evolutione generet, ſed etiam ſui ipſius cauſtica exiſtat, *ſeque* adeo *ipſam poſt varias mutationes* de novo *producat*; hacque in re Celeberrimus noſter defunctus Archimedis exemplum imitari voluit, qui inſigne ſuum inventum, de proportione ſphæræ ad circumſcriptum cylindrum, tumulo ſuo inſcribi juſſit. Inventa ejus plurima & pulcherrima, quæ in Actis Eruditorum & alibi extant, non recenſemus; addere contenti, cum magnum ſeculi noſtri inventum, *Analyſis infiniteſimalis Leibnitiana* prodiiſſet, Noſtrum de uſu ejus, atque applicatione præſertim ad Phyſico-mechanica, ex facili exemplo ab Autore exhibito (demonſtratione ſcilicet Curvæ Iſochronæ) novam ſubito lucem hauſiſſe, & in eum *calculum*

Ana-

Analyticum excolendum (quem *Differentialem* , eique reciprocum *summatorium* vel *integralem* vocant) magno studio & successu incubuisse, eximiis Problematibus solutis ; ut inter maximos tanti inventi propagatores jure meritoque haberi possit , Leibnitiusque defuncti Amici & semper lugendi memoriæ hoc distichon consecrarit :

Infinita Tibi terris Lux fulsit in ipsis
BERNOULLI, & quisquam Te superesse neget ?

VITA ET OBITUS VIRI CELEBERRIMI JOHANNIS CHRISTOPHORI WAGENSEILII, Juris Publici & linguarum Orientalium in Inclutæ Noribergensium Academia Professoris Clarissimi.

Cum non una vice Celeberrimi Viri , Joannis Christophori Wagenseilii , in Actis nostris mentionem fecerimus, non [illegible]us quin de ejus quoque vita, summa cum laude peracta, quædam referamus. Hic insignis Polyhistor, cui incluta Noriberga anno 1633 die 26 Novembris natale solum dedit, Holmiæ prima studiorum fundamenta jecit, privati inprimis præceptoris, Jacobi Bretspecheri, doctrina usus. Cui magistro A. 1645 in Pomeraniam reditum paranti comitem se jungens , primum Gryphiswaldiam, dein Rostochium cum ipso salutavit, insequente autem anno cum parente , Georgio Christophoro Wagenseilio, mercatore spectatæ fidei , e Suecia reduce, Noribergam rediit, ac impetrato in prima Gymnasii classe loco, sub Joannis Riedneri moderamine, tanta intra trium annorum spatium spatia confecit, ut omnium judicio dignus haberetur, qui Academiam adiret. Almam Altorffinam sexto decimo ætatis suæ anno ingressus, a Clarissimorum Virorum, inprimis Ruperti, Hackspanii, Ludwelli & Georgii Königii ore per integrum lustrum indivulsus pependit, magnamque variæ eruditionis supellectilem sibi comparavit. Cujus ut & morum probe compositorum fama mox ad summos aliquot Proceres penetravit, eosdemque permovit , ut ipsius operam in formandis filiorum moribus efflagitarent. Quorum desideriis ille quoque annuit, & in peregrinatione cum Illustrissimi Sacri Romani Imperii Comitis Ernesti ab Abensperg & Traun, Sacræ Cæsareæ

Majestatis Consiliarii Intimi & Inferioris Austriæ Mareschalli Filio, Ferdinando Ernesto, suscepta integrum fere sexennium consumsit, atque intra idem universam Galliam, Hispaniam, Belgium, Angliam & Germaniam perlustravit, imo ferente sic occasione, e Gadibus Hispaniæ in oppositum quoque Africæ littus trajecit. Quam multiplicem fructum ex hoc itinere reportarit, nostrum hic non est dicere. Id tantum notamus, quod ubique summorum ac celebrium virorum affectum sibi conciliarit. Unde Taurinenses in Academiam Incultorum, & Patavini in Recuperatorum Societatem eundem sponte sua receperunt. Quid quod per Johannem Capellanum, Johanni Baptistæ Colberto, Ludovici XIV Galliarum Regis supremo Status Ministro commendatus, a Rege ter repetita vice amplissima accepit congiaria. In Gallia igitur non exiguis cumulatus beneficiis, ab eadem quoque publicum eruditionis testimonium, summum in utroque Jure axioma, imp[illegible] voluit, eodemque in Academia Aurelianensi d. 29 Junii [illegible] solenni ritu condecoratus fuit. Quamvis autem apud ex[illegible] fortunarum suarum sedem facile invenire potuisset, natale tamen solum miris illecebris eum ad se traxit. Noribergam itaque A. 1667 reversus, vix officia sua Illustri Noribergensium Senatui obtulerat, cum Juris Publici pariter atque Historiarum Professio in Academia Altorfina ipsi demandaretur. Quarum utramque d. 15 Aprilis feliciter exorsus summa cum laude ornavit, & illam quidem ad beatum ex hac vita discessum; hanc autem in octavum usque annum, quo eandem cum linguarum Orientalium Professione commutavit. Anno 1676 Serenissimus Princeps Adolphus Johannes, Comes Palatinus Rheni, Carolique Gustavi Suecorum Regis Frater germanus, magnam sobolem Adolphum Joannem & Gustavum Samuelem fidei ejus curæque commisit, ipsi vero Wagenseilio splendidum Consiliarii honorem contulit. Memorari quoque meretur, illum, cum negotiorum quorundam gratia A. 1691 iter Viennam Austriæ instituisset, in sacrum conclave, iterata vice, a divo Leopoldo quam clementissime admissum, a summis Imperatoris Magni Ministris ac Proceribus clementer habitum, nec non aliis illustribus atque eruditis Viris admodum comiter tractatum fuisse. Neque silentio prætermittendum, quod, cum Petrus Valckenierius, Præpotentium Fœderati

Bel-

Belgii Ordinum apud Helvetios Legatus, lautis conditionibus ei provinciam LL. OO. in Academia Lugdunensi publice docendi obtulisset, Noricorum cum Batavorum Athenæo commutare noluerit. Singularis hic in patriam affectus cum insignibus meritis permovit splendidissimum Scholarcharum Norimbb. Collegium, ut A. 1697 ejus munera munere Doctoris Juris Canonici adaugeret, eumque membrum ordinarium Ordinis JCtorum, & post beatum Georgii Matthiæ Königii obitum Bibliothecæ Academicæ præfectum quoq; constitueret: quod tamen munus mox insequente anno, ob ingravescentem ætatem in humeros celeberrimi sui generi, Dn. Prof. Molleri, devolvit. Inclutæ Academiæ Rectoratum pariter ac amplissimæ Facultatis Juridicæ Decanatum bis gessit. Præclara ingenii monumenta a B. Wagenseilio edita hic recensere supersedemus, cum eadem orbi litterato dudum cognita sint atque perspecta. De matrimonio ejus gemino ac morte pauca quædam adhuc adjicimus. A. 1667 d. 21 Aug, Mariam Barbaram, Friderici Praunii, Censoris Norimbergensis, & Barbaræ Oelhafiæ filiam, Jacobi Heusii, Mercatoris, viduam, sibi matrimonio junxit; atque ex ea quatuor liberos suscepit. Inter quos primus filius, Ferdinandus, biennis decessit: filia, Helena Sibylla, insigne sexus sui decus, Nobilissimo Viro, Danieli Guilielmo Mollero, Comiti Pal. Cæs. inque Academia Altorfina Metaphysices & Histor. P. P. Clarissimo, nupsit: alter Filius, Gabriel cognominatus, J. U. L. Memelii Borussorum Secretarii Regii & Advocati Ordinarii munere fungitur: filia altera, Maria Sabina, quindecim solum menses in hac mortalitate transegit. Priori hac conjuge A. 1701 e vivis sublata, nuptias secundas cum Susanna Barbara, Reverendi admodum Viri, Georgii Christoph. Langii, Diaconi quondam ad S. Sebaldi Norimbergensis relicta vidua, celebravit. Per integrum fere tori hujus quadriennium cum morbis conflictatus, superiori anno die nono mensis Octobris vitam cum morte commutavit, cum annum ætatis septuagesimum secundum, muneris autem Professorii octavum & trigesimum ageret.

SALOMONIS GLASSII S. S. THEOL. D. ET Ecclesiarum in Ducatu Saxo-Gothano Superintendentis, Philologia Sacra &c. Accessit sub finem hujus operis ejusdem Logica Sacra jamdudum flagitata, prout eandem ex manuscripto non ita pridem edidit JO. GOTHOFREDUS OLEARIUS, Superint. Arnstad. Schwartzb. Editio novissima &c.

Lipsiæ

Lipsiæ apud Jo. Frider. Gleditschium, 1705. in 4.
Alphab. 6. pl. 17.

QUantam Salomon Glassius Philologia sua sacra gloriam apud posteros sibi comparaverit, quantumque adjumentum attulerit iis, qui sacrarum litterarum studio tenentur, eruditorum nemini ignotum est. Hinc utilissimi libri editiones toties fuerunt iteratæ, quarum exemplaribus ferme distractis, Jo. Frid. Gleditschius, Vir litterariæ rei promovendæ studiosissimus, hance novam adornare adgressus est, nihilque prætermisit, quod ad Lectorum gratiam ipsi conciliandam conferre quicquam potuit. Præterquam enim quod ab erratis, quæ in priores editiones, & Batavam imprimis, irrepserant, studiose fuerit purgata, non modo chartæ ac typorum elegantia se plurimum commendat, sed & ob faciem cujusvis paginæ intersectam, quæ res legentium oculis distinctius offert, usui aptior reddita esse videtur. Cum quoque, sudante adhuc sub prelis opere, Vir Reverendus Jo. Gotofredus Olearius, Antistes Arnstad. Schwartzb. B. Glassii Logicam jamdudum flagitatam ex manuscripto ederet, haut inconsultum visum fuit, ob materiæ cognationem eandem huic editio ni inserere. Promiserat eam ipse Glassius Phil. S. P. 2. sect. 1. p. 498. & quamvis adfectum potius, quam confectũ opus sit, primasque modo lineas eorum contineat, quæ doctissimus Auctor, nisi fata obstitissent, ad modum Grammaticæ atque Rhetoricæ S. latius deducere animo conceperat, quin tamen tanti ingenij partus, licet posthumus, Philologiæ cultoribus gratissimus futurus sit, nulli dubitamus. Tribus autem capitibus Logica ista sacra constat, quorum in primo de causis, in secundo de propositionibus, in tertio denique de methodo ac ordine ita agitur, ut propositis quibusdam regulis exempla statim ex S. Litteris illustrandi gratia subjiciantur. Cæterum cum prioribus Philologiæ Glassianæ editionibus tredecim indices subjuncti fuerint, quorum evolutio ac revolutio lectoribus non potuit non adferre summum tædium, majorem istum numerum ad minorem redigere, & omnia ad quatuor modo indices apte referre placuit. Primus enim Scripturæ S. loca, secundus verborum & rerum seriem, tertius Hebraicarum & quartus denique Græcarum vocum syllabum exhibet.

*** *** ***

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii, Anno M DCC VI.

D' AMBOINSCHE RARITEITKAMER &c.

i. e.

MUSEUM AMBOINICUM, DESCRIPTIONEM variorum Piscium, cum crustaceorum, tum testaceorum, in Mari Amboinico reperiundorum, ut & Mineralium nonnullorum. Lapidum &c. comprehendens, Autore GEORGIO EVERHARDO RUMPHIO, Hanoviensi, Mercatore & Consiliario Amboinico, itemque Academiæ Nat. Curios. Membro, PLINIO INDICO dicto.

Amstelodami, apud Franciscum Halmam, A. 1705. in fol.

Constat Alph. 4½ & Figurarum Tabulis 60.

QUanta sedulitate Nobilissimus *Rumphius* ab eo tempore, quo in Moluccarum insulam, quam Amboinam vocant, delatus atque in hac commoratus fuit, omnes res Amboinicas naturales curiosius indagare, singulas delineare atque Latine consignare cœperit, ex literis, quas ille A. 1680 ad Celeberrimum *Mentzelium* perscripsit, quasque una cum aliis Experientissimus *Valentini Museo Museorum*, a nobis A. 1704 *Mense Augusto* recensito annexit, innotuit dudum. Neque curam earundem tunc, cum oculorum usu per guttam serenam privaretur, ita abjecit, quin confusius collecta subinde aliorum adjumento in ordinem redigeret, certasque ob causas in linguam Belgicam transferret, ut rariores demum plantas libris decem, ac quinque libris animalia terrestria & aquatilia, nec non con-

 chy-

chylia marina, lithodendra atque mineralia nonnulla, complecteretur. Quamvis vero ambiguum adhuc potuisset videri, num tales omnes aut saltem eorum aliqui lucem aspecturi sint, quod *Autor* in Inclytam Naturæ Curiosorum Academiam A. 1683 receptus, atque *Plinius Indicus* cognominatus, tanto temporis intervallo nonnisi observationes quasdam, in celebratæ *Academiæ Ephemeridibus*, speciatim *Decuriæ secundæ Anno primo*, *tertio*, *quarto*, *quinto* & *septimo*, itemque *Decuriæ tertiæ Anno quinto* & *sexto* divulgaverit; dubiæ nihilominus expectationi præsens nunc *Museum Amboinicum*, veluti *tres* postremos libros tanquam totidem *partes* continens, quodammodo satisfaciet. Dissimulare quidem non licet, hocce typis exscribendum jamjam a *Nostro* A. 1699 Amplissimo *Henrico d' Acquet*, Delphorum Consuli meritissimo atque Medico Experientissimo, transmissum & inscriptum fuisse, quia figuræ tamen aliaque, in illo quæ desiderabantur, opera Curiosissimi *D. Simonis Schynvoet* suppleri prius debuerunt, prelum industrii *Halmæ* vix citius egredi, nec impediri interea potuit, quo minus ipse *Autor*, sagacissimus naturæ scrutator, in effigie a Filio delineata & in frontispicio repræsentata, octo supra sexaginta ætatis annos numerans, ultimum naturæ debitum persolverit. Nempe quemadmodum in *totius Operis*, ingenti elegantissimarum figurarum numero referti, *parte prima*, ex rebus naturalibus circa Amboinam aliasque insulas confines reperiundis, pisces crustacei sive malacostraci cum zoophytis, in *secunda* testacea seu ostracoderma, & in *tertia* nonnulla metalla, terræ, lapides & lapidefacta quamplurima, succi ac diversa curiosa sistuntur descripta, ita ad calcem multorum capitum, singulas partes contexentium, a solertissimo *Schynvoet* Notæ discrepantibus typis habentur subjunctæ, in quibus rerum propositarum nomina Belgis solennia exprimuntur, figuræ additæ & Musea Curiosorum, e quibus Archetypi petendi fuerunt, innuuntur, & judicium aliquando in Autorem interponitur, lectorque ad alios etiam Autores remittitur. Ex multis dum pauca more consueto delibatum imus, ante omnia e *crustatis* atque *zoophytis*, in *quadraginta novem capita* distributis, Cancrum spinosum & caput Medusæ digna reputamus, quæ paulo specialius considerentur, visu licet non adeo grata, sub squali-

do

do tamen habitu singularem conformationem recondentia. Sub cancro namque spinoso, ceu deformi cancrorum genere, quod corpore araneæ simili gaudeat, spinisque hinc inde & musco obsitum sit, quatuor ostenduntur species: cancer κατ' ἐξοχὴν spinosus, Malæis *Cattam Baduri*, & Amboinitis *ybu* sive *byu makeka buta* i. e. musci portitor dictus, spinosus longimanus major, spinosus longimanus minor, & cancer quidam major & rarior, perquam nodosus, alga marina obductus, & piscatoribus non minus, atque longimanus major, abominabilis; quem ipsum a Belgis *Rotskrabbe* seu cancrum scopulosum appellari, quod scopulos referat, in Nota subjuncta pariter indigitatur, ac figuras secundæ, tertiæ & quartæ speciei a *D. D' Acquet* una cum rarissimis cancris, Aragnoide atque Floride, fuisse mutuatas. Quam Stellam vero marinam *Rondeletius* quondam, a frondium & ramorum multitudine, arborescentem salutavit, a *Nostro* ea titulo Capitis Medusæ, ob majorem cum hocce convenientiam, tum minor, tum major, describitur, quarum posterior, magnitudine inprimis ac radiorum sive ramorum multitudine a priori discrepans, incolis *Hitoe* & *Hoeamohel* ratione contentorum ovulorum in escam cedat. Figuram minoris, quam *Notarum Autor* ad Archetypum ex laudati *D' Acquet* Museo impetratum depingi ac literis A & B exprimi curavit, non potuimus non in *Tabulam III* transscribere, quia elegantior non solummodo figuris, apud *Rondeletium* & *Aldrovandum* prostantibus, esse videatur, sed & Capitis Medusæ, aspectu quamvis horrendi, structuram admirandam evidenter adumbret. Minoris videlicet Capitis Medusæ corpus sive caput, instar araneæ ex rotundo paulo depressum, aliquatenus tamen pentagonum & digitum circiter latum, crusta duriori, quam echinus marinus esculentus, investitur, superius vero cute tenui tectum & inferius rima oblonga sive ore cum multis pedibus præditum, in quinque dispescitur ramos, quorum quilibet, in morem articuli distinctis vertebris constans, in binos rursus similes primum abeat, mox horum singuli in binos atque binos semper tenuiores eo usque subdividantur, donec extremitates tenuissima atque contorta referant filamenta. Qualium non nisi pauciores, confusionis evitandæ gratia, in Fig. B. repræsentari potuisse, facile agnoscet, quicunque perpendet, diligentiori indagine

TAB. III. A.

B.

fuis-

fuisse deprehensum, quemlibet quinque ramorum primorum in 512 extremitate; facessere ac 1023 articulos involvere, articulũ vero quemvis ex 10. 20. 24. vel ex supposito, 16 promiscue vertebris componi, adeoque universum Caput Medusæ minus ex 2560 extremitatibus, 5115 ramis seu articulis, atque 81840 vertebris, inferius subro-
TAB. III. C. tundis, superius planis & ad angulos spinosis, prout lit. C. aliqua exhibetur, coalescere. Nec Mare Caspium ejusmodi Stellis marinis carere, pertica facile capiendis & extrahendis, in quantum hæc supra illas demersa, a totidem brachiis articulatis firmius apprehendatur, ex ore, cum ipsius Czareæ Majestatis Moscoviticæ, tum ejusdem Secretarii, commemoratur. Hinc ad Conchylia accedentes, quibus describendis ac depingendis *Autor* ante *Bonannum* operam impendit, minorem quidem eorum numerum, in *39 capitibus* pertractatum, notamus, quam Celeberrimus *Listerus* in *Historia Conchyliorum*, a nobis *Supplem. T. 2. p. 248.* excerpta, præbuit conspiciendum, fateri nihilominus necesse habemus, occurrere etiam, quæ apud *Listerum* frustra quærantur; quemadmodum eorumdem pariter genera subalterna specierumque nomina satis plerunque distant. Quoniam *Noster* vero hoc in passu Experientissimi *Sipmanni*, Med. D. ac sui olim socii, vestigia legisse observatur, haud supersedemus ex Cochlearum Amboinicarum de-
167. scriptione ac divisione, quæ a *Sipmanno* in Belgium ad *D. Jongium* Amboina transmissa, & Musei præsentis parti secundæ adjecta fuit, ejusmodi genera strictim adducere. Cochlearum quippe univolvium turbinatarum duodecim genera ita constituuntur, ut primum eæ, quæ internæ matris perlarum ad instar nitent, deinde, quæ præter similem splendorem internum exterius cochleæ vulgaris speciem præ se ferunt, tum cochleæ valvatæ, cassides, globosæ, buccina, strombi, porro volutæ, alatæ, porcellanæ majores & minores, denique cylindri, memorentur. Postea sub non turbinatis, tam ad eas attenditur, quæ ab uno tantum latere testam obtinent, altero autem saxis adhærescunt, quam quæ tubuli oblongi utrinque patuli conformatione fruuntur ac solenes audiunt; sub bivalvibus demum, chamæ asperæ & læves, pectines & pectunculi, tellinæ & solenes bivalvii, musculi, pinnæ, ac ostrea, indigitantur. Sed novorum nominum, ab aliqua similitudine peti-

to-

torum, ut nonnulla innotescant, volutas unice percurrere juvabit atque percipere, quomodo sub his cymbium, meta butyri, musicalis, cereola, tigerina, nubecula, vespertilio, harpa, marmorata, maculosa, spectrorum, musica rusticorum &c. collocentur & denominentur. 102.
Quæ aurium tamen Midæ nomine insignitur, eam numero volutarum, *Belgis* maximam partem *Tooten* vocatarum, 108.
Autor Notarum mavult exclusam, alibi e diverso cassidem pennatam volutis annumerans. 81.
De unguibus saltem odoratis, figuris quibusdam atque sexu cochlearum differente monendum restitat: plures hic unguis odorati species tradi, quam in *Ephem. A. N. C. D. 2. A. 3. O. 25.* enarratæ quondam fuerunt; 77.
discrepantes itidem haberi figuras ab iis, quibus *A. 5. O. 112. & A. 7. O. 74.* ovum marinum, porcellana litterata & nautilus remigans fuerunt adumbrata; inter alias vero, cochleæ laciniatæ, cassidis tuberosæ, tribuli, arcularıæ majoris, bullæ, buccini scalaris, strombi tympanorum &c. figuras videri inversas; quoties denique certarum cochlearum alia mas, alia fœmella nominatur, non nisi majoris vel minoris ponderositatis & lævitatis testarum rationem haberi, testasque læviores magisque politas fœmellas salutari. 115.
Tandem ad ultimam partem pergentibus vix exitus pateret, si singula, & naturalia & artificialia, in 89 *capitibus* comprehensa, perlustrare anniteremur; pauca proin de Ceraunia, Ambra, Lardo marino, Lapide Bezoar & Succino terrestri, addidisse sufficiat. Cerauniæ, tum proprie sic dictæ, tum metallicæ, uti generatio in nubibus ex eo probabilis adstruitur, quod tales aliquando in arboribus, navibus, balænarum carne &c. a fulmine tactis, sed lapidibus producendis ineptis, repertæ fuerint, ita ceraunias quasdam metallicas, nunc in modum spatulæ, nunc cunei efformatas & in *Ephem.* quoque A. N. C. *Dec. 2.* A. 4 O. 110 & A. 7. O. 10. ex parte consignatas, cupro, ferro & auro constare, aquæ fortis illitu detegitur, quatenus maculæ exin viridescentes de cupro, fuscæ sive nigricantes de ferro, ac flavæ constantes de auro attestentur. 210. 216.
De ambra dum grysea, nigra & alba differitur, ambra grysea vera potissimum pondere ac igne ab adulterata & viliori jubetur discerni; genuinam quippe minus ponderare, quam spuriam, & laminæ candefactæ impositam, mox instar ceræ liquescere, totamque successive cum singulari odore ex- 259.

 ha-

halare, itemque ex parte fusam digitis tenacissime adhaerere, ac maculam liquefactam cineream apparere, filo autem ferreo ignito arenam, lapillos, sepiarum rostella &c. intra viliorem abscondita, explorari. Et fragmento illo ambrae rarioris magnitudinis ex-
261. istente, quod *Chevalerius* Gallice descripsit, in *Actis nostris A. 1700 p. 466* commemoratum, tota haec descriptio, in Belgicum idioma
274. translata, cum figuris habetur subjuncta. Ambra nigra, loci natalis intuitu, vel marina monstratur, vel terrena: marinam in Archipelago praecipue inter insulam Celebes atque Novam Guineam occurrere, modo molliorem, ambram gryseam investientem & a balaenis probabiliter evomi solitam, quod sepiarum a cetis devoratarum rostella gerat admixta, modo duriorem, instar vitri fragilem, fractamque splendentem & cavernulas ostendentem, super carbones autem olei terrae odorem spirantem, non piscis, quem prior exhalet. Terrenam vero, aut pisasphalti speciem aemulari, ac in monte potissimum *Cotawo*, inter urbem *Boeton* & *Coeloetsjoetsjoe*, mollem exsudare, in mari magis magisque inspissandam, aut resinam videri ex ignota arbore stillantem, gummi Elemi haud absimilem, sed odore destitutam, nisi carbonibus admoveatur, tunc enim odorem pinguedinis, non tamen ingratum, spargere; utramque hanc a fraudulentis *Boetonnensibus* ita divendi, ut ortum illius ex mari vel balaenis, hujus autem ex terra circa quarundam
277. arborum radices falso affirment. Ambrae albae nomine Sperma Ceti effertur, quod ad oras insularum Moluccarum, Celebes, Sumatra &c. ejectum ac cito colligendum, ne a suibus devoretur, ab Europaeorum Spermate Ceti non tam substantia, quam forma, differat, cujusque portiones majores, exterius arena obvolutae,
282. varias impuritates interius recondant. Lardum marinum, veluti merum balaenarum excrementum, interius pilosum & fibrosum, seculi demum elapsi A. 64. Amboinitis dicitur innotuisse, non
320. nisi piscibus alliciendis inserviens. Qui lapis bezoar linteum album calce leviter confrictum mox flavedine inficit, a Malais judicatur verus, ad mentem tamen Autoris praestat lapidem dubium clavo candefacto apprimere, vel fragmentum ejus laminae ignitae imponere, cum genuinus tunc dissiliat, nothus autem cum resinoso foetore deliquescat. Quodsi alicujus lapidis bezoar majoris lami-

lamina externæ ſubſtrata lævitate cedat, ille a Sinenſibus ex multis minoribus elaboratus conjicitur. Finem demum terreſtre ſuccinum imponat, quod a Sinenſibus in magnis ſylvis pinu feracibus e terra perhibetur effodi, atque pro reſina pini venditari, ſpatio mille annorum tantam ſoliditatem adepta, Europæo ſuccino propter minorem transparentiam longe vilius. Cæterum haud defore nulli dubitamus, qui *Autoris* pariter *Zoologium* atque *Herbarium Amboinicum*, cujus duodecimus etiam liber jam habetur citatus, ab aliquo impoſterum cum publico communicari, & iisdem non minus, ac Muſeo præſenti, memoriam Rumphianam conſervari, nobiſcum exoptent.

34o. 42.

C. JULII CÆSARIS COMMENTARII DE BELLO Gallico & Civili, cum utriusque ſupplementis ab Hirtio vel Oppio adjectis. CHRISTOPHORUS CELLARIUS recenſuit, & Notis ac novis Tabulis Geographicis illuſtravit. Accedunt Indices Rerum & Verborum.

Lipſiæ, apud Jo. Ludovicum Gleditſch, 1705, in 8. Alphab. 2 plag. 6. & Tabulæ æn. 6.

NOva ſe produnt editione C. Julii Cæſaris de Bello Gallico & Civili Commentarii, cum Supplementis, quæ Aulo Hirtio tribuuntur vel Oppio. Induſtriam ſuam Clariſſimus Editor, tot Claſſicis Scriptoribus adhuc adhibitam, cum primis etiam in Cæſare demonſtravit: quem quidem ipſe cum MSS. codicibus non contulit, de quorum in oris noſtris penuria conqueritur; ab aliis vero collatos, etiam vetuſtiſſimos impreſſos commiſit inter ſe, quod optimum uniuscujusque, cum cura ſelegit, ſuæque editioni inſeruit. Maxime ſibi Dionyſii Voſſii Notas & Animadverſiones profuiſſe, non ingratus in clariſſimi viri manes, confitetur. Neque criticæ tantum emendationis rationem habuit, verum etiam philologiæ, geographiæ, & hiſtoriarum, ſuisque notis difficillima quæque perſpicue interpretatus eſt. Quod vero disjunctiſſimis locis, in Europa, Aſia, & Africa res Julius Cæſar geſſit, inſigne ornamentum editioni huic Geographicis Tabulis acceſſit, quas ipſe lau-

laudatus Editor delineavit, iisque, quidquid in Cæsaris vel Hirtii libris est rerum geographicarum, luculente demonstravit. Prima Galliæ faciem exhibet, qualis temporibus Cæsaris, cum Germaniæ Britanniæque partibus, quas idem ex Gallia fuit ingressus. Secunda Italiam habet cum Gallia Cisalpina, unde initium Civile Bellum sumsit. Tertia Macedoniam, Epirum, Thessaliam, fatalem ejusdem belli sedem, continet. Quarta conspectum præbet Alexandrini belli & Pontici, Asiam Minorem cum Ægypti parte repræsentans. Quinta pro bello Africano est: sexta pro Hispaniensi, quod ultimum fuit Cæsaris. Quas alii figuras pontium, obsidionum, & bestiarum addiderunt, quum Cæsaris libros publicarent; eas Editor noster, quia quisque sibi confingere possit, prætermisit omnes, sumptum, illis in æs incidendis necessarium, Geographicis tabellis, quod utilius est, impendens. Index geminus est, unus rerum, quæ hoc volumine continentur; alter verborum & formularum, ad puriorem Latinitatem facilius inveniendam.

JOHANNIS CHRIST. HEYNE, SUECI, TENTAmen Chirurgico-Medicum de præcipuis Ossium Morbis.

Amstelædami & Gedani apud Janssonio-Waesbergios, 1705. in 8. Constat 6. plagulis.

PRæmisso de corporis humani partibus discursu, traditaque de inflammationibus & abscessibus partium mollium theoria, ad ipsa se convertit Ossa Author Clarissimus, quæ ex ejus sententia, quantumvis solida & fere lapidea, membranæ tamen tenues prius fuerunt. Omnis autem membrana, mox in os transitura, constituit prius filamentorum membranaceorum complanatorum congeriem, & texturam nonnihil rigidam, subalbam, flexilem, lubricam seu cartilagineam; vel etiam quandam prius format unguis speciem, quæ tandem osseam induit soliditatem, quando exigui canales, maxime vero nervosi, complanantur probe & solidantur: quod fit (1) dum latera vasculorum, propter lentorem & crassitiem fluidi, quod percolare & superare minimas angustias nequit, ad sese invicem accedunt, concrescuntque; (2) dum canales a corde re-

remotiſſimi impetum fluida propellentem non recipiunt, unde collapſi coaleſcunt: (3) dum iners, ſegnisque cordis impulſus non ſufficit protrudendis liquidis, & apertis tenendis vaſorum minimorum fiſtulis, unde cauſa diſtendente ſublata complanantur: (4) dum canales externe premuntur & verberantur, ita ut liquido excluſo compaginentur eorum parietes & compingantur. Oſſea ergo compages conſtruitur ex pluribus filamentis membranaceis appoſitis, ſuperſtratis, ſuperpoſitisque ſibi mutuo, ac reticulari inoſculatione implexis, tum conſolidatis & induratis, ita ut cellulæ, ſeu areæ intermediæ relinquantur inter lamellas oſſeas ſibi mutuo contiguas. Has cellulas inveſtit ubique membrana ex perioſtio externam oſſis ſuperficiem ambiente orta tenerrima, ornatiſſime picta, textaque reticularibus arterioſorum, venoſorum, lymphaticorum ac oleoſorum canalium varia inoſculatione ſibi occurrentium plexibus; quorum medium occupat exigua glanduloſa ſtructura cum folliculis adipoſis in medio relictis, medulloſa pinguedine repletis & tubos ex ſe oleoſos emittentibus, qui forte in ſanguinis ſinum revehunt deponuntque transcolatum unctuoſum oleum. Sed pergimus ad ſtatum p. n. oſſium; in quo quanquam a plerisque inflammatio in oſſa cadere negetur, Author tamen eandem illis omnino competere affirmat, quoniam reticulares arteriolarum recipiunt diſtributiones. Contingit enim in oſſibus ſtagnatio liquidi arterioſi. hujusque impulſi in latera canalium impetus, levis tumor rutilus, quantum ſcilicet anguſtia & durities parietum oſſeorum permittit, cum quodam dolore lacerante & pulſante. Conciliatur autem illis ſtagnatio (1) per perioſtium prius inflammatum ac incenſum; (2) dum tenera membranula, internas inveſtiens oſſium cellulas aut has exornans, arterioſorum canalium plexus inflammationem incurrit; (3) in ipſa oſſium medulla. Convenit igitur in hac inflammatione venæ ſectio, purgatio, ſi opus fuerit, & ſudor ope copioſi potus aquoſi, ſpecifica herbarum aromaticarum virtute roborati, & ſalibus fixis aut volatilibus conditi, provocatus. Continuata autem inflammatio, & impactio liquidorum ſtagnantium adaucta clauſtra tandem ſua diffringit, tenerosque disrumpit canales, unde liquidum effunditur, effuſum putreſcit, putridum laceros canales

lamellasque osseas in fluidum convertit, & constituit suppurationem, seu abscessum ossium. Differt tamen ejusmodi apostema a reliquarum partium abscessibus, quod lente admodum solidæ & osseæ partes in liquidum convertantur, & non pus sed ichor potius tenuis, subfuscus, putridus, fœtidus, cui punctula squamosa, cineritia, fusca, flava, nigra innatant, elaboretur; hincque ossium suppuratio immerito abscessus vocatur, nisi liquidorum cum solidis corruptionem, & in fluidum conversionem, absolvere abscessus requisita dicere velis. Si lamellæ osseæ lente admodum consumantur, squamulæ exiguæ furfuraceæ decidant, & pauxillum appareat recrementum, caries dicitur ossis. Oritur hæc vel ab interna caussa intra os latente, cuncta interiora rodente & emolliente, vel ab externa, dum liquidum acre putridum apostematis in carne, tendine, ligamento, periostio grassantis os alluit exeditque; quemadmodum & oleosa obstipantia, humida putrescentia, emplastica unctuosa obstruentia, acria suppurantia, frigus, aërisque contactus constringens, contusio ossis, fissura, fractura, eam non raro excitant. Sed aliud restat mali genus, spina ventosa dictum, quæ cariei species est, sed lentissima, & eo magis subdola vi ossis substantiam exedens; cujus historia sat accurate ab Authore est tradita. In cura horum morborum integra partium corruptarum a vivis sanisve separatio, & æqualitatis ossis studium, multum difficultatis habet. Si quid tamen tentandum foret, esset forte perforatio ossis ad cavum usque, & medullæ ipsius corruptæ exscissio. Sed Ars hujus nondum periculum fecit medelæ. Juxta methodum autem hactenus receptam, applicantur in principio ea, quæ vehementer attenuant, & potenter abradunt, quæque ulceribus malignis luxuriantibus & pertinacibus erodendis valde conducunt. Sin irrita fuerit visa horum exfoliantium applicatio, os vel ferro scalpendum, & radendum, vel terebra exfoliatoria terebrandum, vel cauterio actuali tangendum est. Improbat enim Author usum spirituum salis, nitri, vitrioli, tartari, & aquæ fortis, in hunc finem adhibitorum, utpote quorum actio determinari & intra certos, qui exoptantur, limites ac cancellos coërceri nequit. Tunc nigro quoque notat lapillo in hunc quoque scopum applicata olea acerrima, caryophyllorum, cochleariæ, euphorbii, sulphu-

phuris & antimonii; utpote quorum actio & determinatu difficilis existit, & propter oleositatem nociva est, & parti sinceræ cariem inducit. Depurato detersoque ossi applicanda sunt catagmatica seu os restituentia.

OPTICKS: OR, A TREATISE OF THE REFLEXions, Refractions, Inflexions and Colours of Light. Also two Treatises of the Species and Magnitude of Curvilinear Figures.

h. e.

OPTICA, SIVE TRACTATUS DE REFLEXIOnibus, Refractionibus, Inflexionibus & Coloribus Luminis. Nec non duo Tractatus de Speciebus & Magnitudine Figurarum Curvilinearum.

Londini, apud S. Smith & B. Walford, 1704 in 4.
Constant 2 Alph. & plag. 5, ac 19 Tabb. æneis.

Autor operis est *celeberrimus Newtonus*. Partem ejus posteriorem, Tractatus de Curvis complectentem, jam mense Januario anni præcedentis recensuimus: nunc de priori, Optica nempe, dicemus. Exponit in eadem Theoriam suam Lucis atque Colorum, non per hypotheses, sed per rationes & experimenta proprietates luminis explicans. Totum opus in tres distinguit libros. Primus duas habet partes, quarum prior theoriam luminis, posterior colorum continet. Secundus in partes abit quatuor, quarum prima recensendis observationibus, quæ reflexiones, refractiones & colores in corporibus transparentibus iisque tenuibus concernunt, tota impenditur; altera animadversiones in easdem exhibet; tertia de coloribus permanentibus corporum naturalium tractat, eorundemque cum coloribus prædictorum corporum transparentium analogiam exponit; quarta observationes, reflexiones, & colores in planis crassioribus transparentibus atque politis enumerat. Librum denique tertium observationes de inflexione radiorum luminis, & coloribus inde productis absolvunt. Ingeniosissimus equidem Autor jam anno 1666 hanc Theoriam invenit, & anno 1672 ad publicandum Societati Regiæ transmisit, cumque a publicatione non deessent, qui objectiones moverent, uberior ejus dis-

cussio jamdudum in Transactionibus Anglicanis proposita; sed cum hæc omnia contigerint, antequam Acta nostra edi cœperunt, adeoque nihil adhuc de hoc argumento in iisdem contineatur, cumque theoria ipsa paucissimis sit nota, & Autor fateatur, se in præsenti opere ex asse circa eam sibi satisfecisse, non inconsultum ducimus, eandem paulo plenius in præsenti describere. Enimvero, ut rite intelligatur, tenendum est, quod per *refrangibilitatem* & *reflexibilitatem* in subsequenti discursu intelligenda sit radiorum dispositio ad patiendum refractionem vel reflexionem: per *lumen simplex*, *homogeneum* & *similare* id, cujus radii omnes æque refrangibiles: per *lumen compositum*, *heterogeneum* & *dissimilare* illud, cujus radii alii aliis magis refrangibiles: per *colorem primarium*, *homogeneum* & *simplicem*, color lumine homogeneo constans: per *heterogeneum* & *compositum*, constans lumine heterogeneo. Quemadmodum vero plerique Philosophi recentioris ævi colores a radiorum luminis diversa modificatione derivant, & lumen nonnisi pro simplici habent omne; ita e contrario *Newtonus* diversæ naturæ radios in lumine Solari admittit, quorum alii hujus, alii alius producere valent coloris sensum. Sequenti igitur experimento confirmat, lumina, quæ colore differunt, differre quoque gradibus refrangibilitatis. Assumsit chartam oblongam lateribus parallelis terminatam, nigram & rigidam, atque per rectam transversam ad latera majora perpendicularem in duas partes æquales divisit. Alteram partem colore rubro admodum intenso; alteram cœruleo spisse obduxit. Chartam ita paratam ea ratione disposuit, ut latera longiora cum horizonte essent parallela, transversa ea bisecans ad eundem perpendicularis. Mox obvertit eidem prisma vitreum trigonum, cujus duo plana polita comprehendebant angulum 6 circiter graduum, quem *refringentem* appellat, ita quidem ut latera prismatis essent cum lateribus chartæ parallela, quo scilicet lucis radii per fenestram in chartam incidentes cum eadem eundem facerent angulũ, quem faciunt a charta in oculum reflexi cum eadem. Jam cum angulus refringens verteretur sursum, ut charta per refractionem attolleretur, pars cœrulea per refractionem ad majorem altitudinem elevabatur, quam rubra: cum vero angulus refringens verteretur deorsum, ut refra-

ctio

ctio chartam deprimeret, magis depressa cernebatur cœrulea, quam rubra. Ostensurus, diversos dari in lumine Solari radios refrangibilitatis gradibus differentes, inter alia ad sequens provocat experimentum. Radio Solari per foramen in cameram obscuram immisso in distantia aliquot pedum ita objiciebat prisma, ut is esset ad axem perpendicularis: quod obtinebat, dum per prisma transspiciens id tam diu ultro citroque circa axem verteret, donec imago foraminis, quæ nunc ascendere, nunc descendere videbatur, inter duas motiones contrarias stationaria deprehenderetur. Quo in situ cum firmasset prisma, per id contuebatur foramen, ejusque longitudinem multis modis latitudinem excedere observabat. Geminis experimentis evincit, lumen Solis consistere ex radiis reflexibilitate inter se differentibus, atque eos radios esse magis reflexibiles, qui magis refrangibiles, docens simul methodum radios heterogeneos luminis compositi a se invicem separandi. Ulterius notat, lumen homogeneum regulariter refringi sine ulla dilatatione aut fissione radiorum, & confusam objectorum per corpora refringentia conspectorum visionem, si lumen fuerit heterogeneum, oriri ex diversa radiorum refrangibilitate, ut adeo imperfectio telescopiorum non, quod vulgo fit, figuræ lentium sphæricæ, sed huic ipsi diversitati refrangibilitatis radiorum luminis tribui debeat. Negat igitur, phænomena colorum in luce reflexa per novas luminis modificationes produci juxta varias terminationes lucis ac umbræ, cum colores bullarum, quæ pueris lusum præbent, sint varii situmque varie mutent, nullo habito respectu ad ullum confinium umbræ: id quod experiri dabitur, si istiusmodi bulla vitro concavo concludatur, ut ab aeris agitatione libera sit, atque oculus & corpus luminosum ipsius respectu sistantur immota. Atque hinc potius concludit, quodlibet lumen homogeneum proprium sibi habere colorem gradui refrangibilitatis suæ respondentem, & nec per reflexionem, nec per refractionem mutabilem. Unde porro infert, si lumen Solis esset homogeneum, corpora omnia ejusdem fore coloris, consequenter diversorum colorum causam esse compositionem luminis. Docet etiam, quomodo refrangibilitas cujuslibet speciei luminis homogenei coloribus simplicibus respondentis, definiri queat experimen-

to ope prismatis trigoni vitrei facto. Monſtrat inde, per compoſitionem produci poſſe colores coloribus luminis homogenei quoad apparentiam, non tamen quoad immutabilitatem coloris & conſtitutionem luminis ſimiles, & quo ex pluribus iſti componantur, eo minus eſſe intenſos, ita ut nimia compoſitio eos diluat ac debilitet, donec prorſus ceſſent. Addit, quod per compoſitionem prodeant quoque colores nulli colorum luminis homogenei ſimiles, luminis vero Solaris color candidus ex coloribus primariis omnibus debita proportione commixtis componatur. Subjicit problema admodum curioſum, quod data quantitate & qualitate colorum primariorum invenire docet colorem compoſitum. Omnes igitur in univerſo colores, vel eſſe colores luminis homogenei, vel ex iſtis componi pronunciat. Hinc ſpeciatim explicat colores per priſmata productos, iridis item, & corporum naturalium colores permanentes inde derivat, quod alia hujus generis radios copioſius reflectant, alia alterius. Quæ omnia experientiæ conſona eſſe, ſequenti experimento evincere conatur. Per foramen rotundum immiſſum lumen prismate trigono vitreo excepit, verſus lentem utrinque convexam refringendum. Radii colorati colores iridis in lente depingentes, poſt refractionem in ea factam convergentes redditi radium album compoſuere, quem alio prismate priori parallelum ſitum obtinente excepit, & ejus ope radios convergentes fecit parallelos, diſtantiis prismatum a lente eorumque angulis refringentibus inter ſe æquatis, ut adeo lumen poſt hanc ultimam refractionem per foramen incidenti ſimillimum evaderet. Hoc igitur lumen ex coloribus productum cum denuo per prisma tertium refringi curaret, in colores iridis conſuetos mutavit. Ab aliis jam obſervatum eſt, ſubſtantias transparentes, quales ſunt vitrum, aqua, aer &c. ubi admodum attenuantur, vel quia in bullas, vel alia ratione in plana ſolida formantur, varios exhibere colores tenuitatis varietati reſpondentes, utut claræ ac coloribus deſtitutæ appareant, ſi craſſities fuerit major: ipſe tamen accuratiores obſervationes colligit tum circa vitrum, tum aerem, tum aquam. Aëris tenue quoddam planum obtinuit eum comprimendo inter duo prismata, quorum latera exigua convexitate erant inſtructa; aquam ſaponariam in bullas reſolvit, easque vitro incluſit, ut ne agi-

agitatio aëris quietem earum turbaret. Ex iſtis obſervationibus accurate definit in particulis milleſimis digiti craſſitiem aëris, aquæ & vitri, quæ ad hoc requiritur, ut color quilibet ſit maxime intenſus atque ſpecificus. e. gr. ut color ſit vere albus, craſſities aëris juxta ipſius calculum ſit $\frac{1}{2}$, aquæ $\frac{3}{8}$, vitri $\frac{10}{31}$; ut albus, craſſities aëris ſit 1, aquæ $\frac{3}{4}$, vitri $\frac{20}{31}$; ut ſubalbus, craſſities aëris ſit 2, aquæ $1\frac{1}{2}$, vitri $1\frac{2}{7}$. Ea vero hunc potiſſimum in finem tam operoſe perſequitur, ut colores corporum naturalium permanentes tanto accuratius explicare poſſet, aut eorum potius conſtitutionem detegeret, quæ ad hoc requiritur, ut alios radios aliis copioſius reflectant. Docet igitur, eas ſuperficies corporum transparentium maximam reflectere lucis quantitatem, quæ maximam habent potentiam refringendi, & minimas omnium fere corporum naturalium particulas eſſe ſuo modo transparentes, ut adeo opacitas eorum multitudini reflexionum a partibus internis factarum debeatur. Inter particulas corporum opacorum & coloratorum multa reperiri ſpatia vel vacua, vel medio quodam alterius denſitatis repleta; partes corporum, a quibus color eorundem dependeat, medium illud denſitate ſuperare, earundemque craſſitiem ex colore corporum conjici poſſe. Falli præterea omnes, qui reflexionem inde arceſſunt, quod lumen in partes corporum ſolidas ſeu impervias impingat, cum (ut alia, quæ adducit, experimenta ſilentio prætereamus) non minor ſit reflexio, dum lumen ex vitro in aerem, quam dum ex aere in vitrum tranſit, immo multo major, quam dum ex vitro in aquam pergit, partes vero magis reflectentes aeri, quam aquæ vel vitro ineſſe, haudquaquam probabile videatur. Radios potius impingentes in partes corporum impervias ſuffocari. Aliud igitur eſſe reflexionis principium, vim ſcilicet quandam, quam particulæ corporum ſolidæ in lumen per diſtans exerunt; qualis tamen illa ſit, non definit. Et ideo a corpore transparenti craſſo radiorum incidentium alios reflecti, alios refringi, quia aliorum diſpoſitioni convenientior reflexio, aliorum conſtitutioni transmiſſio. Illud quoque notatu dignum eſt, corpora ſpecularia, quantacunque diligentia fuerint polita, præter lumen, quod refringunt, vel reflectunt, lumen adhuc aliud debile quaquaverſum diffundere, cujus phænomena accurate deſcribit

per

per integram partem quartam lib. 2. Lumen ſcilicet Solare per foramen, cujus diameter erat $\frac{1}{3}$ digiti, in cameram obſcuram intromiſſum ſpeculo vitreo concavo, cujus ſemidiameter erat 5 pedum & 11 digitorum, ita excepit, ut ad ſuperficiem ſpeculi eſſet perpendiculare. In centro ſpeculi chartam poſuit albam, ita ut lumen perexiguum foramen in ipſius medio formatum tranſire cogeretur ad ſpeculum, ac inde ad idem foramen reflecteretur. His ita paratis ſuper charta 4 vel 5 annulos concentricos coloratos, iridibus non abſimiles, obſervavit, eosque tanto dilutiores ac debiliores fieri deprehendit, quo erant ampliores. Interdum ad lumen Solis admodum clarum 6, immo 7 vidit circulos. Quodſi major vel minor ſpeculi diſtantia aſſumebatur, annuli diluebantur ac evaneſcebant. Denique Grimaldus jam notavit, quod ad lumen Solare, per exiguum foramen in cameram obſcuram immisſum, umbræ objectorum ſint largiores, quam ad lumen in loco aperto, & tres habeant faſcias coloratas atque inter ſe parallelas, foramine ampliato confundendas, nec amplius a ſe invicem diſtinguendas. Hujus phænomeni circumſtantias per plura experimenta Noſter quam accuratiſſime determinat, & rejecta eorum ſententia, qui hunc effectum refractioni aeris tribuunt, hanc ejus rationem aſſignat, quod radii heterogenei in lumine albo commixti per inflexionem ſeparentur, atque adeo ſeparati lumina diverſorum colorum componant, ad quos exhibendos per naturam diſponuntur.

LETTRES CRITIQVES &c.

i. e.

EPISTOLÆ CRITICÆ, CONCERNENTES DUbium inter Moſen & Stephanum circa numerum familiæ Jacobi ortum.

Ultrajecti apud Jo. Viſch, 1705. 8.

plag. 9.

AUctori Conciliationis Moſis & Stephani, cujus libellum menſe Martio anni ſuperioris p. 103 ſq. recenſitum dedimus, duo reſpondent Philologi e Gallorum exulum numero, Criticis his Epiſtolis, quorum alter Marollium, alter Maſſonium ſe vocat: ac prior quidem

dem ſcriptorem ſe profitetur ſchediaſmatis de hoc dubio in Bernardinis Novis Literariæ Reipublicæ exhibiti, & ab Auctore Conciliationis caſtigati.

Præmittitur opuſculo Præfatio de dubiis Hiſtoricis S. Scripturæ diſſerens, monensque, admiratione dignum eſſe, quod non multis modis major ſit eorundem numerus, in libro tam vetuſto, amiſſis tot explicandi eundem ſubſidiis. Prima Epiſtola Marollii eſt, qui adverſarii ſui conciliationem ingenioſam quidem, ſed coactam, nimis longe petitam, ſolvendoque dubio ineptam pronuntiat. Nullum eſſe diſcrimen putat inter numerum ſeptuaginta Gen. XLVI, 27, & Deut. X, 22, ſed utrobique poſteros Jacobi omnes, qui cum illo in Ægyptum venerint, intelligi credit, fallique adeo adverſarium, qui poſteriori loco maſculos ſolum & patres gentis Iſraeliticæ deſignari ajat. Male ab eo Saulem e numero 66 Gen. XLVI, 26 excludi, Manaſſen vero & Ephremum includi, cum peculiaris S. Codicis enumeratio hos manifeſte ſeparet, Saulem vero ſpurium dici non poſſe, cum ſolum Cananææ filius dicatur, neque legem de ſpuriis in populo Dei non connumerandis retro valere. Eundem vero ad numerum 75 Act. VII, 14, Jacobum & Joſephum incongrue referre, & contra Martyris verba, qui Joſephum dicat 75 iſtos cum Jacobo in Ægyptum accerſiviſſe; neque Dinam, utpote in enumeratione ſpeciali poſterorum Jacobi, qui Ægyptum viderint, omiſſam huc referri poſſe. Cæterum de alio incidenti dubio p. 24 ſigillatim agit, quæritque, quo pacto Benjamin fratrum minimus, in Ægyptum deſcendens, cui adverſarius 25 ætatis annos dederat, decem filios, qui Gen. XLVI illi tribuuntur, & duos nepotes Num. XXVI, 40, habere potuerit? Videntur Marollio nepotes iſti, Ard & Nahaman, filii potius Benjaminis fuiſſe, quibus ſine prole mortuis, frater ipſorum Bela filiis ſuis eorundem nomina dederit: conjicit idem, Benjaminem tempore deſcenſus triginta duorum aut triginta trium annorum fuiſſe, ac admodum juvenem matrimonium iniiſſe. Obſervat, Ludovicum de Dieu Benjaminem duobus annis Joſepho juniorem facere, Johannem Clericum vero octo annis, iſtaſque diverſitates ex ignorantia multarum rerum, quæ Jacobi familiam concernunt, oriri. Negat S. Literarum verba omnia ad rigorem capienda eſſe, ſed aliorum more ſcriptorum ὡς ἐν πλάτει intel-

ligenda esse, & de potiori, adeoque sub *patrum* nomine paucas etiam filias comprehendi posse, p. 4.

Secunda Epistola, a Massonio scripta, Marollii observationes fere omnes repetit, sed prolixius, majorique cum apparatu, contra Autorem Conciliationis urget; id vero potissimum impugnat, quod ille Gen. XLVI, 26. capita populi tam tribuum, quam linearum recenseri dixerat, eundemque conjecturas conjecturis cumulare ostendit. Nihilominus ea in re a Marollio dissentit, quod Jacobum ex numero 70 Gen. XLVI, 27 excludendum neget: in reliquis cum eo ad amussim consentit.

Epistola tertia Marollii versatur in refutandis iis, quæ Auctor Conciliationis Novis Reipublicæ Literariæ anni præteriti mense Martio inseruerat. Potissima Epistolæ pars Saulem Cananææ filium respicit, quem iste velut spurium e numero familiæ Jacobi eliminandum omnino contendit, Marollius vero negat ac pernegat, illique neutiquam concedit, Cananææ nomen prostitutam designare, ut Israëlitæ appellatio Jo. I, 47 probum hominem notat. Existimat præterea, *Mamserim*, sive spurios, qui ejiciendi fuerint, non Israelitæ masculi e Cananæa, sed exteri maris ex Israelitide liberos fuisse, neque ejectionem e populo, sed exclusionem a Magistratu Devt. XXIII, 3 intelligi.

Quarta Epistola, Massonio scriptore, Auctorem Conciliationis impugnare pergit, traditque, 70 illos, qui Devt. X, 22 commemorantur, eosdem esse cum illis, qui Gen. XLVI, 27 exstant, maleque adversarium locum istum de solis capitibus populi, qui hæreditatem in Palæstina obtinuerunt, interpretari, atque Jacobum & Levi cum filiis excludere. Tandem ad Stephani dictum Act. VII, 14 se confert Massonius, atque pronuntiat, nullo id pacto cum Mosis numeris conciliari posse. Mendam igitur librarii hic admittendam esse, qui pro 66 scripserit 75, non quod Calvinus aliique velint, pro 70. Stephanum enim numero 66, qui Gen. XLVI, 26 occurrat, uti voluisse, adeoque primos codices, more inscriptionum Græcarum, numeros minores præmittentium, habuisse C Ξ, sive ϛΞ (notam enim ϛ pro C sive senario in marmoribus inveniri.) Librarium autem negligentiorem legisse OE, sive 75. Ex hac Actorum corruptione in translationem LXX interpre-

premum numerum 75 transiisse, sicut ex Lucæ interpolatione Cainan alter in eandem invaserit. Marollii autem conciliationem, qui cum Cellario uxores filiorum Jacobi a Stephano additas majorem numerum conficere docuerat, nec non aliorum interpretationes, maxime Ludovici de Dieu, repudiat.

DELLA BIBLIOTHECA VOLANTE SCANZIA X.

i. e.

BIBLIOTHECÆ VOLANTIS PLUTEUS X. Auctore JOHANNE CINELLI CALVOLI, Patritio Florentino & Foroliviensi, Academico Gelato, Concorde, Dissonante, Incitato & Inthronato.

Venetiis, apud Hieronymum Albrizzi, 1705, 8.

Constat plag. 5.

QUod Celeberrimi *Cinelli* in hoc opere institutum sit, vel ex iis constat, quæ in Actis nostris A. 1689 p. 345, & 1693 p. 236, cum sextam, septimam & octavam seriem, seu ut ali Latine vocant, pluteum recenseremus, diximus. Ex eo tempore doctissimus Auctor nequaquam laborem abrupit, verum plures subinde edidit pluteos, uti vel ex præfatione huic præmissa patet. Nimirum quindecim omnino pluteos prelo hactenus paratos habuit, e quibus tamen decimus & decimus quintus incuria typographi intercidere; reliqui omnes lucem adspexerunt, & quidem decimus quartus insertus est Eruditorum Actis, quæ Venetiis apud Hieron. Albrizzi, sub tit. *La Galleria di Minerva*, prostant, Tomo III Parte VIII. Ut itaque numerum compleret, nunc decimum vulgavit, mox etiam decimum quintum, & deinde quatuor adhuc alios additurus. Nos moris nostri memores, pauca hinc delibabimus. Non morabimur inscriptionem veteris lapidis, ex utroque latere p. 17. simpulum & pateram, sacrificii instrumenta, repræsentantis, quæ ita se habet: NORTORI N. F. POL. FEROX AESAE EVOCATUS AUG. JOVI CAELESTI V. S. L. M. seu, ut Noster legit: *Nortorio nostro felici Polyarcho, Ferox Aesae* (hodie Aesidis, seu Aesii, fluminis) *Evocatus Augustus. Jovi Cælesti voti soluti*, seu *suscepti locavit monumentum.* Dum Ga-

p. 25 brielis Mariæ Meloncelli Odas Italicas Romæ 1698, 4 editas refert, laudat, quæ alias prodiderit, Poetica, obſervatque eum juvenem, quanquam occupatiſſimum, elegantes ingenii poetici fœtus edidiſſe, at nunc ſenem, cum otio fruatur, difficilem venam experiri.
p. 27. Singulare eſt, quod memorat, ubi teſtamenti & codicillorum a Cl. Joanne Ciampino relictorum, & Italice Romæ 1698 impreſſorum fecit mentionem, eum juſtos ſumtus excitando Xenodochio deſtinaſſe, in uſum eruditorum indigentium diverſarum nationum. Porro
p. 31. 32. Hieronymum Baruffaldi, Ferrarienſem, cujus mox fœtum recentiorem exhibebimus, Diſſertationem de Poetis Ferrarienſibus Ferrariæ A. 1698, 4 edidiſſe diſcimus: in qua non tantum præcipuorum Poetarum, ſed & illorum, quorum opera vel deperdita ſunt, vel diffuſa apparent, exactiſſima detur notitia, una cum eorum operum
p. 41. 42. diſtincta enucleatione. Ubi vero Lazarum Auguſtinum Cottam Novarienſis Muſæi, quod viros cujuscunque generis illuſtres e Novarienſi diœceſi oriundos exhibebit, Ideam eodem anno publicaſſe ſignificat, vehementer conqueritur, ſe Florentinos Scriptores, quorum quatuor millia ad ſuam notitiam pervenerint, illuſtraturum eo adactum fuiſſe, ut Florentiam patriam ſuam linquere neceſſe habuerit, nec deeſſe, qui viginti trium annorum labores etiamnum e manibus ſuis evellere conentur. Nos meliorem fortunam optimo Autori & integram ſanitatem apprecamur, ut & hoc, & alia, quæ molitur, opera abſolvere feliciter valeat.

RIME DI ALESSANDRO GUIDI.

i. e.

ALEXANDRI GUIDI CARMINA, SUMMO Pontifici CLEMENTI XI dedicata.

Romæ, e typographia Jo. Jac. Komarek, 1704, 4.

Plag. 18.

IN tantum hodie culmen evecta eſt Poeſis Italica, ut haud facile carmina in lucem proferre quisquam audeat, niſi ea digna omnium plauſu videri queant. Et alii quidem aliud carminis genus ſectantur; Noſtro illud arriſit maxime, quod legibus ſolutum,

Ri-

Rima sciolta Itali vocare solent, in quo etsi & antea Fulvius Testi, Claudius Achillini, aliique Poetæ celebriores aliquid tentaverint, eos tamen in Lyricis his, quæ exhibemus, longissime post se relinquere videtur Auctor. Quanti enim nondum publicis typis excusa fecerint Eruditi, vel illud argumento esse potest, quod Nicolaus Cicognari quoddam ex illis carmen eleganti commentario illustraverit, itemque Gregorius Caloprefes in oden de legibus Arcadiæ commentatus sit, ut alios taceamus, qui vel in Latinam linguam aliqua transtulerunt, vel passim eorum non sine encomio meminere. Quo magis vero cuncta expolita redderet, non diffitetur Auctor, se passim Vincentium Gravinam, Jo. Baptistam de Miro, Justum Fontanini, aliosque viros in poesi exercitatissimos, in consilium adhibuisse. Pleraque quidem in Academia Arcadum publicasse videtur, quam pluribus carminibus extollit, ut cum modum, quo congregari consuevit, locum Academiæ destinatum in colle Palatino, consuetudines Arcadum, promulgationem legum Arcadiæ, ludos Olympicos Arcadum, & elogium Antonii Farnesii auctoritate Arcadum lapidi incisum decantat; quibus commemorandis facile supersedemus, quod de universa illustris ejus Academiæ ratione Supplementorum Tomo III p. 460 seqq. disseruimus. Neque licet nobis ex iis specimina hoc loco exhibere, quæ de œstro poetico, de fortuna, de vanitate cogitationum humanarum, tum in honorem Christinæ Reginæ Sueciæ, cujus singulari favore gavisus videtur, Jacobi II Regis Angliæ, Innocentii XII Pontificis, aliorumque cecinit, ne, dum laciniam detrahimus, a pulcritudine detraxisse quicquam videamur. Magnifica sunt omnia, ponderosa & sublimia, numerus aptus & elegans, oratio ubique æquabilis, & inventio arguta. Quod vero passim victura sua carmina auguratur, propriamque adeo laudem extollere videtur, in eo tantum abest, ut culpandus sit, ut potius optimorum Poetarum exemplo, qui Cicerone teste, *aliena lingua loquuntur*, Lyricæ poeseos genium optime videatur assecutus, qui res sublimes celebrantes humi serpere, & de se ipsis minus sperare non patitur. Cæterum eundem Auctorem olim drama, quod *Endymionem* inscripsit, composuisse, e p. 43, ubi ejus carmen dedicatorium ad Jo. Franciscum Albani, hodie Summum Pontificem, exhibetur, patet. Quod si

illud eſt, quod eodem titulo in Theatro Mantuano anno 1698 repræſentatum & Ferrariæ typis excuſum vidimus, nihil profecto elegantius & feſtivius excogitari poterit, adeo ut nec Taſſo, nec Guarini in eo genere Auctor conceſſerit.

COMENTARIO ISTORICO - ERUDITO &c.
i. e.
COMMENTARIUS HISTORICO - ERUDITUS, CONDITUS in Inſcriptionem in Univerſitate Ferrarienſi, in memoriam ANTONII MUSÆ BRASAVOLI Ferrarienſis, Anno 1704 erectam. Auctore HIERONYMO BARUFFALDI, Ferrarienſi.

Ferrariæ, excudebat Bernardinus Pomatelli, 1704. 4.
Conſtat Alph. 1. plag. 12.

VAriam eruditionem monſtrat hic liber, quanquam in unius potisſimum Braſavoli, qui jam dum ſeculo XVI floruit, parumque notus fuit hactenus extra Italiam viventibus, memoriam conſcriptus, ut non immerito eruditum ipſe Auctor in prima facie vocaverit. Abſolvitur autem octo capitibus, quorum primo de origine Academiæ ſeu Scholæ publicæ Ferrarienſis pauca præfatus, ipſam Inſcriptionem exhibet, quam non anno 1704, ut titulus loquitur, ſed 1703 erectam fuiſſe patet. Ea quidem hæc eſt: D. O. M. *ANTONIO MUSÆ BRASAVOLO, Nobili Ferrarienſi, Philoſophiæ, Medicinæ, Juris Utriusque, ac Sacræ Theologiæ Doctori, Comiti Palatino, Equiti S. Michaelis in Galliis, Sorbonici Athenæi Collegæ, Celebris hujus Archigymnaſii Lectori emerito, & Moderatori, omnigena eruditione in univerſo Terrarum Orbe clarisſimo, Pauli III Pont. Max. Archiatro, aliorumque trium Summorum Pontificum Leonis X, Clementis VII & Julii III, Caroli V Cæſaris, Franciſci I Galliarum, & Henrici VIII Britanniæ Regum Phyſico a conſiliis, Alphonſi I Ferrariæ Ducis, & Herculis II Ducis IV Medico dilectiſſimo, Aragonenſium, Aeſtinorum, Farneſiorum, & Gonzagarum Principum intimo Familiari, qui publicas theſes de quolibet ſcibili per triduum Pariſiis, ubi* Muſæ *nomen, ipſo Franciſco Rege preco-*

conizante, sibi comparavit, Patavii, Bononiæ, & hic in Patria, cunctis stupentibus, propugnavit; ac per quamplurima lustra e tota Europa confluentes ingenuos Auditores erudivit ex cathedra: qui plures quam quadraginta libros, & volumina de rebus variis, ac præcipue de Re Medica doctissime scripsit, & fere omnia typis, magno cum plausu, evulgavit; tanquam effulgenti Patriæ Soli, qui nunquam moriturus occidit Ferrariæ pridie Nonas Julii An. Sal. MDLV, ætatis suæ LV m. V d. XX. Cujus tamen ortum præcesserunt Franciscus Comes genitor, & Hieronymus frater: cujus occasum secuti Renatus Comes pariter Moderator, & Hieronymus filii, Antonius Maria, Hercules, Bartholomæus, & Alphonsus nepotes, in hac Universitate Philosophiæ, Medicinæ ac Juris utriusque respective Lectores, aliique duo de viginti toga, totidemque sago conspicui, sub tanto sapientiæ lumine vere fulgentissima sydera, Hieronymus Bartholomæi filius, Comes & Eques Palatinus, in hoc Archigymnasio Lector, in Romano Promotor perpetuus, & Collega numerarius, Physicus Pontificius a consiliis sub Innocentio XI & XII, Alexandro VIII & Clemente XI regnante, ac Regius sub Christina Alexandra, Suecorum; Gothorum Wandalorumque Regina; Illustrissimis Viris Dominis Comite Carolo Flasco Sapientum Judice, Marchionibus Aloysio Bentivolo, Gaspare de Monte, hujus almæ Universitatis Moderatoribus, una cum Magistratus Sapientibus, nempe Jacobo Minio Ronchagallo J. C. & Lectore Publico, Aloysio a Fabra Philosophiæ, ac Medicinæ Doctore, & Lectore Publico, Johanne Benedicto Coato J. C. & Lectore Publico, Alexio Surchio, Jacobo a Monetis, Camillo Riccio, Hercule Siverio, Joanne Francisco Algarotto, & Valerio Botticino, enixis ejus precibus annuentibus, ære proprio Abavo suo optime merito pridie Nonas Julii Anno ab Orbe redemto M DCCIII. P. In capite II originem familiæ Brasavolorum e Germanica Comitum de Halremunde, speciatim a Wilbrando, qui seculo XII in bello claruit, derivat, usus imprimis Krantzii & Fabricii auctoritate, quibus addit Petrum Lesvanderum, qui in tractatu de Saxoniæ & Misniæ Patriciis, Comites illos pro insigni usos fuisse testetur columba alba, cum inscriptione Germanica, Allezeit weisse / i. e. semper candida, quod diu & Brasavoli retinuere; ut taceamus, quæ plura hic de progressu

greſſu familiæ hujus, ejusque cum Belgica Stratiorum (*Straten*,) quæ initio ſuperioris ſeculi in Hiſpaniam transplantata eſt, cognatione, de titulis item Magnifici, Spectabilis, Egregii, Excellentis, Magiſtri, aliisque, quibus aliqui ex gente Braſavola gaviſi ſunt, accurate diſſeruntur. Prætermittimus ejus familiæ Genealogiam authenticam, ex archivis capite III depromtam. Nec immorabimur illis, quæ cap. IV de ſciſſione familiæ in duos ramos, & cap. V de inſignibus ejus paſſim mutatis aut auctis diſputat. Prolixum eſt caput VI, quo ſingula inſcriptionis ſupra memoratæ verba, ex antiquitatibus & hiſtoria litteraria illuſtrantur. Hinc, ut alia prætermittamus, natum fuiſſe Braſavolum diſcimus die 16 Jan. anni 1500: tum patuiſſe in eo ſingularem animi conſtantiam, quod, cum A. 1550 Hippocratis libros Epidemicos publice interpretanti famulus ædium ipſius incendium nuntiaſſet, quod mox campanarum pulſus confirmaverit, nihil territus reſponderit: *comburantur*, *nam hinc diſceſſurus non ſum, priusquam integram lectionem non perfecerim*: libros denique, quorum, qui prodierint, Auctor numerat quadraginta ſex, viris Principibus inſcripſiſſe, exemplo Muſæ Cæſaris Archiatri, qui libellum *de Herba Vettonica* M. Agrippæ, & alterum *de bona valetudine* Mæcenati dedicaverit; qua occaſione ſignificat Noſter, ſe pluribus de manuſcriptis Braſavoli in *Bibliotheca* ſua *Scriptorum Ferrarienſium*, mox proditura, acturum. Capite VII de Braſavolis eruditis, & demum VIII de his, qui in ſago claruere, agitur. In illis B. Donatus Braſavolus ob ſingularem pietatem commendatur, eique cognomen Prophetæ datum vulgo fuiſſe innuitur, quippe quod & in ſermonibus ad populum factis multa eventu probata, & morti vicinus diem atque horam mortis prædixerit. Singulare eſt, quod de Johanne Braſavolo, eruditiſſimo viro, memoratur, qui A. 1536 octogenarius deceſſit, eum per totum vitæ ſuæ ſpatium nil præter fructus manducaſſe. Inter eos vero, qui hodienum ſuperſunt, imprimis eminet Rodulphus Braſavola, qui Romæ Academiam *Imperfectorum* & eorum, qui *Indiſpoſiti* vocantur, ad excolendas humaniores litteras, & *Intricatorum*, ad inſtituenda exercitia Juridica fundavit, quæque ab Academicis profecta ſunt ingenii monumenta, ibidem A. 1674, 8 edidit, ſub titulo *Academia degli*

In-

Intricati, Imperfetti, & Indisposti: Componimenti varj eruditi. Plura in honorem generosissimæ Brasavolorum familiæ afferri possent, si nobis in his liceret esse prolixioribus.

SAMUELIS BASNAGII, FLOTTEMANVILLÆI, Annales Politico-Ecclesiastici Annorum DCXLV. a Cæsare Augusto ad Phocam usque. Tomus primus.

Roterodami, apud Regnerum Leers, 1706. in fol. Alphab. 10.

QUomodo doctissimi Casauboni exemplo Exercitationes in Baronium condere instituerit Clarissimus Basnagius, palam ostendimus in his Eruditorum Actis Anno 1692 p. 155, ubi ejus *de rebus sacris & Ecclesiasticis Exercitationes Historico-Criticas, in quibus Cardinalis Baronii Annales ab A. C. 35, in quo Casaubonus desiit, expenduntur*, recensuimus, & quid circa annum maxime 35 (ultra quem ad annum usque Christi 45 tunc progressus est) annotarit, paulo prolixius benevolum Lectorem docuimus. At ex illo tempore Viros prudentia & autoritate insignes autores sibi fuisse innuit, ut mutato consilio ad annales Ecclesiasticos concinnandos animum ipse appelleret, quandoquidem ex eis fructum utilitatis longe majorem, quam quidem ex Exercitationibus sperare liceat, istoque pacto brevi quasi Tabella tota Imperii & Ecclesiæ imago conspici, antiquitas illustrari, hæreseos turpitudo detegi, Baroniusque emendari possit. Paruit ergo amicis suasionibus, initiumque scribendi fecit ab imperio Cæsaris Augusti, & post per singula a nato Christo Secula ulterius progressus est. Ubique Chronologiæ rationem habere accuratissimam instituit, Baroniumque adeo multum studuit antecellere, cujus Chronologiam tantopere distortam esse dicit, ut densissimam temporum doctrinæ noctem induxerit. Magna insuper cum sit rerum Ecclesiasticarum cum rebus Imperii cognatio, easdem conjungendas omnino censuit, cum sibi mutuo lucem fœnerentur. Cum enim, qui ante Constantinum M. rerum potiti sunt, Cæsarum nonnulli Ecclesiam gravissime vexarint, alii Edicta in ejus gratiam conscripserint, nonnullis

oblatæ fuerint a Christianis Apologiæ, hinc Acta Imperatorum, quæ vel jucunditate sua alliciunt animos, vel informandis virtute Lectoribus, vel instillando in vitia odio, visa sunt idonea, suis his Annalibus inseruit. Postquam vero Cæsares in Christi verba jurarunt, magis etiam necessarium fuisse dicit, eorum historiam texere, cum Leges in Ecclesiæ commodum multas promulgarint, Synodos coegerint, Hæreticos vexarint, & ex illis etiam nonnulli corrupta religione in orthodoxos involarint. Nec Acta Martyrum neglexit, & Synodorum ubique terrarum congregatarum historiam solicite texuit. Temporis lapsu cum ritus bene multi in Ecclesiam irrepserint, quibus antiquitas Apostolicæ suppar, vel etiam Apostolica institutio vindicetur, plerisque, e Latinorum imprimis classe, antiquitatis larvam detraxit. Patrum, qui virtutibus lucubrationibusque suis inclaruerunt, vitam librorumque chronotaxin exhibuit, & denique hæreticos haud præteriit.

In primo hoc Tomo annos ad centesimum usque a nato Christo persequitur, initio sumto ab anno ante Deum in carne manifestatum sexagesimo tertio, & ab ipsa Augusti historia. Nos ergo, quæ passim memoratu digniora annotarit, paucis in exem-
pag. 5. plis ob oculos legentium proponemus. Litem de Chronologia ab Eusebio adhibita a nonnullis motam, dum alii Julianam anni formam, alii Antiochenam, quæ ab autumno auspicatur, ab ipso in Chronico suo expressam fuisse perhibeant, sic dirimit, ut eum annis usum fuisse Julianis probabilissimum videri statuat. Jose-
16. phi Chronologiam, de regni Herodis initio ad annum U. C. 714 referendo, temere impugnari, istudque post novennium integrum demum collocandum venire, asseri præter rem a Baronio observat.
18. Creato Rege Herode sceptrum a Judæis primo ablatum fuisse negat, factumque id jam fuisse dicit, cum extincto Sedecia, ultimo sanguinis Davidici Rege, gens Judæorum captiva ducta Ba-
21. bylonem fuerit. Oraculum vero Jacobæum Gen. XLIX, 10. respicere autumat Imperii, quod in Sedecia amissum fuerit, recuperationem, quam tribus Judæ in Christo sperare debeat, unde istud dictum ita esse censet: *Sceptrum legislatorve de Judæ sanguine cretus ab eo non recedet in perpetuum, quia veniet*
21. *Silo.* Herodem nec gentilem, nec proselytum fuisse, adversus

Ba-

Baronium contendit. De oleo apud Tiberim fluente, fabulam pag. 26.
Veterum Baroniique explodit. Opinionem Casauboni, quod tri-
umphati Reges morti sueverint mitti a Romanis, admodum vacil- 31.
lare, petitis ex historia monumentis non unis probat. Herodi Re-
gnum ideo tributum fuisse, quod Julio Cæsari pecuniam fœne-
rasset, ceu statuit celeberrimus Harduinus, penitus inficiatur, &,
contra eundem, Herodem patria Atheniensem fuisse negat. De
Templo ab Herode condito late disserit, verbaque Joh. II, 20. non 65.
ad Zorobabeliticum, sed Herodianum templum trahenda esse pro- 68.
bat. Zachariam, Johannis Baptistæ patrem, summum fuisse Pon- 84.
tificem negat, & quæ de Virginis Mariæ miraculosa nativitate, 85. seq.
consecratione, aliisque perhibentur vulgo, exsibilat. Sororem 91. seq.
Mariæ virginis Mariam Cleophæ appellat. Virginitatis votum a 93.
Maria susceptum, ut Judæorum ritibus, sic Scripturæ etiam ipsi,
contrarium esse innuit: Josephum duplex iniisse conjugium, veri- 95.
tati consentaneum censet. Uno momento carnem Christi vi Spi- 100.
ritus Sancti procreatam esse, nec, ut in generatione quidem fiat
ordinaria, semen continuata serie elaboratum, die demum post
conceptum circiter quadragesimo, menti suscipiendæ idoneum fa-
ctum autumat. Johannis in utero exultationem cognitionis ex- 101.
pertem facit. Mariam, pariente Elisabetha, in ejus domo adhuc 103.
præsentem fuisse probat. Perpetuam Mariæ virginitatem adstruit, 105. seq.
quanquam eandem fidei haud esse articulum, lubens admittat.
Claustra virginea a Christo esse aperta, ex antiquis ostendere Pa- 113.
tribus annititur. Janum nascente Christo clausum non agnoscit. 114.
Annum Julianum XLI Christi nativitati assignat. Diei vero ejus 117.
natalis notitiam mortalium mentibus subtractam perhibet, cujus 121.
quippe sive in Evangelio, sive in Apostolicorum seculorum mo-
numentis, vestigium nullum impressum sit, partemque & erroris
& superstitionis aliquam vocat, quod indubitanter certoque De-
cembris dies vigesimus quintus heic plerumque nominetur. Ba-
ronio quoque errorem evellit, qui ex Synodi sextæ autoritate, Chri-
stum feria prima editum existimat. Magorum nomen nec hono- 128.
rificum apud Matthæum, nec eos Reges fuisse admittit. Quod 129.
tres eorum in Judæam se contulerint, quibus argumentis probari 130.
possit, nescire se ingenue profitetur. Sibyllarum vaticinia in nu-

pag. 147. mero piarum, quæ vocentur, fraudum habenda censet, latiusque
163. de iisdem disserit. Translationem virginei Mariæ cubiculi in Ita-
166. liam operose refellit. Sectarum Judaicarum antiquitatem, singu-
174. larumque historiam exponit. Therapeutas e numero Christiano-
178. rum eximit. Apollinis oraculum de puero silentium sibi indicente
explodit. Sadducæos non Mosis solum libros, sed totum etiam
179. Vetus Testamentum suscepisse cum Scaligero existimat, horumque
180. autorem nobis esse incognitum tradit. Quod Pharisæi metem-
187. psychosin crediderint, sibi haud persuadere vult. Opinionem,
192. quod Herodiani Herodem Magnum pro Messia habuerint, ab o-
193. mni veri specie abhorrere observat, istosque potius pro ministris
232. Herodis Antipæ agnoscit. Annam Caiphamque Pontificiali simul
241. dignitate ornatos fuisse censet. Majorem Christi, quam Johannis
252. baptismo efficaciam tribuit. Epistolam Christi ad Abgarum in-
267. ter supposititias rejicit. Nathanaelem ex Doctorum Legis nu-
mero exemtum Apostolorum choro inserit, ipsumque illum
esse ait, qui alias Bartholomæus nuncupetur. Baptismum
281. Petri a Christo peractum impugnat. Contra imaginem Abgaro
282. a Christo missam disputat. Publicanos Ethnicos fuisse haud ad-
mittit, ac Mathæum adeo ex Ethnicorum quoque classe eliminat.
286. Sabbatum secundo-primum cum Scaligero pro eo habet, quod
288. sq. secundam azymorum festivitatem proxime exceperit. De Apo-
stolatu prolixe disserit. Singularis est expositio vocabuli ἐξέστη,
292. Marc. III, 21 de Christo prædicati. Putat enim affines Christi,
audientes eum insolita docere, discipulosque colligere, in metu
fuisse, ne vel popularis adversus Romanos seditionis invidia, vel
infamiæ dedecus in familiam redundaret. Voluisse ergo eos as-
serere, Servatorem mentis compotem satis non fuisse, ut factorum
doctrinarumque ejus habendam non esse rationem omnibus per-
296. suaderent. Mariam Magdalenam, peccatricem illam, Lazari so-
305. rorem haud fuisse indicat. Gadarenos non vult habere cum Ba-
ronio pro Judæis, nec tamen huic affirmanti, quod Judæi illicite
307. artem exercuerint suariam, adstipulatur. Statuam ab hæmor-
310. sq. rhousa Christo positam infringit. Petri primatum modis omnibus
353. enervat. Ea nocte, qua Pascha comestum fuerit, discipulis suis
357. pedes abluisse Christum totus abnuit. Christum in ultima cœ-

na

na Paſcha Moſaicum participaſſe affirmat, eodemque id cum Judæis die factum reputat. pag. 359. Judam ab Euchariſtiæ uſu haud excludit, 363. & inſtitutæ Euchariſtiæ occaſione varios circa eam ritus olim obſervatos explanat. 366. ſeq. Uxorem Pilati diſciplina Judæorum fuiſſe imbutam, ſomniumque ejus pro divino habendum venire ſtatuit. 383. Crucem Romanorum alienam a Judæorum ſuppliciis facit. Annum Chriſti trigeſimum tertium pro ejusdem emortuali venditat. 403. Diei Dominicæ celebrationem ex cana antiquitate derivat. Traditionem de miraculis Chriſti Tiberio a Pilato indicatis, deque 427. ejus propenſione ad ejus apotheoſin inter frivolas fabellas rejicit, 433. Pilatique ad Tiberium epiſtolam ſubdititiis annumerat. 435. Agrippam & Herodem Tetrarcham, ſecus atque viſum Harduino, homines omnino diverſos fuiſſe innuit. 456. Secundo demum ſeculo 471. vertente, baptizatorum unctionem & conſignationem manuum impoſitione peractam emerſiſſe aſſerit. 476. Simonem Magum ſe pro ſummo Deo venditaſſe, haud credit. 478. Paulum in oraculo Davidico Pſ. LXVIII, 28. agnoſcere recuſat, ac varia de cætero ad ejus hiſtoriam pertinentia accumulat. 496. Cajum Caligulam omnino in Templo Hieroſolymitano coli voluiſſe, aſſeverat. 499. Philoni honorem Scriptorum Eccleſiaſticorum invidet, & Apionem tanquam 500. Scriptorem vaniſſimum exſibilat. 502. Antiochenæ Eccleſiæ fundationem Petro abjudicat. 506. Fundamentum quoque Hierarchicorum de primatibus a Petro inſtitutis convellit. 522. Petri Epiſcopatum Romanum æque ac illius in urbem profectionem, Claudio imperante ſuſceptam, impugnat. 526. Nullam Simoni ſtatuam a Romanis conſecratam fuiſſe credit. 527. Symbolum, quod vocatur, Apoſtolicum ab Apoſtolis conditum minime agnoſcit. 534. Ligneam Petri cathedram Romæ cuſtoditam ridet, 535. ſeq. deque Epiſcoporum & Presbyterorum cathedris doctum ſermonem inſtituit. 540. Jacobi iter in Hiſpaniam figmentis aſſociat. 555. Nullum Patrum quartum ante ſeculum illi de Thecla fabulæ fidem adjunxiſſe obſervat. 563. Hinc Apoſtolorum, quæ vulgo crepantur, peregrinationes examinat. Ævo Apoſtolico Evangelium apud Americanos promulgatum fuiſſe, 568. perſuaderi ſibi minus patitur, 571. nec Gallias Apoſtolorum ætate luce Evangelii ſic perfuſas admittit, ut Eccleſias Epiſcoposque habuerint. 572. Parili modo Trophimi in Gallias miſſionem impugnat,

 Tro-

secus collustrentur, atque ita profanorum judicio, ac si sanæ absurda forent menti, liberentur. Qua Theologorum prudentia hactenus quidem cœlesti Prophetarum ac Apostolorum sapientiæ suus constabit honos, nunquam tamen cessarunt homines, in rebus rationi subjectis nimium sibi sapientes, fidei in Christum simplicitatem undique rodere, & cavillis quibuscunque proscindere. Motus hac Socinianorum pertinacia Doctissimus *Thomas Staynoe*, Minister Ecclesiæ Anglicanæ Londini celeberrimus, inquirere sustinuit, quidnam obstaret amplius, quo minus hi cum cæteris, quibus annumerari volunt, Christianis sincere credant, nostram non nisi Christi meritis obtineri salutem. Cumque nihil aliud prætexere illos senserit, quam quod dogma hoc, prouti ab adversariis suis proponitur, prudentis cujuscunque reclamet judicio, diligentissime fori humani observavit consuetudines, ut vel ex illis clarissime efficeret, Divinum redimendi homines modum respondere exasse legibus & rationis & justitiæ humanæ. Ea autem utitur demonstrationis methodo. Primo

Cap. 1. 2. mo generatim monet, nunquam Deum tam pretiosum impensurum fuisse liberandis æterno exitio hominibus λύτρον, filii sui μονογενοῦς sanguinem, si viliori redimi potuissent, quippe quod a divina sa-

Cap. 3. pientia foret alienissimum. Dein supponit, salutem, quam promittit Evangelium, comprehendere & peccatorum remissionem, & vitæ æternæ largitionem, quarum neque illa detur absque expia-

Cap. 4. tione, neque hæc sine sanctitatis restitutione. Utrumque igitur redemtionis opus ut quis dextre perageret, talem a sapientissimo Numine constitutum esse Sospitatorem, qui & Deus simul esset & homo, & non nisi unicus tamen Mediator, stupenda quidem duarum in θεανθρώπῳ naturarum unione, sed qua offendi nemo mortalium jure meritoque possit, quandoquidem ne in humanis quidem omnem unionis rationem captus noster penetret, neque plane inauditum sit, multo minus absonum, quibus res inter Israelitas gestæ innotuerunt, Deum Angelosque, humana indutos

Cap. 5. 6. specie, mortales visitasse. Etenim placare, qui in Deum peccarunt, homines neminem potuisse, nisi qui & Deus esset & homo: Deus ut læso satisfaceret divini piaculi pondere Deo, homo ut pro hominibus capitali supplicio dignis sustineret mortem, id quod huma-

manum est. In hac Redemtoris officii parte, varia quidem Socinianos desiderare, quæ autem rect.us ponderata subito evanescant, cum nulli innitantur fundamento. Instare illos : delinquentes ipsos supplicio esse afficiendos , non qui ab omni immunis fuit culpa, Jesum Christum ; sed regeritur, nihil magis in foro receptum esse humano, quam ut alter alterius solvat debitum, & si forte in capitis delicto concedatur nemini , ut alienas sustineat partes, cum vitæ nobis adimendæ potestas non penes nos sit , sed penes Deum, id tamen potuisse Redemtorem nostrum, qui non sit alterius, sed suo fruatur libere agendi arbitrio. Objicere illos porro : mortem, quam Christus sustinuit, fuisse temporalem, quam autem homo promeruit, pœnam esse æternam ; sed reponi, vadem nostro loco luentem Divina præditum esse majestate, ex qua infinitum merito ejus accedat pondus. Urgeri tandem : Deum haudquaquam pati posse, multo minus propterea, ut se ipsum ab hominibus offensum in propria causa expiaret ; ast responderi, neque Deum qua talem pati, sed qua θεάνθρωπον, neque istam animi lenitatem & placabilitatem, qua offensi sponte nostra in gratiam redire studemus cum inimicis, Deo esse indignam, quippe quam toties suis commendavit, suoque sanctissimo exemplo approbavit. Sicuti igitur rectissime asseritur, non nisi a Deo in carne manifestato placari potuisse homines: ita quoque alterum, non nisi ab eodem instaurari posse illorum justitiam, quandoquidem ipsimet per contractam sibi ex primo parente labem, perfectam legi præstare nequeant obedientiam, quod potuit Servator noster sanctissimus. Quinimo sicuti merus homo, quæcunque præstare potest bona opera, legi Divinæ debet, adeo ut fructuum, quos inde carpit, nemo præter ipsum fieri queat compos, sic Redemtor Deus obedientiæ suæ merita transferre in alios potest, quoniam a lege est immunis, neque præmiis, quæ promittit, indiget. Cui alieni meriti imputationi lucem hinc inde affundit clarissimum, ex vulgaribus in foro humano commerciis, ut κενοδοξίαν superborum, quibus minus arridet sapientia Deo in opere salutis manifestata, propriis armis prosternat ac conculcet. Optaremus autem, ut clarissimus Auctor, pro ingenii sui libertate, aliquot non immiscuisset paradoxa hisce mysteriorum Divinorum vindiciis, quæ Cap. 7.

 Theo-

Theologorum examini relinquimus. Tacemus Synergismum, cui addictus passim videtur. Illa vero novitatem spirare, vix asserere dubitamus, quando statuit: Deum in carne manifestatum esse imaginem, ad quam homo conditus sit, pag. 83, 85, 86; neminem in hac vita actu justificari, pag. 139 sq.; Gentilibus, quibus Christus, dum vixerunt, absque eorum culpa non innotuit, post resurrectionem Evangelium iri annunciatum; triplicem fore mortuorum e terra resurrectionem, primam piorum ad mille annorum in his terris regnum, alteram Gentilium ad audiendum Evangelium, & ultimam malorum ad judicium. Quæ postrema asserta singulari dissertatione, priori volumini ad calcem adjecta, demonstrare Auctor adlaboravit.

LA VIE DE MR. DE MOLIERE.

i. e.

VITA MOLERII.

Amstelodami apud Henr. Desbordes, 1705, 12.
Constat plag. 9.

NOn male operam collocavit, quisquis celeberrimi apud Gallos Comici, Molerii, vitam in hoc opusculo consignavit, monumentis ad id, ut videtur, satis instructus, quem *de Grimaret* vocari, ex titulo alterius libelli, *Les Campagnes de Charles XII, Roi de Suede*,
p. 3. eodem anno Hagæ editi discimus, ubi palam se vitæ hujus auctorem profitetur. Natus est *Johannes Baptista Pocquelin* Parisiis, patre & avo
5. 6. textoribus, & in domo patris texendis aulæis aliquandiu operam dedit. Cum vero ab avo aliquoties fuisset ad ludos Comicos ductus, cœpit paulatim a textoria arte abhorrere, tandemque impetravit a parentibus, ut se studiis imbui in Collegio Jesuitarum sinerent. Hinc intra quinquenniū non modo humaniores literas, verum & Philosophiam
7. ipsam sibi reddidit apprime familiarem, & Gassendum diligenter audivit, commilitonibus usus Bernerio, de Chapelle & Cyrano de
10. Bergerac. Mox ut suarum virium in re Comica periculum faceret, adscito, dubium qua de causa, *Molerii* (Moliere) nomine, societatem theatralem cum Parisiensibus nonnullis iniit, a quo instituto
11. parentes eum avocare frustra tentabant. Nulla tamen fide a gravi alioquin scriptore tradi putat Noster, clericum ab illis subornatum,

ut

ut gravibus argumentis ab ea vitæ ratione juvenem abstraheret, a Molerio contra permotum fuisse, ut eandem ipse amplecteretur. Relictis inde Parisiis, ad alias Galliæ urbes cum sociis profectus est, & primum fœtum, quem *L'Etourdi* vocat, Lugduni 14.
publice in theatro repræsentavit A. 1653, Lutetiamque reversus A. 1658, brevi favorem aulæ obtinuit, & annuam deinde mille 39.
librarum pensionem a Rege accepit A. 1664, sequenti anno sex mille libris auctam. Hic quo primum tempore drama quodque 67.
repræsentatum, quoque plausu exceptum a spectatoribus fuerit, pluribus recensere, supervacaneum ducimus, ea potius delibaturi, quæ ad personam & mores Molerii propius attinent, & relatu magis digna videri possunt. Tussim contraxerat graviorem, & sangui- 91.
nem exspuebat Molerius. Quare moderate vivebat & solo fere lacte nutriebatur, & cum amici eum salutarent, Actori cuidam suo, cui nomen Baron, id quandoque muneris dabat, ut hospites jucunde suo nomine exciperet. Accidit autem, ut cum cœnam 98. sq.
aliquando in seram noctem traxissent Baro & reliqui, omnesque bene poti essent, sermonem inter se de miseria vitæ humanæ haberent, & rerum humanarum pertæsi, uno ore omnes decernerent, se vitam proximo, quod ante ædes erat, flumine finituros, atque adeo suaviter inter mutuos amplexus morituros. Mox scapham conscendunt, fit rumor, accurrunt famuli, quos illi, ne ab instituto impediri possent, strictis gladiis in ædes suas rejiciunt. Supervenit his demum Molerius, & irarum causas sciscitatus, cum eos adeo ad mortem paratos cerneret, ut pœna dignissimos crederent, quicunque propositum tam nobile impedire præsumerent, tum objurgatis primum in speciem famulis, mox ita socios compellat: num qua in re vos offendi, o mei, quod tam belli consilii me participem esse noluistis? an sine me, quem vobis tam familiarem creditis, mortem oppetere animus est? quin ego vobiscum moriar. Verum consulto rem agere opus est; gloriosam esse oportet, quæ postrema futura est, actionem, non ignominiosam. Et quid judicaturos homines creditis, si nocte obscura, ut desperabundi & temulenti solent, submergamur? Quin potius oportuniori tempore tam nobile propositum exsequamur. Cras, ipso mane, hora inter octavam & nonam media, adspectante in-

 gen-

genti hominum caterva, jejuni omnes ſaltu nos in fluvium projiciamus. Hoc pulcro commento, ſi vera tamen ſunt, quæ Auctor magna fiducia aſſerit, facile in viam reduxit ſocios Molerius, eosque certæ morti eripuit. Hujus generis alia referuntur plura, quæ ingenium Moleri produnt, & legi apud Auctorem merentur.
131. Cæterum non modo Actoris, ſpeciatim Comici, perſonam in theatro egregie expreſſit, & eloquentia externa præ cæteris ex-
136. celluit, verum & in Philoſophia multum verſatus, Gaſſendum qui-
163. dem magis, quam Carteſium ſecutus eſt. Rohaltum quoque amicum habuit, cujus tamen imaginem repræſentavit, cum Philoſophum in dramate, quod *le Bourgeois Gentilhomme* inſcribitur, exhiberet, & ne quid characteri deeſſet, pileum quoque ab eo
173. mutuo petiit. At in Benſeradium, Poetam elegantem, qui aulæ favore plurimum nitebatur, male animatus fuit. Itaque ut eum deridendum propinaret, carmen ad genium Benſeradii compoſuit in laudem Regis, diſſimulato nomine, quod cum illico omnes Benſeradio adſcripſiſſent, neque is multum repugnaſſet, ſe ipſum poſtea palam auctorem profeſſus eſt, eoque arrogantiam illius
177. haud parum caſtigavit. Quantum ad matrimonium ejus, non negat quidem Noſter, Molerio non optime cum uxore conveniſſe, at Cl. Bælium, indigno quidem teſtimonio nixum, aliosque a vero alieniora tradere ſcribit; quin ita aſſerit amicorum opera reconciliatos fuiſſe conjuges, ut, quo magis uxori obſecundaret, relicto lactis uſu, carnibus iterum veſci cœperit Molerius, eoque
180. ſq. latentem morbum denuo provocaverit. Neque diu ſuperfuit; nam, cum drama *le Malade Imaginaire* tertia vice repræſentandum eſſet, ſenſit mortem ſibi haud dubie imminere, neque id coram uxore diſſimulavit. Tametſi vero ea, ne illo die repræſentationi intereſſet, impenſe rogaret, nihilominus inſtitutum perſecutus eſt; initium tamen repræſentationis juſto maturius fieri voluit. Et obſervatum facile a ſpectatoribus, non fingi a Molerio morbum, cum perſonam ægroti induiſſet. Abſoluto penſo, paulatim calor naturalis defecit, moxque delatus domum, ingentem vim ſanguinis exſpuit, dumque accerſiri uxorem juſſit, inter duarum monialium, quæ forte aderant, pios ſermones exſpiravit A. 1673, die 17 Februarii, relicta filia unica, paternarum virtutum hærede.

De-

Deductum est magna celebritate funus, etsi nonnulli solenni ritu efferendum esse negassent; certatim & Poetæ epitaphia compo- 187.
suere, quæ inter eminet, quod Vir quidam doctissimus, qui illustris hodie Præsulis munere fungi dicitur, fecit:

Plaudebat, Moleri, tibi plenis Aula theatris: 190.
Nunc eadem mœrens post tua fata gemit.
Si risum nobis movisses parcius olim,
Parcius heu! lacrymis tingeret ora dolor.

Ubi de operibus ejus aliquid addit Auctor, meminit, eum Lucre- 198.
tium in Gallicum idioma traducere conatum, ita quidem, ut bellas descriptiones carmine, philosophica vero prosa oratione expresserit, jamque magnam versionis partem fuisse absolutam; at cum forte ex ejus famulitio quidam chartæ, cui inscripta erat, particulam detractam renovando capillamento impendisset, Molerium indignabundum totum manuscriptum Vulcano tradidisse.
Denique cum in dubio hactenus fuerit, utrum causas in foro ju- 199.
venis egerit, nec ne? a propinquis ejus sibi relatum ait Noster, Molerium cum socio amico juri operam dedisse, verum ita mutatum postea fuisse utriusque statum, ut socius abdicatis litteris comicam vitam amplexus fuerit, cum Molerius interea juris studium urgeret; at illo cum Musis reconciliato, Molerius ipse hanc vitæ comicæ rationem inierit.

PARALLELE DU CARDINAL XIMENES, PREmier Ministre d'Espagne, & du Cardinal de RICHELIEU, Premier Ministre de France.

Sive

COMPARATIO XIMENII HISPANI CUM RICHELIO Gallo Cardinale, auctore RICHARDO Abbate Gallo.

Roterodami, apud Jo. Malherbam, 1705, 12.
Constat plag. 9. pag. 212.

Vitas virorum toga vel sago illustrium qui scripserint, bene multi sunt, Comparationes vero illorum paucissimi instituerunt.

runt. Magnum in hoc difficillimo ſcriptionis genere Plutarchi inter veteres nomen eſt, cujus veſtigia ex recentioribus Gallis noſtra ætate Varillaſius, Evremontius & Rapinus preſſere, quorum *illi* duas tantum, Caroli nimirum Quinti Cæſaris & Franciſci I Galliæ Regis, Ludovici item XI Galliæ & Ferdinandi Catholici Hiſpaniarum Regis: *iſti* vero tres, Alexandri puta & Cæſaris, Condæi ac Turennii Ducum, & Cornelii atque Racinii Tragicorum inter Gallos celebrium; *Rapino* denique Ciceronis ac Demoſthenis, Homeri & Virgilii, Pindari ac Horatii, aliorumque vitas παραλλήλως ſcriptas debemus. Ad illorum imitationem, Richardus Abbas noſter *Franciſci Ximenii de Ciſneros* Hiſpani, cum *Armando Julio Richelio* Gallo Cardinale, comparationem adgreſſus eſt, quorum paria in patriam merita, paria pro extollenda Regum auctoritate ſtudia, paria tandem procerum utriusque regni adverſus illos odia, centum ſectiunculis recenſuit.

Argumenti hujus tanta eſt amplitudo atque majeſtas, ut legentium oculos admirabili quadam delectatione adficiat. Utut enim plenam abſolutamque vitæ & factorum ſeriem non complectatur opuſculum, ſingularis tamen ortus atque fatorum in Ximenio & Richelio convenientia deprehenditur. Uterque a tenuiſſimis initiis ad ſummum humanæ felicitatis apicem emerſit. Ximenius anno 1457 in oppidulo Tordelaguna natus: Richelius Pariſiis quidem anno 1585, d. 5. Sept. in lucem editus, ſed patre adeo ad incitas redacto, ut Richeliam viduam inſignia S. Spiritus, cujus equeſtris Ordinis Socius olim fuerat maritus, vendere oportuerit, quo juſta defuncto perſolvere, & lugubria induere poſſet. Uterque ex Monacho Aulicus, ex Clerico primarius Status Adminiſter factus, variis aulicarum viciſſitudinum turbinibus jactatus ſæpenumero, ſed eluctatus ſemper fuit. Uterque mirum blandientis fortunæ ſpectaculum, fatis ita præſagientibus, ne poſteritati novum Epiſcopi militis, novum Cardinalis Romano Pontifici obſtrepentis exemplum deficeret: qua in re Ximenius P Franciſci Ruizii, e Diſcalceatis Monachi, Richelius vero P. Joſephi, Capucini famoſiſſimi, cujus vitam nuper editam vidimus, opera perutiliter uſi ſunt. Uterque regnandi artium peritiſſimus, in deliciis Principis ſui fuit, ac modo compoſita ad fallendum

fron-

fronte regiminis abjiciendi propositum simulavit, modo contractis undiquaque viribus adversariorum consilia mature discussit. Uterque doctorum Mæcenas ac Musarum restaurator audiebat: & Ximenius quidem editis a se Bibliis Complutensibus, Richelius autem Polyglottis Bibliis obstetricas manus admovendo, æternam nominis celebritatem inter litteratos consequutus est; qua de re sectione supra vigesimam septima fusius ab Auctore disseritur. Ximenius Oranense castellum in Africano littore, ex quo Mauri barbari in Hispaniam commodissime transfretare poterant, novo ac incredibili ausu, expeditione plane nova, quam suis ipse sumtibus adornaverat, suaque ipse præsentia feliciter confecerat, subjugavit: Richelius in Rupella capta, prostratis Reformatorum in Gallia viribus, & rejectis Anglorum auxiliis, non minorem gloriam adeptus est, quando ipse Cardinalis tunc temporis exercitus Gallicani supremus ductor, & sacræ, quam ita nominaverat, militiæ coryphæus ac triumphator extitit. Ximenius Navarræ Regnum Ferdinando Hispaniarum Catholico Regi adquisivit: Richelius Ludovico XIII Catalauniam & Ruscinonensem Comitatum. Ximenius pervicacissimorum Magnatum potentiam infregit: Richelius itidem Curiarum & Procerum Gallicorum auctoritatem Regis unius arbitrio subjecit, & rebellium provinciarum conatus festinantissima dexteritate elusit.

Atque in his omnibus mirum in modum ambo isti Cardinales inter se conveniunt; in eo tantum maxime dispares, quod Ximenius ab universa Hispania diligeretur, Richelius in odia Gallorum omnium incurrerit; quod Ximenius pietatis officia constanter exsequutus, a sacris functionibus sedis Toletanæ rarissime abfuerit, Richelius externos solum religionis ritus & cærimonias fucata affectatione expleverit; quod Ximenius Isabellæ Reginæ, cujus beneficio ad Archiepiscopatum Toletanum & Primatum Hispaniæ pervenerat, gratum animum contestatus sit, Richelius Mariam Mediceam benefactricem, apud Colonienses exteros exulem, in magnis rei domesticæ angustiis perire coegerit; tandem, ut palmarii capitis haud obliviscamur, quod Ximenius octogenario major senex, citra expectationem aut meritum, Caroli V Cæsaris, tum adhuc juvenis, jussu a clavo regni deturbatus, præ

moe-

mœrore vitam clauserit: Richelius e contrario, præter omnia procerum molimina ac civium vota, ad ultimum usque vitæ halitum, Regiæ voluntatis interpres, & Senatus sanctioris Præses, omniumque negotiorum princeps administer permanserit, atque adeo annum ætatis 58 nondum egressus, pene inter amplexus, certe inter lacrymas Ludovici Regis & Augustæ Domus Principum, qui lectulo decumbentis adstiterunt, expiraverit.

MONUMENTI, AELIA LAELIA CRISPIS, Historica Explicatio. Fragmentum antiquum in Bibliotheca FRANCISCI MASTRII repertum.

Venetiis, typis Hier. Albriccii, 1702, 4.

Constat plag. 5, pagg. 36.

MArmorum vetustiorum inscriptiones adeo sæpenumero difficiles ac perplexæ sunt, ut a paucissimis rite explicentur, & vel iis negotium facessant, qui cum Evandro se colloquutos fuisse, aut abstrusissima vetustatis mysteria detexisse glorientur. Omnium enimvero difficultates una quasi in se derivasse videtur *Ælia Lælia Crispis*, famosum illud Bononiensis cujusdam monumenti epitaphium, centum jam quinquaginta, & quod excedit, annis, a præstantissimis Italorum Germanorumque ingeniis acerrima disquisitione examinatum. Extitit olim Bononiæ in villula Marci Antonii de la Volta, Patricii Bononiensis, quæ porta Mascharella egredientibus primo ab urbe lapide se statim offert, atque a Carolo Cæsare Malvasia, cujus de hac *Ælia Lælia Crispi* Tractatus a nobis in Actis anni 1684 p.263 sq. recensitus est, circa annum superioris seculi quadragesimũ octavum adhuc visum est, quod in latitudine uncias triginta circiter, in longitudine uncias triginta sex habuisse, atque ex marmore versicolorẽ albo & rubro, præ vetustate obscuro, rudibus litteris ad magnitudinem non unius unciæ integræ sculptis constitisse, & inscriptione, qualem l. c. p. 264 exhibuimus, signatum fuisse memorat. Multum hæc ab illa differt, quam Mediolanenses Academici publicarunt, cum ænigmatis enodationem Philosophis Patavinis proponerent, & idcirco tabellam epi-

epitaphii quibusdam in locis nonnihil immutatam, A. 1547 ad Antonium Catharum, J. U. D. magnum ævi sui apud Patavinos antiquarium, mitterent. Hanc enim, post Catharum, statim alii quoque sapientiæ ac eruditionis laude præclarissimi doctores illustrare adgressi sunt, ex quorum censu Marius Michael Angelus in epistola ad Christophorum Madrutium, Tridentinæ sedis Antistitem & S. R. E. Cardinalem, *Æliam Laliam Crispin* de *Aqua Pluvia*, Richardus autem Vitus Basinstochius, Patavii tum temporis studiorum commoratus gratia, de *Niobe in Saxum conversa*, interpretatus est. Qui posterior etiam brevi post, eodem nimirum anno 1547 vix exeunte, speciali epistola ad Marcum Mantuam Benavidium, Equitem atque JCtum Patavinum, scripta, Marii sententiam de *Aqua Pluvia* refutaturus, ænigma dictum de *Anima* quoque exposuit; & quum interim novus inscriptionis tenor ex archetypo Bononiensi in lucem exiisset, eumque Joannes Turrius Brugensis ad *Materiam* applicaret, tunc nova iterum & tertia quidem interpretatione, quam responsionis ad Turrium nomine idibus Januariis anni 1567 exaravit, de *Idea Platonicorum* explicuit. Successit illis Nicolaus Barnaudus, Medicus Gallus Delphinas, qui velut alter quidam Oedipus Sphingi huic satisfacturus, ænigmaticum Bononiense epitaphium de *Lapide Philosophorum*, seu metamorphosi metallorum chymica, intelligi debere contendit, scripto eam in rem Lugduni Batavorum d. 25 Nov. 1597 ad Mauritium Principem Auriacum commentariolo, qui cum Marii, Viti atque Turrii de hac *Ælia Lælia Crispi* opinationibus, Dordrechti apud Jo. Leonardum Berewoytum anno 1618, in 8, Solem adspexit, atque nunc inter rariores illius argumenti libellos numerandus est. Plures hujusmodi commentatiunculas alicubi inter schedas litterarias delitescere, vix dubitare habemus: atque is ipse, quem supra nominavimus, Carolus Cæsar Malvasia Comes, inter *Marmora Felsinea*, quorum Inscriptiones Bononiæ A. 1699 edidit, sectionis decimæ capite primo fol. 577 sq. hoc argumentum denuo pertractat. Quo quidem in loco non tantum suam de *Filia promissa in Sponsam, sed abortu forsan enecta*; verum & aliam Petri Menguli, Prioris S. Magdalenæ Bonon. quam d. 21 Jun. 1681 ad Malvasiam miserat, de *Regula* scilicet *Castitatis*, (a Fr. Eodoringo Andalao,

Fundatore Religionis Militaris Equitum S. Mariæ, sibi & successoribus religiosis propositam, & in prima sacra domo expositam) sententiam adducit: addita insuper epitaphii hujus historico-mystica interpretatione, ab Alexandro de Nigris, Jo. Francisci Filio, exasciata, cui cælaturam lapidis famosi, cum variorum de *Ælia Lælia* conjecturis ad oram marmoris adnotatis, subjungit, doctam hercle, & dignam omnino, quam ex laudatis Malvasiæ Marmoribus Felsineis, vel hac sola occasione, Actis hisce denuo (confer Anno 1684. pag. 263, & Anno 1691. pag. 4) insereremus. Cæterum haud facile nobis quisquam persuaserit, decantatissimi ænigmatis famam, Virorum in hoc scientiarum genere illustrium, Joannis puta Smetii, Josephi Scaligeri, Jani Gruteri, Thomæ Reinesii, Marquardi Gudii, Raphaelis Fabretti, aliorumque oculos aut lucubrationes effugere potuisse.

Non parum ergo literatus Orbis V. CL. Francisco Mastrio debebit, qui monumenti toties citati duplicem explicationem historicam, velut antiquum in Bibliotheca sua repertum fragmentum, typis Hieronymi Albriccii, ante triennium Venetiis publicavit: cujus libelli, serius ac nuperrime demum ad nos delati, recensionem tanto lubentius nunc instituimus, quo mage Auctoris anonymi sententia nobis arrisit. Is quippe, quisquis etiam fuerit, neglectis aliorum conjectaneis, *Æliam Læliam Crispin seu Crispidem, ab externis regionibus profugam, apud Bononienses divertisse, & Hermaphroditam egregiæ indolis atque formæ, sexu tamen fœmineo tantum cognitam fuisse statuit. Errantem in agro quidam Lucius Agatho Priscius, vir probus, ætateque maturus, domum inter servas aut libertas recepit, ubi puella vaferrima innocentiam morum simulavit, clam vero in amplexus unius ex domesticis Priscii exarsit, cujus concubitum quum non venisset, sed brevi post ab amasio desereretur, præ amoris sui impatientia, fame sibi mortem parare statuit, & illa lentius pro ejus placito agente, ferro insuper ac veneno epoto fatum festinavit. Priscius horum omnium ignarus, Crispidi bene alias de se meritæ funus fecit, cineresque in hortulo, ut moris erat apud antiquos, tumulo supra terram modice erecto condidit: cui postmodum amasius, sive honoribus despectæ pellicis invidens, sive in Pri-*

Priſcii inſcitiam lepide jocari volens, tumulo lapidem ſuperpoſuit, & ludicrum marmori titulum inſculpſit. Hæc ſumma eſt utriusque explicationis, quam breves notulæ ſubſequuntur, in quibus Anonymus noſter ſcortorum ſalaciſſimorum nequitias ex Martialis epigrammatibus comprobat, eumque Poëtam epitaphii fortaſſe hujus auctorem fuiſſe, ſuſpicatur.

Reales Staats-und Zeitungs-Lexicon.

i. e.

LEXICON REALE STATUS ET NOVELLARUM, in quo Religiones & Ordines ſacri, Regna & Status, maria, lacus, fluvia, urbes, munimenta, arces, portus, montes, promontoria, clauſtra, ſylvæ, milliarium diſcrimina, Familiæ Germanicæ illuſtriores, Ordines equeſtres, comitia, judicia, officia civilia & militaria, res monetaria, modorum & ponderum genera, tum res ad rem militarem & navalem ſpectantes, nec non termini artis, aliaque vocabula peregrina in familiari diſcurſu obvenientia explicantur. Editio ſecunda aliquot mille locis auctior & correctior.

Lipſiæ apud Jo. Frider. Gleditſchium, 1706. 8. Alph. 2. pl. 17. ch. aug.

Cum & inter eruditos non omnes inſtructo librorum apparatu gaudeant, & reliqui literis haud exculti in ipſis etiam novellis, quarum lectione plerique delectantur, ob vocabulorum nonnullorum, aut rei etiam Geographicæ ignorantiam, haud raro hæſitent, egregie utrisque conſultum videtur, Lexico hoc reali ante annum primum apud nos vulgato, jamque iterum ſingulari ſtudio recuſo; quale quid, ſi Geographica ſpectes, Laurentium Eachard ſexta vice Londini A. 1703, ſub titulo *The Gazetteer's: or Newsman's Interpreter* in 8. edidiſſe, obiter hoc loco obſervamus. Præmiſitutrique libri hujus editioni luculentam præfationem Johannes Hübnerus, celeberrimus Gymnaſii Martisburgenſis Rector, cujus Quæſtionum Geographicarum editio decima ſexta modo prodiit, & Hiſtoricarum tomus octavus ſub prelo ſudat, a nobis ex merito, ubi abſolutum integrum opus hiſtoriarum fuerit, laudandarum. Quo ma-

magis vero hujus libri usus appareat, varia hic producit exempla vocabulorum, quæ, si accurate considerentur, ad artium & scientiarum genera omnino quinquaginta referri possint. Tum ordine, quibus rebus hæc editio priorem superet, docet. Nimirum non modo Geographica longe plurima, & Genealogica, & Militaria haud pauca hic accessere, verum & de religionibus potioribus, sectis item & ordinibus religiosis, aliqua ex hujus generis libris præstantioribus transsumta sunt. Tum ordines equestres sub tit. Orden inseri omnes, & ex jure publico Germaniæ complures articuli additi, passimque explicati exoticarum linguarum, quæ in familiari colloquio occurrere solent, termini. Denique cum multi hoc ævo, in politicis libellis suis, sub insignibus Principum ipsos Principes velare consueverint, ut sub Leone Regem Sueciæ, sub Ruta Electorem Saxoniæ &c. non ingratum lectoribus putavit Auctor, si operi insignium indicem accuratum adjiceret. Illud præterea magnopere deprædicat Hübnerus, quod ad hujus editionis ornamentum undique eruditissimi, imo & Principes viri sponte haud contemnendas operas contulerint. Ipsum quidem Auctorem, cum nomen suum celari voluerit, nos neutiquam propalabimus, illud tamen non prætermittimus, plures haud erubescendas lucubrationes historicas, imprimis vero Ziegleriani operis Historisches Labyrinth der Zeit/ Lipsiæ A. 1701 f. editi (ipse enim Henr. Anshelmus de Ziegler, edito libro, Täglicher Schau-Platz der Zeit/ cujus hoc alteram quasi partem constituit, satis notus, omnia morte præventus absolvere non potuit) eidem deberi supplementum.

NOVA LITERARIA.

Significavimus in Actis superioris anni p. 384, Summe Reverendum Dn. *Stephanum Jaworowsky*, Archipræsulem sive Metropolitam Rezanensem & Muromiensem, vices Patriarchæ in Moscovia p. t. gerentem, nobilem Polonum, Philosophiæ ac Theologiæ Doctorem, in Academia Kyoviensi olim Professorem celeberrimum, librum quendam sub titulo: *Signa Adventus Anti-Christi, & finis mundi, e Sacra Scriptura demonstrata, quomodo cum Apostolorum quæstione Matth. XXIV, quodnam est*

signum

ſignum adventus tui & conſummationis ſeculi? conſentiant, Moſcuæ nuper edidiſſe. Non dubitamus, cupidos fore haud paucos ſciendi, quænam de argumento minime ignobili, tanti in Eccleſia Græca nominis Viri ſit ſententia? Itaque quia liber ipſe idiomate nobis incognito, Moſcovitico ſcilicet, conſcriptus fuit, placet ex relatione, quam paulo ante obitum ſuum beatus Glückius de eo Moſcua transmiſſam impertiit, quædam cum benevolo Lectore communicare, facile vel hinc deprehenſuro, Autorem non pauca, quæ de ſignis Antichriſti affert, ex Bellarmini l. 3. de Romano Pontifice in ſuum librum transtuliſſe. In præfamine ejusdem primum oſtendit ſtudium, quod doctrinæ de Antichriſto impenditur, ab utilitate quidem ſe commendare, ingentem tamen iis noxam afferre, qui arcana Dei conſilia plus juſto rimari cupiunt: deinde conqueritur, ſalutarem de Antichriſto doctrinam non modo a Romano-Catholicis, atque aliis peregrinæ religioni addictis, ſed, quod maxime dolendum, ab illis quoque, qui domeſtici hoſtes nominari poſſint, impugnari. Et cum iſti varios circa illud dogma errores foveant, aſſerantque Antichriſtum jam veniſſe, ac ea propter Moſcuam, orthodoxam urbem, Babylonem vocitent, ejusdemque incolas pro Babyloniis, Antichriſti aſſeclis ac filiis perditionis venditent, ſemet hunc librum edere voluiſſe ſcribit, quo errantes in viam rectam reducerentur. Sub operis auſpicium aliquot proponit quæſtiones, & ad illas breviter reſpondet. Ad primam: Quis eſt Antichriſtus? reſpondet, qui Chriſto adverſatur, eoque ſenſu multi dantur Antichriſti, quorum origo a Simone Mago repetenda. Sed hos analogice tantum & non proprie tales, ac præcurſores magis Antichriſti, quam Antichriſtos dici poſſe, obſervat. Ad ſecundam: Quomodo vox Antichriſti diſtinguitur? reſpondet, duplicem ejus, ad inſtar vocum Jeſu & Chriſti, eſſe ſignificationem, generalem alteram, alteram ſpecialem: generaliter accipi de iis, qui Chriſto ſe opponant; ſpecialiter autem ſumi de Antichriſto proprie ſic dicto, qui nondum venerit, ſed circa finem mundi demum ſit appariturus, de quo Paulus *II Theſſ. II.* Ad tertiam: Quomodo Johannes *1. Epiſt. Cap. IV* dicit, eum jam in mundo eſſe, & Paulus loc. cit. aſſerit, myſterium iniquitatis jam operari? reponit, hæc de Antichriſti prodromis intelli-

telligenda esse. Ad quartam: Num adventus Antichristi annus definiri potest? respondet, neque Antichristi, neque extremi diei definitum tempus, juxta Christi effatum *Matth. XXIV*, indagari posse. Ad quintam: Quid autem de LXX hebdomadibus *Daniel. Cap. IX* sentiendum, cum ex iisdem finis mundi atque adventus Christi conjici posse videatur? respondet, omnes patres primitivæ ecclesiæ verba Danielis de primo, non secundo Christi adventu exponere, atque ex iisdem Messiam jamdudum venisse, contra Judæos probare: quibus ipse accedit, ac prolixe admodum verba Angeli ad Danielem, de LXX hebdomadibus exponere aggreditur. Quibus ita præmissis, & improbatis eorum ausis, qui temeraria curiositate in finem mundi inquirunt, promittit se discendi cupidis signa, eaque non generalia, sed specialia, de adventu Antichristi agentia, e sacro codice ostensurum esse. Hinc Cap. I. de primo Antichristi adventum præcedenti signo agit, asserens, illud esse Romani Imperii desolationem, nec posse per apostasiam *II Thess. II*, vel Arii, vel Romanæ Ecclesiæ a fide defectionem intelligi, licet Romana apostasia aliquid Antichristiani in se habeat, cum & Leo X, Græcos in Oriente Monarchas contemnens, novum in Occidente Monarchã, Carolum nempe, coronarit, & paulo post symbolo orthodoxo, Spiritum S. a Filio procedere, insertum fuerit. Qua occasione disserit Autor de imagine, cujus apud Danielem *cap. II* fit mentio, & postquam ostendisset, spiritualia in Scriptura Sacra spirituali sensu exponenda esse, avulsum lapidem de Christo, imaginis autem pedes de quarta Monarchia exponit, statuitque Christum eandem comminuisse spirituali modo, per sublationem & ejectionem ethnicismi, ac tandem plene comminuturum esse, tollendo illius potestatem ac regimen, atque circa eam tempestatem appariturum esse Antichristum. Postea ad imaginis de quatuor animalibus, a Daniele *cap. VII* descriptæ, illustrationem se confert, ac per potentiorem Regem, qui tres deprimet, Antichristum: per sanctos altissimi, Enochum & Eliam: per tempus, & tempora, & dimidium temporis, tres cum dimidio annos regiminis Antichristi: per judicium, extremum judicium intelligit. Cap. II alterum signum, quod Antichristi adventum præcedet, tradit, dicitque esse prædicationem Evangelii per universum orbem. Cap. III de tertio signo, Enochi

chi

chi & Eliæ reditu, ex *Malach. IV, 5. 6. Syrac. XLVIII, 1. seqq. Matth. XVII, 10. seq. Apoc. XI, 1.* differit. Cap. IV ex *Joh. V & II. Theff. II, 2.* evincere ftudet, quartum fignum effe, quod Judæi Antichriftum pro vero Meffia fint habituri; ac quædam de nativitate illius adjicit, afferens optimam eorum effe opinionem, qui judicant, ipfum non ex legitimo matrimonio, fed meretrice, genitũ iri. Cap. V de quinto figno, falfis Antichrifti miraculis, quædam in medium affert. Cap. VI de fexto figno, evectione Antichrifti, Numinis inftar, in locum Chrifti differit. Cap VII de feptimo figno, fede Antichrifti, quæ juxta ipfum Hierofolyma erit, loquitur. Cap. VIII de octavo figno, nomine Antichrifti ejusque defcriptione agit, notans, Antichriftum variis infigniri nominibus, proprium autem nomen ipfi a Johanne in Apocalypfi *cap. XIII, 18*, tribui: Antichrifti nomen Græcum fore, quia Apocalypfis Græco idiomate confcripta fit: omnes patres confiteri, iftud ignotum effe, adeoque peccare, qui in idem inquirunt. Cap. IX de brevi duratione regiminis Antichrifti fermocinatur, iftudque tres cum dimidio annos duraturum effe, ex *Daniel. VII, 25, XII, 11, Apoc. XII, 6, & 14, XIII, 5.* probare fatagit. Cap. X de regimine & bellis Antichrifti agere inftituit, atque inter alia mille annos *Apoc. XX* per fynecdochen numeri certi pro incerto explicat. Cap. XI, quid per Gog & Magog; & Cap. X I, quid per Babelis ruinam denotetur, disquirit. Cap. XIII de fignis adventum Meffiæ fecuturis tractat, atque inter alia perhibet, mundum non quoad fubftantiam, fed accidentia faltim interiturum: infantes, non ut infantes, fed ætate virili, qua Adam creatus fuerit, & juxta menfuram ftaturæ adulti Chrifti *Eph. IV, 13* refurrecturos effe: per magnos & pufillos *Apoc. XX, 12* non quantitate, fed qualitate tales, id eft, præftantes ac viles homines intelligi: judicium extremum in valle Jofaphat futurum effe: per fignum filii hominis *Matth. XXIV, 30* crucem intelligi. In Cap. XIV, quod Epilogum libri exhibet, verba *II. Petr. I, 16 & 19.* ad librum fuum applicat, fummam quandam dictorum de Antichrifto repetit, ultimam horam *I. Joh. II, 18* de periodo ultima mundi, quæ a Chrifti incarnatione ad extremum usque judicium extenditur, exponit, atque in ejusdem periodi colophonem non fcrupulofe inquirendum effe admonet.

Hæc

Hæc ex excerptis Glückianis communicare voluimus, qua occasione de ipso Glückio quædam addere placet, quod eum innotescere orbi literato par sit, qui bonas literas tanto conatu in ipsa Moscovia exornavit & adjuvit. Nimirum Ernestus Glückius, Pastor antehac Ecclesiæ Mariæburgensis, Præpositus circuli Kokenhusani, & Præses Consistorii Regii Livonici, hactenus Director Gymnasii Illustris, quod Moscuæ institutum est, lucem primum adspexit A. 1653 die 4 Maji, Wettini in Germania, patre Christiano Glücke, Pastore Wettinensi. Hic postquam Theologiæ strenue Wittebergæ incubuisset, & Jura quoque non leviter attigisset, mox Rigam in Livonia petiit, verum redux factus triennio fere apud Musas nostras commoratus est, atque hinc in Belgium, rursusque in Livoniam profectus, ubi ad Ecclesiasticum, sed castrense, munus vocatus, biennio post Christianam Emerentiam de Reutern uxorem duxit. Sequentibus annis Ecclesiastæ Mariæburgensis munus nactus, & paulatim officiis, quæ diximus, aliis auctus, varia elucubravit, Bibliorum inprimis versionem Russicam, quæ in expugnatione urbis illius a milite Mosco direpta fuisse, alias significavimus. Perlatus inde cum familia Moscuam, omnem movit lapidem, ut Mosci litteris redderentur excultissimi, ingenti ideo a Magno Moscorum Monarcha stipendio donatus. Verum anno superiori, die 29 Aprilis, gravi morbo decumbere cœpit, quo demum eodem anno die 4 Maji placide exspiravit, relictis duobus filiis, quorum senior pariter in novo Gymnasio exornando operam non inutilem collocat, & filiabus quatuor.

ERRATA.

Anno 1705. pag. 351. l. 6. a fine pro *illa*, *hæc* leg. *hæc*, *illa*. pag. 352. l. 5. pro *altum* leg. *amplum*. pag. 353. l. 6. leg. *differentiæ*. pag. 355. ad marg. pro *fig. VI.* leg. *fig. IV.* pag. 356. l. 7. pro *A.* scrib. *O.* pag. 359. l. 10. leg. *habebis*. pag. 360. l. 26. pro *(AB)* leg. *CAB*.

*** *** ***

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii, Anno M DCC VI.

LINGUARUM VETERUM SEPTENTRIONALIum Thesaurus Grammatico-Criticus & Archaologicus, Auctore GEORGIO HICKESIO, S. T. P.

Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, 1705, in fol. Constat Alph. 11. plag. 21. chartæ major. multisque tabb. æneis.

DE vetustissima Anglo-Saxonum lingua licet egregie jam meruerint Dugdaleus, Foxus, Junius, Lisleus, Lambardus, Marshallus, Parkerus, Seldenus, Spelmannus, Somnerus, Whartonus, Whelocus, ac nuper admodum Gibsonus, Rawlinsonus & Thwaitesius, qui omnes præstantiora quædam monumenta, idiomate isto conscripta, superiore & hac nostra etiam ætate typis vulgarunt: neminem tamen horum eousque sedulitatis progressum esse animadvertas, ut linguam pridem emortuam Grammaticis regulis attemperaverit. Intacta hæc laus mansit Virum Clarissimum Georgium Hickesium, Wigorniensis Cathedræ Decanum venerabilem, dum Institutiones suas Grammaticæ Anglo-Saxonicæ & Mœso-Gothicæ A. 1698 publico obtulit, quas Supplementorum Tomo I Sect. X quoque produximus; sed cum longe plura dicenda haberet, plura etiam dies & amicus unus atque alter ipsi suggererent, totius literaturæ Septentrionalis divitias excutere, indeque præsentem adornare Thesaurum voluit, hoc maxime favoris a civibus suis expertus, ut collato ære operis impressionem strenue promoverent. Illud vero in duos libros

dispescitur, quorum primus Autori potissimum, secundus Humphredo Wanlejo acceptum referendus. Nobis autem hac vice deliberatum, prioris solum notabilia investigare, ne nimio rerum pondere Lectoribus oneri simus, de altero libro alibi acturi.

Auspicatur ita Hickesius noster cursum suum Institutionibus ante dictis Grammaticalibus, quas Honorabili Viro, Roberto Pakintonio, Baronetto inscribit, simulque occasionem nanciscitur, multa Wiccii seu Wigorniensis pagi nomina topica, Saxonicam originem redolentia, commemorandi, tum Anseatici cognominis etymologiam a Cimbrica voce A, quæ *aqua*, *flumen* denotat, inque genitivo pluralis per *Anna* flectitur, & *Seat* sive *Soet*, *Sedes*, *habitaculum*, unde in compositione *An-seat*, *urbs maritima* vel *fluminea* dimanaverit, sat probabiliter derivandi. Multa insuper de Pakintoniæ gentis, a sexcentis jam annis inclytæ, splendore ac meritis recenset, quin & Arctoæ literaturæ studioso methodum discendi inculcat, dumque Evangelia Gothica a Franc. Junio F. F. luce donata legi jubet, hujus versionis non Ulphilam Mœsiæ Antistitem, sed quemvis potius alium Teutonicum hominem, rationibus haud ficulneis autorem statuit. Institutiones ipsæ tot opulentis accessionibus se commendant, ut plane diversæ videri possint; siquidem prioribus octodecim capitibus, magna selectissimarum observationum farragine hinc inde distentis, sex nova accreverunt, de variis nempe Anglo-Saxonicæ linguæ Dialectis, præsertim vero de Dano-Saxonica, tam in soluta quam ligata oratione, de Nortmanno-Saxonica, de Poetica Anglo-Saxonum, ut & Semi-Saxonica, seu potius corrupta Anglo-Saxonum Poesi, quæ paululum delibare non injucundum fore arbitramur. Scilicet cum tres epochas insigniores Saxonicam linguam habuisse constet, totidem etiam Dialectos eidem assignat. Unam, quam Saxones a primo suo in Britanniam appulsu, usque ad Danorum adventum, per 337 annos locuti fuerint, atque ab aliquali cum Pictis & Britannis mixtura, Britanno-Saxonicam dicendam putat, de cujus tamen ævi monimentis, si a veri Cædmonis fragmento & Harmonia forsan Evangeliorum Cottoniana discesseris, nihil superesse docet, adeoque ab ea consulto abstinet. Alteram, quæ a Danorum invasione, ad Normannorum usque conquæstum, per 274 annos in Septentrio-

trionalibus Angliæ Scotiæque Auſtralibus locis, antequam Canuti Reges univerſam Angliam ſubjugaſſent, inprimis viguit, Dano-Saxonicam, quin & Germano-aut Theotiſco-Saxonicam nuncupandam cenſet, propterea quod variarum gentium colluviem ſecum adduxerint expeditionis iſtius duces, quæ non Cimbricas duntaxat, ſed Theotiſcas etiam voces plurimas Saxonicis admiſcuerint. Hanc binis Evangeliorum verſionibus, quæ Rushworthianæ & Cottonianæ bibliothecæ cimelia ſunt, adhuc conſervari, cæterum ſi voces, ſcribendi modum, phraſes quoque peregrinas atque idiotismos ſpectes, intuitu prioris barbarie ipſa magis barbaram judicat. Quod ne temere aſſeruiſſe videatur, ingenti exemplorum numero demonſtrare contendit, quibus inhærere nolumus. Ad Poeticam vero delapſus, erudite colligit, hanc Dano-Saxonicam in omnibus fere imitari eam, quæ ipſis Borealibus poetis, puta Cimbrorum Scaldis aut Eddicis carminibus fuerit in uſu, ita ut quæcunque jam remaneant poemata Saxonica, ad Dano-Saxonicam dialectum tuto relegare liceat. Reprehendit ea de cauſa Fr. Junium, quod in Obſervat. ad Villeramum pag. 248, Hiſtoriarum veteris Teſtamenti paraphraſin, quam A. 1655 emiſit, perantiquam crediderit, ac Cædmoni ſecure nimis vendicaverit, cum tamen idem ſtylus geniusque ibi ſe prodat, qui in fragmento Hiſtoriæ Judith & Kalendario metrice exaratis occurrit, quæ ſane citerioris longe habenda eſſe ætatis, nemo inficias iverit. Tertiam denique Dialectum Normanno-Saxonicam ſive Anglo-Normannicam facit, quæ a Normannorum invaſione usque ad Henrici II R. ſeculum ſeſe inſinuaverit, ita tamen, ut inter hanc & modo memoratam Saxonicam adhuc aliam intrudat, Semi-Saxonicam videlicet, occidentalibus ſolum atque auſtralibus Angliæ plagis, circa confinia ſeculi noni ac decimi familiarem, quæ nimio Anglo-Saxonum erga Danos victores obſequio incunabula debeat, tamque altas egerit radices, ut veſtigia fere priſtini ſermonis verſus ſeculi decimi finem ac deinceps ignorarentur. Ideo autem Semi-Saxonicæ nomen illi doctos impoſuiſſe monet, quoniam inter puriorem Anglo-Saxonicum ſermonem & Anglicanum, majoribus ante centum & quinquaginta annos vernaculum, medias fere partes obtinuerit. Triplicem namque ſtatus quaſi mutationem paſſam eſſe Anglo-Saxonicam linguam, ante-

quam in Semi-Saxonicam degeneraverit, minimam quoad scribendi rationem, majorem quoad voces & phrases, & maximam tandem quoad syntaxin, ceu pluribus exemplis evincit. Et quidem scripturam quod attinet, jam a temporibus Ælfredi Regis, qui Gallicanis doctoribus profecit, Saxonicam manum desuetudine eviluisse, & Gallicam, ut nitidiorem & aspectu magis gratam, civitate sensim donatam fuisse, tam ex Ingulphi Croylandensis autoritate, quam plurimorum diplomatum aliorumque monimentorum, quæ æreis partim laminis incisa prostant, intemerata fide probat. Ad voces vero e Germanica, Danica & Normannica loquela adscititias divergens, earumque significationem operose explicans, inter alia meminit, quod ante Normannorum introitum, principum & magnatum conjuges maritorum suorum titulos apud Anglo-Saxones neutiquam affectare potuerint, sed ex. gr. regina saltem audierit *das cyninges cwen*, Regis uxor; Augusta vero *das caseres cwen*, Imperatoris uxor, & sic porro; istiusque ignominiæ causam Eadburga, Offæ R. Merciorum thalami consors, tyrannide in proceres regni exercita præbuerit: quamvis nec illud diffiteatur, vocabulum *cwen*, uxorem antea indistincte significans, postero tempore Reginam emphatice denotare cœpisse. Plura sunt hujus generis non e trivio petita, quæ Reverendus Autor in medium profert, sed is indigitasse haud contentus, quomodo Anglo Saxonicum idioma in Semi-Saxonicum, ac dein in Normanno-Saxonicum, pedetentim abierit, curiosis quoque varia utriusque dialecti specimina, e codicibus ac membranis antiquis suggerit, in quibus bene multa ad historiam patriam apprime pertinent. Circa Poeticam vero Anglo-Saxonum, quam nunc ex professo adgreditur, ratione sermonis observat, quod illorum carmina vel purissima Saxonica vel Dano-Saxonica dialecto compacta appareant, verbis præterea valde perspicuis, nihilque a communi usu abhorrentibus, legentium aures demulceant. Respectu metri innuit, eadem versiculis trium, quatuor, quinque, sex, septem, octo, interdum etiam novem syllabarum absolvi, ordine quidem non certo, rhythmico tamen eoque haud inconcinno conjunctis, ita ut sæpissime versibus tetrasyllabis & pentasyllabis, plurium syllabarum versus, absque regula, ad lubitum poetæ interspergatur. Enneasyllabos

au-

autem ſuperantes verſus rariſſime inveniri in Anglo-Saxonum poematis, niſi quod dijudicatu difficillimum pronunciet, quot ſyllabis verſus præciſe conſiſtat, tum quia ſyllabarum quantitas non ſatis explorata, adeoque ignoretur, quando duæ breves unius longæ vicem suppleant, tum quia diphthongorum poteſtas in *ea*, *eo*, *io* ſimilibusque adhuc lateat. Sequuntur jam nonnulla fragmenta ante dict.s lucem fœneratura, unde planum reddit, Saxones ſyllabarum menſuram non adeo ſpreviſſe, uti quidem hodiernos nationis ſuæ verſificatores facere videmus, qui pro arbitrio *longas*, (Autoris ipſiſſima verba ſunt) *imo natura longas corripiunt, & breves, quidni dicam breviſſimas, producunt.* Quod aſſertum tametſi in medio relinquimus, merito tamen veremur, ut omnibus perſuadere queat, quæ ſtatim annectit. *Ita quidem noſtri*, inquit, *ita etiam exteri, per totam Europam poetæ, apud quos una carminis lex eſt, certum & definitum ſyllabarum numerum obſervare, nulla tamen obſervata ſyllabarum quantitate. Hoc ſolum jam verſum facit; cujuscunque vero naturæ & temporis iſtæ ſyllabæ fuerint, id perinde eſſe creditur, modo certum ſyllabarum numerum coacervaverint. Abeſt itaque ab hodiernis carminibus pedum metricorum obſervatio, qui ſi ullibi occurrunt, caſu ſane id fit, non arte aut ſtudio, cum promiſcue licitum ſit, cujusvis menſuræ ſyllabas cuilibet aptare loco, adeo ut de hujus ſeculi verſibus dici poſſit, illos uno tantum pede decurrere.* Nam ut noſtratium ſaltem Poetarum cauſam tueamur, quinam obſervantiores quæſo menſuræ ſyllabicæ & congruæ temporum metricorum diſpoſitionis, quam noſtri? Et quis hodie tam parum defricatæ auris, ut verſum vel tantillum a juſta quantitate aberrantem ſine nauſea ferat? Sed cum Autore ad Rhythmum ſeu decoram pedum connexionem pergimus, quæ Anglo-Saxonum poematibus in tantum propria eſt, ut a lectoribus, vel non prænoſcentibus eſſe carmina, ex inceſſu harmonico mox talia ſentiantur, quemadmodum e variis reliquiis carminicis, ac in ſpecie e Harmonia IV Evangeliorum Cottoniana, quæ *Liber Canuti* inſcribitur, & licet liberi ſermonis inſtar ac ſine diſpunctura metrica ſcripta cernatur, legentibus tamen Cædmonianæ indolis & Lyrici generis carmina ſubito detegit, apricum facit. Succedere tum jubet integrum Calendarium ſeu Menologium poeticum

Dano-Saxonicum, cum versione Latina atque annotationibus suis limatissimis, quas excipiunt notæ secundæ Saxonicæ, ex alio Menologio Bibliothecæ Cottonianæ decerptæ. Nec parciorem conquєraris in Semi-Saxonica seu corrupta Anglo-Saxonum Poesi pertractanda, siquidem & hanc diversis fragmentis, maxime pseudorhythmico carmine Anglo-Normannico de passione S. Margarethæ, tum satyra in monachos & moniales, nec non versione Symboli, Athanasiani vulgo dicti, notiorem reddit.

Alteram hujus Thesauri partem occupant Institutiones Grammaticæ Franco-Theotiscæ, quas Clarissimus Autor intra unius anni spatium confectas publicæ luci indulget, parum deterritus judicio magni cujusdam & celebris, ut ipse eum vocat, apud Germanos Viri, qui cum a nobili Anglo forte accepisset, Hickesium Grammaticam hanc contexuisse, *Monstrum*, inquit, *narras, & quod ab extero recte fieri posse non puto: Grammatica Linguæ Franco-Theotiscæ Theotiscum hominem poscit autorem; alienigenæ vires superat.* Ast minime ambigendum, quin præconceptam mutet sententiam, quisquis ille fuerit eruditorum, modo huc oculum conjiciat, & summam Nostri diligentiam, in sermone tantum non obliterato ad regulas Grammaticales adaptando, paululum examinare velit. De literis autem quia primo agit, Vossii aliorumque opinionem taxat, qui Francos nullas, ante receptam Christianam fidem, literas habuisse, aut scriptis quicquam consignasse crediderunt, cum tamen Eginhartus, optimus vitæ Caroli M. scriptor, cum barbara & antiquissima carmina, quibus veterum Regum actus & bella canebantur, scripsisse memoriæque tradidisse, diserte affirmet. Noster itaque carmina illa barbara, Gothica seu vetustiore Germanica lingua, Ariovisti aut Faramundi forte temporibus usitata, sed Carolino ævo non magis intelligibili, quam Franco-Theotisca monimenta nostræ ætatis hominibus esse solent, condita fuisse hariolatur, ac licet de literarum formis nihil certi constet, Cæsaris fide ad minimum liquere, Helvetios Græcis literis usos fuisse, idemque Tacitum quoque perhibere, nec incongruum videri, Germanos a Romanis postea debellatos cum lingua & literas eorum admisisse, in quibus Principum suorum res gestas descripserint. Adversari quidem prima fronte Tacitum, dum litera-

rum

rum ſecreta apud Germanos viros pariter ac fœminas ignorare teſtatur, ſed per literarum ſecreta epiſtolas amatorias ſecretas, pudicitiæ muliebris tentatrices, intelligi debere, ex antecedentium & ſubſequentium verborum conſonantia elicit. Trithemium ſane Waſtbaldi & Doraci Alphabeta, quorum illud Græcis literis ſimillimum; Rhabanum Maurum & Bedam Normannorum Alphabeta, Runicas figuras in plurimis referentia, depicta exhibere, unde manifeſtum effluat indicium, Francorum veteres ſua habuiſſe literarum elementa, qualitercunque demum illa fuerint efformata. Cumque etiam maxima intercedat affinitas, inter Francicam linguam & Mœſo-Gothicam matrem, de facili Ulphilanos characteres, ſeu literas Gotho-Græco-Romanas Francis, vel ante Clodovei I tempora, quem primum Chriſtianæ fidei nomen dediſſe novimus, innoteſcere potuiſſe. In hiſce tenebris quamcunque tandem aſſumas conjecturam, id profecto lucraberis, antiquiſſima illa carmina, quæ Carolum M. addiſcere calamoque excipere non puduit, literis ſeu Græcis, ſeu Latinis, ſeu Runis, ſeu Ulphilanis mandata fuiſſe. Convertitur deinde ad ſtudia, quæ tum ſæpe laudatus Imperator, tum Hrabanus Maurus, Ottfridus Monachus Wizamburgenſis, Notkerus Labeo Abbas S. Galli, & Willeramus Abbas Uſpergenſis in linguam Franco-Theotiſcam impenderint, quæque in ea reliquerint ſcripta, quæve hodienum ſuperent, prolixe enarranda. Notkeri Pſalmorum verſionem e muſeo Dn. de la Loubere cura Joh. Schilteri, viri de bonis literis præclare meriti, prodituram annunciat. Cottoniani cimeliarchii codicem Evangeliorum harmonicum, poeticum & paraphraſticum eo elogio mactat, quod verborum copia & dictionis magnificentia cæteros Franco-Theotiſcos ſcriptores longe antecellat, atque autorem Carolino ſeculo vicinum præ ſe ferat. Nec ſilentio præterit Tatiani harmoniam Evangelicam, quæ inter codices Junianos eminet. Duobus igitur hiſce MStis Franco-Theotiſcis ineditis confiſus, tum aliorum opuſculorum, quæ diu ſunt impreſſa, ſuffragio munitus, non potuit non Grammaticam ſuam omnibus numeris perfectam reddere. Inprimis vero delectat, quod ſub calcem ejus, nonnullarum vocum Gallicarum atque Italicarum primordia a Septentrionalibus linguis docte acceſſivit. Sic *Aleu*, a

La-

Latino - barbaro vocabulo *Allodium* descendere, hocque radices habere ait adjectivum Theotiscum *all*, quod aliis vocibus additum plenitudinem ac præstantiam importat, & Scando-Gothicum *lod* vel *lood*, quod annuum territorii proventum signat, siquidem in sensu forensi Gothico prædium liberum, cujus possessor usumfructum cum proprietate conjunctum & ab omni servitio immunem tenuerit, *allalod* nominatum fuerit, illud autem, quod ususfructus dimidiam partem, aut certum vectigal, aut servitium nobile vel ignobile superiori domino præstet, *halfalod* dici meruerit. Porro *Vassus* non a Theotisco *Fast* & *Fest*, quod stabilem & constantem notat, sed a Gothico *Fads*, negotii procurator, quod respondet Anglo-Saxonico *Fadian*, ordinare, dispensare, deducit. Orcadum etenim Præfectum *Faud* vel *Faad* salutari, atque in barbaris legibus urbium ac regionum præpositos, qui ex imperatorum & principum ministris ad hoc muneris eligi solebant, *thiufadi* nominari. Quoniam igitur aulicis Regum omnia fere officia committerentur, iis etiam beneficia seu feuda cederent, hinc evenisse, ut hujusmodi homines Regii ad aliquod munus obeundum constituti *Fadsi*, & deinde *Fassi* & *Vassi*, quia dignitatem involveret hoc nomen, audierint. Nullum autem successu temporis discrimen mansisse inter *Vassos* & *Vassallos dominicos*, non quasi Vasallus diminutivum esset a Vassus, sed quia compositum a *Fads* & Francico *Scalc* minister, unde *Fadsscalcus* & Latino-barbarum *Vassallus* dimanaverit. Hæc speciminis loco adduxisse sufficiat.

Tertiam sedem obtinet Runolphi Jonæ Grammatica Islandica, Hafniæ primum, ac deinde cum Mœso-Gothica ab Autore in Anglia publicata, jam vero largo fœnore aucta atque onusta. Potissimum quidem multifaria Alphabeta Runica, quibus Islandi linguam suam Cimbricam exprimere amant, tam e saxeis quam membranaceis monimentis, indefessa opera conquisivit, æreque delineari curavit, ac ne qua utilitate carere pateretur Runicæ literaturæ cultores, universam Runarum varietatem in una tabula collegit, quo ad Latina elementa relatæ significationem suam statim proderent; quemadmodum & in alia tabella illorum ductus e Græcis & Latinis literis propullulare ostendit. Elegantissimam in-

insuper delineationem monimenti Runici, Ruthwelli in Scotia superstitis, beneficio Reverendissimi Wilhelmi Nicolsoni, Episcopi Carleolensis, hic sistit, cujus explicationem ab eodem in libro *Northymbria vetus*, quem molitur, nos expectare jubet. Pedissequas autem addidit scripturas nonnullas, e codice Carminum miscellaneo Saxonico Ecclesiæ Exoniensis depromtas, quæ voces Runicas insertas habent, adeoque non injuria locum sibi hic exposcunt. Sub finem vero Grammatices, Dictionarium Islandicum, quod antea quidem lucem viderat, pluribus glossis, analogiam Gothicæ, Saxonicæ atque Anglicæ linguæ demonstrantibus, locupletatum adjecit.

Quæ jam succedit, Dissertatio Epistolaris ad Prænobilem virum Bartholomæum Showere, Equitem Auratum & magnum togæ Anglicanæ ornamentum, veram linguarum Septentrionalium utilitatem, cum voluptate tamen conjunctam, fuse expandit. Ab Anglo-Saxonica autem, prout Anglum decet, orditur Doctissimus Autor, & antiquissimum Curiæ Comitatus Herefordensis Recordum, seu Commentarium Saxonice scriptum, exempli loco affert, e quo varia notabilia eruit, quod nimirum apud Saxones Episcopus, in Curiæ consessu, cum Comite vel Vice-Comite ejus primas habuerit, paremque cum illo in jure dicundo potestatem exercuerit, id quod a Wilhelmo Conquæstore dein abolitum; quod omnes Thani, seu liberi homines, Comitatus sui conventibus interesse, nec citra pœnam ter emanere potuerint; quod omnium æqualia fuerint suffragia, & duodenus juratorum numerus adhuc incognitus; quod reo ad diem præstitutum per causam sonticam non comparente, Curia probos homines ad eum ablegaverit, qui rationes defensionis ipsius oretenus exciperent, & consessui fideliter renunciarent; quod in hujusmodi Curiis donationes, emtiones, aliosve contractus celebraverint, testamentave, perinde ac Romani in Calatis Comitiis, condiderint; quod denique Acta Comitiorum, ad perennem eorum servandam memoriam, in libros cœnobiales, maxime sacros, puta codices Evangeliorum, Liturgiarum &c., tanquam in tabulas publicas referre curaverint. Hinc plurimas manumissionum, pactorum, apocharum similiumque solennium for-

O mu-

mulas accumulat, anathematum religione munitas, e. g. *Christus eum excæcet, qui hoc obliteraverit.* Cæterum a testium nominibus, quæ Actis sollicite subtexit, ad primordia cognominum nationis suæ indaganda exspatiatur, ubi post varias de patronymicorum formatione conjecturas, ita sentit, ulterioris ævi Anglo-Saxones raro binomines occurrere, nisi forte occasio postulaverit, ut cognomina patronymica sibi adsciscerent, vel necessitas urserit, ut ab ejusdem nominis personis cognominum ope discernerentur. E contrario Danos, Flandros, Islandos aliosque Boreales cognomina frequentius induisse, indeque accidisse, ut simul ac Dani aliqua duntaxat Angliæ parte potirentur, cognomina quoque invalescerent, Canuto vero toti Britanniæ imperante, ea non in aula solum, sed per reliquas etiam provincias personarent, donec Edoardus, qui apud Normannos enutritus in Normannum pæne transierat, regnum capesseret, & uti aliorum rituum abrogationem, ita & cognominum usum promiscue introduceret, adeo ut uninominem esse, opprobrii quid fere involveret. Tempus autem, quo personalia cognomina in gentilia abire cœperint, ad Cruciatorum ævum figit, quippe quo tribus & familiæ integræ nobiles insignibus certis, h. e. tesseris ac typis in scutis & vexillis depictis, designari gestierint, atque animadversa simul commoditate, quam gentilia cognomina lecta auditave præstare possent, ea genti suæ propria esse voluerint, quod plebejis peropportunum quoque evenerit, ut cum ad insignia gentis suæ aspirare non valerent, gentili tamen cognomine honorarentur. Quod vero acta in Curiis Anglo-Saxonum, plenissimum atque inviolabile robur acquisiverint, duobus instrumentis latius probat, & contendit, nec Wilhelmi Conquæstoris seculo Comitiorum autoritatem pessum ivisse, siquidem in causa Gundulfi Roffensis Episcopi & Pichoti Vicecomitis, Curiam Comitatus Cantuariensis, cui omnes probi legumque periti homines, tam Francigenæ quam Angli adstiterint, apud Pinendenam sententiam tulisse constet. Nondum enim causas, seu civiles, seu criminales, duodecim juratorum examini committi moris fuisse, veluti Coko, Seldeno & Spelmanno statuere placuit, eo quod Wilhelmo II ac Stephano regnantibus, totorum Comita-

tu-

tuum congregationes habuerint Angli, & Henricus II demum ad tollendam impiam duelli consuetudinem, judicio huic duodecimvirali campum aperuerit, illudque sanctione sua firmaverit. Hujus vero originem a Scanis Normannorum majoribus repetit Autor, qui eam politiæ formam ab Odino, Asarum duce ac regnorum Septentrionalium fundatore, acceperint, ita quidem, ut Rex seu judex duodecim assessores eligere ac nominare sueverit, quod progressu temporis litigantibus ipsis indulserit. Sed cum ordalio, duello ac compurgatione sensim prævalentibus, consuetudini isti derogatum esset, Regnerum R. cognomento *Lodbrog*, circa A. C. 820 eam, repudiato duello quoad causas minores, redintegrasse putat, donec Waldemarus, Scandiæ Daniæque Monarcha, A. C. 1163, in majoribus etiam causis rejecto ordalio, illam valere jusserit, circa idem ferme tempus, quo Henricus II in Anglia, ceu dictum, subditos suos hoc privilegio beavit, ut in omni controversia, quam monomachia decidere liceret, penes reum esset electio, utrum duello adversus actorem se defendere, an duodecim juratorum cognitione, quæ *Magna Assisa Domini Regis* appellatur, litem dirimi ac finiri mallet. Argumenta autem, quæ ab Anglicis JCtis hic in contrarium torqueri solent, ac si Saxonibus jam duodecimviralis ille consessus fuerit in usu, tam solide retundit Noster, ut facile intelligas, eum a veritatis tramite non deviare. Expeditis hisce, materiam testamentariam atque donationes Anglo-Saxonum strenue persequitur; ubi occasione testamenti MSti ab Ælfego quodam conditi in præsentia unius solum testis, S. Dunstani scilicet Archiepiscopi Cantuariensis, quod nihilominus Curia Comitatus jure subsistere debere pronunciaverat, morientibus propter temporis angustiam necessitatem plures testes convocandi apud Anglo-Saxones remissam fuisse, & coram singulari homine voluntatem suam rite declarare licuisse, conjectat. Donationes vero inter vivos, maxime prædiorum, vel nudo verbo, & gladii, galeæ, crateræ alteriusve symboli traditione, vel scriptura, quam interdum, majoris solennitatis ergo, cum annulo aut cespite super altare posuerint, celebrari suevisse. Suadet etiam, ut quis Chartularium Anglo-Saxonicum & Normanno-Saxonicum com-

pilare, inque illud, quicquid uspiam chartarum ac diplomatum hujus sermonis, qua libri impressi, qua MStorum foruli offerunt, colligere non pigretur, sed in eo tam subactum simul judicium requirit, ut Lectores monitis ac regulis necessariis præparare possit, quæ chartæ pro genuinis, quævc pro spuriis habendæ. Prolixi nimis evaderemus, si cum Autore vastissimum marc annotationum ad rem Diplomaticam pertinentium, quaqua hic patet, emetiri vellemus. Libidinem itaque nostram cohibendam ducimus, id indicasse contenti, instrumenta Anglo-Saxonum rubris aureisve literis resplendentia, vel rubris aureisve crucis imaginibus conspicua, falsitatis a Nostro, experientiam testem allegante, damnari. In legibus quoque Saxonicis constipandis, fertilissimam adhuc messem superesse, novamque earum, post Wheloci editionem, jure efflagitari; quem in finem Æthelberti I, Hlotharii atque Eadrici RR. Cantii Leges, a Celeberrimo Viro Johanne de Laet, Antwerpiensi, Latine translatas longo agmine inducit. Nec minus ad Homiliarum seu Concionum Saxonicarũ selectam Syllogen elaborandam Philo-Saxones instigat, eosque inescare videtur sermone pœnitentiali Lupi cujusdam Episcopi, ad populum Anglicanum in die jejunii, cum Dani terra marique patriam devastarent, habito, cujus Latinam versionem debet Clarissimo Wilhelmo Estob, Collegii Universitatis apud Oxonienses Socio dignissimo, qui Ælfredi R. versionem Orosii libri Historiarum, Ormesta dicti, literario orbi aliquando communicabit, atque in nominibus propriis Septentrionalibus colligendis, illorumque fontibus eruendis, laudabilem operam huc usque insumit. Porro librum, qui *Cento Saxonicus* inscribi posset, desiderat, in quem fragmenta atque opuscula varia incertorum autorum, rerumque descriptioni inservitura, promiscue compingerentur, cujus farinæ reliquiæ rem nummariam majorum, & valorem Penningi, Scyllingi, Stycæ, Sceattæ, Thrimsæ, Helflingæ, Oræ, Mancusæ, Pundæ, &c. elucidarent, juramentorum etiam formulas, & materiam censualem, quin & tractationem de pace Regis & palatina, aliaque scitu perjucunda, in apricam lucem traherent. Quod consilium ut acceptius reddat, Historiam MStam Anonymi cujusdam, de Sanctis in Anglia sepultis, e codice Saxonico Collegii Corporis Chri-

Christi apud Cantabrigienses ipse promit. Proficuam quoque linguæ Saxonicæ scientiam ei futuram autumat, qui Britanniæ Saxonicæ Topographiam, tot votis a literato cœtu expetitam, in humeros suos suscipere velit; & tantum de Anglo-Saxonicæ linguæ commodis. Haud leviorem polliceri utilitatem cæteras Arctoas, puta Mœso-Gothicam, Franco-Theotiscam, & Scandicam seu Cimbricam, quandoquidem in hac potissimum plurima antiqua monimenta sint publicata, multa adhuc publicanda restent. Quorum unum, Hialmari nempe Regis Biarmlandiæ ac Thulemarkiæ Historiam, ab Anonymo, ante secula octo, lingua & Runis Sueco-Gothorum antiquis in membrana scriptam, quam Clar. Joh. Peringskiold Stockolmiæ cum duplici versione edidit, integrum hic inseruit. Denique omnibus cujuscunque nationis Arctoæ Lexicographis, aut antiquitatum scrutatoribus, linguarum veterum Septentrionalium notitiam comparandam esse censet, ni operam ludere, seque turpiter dare malint, quemadmodum accidisse monstrat Aldrete, Becano, Ferrario, Heutero, Menagio, Lindenbrogio, Scrieckio, atque inter suos Bradyo, Coco, Lambardo, Savilio, Skinnero, Smitho, Tyrrello, Verstegano, Wheloco aliisque, qui nisi vel omnes, vel aliquas hasce linguas ignorassent, non adeo graviter hallucinati fuissent, asseclasque suos in fœdos errores præcipitassent, sane pensum suum felicius multo absolvissent. Francisci Junii e contra incredibilem harum linguarum peritiam decantat, senoque vovet, ut Etymologicum ejus Linguæ Anglicanæ, ad sempiternam Academiæ Oxoniensis, imo Angliæ universæ gloriam, propediem in lucem exeat. Idem sentit de ejus Glossarum Alemannicarum Thesauro, quarum insigne specimen adjicit. Tandem & delicias hasce, ad lectionem singulorum Autorum, qui de rebus Germanicis, Gothicis, Vandalicis aut Longobardicis quicquam consignarunt, oppido conducibiles fore persuadet.

Epilogum quasi primi voluminis constituunt Eruditissimi Viri, Andreæ Fountaine, Equitis Aurati atque Ædis Christi apud Oxonienses Alumni, Numismata Anglo-Saxonica atque Anglo-Danica, juxta Alphabeticam seriem ordinata, atque ab ipsomet brevibus ceris miniatulis illustrata. Palmarium hisce non injuria at-

tribueris pretium, tum quod eorum ectypi nitidissime exsculpti apparent, regumque imagines æque distincte ac in Byzantinis aut Francicis nummis repræsentant, tum quod locorum atque urbium, Archiepiscoporum, monetariorum aliorumque virorum illustrium nomina exacte conservant, adeoque plurimum ad historiam Anglicanam penitius imbibendam faciunt, multum priscæ literaturæ amore flagrantes delectant, ceu in præfatione ad Illustrissimum Comitem de Pembroke & Mongomery, magnum rei nummariæ Patronum, solertissimus Editor uberius exponit. Ultimas paginas implet descriptio clypei argentei, a colono, dum agrum aratro verteret, prope Sutton, Insulæ Eliensis oppidum reperti, cujus icon quoque appingitur. Is in ambitu verba aliqua obscura & magici forte generis habet, reliqua vero Saxonicæ sunt prosapiæ, quæ Hickesius noster Latine sic explicat: *O Domine, Domine illum semper defende, qui me circumgestaverit, illi vota sua concede.*

CRITICA HISTORICO-CHRONOLOGICA IN Annales BARONII, in qua rerum narratio defenditur, illustratur, suppletur, ordo temporum corrigitur, innovatur & Periodo Græco-Romana nunc primum concinnata munitur, Auctore P. ANTONIO PAGI. Opus posthumum, quatuor Tomis distinctum, ab O. R. ad annum 1198 perductum, cura P. FRANCISCI PAGI.

Coloniæ Allobrogum, sumptibus Societatis, 1705, fol.
Tomus I constat 7 Alph.

CUjus in Historiam sacram amor ac studium mirum in modum placuit viris, in hoc doctrinæ genere peritissimis, *Henrico Norisio*, *Joanni Ciampino*, *Emanueli a Schelstrate*, *Henrico Dodwello*, *Jacobo Basnagio* & aliis, *P. Antonius Pagi*, Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci, natales debet *Rognis* oppidulo, quod decem passuum millia ab Aquis-Sextiis, celebri in *Provincia* urbe distat, anno 1624 pridie Kalendas Aprilis in lucem editus. Humili ita quidem natus est loco, sed neque eo plane impeditus, quominus summos in literis elegantioribus iisque difficilioribus, Chronologia puta & Historia, faceret progressus: quin modestiam potius, uti solet forte to-

tenui, auctam eo dixeris, & animi quoque candorem, quippe qui Scriptorem hunc eo adduxit, ut laudet non raro ac sequatur professos Ecclesiæ Pontificiæ, & maximi ejus defensoris Baronii hostes, non perperam arbitratus, veritatem ac eruditionem hautquaquam esse hæreticas. Ejusmodi virtutum ac doctrinæ subsidiis ad splendidas evectus in Ecclesia sua provincias, (diu enim, ut alia taceamus munera, Franciscanos ut Præfectus in Calliis moderatus est,) neutiquam aliis, quibus distinebatur, functionibus avocari se passus est ab Historiæ cultura, sed quamdiu inter vivos commoratus est, defectus, quos in ea observaverat, emendare adlaboravit. Testatur hanc industriam auctor elogii, quod Criticæ hujus præfationem excipit, *D. Ludovicus Du Four de Longuerice*, Abbas S. Johannis de Jardo ad Melodunum & Septem Fontium in Therascia, cui uti refert Pagii Nepos §. 10 prooemii, multa debentur, operi huic inserta: testantur præsertim elucubrationes, quas in Chronologicis reliquit, eruditissimæ. Quas inter primo in lucem prodiit Dissertatio Hypatica de Consulibus Cæsareis, quam A. 1683 pag. 235 recensuimus, præambula egregii hujus Historiæ sacræ operis. Ea enim cum omnium applausu exciperetur, non dubitavit amplius Baronii emendare labores, quamvis ipsos non aggressus sit Annales, sed Spondani epitomen, eo quidem successu, ut anno 1689 peculiari tomo secula quatuor priora promulgarentur, præmissis Dissertatione de Periodo Græco-Romana & Apparatu Chronologico, sicuti id pluribus patebit ex recensione Tomi primi, anno 1690 pag. 369 a nobis exhibita. Dum vero cætera, ut orsus erat, assidue peragit, admonetur undique ab amicis suis ac fautoribus, universos ut Annales, non autem horum epitomen collustraret: quorum nutui ut gereret morem, mox tomos tres sequentes ipsis Baronii Annalibus attemperavit, jamque meditabatur primum eodem adornare modo, & emendare si quid forte erratum esset, retractare inprimis, quæ sexti Canonis Concilii Nicæni expositionem spectant, sed vix tentatis immoritur, anno ætatis suæ 76, mundi redemti 1699. Ita opus suum ultima destitutum lima reliquit nepoti P. Francisco Pagi, ejusdem Ordinis Doctori Theologo, sicuti & dissertationem de anno & die mortis S. Martini, Episcopi Turonensis, pariter imperfectam, quem die 9 Novembris anni 400 ad Deum migrasse statuit.

Is

Is obsequiosissima in Patruum mente, utriusque suscepit curam, & posterius quidem monumentum alia se occasione publici facturum juris pollicetur, prius autem tali indutum facie promulgavit. Scilicet Præcognitis, post præfationem paululum immutatam, inserti sunt, inter Dissertationem de Periodo Græco-Romana, & Apparatum Chronologicum, veteres Pontificum Romanorum catalogi decem, hactenus inediti, quos ex Bibliothecis, Regia, Colbertina & Thuanea describi curavit, ut ex iis emacularetur liber Pontificalis Anastasio vulgo adscriptus, quippe qui toties a Viris Clarissimis, Fabroto inprimis, Holstenio & Schelstratio recognitus ac emendatus, nihilominus, uti in aliis, ita in numeris præsertim mansit imperfectus. Unde in animum defuncti subierat consilium, observationes præmittendi Chronologiam Pontificiam illustrantes, sed morte præventus non nisi Pontifices, qui in iis desunt, & identidem annos Christi in margine adposuit. Porro ipsam seculorum quatuor priorum historiam ordini restituit Baroniano, prouti Patruus intenderat, aliquotque ex mente ejus adjecit annotationes, ex quibus heic excerpemus eas, quæ seculo primo a nobis quondam recensito accesserunt. Itaque ad annum Christi 1, suam denuo confirmat sententiam, Dionis locum de XIV Cæsaris Augusti Consulatu esse corruptum, testimonio alius adhuc manuscripti, in Bibliotheca Vaticana obvii. Circa annum 3 delevit, quod olim notatu dignum judicaverat, de Saturnino, ac si Syriæ fuisset præfectus, ut adeo etiam intercidant, quæ ex numismate a Toinardo secum communicato differuerat. Anno 46 ad calcem subjicit conciliationem discrepantiæ Josephum inter & Tacitum, de annis Syriacis regiminis Vibii Marsi, quam deprompsit ex dissertatione tertia Norisii de Epochis Syro-Macedonum. Quippe qui ostendit, Tacitum uno historiæ filo varia narrare, quando res in Syria a Marso administratas describit; Josephum autem aperte testari, quod, defuncto Rege Agrippa, qui anno Christi 44 mortuus sit, Claudius Imperator successorem Marso miserit Cassium Longinum, cujus tamen præfectura non fuerit adeo diuturna. Quod ad annum 57 animadverterat, etiam diem Sabbathi in Quadragesima Romæ jejunio fuisse consecratam, retulit curis hisce se-

ſecundis ad annum 55, colluſtratis præterea argumentis pro jejunio Sabbathi in Eccleſia Romana, quæ in priori editione ex Queſnello curate excerpſerat. Qua occaſione candide ei adſtipulatus eſt, *noſſe omnes, in more fuiſſe apud Monachos & Clericos, homilias ſermonesq; S. S. Patrum ſuis aptare uſibus*, *atque aliqua addere*, *quæ propriæ convenirent ſolennitati*, ut inde etiam Leonis locum, qui vulgari opponi ſolet ſententiæ, inſititium eſſe evinceret. Ad annum 67, circa §. XVII finem, inſeruit cenſuram in Papebrochii ſententiam, primis duodecim cum dimidio ſeculis tempus cujuscunque Pontificatus, non ab electionis, ſed ab ordinationis Epiſcopalis die, eſſe numeratum, cum Leo IX jam anno Chriſti 1049 a die electionis ſuos deduxerit annos, non vero a die conſecrationis: quem & alii poſtea ſint ſecuti, quamvis ſeculi demum duodecimi initio hæc numerandi ratio prævaluerit. Eidem anno & quidem §. XXIV adjecit ordinem faſtorum in Eccleſiis Cappadociæ receptum, & §. XXV obſervat, ſolemnia Natalitiorum & Epiphaniæ Chriſti in Oriente diverſis celebrata eſſe diebus æque ac in Occidente, teſtatus Gregorii Nazianzeni orationem XXXIX in Epiphaniam, & Chryſoſtomi ſermonem XXXV de Nativitate Chriſti ex Tomo V Operum illius. Animadverſionibus ad annum Chriſti 69 inſtitutis, & quidem §. X, acceſſit nova ex Dione, a Valeſio olim excerpta, qua oſtenditur, Bithyniam ante Hadrianum provinciam fuiſſe populi, eo autem imperante a populo Romano in Imperatorem translatam. Porro mutavit quoque annum, quo S. Cletus in Pontificatu Romano ſucceſſit Clementi, & quod antea anno Chriſti 75 contigiſſe ſtatuit, nunc ad annum 77 retulit. Tandem notatu dignum cenſuit, Trajanum anno Chriſti 97 ante menſem Novembrem a Nerva eſſe adoptatum. Hæc fere ſunt quibus altera hac recognitione ſeculi primi hiſtoriam Auctor emendavit, unde B. L. de cæteris tribus feret judicium; alii tamen ſervamus tempori, Tomorum ſequentium, qui prima nunc vice in lucem prodierunt, recenſionem.

NOTITIÆ ORBIS ANTIQUI, SIVE GEOgraphia Plenioris Tomus alter, Aſiam & Africam antiquam ex-

ponens. CHRISTOPHORUS CELLARIUS ex vetustis probatisque monimentis collegit, & novis Tabulis Geographicis, singulari cura & studio delineatis, illustravit. Adjectus Index copiosissimus rerum & locorum.

Lipsiæ, impensis Gleditschii senioris, 1706 in 4 chartæ augustæ.

Constat Alph. 6, plagulis 15, & Tabulis Geographicis 13 ære expressis.

Quinquennium est, cum Clarissimus Auctor Tomum I. Notitiæ Orbis Antiqui, sive Geographiæ Plenioris ederet, quo non tantum partem generalem antiquorum Geographiæ expositam dedit, sed speciatim etiam Europam universam tam verbis, quam tabulis æri incisis illustravit: quem Tomum A. 1701 mense Martio recensuimus. Ita autem hic liber a cunctis, qui elegantiores amant literas, etiam ab exteris, exceptus adprobatusque fuit, ut alterius, quo id opus continuatur & absolvitur, non mediocris fuerit exspectatio. Hic bonis nunc auspiciis se prodit, non minori cura & studio elaboratus, quam prior; immo tanto majori, quanto difficilius est per Africam Asiamque, longius remotas terras, & ob id minus cognitas, peragrare, quam versari in Europa describenda, in qua insignes duces per varias se partes offerebant, Cluverius, Valesius, Camdenus, Palmerius, & alii, qui in citerioribus antiqui Orbis regionibus pervestigandis multum studii atque laboris collocaverunt: in Africa autem dicit Auctor, & in Asia qui nostra vel patrum memoria pari studio præiverint, vel paucos admodum sibi visos esse, vel omnino nullos, si a Palæstinæ seu Terræ Sanctæ descriptoribus discedatur: qui vero nec ipsi, quod sæpius aberrent, & conjectura potius sua, aut fabulosa traditione nitantur, sibi usui fuerint. Laudat tamen Jacobum Bonfrerium & Joannem Lightfootum, quorum opera in Palæstinæ descriptione se sæpe usum fuisse, non ingratus confitetur. Volumen ipsum in duos libros dispescitur, tertium qui Asiam continet; & quartum, qui Africam. Primus autem liber & secundus Tomo priore comprehensi sunt. Asia, quæ tertii libri est, per regiones distributa est in Capita XXIV, quorum in primo divisio totius Asiæ

in

in majores partes & varias appellationes descripta est: altero insulæ Ægæi & proximi maris, spectantes Asiam, quia in Asia maxime occidentales sunt, & in principio ejus, explicantur: quarum præcipuæ sunt Lesbos, Chios, Samos, Patmos, Cos, Carpathus, Rhodus. Capite tertio & quarto descriptus est antiquus status Asiæ, quæ cis Taurum est: illo quidem ejus maritima ora, nobilissimas regiones complexa, Mysiam, Troadem, Æoliam, Ioniam, Cariam, Lydiam; hoc autem sive quarto mediterranea ejus cis Taurum partis exponuntur, id est Lydiæ vetustum regnum, Phrygia, Gallogræcia, Pisidia, Lycaonia cum tractu Homonadensium. Capite quinto Asiæ ejusdem status, qualis sub Romanis fuit, qui provinciam, quam Asiam proprie dixere, imposuerunt; nec non Amyntæ regnum explicatur: sexto Pamphylia & Cilicia utraque, id est tam propria & Campestris, quam Aspera & Isauria perlustrantur: septimo Cyprus insula cum vicinis minoribus: octavo Ponticæ regiones, hoc est Bithynia, Paphlagonia, & Pontus Mithridaticus, ex quibus postmodum provincia Romanorum Pontica facta; item Cappadocia, quæ a Ponto usque ad Ciliciam patet, declarantur. Atque hæc omnia una Tabula Asiæ Minoris, in totidem regna, regiones, provincias & respublicas divisa, non sine singulari artificio illustrat. Hinc in septentrionem conversus Auctor Colchos, Bosporanos, Mæotas Capite nono exponit, etiam singularem his gentibus & Sarmatis Tabulam dedit: decimo Iberiam & Albaniam; undecimo Armeniam utramque explanat: duodecimo in Syriam descendit, cujus cum antiqua facies, tum cultior sub Macedonibus & Romanis status ostenditur. Copiosius autem, quam cetera, est Caput XIII, quod Palæstinam seu Terram Sanctam continet, quæ omnis, cis & trans Jordanem, ex genuinis documentis Sacræ Scripturæ, Josephi, Eusebii, Hieronymi, aliisque Historicis antiquis & Geographis, pro temporum diversitate clarissime demonstratur: etiam Tabulas Terræ Sanctæ, a variis adhuc editas, innumeris locis clarissimus Auctor correxit, aut novam potius & suam substituit. Quod vel solum caput ubertate sua (plus enim ducentis paginis constat) & sacratioris usus gratia, hunc librum commendare cum primis potest. Sequentibus tribus, XIV, XV, XVI Arabiam, Mesopotamiam, Babyloniam &

Chaldæam, itidem in ſacris nominatiſſimas regiones, tractat, in quibus præ ceteris laudanda ſunt, quæ de ſancti Jobi ſede in Deſerta Arabia; & de patria Abrahami ejusque migratione in Meſopotamia & Chaldæa diſputantur. Reliquis Capitibus Aſſyria, Media, Perſis, Parthia, Bactria, Sogdiana, Aria, Gedroſia, India, Scythia ſuccedunt, æque accuratis Tabulis, ut ſuperiora omnia, illuſtratæ.

AFRICA, quæ librum quartum implet, ab oriente in occidentem progreſſu facto, contra morem Geographorum, explicatur. quod doctiſſimus Auctor non tantum vetuſti Geographi Scylacis Caryandenſis auctoritate & exemplo, qui eandem viam in Africa ſecutus eſt; verum etiam ratione non pœnitenda tuetur & defendit. Quemadmodum enim ex Europa in Aſiam ad ortum Solis verſus progrediendum fuit; ita ex Aſia in Africam, niſi declinando ad occaſum, continuo itinere veniri non poteſt, quia apud Ægyptum communis eſt utriusque terminus. Veteres quidem Ægyptum vel totam, vel majori ex parte, vel ſolam quæ trans Nilum eſt, adjudicaverunt Aſiæ, quam vero noſter Auctor jam tum libro I ſeu generali parte, ubi de magnis Continentibus egit, totam Africæ vindicavit. Ægyptus ergo ex Aſia venienti regio prima eſt Africæ, ad utramque Nili ripam late longeque patens, cui quod non deſunt antiquitatis & hiſtoriarum teſtimonia, copioſius etiam deſcribi & explanari potuit, præſertim nobilior illa pars, quæ inter alveos & oſtia Nili eſt, aut illis proxima & parallela. Quod vero ceteræ Africæ tantum præſidii non eſt in hiſtoriis, etiam parcior illius fit explicatio. Sunt quidem in Africa Propria ſeu Carthaginienſi ex Romanorum bellis & itineribus, etiam ex Geographorum enarratione, plura cognita, nec vero pauca ubique ſuperſunt, quæ in incertis relinquuntur, idque vel ex ſolis Salluſtii & Cæſaris commentariis clariſſimus Auctor demonſtrari poſſe exiſtimat. Marmarica ſterilis eſt, & pauca ex illa cognita. Cyrenaica nobilior propter Græcas, aut Græco-Ægyptias colonias. Numidia & utraque Mauretania, ex quantiscunque fieri poteſt, documentis antiquis declarantur. Interior Africa & Æthiopia cum ceteris, quæ in auſtrum vergunt, quo Romani exercitus non penetrarunt, Ptolemæi potiſſimum fide, quod deſunt alii,

alii, descripta sunt, etiam, ut superiora omnia, Tabulis æri incisis, iisque, quoad historiæ sinunt, emendatissimis, illuminantur: quarum quinque sunt in Africa, prima Ægypti, Marmaricæ & Cyrenaicæ conspectu uno: secunda τοῦ Delta, seu ostiorum & alveorum Nili, quæ notior & nobilior pars Ægypti fuit: tertia Africæ Propriæ sive Carthaginiensis: quarta Numidiæ & Mauretaniæ: quinta Africæ interioris. Index præfixus est Capitum & Tabularum, ideo non inutilis, quia non singulis Capitibus adjectæ sunt Tabulæ geographicæ, ut, ubi cujusvis regionis delineatio sit, facile quisque inveniat. Alter Index, sub calcem operis, est copiosissimus locorum & rerum aliarum geographicarum, qui id commoditatis habet, ut singulis fere vocabulis nomen regionis aut gentis adscriptum teneat, quo a ceteris ejusdem nominis discriminetur, ne quis inquirendo fatigetur, sed statim videat, quodnam ex multis genuinum sit quod investigatur, sicut etiam in Indice Tomi prioris factum est.

Johann Christoph Wagenseils von Erziehung eines Printzen/ der vor allem Studiren einen Abscheu hat.

hoc est:

JOHANNIS CHRISTOPHORI WAGENSEILII de educatione Principis, qui literarum studia prorsus aversatur.

Lipsiæ, apud Jo. Heinichii Viduam, 1705. 4.
Alphab. 1. pl. 20.

DE Educatione Principis, aut eminentioris fortunæ adolescentis, cujus animus alienus est ab omni literarum studio, & vel ad artes militares, vel ad venationem, aut voluptatem etiam pronus fertur, expositurus Celeberrimus Autor, cujus mortem supra mense Januario significavimus, id sibi agendum potissimum arbitratus est, ut præscriberet rationem, qua eidem morum non modo præcepta instillarentur optima, sed variarum etiam disciplinarum traderentur prima elementa. Adjungit vero huic jam a primis inde

annis duos pueros, vel ſortis quoque vilioris, ſed indolis tamen rectæ atque capacis, qui ætate aliquantum antecedentes, doctique legere, ſcribere, numerare, quin & Muſicæ artis, atque Latinæ linguæ non prorſus expertes, & varias rerum ad navem inſtruendam non minus, quam urbium munitiones pertinentium callentes appellationes verſentur cum Principe puero, & colludentes ſua ipſi conſuetudine earum dent notitiam. Egreſſo deinde infantiam ſtudiorum atque vitæ formatorem adducit, quem non vulgari aut Præceptoris, aut morum Magiſtri nomine vult inſigniri, ſed Chironem potius, accepto e fabulis vocabulo appellat, prout apud Italos Matteo de Teglia libro ſuo, in quo deſcribit officium ejus, qui peregre abituro Principi comes & moderator adjungitur, titulum fecit: *Il Chirone itinerante.* Is præſens ſemper magnæ dignitatis adoleſcentem rerum ſcitu neceſſariarum ita imbuit cognitione, ut non adſidere ſibi per horas integras, & cum tædio, quæ traduntur, ipſum jubeat ediſcere, ſed modo quærendo, modo admixtis prudenter jucundis narratiunculis, ediſſerendo varia vel ludentem quoque ac deambulantem erudiat. In toto ergo hoc libro Chironis habentur ſermones, quibus commiſſum ſibi Principem ad pietatis ducit ſtudium, ſcribendique & numerandi modum cum linguis, Latina, Gallica, Italica docet, & ex Ethica, Geographia, Hiſtoria, Phyſiognomia, Chiromantia, Muſica, & diſciplinis Mathematicis aliis, Logica, Rhetorica, Botanica, Politica, Oeconomica, Heraldica &c nonnulla delibando, ne ignarus plane ſit earum artium, perficere conatur. Sicut autem multorum & rariorum librorum lectione juxta ſedula, ac peregrinando quoque crebraque conſuetudine cum doctis Europæ noſtræ atque illuſtribus etiam Viris præclaram ſibi eruditionem & doctrinam Wagenſeilius comparavit: ita flores hinc lectiſſimos non parca adſpergit manu, & ſuavi optimarum rerum varietate lectorum animos mirifice delectat. Nos pro more noſtro quædam enotabimus. Ex vita Caſparis Colinii, rei maritimæ apud Gallos olim præfecti, memoratur, quod factis ex ebore militum icunculis, vix trium annorum puer, tanquam exercitatus aliquis in diribitorio dux recenſere exercitum, & aciem inſtruere calluerit, additque quod Weigelius, in aulas Saxonicas identidem adventans, colludens utri-

pag. 14.

us-

utque ſexus Ducum Sereniſſimorum liberis chorum duxerit, baculumque manu tenens atque præcinens prima numerorum elementa & multiplicandi eosdem rationem (quod ipſi dicebant, das Einmahl Eins ſpielen/) ſucclamantes læte & exultantes docuerit. Exponit idem de mulierum quarumdam Genuenſium inſtituto, p. 31.
quæ ſeculo XIII poſt N. C. ductæ pietatis ſtudio, armatæ in Palæſtinam tranſire, atque collectæ in agmen ad ſacrum ibi bellum accingere ſemet voluerint, ſingulari inde Bonifacii VIII ejus temporis Pontificis ornatæ encomio, quod Genuæ in Ducali Palatio a ſe deſcriptum integrum apponit. Mentio ab ipſo injicitur equeſtris olim p. 43.
turmæ ductoris in exercitu Cæſareo, qui conſpicuæ alias virtutis vir, ſcriptoriæ tamen artis ita fuit ignarus, ut vix figuram eam HH nominis ſui Hans Heinrich Hayn initiales literas exhibentem potuerit pingere. Occulte etiam ſcribendi modus quidam, quem *Rebus* p. 47.
de Piccardie dicunt, ejusque exemplum ex libro quodam Gallico adducitur, ubi ſex Græcæ literæ cum tribus vocabulis monoſyllabicis conjunctæ ſenſum dant integrum effati Italici h. m. Ne li Φ Δ Φ N P la B *Nella fidelta finiro la Vita*. Laudat noſter Joannis p. 54.
Neperi Angli ſingulare inventum numerorum artem docendi per bacilla, quibus numeri nimirum inſcripti, ſingulari Rhabdologias libro expoſitum; dumque ad ludos & oblectationes ſui Principis p. 62.
digreditur, Turcæ cujusdam, *Buzecca* dicti, facit mentionem, qui Florentiam aliquando venit, & latrunculorum ſive Schachici ludi ſciens fuit adeo, ut uno tempore cum tribus colluſoribus decertans in tribus diſtinctis tabulis latruncularis victor evaſerit; qua occaſione pagum nominat Stropecke haud procul Brunſuiga ſitum, in quo ruſtici artem illam teneant omnes & liberos ſuos etiam docere adiguntur, liberati id propter tributorum omni collatione, & Principi ſuo ſacramento ſubditos obliganti nonniſi tabulam cum latrunculis ex argento factis offerre juſſi. Ad corporis p. 76.
exercitia delatus celebrem ſaltatoriæ artis magiſtrum in Gallia Beauchamp rationem reperiſſe tradit, qua certis quibusdam characteribus, velut Muſicis notis odæ decantandæ, ſic ſaltationum diverſa genera delinearentur, quam ſcientiam ſuffuratus ipſi Feuilletus quotannis novos chorearum modos curet imprimi. Inſigne eſt inventum P. Coronelli, qui Venetiis dudum floruit, ſingulari p. 90.

ar-

artificio ſaccos exhibentis, quibus pulvis pyrius ita ſervatur, ut, nec igne, nec aqua, damnum ipſi quodpiam poſſit dari, & Mediolani, Auguſtæ Taurinorum atque Parmæ ſaccum ejusmodi repletum contectum trecentis pulveris pyrii libris, ac admoto eidem deinde igne deprehenſum fuiſſe experimento, ad tectum hoc involucro pulverem eum ignem non potuiſſe pertingere, quin & Alphonſum Ferrariæ Ducem, quod Naudæus in Syntagmate de Studio Militari narret, pulverem dediſſe pyrium, qui igne tactus citra ullum sonitum
p. 101. disſiluerit. Donatum ſibi, ſcribit porro, per amici teſtamentum annulum, in quo M. Aurelii Imperatoris & ipſius conjugis effigies cælato opere in Achate elaboratæ conſpiciantur, quem ex Clementis VII theſauro in famoſa Romæ urbis direptione olim ablatum ingentis pretii eſſe ſtatuit, cum ars illa ita ornandi gemmas, ut figuræ & ſigna emineant (nos appellamus erhabene Arbeit/) inter deperditas jure numeretur, & annulum ſuum exinde Ottonis nummo æneo, quorum unum Judæus quidam, Iſaac Seligmann, Furthæ degens, Francofurti aliquando 1200 uncialibus
p. 102. vendiderat, longe anteponit. Sunt in Romani Pontificis Vaticano horto ſtatuæ Phidiæ atque Praxitelis, valoris ſupra quam poteſt dici, ut Herculis truncus, Antinous & Laocoon, quas Michael Angelus magni nominis artifex ita æſtimavit, ut cœcus in ſenili etiam ætate deduci ſe in hortum fecerit identidem, & easdem ubique contrectaverit, complexusque fuerit & oſculatus.
p. 109. Ut de Stylo lapidario conſtet aliquid Principi, Inſcriptionem illam, qua Philippi IV mandato janua ad Pantheon Scorialenſe, nobile conditorium, ferens ornata eſt, ex Franciſci de los Santos edito a. 1657 de Monaſterio Scorialenſi libro Hiſpanico apponit, quam, cum nec in Itinerario quodam, neque in Hiſpaniæ deſcriptione ulla legatur, operæ pretium eſt hic inſerere:

D. O. M.

LOCUS SACER MORTALITATIS
EXUVIIS CATHOLICORUM REGUM
A RESTAURATORE VITÆ CUJUS ARÆ MAX.
AUSTRIACA ADHUC PIETATE SUBJACENT
OPTATAM DIEM EXPECTANTIUM

QUAM

QUAM POSTHUMAM SEDEM SIBI ET SUIS
CAROLUS CÆSARUM MAX. IN VOTIS HABUIT
PHILIPPUS II. REGUM PRUDENTISS.
ELEGIT
PHILIPPUS III. VERE PIUS INCHOAVIT
PHILIPPUS IV.
CLEMENTIA CONSTANTIA RELIGIONE
MAGNUS
AUXIT ORNAVIT ABSOLVIT
ANNO DOM. M DC LIV.

Ut Pontifex R. eligatur, & Cardinales novi ſoleant cooptari, quæ Jubilæorum & Canoniſationis, quam vocant, ceremoniæ ſint, accurate quoque commemoratur; & de Philippo IV, quem aliquoties poſito triclinio cœnantem in Hiſpania Wagenſeilius vidit, refertur, quod ita ſermonis parcus fuerit, ut per integras horas imo interdum per octo dies nullum ex ipſo auditum ſit verbum, unde e Gaſconia quidam aſſeveraverit aliquando, non eſſe in vivis amplius Regem, ſed ejus loco ſimulacrum quoddam νευρόσπαστον populo interdum oſtendi. De apodemica arte exponens, inſcriptiones varias adducit, & inter has quandam Genuæ in horto aliquo lectam ſibi ait, qua Joannes Andreas Doria ſepulchrum canis ſui Gran Soldano, ſub Jovis coloſſo publice defoſſi, ornavit. Sunt digna etiam lectu, quæ de fatis Menſæ Iſiacæ, inclyti iſtius κειμηλίου, diſſerit, utque ea ex direptione Romæ in manus fabri cujusdam ferrarii, inde ad P. Bembum Cardinalem pervenerit, tandem in gazophylacio Mantuani Ducis ad A. 1630 fuerit adſervata. Etſi vero in illius urbis deprædatione evanuiſſe eam Kircherus teſtetur, bonum tamen nuntium ſtatim annectit, quod nimirum Auguſtæ Taurinorum illa jam habeatur, inter ferramenta & rejectanea in obſcuro quodam loco reperta forte, & ab Archiatro Viduæ Ducis Victoris Amadæi Chriſtinæ, & ipſo theſaurum hunc pro merito non æſtimante, ſibi oſtenſa, ut adeo, ubi conſpici nunc poſſit, hoc indicio Wagenſeilii noſtri conſtet. Notabilis eſt quoque deſcriptio Vallis Batuecas in Legionis regno, haud procul Salamantica, ſub imperio Philippi III demum detectæ, & nullius peregrinatoris calamo delineatæ, cujus

p. 170. ſeqq. p. 204. p. 221. p. 226. p. 232.

qui situs & indoles, longo tandem labore e Patre quodam Domini-
p. 238. cano Noster vix didicit. Tum Francisci Barberini Cardinalis humanita-
tem deprædicat, utut gravissimis negotiis semper urgeretur, pere-
gre tamen advenientibus conveniendi semet copiam continuo
dantis, & cum Geographiæ studio cumprimis delectaretur, de
p. 247. patria cujusque accurate sciscitantis. De Carolo Gustavo, Sueco-
rum Rege, ex ipsius fratris Adolphi Johannis ore id hausit, quod
antequam Sueciæ præesse juberetur, venationibus supra modum
fuerit deditus, ita ut raro in aula, crebrius vero in arce quadam
ageret, canum suorum domicilio, quin & in sermonibus statim ad
venationem dilaberetur, sed idem tamen Christinæ Reginæ impe-
rio semet abdicanti suffectus, ne ullum quidem venationis aut ca-
num desiderium amplius prodiderit. Quod Æneas Vicus, Parmen-
p. 255. sis, in libro *Discorsi sopra le Medaglie degli Antichi* annotavit,
meretur ex ore Chironis huc transcribi: scilicet Nobilis quidam
Martini ordinis Hierosolymitani eques in Rhodo insula statuam
repererat æris Corinthiaci, cui tamen dimidius pes deerat, quam
cum Venetias ferret, & Cardinali Bembo monstraret, recordatus
hic sibi aliquando pedem dimidium ejusdem materiæ in agro Pa-
tavino quodam erutum apportatum esse, cumque afferri illum cu-
rasset, accurate deprehensum est, esse illum statuæ Rhodiensis ejus
p. 265. partem. Idem Chiron Principi suo institutum illud laudat, quo
A. 1524 in aula Ludovici Electoris, Heidelbergæ tum præsentes XVI
Electores Principesque, ut dejerandi libidini & insanis ad potan-
dum invitationibus mederentur, certas sibi suisque leges præscripse-
rint, quas in Michaelis Hebereri Ægyptiaca servitute, & non alibi
forte legendas, integras repetit. Circumivit superiori seculo qui-
p. 279. dam ex insula Maltha homo, Blasius Manfredus, qui, spectanti-
bus cum admiratione multis, magnam aquæ copiam ingurgitavit,
& artificiali vomitu vinum, cerevisiam, aquas odoratas, & lac pro
lubitu egessit, quod, qua ratione factum, beneficio Illustris Maglia-
becchii didicit Noster, & expositionem totius artificii subjecit.
p. 293. Unum adjicimus, quod ex Alexandro VII ipse audivit, cum Co-
mitem quendam Germanum, cui aditus ad hunc Romanum Pon-
tificem tum forte patebat, in angustum conclave fuisset comita-
tus; scilicet in Germania Nuncius cum Monasterium profici-
sce-

sceretur, miratum se dixit, qui fieret, ut in nostra lingua integra vox Schlitz/sex consonantibus constans, una vocali animaretur, & eam, qua pagus quidam insigniebatur, longo se vix labore potuisse pronunciare.

EUSTACHII MANFREDII EPISTOLA AD VIrum Clarissimum DOMINICUM *QUARTAIRONIUM, qua Anonymi assertiones XVI pro Reformatione Calendarii ab illo impugnatæ vindicantur.*

Venetiis apud Anton. Bartoli 1705 in fol.
Constat plag. 16.

ANno superiori mense Julio pag. 320 & seqq. Responsiones Clarissimi *Quartaironii* ad assertiones nonnullas Anonymi pro reformatione Calendarii Gregoriani recensuimus. Illas tamen non sufficere credit *Manfredius* ad eas evertendas: quin potius, istis non obstantibus, cum Anonymo facit, inprimis cum eadem sententia Viris ob scientiam Astronomicam famigeratissimis, illustrissimo *Blanchino* & *Dominico Casfino* probetur, quorum is in *Solutione Problematis Paschalis*, mense Julio anni superioris nobis enarrata, nec non in duabus dissertationibus *de Cyclis Cæsaris & Hippolyti*, item *de Numo & Gnomone Clementino* ad nos nondum delatis; hic vero in dissertatione Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum anni 1701 inserta, mentem suam exposuit. Ipsas Anonymi assertiones verbotenus exhibet, responsiones *Quartaironii* in compendium missas subjungit, & quid circa easdem sibi monendum videatur, ad singulas notat. Assertiones & responsiones ad easdem in compendium missæ leguntur in Actis nostris loco citato, quæ vero Manfredius ad ultimas regerit, eorum summa in compendio huc redit. Docet scilicet, quæstionem, an Pascha anni 1700 die 11 Aprilis rite celebratum fuerit? duplicem habere sensum. Aut enim quæri, an celebratum sit congruenter ad Cyclum Epactarum, quo tanquam Paschali regula utuntur Gregoriani? aut, an conveniat Ecclesiæ instituto antiquissimo, Pontificum & Conciliorum Canonibus, etiam ante Nicænam Synodum & Aurei Numeri Cyclum, confirmato, de-

celebrando Paschate prima Dominica post decimam quartam primi mensis, hoc est, an cyclus Epactarum, qui anno 1700 Lunam decimam quartam die 4 Aprilis exhibuit, hoc anno cœlo conformetur? In posteriori significatu Anonymum quæstionem decidere, nec tamen propterea negare, si forte cyclus a cœlo dissensisset, Pascha legitimum fuisse: sed tantum cyclum, qui, si sæpius in hoc peccet, atque Pontifici ita videatur, corrigi debere. Cyclus igitur num legitimus sit, ex ejus cum motibus cœlestibus conformitate, colligendum esse, juxta ipsam *Clavii* mentem. Nusquam *Gregorium XIII* & *Clementem VIII* adeo mirabilem legem promulgasse, immo promulgare non potuisse, ut Astronomi in posterum plenilunia ad dies ab eo diversos, qui Astronomicis regulis convenit, seu quo eadem in cœlo contingunt, supputent, cum nullum sibi in motum siderum imperium arrogaverint. Neminem eorum, qui vel pro *Clavio*, vel contra eum scripsere, erroris in calculo pleniluniorum mediorum commissi meminisse; primum eundem detexisse *Cassinum* in *Regulis Astronomiæ Siamensium* A. 1689 editis. Epactas Clavianas omnino adversari menti *Gregorii XIII*, compendio *Lilii*, consensui orbis Christiani, motibus cœlestibus, immo Nicænæ quoque Synodo ac Patrum exemplis.

JOHANNIS DOLÆI TRACTATUS NOVUS DE Furia Podagræ lacte victa & mitigata, propria experientia conscriptus.

Amstelodami apud Janssonio-Waesbergios, 1705, in 12.
Constat 7 plagul.

Methodus lac arthritide vexatis propinandi jamdiu nota, sed a plurimis Medicis, tanquam summe noxia, mortemque accelerans hactenus impugnata fuit. Extiterunt tamen non minus antiquis temporibus, ut *Cornelius Celsus*, quam nostro ævo, *Greiselium* puta, *Sachsium*, & *Waldschmidium*, qui insignem ejus efficaciam contra arthriticum furorem scriptis satis laudare non potuerunt. Sic & literæ quædam a Nobili Gallo, qui ipsemet cum aliis per longum temporis spatium sævissimos arthritidis dolores sustinuerat, jam autem usu lactis curatus per plures annos bene

va-

valet, conſcriptæ, *Clariſſimo Doleo* fuerunt communicatæ, ex quibus hic magnam potus lactis efficaciam mirabundus intelligens, & ipſe Caſſellis ejus uſum pluribus ægris, ſimili morbo detentis, ſuaſit, qui omnes, regulis circa uſum ejus neceſſariis rite & exacte obſervatis, optime ſe habuerunt, adeo ut quidam fere contracti jam iterum incedere, imo ſaltare potuerint. Hinc experientia certiſſima pariter ac ratione fretus, divinum hoc remedium, ex ſingulari gratia divina in ſolatium tam crudeli morbo affectorum conceſſum, præſenti in opuſculo communicare ac confirmare, utque alii pariter inde emolumentum conſequi valerent, deſcribere non fuit gravatus.

Conſiſtit autem dicta cura in hoc: Præparari ante omnia debet corpus, cibos εὐπέπτους & potum tenuem mediocriter aſſumendo, purgantia uſurpando, ab animi affectibus & Venere abſtinendo, radicesque morborum, cum arthritide complicatorum, eradicando. Lac ipſum petendum eſt ex vacca mediæ ætatis, boni habitus, gramine herbisque laudabilibus paſta, & a tauro longe ſemota. Calefaciendum eſt illud, dum hauriri debet, abſque tamen ebullitione, & aſſumendum per diem ter, quater vel quinquies, prout ventriculus robuſtus vel debilis exiſtit, ejusque quantitas indies usque ad uncias quadraginta augenda: loco prandii & cœnæ panem ſimilagineum leviorem capiendo. Nec inconveniens erit, quandoque mane doſin oculorum cancrorum vel alius abſorbentis aſſumere. Continuanda autem eſt hæc cura, quamdiu non omnis materia peccans e corpore eſt proſcripta; quo diutius enim hauritur lac, eo perfectior ſanitas ſperanda eſt. Hinc quidam, per annum integrum poſtquam lactis potu uſi fuerant, denique ad victum ordinarium ſenſim redierunt, continuando tamen mane lac ad uncias ſedecim, ſumma cum euphoria. Majori pariter commodo, ſingulis menſibus purgans aliquod Luna decreſcente aſſumitur. Mittimus exempla, quæ tanquam totidem fauſtæ curæ teſtimonia allegantur, hoc ſolummodo commemorantes, quod ipſemet Author Clariſſimus lac omnibus lithontripticis falſo ſic dictis palmam præripere, in ſe obſervaverit, cum intra unius anni ſpatium, quo lacte uſus eſt, calculus veſicæ, quocum diu fuerat conflictatus, ad unciam unam & plus fuerit imminuimi-

minutus, (tot enim fruſtula collegit, & in muſeo reſervat) peracta vero cura, non unicum calculi fruſtulum amplius prodierit; firmiter ſibi perſuadens, lac nullum calculum, ſed potius phlegma viſcidum in veſica aliisque locis generare poſſe. Hisce præmiſſis, unde lacti tantæ vires accedant examinaturus, in arthritidis naturam paulo accuratius inquirit Clariſſimus Dolæus, ejusque cauſam primariam & proximam, liquorem quendam viſcidum, acrem, ſale acido vel lixivioſo corroſivo magis minusve volatili vel fixo imbutum eſſe ſupponit. Inter remotas cauſas ventriculi accuſat dyscraſiam, quocunque modo contractam, ita ut per eam chylus craſſioribus ac viſcidioribus impraegnetur particulis, ipſamque ſanguinis maſſam craſſiorem reddat, unde procul dubio ſecretiones humorum lentius peragantur, ſtomachus & inteſtina magis labefactentur, liquorque gaſtricus, & qui in inteſtinorum glandulis ſecernitur, reddatur viſcidior, donec tandem alimenta aſſumta multo adhuc difficilius digerantur, ac ob diuturnam moram in ſaburram acidam, viſcidam, flatulentam commutentur, ipſeque chylus acido quodam ſalino corroſivo ebrius, ſanguinem reliquosque humores eodem charactere imbuat. Accedit & hoc, quod humores, recenſitas ob cauſas tardius circulantes, ſalibusque dictis moram, ut magis motu inteſtino quam progreſſivo agere queant, concedentes, omnium primo notabiliter corrumpantur, atque lentorem & ſpiſſitudinem quandam contrahant. Jam in juncturis articulorum glandulæ hærent mucaginoſæ, ſerum aliquod mucilaginoſum continuo plorantes, quod juncturas pro motu præſtando læves, & lubricas reddat, & conſervet. Cui ſero permiſcetur oleoſa quædam ſubſtantia medullaris, ab oſſium cavitatibus per certos meatus illorſum transmiſſa. Sic enim mucilago olei lubricitatem adauget, oleum vero mucilaginem conſervat, ne inſpiſſetur, aut gelatinæ conſiſtentiam contrahat. Ex quibus pateſcit, mucilaginem hanc in glandulis in & circa juncturas ſecretam, non modo a ſalibus acidis corroſivis viſcidiorem & tenaciorem evadere, ſed & admodum corroſivam & lancinantem reddi, dumque membranas & tendines adjacentes quaſi continuo vellicat & irritat, non modo ingentes patrare dolores, verum etiam, impedita ſanguinis ob nervorum ſpaſticam contractionem libera circulatione, accedere tumo-

morem inflammatorium. Præter alias autem juncturas, pedes & manus potissimum afficiuntur, quia sanguis, ob motum instante paroxysmo maxime inæqualem, non ubique pari violentia salia impellere aptus est, sed in partibus pendulis, ubi ipsius pressio & impulsio gravius incumbit, poros canaliculorum dilatat, & fomitem mali communicat, quo ex parte ex sanguinis sinu proscripto, quod reliquum est, facilius per sudorem, urinam &c. eliminari potest. Reliqua mittimus, & ad lac revertimur, quod constat triplici potissimum substantia, (1) pingui, butyrosa, oleosa & sulphurea, (2) caseosa, terrestri, & limosa, quodammodo salina, (3) serosa, aquea, cum admixtione salium nitrosorum; quarum quælibet proprios edit effectus, si in Arthritide exhibeatur lac. Ratione enim pinguis substantiæ, particulas salinas, austeras & rigidas, scindentes oblinit; ratione caseosæ, acrimoniam humorum blande temperat, imbibit ac abripit; & ratione serosæ, eosdem humores acres dividit, invertit, & per urinam, sudorem, & ubi via patet, eliminat. Tres autem hæ substantiæ unitæ & bene mixtæ, prout sunt in lacte, majori non modo efficacia salia & humores lentos, viscidos, circa articulos morantes, dissolvunt, invertunt, materiamque arthriticam eliminant, sed & insuper sanguini communicatæ glandulis mucilaginosis benignum suppeditant humorem, ut juncturarum membranæ & tendines eo commodius foveantur, laxentur, & ad pristinum vigorem remotis obstructionibus reducantur. Nec quicquam obtinebunt, qui contra hanc lactis curam crebriores & atrociores recidivas, dum ægri ad pristinum victum se receperunt, recurrentes objiciunt, siquidem hoc ipsum, teste Authore, experientiæ non minus refragatur, quam rationi; siquidem constat, quo facilius alimenta in bonum chylum commutantur, ac sanguini justa quantitate communicantur, eo meliores ac laudabiliores progigni spiritus, ac sic per consequens partium vigorem restitui & augeri; idque a lacte expectandum esse, nemo in dubium vocabit. Multo minus ventriculi debilitatem, & partium languorem in principio curæ occurrentem aliquem in contrariam sententiam abducere, confidit Author Clarissimus. Quemadmodum enim hæc symptomata ab obstructis glandulis, humorem gastricum & intestinales suppeditantibus, oriuntur, siquidem parum pingue-

guedinis lacteæ ſubigi & cum ſanguine pro partium nutritione communicari poteſt; tolluntur tamen eadem, quamprimum poruli ab aqueis lactis particulis reſerati & ampliores facti fuerint.

SAMUELIS BASNAGII ANNALES POLITICO-Eccleſiaſtici. Tomus ſecundus.

Roterodami, apud Regnerum Leers, 1706, in fol.

Conſtat Alphab. 10.

TElam in perluſtrandis Eruditiſſimi Basnagii Annalibus ſuperiori menſe cœptam ulterius protendere, dum animus nunc eſt, Tomum ſecundum ad manus ſumimus, qui a Seculo ſecundo orditur. Heic in ætatem Johannis Evangeliſtæ omnium primo incidimus. Ad ſummam hunc ſenectutem perveniſſe concedit
Pag. 2. quidem Noſter, ſed mortis eum manſiſſe expertem, credere omni-
3. ſ. no abnuit. Defenſionis Decretalium a nonnullis ſuſceptæ indignitatem perferre ſe non poſſe, latius oſtendit. Hinc ad Hæreti-
4. ad 8. cos, qui Johanne Apoſtolo adhuc vivente, veneno ſuo Eccleſiam infeſtarunt, delatus, de Menandro, de Simonianis, Cerinthianis &
8. Ebionæis diſſerit. Nazaræos de Chriſto recte ſenſiſſe ſtatuit, & hoc unum illorum peccatum facit, quod ceremonias legis quaſi
10. ſaluti neceſſarias uſurparint. Synodum Apoſtolorum Antiochenam, a Baronio & Turriano confictam, a Binio vero ſtatuminatam,
11. neſcire vult. Abſonum ipſi videtur, Oſſenos ab Eſſenis haud diſtinguere. Perſecutionis a Trajano motæ dum meminit, Ignatium
16. in eadem e vivis ſublatum, martyrium ſubiiſſe notat, ante annum Chriſti CXVI, qua de re alias controverti ſolet, non minus ac de
17. Ignatianis Actis, quæ pro ſinceris minime agnoſcit, ac quæſtio-
19. ſ. nem: num Romæ obierit? in medio relinquit. Sed Epiſtolas Ignatio omnes, etiam ſeptem illas ad Smyrnæos, ad Polycarpum, ad Epheſios, ad Magneſios, ad Philadelphienſes, ad Trallianos, ad Ro-
26. manos, evellit. Hæterias, quas Plinius ſecundum Cæſaris edictum inhibuerit, Chriſtianorum fuiſſe agapas cenſet. Polycarpi ad Philippenſes Epiſtolam adverſus Dallæi ſuſpicionem tuetur,
27. quanquam paucula illa, quibus eadem claudatur, ab aliena manu eſſe, parum diſſimulet. De ſacris ædibus titulorum nomine affe-

ctis dum verba facit, causam istius appellationis in obscuro esse pag. 28.
profitetur. Potentum scilicet palatiis tituli cum inscripti fuerint,
potuisse forsan templa Sanctorum inscribi nominibus, quorum
memoriæ consecrata fuerint. Præterea monumenta pietatis vulgatæ editionis auctori titulos vocari observat; adeoque & templa id nominis obtinere potuisse censet, utpote quæ Deo colendo
consecrata sint. Quibus tertiam addit rationem, a donationibus 30.
petitam, quibus templa ditescere cœperint, quæque titulis olim
contentæ fuerint. Papiam quo pro auditore Johannis habere minus possit, nonnullis se urgeri scrupulis, quos exponit, affirmat,
eumque Confessorem quidem, sed non item Martyrem vocari 35.
posse concedit. Alexandrum Papam nec martyrio obiisse, nec illius Acta genuina esse credit, Schelstrateno se hac in parte opponens. Ut alios hæreticos tum temporis exortos nominat, sic 43.
Gnosticos imprimis late considerat, & barbara, quæ usurparint,
Angelorum nomina (alia ut taceamus,) exponit, prout & aliquid 51.
lucis barbaris Valentinianorum Æonum vocabulis fœnerare nititur. 55.
Quadratum Apostolorum discipulum, a Quadrato, Atheniensium
Episcopo, diversum facit. Adrianum Imperatorem de condendis Christo templis cogitasse, vero non putat simile. A- 59.
quæ benedictæ originem ad Alexandrum Papam sine ullo fun- 65.
damento referri, magnumque esse veteris & novæ aquæ benedictæ discrimen ostendit. Sententiæ de provocatione ad Ecclesiam 70.
Romanam a Marcione facta falsitatem, non pertenuibus argumentis manifestat. Quanquam ne Telesphorum quidem Quadragesimalis disciplinæ fontem jam tum extitisse & principium admittat,
vel ex eo tamen Pontificios colligere posse infert, quod lex ista 96.
Pontificalis sit, non Apostolica. Antepaschale jejunium ut cum quadragesimali misceatur, haud permittit, & in universam jejunii quadragesimalis historiam prolixius inquirit. Concessam fuisse
Polycarpo honoris causa ab Aniceto Eucharistiæ consecrationem 107.
negat, & argumentis Amplissimi Tenzelii, istius asserti qui se fautorem præbuit, respondet. Hegesippum tabulas successionis Episcoporum, qui Ecclesiis præfuerint Apostolicis, composuisse, per- 110. seq.
hiberi ridet. Hermæ Pastorem explodit. Non Antonino Pio, 111 ad 116.
sed Marco Aurelio, secundam Justini apologiam oblatam esse, con-

pag. 121. tra Valesium,Fellum,Dodwellum, aliosque asserit. Polycarpum
135. A. C. 169 martyrio functum, Usserio adstipulatus credit. Qua-
136. dratus vero, Polycarpi judex, qualis fuerit, determinare vix audet.
Sabbatum magnum, quo Polycarpum martyrio coronatum perhi-
138. bet Smyrnensium epistola, pro illo habet, quod pascha proxime
antecedit. Annos octoginta sex, quibus Servatori se ministrasse
dixerit Polycarpus, de Ecclesiastico illius ministerio capit, eumque
139. obiisse conjicit anno Dionysiano, ut dictum modo, 169, d. 26 Mar-
tii. Ad Tatianum delatus, num extet ejus Harmonia? anquirit,
150. & Valesii imprimis argumenta, quibus negativam staturminavit,
153. ponderat. Pluviam Romanos in prælio adversus Quados re-
creantem, & fulgura in hostes missa liberat equidem a magicarum
156. artium suscipione, at vero iis vix credibilia plura adscribi, simul obser-
vat, & legionem, ad cujus preces id miraculum perpetratum fuerit, ab
Imperatore fulmineam vocatam fuisse, minus sibi persuadet. Quin nec
157. Imperatoris animum cogitationem, quod a Christianis pluvia sit im-
petrata, subiisse, nec eum quicquam hac de re scripsisse ad Senatum,
161. vero putat consentaneum. Athenagoræ apologiam non Marco
162. & Lucio Vero, sed Marco potius & Commodo oblatam judicat.
Legationem, ab ipso pro Christianis susceptam, in dubium vocat.
171. Narrationem Nicephori de Judæo arena baptizato fabulis apponit.
177. Apollonium Martyrem Senatoria ornatum fuisse dignitate negat.
182. sq. Theophilum Antiochenum Episcopum a Theophilo, librorum ad
Autolycum conditore, minime discriminat. Paschatis festum A-
189. postolos haud instituisse, variis rationibus probat. Epistolarum
194. quatuor, quæ Victori tribuuntur, νοθείαν operose ante oculos
202. ponit. Symmachus an Theodotio prior fuerit? quærit, & prio-
205. ritatem huic assignat. Sicca morte Irenæum animam Deo red-
215. didisse, autumat. Librorum Tertulliani chronotaxin accuratam
format, & in hujus Patris mentione Secundum seculum obsi-
gnat.

220. Sub tertii primordium, Zephyrinum martyrum cruentorum
224. numero eximit. Perpetuam & socios martyrii, de grege Monta-
227. nistarum fuisse colligit. Origenis evirationem non cicuta, sed
228 ad 230. ferro peractam ait, ejusque vitam omnem dilucidat. Eviratio-
nem ejus canonicum fuisse ordinationis impedimentum, inficiatur.
Se-

Severiſſimam diſciplinam, qua peccatores omni cum Eccleſia re- pag. 235.
conciliatione privari tum contigerit, ab Apoſtolis manaſſe, nullus
admittit. Cum pœnitentiæ actus complures in narthece perage-
rentur, quid rei ſit narthex? conſtituit. Partem videlicet appel- 237.
lat Templi, ingredientibus primam, exeuntibus vero ultimam, &
tum ritus pœnitentium varios juſto ordine conſiderat. Simili in- 238 ad 247.
duſtria ſtationes expendit, jejuniaque dierum Mercurii & Veneris 248 ad 251.
& Sabbati. Quæ ſacræ Synaxeos ratio his fuerit temporibus, diſ- 253.
tinctius explanat, interque alia aſſervationem Euchariſtiæ in Ec- 256.
cleſia olim neutiquam obtinuiſſe docet. Templorum dedicationem 260.
hodiernam priſcis ſeculis incognitam, quodque Sanctuarium reſpi-
cere Orientem debeat, Apoſtolorum ordinatione niti, figmentum
appellat. Paſtophorium deſcribit ædiculam ſive thalamum, in quo
Eccleſiæ ſuppellex recondi, Clericique recipi conſueverint. Cali- 272.
cum ſacrorum antiquam materiam & picturam contemplatur. 273.
Mammææ Chriſtianismum ſomniis accenſet. Altarium uſum ve- 286.
tuſtum pandens, plura in uno templo altaria antiquiſſimis tempo- 293.
ribus vix reperta ſtatuit, nec requiſitum admittit ad communio- 297.
nem jejunium. Sacramenti elevationem novam, & quingentis 303.
amplius annis Eccleſiæ incognitam nuncupat, inque cenſum pari- 305.
lem cereorum diurnorum uſum rejicit. Fabiani Decretales in- 316.
ter ſpuria ſcripta collocat. Adultam proceſſionibus antiquita- 329.
tem abjudicat. Philippum Arabem pro Chriſtiano minus agno- 335.
ſcit. Cypriani magiam & amores Juſtinæ fabulas dicit, & inſuper 348.
traditionem de Cypriano Antiocheno enervat. Dionyſium Pari- 354.
ſienſem pro diverſo ab Athenienſi agnoſcit. Novatum ex Afri-
canorum Epiſcoporum numero eximit. Septem dormientium hi- 357. 362.
ſtoriam reſpuit.

Sed dum Tomi cujusvis titulus *duodecim Diſſertationes ad illuſtrandam antiquitatem Eccleſiaſticam idoneas* promittit, de his, antequam ab opere locupletiſſimo manum retrahamus, nonnihil dicendum eſt. Sunt eæ non admodum prolixæ, locumque inveniunt, poſt abſolutos Seculi tertii Annales, in Tomo ſecundo, ubi ſpatium paginarum a 475 ad 576 conficiunt. *Prima traditionem Satanæ*, a Paulo in priori ad Corinthios epiſtola commemoratam, *excommunicationem* haud eſſe probat, neque hanc voce

Anathematis innui obſervat, Baronioque, *catathema* proximam anathemati cenſuram conſtituenti, dicam ſcribit. *Secunda* circa *Excommunicationem Judaicam* occupatur, quam ex inveterata opinione, multis etiam eruditiſſimorum pro pœna ſpirituali haberi, Noſter ait, impuris hominibus impoſita, ut a ſacrorum communione pellerentur. Quo ut plurimum obtorto collo trahantur verba Domini: *ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Sed viciſſim Basnagius nullam flagitioſorum a ſacris expulſionem his ſignificari contendit, cum Judæis minime moris eſſet, Publicanos a Paſchatis & ſacrificiorum uſu removere. Stat ergo ipſi ſententia, Judæorum excommunicationem pœnis non Eccleſiaſticis ſed Politicis, quibus ſocietatis jura reis abdicentur, eſſe annumerandam. *Tertia* diſſertatio de *Excommunicatione Chriſtiana* agit, interque hanc & Judaicam hoc intereſſe docet diſcriminis, quod, cum Judaica actus ſacerdotalis non fuerit, quo impuri homines ſacris pellerentur, ſed forenſis, quo jura civitatis reis eriperentur, Chriſtiana viciſſim non fori, ſed Presbyterii decretum ſit, quo Sacramentorum uſu flagitioſi priventur, jure civitatis illæſo. Hujus excommunicationis jus non ex naturæ modo, ſed ex ipſius quoque Scripturæ fontibus deducit Autor, Thomæ Eraſto ſecus cenſenti obviam procedens, & ultimo loco antiquitatem Eccleſiaſticæ diſciplinæ in ſubſidium advocat. Inde non ſolum Epiſcopum, ſed Presbyteros etiam excommunicandi facultate pollere aſſerit, quam tamen ad mortuos extendi poſſe negat, Principes vero eidem obnoxios pronunciat. Non eſſe de cætero hanc illius vim largitur, ut regiam Principibus dignitatem, Magiſtratui autoritatem, privatis honores bonaque auferat, nec internam fidei & charitatis cum Chriſto copulationem eadem ſolvi poſſe contendit, quippe quæ immoto æternæ prædeſtinationis decreto nitatur. Sed tangere hanc ſolummodo affirmat externam copulationem, qua cum Eccleſia conjungamur, uſu menſæ ſacræ, precum pro fidelibus fuſarum auxilio, conſolationum fomentis, Presbyterorumque benedictionibus. *Quarta* de *Eccleſiaſtico tribunali* agit, quod nequaquam ad dictaturas ejusmodi trahendum ſit, quales cogitet Baronius, & per quas Eccleſia de rebus temporalibus judicium ſuum conſtituat. Hoc certe tribunal moribus imprimis Chriſti & univerſæ antiquitati multum

ad-

adverſari oſtendit. *Quinta* diſſertatio *decimas* examinat, deque his ſequentem in modum ſtatuit: Jure quidem rationis, quod nullo refigi modo queat, Eccleſiæ Paſtoribus honeſta deberi ſtipendia, nec conſcientiæ modo, ſed Scripturæ quoque tabulis legem illam inſcribi. Ut vero decimæ quotannis ſuppeditentur, nec Evangelii, nec rationis, nec ſeculorum Apoſtolicorum autoritate definitum eſſe. *Sexta*, Baronio duce, *clauſtra Virginum* luſtrat, ad ipſorum antiquitatem reperiendam, quam cum ætate Apoſtolorum conjunctam fuiſſe, Latinorum plures exiſtiment, quamque & Pamelius videre ſibi viſus ſit in verbis Tertulliani: *Viderit ipſum continentiæ votum.* Verum hic error multis argumentis opprimitur. *Septima* ad *cœlibatum Clericalem* ſpectat. Ubi ab initio quidem credere ſe ait Basnagius, Apoſtolos poſt illapſum Spiritus Sancti, omnem prorſus Venerem abdicaſſe, quæ continentia Epiſcopis Presbyteriſque nonnullis exemplar ad imitandum præbuerit, ſed citra ullam tamen neceſſitatis imaginationem, quæ poſt acceſſerit, & quam ex inſtituto heic impugnatam videas. *Octava* maximam partem in computatione *LXX hebdomadum Danielis* verſatur, & annos hic non Solares, verum Lunares ſpectandos venire præſupponit, ac dein hebdomadarum initia Artaxerxis Longimani anno vigeſimo, exitum vero anno, qui Tiberii decimus nonus putatur, aſſignat. Mox oraculum Danielis ad Meſſiam eſſe referendum probat, ejusque verba potiora curatius penſitat. Abominationem vaſtatricem de Zelotis Templo inſidentibus interpretatur. *Nona traditiones Pontificias* non tam ex fundamentis Theologicis, quam monumentis potius Hiſtorico-Eccleſiaſticis convellere ſtudet. *Decima periodum Julianam & Pagii Græco-Romanam* inter ſe confert, & hanc iſta minime præſtare demonſtrat. *Undecima regulas* ejusdem *Pagii Hypathicas* examinat ac perſtringit. *Duodecima* denique *Catechumenos eorumque baptiſmum* cura paulo penitiori contemplatur.

CREMONA LITERATA,

ſeu

IN CREMONENSES DOCTRINIS ET LITERARIIS

Dignitatibus Eminentiores Chronologicæ Adnotationes, Auctore FRANCISCO ARISIO.

Parmæ, typis A. Pazzoni & P. Montii, 1702. fol. Tom. I.

Conſtat 5 Alph. pl. 4.

PLurimum omnino Reip. Literariæ intereſt, ut eorum memoria, qui præclare de ea meriti fuerunt, ad poſteros quoque propagetur, quo ſcilicet hoc pacto tum virtuti honos ſuus conſtet, tum etiam alii iſtorum exemplis excitati, iisdem veſtigiis inſiſtere animum inducant. Nemo igitur dubitare poteſt, Franciscum Ariſium Cremonenſem, nobiliſſimæ patriæ ſuæ Ordinum Conſervatorem, præclaram admodum operam in ſe ſuſcepiſſe, quod Viros eruditione egregiisque in rem literariam meritis conſpicuos, quos Cremona unquam vidit, orbi erudito exhibere conſtituerit. De quo Reſp. literaria eo magis ſibi gratulari debet, quod, cum jam ante eum, tum Joſephus Breſſianus, Vir in contexendis urbis Cremonæ hiſtoriis incomparabilis, inter cujus manuſcripta opuſculum Italica lingua conſignatum & hoc titulo inſignitum, *Virtus rediviva inſignium Virorum Cremonenſium*, repertum fuit, tum Doctiſſimus Laurentius Legatus, qui *in Lyceo Herculis* nonnulla de Literatis Cremonenſibus memoriæ prodidit, ſimile aliquid tentasſent, uterque tamen morte præventus telam pertexere non valuisſent, Ariſius noſter hoc opus feliciter ad finem perduxerit. Huic autem diſſertationem præmiſit, in qua urbem Cremonam, de qua patria ſibi quoque Auctor gratulatur, & antiquiſſimam & nobiliſſimam eſſe, variis argumentis evincere conatur. Quod enim ad prius attinet, originem hujus urbis ad antiquiſſima tempora referri ait, ita ut ejus origo in hiſtoriis plane reperiri nequeat. Quamvis enim Tacitus, luculentus cæteroqui hiſtoriarum ſcriptor, eam T. Sempronio & P. Cornelio Conſulibus conditam fuiſſe aſſerat, eum tamen a Polybio deceptum hac ex parte vehementer falli, vel ex Livio abunde conſtare, utpote qui diſertis verbis teſtetur, multo ante adventum Hannibalis in Italiam, Colonias a Romanis Cremonam deductas eſſe, & de Valerio Flacco, qui ante T. Sempronium & P. Cornelium Conſulatum geſſit, affirmet, eum per totam ferme æſtatem circa Padum Placentiæ & Cremonæ exercitum habuiſſe. Id quod etiam

etiam exinde patere Auctor ait, quod varia testimonia ex Veterum scriptis afferri possint, Cremonam jam Thuscorum coloniam fuisse, quorum opes multo ante Romanum imperium terra marique patuerint. Adeoque neminem de summa hujus urbis antiquitate amplius dubitare posse, cum Eusebius quoque asserat, ejus initium annis mille tercentum quinque & septuaginta Christi adventum antecessisse. Postquam igitur Auctor hoc modo demonstraverat, originem Cremonæ omnem vetustatis memoriam superare, jam laudes ejus tum ex veteribus tum recentioribus scriptoribus prolixe satis enarrat, & tandem maximam ejus dignitatem ex honore & innumeris beneficiis, quibus eam summi Pontifices, Cæsares ac Reges affecerint, satis elucescere putat. Post præfationem illam de antiquitate & nobilitate Cremonæ absolutam, Auctor Viros Eruditos, qui ex hac civitate originem duxerunt, in medium producit; in quo instituto ita versatur, ut eos non alphabetico ordine, quem subjectus tamen index supplet, sed juxta temporis, quo quisque floruit, seriem dispositos exhibeat, simulque ipsorum nomina, cognomina, munera, scripta & alias res ab ipsis præclare gestas, accurato studio exponat, in quorum recensione subinde, occasione ita ferente, varia Gymnasia, Collegia, Academiæ, Bibliographiæ aliaque hujus generis rei literariæ ornamenta lectorum oculis subjiciuntur, ea potissimum fini, ut Cremonensium magnificentia literaria orbi erudito magis innotescat. Hisce præterea, ut lectorum curiositati ex asse satisfieret, multæ Inscriptiones atque Epitaphia, ex antiquis & tantum non deperditis monumentis in lucem protracta, in quibus Virorum doctorum nomina eorumque laudes æternitati consecratas deprehendimus, hinc inde permixta leguntur. Incipit autem Viros literatos Cremonenses recensere ab anno ante ortum Christi quinquagesimo primo, in quo stadio ad annum post reparatam salutem millesimum quingentesimum primum inoffenso pede progreditur. Cæterum multa de Viris illis eruditis hic loci excerpere nil attinet, tum quod hoc nimis longum foret, tum quod hasce delicias cujusvis Lectoris curiositati relinquere magis consultum esse arbitramur.

SE-

SERIES AUGUSTORUM, AUGUSTARUM, CÆsarum & Tyrannorum omnium, tam in Oriente, quam in Occidente a C. J. Cæsare ad Leopoldum, cum eorundem imaginibus ex optimorum numismatum fide ad vivum expressis, Auctore LAURENTIO PATAROL.

Venetiis, typis Antonii Bortoli, 1702. 8.

Plag. 15. ch. aug.

VEl ideo libro huic pretium decernere par est, quod reliquorum Numismaticorum metas longe superare videtur, dumque illi in Heraclio communiter desinunt, hic Imperatorum series ad nostra tempora usque protendit, licet nummorum defectu icones interdum necessarias aliunde mutuare debuerit. Omnium vero, quotquot complectitur, imagines perquam nitide exsculptas habet, adjecta e præstantiorum Historicorum monimentis compendiaria cujuslibet Principis vitæ enarratione, id quod tyronibus egregie prodesse, eorumque memoriam ad ampliora præparare, nemo est, qui ignorat. Inprimis autem commendari meretur Nobilissimi Autoris ingenium, quod Augustos contemporaneos, ipsorumque conjuges, una area conspiciendos præbeat, siquidem & hac methodo plurimum amœnitatis studiis hisce obvenit. Prolegomena etiam breves aliquot discursus continent, a scopo ejus haud dissentaneos, puta, de nomine Imperatoris, Cæsaris & Augusti; de varia pro variis temporibus Imperatoris eligendi ratione; de variis Imperii Romani periodis; in quibus copiosa lectio redundat. Cæterum cordatioribus Germanorum ægre persuaserit, quæ de coacta, aut non ita libera, ut loquitur, Imperatoris renunciatione, ab Electoribus in defuncti Cæsaris gratiam expedienda, contra Legum Reipublicæ nostræ fundamentalium tenorem asserere voluit.

LEXICON LATINO-BELGICUM NOVUM, OLIM Idiomate Gallico publicatum a P. GUIDONE TACHARD, nunc Belgicæ consuetudini communicatum, &c. accurante SAMUELE PITISCO.

Am-

Amstelaedami, excudit Franciscus Halma, 1704, in 4to.
Constat Alphab. 6. plag. 15.

Est ea plerorumque Lexicorum, maxime, quae puerorum manibus teruntur, ratio, ut multa, quae plane & omnino inserenda erant, vocabula ibi desiderentur; barbarorum vero, & minus Latinorum, aut saltem non satis usitatorum, magnam copiam contineant. Quod cum secum reputaret Reverendus Pater Guido Tachard, operae pretium duxit, de locupletiori & comtiori Lexico edendo consilium suscipere. Confecit destinata anno 1687, & quod concinnandum susceperat, Lexicon Latino-Gallicum Parisiis publicavit, in quo obsoleta vocabula, & locutiones vitiosas notavit, poeticasque loquendi rationes, ab illis, quae oratoribus & poetis in usu sunt, asteriscis distinxit. At ne sic quidem omnium expectationi satisfecit. In illud enim cum solertissimus Typographus, Franciscus Halma incidisset, censuit ad illius formam, phrasibus & vocibus, in illo Gallice versis, in sermonem Belgicum translatis, non incommodum posse fieri lexicon Latino-Belgicum. Proinde unum alterumve specimen Samueli Pitisco, Clarissimo Viro, Gymnasii Hieronymiani apud Trajectinos Rectori obtulit, & sententiam de eo rogavit. Is accuratius re perspecta deprehendit, reverendum Tachardum scriptores, quos laudat, non evolvisse, &, sicut non contemnendis conjecturis adductus, pace tamen optimi Viri, Pitiscus hariolatur, Coelii Curionis Secundi Forum Romanum compilasse, hic illicve, hoc illove scriptore, quamvis infrequentius, de suo addito. Hinc factum censet, ut errabundi ducis, (quia nec ille, dum scriberet, fontes adiit, sed ex aliorum lacunis multa in suum Forum derivavit) vestigia legens, in tot errores inciderit. Ciceronem enim pro Livio, Caesare, Columella, Nepote, Tacito, &c. Tacitum pro Suetonio, Cicerone, Livio; Caesarem pro Sallustio, Gellio, Charisio, Celso, aliosque pro aliis millies & trecenties perperam laudavit. Nec omisit non Tachardus multa vocabula, pluresque eorum significationes, imo vero non pauca auctorum loca male interpretatus est. Proinde id dedit operam doctissimus Pitiscus, ut ipsis consultis fontibus testimonia scriptoribus, apud quos non leguntur, perperam trans-

ſcripta, illis, apud quos inveniuntur, redderet. Capita præterea, paragraphos & numeros, in quos diſtinguuntur, adjecit, & vocabula & vocabulorum ſignificationes, quæ in Tachardi editione deſiderantur, ſuis locis & incinulis, ut a Tachardianis ſepararentur, incluſit. Enatum hinc Lexicon hoc Latino-Belgicum, quod, quin idonei harum rerum exiſtimatores approbaturi ſint, nulli dubitamus. Promittit hoc loco Pitiſcus *Lexicon Antiquitatum Græco-Romanarum*, ex Theſauris Antiquitatum Romanarum Grævii & Græcarum Gronovii, & plerisque aliis ſcriptoribus, qui Antiquitates Græco-Romanas proximis ſeculis ſuis illuſtrarunt commentariis, congeſtum & ordine Alphabetico digeſtum.

AN UNIVERSAL DICTIONARY.

i. e.

DICTIONARIUM UNIVERSALE, HISTORICUM, Geographicum, Chronologicum & Poeticum, e Morerii, Balii, Baudrandi, Hoffmanni, Daneti aliorumque operibus congeſtum;

Tomi II.

Londini, ap. Jo. Hartley, W. Turner & Tho. Hodgſon, 1703. 8.

Conſtat Alph. 9. pl. 9. ch. aug.

NOn male & utilitati multorum & crumenæ conſuluere, quicunque ex Morerii aliorumque dictionariis realibus compendium hoc compilaverunt. Quo quidem nihil ſpeciatim derogatum cupiunt Anglicanæ Morerii translationi, quam ante complures annos doctiſſimus Collerius (*Collier*) procuravit, non perfunctorie auctam, & ob ſublatos paſſim errores tanto eruditorum plauſu exceptam, ut ſolertiſſimus Th. Fritſchius noſter Germanicam Morerii editionem, ab erroribus, quantum fieri potuit, omnibus purgatam, locisque plurimis, e Germanica maxime Hiſtoria, adauctam, (quam prælo modo ſubjicere cœpit) procuraturus, hac editione, quam Gallicis nondum ſatis caſtigatis, uti conſultius merito duxerit. Qua occaſione non diſſimulamus, Excellentiſſimum Virum, Joannem Franciſcum Buddeum, S. S. Theologiæ in Academia Jenenſi Prof. Publ. edendi hujus operis principem curam in ſe

ſuſ-

ſuſcepiſſe, a quo non niſi præclara omnia & elucubrata ſibi pollicentur eruditi. Ut vero ad compendium noſtrum revertamur, equidem ſpeciminibus ex eo petendis ſuperſedere poſſumus, cum ipſe Morerius in multorum manibus verſetur; illud in univerſum aſſerere poſſumus, quæcunque huc ex Hiſtoria Eccleſiaſtica non minus, quam Civili omnium gentium, & Litteraria, Mythologia item, Geographia ac Politica tranſlata ſunt, concinna omnia brevitate deſcripta deprehendi, ut judicium, quod exactum adhibere epitomatores imprimis decet, deſiderare hic nemo poſſit.

DICTIONARIUM SACRUM SEU RELIGIOSUM:
A Dictionary of All Religions &c.

i. e.

DICTIONARIUM OMNIUM RELIGIONUM, veterum & recentium, Judaicarum, Gentilium, Chriſtianarum & Mahometanarum.

Londini, apud Jac. Knapton, 1704. 8.
Conſtat Alph. 1 ch. aug.

PAulo prolixius anonymus hujus libri Auctor, quem Colerium plerique vocant, ſed res tantum ſacras tradit, nimirum religiones varias, ſchismata, ſectas & hæreſes, vitasque & dogmata auctorum diverſarum religionum aut propagatorum, Deos gentilium & idola, modos divini cultus diverſos, ordines religioſos & communitates, ſacros ritus, vaſa item & feſta, officia diſtincta, regulas atque ceremonias. Itaque hic diffuſiores nonnullos articulos deprehendas. Sic enim ſub tit. *Bible* de Bibliis Arabicis, Armenicis, Chaldaicis, Copticis, Æthiopicis, Græcis, Hebraicis, Latinis, Moſcoviticis, Perſicis, Samaritanis & Syriacis accurate agitur, ſimulque commendatur liber Kortholdi *de variis Bibliorum editionibus*, ad cujus tamen notitiam non pervenerit, Sacra Biblia, celeberrimi Viri Roberti Boyle cura & ſumtibus, in ipſam etiam linguam Irlandicam, cujus rarus quidem in ſcriptis uſus eſt, aliquot ab hinc annis fuiſſe tranſlata. Pariter ſub tit. *Feſtivals* Feſtorum diverſa genera recenſentur: ſub tit. *Idols* hiſtoria idololatriæ: ſub tit. *Perſecutions* hiſto-

ſtoria viginti quatuor perſecutionum: ſub tit. *Sabbath* hiſtoria cultus diei Dominicæ apud diverſas gentes exhibetur: ſub t. *Evangeliſts* & *Apoſtles* ſingulorum Evangeliſtarum & Apoſtolorum vitæ accurate deſcribuntur: ſub t. *Pre-adamites* Peirerii ſyſtema Præadamiticum prolixe examinatur. Imprimis vero lectu digna ſunt, quæ ad Eccleſiæ Anglicanæ cognitionem ſpectant, ut cum de Independentibus, Presbyterianis, Quakeris, Cameronianis aliisque agitur. Et cum de Cameronianis ſpeciatim pauca hactenus exteris innotuerint, non erit alienum, quæ de illis in hoc Dictionario habentur, breviter hoc loco recenſere. Nomen habent ab Archibaldo Camerone, Paſtore caſtrenſi, qui ab illis Presbyterianis ſeceſſit, qui indulgentia Caroli II uti decreverant, quod ille ita interpretabatur, quaſi hoc modo primatum aliquem Regis in Eccleſiaſticis agnoſcerent. Cumque illi nihil aliud ſe agere aſſererent, quam, ut libertate exercendi muneris paſtoralis, quo hactenus injuria fuerint prohibiti, conceſſa gauderent, res majori paulatim contentione ab utraque parte agitari cœpit. Et quanquam Presbyteriani reliqui ad ſynodum univerſalem provocarent, Cameroniani tamen non modo non depoſuere, verum & auxere ferociam, eoque demum audaciæ proceſſere, ut Carolum Regem commune fœdus, quo Regno obſtringeretur, violaſſe, & pravis moribus ſuis Eccleſia Anglicana *de jure*, ut loquebantur, excludi, atque adeo & Regno dejiciendum & excommunicandum eſſe docerent. Verum & facili negotio oppreſſi ſunt, & ſub Wilhelmi regimine prorſus quievere, tandemque decretis in conventu generali Cleri Scotici, anno 1690 inſtituto, ſancitis ſeſe ſubmiſere.

INTRODUCTIO AD VERAM PHYSICAM, PER JO. KEILL. Editio ſecunda emendatior & auctior.

Oxoniæ e Theatro Sheldoniano, 1705, 8.

Conſtat plag. 19½.

CUm ſuum eruditis laborem probari, paſſimque deſiderari, nec tamen proſtare exemplaria intelligeret Autor; novam dedit editionem ſubduplo fere priori auctiorem, utpote quam 13 abſolvebant pla-

plagulæ. Etenim dum eam *A. 1703 Menſ. Nov.* commemoravimus, per errorem juſto major moles ipſi aſſignata, quem lector haud gravatim corriget. Cæterum non ingratum fore arbitramur, ſi, quæ novæ huic editioni acceſſere, breviter indicemus. Addidit nempe Autor 14 Lectionibus decimam quintam & ſextam, cumque in decima problema de invenienda velocitate, qua datum corpus movendum eſt, ut habeat momentum æquale momento cuivis dato, in priori editione nonniſi ad vectem applicasſet, in poſteriori ad 5 potentias mechanicas ſimplices, vectem cum ſtatera, axem in peritrochio, trochleam, cochleam, & cuneum applicat. Lectio XV de motu gravium vel in planis ad horizontem inclinatis, vel in ſuperficiebus curvis, quales ſunt ſphæricæ & cycloidicæ, vel in ſpatiis denique liberis & non reſiſtentibus peracto, nec non de motu pendulorum theoremata Geometrice demonſtrat, & problemata inde pendentia reſolvit. Inter alia *ad theor. 43 p. 205* notatur, horologia pendulis inſtructa tam affabre elaborari poſſe, ut temporis menſuram motu Solis multo juſtiorem exhibeant, cum hic tempus apparens monſtret, non autem verum. Atque hinc talia automata ſtatis temporibus horam indicare ab apparenti diverſam, tempus Solaris horologii 15 vel 16 minutis primis aliquando ſuperantem, aliquando totidem ab eo ſcrupulis deficientem: nec niſi quater in quolibet anno Solem & horologium idem temporis punctum monſtrare. Lectio XVI projectorum phænomena examinat, ubi notatur, ſi mobile directe ſurſum vel deorſum projiciatur, moveri motu uniformiter retardato vel accelerato in linea recta; ſin ſecundum directionem horizontalem aut aliam ad Horizontem obliquam lineam, in linea curva deferri. Theoria *in ſchol. theor. 51 p. 235* ad directionem tormentorum bellicorum applicatur. In fine denuo ſubjiciuntur Hugeniana theoremata de vi centrifuga & motu circulari cum Keillianis demonſtrationibus. Utut enim ipſius *Hugenii* demonſtrationes inter opuſcula ejus poſthuma nunc proſtent; Keillianas tamen quoque proſtare conſultum erat, cum ſint Hugenianis multo breviores.

VITA & PHILOSOPHIA THOMÆ CAMPANELLÆ, AUTORE ERNESTO SALOMONE CYPRIANO.

S 3 Am-

Amstelodami, apud Christianum Petzoldum, 1705, 8.
Constat plag. 6.

Autor libelli Clarissimus iis Philosophis annumerandus est, qui in nullius magistri verba jurant, sed e variorum fontibus, judicio arbitrioque suo, quantum quoque modo videbitur, assumunt atque hauriunt. Quare cum in Academia Julia publicas prælectiones philosophicas indiceret, judicaretque, non omnem veritatem esse veteribus patefactam, neque olim tantum Platones atque Aristoteles humani generis bono natos fuisse, sed hodienum excellentis ingenii viros, ac, licet id vilia & obsequio promta non agnoscant ingenia, veteribus pares aliquando reperiri; auspicali programmate commentatus est de vita & philosophia Campanellæ. Quod cum doctis non ingratum accidisset, & rogatus esset Autor, ut paulo fusius, quod cœperat, persequeretur; hoc libello id sibi faciendum existimavit. Fatetur autem, vocato sibi ad aliud studiorum genus, & multis laboribus impedito, non licuisse industriam debitam ad hanc rem convertere, optatque, ut aliquis ex doctorum ordine omnibus præsidiis instructus hanc philosophiam accuratius examinet. Capite primo agitur de Campanellæ ortu, studiis, carceribus, tormentis, liberatione ac morte. Caput secundum exhibet variorum de Campanella judicia, eaque adeo diversa, ut si unquam, certe in hac re verum esse appareat illud tritum: quot capita, tot sensus. De theologia & magia Campanellæ agitur tertio capite, ostenditurque, quoties vis inferretur, amplecti solitum Pontificis sacra, etsi artes aulæ Romanæ in libris suis sæpe liquido detexisset, ac religionem sibi formasset pro lubitu: de cætero magicis artibus inde a puero delectatum, fassumque, apparuisse sibi vario ac horribili vultu dæmonem, ac secum collocutum; fuisse insuper Campanellam profani oris hominem, & Christi disciplinæ adeo contraria docuisse suis libris, ut mirum sit, nuper a novarum rerum cupidis inter Apostolicos viros annumeratum. Progreditur Autor capite quarto ad Philosophiã Campanellæ, plenã paradoxis, cognitione tamen & investigatione apprime dignam. Quinto capite exponitur de Campanellæ libris, exhibeturque epistola illustris ac de studiis litterarum meritissimi Viri, Antonii Magliabechi, ad libelli Autorem scripta, qua percensentur manuscripta Campanellæ in scriniis Magliabechi asservata. In fine habetur

ab-

absolutus operum Campanellæ index ab ipso confectus, & appendix ex Morhofii dissertatione de paradoxis sensuum, qua Campanellæ philosophia de sensu omnium rerum examinatur.

ALEXANDRI THOMSON, M. D. DISSERTATIONES Medicæ.

Lugduni Batavorum, apud Frederic. Haring, 1705. in 8. plag. 10.

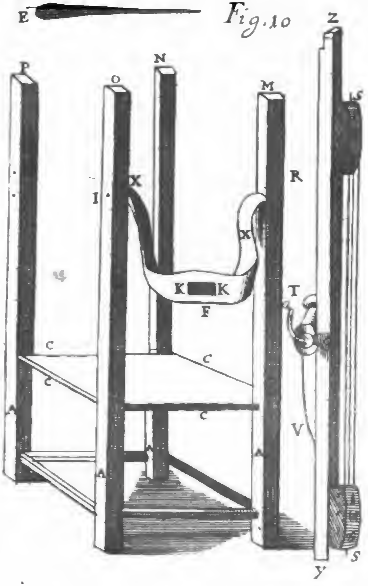
MEdicinam Veterum pariter atque Recentiorum multa imperfectione laborare, omnesque illius hypotheses ex mera imaginatione proficisci, indubia vero cunctorum fundamenta, cum naturam rerum ab hominibus sciri Deus & Natura nolint, a sensibus & observatione obtineri, *Autor* nobilissimus in *Introductione* prius indigitat, quam mentem suam de canalium corporis animalis in fluida renisu, de aquis mineralibus, de marte, de mercurio, de opio, atque de morbis animi, in *sex Dissertationibus Medicis*, quas hic combinatas sistit, aperiat. Quamvis enim de renisu canalium in fluida animalia, post *Borellum*, *Bellinum* & *Pitcarnium*, Clar. *Baglivius* agere, ac in tractatu *de fibra motrice* solidorum vires præstantiores viribus fluidorum adstruere voluerit, quia multis tamen modis ipse videatur deficere, *Noster* circa motum, quo canales corporis animalis in fluida renituntur, ita in *Dissertatione prima* versatur, ut nunc sanguinis ex arteriis ad venas propulsionem a corde impossibilem, ex nimia sanguinis & arteriarum resistentia, qua cordis vires superentur, nunc sanguinis pariter ad venas transitum, atque lymphæ & liquidi nervei per vasa lymphatica & nervos motum ab arteriis ipsis ideo deducat, quod hæ, quoties a sanguine propulsu dilatentur, toties rursus virtute structuræ suæ elasticæ sese contrahere, ac fluida contenta in dictas partes urgere debeant. Quæ de veteri medicina, stimulis medicis, exercitiis, missione sanguinis, vomitu, purgatione, sudore ac balneis subjiciuntur, non est, cur singula recenseamus, qui ad *alteram* potius *Dissertationem* pergentes annotamus, varia non solummodo experimenta cum aquis mineralibus adornata in hac commemorari, sed &, ubi aquas quidē minerales de cupro, ferro, & sale terræ naturali participare, naturam nihilominus suam a minerali quodam fixo nequaquam mutuari ostensum fuit, imprimis aquarum mineralium, tum diversos virium gradus, tum originem, ad *Tabernæmontani* & *Givrai* sententiam, ex terræ succo glutinoso, terebin-

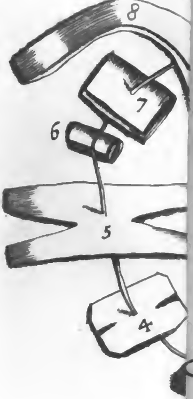
binthinæ sive gummi plantarū haud absimili, scrutinio ulteriori commendari. In *Dissertatione III.* quemadmodum obstructiones a lympha crassiori,& a sero copiosiori evacuationes præternaturales derivantur,omnia vero medicamenta ex ferro parata serum dissipare & villos adstringere judicantur:ita varia simul & obstructionum & evacuationum genera innuuntur,in quibus remedia chalybeata adhibere vel omittere conveniat; neque hecticis ac phthisicis iis,in quorum visceribus vitium magis,quam in sanguine hæret,aquarum mineralium usus interdicitur. In *IV Dissertatione* ante omnia effectus, quos Mercurius,in ultima divisione semper sphæricus persistens saliumque connubio potentior redditus, in sanguine ac lympha solvendis, indeque in evacuationibus per diversa loca moliendis præstat, non tam ejus ponderositati, quam globulorum circumgyrationi, ab osculatorio canaliculorum motu adjutæ, determinatæque lymphæ solutæ consistentiæ, adscribuntur; hinc in morbis pertinacioribus alia medicamina respuentibus propinatio mercurii, ad justum etiam ptyalismi gradum, si vires ægroti ferant, perquam proficua exemplis variis confirmatur; tum mercurio edomando, si nimium operetur, nec aurum, nec sulphuris flores, sed lac & decocta emollientia opponuntur, eidem vero e corpore eliminando, si in sanguine persistere contingat, purgantia blandiora suadentur; in affectibus denique spasmodicis, a liquido nerveo nimis viscido dependentibus, mercurii quoque auxilium salutare laudatur. Postquam a sanguine expanso liquidi nervei motum inhiberi somnumque induci, omnem itidem convulsionem ac motum convulsivum a totius corporis repletione aut inanitione contingere, paralysin autem a fluidis diutius in expansione persistentibus fieri, in *Dissertatione V* declaratum fuit, uberius ab opio immediate sanguinem, mediate liquidum nerveum expandi asseritnr, modusque edocetur, quo vel opium somnum provocare & quaslibet evacuationes serosas præter sudores sedare soleat, vel nimia etiam opii operatio aliave symptomata prava præcaveri debeant. Tandem in *Dissertatione VI* commercio, quod animæ cum corpore intercedit, atque iis animi affectibus, a quibus morbi corporis propullulant,explanatis, in horum medela ex remediorum pharmacevticorum specibus non nisi opium ac vinum generosum seliguntur: quid tamen musica quoque, ingenii & corporis lusus, ratio atque religio in morbis animi valeant, non minus enodatur, ac quodnam Medici in iisdem habeatur officium; Medicum quippe felicissimum sæpe esse, non qui medicinam pharmacevticam aut corporis mechanismum melius calleat, sed qui ægrorum animos optime disponat.

** ** **

Fig. 10

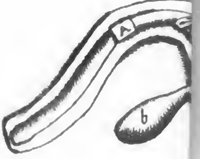

Fig 8.

Fig. 7

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis, Anno M DCC VI.

HET VYFDE EN HET SESTE ANATOMISCH Cabinet, van FREDERIK RUYSCH.

i. e.

FRIDERICI RUYSCHII, ANATOMIÆ ET BOTAnices Professoris, Thesaurus Anatomicus Quintus & Sextus.

Amstelædami, apud Johannem Wolters, 1705. in 4.

Constat Vtus plag. 7. Fig. Tab. 3. VItus plag. 16. Fig. Tab. 7.

DUos hic conjungere *Thesauros Anatomicos* eo minus veremur, quo magis celeberrimo *Ruyschio* placuit uno anno eosdem divulgare: tanto majori autem cum cura in ipsis recensendis occupabimur, quanto majus quoque desiderium laudatus Autor in ultimo Thesauro videtur exprimere, pag. 56. non solummodo reliquos posthac absolvendi Thesauros decem, quibus atque prioribus omnia curiosa Anatomica intra 40 annos a se collecta comprehendat, sed &, Deo volente, alios Thesauros, quos copiosos possidet, de animalibus, insectis, marinis &c. cum literato pariter Orbe communicandi. A *quinto* proin *Thesauro* initium facientes, ad eam intestini jejuni portionem primum attendimus, quæ ex homine ideo monstratur inversa, ut præter juga 7. sive valvulas conniventes glandulæ solitariæ ac miliares luculenter conspiciantur extra superficiem propullulantes, cum e diverso eædem in intestino recto, æque ac in agmen quæ consitæ perhiben-

14. bentur, instar fovearum ut plurimum appareant. Hinc inter au-
ditus officula stapedem in situ naturali respicimus, quod tenuissima
membranula, quam arteriolæ plurimæ perrepant, involvatur.
16. Tum chorion fœtus humani consideremus, quomodo in duas il-
lud dispescatur partes, alteram tenuissimam & pellucidam, spectan-
tem fœtum atque pseudo-allantoidis titulo insignitam, alteram ve-
ro crassiorem, opacam, non extensilem & utramque faciem pla-
centæ, adeoque eam etiam, qua cum utero cohæret, investientem.
Neque reticendum, hujus illam portionem, quæ a placenta rece-
dens uteri cavitatem obducit, vasisque sanguineis in homine rarissi-
mis gaudet, villosam placentæ membranam nuncupari, quia in
eandem succus nutritius, in extremitatibus arteriarum uteri confe-
ctus, & a venarum placentæ extremitatibus suscipiendus, atque ad
fœtum per funiculum umbilicalem deducendus, æque sese insinuet,
ac chylus alias in villosam tenuium intestinorum tunicam sese insi-
nuare solet, ut eo facilius a radicibus vasorum lacteorum recipia-
tur. Porro ossium tarsi, ossiculorum glandulæ pinealis, & verte-
24. brarum ossis sacri mentio injicienda, in quantum ossa tarsi ex mu-
liere, cujus pes extremus spina ventosa correptus fuerat, in unum
coalita, & in aliam prorsus substantiam molliorem mutata, glandu-
31. læ pinealis ossicula tria distincta, pro calculis ab aliis habita, & ver-
34. tebræ ossis sacri ejusmodi cavitatis, qualis spinæ dorsi vertebris
cum aliquo humore intercedit, plane expertes, exhibentur. In
98. arteriis denique ac costis ita finiamus, ut arteriarum intercostalium
exortum, cum ex aortæ trunco descendente, tum ex arteriis mam-
mariis, costarum vero superiorum vergentiam ad superiora, & in-
feriorum versus inferiora, in aperto infantis thorace ostendi com-
memoremus. Sed ad *sextum Thesaurum* progredientibus ea
imprimis delibare lubet, quæ abstrusum generationis negotium
aliquomodo videntur illustrare, modo prius notaverimus, in homi-
3. ne meatum a naso ad oris cavum pone dentes incisores nunc ge-
minum haberi, nunc simplicem; glandulas nasi ex mero arterio-
larum contextu resultare; atheromata subinde occurrere pilosa
6. 7. seu pilis referta; pseudo-membranam ex sanguinis sero confici
8. posse; atque in intestinis tunicæ communi & carneæ aliam cellu-
losam intercedere, quæ in homine obeso pinguedine turgeat.
Nem-

Nempe in muliere a paucis diebus gravida uterus mole major, 4. 24.
ſubſtantia ejus multo craſſior, facies interior villoſa, & in alterutro ovario, vel alicujus ovuli, quoad magnitudinis hujus incrementum & contenti liquoris coagulationem, inſignis mutatio, vel calix ſaltem remanens, ubi ovum jam expulſum fuerit, annotatur. Ex 15.
muliere a marito in adulterio occiſa uterus ſiſtitur, nonnihil tumidior & in ſubſtantia craſſior, cujus non minus atque utriusque tubæ cavitas ſemine albo concocto turguerit, indicium fortaſſis præbens, in coitu prolifero haud ſolam auram ſeminalem, ſed ſemen ipſum intrare uterum debere. Econtra ovum muliebre 17.
a ſemine fœcundatum non tam totum, quam contentum ejus, h. e. liquorem cum tenerrimis membranulis ambientibus, ab ovario ſecedere, ac per tubam ad uterum amandari, ex eo veriſimile redditur, quod cortex ejus cum ovario firmius cohæreat, neque in gallinis externum ovi integumentum cum vitello extrudatur, ſed in calicis potius forma remaneat. Ova ſeparata cupienti luſtrare, 28. 29.
horum tum fœcundata, tum non fœcundata, repræſentantur utero ejecta, licet in priorum nonnullis apertis, nec nudis, nec armatis oculis, aliquod embryonis rudimentum deprehendi valuerit, forſan quia tale liquefactum evanuerit. Curioſum tamen eſt, in 31. & ſeqq.
embryonibus magnitudine ſeminis lactucæ, aniſi & hordei mundati, quales pariter atque alii majores in liquore a noſtro aſſervantur, molem magis confuſam, caput & artus nequaquam diſtincte apparere, etiamſi Leeuwenhookiana microſcopia in ſubſidium vocentur; diſtincte autem dictas partes cerni, ubi embryones ma- 34. & ſeqq.
gnitudinem hordei non mundati paulo ſuperaverint, vel unciam etiam dimidiam aut integram æquaverint, tali nihilominus cum differentia, ut in ultimis quoque artus inferiores ſuperioribus perfectione cedant, h. e. digiti manuum, non autem pedum conſpiciantur, quippe qui in embryone adhuc provectiori ac duorum 37.
circiter menſium obſerventur. Fœtus præterea dum ſubjiciuntur 38. & ſeqq.
magnitudine unciarum duarum & digiti maximi, trium itidem, quatuor, quinque, ſex, ſeptem & octo circiter menſium, ſexus ſequior ſexto demum menſe facile dignoſci poſſe adſtruitur, quoniam prioribus menſibus clitoridis longitudo, qua penem exilem refert, difficile de ſexu reddat judicium. Tandem, ubi indigitave-

rimus, præter varia enumerata quinque quoque sceleta humana magnitudinis diversæ delineari, ex prodromo Thesauri sexti minime silere convenit, diversa nova, quæ Clarissimus *Vieussens* in *novo vasorum corporis humani systemate*, a nobis A. 1705 p. 453 recensito, sibi tribuere videtur, in specie vasculosam corticis cerebri ac renum structuram, a *Nostro* vindicari, renisque pariter vervecini figuras duas repræsentari, huc merito transferendas, quo utriusque modus renes præparandi ac figuris exprimendi clare patescat.

TAB. IV. Fig. 1.

Fig. I. Renem denotat vervecinum, per dorsum dissectum, ut interiora in conspectum producantur.

A. Arteriolæ, ductus urinosos producentes, vel in illos degenerantes.

B. Corpus papillare, ubi notandum, in vervece unicum tantum reperiri corpus papillare semicirculare, uti hic demonstratur, cum contra in homine plurimæ reperiantur papillæ.

C. Arteriolæ abscissæ.

D. Margo pelvis adipe obsitus.

E. Frustum pennæ anserinæ, principio ureteris insertum.

F. Corporis papillaris margo, innumeris foraminibus seu osculis præditus.

G. Vena Renalis.

H. Arteria Renalis.

I. Ureteris portio.

Fig. 2.

Fig. II. exhibet Renem vervecinum bisectum, cujus margo corporis papillaris & semicircularis ab Autore reflexus est, ut vasa sanguinea nonnihil conspiciantur.

A. Arteriolæ degenerantes in ductus urinarios; ubi notandum scilicet, illas ante dictam degenerationem quandam mutationem subire, seu in aliud esse mutari &c.

B. Ductus urinarii.

C. Mar-

C. Margo pelvis bisecti.

DD. Margo corporis papillaris & semilunaris, innumeris osculis pertusus pro urinæ exitu.

E. Pelvis superficies exterior undique adipe obsita.

F. Ureter abscissus.

G. Vena Renalis abscissa.

H. Arteria Renalis abscissa.

I. Portiones interioris substantiæ Renis, quæ ceu papillæ quidem nobis hic occurrunt, sed neutiquam pro papillis habendæ sunt; omnes enim continuæ sunt, vasa autem sanguinea hisce portionibus intersita, videntur dictam interiorem partem Renis in varias particulas separare, suntque dicta vasa multo sevo obsita, unde illa prima fronte visa, admodum crassa nobis obveniunt, cum contra, re penitius perspecta, longe tenuiora sint, sicuti hoc quoque liquet ex hac Figura.

GEOMETRICA DEMONSTRATIO THEOREMAtum Hugenianorum circa Logisticam seu Logarithmicam Lineam &c. cum addita epistola Geometrica ad P. Thomam Cevam S. J. Auctore D. GUIDONE GRANDO, Cremonensi, Monacho Camaldulensi & in Almo Pisano Lyceo Philosophiæ P. P.

Florentiæ, typis Regiæ Celsitud. apud Petrum Antonium Brigonci, 1701. in 4.

Constat Alphab. 1. plag. 6.

CEleberrimus *Hugenius* in Dissertatione de causa gravitatis Tractatui de Lumine subjuncta, de qua *Mense Nov. A. 1690* egimus, proprietates Logisticæ seu Logarithmicæ p. 176 & seqq. proposuerat, sed sine demonstratione. Cum vero ipse *Hugenius* in laudata dissertatione aliquibus ex illis ad arduas Physicæ veritates indicandas, & problemata de motu corporum, sive per aerem projectorum, sive proprio pondere descendentium, computata medii resistentia, determinanda usus fuerit; *Clarissimo Grando*, per Geometricam Problematum Vivianeorum demonstrationem, *Mense Jan. A. 1701* cum laude commemoratam, Geometris jam optime

 no-

noto, illorum demonstrationem Geometricam pertexere placuit. Equidem Dominus *Carré* in Methodo, de qua *Mense Jun. A. 1701* dictum est, cum *in prop. 26 sect. 1* aream Logarithmicæ & *in prop. 26 sect. 2* soliditatem Solidi per revolutionem spatii Logistici circa asymptoton suam geniti, ope *Calculi summatorii Leibnitiani*, in Actis nostris satis noti, sine ullis lemmatum aliisque ambagibus (quæ est calculi hujus præstantia) determinasset, Theorematum Hugenianorum aliquot instar corollariorum deduxit, poterantque eadem facilitate per dictum calculum reliqua etiam erui; ex præfatione tamen colligitur, Nostrum methodum illam nondum vidisse, cum anno 1701 Tractatus Hugenianus in manus ipsius primum incideret. Sed nullum est dubium, quin ipsius labor pergratus Geometris sit futurus, cum non nudam Theorematum Hugenianorum, eamque Geometricam & multiplicem, afferat demonstrationem; verum hac etiam occasione plures exhibeat Geometricas methodos circa Tangentes, Quadraturas, Centra gravitatis, Solida &c. variarum Curvarum, aliasque veritates Geometricas illu-

TAB. IV. Fig. 3. & 4.

stret. Certe *p. 41* ex *Torricellii* doctrina *lib. 1. de motu grav. prop. 18* ejusque *scholio*, methodum deducit generalem Tangentes inveniendi. Curvam nempe quamlibet DAV motu ordinatæ BA æquabili & sibi parallelo per axem BC latæ, & ex motu puncti A in ipsa linea BA velocitate accelerata vel retardata versus B accedentis vel ab eodem recedentis describi concipit, & ex hac genesi demonstrat, esse ut velocitatem puncti fluentis in situ A ad velocitatem ordinatæ AB, ita ipsam AB ad subtangentem BO. Exhibet quoque Tangentes Hyperbolæ Apollonianæ, omnium Parabolarum, infinitarum Spiralium, Conchoidum diversorum generum aliarumque Curvarum; nec non expansæ Ungulæ Cylindricæ, immo omnium Ungularum, etiam ex Cylindro non circulari abscissarum. Expedit dimensionem Geometricam infinitarum Parabolarum, Hyperbolarum, Spiralium, etiam Geometricæ, Cycloidis variorumque segmentorum, Cissoidis & ejus segmentorum, Tractoriæ &c. item Solidorum ex trilineo Cycloidis, ipsa Semicycloide circa Tangentem verticis & ex spatio Cissoidis concavo aut convexo circa asymptoton vel ei ex vertice parallelam revolutis. Inprimis sub finem operis p. 182 Hyperbolam per Tractoriam quadrare docet. Sit

nem-

nempe Tractoria BLMN, ejus prima ordinata FB, axis FG; sit B vertex, F centrum Hyperbolæ æquilateræ, cujus semitransversus axis FB. Ducta ex quovis puncto H axi Tractoriæ parallela HM, fore ait Triangulum basi FB & altitudine HM æquale Hyperbolico trilineo, portione axis HB, Tangente Hyperbolam ex puncto H & Curva Hyperbolæ intercepta comprehenso. Cum *cap. 1.* varias Logarithmicæ, etiam spiralis, generationes exposuisset, inter alia *p. 11.* monet, Logisticam spiralem intelligi posse describi per Logisticæ communis convolutionem, toto axe BQ in punctum centri contracto, ipsa vero AK in peripheriam circularem radii BA (repetito, si opus fuerit, circumvolutionis gyro) curvata, ordinatis interea BA, CV, QD in totidem radios a centro deductos abeuntibus. Sed cavendum esse, ne quis putet, Logisticam in spiralem contractam spatium continere dimidium ejus, quod explicata complectebatur, quia infinite parva parallelogrammula BZ, XZ &c. in totidem abeant Triangula illorum dimidia, ex quibus spiralis Logisticæ spatium absolvatur. Hoc enim ratiocinium, utut Geometrarum methodo conforme, plerumque fallere, quod in convolutione non eædem retineantur Triangulorum altitudines & bases, quæ fuerant parallelogrammulorum. Ostendit, aggregata quotlibet terminorum Geometrice proportionalium esse inter se, ut differentia terminorum maximi & minimi; magnitudines incommensurabiles per ablationem quantitatis qualibet data minoris reddi posse commensurabiles; cujusvis figuræ convolutæ ejusve partium ad circumscriptum sectorem & ejus zonas eandem esse proportionem, quæ Conoidis ab evoluta figura ejusve partium ad circumscriptum Cylindrum & Tubos Cylindricos; Spatio a qualibet Curva contento quoad totum & quoad partes æquari spatium ex subtangentibus ad Curvæ puncta applicatis vel ad respectiva basis; Solida omnia ex infinitis Logisticæ spatiis esse ut quadrata radiorum basis, & portiones ut differentias quadratorum a radiis extremis; generaliter cujusvis Logisticæ spatium & subtangentem tam submultiplicem esse prioris, quam submultiplicata Ordinatarum ratio; quænam sit ratio Conoidum ex infinitis Parabolis ad circumscriptos Cylindros vel Conos, item ex infinitis Hyperbolis ad inscriptos Cylindros; Fusi Cycloidalis ad Cylindrum; spa-

TAB. IV. Fig. 5.

Fig. 6.

ſpatium Hyperbolicum æquari rectangulo ex ordinata in alteram Logiſticæ ſubtangentem. Regulam proponit generalem, ex quo dignoſcatur, quando ſpatia infinite longa aut termini infiniti finitam adæquent quantitatem, quando infinitam. Obſervandum eſſe ait, an creſcente Arithmetice in infinitum terminorum multitudine decreſcat pari ratione, aut majori, vel minori ipſorum quantitas. Si enim in eadem ratione decreſcat, ut in $1\ \frac{1}{2}\ \frac{1}{3}\ \frac{1}{4}\ \frac{1}{5}\ \frac{1}{6}$ &c. quantitatem omnium ſimul fore infinitam; ſi in majori, ut in $1\ \frac{1}{2}\ \frac{1}{4}\ \frac{1}{8}$ &c. finitam; ſi in minori, plusquam infinitam. Idem applicari ſuperficiebus & ſolidis, quorum una aut altera dimenſio infinita ſit, altera tamen aut reliquis continue diminutis, prout enim in majori, aut eadem, aut minori ratione minuatur altera dimenſio, quam creſcat ea, quæ in infinitum extenditur, ſpatium fore præciſe finitum, aut infinitum aut plusquam infinitum. Demonſtrat etiam, infinitam ſeriem terminorum proportionalium æquari maximo in exponentem rationis ducto & per eundem unitate minutum diviſo. Sit nempe $m, \frac{m}{a}, \frac{m}{aa}, \frac{m}{a^3}, \frac{m}{a^4}$ &c. erit ſumma ſeriei $= \frac{ma}{a-1}$. Ductis enim ſingulis in $a-1$, fiet $ma - m, + m - \frac{m}{a}, + \frac{m}{a} - \frac{m}{aa}, + \frac{m}{aa} - \frac{m}{a^3}$ &c. adeoque, omnes termini poſt ma ſe mutuo elidunt, conſequenter ſoli priori producto æquantur. Dividendo itaque per $a-1$, fiet $m + \frac{m}{a} + \frac{m}{aa} + \frac{m}{a^3} + \frac{m}{a^4} = \frac{ma}{a-1}$, diviſione retexente, quod multiplicatio conficit. Per hanc demonſtrandi methodum oſtendit, tum finitas, tum infinitas ſeries æquales eſſe ſummæ vel differentiæ 2 Poteſtatum per ſummam vel differentiam radicum diviſæ, & extractionem radicis Neutoniano more per ſeries infinitas peractam confirmat. Docet ſpatia Logiſtica in ratione data dividere; Hyperbolam, quæ datam Logiſticam vel in dato puncto tangat, ducere; eidem, immo figuræ cuicunque, data ejus tangente, maximum parallelogrammum inſcribere. Determinat diſtantiam Centri gravitatis trilinei Cycloidis a verticis tangente per ſemiſſem radii, Semicycloidis & ejus trilinei a baſi ac vertice, Ciſſoidalis ab aſympto-

to

to, una cum centris gravitatis variarum Conoidum. Oſtendit denique (ut alia plurima ſilentio prætereamus) quomodo inveniatur centrum æquilibrii in libra longitudine infinita, ponderibus Geometrice decreſcentibus & æque diſtantibus onerata. Haberi nempe, ſi Logiſticæ axem veluti infinitam libram Horizontaliter expoſitam accipiamus, unde Logiſticæ ſpatia proportionaliter deficientia, æqualium tamen latitudinum, pendeant, idemque fiat in axe Solidi ex Logiſticæ circa axem rotatione geniti, ſumtis æque craſſis ejusdem Solidi portionibus. Similem fere in modum centrum æquilibrii haberi, diſpoſitis in libra finita magnitudinibus Arithmetice in infinitum creſcentibus, ſed intervallis Geometrice decreſcentibus inter ſingulas relictis.

In Epiſtola annexa non contemnendas reperies de Cono meditationes. Monſtrat Autor, quomodo Conica ſuperficies in planum explicanda, & figura plana quævis Cono advolvenda; quarumvis in Coni ſuperficie deſcriptarum linearum ichnographiæ determinandæ, & lineæ in Coni ſuperficie iis reſpondentes reperiendæ; ichnographiarum omnium linearumque ex Coni ſuperficie in planum explicatarum Tangentes inveniendæ: qua occaſione ſimul alia multa docentur, e. gr. Spiralium diverſi generis origo, Spiralis Archimedeæ & Parabolæ Apolloniæ æqualitas, infinitarum Parabolarum & Spiralium comparatio, Cycloidis rectificatio &c. Inprimis notat, *Sturmium* Math. Enucl. lib. 2 cap. 4 conſect. 2 prop. 17, *Guarinum* Tract. 18 Euclid. Adaucti prop. 13, & *Renaldinum* de Reſolut. & Compoſ. p. 299 Spiralem juſto minorem facere, dum ſemicircumferentiæ circuli genitoris æqualem aſſerunt. *Borellum* de motu animal. part. 2 prop. 41 ſimiliter ceſpitaſſe, dum duas ejusdem Spiralis revolutiones eſſe ait ad invicem, ut ſunt circulares Zonæ, quibus inſcribuntur.

DISSERTATION SUR LE CULTE &c.

h. e.

DISSERTATIO DE CULTU, QUEM VETERES Deæ Sanitati exhibuerunt, cui juncta ſunt Numiſmata aliaque monumenta antiqua huic materiæ inſervientia.

U Pa-

Parisiis, apud Petrum Cot, 1705, in 8.

Conft. plag $2\frac{1}{2}$.

INgenii sui vires iterum periclitaturus Politissimus Dn. Gros de Boze, cujus eruditionem jam mense Septemb. anni superioris laudavimus, singularem illum at superstitiosum cultum, quem Græci pariter atque Romani Sanitati publice olim detulerunt, Reverendissimo Archi-Episcopo ac Comiti Lugdunensi Primatique Galliarum Domino Claudio de Sancto Georgio, in præsenti Schediasmate, docte satis atque eleganter exponit. Sub initium autem Græcos Sanitatem tribus sororibus stipatam introduxisse memorat, quarum nomina Iaso, Panaceia & Ægle fuerint; nullius tamen mentionem in nummis occurrere, præterquam prioris, ceu ex ad-

TAB. IV. Fig. 7. posito ectypo videre est. Cum igitur Basilidianorum gemmas Talismanicas morbis depellendis plurimum prodesse vulgo crediderint, haud temere Noster existimat, vocabulum ΙΑΩ, quod in iis frequentius conspicitur, idem forte significare ac Græcorum ΙΑΣΩ, motus inprimis autoritate Eusebii de Præpar. Evang. L. IV. c. 29, cujus verba: *Iάω est Salus, hoc est Dei Salutare;* licet Macarius atque Chiffletius illa voce sacratissimum nomen *Jehova* contracte notari, sed absque fundamento pronunciaverint. Pergit deinde ad Salutis templum, quod Junius Bubulcus Romæ, cum Censoris officio fungeretur A. U. 451 statuit, indeque rationem depromit, quare in nummis familiæ Juniæ Salutis imago nomenque appareant. Diversam vero causam subesse in nummis Aciliæ gentis, Salutis effigiem vocemque referentibus, eandemque ab etymologia petendam, quia verbum Græcum *ἀκέομαι*, unde nomen Acilius derivatur, *sano, medeor* Latinorum exprimit. Taxat itaque ex hoc capite Onuphrium, & qui lepidissimum ejus somnium adoptavit, Patinum, quod M. Valerium Acilium Triumvirum Valetudinarium aut Valetudinis tuendæ dixerint, unico persuasi numismate, quod in anteriore sui parte Salutis caput nomenque sistit, in postica vero integram Sanitatis figuram cum serpente exhibet, additamque

Fig. 8. inscriptionem: M. V. ACILIUS IIIVIR VALETV, uti schema n. 8. ostendit. Neminem enim antiquorum de isto munere Magistratus quicquam memoriæ prodidisse, credituque adeo non diffici-

ci-

cile esse ait, Aciliam gentem, quæ, ut modo indigitavit, a Græco *ἀκέομαι* denominationem suam accersit, Sanitatem duplici appellatione, eaque maxime recepta, Valetudinis scilicet & Salutis in nummo hoc commendare voluisse, quemadmodum ipsa hæc familia ipsum quoque Æsculapium sub gemino habitu in alio numismate signari curaverit. Hisce aliisque paululum immoratus, nonnulla etiam recenset de consuetudine Romanorum, quibus pridie Nonas Januarii pro Salute Augustorum rem sacram facere moris fuit, tanto quidem plebis Procerumque consensu, ut Neronis tempore Thraseæ Pæto Senatori crimini cesserit, hujusmodi solemnibus per aliquot annos non adstitisse. Originem autem hujus religionis accersendam esse a Pompeji M. ætate, pro quo, cum gravissime ægrotaret, primo omnium civium universa Italia publica vota suscepit. Sed nolumus hæc omnia compilare, quandoquidem majorem attentionem exposcat gemma gazophylacii Regii, cujus delineationem ex Auctore n. 9. curiosis suppeditamus. TAB. IV. Fig. 9. Sistere illa videtur sacrificium pro Salute Pescennii Nigri, depicti sub ara, in qua Æsculapius sub ordinaria serpentis forma inter medias flammas conspicitur, quasi propensissimus esset ad vota ardentissima, Imperatoris ergo nuncupata, exaudienda. Ita enim interpretatur Noster literas in ima parte exaratas: Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Γάϊος Πεσκέννιος Νίγρος Δίκαιος, *Imperator Cæsar Cajus Pescennius Niger Justus*: circa eas vero, quæ in medio prominent, Oedipis aquam hærere fatetur, aliis τὸ A de urbe Antiochia, ubi sacrificium peractum, τὸ I de prænomine Ἰούλιος, quod habuit CABOΩN, qui rem divinam fecit, literas ΕΘΗ de voce ἔθηκεν, *posuit*, τὸ Τ de voce τυχεῖν capientibus; aliis vero cætera quidem assentientibus, sed geminam vocem e CABOΩN eruentibus, nimirum CABεῖνος ΟἰωΝιστής *Sabinus Augur*, cum sibi imaginentur τὸ I inter O & ΩN a sculptore omitti potuisse. In hoc sententiarum divortio, Autor suam quoque mentem aperit, quod scilicet sub litera A, vocem Ἀγαθοδαίμονι subintelligi debere, primo obtutu putaverit, siquidem Pescennius mense Anthesterione, ipsaque die Agathodæmoni sacra Augustus fuerit salutatus, ita ut Autor hujus cælaturæ diem istum, tanquam bono augurio captando accommodatissimum

forte celebraverit, ficque inftituenda veniat lectio: Ἀγαθοδαίμονι Ιατρεῖον CABOΩN EΘHκεν Υγιείη Αυτοκράτορος, &c. Quod fi autem Talismanicis gemmis hanc adfcribere velis, effictamque fufpiceris ab Archiatro Imperatoris fuperftitionibus nonnihil addicto, tum folitariæ priores duæ literæ A & I exprimerent verba: Ἀδάκαντον Ιατρὸς &c. *Antidotum quod Medicus Saboon &c.* licet fimplicior evaderet fenfus, fi legatur: Ἀσκληπίου Ἱερεὺς CABOΩN EΘHκεν Υγιείη &c. i. e. *Æfculapii Sacerdos Saboon fecit hoc facrificium propter Salutem Imperatoris &c.* ea etenim ratione, numifmati Græco Pefcennii, quod in averfo latere Æfculapium baculo ferpente circumvoluto innixum repræfentat, magis congrueret. Verum longe difparem opinionem fovere R. P. Hardouinum afferit, quippe qui res toto cœlo diverfas hic combinari, argumentumque plane Chriftianum proponi judicet. Altare namque cum ferpente inter flammas hoc innuere, quod ignis caritatis & religionis confumere debeat pravam concupifcentiam, cujus ferpens juxta Patres fymbolum dicitur. Nec literis deeffe pium fignificatum, modo ita explicentur: Ἀδώναι Ιεωυὰ CABαώθ Ο ΩΝ Εικὼν Θεοῦ Η Υιός. h. e. *Dominus Deus Virtutum vel exercituum, qui eft imago Dei five filius.* Effigiem vero Imperatoris alicujus ab artifice, ut artis fuæ fpecimen proderet, fortuito adfculptam fuiffe, quæ cum cafu Pefcennium Nigrum referret, recentiorem quandam manum at minus peritam induxerit, ut Pefcennii nomen in ima regione adderet, quemadmodum & attentius gemmam intuenti diffimilitudo harum literarum a prioribus in oculos ftatim incurrat. Autor vero hic nihil decidit, fed cuilibet eligendi fententiam fibi probabiliorem liberrimum arbitrium relinquit, & nos cum eo relinquimus.

L' ART DE GUERIR LES MALADIES DES OS par J. L. PETIT, Chirurgien juré à Paris.

i. e.

ARS MEDENDI MORBIS OSSIUM, TRADITA a J. L. PETITO, Chirurgo jurato Parifienfi.

Lu-

Lutetiæ Parisiorum, apud Laurentium D'Houry, 1705. in 12.
Constat 13. plagul.

PRimum hoc specimen est, quod in lucem publicam edidit Author, quodque Chirurgiæ Studiosis non potest esse non acceptum. Dividitur in quinque libros, quorum primus *Luxationum* Theoriam & Praxin sistit; secundus *Fracturas* omnes, quas corporis partes duræ, cranium si excipias, patiuntur, exhibet; tertius de *Exostosi* & *Carie* tractat; quartus diversas *Anchyloseos* species & *Dentium* morbos adumbrat; & quintus *Rachitidem* explicat. Nos ex primo libro quædam delibabimus.

Cum variæ prostent machinæ, quibus brachium luxatum restitui solet, nulla vero adeo perfecta esse dicatur Authori, quæ vel extensioni vel reductioni brachii luxati rite adornandæ ex asse satisfaciat, novam hic adinvenit machinam, cujus iconem ligno incidi curavit, & pag. 83 oculis exhibet; eamque nos æri incisam L. B. in Tab. IV Figura 9 sistimus. Scilicet CCCC Sella est, quatuor columnis AM, AN, AO, AP, insistens. Expers illa est fulcimenti firmi, cui dorsum innitatur, potest tamen hoc facile parari, si claviculæ ligneæ DD vel per M & N, vel per O & P trajiciantur, prout dextrum aut sinistrum brachium fuerit læsum. Tertia clavicula E semper per N & P trajicitur, linteo obvolvenda, cui brachium sanum alligari debet, ne Chirurgo inter operandum impedimento sit. KK machina est in modum Lunæ falcatæ efformata, duabus alis amplis XX gaudens, quæ corio obducenda, tomentoque infarcienda, ne ægrum lædat, cardinibus suis duarum columnarum foraminibus R & I inhæret. Ubi vero crassissima omnium existit, magnum habet foramen quadratum F, pro accommodata extremitate Z recipienda alterius machinæ, quæ trochleis SS & apto manubrio T trochlearum funiculum V super aliam trochleam circumducendi & attrahendi habetur instructa. Jam insideat æger sellæ, tergum MN & pectus I versus obvertens, brachiumque sinistrum luxatum ita imponat arcus medio KK, ut hujus pars crassior axillæ subjiciatur, alæ autem scapulam & pectus amplectantur, tunc trochleæ ei alligentur laqueo, qui brachio adaptatus est, trahaturque trochleæ superioris funiculus, seu potius ope ma-

TAB. IV. Fig. 10.

nubrii super hujus trochleam versetur. Sic enim tuto membrum extendi potest per gradus, in quantum rota, manubrium retinens, dentata est, simulque elatere tali instructa, quo resilire impediatur. Facta igitur extensione, posterioris machinæ extremum Y deprimatur, funisque trochlearum relaxetur, atque reductio erit peracta.

L'APPAREIL COMMODE EN FAVEUR DES jeunes Chirurgiens, par Monsieur CLERC, Medecin ordinaire du Roy.

i. e.

APPARATUS COMMODUS IN USUM Juniorum Chirurgorum adornatus a CLERICO, Archiatro Regio.

Lutetiæ Parisiorum, apud Johannem Baptistam Delespine, 1700. in 12.

Constat 13 plag. & figur. ænearum Tabulis 48.

CUm Apparatus Chirurgicus bene vel male ægro applicatus, huic non minus vel fiduciam & spem sanitatis recuperandæ concitare, & animi tranquillitatem conciliare, vel metum male cessuræ curæ incutere, quam Chirurgi etiam existimationem vel conservare, vel famæ detrahere aptus sit; infinitus autem fasciationum numerus quemvis a Chirurgiæ studio deterrere possit; operæ pretium duxit Author Clarissimus, facili methodo Apparatum illum omnem oculis sistere, ejusq; applicandi modum genuine inculcare. Postquam igitur in Præfamine præcepta quædam generalia suppeditavit, in ipso tractatu, quem adeo sero ad nos pervenisse dolemus, omnes Apparatus cunctis operationibus Chirurgicis convenientes seorsim explicat; qui cum multum sæpe negotii facessant, partim ob ingentem eorum copiam, partim quod juniores Chirurgi illis nondum adeo sint adsueti; omnes partes vel instrumenta, quæ ad integrum apparatum requiruntur, juxta ordinem, quo applicari debent, traducto filo sibi invicem alligavit, numeris eadem distinguendo. Ut specimen
TAB. IV. exhibeamus, ex quo de reliquis L. B. facile sit judicium, Figuram
Fig. II. Authoris XI, hic sistere integrum visum fuit. Scilicet sit *Anevrisma*

ma curandum, ubi arteria pro ſanguine congrumato eximendo aperienda venit, & ſequens apparatus requiritur:

Num. 1. repræſentat *anevrisma*

A. *Arteriam* brachii.

b. *Tumorem* ſeu ſaccum a ſanguine ſenſim collecto formatum.

c. c. *Ligaturas arteriæ* infra & ſupra anevriſma. Scilicet denudato tumore trajicitur ſub arteria primum ſupra anevrisma acus incurva obtuſa cum filo craſſiore incerato, conſtringitur tum arteria filo per ſimplicem nodum, cui ſuperponitur parvum ſplenium lineum, duobus nodis conſtringendum; id quod deinde etiam in arteria infra anevrisma faciendum eſt. Quanquam rectius videatur Authori, ſplenium in ſuperiori ligatura omittere; ne, ſplenio exſiccato & graciteſcente, ligatura laxetur, & ſanguis prorumpat.

Num. 2. 2. ſiſtunt duo *lintea carpta*, pulveribus adſtringentibus conſperſa, in vulnus, exemto ſanguine congrumato, ingerenda.

Num. 3. 3. exhibent *duo plumaceola ovalia*, pulveribus adſtringentibus conſperſa, linteis carptis imponenda.

Num. 4. ſequitur *emplaſtrum*, omnia contegens, ex utroque latere inciſum, ut brachii plicis eo commodius poſſit applicari.

Num. 5. depingit *linteum ſciſſum ſeu cancrum*, 4. extremitatum, cujus medium emplaſtro in plicatura cubiti imponitur, extremitates vero circa brachium obvolvuntur.

Num. 6. repræſentatur *faſcia* ſex ulnis longa, & pollice, vel duobus digitis transverſis lata, conglomerata, parti circumliganda. Inchoatur hæc ligatura aliquot circuitibus ſub cubito, & poſtquam dicto apparatui

Num. 7. *parvum ſplenium*, ad modum ſpleniorum venæ ſectæ imponendorum formatum, ſed paulo craſſius, & juxta arteriæ longitudinem usque ſub axillis aliud

Num.

Num. 8. *splenium longitudinale*, crassum, tribus digitis transversalibus latum, pro sanguinis in arteria impetu refrænando, & ligaturæ strictura moderanda, appositum fuerit, circumducitur fascia Num. 6 variis circuitibus in plicatura cubiti, (ut post venam sectam fieri solet,) & in modum asciæ ad brachii longitudinem super splenium longitudinale, quæ vel circa brachii summitatem vel pectus circumvolvitur & firmatur. Tandem

Num. 9. requiritur *pulvinar* molle, cui brachium ægri paulo inflexum, ita ut manus altius sita sit, quam cubitus, dum ille lectum petiit, imponatur.

Injungendum interim est ægro, ut flectat subinde & extendat manum, ne hæc ob materiam tartaream in articulo coacervatam & inspissatam se movendi perdat potentiam.

De cætero Apparatus hic quam tardissime est removendus.

TRAITE' DES ALIMENTS &c.

i. e.

TRACTATUS DE ALIMENTIS, AUTORE LUDOVICO LEMERY, Doctore Regente Facultatis Medicæ Parisiensis & Academiæ Societatis Regiæ Membro. Editio secunda.

Parisiis, apud Petrum Witte, A. 1705. in 12.
Constat Alph. 1 plag. 11.

QUam methodum *Autor* nobilissimus in Alimentis describendis insistat, & quæ principia constitutiva iisdem assignet, cum jamjam primam hujus Tractatus editionem in *Actis A. 1703, p. 396* recensendo satis indigitaverimus, non aliud postulari nunc a nobis posse videtur, quam ut differentiam, qua editio posterior a priori distat, vel illa potius præstat, breviter exponamus. Scilicet, præter varias etymologias omissas, quæ allusionibus potiori jure merebantur accenseri, in præsenti potissimum nonnulla hinc inde mutata, alibi vero plura de novo adjecta deprehenduntur. Mutatio si ullibi facta, certe in principiis, quæ ars chymica ex esculentis eli-

elicit, vel numero, vel proportione determinandis, ſubinde advertitur inſignis, in quantum v. g. Pyra & Fungi non multo oleo & ſale eſſentiali, ſed illa mediocri olei quantitate, multo autem ſale eſſentiali ac phlegmate conſtare, hi vero in deſtillatione multum olei, ſalis volatilis alcalici atque phlegmatis ſuppeditare perhibentur. Neque Cepis multa ſalis volatilis acidi, & mediocris olei quantitas adſcribitur, verum ex iisdem deſtillatis multum acidi & phlegmatis, parum autem olei & ſalis volatilis alcalici obtineri aſſeritur: prout Sorbis non multum, ſed parum olei, e diverſo Ribibus non parum, ſed multum olei, cum multo ſale eſſentiali ac phlegmate attribuitur. Quæ autem de novo acceſſerunt, ſunt vel integra capita, cum annotationibus interpoſita, vel pauca annotationibus prioribus interſperſa, vel ſub calcem denique ſubjuncta. *Pars* namque *prima* integris omnino capitibus & annotationibus de *Azarolis*, *Berberibus*, *Apio dulci*, *Valerianella*, *Saxifraga*, *Baſilico*, *Coronopo*, *& Catechu*, æque ac *altera* de *Phaſiana*, *Turdis*, *Gruibus*, *Coturnicibus*, *Fundulo*, *Polypis*, *Lupo marino*, *Mugili*, *Delphino*, *Cochleis*, *Caſtoreo*, & *Viperis*, habetur locupletata. Ex iis hinc, quæ annotationibus aliquando occurrunt addita, conſideraſſe ſufficiat, efficaciam potus Caffé ebrietatem impediendi aut ſaltem imminuendi, quæ ante ab alcali quodam, acidos vini vapores abſorbente ac præcipitante, tantummodo petebatur, nunc ab ejusdem ſimul vi tam ventriculum corroborandi & adſtringendi, per conſequens vaporum per poros ventriculi ad vaſcula ſanguinea & cerebrum tranſitum intercipiendi, quam ventriculi digeſtionem accelerandi, deſumi. Tandem non ultimum incrementum *Diſſertatio de nutritione oſſium* affert, quæ una cum *tribus Epiſtolis* adverſus librum de generatione vermium in corpore humano ſubnectitur. In Diſſertatione quemadmodum oſſium ſoliditas ac durities multis præcipue particulis terreis, beneficio pauci olei, phlegmatis & ſalis volatilis arctius cohærentibus, adjudicatur: ita nutritio eorundem a tali ſucco, qui ſapore gratus nullam ventriculo creet nauſeam, quique gelatinoſus ab arteriolis intra oſſium veſiculas depoſitus, harum parietibus agglutinetur, ac interventu caloris magis magisque inſpiſſetur, quousque debitam oſſis ſoliditatem acquiſiverit, unice derivatur; medulla oſſium ab officio ipſa nutriendi penitus ſecluſa,

quod oleum ejus subtile, linguæ quidem, non autem ventriculo arridens, ope caloris nulla ratione coagulari queat, sed fluidius potius redditum ad fibras osseas demittatur, ut majorem hisce flexibilitatem conciliet conservetque. Epistolarum autem additarum quia prima ea ipsa est, quæ *Nicolao Andry* ansam præbuit, *Dilucidationem* suam, in *Actis nostris anno elapso* p. 345 jam commemoratam, sub Anonymi titulo in lucem edendi, L. B. haud frustra hariolabitur, in duabus posterioribus, ad Dn. Boudin pariter datis, dictam Dilucidationem ad examen vocari.

ADRIANI RELANDI DE RELIGIONE Mohammedica Libri duo.

Ultrajecti, apud Gu. Brœdelet, 1705. in 8.

Constat 16 plagulis.

ETsi commentis vulgo annumeretur insulsis Mohammedanorum religio, non omni tamen eam veritatis carere specie, vel ex eo quis suspicabitur facile, quod per tam vasta sese diffuderit terrarum spatia, nec raro inde periculum fuerit Christianis, cum inter Turcas, tum in vicinia eorum degentibus, si vel maxime *Adami Neuseri* aliorumque Apostatarum nefandorum exempla præterirentur. E re itaque Ecclesiæ fore existimamus, accuratiori si pensetur trutina, quid vere de Deo rebusque divinis sentiant Islamitæ, ne aerem verberemus ea confutando, quæ sacris suis turpi adversariorum calumnia affricari, haut raro conqueruntur. Eo excitatus Clarissimus Auctor studio, ipsos religionis Arabum fontes, missis versionum rivulis, strenue sectatus est, multaque Mohammedanorum advertit lectione, pessimum quidem esse & Christianismo exitialem Islamismum, quemque detestari debeat omnis, qui Christum amet, & fidem habeat sacro Codici; nihilo tamen minus hanc quoque religionem, eadem plane sorte, qua pleræque aliæ, Judaica, Christiana & Protestantium, ab adversariis suis nec bene esse perceptam, nec justis semper calumniis oneratam. Cujus si investigetur origo mali, potissimam in linguæ Arabicæ inscitia versari culpam, cum a plerisque Theologiæ cultoribus habeatur inutilis, qui parum cogitent, quantopere præpostero hoc judicio famæ de-

derogent ac prudentiæ Virorum, qui ei addiſcendæ & promovendæ tam ſedulam operam navarunt, Pocockii, Bocharti, Erpenii, Golii, Caſtelli, Hottingeri aliorumque, neque recordentur, loca tot difficilia in Jobo, in Prophetis, in aliis Scripturæ libris, non aliunde lucem accepiſſe, niſi ex lingua Arabica. Perſuaſione tamen hac falſiſſima id eveniſſe, ut ſi quis juvenum ſacrarum Literarum ſtudio ſe conſecret, & generoſo quodam ardore intelligendi religionem Mohammedicam inflammetur, ſtatim amandetur ad legendum Hoornbeeckii Summam Controverſiarum, Johannis Andreæ Mauri Confuſionem Sectæ Mahometanæ, Forbeſii Inſtruct. Theol. Libr. IV, Omii Turciſmum reſeratum, Alcoranum a Roberto Retenenſi verſum, alioſque, qui in hoc argumento vehementer hallucinati ſint. Illos enim, vel linguæ Arabicæ defectu, ſecutos eſſe Græcos, quorum fidem invidia pariter ac ignorantia reddat dubiam, vel in ipſa Alcorani interpretatione a vero quandoque aberraſſe. Quod ut evinceret, Libro I de Religione Mohammedica orbi literato exhibuit Compendium MStum admodum elegans, cui genealogiam præmiſit Mohammedis ex codice Turcico MSto, usque ad Noachum deductam, adpoſita textui e regione verſione Latina, eruditisque paſſim adſperſis rerum Islamiticarum floribus. Compendium hoc diſſilit in *Partem Theoreticam*, quæ agit de Fide in Deum, de Angelis, de Libris Divinis, de Legatis Dei, de Die noviſſimo, de Decreto Dei; & in *Partem Practicam*, quæ circa Luſtrationes, Preces, Eleemoſynas, Jejunia & Peregrinationem Meccanam occupatur. Omnia hæc fidei Mohammedicæ capita ab auctore ſuo, cujus nomen latet, tam caute ac ſobrie proponuntur, ut plane alia, quam qua vulgo induta creditur, facie compareat, ſicuti a Clariſſimo Relando *Libro Secundo* diſtinctius compluribus obſervationibus demonſtratur. Quæ cum infra tangantur, & reliqua Islamitarum placita non adeo ignota ſint, tantum ex notis doctiſſimi Editoris quaſdam ſpeciminis loco excerpemus, unde de cæteris B. L. ferat judicium. Pag. 18 controverſiam diu & magna animorum contentione inter Mohammedanos agitatam, num Alcoranus creatus ſit vel increatus? ita componit, ut tutiſſime illos incedere ſtatuat, qui verbis Corani adhærentes dicant, illum poſitum vel demiſſum eſſe, & de creatio-

tione sileant. Pag. 22 animadvertit de Hottingero, quod in Histor. Orient. p. 22 ex Kessæo referat, XXI libros ad Adamum a Deo demissos, cum Mohammedani, quos Clarissimus Autor vidit, tantum X memorent, neque Kessæi verba talem sensum postulent. Ibidem de Enocho ex Taarich & dissertatiuncula Arabica MStis observat, quod Turcis dicatur Idris, ob præclaram, qua polluit, scientiam. Etsi enim sartor, uti tradunt, fuerit, qui in singulis diebus perfecerit togam, Spiritu tamen sapientiæ & prophetico fuisse donatum, eo quod frequenter inter operationes illud سبحان الله *Laus Deo*, ingeminarit. Superatis autem annis 365, vivum adscendisse in cœlum, die X mensis Moharram. Pag. 26 ostendit, Pœnam Sepulchri Mohammedanis idem esse, quod Judæorum חבוט הקבר, & peragi a duobus Angelis Monkir & Nakir, qui reos, præmisso examine, plectant. Pag. 35 collata cum pag. 161 ex Taarich suo elegantem producit locum de Servatoris persona & officio: & de morte quidem observat, Arabes licet asserant, Christum sublatum esse in cœlum, cum Judæi illum interficere studerent, non tamen mortem ipsam Mohammedem, uti vulgo creditur, negasse. Genealogia quoque subjicitur ex eodem Auctore, ad Adamum usque deducta, quæ in multis quidem consentit sacris Literis, non omnibus tamen destituitur antichronismis aliisque erroribus: sicuti & nomen Christi non ab ungendo, sed a peregrinando derivetur. Pag. 54 animadvertit, Sunnam idem esse Mohammedanis, quod Mischna Judæis, quæ dicta & facta Mohammedis in Alcorano non memorata, sed traditione propagata complectatur. Ibidem prolixius lotionum Islamitarum ritus, & statuta eis tempora describuntur. Pag. 58 agit de circumcisione, seu potius incisione fœminarum, qua ratione ab alia peragatur muliere, ostenditque ex Galeno, etiam Ægyptiis hanc in usu fuisse ceremoniam. Pag. 86 & p. 153 interpretatur Caravanarum institutum, quo tempore, quo loco, quibus præparationibus, quo ritu in æde Caba urbis Meccæ sacris operam dent: negat autem, peregrinationem hanc Meccanam suscipi a Turcis, quasi visitatum sepulchrum Mohammedis eo contenderent sicuti Grelotus in Itin. Const. p. 109, Leonicus Chalcocondylas Hist. l. III, Volaterranus, Hieronymus Osorius, aliique sibi persuaserint; contrarium enim

Al-

Albertum Bobovium in Liturg. Turcar. pag. 11 ſatis accurate demonſtraſſe. Porro Libro II adfert XL ἐγκλήματα falſò Mohammedanis exprobrata, quæ inter primaria ſunt, quod credant unumquemque in ſua religione poſſe ſervari, Deum eſſe corporeum & mali auctorem, creata eſſe adoranda, non dari providentiam nec infernum, inter Angelos dari fœminas, mulieres non eſſe intraturas Paradiſum, & alia, quibus grandes Alcorano in Hiſtoria Sacra, e. g. de Maria, de Hamane, Moſe, lapſus objiciuntur. Argumentorum, quibus id evincat, robur arbitrio aliorum relinquimus. Nonnunquam Thomæ Hyde & Pocockii ſequitur auctoritatem; quandoque etiam Viros in literatura Arabica celebres, Hinckelmannum, Marraccium aliosque virgula notat cenſoria, omnium maxime invehitur in Græcos, & qui ex interpretibus de religione hac judicium tulerunt. Ita ſtatim ſub initium ſeſe opponit Nicolao de Cuſa, Hoornbeeckio, Voetio, Maccovio, Flockenio, Hornio, Vigenerio, Leonico Chalcocondylæ, Bellarmino, Gualthero, Thomæ a Jeſu, Angelo de S. Joſeph ſeu de la Broſſe inter Arabes quindecim annis verſato & linguæ hujus perito, quod tenaciter adeo defendant, Mohammedanos, unumquemque in ſua religione ſalvari poſſe, ſtatuere.

MAXIMES DU DROIT CANONIQUE DE France &c.

h. e.

PRÆCEPTA JURIS CANONICI GALLIÆ, Autore LUDOVICO DU BOIS, plurimis Obſervationibus aucta, per DIONYSIUM SIMONEM. Tomi II. Editio quinta auctior & correctior.

Pariſiis, apud Jo. & Mich. Guignard, 1703, in 8.

Conſtat 3 Alphab. 6 pl.

CUm primum Inſtitutiones has Juris Canonici, ad uſum Eccleſiarum Gallicarum imprimis compoſitas, ederet Clar. Simon, nomen Autoris non adjecit; poſtea vero accuratius earum exemplar a Pinſonio nactus, non ulterius diſſimulandum duxit, celeberrimum Du Bois

Colberti juſſu operi huic manus adhibuiſſe, quod ſine dubio perfectius Simone judice prodiiſſet, niſi fati vis anno 1670 Autorem mortalitati & curis his exemiſſet. Primum ergo Tomum Ludovico Du Bois debemus, alterum Dionyſio Simoni, qui & priori ſuas addidit obſervationes, elegantiſſimas ſane, quæ Autorem partim emendant, partim reſtringunt, plerumque illuſtrant. Ita cum Du Bois cap. 3 Carolum V Imperatorem dixiſſet ab Alexandro V Pontifice jus obtinuiſſe, ſummas dignitates Eccleſiarum Cathedralium libere conferendi, recte obſervat Simon p. 102, Imperatorem ab hoc Pontifice id impetrare non potuiſſe, qui integro ſeculo ante, quam Carolus admoveretur Imperio, ſanctæ Sedi præfuiſſet. Cæterum in tres partes Tomus I abit. Prima perſonas Eccleſiaſticas conſiderat, ubi Clariſſimus Du Bois Jura Epiſcoporum c. 1, & Abbatum c. 2 tradit, cap. 3 de Capitulis, Dignitatibus & Canonicis, c. 4 de Parochis, c. 5 de Prioribus, Capellanis aliisque beneficiariis agit, & ſingulorum officium, prærogativas, differentias, ætatem, poteſtatemque ſecundum Canones & Jura Eccleſiæ Gallicæ explicat. Altera pars ad res Eccleſiaſticas ſpectat, & tribus capitibus de Jure Eccleſiarum Cathedralium & Collegialium, Abbatiarum & Prioratuum, ac Seminariorum abſolvitur. Tertia pars Leges Eccleſiaſticas, quarum præcipua inter Gallos eſt autoritas, recenſet & explicat. Quo pertinent imprimis Sanctio Pragmatica, de qua Tit. 1, & Concordata Nationis Gallicæ, de quibus Tit. 3 Autor diſſerit. Illa in conventu Biturige habito, ex articulis Concilii Baſileenſis ad uſum Galliæ accommodatis, a Carolo VII collecta, & publica autoritate confirmata, Pontificis poteſtatem valde debilitavit; quare nec quievit Romana Curia, donec per Concordata Gallica, plurima immutarentur. Hæc Leo X Franciſco I extorſit, qui bello cum Carolo V impeditus, tempori, & Pontifici interdictum minanti cedere coactus eſt, repugnantibus fruſtra Academiis & Parlamentis Galliæ. Atque his Concordatis hodie ſtandum eſſe monet Autor, excepto articulo de Beneficiis vacantibus. v. pag. 379, Sanctioni autem Pragmaticæ, ubi ea per Concordata non mutata eſt. vid. p. 229. 370. Exemplum mutationis circa privilegia Graduatorum ſpecialia p. 273 ſeqq. exhibet, & per 23 capita, in quæ Titulus primus dividitur, ſingulos articulos Pragmaticæ Sanctionis cum Concordatis Nationis

nis Gallicæ prolixe confert. Titulus II Concordata Nationis Germanicæ respicit, quorum hoc loco facienda erat mentio, quia in iis comprehenduntur Ecclesiæ Tullensis & Verdunensis, ut suffraganeæ Archi-Episcopi Trevirensis, Metensis quoque, in quibus ex indultu Alex. VII & Clem. IX Regi Galliæ jus competit nominandi Episcopos. Quod, ut & alia beneficia Ecclesiæ Gallicæ concessa, Pontificem non posse revocare, tuetur p. 366. Tit. IV versatur circa regulas Cancellariæ, ex quibus sibi vacantia in mensibus Papalibus Beneficia Ecclesiastica conferendi potestatem vindicat Pontifex per Britanniam minorem. Hæc enim provincia per edictum Henrici II de anno 1550 art. 9 Pontificis relicta obsequio est, nec Concordatis Nationis Gallicæ comprehenditur. vid. p. 385. Denique Titul. V Jus Patronatus tam Laicum quam Ecclesiasticum exponit, ubi notari meretur, causas Patronatus laici Judici seculari in Gallia vindicari p. 402. Nec Pontificem huic juri posse derogare, sive Patronus ex communi jure, sive ex privilegio Patronatus jus obtinuerit. Atque id pertinet ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ, quas passim Autor tuetur ac strenue vindicat, sive ad jus Regis aut regni contra Pontificem, sive ad libertatem & privilegia Episcoporum Galliæ pertineant. Sic p. 61 seq. Regi imperium in Episcopos, & dominium directum feudorum Ecclesiasticorum asserit, eidem jus Patronatus Ecclesiarum Cathedralium p. 159, & Collegialium, quæ sine ipsius consensu, ut loquuntur, secularisatæ sunt, p. 74, in terris Concordati, nec non Metis, Tulli, & Verduni vi indulti p. 300 vindicat, Jus item condendi ordinationes de disciplina p. 209 & beneficiis Ecclesiasticis p. 206, ac immunitatem ab omni excommunicatione, plenissime adstruit p. 352. Huc & pertinet, quod in Gallia non valeant Concilia, nisi quatenus statui reipublicæ conveniunt, secundum Autorem p. 213, nec bullæ Pontificis, nisi accedentibus literis Regis patentibus p 209. 227, nec interdicta contra regnum, provincias aut subditos Regios p. 352, 356. Præterea plenissimum est hoc opusculum observationum elegantissimarum, ad Statum publicum & Jus privatum Galliæ pertinentium, ex quibus quæ de Episcopis sub diversis Parlamentis p. 53. de Parocho testamentum valide recipiente p. 146, de usuris usurarum ab administrationibus

bo-

bonorum Ecclesiasticorum præstandis p. 188 occurrunt, imprimis legi merentur. Sed hæc de Tomo primo monuisse sufficiet. Alterum, ut diximus, Celeberrimus Simon addidit, ut quas omiserat Du Bois, materias suppleret, & plenum ac perfectum Juris Canonici compendium Lectori exhibere. Qua in re quid præstiterit Vir Clarissimus, facile ex iis, quæ de annotationibus ejus ad Tom. I diximus, colligi potest. Non enim minore elegantia, eruditione & ingenio hanc partem composuit, ac alteram exornavit, sed uti in alieno opere illustrando, ita in suo quoque judicium & industriam rerumque Gallicarum peritiam singularem ostendit. Verum cum Titulorum seriem materiasque prolixe exponere, instituti nostri ratio non permittat, ex pluribus, quæ ubique occurrunt notabilibus aliqua saltem speciminis loco adjiciemus. Legatorum nempe Pontificis potestatem in Gallia limitatam docet p. 45. Declarationem Regis de dote personarum, quæ religiosam vitam amplectuntur, temperanda, p. 91. seqq. exhibet. Regulas Cancellariæ in Gallia receptas recenset & explicat p. 323 seqq. Ad Jus privatum spectant observationes de primogenitis, pro quibus in Gallia non habentur legitimati per subsequentes secundas nuptias, si ex priori matrimonio filius licet natu minor superfit p. 362; de matrimonio invitis parentibus contracto, ex quo qui nascitur, illegitimus habetur p. 362; de matrimonio cum hæreticis vetito p. 389; de computatione Canonica in materiis civilibus quoque recepta p. 380; de liberis conjugum, postquam parentes monasticam vitam elegerunt, susceptis p. 434; de dote adulteræ, utrum ad patrem revertatur, nec ne? p. 428 seqq.; de matrimonio cum uxoris sorore, accedente dispensatione Regis permisso p. 412; de nuptiis cum patruo magno in Lusitania licitis p. 376, aliæque quam plurimæ passim obviæ. Quas uti brevitatis studio omittimus, ita non perdituros eos operam, qui Juris Canonici amœnitates & Legum ac Consuetudinum Gallicarum notitiam suo pretio æstimant, si ipsas hasce Du Bois & Simonis Institutiones integras evolvant, certissime sumus persuasi.

JOHANNIS CONRADI BECKERI, PHIL. & MED. D. Tractus Asfeld. Medici Ordinarii, Paradoxum Medico-Legale de Submersorum morte sine pota aqua.

Gies-

Giessæ Hassorum, typis Henningi Mulleri, 1704, in 8.
Constat 10 plagulis.

ETiamsi hactenus creditum fuerit, vivos homines aquæ submersos ventrem totum aqua plenum ac tumentem habere, adeo ut, deficiente in submersorum cavitatibus aqua, mortis extra aquam aliunde illatæ, demortuique in aquam projectionis probabilis nascatur suspicio; Author tamen Clarissimus quatuor observationibus, una in cane, reliquis in hominibus factis, in quibus pulmones & intestina aqua vacua, ventriculus chylum pauca aqua dilutum continens fuit repertus, adductus, in eam abiit opinionem, sub aquis neminem aquæ haustu perire, petitum vero e pulmonibus ac intestinis aqua vacuis argumentum, ad negandam sub aqua suffocationem & ad præsumendam cædis suspicionem, temere adhiberi. Præter experientiam vero hanc, rationes varias allegat, ob quas aqua in pulmones & intestina irruere non possit; & unumquemque observasse confidit, se vel metu perculsum, vel improviso periculo expositum, vehementius avidiusque ducere spiritum, eundemque cum impetu impulsum diutius retinere. Jam in suffocationis periculo illapsus cum impetu aër ad extremam pulmones magnitudinem extendit, & vesiculas eorum usque eo inflat, ut bronchiorum cartilagines a se invicem abductæ bronchia protendant, ipsi vero pulmones, adducta interiori tracheæ membrana, truncum ipsius paululum elongent, ac ipsam epiglottidem fibris muscularibus attrahant, rimulæque firmiter incumbentem retineant. Adde quod eadem epiglottis ab incumbente etiam fortiterque premente aqua rimulæ applicata teneatur, ut adeo retrudi attollique hæc, & ad systolem redire pulmones fibræque musculares non possint. Quamobrem nec exterior pulmones cingens membrana, nec fibræ musculares vesicularum ad extremam magnitudinem extensæ, tanta pollere vi existimari possunt, qua resiliant, se contrahant, & epiglottidem attollant. Cui rei etiam diaphragma suffragatur, quod in suffocationis periculo semel deorsum motum, redire in fornicem nescit; siquidem costæ, quibus illud in tota circumferentia affixum est, musculorum ope elevatæ resilire & thoracem angustare nequeunt, ab incluso cohibitoque aëre impeditæ.

Ex quibus constat, fluctibus expositum hominem aërem inspiratum non expellere, sed potius cohibere, & ad maturandam mortis horam comprimere cogi; cum reliqui morte naturali obeuntes expirando vitam ponant, quam inspirando inchoaverant. Aer enim sic cohibitus, inque pulmonibus moram nectens, a pectoris calore expanditur, in elatere suo augetur, vesiculas dilatat, pulmones secundum omnes dimensiones distendit, vasa sanguifera comprimit, & coarctat, ejiciendum e dextro ventriculo cordis sanguinem arcet, illapsum partim reprimit, partim retinet inque grumos cogit; verbo, circularem vitalemque istius motum impedit. Quemadmodum autem extra aquam, respiratione abolita, animalia per tempus aliquod vitam continuare, vel ad eandem revocari, experimenta machinæ Boylianæ ope instituta abunde testantur; ita dubium nullum est, in aqua vivere pariter posse submersos, licet per pauxillum tempus. Hactenus dictis probavit Author Clarissimus abunde, nullam aquam ad pulmones penetrare posse; eandem vero nec ad intestina descendere, eam ob causam putat, quia cessante respiratione, deglutitio ab aëre juvanda insimul feriatur. Distentis autem eo, ut dictum, modo pulmonibus & aspera arteria, œsophagus itidem, huic immediate adjacens, & ventriculi orificium sinistrum comprimitur & arctatur; imo & sanguine in motu circulari impedito, vasa intumescunt, partesque ita stringuntur, ut angustiores fiant. Pauxillum tamen illud aquæ, quod in ventriculo reperitur, primis forsan immersionis momentis, antequam stagnatio, reliquaque adducta phænomena accesserint, delapsum esse, probabile videtur. Nec sola denegata respiratio illabi aquam in pulmones ac intestina prohibet, sed ipsa sibi aditum præcludit aqua. Sua enim gravitate epiglottidem deprimit, particulis elasticis ac impetuoso in os illapsu fauces musculosque distendit, malas extrudit, linguam comprimit, ita ut fibræ musculorum se constringere nesciant; gulæ substantiam nerveam, palato faucibusque continuam, propter partium oris extensionem distendit, sive adducit, sicque gulam coarctat. Quod eo facilius factu est, quo magis gula a stagnante sanguine vasisque intumescentibus comprimitur. Imo etiamsi pateat aliquantulum gula, aqua tamen eam non ingreditur, propter aëris præsentiam, qui licet in ventriculo & intesti-

testinis rarus sit, irruenti tamen aquæ resistit, (quale phænomenon pariter in urceo vel vitro longioris colli aquæ immerso occurrit) & eo fortius resistit, quo magis illa a diaphragmate comprimuntur, quo minor est, distentis & inertibus faucium musculis, aquæ versus gulam propulsio, quove angustior facta per gulam via existit.

Hæc de opusculo satis; illud adhuc monendum restat, quod adjecta sit eidem Dodecas observationum circumstantiis curaque rarissimarum; ex quibus primam recensuisse, speciminis loco sufficiet. Scilicet puer, qui per duos a nativitate annos satis commode valuerat, tandem difficulter spirare incipit, malo indies ingravescente; attolli justo plus thoracem observat, scalas non sine difficultate trahendi spiritus ascendit, de ventris dolore conqueritur, tussique ac calore subinde redeunte, & a pastu repleri sentit præcordia. Quanquam autem alii a lumbricis prodire symptomata crediderint, alii phthisin accusaverint, alii stomachi imbecillitatem causam esse pronuntiaverint; post mortem tamen pueri, vix quintum annum attingentis, observatum fuit, intestina cartilagini ensiformi, & hypochondriis ac inguinibus firmiter fuisse annexa, omentum computruisse, & abdomen ventriculo, liene & hepate fuisse destitutum; quæ tamen in pectoris cavitate fuerunt reperta, ita ut mediastino deficiente, toti pulmones cum corde ac hepate dextrum, ventriculus & lien sinistrum latus occupaverit.

OSSERVATIONI SOPRA IL LIBRO DELLA Felsina Pittrice &c.

i. e.

OBSERVATIONES IN LIBRUM, QUI FELSINA (Bononia) Pictoria, seu Linteum pictorium inscribitur; ad defendendum Raphaelem Urbinatem, Caraccios, horumq; Scholam, publicata, inque Epistolas septem divisa a D. VINCENTIO VICTORIA, Patritio Valentiano, Canonico Xativano.

Romæ, apud Cajetanum Zenobium, Clementis XI P. S. Cælatorem, 1703, in 8vo. Constant plagulis $7\frac{1}{2}$.

 Qua

QUa ratione inductus sit ad publicandas has Observationes Autor Nobilissimus, Præfatione Lectorem docet. Nempe cum artis pictoriæ perficiendæ causa, Romæ apud insignem Virum Carolum Marattam, Raphaelis Urbinatis imitatorem, una cum Illustrissimo Horatio Albani, Clementis XI P. S. Fratre versatus esset, accepissetque deinde in Hispania hujus literas, quibus de libro, *Felsina pittrice*, vitas pictorum Bononiensium complexo, judicium ferre juberetur, non tulit hic injurias, a Scriptore libri istius, Raphaeli Urbinati cæterisque pictoribus præstantissimis illatas, sed eas septem his Epistolis ad Illustrissimum Albanum missis depellendas judicavit. Quarum prima & secunda de Raphaele Urbinate, tertia de Caracciis, de Albano quarta, quinta de Dominico Zamperio seu Domenichino, sexta de Ludovico Caraccio & Guidone Renio exponit, septima denique data opera Urbinatem Raphaelem ab indigno nomine pocillatoris Urbinatis (di Boccalajo Urbinate) quod adversarius Autor ei imposuerat, defendit eo argumento, quod Raphael, ille pictorum facile princeps, nunquam eo se demiserit, ut vasa ejusmodi figulina (boccali) pingeret, a quibus id nominis ei male dederit alter. Qui idem, ut de momento controversiæ etiam nonnihil afferamus ex Epistola potissimum secunda, pictoriam reprehendens Raphaelis, eam statuariam, Romanam, aridam, duram, ligneam, decolorem, humilem, indoctam seu ineptam causatus fuerat. Quibus omnibus criminationibus doctissime occurrit Nobilissimus Victoria; & primo quidem, quod statuarum antiquarum imitationem Raphaeli exprobrarit Adversarius, in eo hujus imperitiam artis condemnat, Raphaelemque eximie dilaudat. Romam autem ipsam, tanquam perpetuam pictorum excellentium scholam, Sicyonis & Athenarum Græcarum simillimam, magnopere commendat, fratresque duos Annibalem & Augustinum Caraccios, item Guidonem, Dominicinum, Albanum, Antonium, Augustini Caraccii filium, Lanfrancum, profert, qui Romæ, Raphaele magistro, artis præstantiam consecuti sint. Jam, ut pictoriam Raphaelis minime aridam aut ligneam, sed speciosam & eximiam fuisse ostendat, ad hujus tabulam præstantissimam provocat, hodie in sacello Regio Madriti asservatam, in qua Christus sit crucem humero portans, & cadens, iis coloribus eaque arte de-

depictus, ut affectus animi Servatoris ac Mariæ utriusque ad vivum quasi expressos nemo contemplari ac mirari queat satis, quemadmodum Vasarius in Vitis Pictorum Bononiensium digne descripserit. Quam eandem imaginem meruisse ait, indignante Adversario, Noster, ut a Philippo IV Rege, artis callentissimo, annuo reditu mille scutatorum a Monachis Panormitanis redimeretur, gratiaque referretur Superiori horum, qui tentatam, semper cum tumultu civitatis, deportationem solertia tandem sua perfecisset. Atque, ut porro coloribus quoque ornatissimam pictoriam confirmet Raphaelis, duas inprimis tabulas laudat, in cameris Vaticanis adhuc conspicuas, historias nempe Attilæ & S. Missæ, grandes illas & coloribus artificiosissime pulcherrimeque illustratas. In quo quidem argumento cum versatur, non potest non reprehendere Adversarium, qui colorem picturam putet, inque vita Joannis Francisci Centani (da Cento) cum hanc sententiam posuisset: centum de rebus, imaginem pictam ornantibus, nonaginta novem attulisse eum, qui coloris pulchritudinem præstitisset; ei hanc rationem subjiciat, quod propositi excellentiam pauci, iique docti, intelligant, colorem omnes, etiam de vulgo, sentiant. Denique in historia Attilæ, Leonem X P. S. pro S. Leone I depictum, inque aliis historiis Julium II positum a Raphaele, item in historiis S. Missæ Sacramenti, & Atheniensium Scholæ, Philosophos, Astrologos & Theologos esse conjunctos, quasi conciliaturos Philosophiam & Theologiam, vel aliud mysterium etiam sublimius occultatum, observat Noster, inter alia argumenta ideæ minime humilis, sed nobilis inprimis atque excellentis, quæ in Raphaele eluxerit. Quem eundem eruditissimum fuisse Virum, atque eleganti omni doctrina politum, inque optimis Scriptoribus legendis versatissimum, atque adeo una cum Michaele Angelo & Titiano, pictoribus excellentibus, inter præstantissimos ævi sui Scriptores annumeratum, denique propter excellentiam illam doctrinæ, a Leone X inter Purpuratos Patres pene cooptatum scribit Autor, vere eodem loco docens, pictoriam non esse, cum quis nudum sibi hominem ob oculos ponat, ejusque partem colorate delicateque imitetur ac describat, verum artem esse, quæ ab ingenio bonaque eruditione instructa sequatur ornate naturam, quæ-

que operibus ingeniose perfectis eximat se opificiorum vulgarium numero, nobilibusque scientiis inserat. Idcirco necessarias esse pictori multas artes, Poeticam, Historicam, Mathematicam, ipsamque Philosophiam, quippe qui opera Naturæ, affectus & mores docte debeat repræsentare, quemadmodum Leonardus Vinciensis bene præcipiat pictori, & Vitruvius etiam architecto. Tales fuisse Apellem cum sua Calumnia, Parrhasium cum suo Dæmone Atheniensi, Timantem cum suo Cyclope, tabulis docte descriptis, Plinio, Philostrato, Pausaniæque celebratis, Polygnotum quoque cum Porticu sua varie eruditeque picta sede Philosophorum: itemque recentiores Albanum, Dominicinum, alios, Poetarum præstantium ac Philosophorum æmulos, confirmat Autor, ipse ille idem non arte magis sua quam doctrina omni bona, si quid judicamus, profecto excellens. Cujus ad Epistolas has, docte, curiose, atque eleganter sane scriptas, Lectorem gustu quodam levi præparatum nunc dimittimus.

VITA DI S. EMIDIO, &c.

i. e.

VITA S. EMIDII, EPISCOPI ASCULANI ET Martyris, una cum Narratione rerum urbis Asculi, occasionem præbente S. VALENTINO MARTYRE, ejusdem Diacono, & primo gestorum hujus Sancti Scriptore, Composita a PAULO ANTONIO APPIANO, Soc. J. Editio secunda aucta atque emendata ab Autore.

Romæ, typis Bernabi, 1704, in 8.

Plagg. 28.

Liber hic, *Clementi XI P. M* hodie sedenti, dicatus, & ab Illustrissimo Magliabechio eximie nobis commendatus, complectitur, præter Introductionem, libros vel partes quatuor. Illa admodum Reverendus Autor exponit imprimis de *Vita S. Emidii* a *S. Valentino* scripta, quam ipse e codice MS. Vaticano exceptam & cum R. P. Conrado Janningho, celeberrimi Papebrochii in colligendis Sanctorum Vitis socio, communicarit, & ex amore adversus patriam ejusque Apostolum, S. Emidium, separatim in lu-

lucem ediderit: item de nomine Emidii, quem eundem in Martyrologio Romano *Emigdium*, in alio quodam MS. codice *Aimidium*, sive Æmidium, ab Asculanis sæpe *Amiddium* atque *Amelium*, pro Emidio, seu Æmilio, dici observat, verbaque ipsa Martyrologii ad diem Emidii festum, ponit hæc: *Asculi in Piceno S. Emigdii Episcopi, & Martyris, qui a S. Marcello Papa ordinatus Episcopus, & illuc ad prædicandum Evangelium missus, in confessione Christi sub Diocletiano Imperatore martyrii coronam accepit.* Libro autem ipso primo, gesta S. Emidii, ab infantia ad ingressum usque ejus in urbem Asculum, capitibus septem persequitur Autor. Secundo integro de urbe Asculo, id quod titulus libri præ se ferebat, exponit capitibus sex. Tertio res Emidii usque ad mortem ejus ac sociorum, itemque civitatis erga eundem venerationem, capitibus novem enarrat. Quarto denique, miracula ab Emidio defuncto patrata, cum adhortatione ad religionem S. Emidio præstandam, hujusque descriptione religionis, septem capitibus absolvit. Quam nos descriptionem, quia vitam ipsam non licet propter studium brevitatis, in compendium missam, e capite libri totius ultimo, exhibebimus. Moriturus nempe quidam Dal Monte (Montanum dicere liceat) ultima voluntate sua filiis religionem erga Sanctum hunc virum commendavit, ejusque modum ipse lingua tum usitata conscripsit, Noster autem e Chronico Asculano vetustissimo in linguam hodiernam & puriorem transtulit. Absolvitur autem modus ille celebrandi S. Emidii, decem præceptis. Primo vult Montanus, ut filii primo sibi natis nomen imponant Emidii, idque suis etiam mandent posteris, ne unquam deficiat in ipsorum familia, qui nomen hoc habeat. Secundo prohibet, ne quis nomen S. Emidii pronunciet profane, aut cum blasphemia vel perjurio. Quod si quid horum fecerit e domesticis aliquis, post duas tresve admonitiones, nisi resipuerit, domo ejiciatur, quantumvis videatur rebus domesticis utilis. Cum enim vituperabile sit, nominare cum contumelia personam honoratam, etsi ad nos non pertinentem: maxime fuerit incivilis, ingratus atque injustus, qui hoc modo nomen proferat S. Emidii, ejus, qui tanta in nos beneficia contulerit, qui præsens nobis in sacro suo deposito sit, quique *nos audiat & exaudiat*

de

de cœlo. Lex tertia hujus religionis præcipit, ut habeant in conclavi, minori vel majori, S. Emidii imaginem, vel descriptam in charta, vel in tabula pictam; utque e collo suspensum gestent exemplum monetæ istius vulgatæ, in qua est Sancti hujus effigies expressa, quasi Principis ipsorum ac Protectoris. Quarta lex, ut domi vitam quoque hujus Sancti descriptam habeant, ejusque particulam aliquam legant, vel privatim, vel præsentibus domesticis, hieme præsertim, cum vesperi familia ad focum una convenit: sitque liber iste *quasi signum in manu tua & quasi monimentum ante oculos tuos*, Exod. XIII. Regula quinta: In urbe locati, singulis hebdomadibus saltem tribus vicibus vos conferte ad sepulchrum S. Emidii visitandum, eoque una amicos invitate; quemadmodum Cyrus Israelitas: *Quis est in vobis de populo ejus? Sit Deus cum ipso, & ascendat in Hierusalem*, 2. Esdr. I. Res indigna fuerit, si quotidie a Porta Romana ad Pontem Majorem ambulantes, necessarioque cathedrale templum prætereuntes, non intretis, ad salutandum brevi oratione primarium Advocatum nostrum. Est autem (quod h. l. e Lib. III, c. VII, p. 261 commemorandum duximus) monumentum S. Emidii, in quo & S. Valentinus, ejus Diaconus, & Euplus & Germanus, socii, una requiescunt, in templo Asculanorum primario, sic inscriptum:

CUM SOCIIS ALIIS
EMINDIUS HIC
REQUIESCIT.

Sexta regula: Providete diligenter, ut singulis annis in majori domus nostræ conclavi ad octavam Sancti hujus, mense Augusto, conveniat Academia Discordium, (*l' Accademia de' Discordi*) carminibusque celebret ejus martyrium atque obitum gloriosum; exemplo *Mosis*, qui populo liberato, *cecinit & filii Israel carmen hoc Domino, & dixerunt: Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est*; Exod. XV. Laudabilem hunc ritum ab Academicis Insitis, (*Dall' Accademia degl' Innestati*) quorum patronus S. Emidius est, instauratum hodieque obtinere, scribit Autor, quemadmodum libro hujus historiæ suæ III cap. IIX p. 272 jam annotaverat. Septima: Accedetis ad S. Synaxin singulis festis hu-

hujus Sancti, nempe vigesimo primo Martii die, qui propter reliquias ejus inventas celebratur: duodecimo Aprilis, qui ob translationem earum in templum festus est: & quinto Augusti, qui Martyrio ejusdem sacer est. Et tres hæ communiones erunt instar trium sacrificiorum eucharisticorum, pro tribus illis annis & octo mensibus, quibus Emidius ille Episcopus fuit Asculi, & mortuus ibi est, vita exacta, nostro bono, tam ærumnosa, ut ob magnitudinem molestiarum instar mortis prorogatæ videri potuerit: itemque in gratiam atque honorem trium Sanctorum, Eupli, Germani & Valentini Diaconi, qui ut comites ejus itinerum & laborum Evangelicorum martyriique socii, sic etiam sepulchri participes facti sunt. Poteſtque per octo illos menses octo dici vicibus: *Gloria Patri &c.* VIII. Per octo dies, a primo trium festorum inchoantes, triginta vicibus Orationem Dominicam recitabitis, respicientes triginta illos annos, quos S. hic Episcopus vixit, & orantes eum, ut vobis impetret a Deo constantiam potius gratiæ divinæ, quam vitæ. IX. In collectionibus anniversariis, offerte ad altare S. Emidii pium aliquod donum, vel frontale, vel calicem, vel lampadem, vel eleemosynam ejus nomine pauperibus erogandam; prouti fecerunt principes exercitus Israelitici, qui a pugna Madianitica multa cum præda reversi, ad Mosen hanc attulerunt, Numer. XXXI. X. Denique ne sinatis abire diem, quin vesperi, antequam oculos in somnum declinetis domi, recitetis antiphonam consuetam, & versus una cum oratione hac: *Sancte Dei Præsul, & Martyr Emigdi, quos in Christo genuisti filios, tuum pro nobis sanguinem fundendo: tua, quæsumus, oratio commendet nos indesinenter Domino. Ora pro nobis Beate Pater Emigdi. Ut digni efficiamur &c. Oremus. Omnipotens sempiterne Deus, qui Asculanam Urbem Beatissimi Emigdii Pontificis, & Martyris tui passione decorasti: ejus exoratus precibus sacratissimis, ab omnibus nos defendas adversis. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum &c.* His pauca quædam postquam addidit eloquentia ac doctrina præstantissimus Appianus noster, libro elegantissime scripto finem imponit, cui Lectoris in gratiam annexus est duplex Index, capitum alter, alter rerum memorabilium.

VINDICIÆ ÆQUISSIMI DECRETI ALEXANDRI VIII P. M. adversus propositiones XXXI in eo damnatas. Opera & studio ANTONII MARIÆ BONUCCI Soc. Jesu.

Romæ, ex typographia Bernabò, 1704, in 4.
Constat 1 Alphab. 6 plag.

JAnsenismi originem, & Jansenistarum dogmata, prolixe satis ex Clarissimi *Leydeckeri Historia Jansenismi* repræsentavimus mense Jan. 1696. Nota etiam sunt fulmina Pontificum in *Jansenium* & ejus sequaces vibrata: quæ inter locum invenit Decretum *Alexandri VIII* die 17 Dec. 1690 promulgatum, XXXI propositiones Jansenisticas damnans. Id cum sparsis in vulgus non paucis libellis traducerent nonnulli, Pontificalium statutorum æquitatem sibi propugnandam sumsit Noster. Totum opus tot habet sectiones, quot decretum Pontificis propositiones, quarum contrarium ex utroque Fœdere, Conciliorum sanctionibus, Patrum chirographis, Theologorum ac Philosophorum scriptis evincere cõnatur. Thesium damnatarum summa huc redit. Ad peccatum mortale post lapsum sufficere libertatem interpretativam, qua aliquid liberum est in causa sua, peccato originali & voluntate Adami peccantis. Hinc operantem ex ignorantia invincibili juris naturæ, aut conscientia probabili, non excusari a peccato formali. Irregenitos nullum a Christo accipere influxum, adeoque in omni opere peccare, & peccatum esse, quicquid ex fide supernaturali non procedit, utut procedat ex odio peccati mere ob ejus turpitudinem aut disconvenientiam cum natura, vel ex solo intuitu cœlestis gloriæ obtinendæ, vel ex metu gehennæ & pœnarum, qui naturalis esse possit. Per omnem vitam hominem pro peccato originis agere debere pœnitentiam, nec ad sacram cœnam admittendum esse, nisi in quo sit amor Dei purissimus omnis mixtionis expers. Dei simulachrum nefas esse in templo collocare; laudem Mariæ ut Mariæ delatam esse vanam; ad baptismum non requiri intentionem Ministri; doctrinam in Augustino clare fundatam absolute posse teneri, non respiciendo ad Bullam Pontificis, in fidei quæstionibus decernendis minime infallibilis, nec supra Concilium Oecume-

me-

menicum collocandi. Multa præterea taxantur circa Confeſſionem Pontificiam ſeu Sacramenti Pœnitentiæ (quod vocant) adminiſtrationem, & *Mariam* indiguiſſe purificatione, ipſiusque macula Filium maculatum eſſe contenditur. Contra *Bonuccus* ad peccatum mortale libertatem interpretativam ſufficere pernegat, quia alias motus primo-primi forent peccata, contra aſſertum *Pauli* Rom. VII, 20, *Jacobi* c. I, 14. 15, *Auguſtini*, *Chryſoſtomi*, *Cyrilli*, *Thomæ*, *Bonaventuræ*, nec noſtrum dici queat peccatum, niſi quod noſtra voluntas formaliter admiſerit. Quamobrem cum ignorantia invincibilis rationem voluntarii tollat, eam omnino excuſare a peccato, Joh. XV, 22. Reputari autem pro invincibili, cujus nulla nec in univerſali, nec in particulari, præceſſerit ſuſpicio. Recte *Galenum*, *Columellam*, *Pythagoram*, *Senecam Tragicum*, ex conſcientia probabili operanti conſcientiæ tribuere ſecuritatem: cum enim paucorum admodum actuum honeſtas aut malitia judicio metaphyſice, vel moraliter certo cognoſcatur, multorum actuum honeſtatem ignoratum iri, opinione probabili rejecta. Chriſtum, quia mortuus pro omnibus, 1. Tim. II, 4, omnesque illuminat, Joh. I, 9. atque omnium exiſtit Redemtor, omnibus quoque ſufficientia ad ſalutem auxilia præparaſſe, adeoque in omnes omnino homines influere. Opera ergo infidelium non omnia eſſe peccaminoſa, cum nonnulla laudet Scriptura, Exod. I, 20. 21. 2. Reg. XVII, 27. ſeqq. 3. Reg. XXI, 29. Dan. IV, 24, ex lumine etiam naturæ plures actus ex ſe honeſti cognoſcantur, quos homo infidelis appetere poſſit ex illo affectu operaturus. Certe non omne opus bonum ex fide ſupernaturali proficiſci debere; alias enim infidelem in omnibus neceſſario peccantem ab obedientia legis exemtum fore, Deo peccatum non præcipiente. Eſſe operationem ex ſe ipſa difformem naturæ rationali per ſe, & ſine ullo ad Deum reſpectu, licite & ſanctiſſime odibilem, Thren. IV, 1. & ſeqq. ac laudabiliter odiſſe peccatum, qui Deum non agnoverint. Multo minus damnandam eſſe operationem ſpe adipiſcendæ beatitudinis cœleſtis a nobis emanantem, Pſalm. CXIX, 112: Pſalm. XXXVI, 27. 2. Petr. I, 10. Apoc. II, 10. 1. Cor. IX, 25, unanimi Eccleſiæ conſuetudine, auctoritate *Chryſoſtomi* & *Gregorii M.* atque exemplis Sanctorum repugnantibus. Ex timore gehennæ profectam attritio-

nem esse similiter bonam & supernaturalem, Luc. XII, 32. Matth. III, 7. c. XXIII, 33. c. VII, 19, cum ipse timor bonus sit, honestus, ac actus verae virtutis, immo supernaturalis, Matth. X, 28. Hebr. XI, 34. Pro peccato originis qui afferat per omnem vitam poenitentiam esse agendam, baptismo detrahere, a labe originali baptizatum mundante; discrimen inter peccatum originale & personale tollere, quorum hoc cordis dolore deflendum; nec respondere posse, quid agatur de pueris statim a baptismo decedentibus. Divinam clementiam injurium esse, qui a communione arceat amore purissimo destitutos, utpote quae tanta sit, ut nullum certum puritatis aut amoris gradum ad dignam illius perceptionem praescripserit, Christo omnes ad se vocante, Matth. XI, 28. Immo cum nemo certo sciat, se a Deo diligi, Eccles. IX, 1. nec quenquam certum esse, num ipse sincere diligat Deum, Prov. VIII, 17, testimonio Spiritus Sancti nonnisi conjecturaliter certo, quoniam utrum a Spiritu Sancto an a Diabolo sit, non simus omnino certi, 1. Joh. IV, 1, atque plurimos hic falli, experientia testetur. Ubi in sacris simulachra prohibeantur, e. gr. Act. IV, vocem simulachri pro idolo seu imagine Numinis falsi sumi. Dei veri imaginem ex visione Danielis suaderi, Dan. VII, 8, nec eam Deo spirituali inhonorificam esse; Angelis enim Spiritibus nullam, si pingantur, fieri injuriam, & Scripturam, citra injuriam in Deum, eidem ἀνθρωποπαθῶς nares, aures, oculos, manus, pedes aliaque membra tribuere; universalem denique adesse Ecclesiae usum. Cultum Marianum nullo Scripturae testimonio, nulla ratione solida alia nixum, ex hoc unice capite defendit, quod pium, praeclarum ac utile Christianorum studium sit, qui Sanctos omnes ac eorum virtutes publice praedicant, supplices colunt, pro virili sua imitantur & seduli contemplantur, quodque Ecclesia officiosam quandam erga Sanctos, veluti patronos & intercessores, gratitudinem ac pietatem exerceri a nobis postulet, & multis hic cultus ad multa Dei beneficia consequenda profuerit. Intentionem Ministri sacramentum efficiendi saltem confusam, qua facere intendit, quod facit Ecclesia, vel Christus instituit, vel alii Ministri Christiani faciunt, ad valorem baptismi requiri, nec intentionem adhibendi ablutionem & formam, quam ad-

adhibet Ecclesia, sufficere, inde arguit, quod verus alias fieret baptismus ab illo, qui ludicre & irrisorie aliquem in fonte demergeret dicens: *ego te baptizo* &c. Pontificis autoritatem autoritati *Augustini* præferendam esse contendit, ex ipsius *Augustini* testimonio, quo eam in definiendis fidei ac morum controversiis, supra Doctores & Patres, epist. III. *ad Fortunatum* collocet. Inprimis multus est in asserenda Pontificis prærogativa supra Concilium Oecumenicum, ex monumentis Historicis, & desumtis inde argumentis has annectens rationes: quod Papa eam in rebus fidei definiendis habeat autoritatem, quam habuit Petrus, autoritate a Concilio Generali independenter gavisus, Matth. XVI, 9. Luc. XXII, 32; quodque Papæ etiam extra Concilium Generale definienti parere teneatur Ecclesia, sitque adeo Supremus Pontifex necessario errare nescius: si enim errare posset, multa dogmata, in Conciliis nationalibus a Pontifice confirmatis definita, de facto in dubium vocatum iri. Tuetur Pontificiæ Confessionis ritus, & immaculatæ Virginis integritatem, utpote quæ se legi eum modo in finem submiserit, quo obedientiam exemplo suo commendaret, humilitatis studiosa singularitatem, superbiæ speciem, aufugeret, Filioque suo se conformem exhiberet, qui legi circumcisionis minime subjectus, ejus tamen gladium subire non recusaverit, legem ad amussim servaturus, & Prophetarum de ipsius in templo præsentatione Mal. III, 1. Hagg. II, 10. prædictionem verificaturus, atque a jugo præceptorum ceremonialium legis antiquæ nos liberaturus. Precibus denique opus suum finit, quibus Deum flagitat, ut ævi hujus (quos vocat) novatores illuminet, approbans sententiam *Augustini* in *libro de natura & gratia cap. 25*, non tam disputationibus, quam orationibus cum hominibus, de hæresi seu convictis, seu solummodo suspectis, agendum esse ducentis.

VOYAGE DU SIEUR PAUL LUCAS AU Levant.

i. e.

ITINERIS A PAULO LUCA IN ORIENTEM suscepti Historia.

Hagæ Comitum, apud Guil. de Voys, 1705, 12.
cum figuris.

Tomi II, quorum *prior* plagulis 10, *alter* vero 11½. absolvitur.

QUam variis casibus obnoxios sese reddant illi, qui per montes & maria peregre proficiscuntur, atque divisas ab Europæis regiones perlustrant, recenti exemplo *Paulus Lucas* Gallus docuit, cui Itineris ab ipso in Orientem facti narrationem duobus tomis comprehensam, & apud Batavos superiore anno in publicum emissam, debemus. Prior tomus XXVII capitibus constans, ea complectitur, quæ Auctori in peregrinatione Melitensi, Ægyptiaca & Syriaca acciderunt. Atque inter illa memoratu digna sunt, quæ de Laurentii Medici Melitensis filia, ex captivitate Turcica ab Auctore nostro vindicata, cap. I, II, & III recenset. Cap. IV, V ac VI in describendis Pyramidibus Ægyptiacis, & Cairi urbis memorabilibus occupatur. Cap. VII usque ad XVII iter ad Cataractas Nili, ex montibus Lunæ per anfractus petrarum magno strepitu decidentis, atque Ægyptum annua eluvione fœcundantis, susceptum fusius illustrat, atque adeo aliis, qui idem argumentum ante ipsum adgressi sunt, palmam ea in re dubiam facit: addita quoque tabella, in qua omnium ad ripas famosi fluminis sitarum urbium & vicorum consignationem exhibuit. Quæ deinceps post felicem ad Cairenses reditum, sive in insula Cypro, sive apud Tripolitanos in Syria, sive inter Arabes & Damascenos, sive tandem in montibus Libano, Tauro, Caucaso, aliisque per Palæstinam Armeniamque obviis, notatu digna observaverit, ea capp. XVIII ad XXVII persequutus est. Partis secundæ rursus XXVII capita sunt, quorum I, II, III ingressum in Armeniam, IV transitum ad Taurim & Ecbatanam, V sterilia Mediæ & Persiæ confinia, VI ad IX Persidos, ac præcipue Ispahani, quæ Regum hodie sedes est, descriptionem ob oculos ponit. Cap. X multus est in enarranda templi Capucinorum apud Babylonios sive Bagdadenses destructione, idque eo, quod in illa expilatione ab Altabano Prorege Turcico, (qui postea Princeps Purpuratorum creatus fuit) peracta, omnium cimeliorum, gemmarum ac nummorum suorum, quos in usum Regis Galliarum apud Ægyptios, Persas, Armeniosque maxi-

ximis ſumptibus collegerat, intra horulæ infeliciſſimæ ſpatium, jacturam irreparabilem paſſus eſt. Poſt ergo, quum ex manibus latronis famigeratiſſimi vix vivus elapſus fuerat, per Ninivam verſus Alepum contendit, (vid. Cap. XI.) inde in Cyprum navigavit, qua non minus ac Rhodo Chioque relictis, (Cap. XII. XIII.) Conſtantinopolin pervenit. Ibi quidem per Marchionem Feriolium, Legatum Gallicum, litteras ab aula Turcica ad Babyloniæ Proregem impetravit, in quibus cimelia Paulo Lucæ per vim abrepta, & 52000 libras Gallicæ pecuniæ æſtimata, reſtituere jubebatur, ſed eventu plane fruſtraneo. Barbarus enim, neque literas, neque mores humaniores edoctus, atque ex avaritiæ inſatiabilis dictamine ferociens, nuncium ex aula ad ſe miſſum non audivit: immo in turbis illis, quæ A. 1702, 1703, Imperium Ottomannicum graviter concuſſerunt, ad ſupremam inter Purpuratos dignitatem, quæ Magni Vezirii titulo gaudet, adſpiravit, atque Huſſanum Baſſam, prædeceſſorem ſuum, Seleuciæ veneno ex viventium numero ſuſtulit. Lucas ergo noſter quum Altabanum, quem paullo ante latrocinii accuſaverat, nunc quidem judicem cauſæ ſuæ, neque amplius reum, præter omnem opinionem conſpiceret, ad Pruſiam Bithyniæ civitatem interim divertit, (Cap. XIV.) atque brevi poſt, anno ſcilicet 1703. reditum in Galliam meditatus eſt, cujus itineris ſocium legit puerulum, a Michaele Jankowskio, Equite Polono, ex fœmina nobiliſſimi generis, quod Palæologos, Byzantini quondam Imperii Dominos, attigiſſe fertur, Conſtantinopoli genitum, infantem omnino generoſiſſimæ indolis, tantæque ſpei atque in reſpondendo promtitudinis, quantam tenera ipſius ætas capere vix poſſe videbatur. Illum ſane annos pubertatis haud egreſſum, ſed quatuor jam linguas loquentem, cantantemque peregregie, & maximo deſiderio ſervitia Ludovici XIV Galliarum Regis anhelantem, Magnus Hetruriæ Dux, ipſe inſuper Romanus Pontifex, & Auguſtæ Domus apud Gallos Principes admirati ſunt. Quæ quidem res, quam in reliquis capitibus ad finem usque ſecundi voluminis ſedulo pertractat, in cauſſa fuit, ut Ludovicus Rex puerum, *Joannem Baptiſtam Palæologum* communiter dictum, Jeſuitis educandum tradiderit.

Atque

Atque hæc summa est peregrinationis ab A. 1699 ad 1703 per varias Asiæ Minoris provincias a Paulo Luca institutæ, quam, ex more peregrinantium, partim observationibus Geographico-politicis, partim recensione infortuniorum, quæ expertus est, insignivit. In hunc autem censum venit præsentissimum trucidationis periculum, cui Auctor inter latrones Arabes, haud procul Damasco, jamjam destinabatur, nisi Deus, quasi quidam ex machina superveniens, ipsum solo *Medici* vocabulo, quod apud barbaros Arabes Ægyptiosque in magna veneratione habetur, ab orco revocasset, seu potius gravioribus damnis & contumeliis servavisset. (v. Part. I. Cap. XXI. XII.) Pertinent huc quoque, præter expilationem apud Babylonios ab Altabano exercitam, horrendæ maris prope Cyprum tempestates, & navis illius, qua cum Palæologo suo in Galliam redire constituerat, a pirata Flissingano facta expugnatio; quos casus adeo graphice delineat, ut ingemiscere oporteat lectorem, qui hominem opes suas, inter Arabum latrocinia Persarumque fraudes immensis laboribus acquisitas, unius barbari odio ac perfidia omnes perdidisse, atque ex pelagi sævientis intemperie, vel piratarum manibus, vix quidem ad patriæ littora tuto enatare potuisse legerit.

Ad alteram classem referenda sunt ex priore tomo, quæ cap. IV de cute vivis quibusdam Arabibus, velut ex supplicii titulo, detracta; cap. VIII de scortis, inter Ægyptios Nili accolas publica auctoritate publicisque sumtibus, in urbibus, per quas exteri vel advenæ transire solent, constitutis; cap. IX de Fano quodam Taatensi, ex quo Turcæ omnes cœci egredi perhibentur; cap. XI de Crocodilo, memorabili fraude ab Armeno Christiano clavis occiso; cap. XIII de deserto *Bella de Mouse*, sive loco Moysis natali dicto; cap. XIV de cryptis compluribus in superiore Ægypto perlustrandis; cap. XV de aqua Nili, non per urinam, sed per sudorem e corporibus humanis transpirante; cap. XVI de Josephi Patriarchæ palatio; cap. XVII de equitatione omnibus Europæis, quos *Francos* Turcæ adpellant, apud Cairenses interdicta, solo nationis Gallicæ Consule excepto; cap. XIX de hospitiorum publicorum apud Syros commoditate; cap. XXVII de Paradisi terrestris, qualis hodie in Armenia ostenditur,

ditur, situ ac cultu differit. Spectant huc etiam ex posteriore tomo, quæ cap. II de montibus Ararat; cap. VI de sepultura Regum Persicorum, ex propagine Haly descendentium; cap. VII de equite Persico sagittandi peritia ad stuporem callentissimo; cap. IX de Camelorum apud Ispahanos singulari festo; cap. X de monte Nalbano herbis salutiferis clarissimo; cap. XIX & XXVI de turbis Turcicis, in aula Byzantina annis 1702, 1703 obortis narrat.

Sunt in reliquis nonnulla, quæ fabulas redolent, aut ab aliis, qui fecerunt idem iter per has terras, in commentarios congesta jam invenias. Tria tamen præ cæteris ab oblivione adhuc vindicanda sunt. Primum est (Part. I cap. XIV, p. 115. 116.) Dervisii sive Sacrificuli cujusdam apud Ægyptios Superiores notabile exemplum, qui *Lapidem Philosophicum* habuisse, atque ingentem cupri portionem ab igne liquefactam, injecto pauculo pulvere, in purissimam auri massam commutasse scribitur. Ab illo Præses provinciæ hanc artem extorquere cupiverat, sed vaferrima ratione delusus est. Dervisius enim non modo metallorum transmutationem, sed aliud insuper artificium, corporis scilicet contra ictus omnes illæsi servandi scientiam se nosse, atque remedium istud non nisi ex quibusdam verbulis schedulæ inscriptis, vique magica pollentibus, & in os inserendis, constare jactitavit: cujus rei quum periculum facere vellet in Dervisio Præses Ægyptius, cervicem ei, præter spem atque votum, acinace amputavit, schedulæque in ore Dervisii quæsitæ nihil aliud inscriptum offendit, præter hanc sententiam: *se scire quidem mori, non vero revelare secretum suum.* Alterum est (Part. II cap. II pag. 14. 15.) urbis Erivani in Persia descriptio, quam omnium rerum copia florentissimam Noster vocat, adeo ut cives persuasum habeant, Noam illic plantasse vitem, imo sedem ibi Paradisi fuisse, jactaveritque Armenus quidam, Gallos in universum omnes expugnandæ illi urbi impares futuros, quam gloriationem tamen Noster lepido responso elusit. Tertium locum occupat Gubernator navis Cypriæ, qua Lucas vehebatur, (Part. II cap. XII p. 113) qui, quum naufragio in illo maris tractu proximus esset, ad hasce tandem preces, veluti ad Palladium aliquod ultimum, confugit: *Heus*, inquiens, *charissima in purgatorio anima, conciliate*

 no-

nobis ventos, *& accipietis duos piastros!* Ad has preces venti non statim ex voto succedebant, sed ille mox altiori voce exclamavit, atque singulis vicibus piastrum (quod monetæ genus est) prioribus addidit, ita quidem, ut se ab animabus purgatorii viginti tandem ac quinque piastris venales ventos mercaturum sponderet. Quæ hercle simplicitas hominis stupidissimi cæteros, qui cum ipso in navi erant, ad risum potius quam ad precum communionem commovit; Nauta autem Cyprius, quum ad 25 clamorem ventum exoptatum nancisceretur, voto se jam damnatum dixit, atque socios omnes ad exsolvendam pro rata portionem 25 piastrorum adegit.

COLLECTANEA GENEALOGICO-HISTORICA, ex Archivo Inclytorum Austriæ Inferioris Statuum, ut & aliis privatis scriniis documentisque originalibus excerpta. Accessit de Hæreditariis provinciarum Austriacarum Officialibus Commentatio.

Viennæ, sumptibus Jo. Bapt. Schönwetter, 1705, fol.
Constant 4 Alph. & 10 Tabb. æneis.

AUctor hujus operis, quem Illustrissimum quendam Virum esse conjicimus, cum in manibus haberet Archivum Statuum Inferioris Austriæ, quater mille propemodum documenta in membranis exarata complexum, rem historiarum cupidis haud ingratam fecit, ubi ea, quæ de Comitum, Baronum & Dynastarum Austriæ familiis hodieque superstitibus in illo notatu digna reperit, in unum volumen collegit, quibus & prolixissima supplementa, de Polheimia imprimis, Stahrenbergia, Harrachia, Hardeccia aliisque familiis ex ipsarum avitis documentis compilata adjecit. Equidem absolutas hic Genealogias contexere noluit, aliis eam provinciam relinquens, eoque ab incertis stirpium originibus lubens abstinuit; quo magis vero rem etiam Heraldicam adjuvaret, non tantum diligenter subinde observavit, ut insignia e familia in aliam, vel pacto, vel alia ratione fuerint translata, verum & sigilla documentis appensa simul æri incisa repræsentavit. Præterquam vero, quod, uti dictum, & publico & privatis archivis

vis usus est, alia etiam opera, quæ adhuc in MSCtis latent, subinde adhibuit. Hinc ad Richardi Streinii Baronis de Schwartzenau opus incomparabile, quod vocat, Land-Hand-Vest / anno 1595 confectum, ad Historiam item familiæ Lambergicæ a Jacobo Barone de Lamberg anno 1559 scriptam, & deinde a Matthia Barone de Keinach Collectaneis Genealogicis anno 1592 factis insertam, nec non Lazii Chronicon MS. Austriæ, quod in Bibliotheca Vindobonensi asservatur, Prevenhuberi Chronicon MS. urbis Steyer/ aliaque manuscripta non raro provocat. Etsi vero illud præcipue agit Auctor diligentissimus, ut, quo pacto acquisita sint a familiis feuda, doceat, multa tamen passim inseruntur, quæ historiam Germanicorum Regum & Imperatorum egregie illustrant. Sic legi merentur, quæ de profectione Italica Friderici, vulgo Tertii dicti, verbis Andreæ de Lapiz, testis oculati, refert cap. 19, ex quibus inter alia patet, parum abfuisse, quin Ladislaus Posthumus, quem Imperator, Neapolin pergens, Romæ reliquerat, artibus Ulrici Ciliæ Comitis, plagio fuerit subductus, eidemque Ladislao Pragæ a Georgio Podiebratio venenum fuisse propinatum, quod alii uxori Podiebratii, alii amasiæ cuidam adscribunt. Ubi de familia Comitum de Rogendorff agit cap. 39, multa imprimis de Wilhelmo Rogendorffio refert, qui gravissimis negotiis a Maximiliano I, Carolo V & Ferdinando I fuit adhibitus. Itaque mandatum illi a Maximiliano, ad componenda quævis cum Ferdinando Catholico dissidia, A. 1509 datum, diploma quo eidem summa rei militaris cura a Ferdinando A. 1541 demandata est, aliaque Illustrissimæ familiæ concessa beneficia recenset. In Addendis ad cap. 10 observat, fratres Stahrenbergios, Casparum & Gundaccarum, in castro familiæ gentilitio Wildpergensi, Wenceslaum Imperatorem aliquandiu captivum tenuisse, unde cubiculum, cui fuerit inclusus, ad hunc usque diem Regium, (das Königs-Zimmer/) vocari meruerit; eundem tamen Wenceslaum, solennibus postea A. 1394 literis, quibus suum etiam sigillum Rupertus Bavarus addiderit, testatum esse, se eam injuriam familiæ prorsus & omnino condonare. Ejusdem familiæ ut dignitatem extolleret, ei dudum titulum *Nobilis* ab ipsis Pontificibus concessum fuisse notaverat p. 24, qui non nisi illustrioribus & Principali etiam dignitate fulgentibus ab illis

tribui consueverit. Nec prorsus de familiarum origine silet. Ita enim Zinzendorffios nequaquam probat p. 14 ex Helvetia, Rudolphi Habsburgici aut Alberti I tempore, ut plerisque creditum fuit, in Germaniam venisse, sed ex ipsa Austria oriundos esse, quod jam sub initiis regiminis Rudolphi, eorum memoria in documentis Austriacis celebretur. Lambergios vero antea Ritterspergios dictos fuisse, animadvertit p. 32, quod ex familia non nemo altero pede claudus, ex eo vitio cognomen der Lahme traxerit, ex quo factum, aliarum gentium consuetudine, ut ejus deinde successores, omisso Ritterspergiorum nomine, Lambergii (die Lahmberger) salutarentur. Cæterum lectu jucunda sunt, quæ passim veteri illa lingua Teutonica inseruntur, documenta, singularia quippe Germanicæ simplicitatis, qualis iis temporibus fuit, testimonia. Sic ubi Claram Haidiam, e gynecæo Beatricis Hungariæ Reginæ, sub finem seculi XV, Andreæ Kornfail nupsisse memorat p. 153, novæ nuptæ poculum argenteum deauratum dono datum fuisse a Regina addit, cui inscripti sequentes rythmi:

Als Kornfail die Clara Haydin nahm/
Aus dem Frauen-Zimmer lobesam/
Die Königin Beatrix gut/
Zu Hungarn und Böheimb wohlgemuth/
Schenckt ihr dis Gschirr auff die Hochzeit/
Voller Ducaten mit grosser Freud.

Legi etiam meretur p. 177 Catharinæ, Poloniæ Reginæ, Epistola Germanica ad Juditham Polheimiam, quæ illi S. Bibliorum lectionem commendaverat, A. 1568 d. 16 Oct. data, in qua postquam se fassa fuisset lectione ea magnopere delectari, curiosiorem tamen investigationem Ministris Ecclesiæ, quorum vocatio eam postulet, relinquendam esse statuit, demumque concludit: Derhalben rathe ich dir und mir/ wir bekümmerten uns nicht um die Sachen/ die uns nicht befohlen seynd/ sondern halten uns nach der Lehre Pauli/ daß wir in Still hören und fragen/ und die Haußhaltung in die Hand nehmen/ so weit denen Weibern gebühret/ Das habe ich dir zu gnädiger Antwort auff dein Schreiben nicht wollen verhalten. Ultimo loco Auctor de hæreditariis provinciarum Austriacarum officiis, paulatim

tim in alias familias translatis, erudite differit; ut de hæreditariis Aulæ Præfectis, Camerariis, Marefchallis, Equilium Præfectis, Rei Venatoriæ Præfectis, Rei Argentariæ Præfectis (Erb-Silber-Cämmerern/) Pincernis, Dapiferis, Archimagiris, feu Rei Culinariæ Præfectis, Auftriæ Inferioris Janitore (Erb-Thür-Hüter/ Bacilliferis (Erb-Stäbelmeistern/) Scindendi Magiftris (Erb-Vorschneidern/) Falconum Magiftris, Auftriæ Inferioris Sacellano, fupremo Curforum publicorum Magiftro, Auftriæ Vexillifero, Rei Monetariæ Magiftro Auftriæ, & Armamentarii Præfecto Auftriæ & Styriæ (Erb-Müntz-und Erb-Zeugmeistern in Oesterreich und Steyer) nec non fupremo duellorum Judice in Auftria (Obristen Kampff-Richter/) quod tamen officium hodie exfpiravit. Aft de his fingulis aliqua hoc loco depromere, præftituti operis noftri ratio haud patitur.

CAROLI ARNDII BIBLIOTHECA POLITICO-Heraldica Selecta.

h. e.

RECENSUS SCRIPTORUM AD POLITICAM atque Heraldicam pertinentium felectus.

Roftochii & Lipfiæ, apud Jo. Henr. Rusworm, 1705, 8.

Conftat Alph. 1, plag. 12.

POftquam Clariffimus Auctor in Præloquio de felectiffimis Bibliothecarum Theologicæ, Juridicæ, Medicæ & Philofophicæ Collectoribus egiffet, fontes, ex quibus apparatum fuum haufit, præcipuos indicat. Inde, quem ordinem fervaverit, breviter enarrat. Atque ita a *Pfeudopoliticis* exorfus, primum quæ ad vitam, doctrinam & fcripta Machiavelli attinent, tum eruditorum de illo judicia diverfa, præcurfores item & fectarios ejus recenfet. Hinc poft enarrata Monarchomachorum incunabula & exempla practica, doctrinam eorum & fcripta dogmatica tradit. Inter genuinos Politicos *Dogmaticos* Platonem, Ariftotelem, Saluftium, Ciceronem, quorum imprimis editiones diligenter excutit, Lipfium, Boxhornium, Boeclerum, Schoenbornerum, Cellarium, Clafenium, Contzenium, Arnifæum, Keckermannum, Alftedium, Heiderum, Lieben-

benthalium, Bodinum, Tholosanum, Philelphum, Patricium, Becmannum, Weisium, Rechenbergium, Buddeum, Wagenseilium, Pufendorfium, Schurzfleischium ordine considerat. His subjungit *Historicos pragmaticos*, Polybium, Tacitum ejusque Commentatores, quotquot exstant, & interpretes, Sleidanum, Cambdenum, Baudium, Meursium, Thuanum, cujus imprimis editionibus justum pretium statuit, Gramondum, Siri, Nani, Marianam, Pufendorfium, Letum, Tillemontium & plures alios. E *Philologia* epistolarum imprimis scriptores, Plinium, Miltonum, Mazarinum, Richelium, Temple, Ossatum, atque inde Oratores & Poetas quosdam politicos producit. Inter *Florilegiorum* scriptores Gruterum, inter *Discursorios*, quos vocat, Berneggerum, inter *Eristicos* Besoldum, Danæum, & alios refert. In *Pædevticis* Instructiones paternas Basilii Imper. Manuelis Palæologi Imper. Jacobi Regis Angliæ, cujus Δῶρον βασιλικὸν imprimis accurate considerat, Caroli V & Philippi II exhibet, additis qui certis exemplis Principem formare aggressi sunt, Xenophonte in Cyro, Verulamio in Historia Henrici VII, Ameloto Houssæo, qui sub nomine *de la Mothe Josseval d'Aromsel* latere voluit, in Tiberio, & Status Scriptoribus, ut Marnixio, Guevarra, Seckendorffio. *Consultatorios* Nostro constituunt Conclavium Scriptores, Goldastus item, Richelius & Mazarinus, quibus varii libelli politici adscribuntur, hic ingenue examinati, Leibnützius, Lünigius & similes publicorum documentorum promicondi. Ex *Statisticis*, præter quamplurimos alios, quos & Casp. Thurmannus in Bibl. Statistica Halæ 1704 in 4 publicata breviter percensuit, imprimis commendat Noster Ducem Rohaneum Henricum, de cujus Trutina Statuum Europæ, libro elegantissimo, dum agit, vitæ ejus curriculum, tum familiæ Genealogiam & Symbolum addit, ac paulo etiam diffusior est in Godofredi de Jena, Halæ die 9 Jan. 1703 defuncti, vita & tractatu *de ratione Status* recensendo. In *Hieroglyphicorum* numero & Mythologicos scriptores ponit, & Fabularum Romanensium autores quosdam, in quibus & Nicolai Baumanni Vulpeculam (Reinicke Fuchs) & Philandri von Sittewald / vero nomine Jo. Michael Moscherosch, Visiones Satyricas numerat, tum Symbolorum scriptores, Saavedram & Boccalinum, de-

qui-

quibus hic plura. Inter *Ethicos*, qui de characteribus & affectibus imprimis egerunt, præter Theophrastum ejusque commentatores, Barclajum & Christianum Thomasium commendat. Hinc in *Juridicis*, post enumeratos breviter Juris Divini doctores, Grotium, scriptorem Juris Gentium & Naturæ, instar omnium, scriptores Juris Civilis Struvium, Huberum, Lauterbachium, & qui in hunc triennio abhinc commentatus est, Nobilissimum Titium nostrum, & Juris Publici, Arumæum, Limnæum, Vitriarium, Coccejum, Schützium, Textorem producit. *Geographias* politicas primum fictitias, ut Mori Utopiam, Campanellæ Civitatem Solis, & his similes, deinde veras, quales in Rebuspublicis Elzevirianis continentur, recenset, & præ cæteris Schookium laudat, qui fatum Reipubl. Vejentium & Achæorum Belgis suis in exemplum proposuit. *Strategici* memorantur Polyænus, Frontinus, Naudæus, Lipsius, Turnerus, Lydius & Gannetasius. In *Hodæporicis* & *Apodemicis* eminent hic præ cæteris Rutilius, Thevenot, Monconysius, Burnetus, Misson, Tollius, in quibus, ut & aliis, lubuit Auctori doctissimo sæpius ea sequi, quæ nos de illis in Acta hæc nostra passim retulimus. Diffusissima est classis ultima *Genealogicorum* & *Heraldicorum*. Et primo quidem catalogum alphabeticum librorum Heraldicorum vario idiomate conscriptorum inserit Auctor, postea e Germanis Höpingium, Siebmacherum, Spenerum, Imhoffium, Rudolphum, Weigelium, Bussingium, Weberum, Schumacherum & Gottschlingium late considerat, & partim sub examen vocat. His succedunt ex Anglis Uptonus, Speelmannus, Jo. de Bado, Bissæus, Philippotus, Goreus, Gibbonus, & de quo plura verba facit Noster, Wilhelmus Dugdale: e Gallis Marcus de Vulson de la Colombiere, Lud. Geliotus & Petrus Paliotus, Phil. Monetus, Petrus Le Moyne, Menetrerius cæteris notior, & Vallemontius: ex Italis Campanille, Catari, Petra Sancta & Beatianus. Sed de his qui plura cognoscere cupiunt, eos ad ipsum Auctorem amandamus, cujus & singularis politicarum rerum cognitio, & judicium subactum ubique emicat. Plures quidem, ut Genealogicos, ita Heraldicos etiam aliarum gentium scriptores, si prolixus esse voluisset, addere utique potuisset. Sic enim inter Belgas auctor imprimis laudandus Jo. Bapt. Christin in vasto opere, *Jurupruden-*

dentia Heroica, *sive de Jure Belgarum circa Nobilitatem & Insignia*, Brux. 1668 & 1689 in fol. Thomas Rouk in libro Belgico *Nederlandsen Herault*, *of Adelyk Tooneel*, Amst. 1672 in fol. & Anonymus Gallus in libello *Le Jardin d' Armoiries* Gand. 1567, in 12, quo Nobilium Belgii insignia secundum ordinem alphabeti exhibentur, aliique addi poterant. Inter Polonos quoque, præter Bartholomæum Paprocium, quem Starovolscius *de armis seu insignibus Nobilitatis tam Polonæ, quam Bohemicæ* tomos duos, & Andream Vargocium, quem idem librum *Clenodiorum seu Nobilitatis Polonæ armorum* scripsisse testatur, eminet Simon Okolsky, Becmanno, Bælio aliisque commendatus, qui in *Orbe Polono* Cracoviæ 1651 in fol. tribus tomis edito, antiquæ Nobilitatis Polonicæ insignia & arma exponit. De Hispanorum re Heraldica quo pauciora ad nos pervenerunt, eo avidius exspectamus *Insignia omnium Hispaniæ Nobilium Magnatumque*, ab eruditissimo Viro Gerardo Ernesto a Franckenau promissa.

LIBRI NOVI.

Justi Fontanini Vindiciæ Antiquorum Diplomatum adversus Bartholomæum Germonium. Romæ, per Franc. Gonzagam, 1705. 4.

De Sarcophago Marmoreo Probæ Faltoniæ in templo Vaticano Dissertatio Abb. Jo. Christophori Battelli. Romæ, typis Caj. de Zenobiis, 1705. 4.

De Sacris Basilicis SS. Martyrum Marcellini Presbyteri & Petri Exorcistæ de Urbe Dissertatio Historica Jacobi Laderchii. Romæ per Franc. Gonzagam, 1705. 4.

Lettera e Poetici Componimenti in Ragguaglio e in Encomio della Nuova Ripa presso al Sepolcro de' Cæsari in Roma ridotta nella Presienza Edilizia di Monsig. Nicolo Guidice. In Roma per il Zenobi, 1705. in fol.

Dissertatio in Historiam Sacram primæ Mundi ætatis, habita per Dialogos & Auctore F. Guillelmo Bonjour Tolosano. Apud Montem Faliscum, ex typographia Seminarii, 1705, 4.

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji, Anno M DCC VI.

ANTIQUÆ LITERATURÆ SEPTENTRIONALIS Liber alter.

Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, 1705.

Conferatur proximus Mensis Martius pag. 97.

SEcundum hoc Thesauri Hickesiani Volumen, cujus recensio mense nupero Martio in præsens tempus differenda fuit, singulari profecto industria elaboravit Humphredus Wanlejus, Vir, si quis alius, ad literarias antiquitates indagandas & colligendas a natura ipsa factus, omnibusque ingenii dotibus excultus. Complectitur autem librorum veterum Septentrionalium, qui in Angliæ Bibliothecis asservantur, tum plurimorum codicum hujus generis alibi extantium Catalogum Historico-Criticum longe fidelissimum, in quo nihil a se descriptum Politissimus Noster asseverat, quod oculis manibusque non usurpaverit, sex tantummodo libris exceptis, quorum & in specie meminit. Notas insuper numerosque forulorum, quibus cimelia ista in patriæ bibliothecis delitescunt, ipsorumque codicum inscriptiones seu rubricas, quin & exordia atque fines summa cura apposuit, & nominum propriorum aliarumque vocum scriptiones, mendosas licet, accurate designavit; voces vero vocumque partes, in MStis forte deletas atque a se suppletas, uncinulis lunulisve notavit, abbreviaturas, ut vocant, literarumque jugationes majoribus usitatas sollicite retinuit, earumque peramplam tabulam struxit, codicum denique materiam, formam, ætatem judiciose observavit. Verbo ut eloquamur, lynceos oculos operi ubique admovit, idque agen-

do Catalogum ſuum omnibus numeris abſolutum exhibuit, ita ut non niſi trium errorum ipſemet ſibi conſcius eſſe queat. Conſilium initio ſecum inierat, breviores tractatus integros, vel longiorum fragmenta, Lambecii aliorumque doctorum exemplo hic inſerere, ſed cum in paulo grandius volumen labores ſuos excreſcere animadverteret, abdicavit hocce inſtitutum, niſi quando materiæ forte præſtantia, aut libri raritas interdum ſuadebant, ut ad illud rediret. Quod vero tot MSta Anglo-Saxonica, e civilibus nationis ſuæ bellis, ex demolitione cœnobiorum per Henricum VIII Regem maturata, velut disjectæ tabulæ e naufragio etiamnum ſuperent, Matthæi Parkeri, Archi-Epiſcopi Cantuarienſis, qui codices chartasque veteres undique conquiſivit, iisque ſedulo incubuit, providæ diligentiæ potiſſimum deberi refert. Quemadmodum & illam ſuperiorum temporum injuriam effugerint ſat multi codices, aliis linguis exarati, quos ſi conſuluiſſent editores Patrum apud exteros, longe elegantiores & caſtigatiores eosdem, judice Noſtro, dediſſent. Biblia etiam & Pſalteria Gallice conſcripta in bibliothecis extare memorat, quibus antiquiora nec Galli ipſi producere poſſint, modo de codicibus ſuis recte ſententiam tulerint. Scripturæ genus apud Anglo-Saxones receptum quod attinet, exiſtimat Noſter, illos ſub appulſum ſuum in Britanniam Runas, gentibus maris Balthici accolis familiares, ſecum adportaſſe, indeque eveniſſe, ut antiquiſſimi nonnulli codices Runas Romanis literis intermixtas oſtendant, & Anglo-Saxones, Romana licet elementa amplexi, *Thorn* & *Wen* tamen, quæ nomine, figura & poteſtate puræ putæ Runæ ſint, conſtanter retinuerint. Romanas autem literas, ſi non migrationis in Angliam, ſaltem plantationis fidei Chriſtianæ ab Auguſtino factæ tempore, ipſis innotuiſſe, ſenſimque uſitatiores evaſiſſe. Exinde quoque diverſas Italorum manus, illam videlicet, quæ uncialibus literis conſtat, tum quæ minoris & rotundioris formæ characteres habet, tum denique eam, quæ minuſculis apicibus curſorie fluit, iisdem arriſiſſe; quemadmodum & ſingularum uſum uberius demonſtrat. Sed nolumus Doctiſſimi Auctoris præfationi nimis inhærere, quin eum potius, per bibliothecarum loculos, per pluteos atque armaria ſpatiantem, jam comitari, & de MSCtis aliquibus erudite diſſerentem audire lubet.

In-

Inter varias quidem Bodlejanæ reliquias, laudat codicem membranaceum octingentorum circiter annorum, in quo contineatur Gregorii Papæ de Cura Pastorali liber, in linguam Saxonicam per Ælfredum Anglo-Sax. Regem paraphrastice translatus, cum ejus præloquio ad Wereferthum Episcopum Wigorniensem, & cuilibet Ecclesiæ Cathedrali hujus libri exemplar unum a pientissimo Rege destinatum fuisse docet, meritoque dubitat, an Regia id genus monimenta, vernaculo sermone conscripta, apud extraneas gentes ullibi inveniantur. Dialogos autem Gregorii, qui ipsum pariter autorem designant, rectius pro versione Wereferthi seu Werefrithi habendos esse credit. Quatuor inde Evangelia Latina, cum versione interlineari Dano-Saxonica, aliquot tamen foliis mutila, ab antiquitate valde commendat, octavo quippe seculo scripta, atque inter peculium venerabilis Bedæ, juxta quorundam opinionem, numerata. Hæcce vero in manus Joannis Rushworthi JCti tandem devenisse ait, in cujus honorem, *codicis Rushworthiani* nomen ipsis a nonnullis imponatur. Circa Pauli Orosii Historiam, cui titulus *Hormesta*, seu de miseriis mundi, quam Ælfredus Rex Saxonica lingua donavit, eum libertatem quævis pro arbitrio mutandi, distrahendi atque interpolandi sibi vindicasse, tum & navigationum aliquot Boream versus institutarum commentarios illi adjecisse, observat. Ad bibliothecas Cantabrigienses dum deflectit, & sermonis cujusdam, sub Danorum incursionem A. 1009 a Lupo ad Anglos habiti, mentionem facit, non inelegans adgreditur examen, quis ille Lupus fuerit. Ubi primo eum diversum statuit a Lupo Ferrariensi, utpote qui anno 861 diem suum obierit; multo magis a Lupo Trecensium Episcopo, qui A. 427 inclaruit; tum veteres Anglos nomina sua Latine crebrius reddidisse monet, ita ut, qui Saxonice *Wulff* audierit, aut inde forte nominis terminationem habuerit, *Lupum* se Latine appellaverit. Sic Æthelwulfum Bernicium, Monachum Dunelmensem, poematibus suis nomen patria lingua præfigere, postea vero in hæc desinere verba: *Hæc Lupus alte Pater stolido de pectore clarus Carmina composuit &c.* Sic literas de Pœnitentibus, a Lupo Lundoniæ Episcopo ad Ælfricum Cantuariensem Archi-Episcopum missas, quæ adhuc supersunt, non alii vindicari posse judicat, quam Wulffstano II, qui ea

p. 70. 71.
p. 72.
p. 81.
p. 85.
p. 140.

ætate ſedem Londinenſem tenuerit. Ex quibus colligit, Lupum illum Homiliſtam eundem eſſe cum Wulfſtano Eboracenſium Archi-Epiſcopo, qui ab A. 1002 usque ad A. 1023 Wigornienſem Eccleſiam ſimul rexerit, quandoquidem nullus alius tum temporis in Anglia vixerit Epiſcopus a lupo nomen mutuatus, excepto ſolum Athulfo Herefordenſi, de quo tamen altum ſit apud ſcriptores ſilentium. Præterea quoque, inter varia opuſcula MSCta Lupi Epiſcopi, apparere Parænefin quandam Saxonice conceptam, cui Wulfſtani nomen præmittatur, haud obſcuro indicio, Wulfſta-
p. 172. num & Lupum ſub una perſona latere. In Aula S. Trinitatis, monſtrari dicit Hiſtoriam Fundationis Monaſterii S. Auguſtini Cantuarienſis, in qua deſcribantur octo libri, quos Gregorius I Papa Auguſtino in Angliam advehendos dederit, adeoque primitias librorum totius Eccleſiæ Anglicanæ vulgo reputent. Ex illis vero tertium & quintum, qui Evangeliorum textus Latine exhibent, hunc Oxoniæ, illum iconibus hiſtoricis exornatum Cantabri-
p. 180. giæ in Collegio Corporis Chriſti, hodienum extare hariolatur. E bibliotheca D. Jacobi Weſtmonaſterienſi, inter alios cum elogio promit *Librum Scintillarum*, ſeu Sententiarum, quas tum ex Sacra Scriptura, tum e Patrum ſcriptis, conſtipaverit Beda, verſioneque
p. 251. interlineari Saxonica explicuerit. Cottonianam gazam ubi ſalutavit Noſter, ad librum Evangelii a Luca contexti paululum hæret, utpote qui in calce ita finiat: *Explicit liber Evangelii ſecundum Lucanum*, atque inſolitam hanc appellationem mori majoribus Anglo-Saxonicis trito adjudicat, qui Latine ſcribendo, nomina ſua, deſinentia in A, Latina etiam terminatione auxerint, e. g. pro Offa, Offanus, pro Beda, Bedanus ſcribentes. Poſtquam igitur boreales antiquitates literarias domi ſatis diligenter excuſſit, epiſtolas jam celeberrimi Suecorum Johannis Peringskiöld & Jonæ Nicolai Salani, ad Reverendum Hickeſium datas, una cum prolixis indicibus MSCtorum Scandicorum, quæ tum in Regio Antiquitatum Archivo Holmiæ, tum in Rudbeckiana & Salana bibliotheca cuſtodiuntur, ſubſequi jubet. Ipſe ſyllabum librorum Saxonicorum typis impreſſorum annectit. Quem tandem excipiunt ſex indices ad totum opus, juxta Alphabeti ſeriem, eo cum judicio confecti, ut nihil ſupra. Primus enim omnium vocum, quæ in Grammaticis Hicke-

ckesianis ab incunabulis suis derivantur, conspectum sistit: Alter monimenta literaria antea inedita, hic primum excusa enumerat: Tertius MSCta cæterosque autores, qui maximam partem hic primum citantur, continet: Quartus opera, autores, aliosque claros homines, qui passim allegantur & honorifice inducuntur, nominat: Quintus ea, quæ æneis ligneisve tabulis incisa prodiere, indigitat: Sextus denique singulos autores, chartas, homilias, tractatus, resque præcipuas, quæ in Catalogo codicum Anglo-Saxonicorum tantum memorantur, Wanleji studio collecta refert. Succedunt ultimo corrigenda atque addenda nonnulla, nec minus nomina illustrium & doctorum virorum, ut & sodalitatum, quibus adminiculantibus Thesaurus hicce excudi potuit, ut intelligas, quantum præsidii melioribus literis in Anglia paratum sit.

Atque sic recensionis officio satis defuncti videri poteramus, nisi aurem nobis vellicasset pererudita & candoris plena Clarissimi Hickesii præfatio generalis, ut ejus etiam rationem haberemus. Equidem illa primo volumini præfixa cernitur, sed quia secundas Autoris cogitationes, emendationes ac supplementa per universum opus diffundit, in hunc locum non injuria remitti debuit. Nolumus autem hac vice immorari Apologiæ, quam contra eos scribit, qui nimia ipsius studia in explicandis barbaris horridisque & incultis sermonibus reprehendunt, nec Reverendorum atque Doctissimorum Virorum, Nicolsoni, Fountainii, Elstobi, Hopkinsi, Gibsonii, Thwaitesii, Wanleji, Bromei merita de hoc libro, quæ gratus prædicat, multis exaggerare juvabit. Quin potius ad alia progredimur, atque insipida Gallici hominis opinione, qui in procemio ad Menagii Origines, Anglos codicum Saxonicorum penuria laborare, atque ad reddendas rationes linguæ suæ, Gallica inprimis indigere asseruit, valere jussa, Anglo-Saxones chartas literasve sigillis pensilibus, seu cereis sigillorum impressionibus, Canuto regnante nondum munivisse, cum Autore notamus. Licet enim in codice fundationis monasterii S. Augustini Cantuariensis dicatur, quod in charta Regis Canuti aliqua sigilla cerea, sed crucis signa appareant, illum tamen codicem nullam mereri fidem. Noster autumat, tum quod multa suspecta & falsa loquatur, tum quod nullæ aliæ chartæ R. Canuti magno numero adhuc superstites, cereis sigillis sint conspicuæ. Quæ de

Saxonicarum literarum valore, de Runis Saxonicis elementis intermixtis apposite disserit; Normanno-Saxonicæ item dialecti specimina, seu chartæ Wilhelmi Conquæstoris, Henricorum I & II Regum; antiqua veterum Hunnorum XXXIV elementa; versionis Ranulphi Higdeni Polychronici, quam Joh. Trevisa A. 1387 adornavit, fragmentum; Oratio Dominica, Hymnus Angelicus, Symbolum Nicænum, Græce quidem, sed literis Latino-Francicis expressa, aliaque selecta Philo-Musos non egregie delectare non poterunt. Ad vetustam monetam Anglicanam Siclum etiam referendum censet, qui vel nummus vere cusus, aut computatitius saltem fuerit, atque duobus argenteis denariis valuerit, si juxta Ecberti Dialogum de Ecclesiastica Institutione calculus expediendus. Sed aquam sibi hærere fatetur, propter *Martam* Æthelswithæ Reginæ, in qua Siclus solido auri & argenti pensatur. Quibus linguarum veterum Septentrionalium ignorantia labi contigit, aggregat Johannem Harduinum, qui in Chronologia V. T. tum circa Ælfrici nomen, tum circa monimenta atque elementa Anglo-Saxonica diversimode impegerit; uti quidem errores ejus solide commonstrat. Contribules ei facit Franciscum Giambullarium, Angelum Roccam, Gulielmum Camdenum, Thomam Rymerum, Johannem Seldenum, quos ad similes scopulos allidi oportuerit. Hinc Celeberrimum Gibsonum hortatur, ut Chronicon suum Saxonicum auctius recudere festinet; homini Panchartarium Anglicum confecturo regulas suppeditat, in discretione spuriorum diplomatum a genuinis apprime utiles, easque Ingulphi Croylandensis Historiæ statim attemperat. Formulare Anglicanum Thomæ Madoxii nuper editum mirifice extollit, nonnulla tamen in eo desiderat. Pluribus inde evincit Noster, quomodo Joh. Mabillonium in Rei Diplomaticæ libris secum consentientem habeat; qua occasione varia scitu dignissima admiscet. Canones insuper in veterum instrumentorum examine observandos, a doctissimo illo Gallo traditos, lubens amplectitur, ita tamen ut non celet, quæ in illis incerta ac lubrica sibi videantur. Sic quando Mabillonius unum aut alterum defectum, modo essentialis non sit, legitimis autographis obesse non debere arbitratur, optat Noster, ut definitionem essentialis defectus is suggerere voluisset, siquidem Episco-

po-

porum privilegium pro Corbiniano Monasterio, Regis Theodorici tempore emissum, ille Chilperici ætate conditum affirmat, istud tamen non essentiale vitium diplomatis habendum, sed oscitantiæ scriptoris non admodum periti, cui proclive fuerit errare, tribuendum censet. Porro, quando Mabillonius additiones incarnationis, indictionis, glossematum aliorumque similium, maxime in exemplis seu apographis, instrumentorum veritati non officere sentit, dolosam & fallacem hanc regulam pronunciat, eaque ratione nullum fere crimen tam grave in reum diploma intentari posse credit, quod illo patrono, illiusque artibus depelli nequeat. Licet enim defectus essentiales, propter quos instrumenta damnari mereantur, a non essentialibus distinxerit, illud tamen discrimen verbo positum re ipsa tolli, cum illo autore nullus defectus adeo capitalis esse possit, quem per notarium, librarium vel exscriptorem diplomati accidisse, dicere non liceat. Interpolationes etiam, vitiosas subscriptiones, glossemata, alia pro aliis substituta, non ex mala intentione, dolove malo, sed imprudentia, imperitia, temeritate, & non raro ex studio juvandi posteros nata, tum prudentiam, moderationem & æquitatem, qua in examinandis chartis opus sit, facillima esse subterfugia & pharmaca, ad sananda vel maxime lethalia diplomatum vitia. Huc summa redit eorum, in quibus Autori cum Mabillonio minus convenit, sed plura rei diplomaticæ inservientia scripta propediem exhibebimus, adeoque hanc ampliare materiam in præsenti supersedemus. Cæterum dum in memoriam sibi revocat Noster, Thrimsam seu tremissem monetæ Anglicæ speciem se statuisse, ejusdem valorem paulo accuratius expendit, errorem retractans, ubi dixerat, illam tertiam partem argentei solidi constituere, cum tamen de aureo solido id affirmare debuisset, qui quadraginta denariis argenteis constet, ut adeo Thrimsa valuerit tredecim cum tertia parte unius denarii, seu præsentis monetæ quatuor solidos & quatuor denarios cum tribus denarii partibus æquet. Thrimsam vero apud Anglos summam saltem computatitiam fuisse, aut si in commercio unquam & signatus nummus fuerit, tum e Gallia forte mercatorum interventu ad Anglos allatum putat. Johanni Stirnhookii libro, de Jure Sueonum & Gothorum vetusto, commerita encomia defert, multaque

in

in eo reperiri ait, quæ antiquitates Anglicas egregie illustrent. Duas insimul epistolas Simonis Dewesii & Francisci Junii ineditas communicat, ut argumento sint, quanto ardore laudatissimi isti Viri literaturam Saxonicam sua ætate promovere gestierint. Tandem post recensitos Mæcenates singulos, qui labores hosce consilio atque ope juvarunt, in quorum ordinem & tres fœminæ nobiles veniunt, nec ignorare nos sinit, reliquos sumtus, ad excudendum Thesaurum necessarios, e peculio suo promanasse; de quibus tamen non adeo conqueritur, quam quod per labefactatas vires, per gravescentem ætatem, per nummorum denique defectum, auctiorem illum dare sibi haud licuerit.

CALENDARIUM ROMANUM CHRONOLOGOrum causa constructum, ad Novilunia civilia sine Tabulis Astronomicis accurate & facile ante & post Christum natum invenienda. Auctore F. GUILLELMO BONJOUR, Tolosano, Ordinis Eremitarum S. Augustini.

Romæ, typis Jo. Franc. Buagni, 1701. fol.
Constat plagulis 21.

COnstructum est hoc Calendarium juxta periodum Luni-Solarem annorum 1932, a Cardinale *Norisio* in dissertatione de Cyclo Latinorum Paschali, quam *Mense Aprili A. 1692* commendavimus, propositam, quod eam eundem feriarum ac lunationum ordinem in orbem æque ducere animadverteret Clar. Autor, cum post annos 1932 cyclus Solis sexagies noviesque ductus ad initium recurrat, & novilunia eodem die eademque hora contingant, prætereaque sic omnia ab ista depelli intelligeret vitia, ut impedimenta tum bissexti, tum saltus Lunæ, tum mensis embolimi omnino superet, atque a Lunari calculo mensem illum abundantem dierum 31 arceat, quem interdum admittit computus tam Arabum quam Hebræorum. Primo exhibetur *Calendarium Romanum*, in quo epactarum duo cernuntur ordines. Unus literis Romanis, alter Saracenicis describitur. Priores epactas Romanas, posteriores Saracenicas vocat. Adscriptæ sunt literæ Dominicales, more consueto.

ſueto. Subjunguntur Canones in hoc Calendarium, ubi diſſeritur de epactis tetraëtericis, earundem cyclo, & numeris tetraëtericis perpetuitati cycli epactarum tetraëtericarum inſervientibus. Vocat Autor *epactam tetraëtericam* ſeu *quadriennalem*, numerum 14 dierum, quibus 4 anni Solares ſuperant totidem Lunares: *cyclum epactarum tetraëtericarum perpetuum* revolutionem, quæ de quadriennio in quadriennium pergit, per continuam 14 dierum acceſſionem: *numeros tetraëtericos* eos, qui quadriennali via & ratione inſtituti ad epactarum, quæ his affiguntur, ſervandam perpetuo legem tetraëtericam. Sunt numeri tetraëterici 483, quia periodus Noriſiana, cujus annis alligantur, 483 tetraëterides complectitur. Tabula numerorum tetraëtericorum in 13 areas diſtributa, ubi numeri 483 juxta ordinem naturalem deſcribuntur, & competens unicuique epacta, vel Romana, vel Saracenica adſcribitur. Subjicitur ipſa periodus annorum 1932, in ſuas 23 ogdoëcontateſſaraëterides diſtributa, ab anno Domini 1 usque ad 1932, in qua ſingulis annis adſcribitur cyclus Solaris & numerus tetraëtericus competens. Quod ſi itaque annus Domini datus in tabula ogdoëcontateſſaraëteridum evolvatur, invenietur cyclus Solis, & numerus tetraëtericus ipſi reſpondens. Cum quo ſi adire libuerit tabulam numerorum tetraëtericorum, conſtabit epacta ipſi congruens, & cyclus Solis dabit literam Dominicalem: quæ cum epacta in calendario evoluta monſtrabit diem & feriam novilunii. Sed quia periodus Noriſiana ſtylo Juliano conſtructa, eandem ad Gregorianum quoque accommodat Autor, exhibens paradigma epactarum, ab anno Domini 1582 ad annum 2104, juxta methodum periodi Noriſianæ, ad ſtylum Gregorianum directæ.

Secundo repræſentatur *Calendarium Aſtronomicum perpetuum*, in quo cœleſtia totius anni novilunia media, ſtylo tam Juliano, quam Gregoriano, reperiuntur per epactas Aſtronomicas numeris tetraëtericis 850 affixas, quot periodus Aſtronomico-Juliana in annis 3400 poſtulat. Totum in 12 Lunationes diſtribuitur. In qualibet Lunatione deſcribuntur minuta Epactalia & ipſis reſpondentia minuta horæ currentis; horæ epactales & ipſis convenientes horæ diei currentis; dies epactales & ipſis competentes dies menſis labentis, a meridie ineuntes. Subjicitur

tabula numerorum tetraëtericorum cum epactis Aſtronomicis, in qua numeris tetraëtericis 850 ſerie naturali deſcriptis, dies, horæ & minuta epactalia aſſignantur, nec non periodus Romana annorum 3400 ſtylo Juliano, in quo ſingulis annis Domini ab 1 usque ad 3400 numeri tetraëterici adſcribuntur. Quodſi adeo annus Domini datus in eadem evolvatur, invenietur numerus tetraëtericus ipſi conveniens: cum quo ſi adire libuerit tabulam numerorum tetraëtericorum, conſtabit epacta Aſtronomica in diebus, horis & minutis. Quare ſi conſulas in Calendario Aſtronomico Lunationem dato menſi convenientem, dies, horæ & minuta epactalia monſtrabunt diem menſis labentis, horam ejusdem diei, & horæ currentis minuta, juxta ſtylum Julianum, facile ad Gregorianum reducendum.

JOANNIS CHRISTOPHORI BATTELLI Diſſertatio de Sarcophago Marmoreo Probi Anicii, & Probæ Faltoniæ, in Templo Vaticano.

Romæ, typis Cajetani de Zenobiis, 1705, 8.
Conſtat plag. 12. cum fig. æneis.

MAgna ſemper, præ ceteris urbis Romæ templis, extitit Vaticanæ Baſilicæ dignitas & veneratio, tum ob multa alia egregia omnique ævo memoranda, quibus ſe effert, decora, tum etiam in primis ob inſignem illam multitudinem atque præſtantiam ſanctorum corporum, quæ ab ipſo ædificationis ipſius exordio, in ea
p. 2. 4. condita fuerunt. Præter enim auguſtiſſima principum Apoſtolorum, Petri, Pauli, Andreæ, Simonis, Judæ, & Apoſtolicorum Actuum Scriptoris & Evangeliſtæ Lucæ depoſita duorum quoque inſignium Græcæ Eccleſiæ Doctorum, Joannis Chryſoſtomi ac Gregorii Nazianzeni, & quamplurium illuſtrium Confeſſorum ſacra pi-
p. 5. gnora ibi aſſervari, Auctor noſter ait. Quibus innumerabilis plane congeries S. S. Martyrum accedat, ita ut, cum Julio II Pontifice, novæ magnificentiſſimæ molis fundamenta jacerentur, totum
p. 6. veteris Baſilicæ pavimentum, teſte Alpharano, rerum ejusdem Vaticani templi ſedulo perſcrutatore ac ſcriptore, in opuſculo, quod manuſcriptum in illius Archivo aſſervatur, undequaq; refertum ſubſtra-

ſtratumque Sanctorum corporibus inventum fuerit. Id quod etiam Aringhus ſua ætate, anno nimirum ſuperioris ſeculi ſeptimo, eveniſſe, in Romæ Subterraneæ libro ſecundo teſtatur. Qua occaſione hoc ſimul memoratu dignum refert, tum temporis in tumulo quodam, cunctis obſtupeſcentibus, oſſa recenti conſperſa ſanguine, poſt longa revoluta ſecula, viſa fuiſſe, & in altero ſepulchro, adoleſcentuli cujusdam corpus repertum eſſe, ſuper quo nigri coloris velum appoſitum fuerit, coagulatum adhuc exſiccatumque in ſuperficie cruorem exhibens. Inter Romanas autem familias, quæ ſua olim in Vaticano monumenta condiderint, Aniciam in primis, Paulinos, Baſſos, Olybrios & Probos, magna quondam in Urbe nomina, veluti ſua germina complectentem, fuiſſe Auctor ait, cujus familiæ ſplendorem, potentiam & pietatem miris laudibus, tum Ethnicos, tum Eccleſiaſticos ſcriptores celebraſſe, multis teſtimoniis probat. In iis igitur monumentis præcipue eminere nobile quoddam ædificium, inſtar templi magnifice conſtructum, poſt veteris Baſilicæ apſidem, quod in honorem Probi Anicii, Præfecti Prætorio, Proba Faltonia ejus uxor erexerat, in quo non ſolum maritum ſuum tumulandum curaverat, ſed & ipſa eodem tumulo conſociari voluerat. Iſto autem ædificio a Nicolao V Pontifice, ad conſtructionem novæ Baſilicæ inchoandam, disjecto, dum illius fundamenta altius effoderentur, ingens ibidem Sarcophagus, Pario quidem e marmore, opere autem compoſito elaboratus, ſacrisque imaginibus eleganter ſculptus, inventus eſt, cujus anteriorem faciem delineandam primus omnium curavit Baronius, eamque tomo 4 Annal. prope finem exhibuit. Poſtea vero ejus tum anteriorem faciem, tum poſteriorem & laterales etiam partes, exactius delineatas ac inciſas, Boſius & Aringhus in Roma Subterranea vulgavere, quas non ſolum iisdem formis Clariſſimus Auctor iterum excudi fecit, verum etiam accuratam imaginum explicationem in hoc libello lectorum oculis ſiſtere voluit. Cum itaque in anteriori hujus ſarcophagi facie, quinque loculamentis & ſenis columnis in ſpiram ſtriatis conſtante, medio in loculamento eminentiori, ſculpta cernatur ipſa veneranda Salvatoris inſiſtentis monti, e quo quatuor fontes erumpunt, imberbis effigies, ita ut altera manu crucem gemmatam, altera volumen complicatum teneat;

p. 8. p. 9. p. 14. p. 15. ſeqq. p. 20. p. 32. p. 33.

p. 39. Auctor Salvatorem ea ſpecie ideo repræſentari exiſtimat, ut per
ipſam natura tum humana, in facie ſcilicet humana & crucis ſigno,
cui affixus Redemtor noſter mortem ſubiit, exprimatur, tum etiam
divina, in juvenili & plane imberbi Salvatoris effigie adumbretur;
hoc ipſo enim ſignificari, apud Deum, cui ſua ſola coexiſtit æter-
p. 40. nitas, nihil antiquum eſſe, nihilque omnino præteritum, ſed cuncta
immenſæ illius æternitati præſentia, & absque ullo prorſus diſcri-
mine temporum, nova omnia jugiter computari. Crucem gem-
mis ornatam, venerationem iſtam indicare ſtatuit, quam veteres
Chriſtiani, a tempore Conſtantini M. poſt partam hujus beneficio
p. 44. ſeq. inſignem victoriam, ipſi nunquam non exhibuerint. Volumen,
quod Chriſtus ſtans ſupra montem læva manu præfert, novæ le-
gis promulgationem, ab eodem in monte factam, cum Durando
p. 45. & Ciampino ſibi perſuadet, quam ſententiam Auguſtini quoque
p. 54. ſeq. auctoritate confirmare ſatagit. Quatuor autem fluminibus e
monte ſcaturientibus, illa Paradiſi celeberrima flumina deſignari o-
pinatur, iisque quatuor Evangelia, per univerſum mundum diffu-
p. 56. ſa, myſtice prænotari; ad quod firmandum, Eucherium, Cypria-
num, Theodoretum aliosque idem ſentientes allegat. Ad Sal-
vatoris dextram S. Pauli, ad ſiniſtram vero S. Petri ſimulacra con-
ſpiciuntur. Rurſus ad dextram Pauli quatuor Apoſtoli, totidem-
que alii ad ſiniſtram Petri, bini per ſingula loculamenta diſpoſiti
ſunt. Salvator, ut & Apoſtoli, tunica & pallio amicti adparent, &
ſandaliis calceati. Plerique itidem Apoſtoli volumina in manibus
p. 46. præ ſe ferunt. Ubi, quod ad poſtremum attinet, volumina iſta
acceptam a Chriſto facultatem docendi & prædicandi Evangelium
deſignare ait, ea autem non incongrue manibus retineri, cum ab
p. 47. ſqq. eodem Salvatore moniti fuerint facere & docere. Chriſti autem
& Apoſtolorum imagines tunicatas & palliatas adparere, propter-
ea quod notum ſit, Chriſtum & Apoſtolos, quin etiam omnes ve-
teres Chriſtianos, qui veræ ſapientiæ ſectatores ſe profitebantur,
pallio, quod olim propria veſtis Philoſophorum erat, tanquam
convenienti ſuæ profeſſioni habitu, uti conſueviſſe. Id quod
p. 58. Tertullianum in libro de pallio toties explicare aſſerit. In pri-
mis autem, inter hujus ſarcophagi imagines, Auctori notatu di-
gna videtur inverſa Apoſtolorum Petri & Pauli collocatio, cum hic
ad

ad dextram, ille vero ad finiſtram conſtitutus appareat. Circa hanc quæſtionem, quam multorum torſiſſe ingenia fatetur, varias variorum adfert ſententias. Ac primo quidem fuiſſe ait, qui Petrum in finiſtra ideo collocari exiſtimaverint, quia pars læva apud veteres, cum Romanos, tum Græcos, quin etiam apud Hebræos, dignior dextra in ſacris habita fuerit, & hanc opinionem Chaſſanæum, Goropium Becanum, Baronium, Macrum, & qui primo loco nominari debuiſſet, Antonium Nebriſſenſem, multis argumentis & exemplis evincere allaboraſſe. Hanc vero ſententiam ab Allatio, Macedone, Roccaberto, & Mucantio in inedito opuſculo de imaginibus SS. Petri & Pauli, docte, ſolide & copioſiſſime confutatam eſſe. Hinc alios aſſerere non dubitaſſe, Paulum Petro honoris gratia olim fuiſſe prælatum, cujus rei ſex potiſſimum rationes adducunt, ſed quas hic loci recenſere, inſtituti ratio non fert. Proinde Auctor noſter tandem obſervat, hanc conſuetudinem ponendi effigiem Pauli ad dextram Petri, in Eccleſia non fuiſſe perpetuam & conſtantem, ſed ſubinde variaſſe, ut hoc modo æqualitas inter utrumque Apoſtolum ſignificetur. Atque hæc, occaſione partis prioris hujus ſarcophagi, Clariſſimus Battellus diſſeruerat. Jam ad explicationem poſterioris quoque partis progreditur. In ea imago Probæ Faltoniæ, ad dextram mariti ſui collocata conſpicitur. Id enim Romanos jam a Romuli temporibus, poſt pugnam Sabinarum mulierum felici interventu diremptam, honori & in fœmineum ſexum reverentiæ tribuiſſe, cum Allatio exiſtimat. Quod autem Probus tunica pallioque, illi Apoſtolorum ſimilibus, indutus conſpiciatur, hoc ipſum argumentum eſſe ſuſceptæ ab eo Chriſtianæ religionis, cujus ſectatores, & eos præcipue, qui perfectioris vitæ ſtudium amplectebantur, iſtis temporibus pallium uſurpare ſolitos eſſe, jam ſupra ex Tertulliano annotaverat. Columbarum denique vel turturum figuris, quæ in ora ſuperiori ſarcophagi quaqua verſum ſculptæ ſunt, deſignari Auctor credit eximiam Probæ erga maritum benevolentiam, ac inſuper incomparabilem ejus pudicitiam & continentiſſimam viduitatem. Poſtquam igitur Battellus imagines hujus ſarcophagi excuſſerat, Probi Anicii ejusque itidem uxoris vitam, genealogiam, mores & res geſtas accurato ſtudio exponit, ſanctorumque Patrum aliorumque auctorum

p. 59. p. 61. p. 62. ſqq. p. 72. p. 79. p. 82. p. 84. p. 87. ſqq.

de ipsis elogia, ut & veteres Inscriptiones in illorum honorem
p. 95. consignatas, in medium adfert; qua occasione iniquam Ammiani
p. 137. Marcellini de Probi moribus criminationem diluit, & fabulam, cujus Procopium præcipuum auctorem esse ait, de proditione Urbis Alarico Gothorum Regi a Proba perpetrata, accurate explicat, soli-
p. 140. deque refellit. Quo facto illorum quoque opinionem examinat, qui Probam Faltoniam Musarum alumnam extitisse credunt, & ab ea, præter alia quam plura, concinnatum esse ex Virgilianis carminibus Centonem illum de novo ac veteri Testamento, qui in Bibliotheca Patrum editus habetur. Verum Baronium cum Bosio & Aringho, qui eum secuti sunt, hac ex parte falli, Battellus non dubitat, propterea quod nemo veterum illius ævi scriptorum, nec Patres Probæ coævi, ut Hieronymus, Augustinus & Chrysostomus, unquam hoc opusculum ipsi assignaverint, nec etiam Clau-
p. 150. dianus, licet in reliquas Probæ laudes effusus, pangendorum carminum gloriam illi unquam tribuerit; adeoque post varias virorum doctissimorum prolatas sententias, Battello omnium maxime probabile videtur, Probam Falconiam, uxorem Adelphii Romani Proconsulis, quem Reinesius, superaddito Clodii prænomine, Consulem facit anno Christi 451, hujus carminis auctorem fuisse; pro qua sententia nubem testium adducit, & sic, post pauca adhuc de obitu Probæ Faltoniæ annotata, finem doctissimæ huic dissertationi imponit.

HISTOIRE DE LA VIE DE SOLIMAN SECOND, Empereur des Turcs, sive Historia vitæ Solimanni II Imperatoris Turcici, Auctore CAROLO ANCILLONIO, *Augustissimo Prussorum Regi a Consiliis Legationum, & Gallorum, qui in ditionibus Brandeburgicis sedes fixerunt, Judice Superiore.*

Roterodami, apud Reinerium Leers, 1706. 8.

Constat 1 Alph. 6. plag.

Solimanni II Imperatoris Turcici nomen adeo clarum semper exstitit, ut a nemine, qui rerum seculo XVI gestarum notitia leviter imbutus est, facile ignoretur. Vivebant enim illo tempore tres Principes, Carolus nimirum V Romanorum Imperator & Hi-

Hiſpaniarum Rex, Franciſcus I Galliarum Rex, ac Solimannus ille II Turcarum Tyrannus, quorum unusquisque terrarum imperium affectabat, atque id etiam capeſſere dignus habebatur, niſi Deo aliter ordinante, alter alterum intra limites continuiſſet. Ex illorum numero Solimannus nunc ab Ancillonio in conſpectum producitur, cujus vitam, ex multis Auctorum variorum relationibus collectam, Gallico idiomate concinnavit, & ad promerendam civium ſuorum gratiam, in lucem publicam emiſit. Multa ibi memoratu digna occurrunt, nec ſine quadam animi oblectatione legi poſſunt, quæ de illius auſpiciis, menſeque Auguſto ipſi utplurimum fauſto, de iteratis ejusdem adverſus Hungaros, Rhodienſes, Perſas atque Armenios expeditionibus, de perpetua inter Solimannum ac Carolum, (qui duo Principes eodem fere anno ac menſe imperiorum ſuorum faſces acceperunt,) æmulatione, de fœdere Gallorum cum Turcis icto, de funeſtis Solimanni cum Roxolana ſerva nuptiis, ac ſubſequentibus inter filios odiis atque bellis internecinis, memoriæ prodidit. Hungaros certe graviſſimis cladibus ſæpenumero adflixit Solimannus, quorum non modo Regem adoleſcentem Ludovicum memorabili prælio ad Mohacium debellavit, atque in ejus dein locum Joannem Zapolium Comitem Scepuſianum ſubſtituit, ſed nobiliſſimam quoque regni portionem Imperio Turcico adjecit; rebus ejus ita proſpere perpetim & ex voto fluentibus, ut ad ipſa tandem Viennæ Auſtriacæ mœnia anno 1529 pergere, & poſt iſtius regiæ urbis expugnationem, quam dudum animo, licet fruſtra, conceperat, Germanis ipſis exitium minitari, non dubitaret. Et parum ſane abfuit, quin ſpe ſua potirentur tunc temporis barbari, quod Chriſtiani Principes mutuis ſeſe bellis invicem debilitarent, ad quorum odia & conatus Turcæ haud negligenter oculos intendebant, Solimanno id unum ac primum feliciter edocto, ut diſſidia vicinorum in uſus ſuos converteret, &, quæ Ottomanorum rebus proficua videbantur, collectis undique viribus promtiſſime exſequeretur

Poſt bella Solimanni recenſita, ad familiæ auguſtæ deſcriptionem progreditur Clariſſimus Ancillonius, cujus tragica diligenter collegit, additis inſuper Satraparum ac Purpuratorum in aula Turcica caſibus, & admixtis nonnunquam, modo Imperatoris ipſius, (qui

(qui Princeps ſapiens alias ac callidus erat, & Julii Cæſaris commentarios in linguam Turcicam translatos, veluti perpetuos itinerum bellorumque comites, ſecum portabat,) modo aliorum quoque ſalſiſſimis ſapientiſſimisve dicteriis: ex quibus ob brevitatis ſtudium, quod nobis proprium eſt, unicum ſaltim excerpere placuit. Revertebatur aliquando Solimannus a Belgrado capto Conſtantinopolin, in quo itinere mulierem (vid. pag. 265. 266.) quæ paſſis crinibus ad pedes ejus provolvi, & aditum per ſatellites regios ſibi facere conabatur, admitti juſſit. Illam de ædibus ſuis noviſſima nocte a Turcico milite expilatis, liberisque adeo duodecim ad incitas plane redactis conquerentem, ac Domini prætereuntis gratiam implorantem, clementiſſime non ſolum audivit, verum & in hunc fere modum reſpondit: *illi fortaſſis hanc calamitatem eo momento accidiſſe, quo ſomno profundiſſimo cum domeſticis ſepulta jacuerit;* ad quas voces fœmina repoſuit: *veriſſime hæc a Te dicta ſunt, Auguſtiſſime Imperator, dormivi omnino in utramque aurem, ſed non alia de cauſa, quam quod Te ipſum pro me vigilare cogitarem, quum ea Imperantium omnium prima eſſe cura debeat, ut pro conſervatione ſubditorum vigilias agant.* Quam inſignem animi in muliere præſentiam ſic admiratus fuit Imperator, ut omnia illi a militibus abrepta reſtituere, & viginti inſuper aureos, præmii nomine, ex fiſco ſuo numerare mandaret.

Hæc & plura ejus generis alia congeſſit in vita Solimanni Ancillonius noſter, quam tamen veluti ſpecimen tantum majoris cujusdam, operis, quod præ manibus habet, cum orbe litterato communicavit. Conſtare iſtud debet ex Gallica verſione omnium elogiorum, quæ in Thuani voluminibus hiſtoricis leguntur, & a Gerardo van Stœcken in *Thuano Enucleato* Latine jam olim edita fuerunt. Ut ergo mentem ſuam uberius lectori declaret, prolixam hercle præfationem, quæ dimidiam opuſculi a nobis in compendium miſſi partem ferme conſtituit, hac vice præfigendam, operæ pretium eſſe duxit. In qua, poſtquam partim de utilitate ex lectionibus capienda, partim de ſtyli præſtantia in Thuani ſcriptione obvia diſſeruiſſet, fuſius propoſiti ſui rationes exponit. Non enim ſola ſe Thuani elogia Gallice interpretaturum ſcribit,

ſed

ſed id præcipue acturum pollicetur, ut, quæ vel in iis perperam dicta ex animadverſionibus aliorum didicerit, ea fideliter corrigat, vel illa, quæ Thuano incognita manſerint, curate ſuppleat, atque adeo Thuani veſtigiis potiſſimum inhærendo, virorum ab auguſto hoc Gallorum ſcriptore laudatorum vitas, nova quaſi veſte donatas, multoque pleniore commentatione illuſtratas, orbi ſiſtat. Subjunxit porro ad calcem libelli indicem alphabeticum perſonarum illuſtrium, quarum elogia in Thuani voluminibus extant, & a ſe aliquando prolixius deducta expectari jubet; in præfatione autem illorum quoque mentionem perhonorificam fecit, quorum libraria ſupellectile ad perpoliendas cogitationes ſuas hactenus uſus eſt: quas ut alii viri cordati adjuvare, & commentarios de hoc vel illo Principe ſeu Literatore, cujus Thuanus meminerit, paſſim conquiſitos, cum Auctore noſtro peramanter & benevole communicare velint, obnixe rogavit. Cujus quidem voti ſui ubi compos fuerit factus, tum vero apparebit, num excellentius, quod molitur, futurum opus ſit, quam quod ſimili plane inſtituto Vir Clariſſimus *Antonius Teiſſerius*, & hic Exul Gallus Potentiſſimique Pruſſiæ Regis Conſiliarius atque Hiſtoriographus, ante plures annos compoſuit, publicique juris fecit, numque Ancillonius noſter Teiſſerii diligentiam, in eodem argumento adhibitam, quæ incomparabilis potuit videri, ſit ſuperaturus. Cujus Teiſſeriani operis cum nullam Ancillonius, quod quidem miramur, in Præfatione mentionem fecerit, a Lectore benevolo Acta hæc Eruditorum noſtra A. 1697 pag. 90, & A. 1704 p. 461, & qui vaſtam ejus Hiſtoriæ Literariæ notitiam plenius cognoſcere avet, Tom. II Supplement. p. 5, & A. 1705 p. 335 evolvi cupimus.

PETRI FRANCII POSTHUMA, QUIBUS ACcedunt illuſtrium Eruditorum ad eundem Epiſtolæ.

Amſtelædami, ex officina Wetſteniana, 1706. 8.
Conſtant Alph. 1. pl. 7.

COmplectuntur hæc celeberrimi Viri Poſthuma, cum Orationes tres, doctas profecto atque elegantes, nunquam tamen publice recitatas, pro Eloquentia, pro Poëtica, deque uſu Eloquen-

tiæ in ſacris; tum varii generis Poëmata, octennio hoc integro, poſt recentiſſimam Poëmatum editionem elaborata; quibus acceſſere Epiſtolæ quædam ſummorum in Republica Literaria virorum, Ferdinandi Fürſtenbergii Paderbornenſis & Monaſterienſis Epiſcopi, Ez. Spanhemii, Gisb. Cuperi, Conſtantini Hugenii, Joh. Georg. Grævii, Joh. Friderici & Jacobi Gronoviorum, Nic. Heinſii, P. D. Huetii, Petri Petiti, Renati Rapini, Theodori Rykii, Jac. Perizonii, Rulandi Kinſchotii aliorumque, laudes Francii eximias, & imprimis felicitatem carminis, miris modis extollentium. Sed de his antequam plura dicamus, de vita ejus pauca prælibabimus, quam in præfatione recenſet Henricus Wetſtenius. Natus ſcilicet fuit Francius Amſtelædami anno 1645, die 19 Auguſti, quo ipſo die ibidem anno 1704 denatus eſt. Præceptorem habuit Hadrianum Junium, ſcholæ patriæ Rectorem, qui ut erat ingeniorum judex acerrimus, ſuaſit illi, ut Ovidium ſibi principem, quem imitaretur, haberet auctorem. Hinc Leidæ Jo. Friderico Gronovio diligenter adhæſit, & cum filio ejus Jacobo ſingularem contraxit familiaritatem. Luſtrata deinde Anglia, Gallia atque Italia, & aſſumto Andegavi utriusque Juris Doctoris axiomate, cum in patriam rediiſſet, anno 1674 Eloquentiæ & Hiſtoriarum, & 1686 Græcæ etiam linguæ Profeſſionem obtinuit, in Leidenſem Academiam fruſtra quidem A. 1692 evocatus. Nota ſunt ejus ſcripta, Orationes, Poëmata, Eloquentiæ exterioris ſpecimina duo, Gregorii Nazianzeni Homilia de amore paupertatis in linguam Belgicam magno nitore translata, notisque illuſtrata, & hæc ipſa Poſthuma, quæ e manibus prius dimittere haud poſſumus, quam aliqua notatu digniora pro more noſtro excerpſerimus.

p. 67. In *Orat. I* duos ante alios commendat diſertiſſimos ſui ævi oratores, Adrianum Junium illum, & tragœdum quendam Amſtelodamenſem ipſi Roſcio parem aut ſuperiorem, quem Adamum Caroli appellatum fuiſſe, e præfatione diſcimus. Illum artem cum natura feliciſſime conjunxiſſe, forma fuiſſe virilem in modum decora, ſtatura corporis eminente, plena dignitatis ac gratiæ, vocem denique teſtatur habuiſſe ſuavem, maſculam, fortem, inflexam leviter ac modulatam, & mirum in modum cano-

ram

ram. Hunc hominem quidem vocat plebejum, & aliarum omnium rerum, præter Poësin & Eloquentiam, rudem & imperitum, verum tam admirabilem addit, tum in dicendo, tum in agendo, fuisse, ut vix fingi eo quicquam posset perfectius. Nimirum, ut eleganter Noster, *rerum ac verborum naturam observaverat; ad hanc se normam formaverat, & longa exercitatione, longo usu, hoc divinum atque incredibile dicendi sibi genus paraverat. Surgebat juvenis summo mane, & superiorem domus partem conscendens declamabat per aliquot horas, ad sudorem usque. Ita corpus molle ac leve, & ad omnes motus idoneum reddidit: ita vocem, ita gestus composuit, ita se formavit ac finxit, ut deinde, quicquid vellet, exprimeret, & in omnes sese formas converteret. Vocem aure dijudicabat, quam habebat acerrimam: gestus ad speculum conformabat, Demosthenico more, & per exercitationem istam continuam, tantus in hoc eloquentia genere factus est artifex, ut dubitem merito, an quisquam Athenis aut Roma, auditus sit unquam præstantior*, &c. Plura transcribere juvaret, si institutum id nostrum pateretur. In *Orat. II* memorat, Hugonem Grotium Belgicis versibus Christianæ religionis veritatem asserere cœpisse, ut haberent imprimis nautæ, quo in longis sese navigationibus suis, non tam oblectarent, quam instruerent. Hinc pluribus probat, S. Scripturam, aut totam, aut propemodum totam, esse poëticam; tandemque observat, nihil æque Danieli Heinsio ad conciliandam, cum viginti tantum annos natus esset, Professoris in Leidensi Academia dignitatem, Scaligerique & Jani Dousæ amicitiam, quam Poësin profuisse. In *Orat. III*, ubi eloquentiæ studium commendare Theologis imprimis nititur, Joannem Chrysostomum scribit Demosthenis orationes manu sua plus semel descripsisse; Basilium, Gregorium aliosque Libanium in arte Rhetorica præceptorem habuisse, egisseque causas forenses; Tertullianum ac Cyprianum, quin & Arnobium, Lactantium ipsumque Augustinum, Oratoriam professos. Inter recentiores Ecclesiæ oratores Jo. Dallæum, Ciceronem Gallicum vulgo dictum, Drelincurtium, Mestrezatium, Claudium, Alexandrum Morum nominat; totus vero in Petri Dubosciii laudibus est. *Erat in eo viro*, inquit, *præter formam ac dignitatem, statura corporis ma-*

58. sq. 68. — 59. — 131. — 141. — 151. — 174. — 176. — 177.

jor, & habebat hoc cum Beza commune, quod Regium quiddam referret. Vox erat, non stentorea quidem, sed fortis tamen, & mascula, ac grato quodam modo canora. Manus suam habebat gravitatem, ut & reliquus corporis motus. Loquebatur autem non cito aut raptim, quo vitio Galli laborant, sed lente, ac pedetentim, & ut de Tullio dictum, gradatim. Hinc omnia apud eum seria, gravia, viro gravi, viro Ecclesiastico digna; talia denique, ut non alia in Oratore sacro desiderasses. Nihil torti, nihil vultuosi, nihil abjecti, nihil indecori, in voce, in vul-
181. *tu, in gestu, in omni corporis habitu conspiciebatur.* &c. Laudat deinde, qui ad sacram verbi Divini praecones eloquentiam excitaverint, Michaelem Falconerium in aureo libello de Actione Oratoria, Ludovicum Wolzogium in Oratore sacro, Davidem
218. Knibbium, Renatum Rapinum, aliosque; & de Wolzogio, quo magis promtum & extemporaneum neminem viderit, observat, eum facilitatem illam dicendi eo paravisse, quod per sex annos continuos, conciones suas omnes scripserit; quanquam ipse quidem scriptionem perpetuam magis probat.

De *Carminibus*, tametsi priorum non ignobile sunt augmentum, & Elegiarum librum quintum, Odarum librum tertium, nec non tertium Sylvarum, tertiumque Epigrammatum constituunt, nihil attinet dicere, cum vel solum Francii nomen, ad universa studiose perlegenda omnes sit stimulaturum.

Ex *Epistolis* vero pauca quædam juvat decerpere, speciminis saltem qualiscunque loco. Johannis Georgii Grævii, quæ ad amicissimum Francium scriptæ sunt, numero reliquas, forte & nitore superant, certe genuinam Grævii indolem, utque fuerit literarum bonarum amantissimus, amicorum omniumque, qui iis operantur, cultor candidissimus, a contentionibus toto animo alienissimus, abunde probant. Ut facile credamus, minime fictum fuisse dolorem, quem Epistola 93 & sq. accepisse se testatur, ex inimicitia, quæ inter Francium & Perizonium, communes amicos, tum exarserat, nec curam levem, quam resarciendæ inter viros celeberrimos, & hos amicos inter se veteres, quod passim vel ex hoc epistolarum fasciculo intelligitur, amicitiæ impendit. Præter elogia tum Francii imprimis, ut supra jam innuimus, tum aliorum docto-

doctorum virorum, quæ utramque in his Epistolis paginam faciunt, multa insperguntur ad Historiam Literariam pertinentia. Ita *Ep. 55* Ryckii Tacitum, qui A. 1686 prodierat, mirifice sibi placere; Grævius ait. Multa Ryckium in Historia Romana illustrare, multa in tanto Scriptore, post Lipsii aliorumque virorum magnorum curas, emendare & rectius explicare. De Corbulonis fossa egregiam & veram, si quid videat, esse ejus observationem. Ryckius tamen ipse, a Francio, ut apparet, & Broekhusio ea de re admonitus, ultro fatetur *Epistola 59*, characteres, quibus descriptus liber, nimis exiguos, nec aciei cujusvis oculorum accommodatos, promittitque daturum se operam, ne quid in secunda editione, sed quam humanissimi Viri mors prævertit, hac in parte a se desideretur. *Epist. 64* Jac. Perizonius de lite, inter Schepperum & Guilielmum Siccamam exorta narrat. Nempe Schepperus carminibus suis subinde aspergere Deorum Dearumque veterum mentionem consueverat. Illud tanquam grande nefas, remque impiam & Christianismo indignam, edita *Animadversione*, quam vocabat, *Orthodoxa* incusavit Siccama. Unde Schepperus, ut accusationem depelleret, *Apollinem Querulum* illi reposuit: cui tamen denuo respondit Siccama, sed Perizonio judice, neutiquam Musis & Apolline dextro. Magnifice, sed vere, de Viri Illustrissimi, Ezechielis Spanhemii, in Callimachum Commentario tum vulgato, Grævius censet Ep. 100: *videtis*, inquiens, *in Commentario Spanhemiano multa doctrina referto, pulcherrimas observationes, quibus & Græca poësis & historia fabularis illustratur, & abstrusior plurimarum vocum vis, ritusque non satis cogniti eruuntur & explicantur, ut non putem, tam eruditum Commentarium in ullum Græcum Poetam a renatis litteris prodiisse.* Anthologiam Græcam cum versione Hugonis Grotii, si inveniri posset, & notis Petri Dan. Huetii jam prælo paratis, forte & Grævii aliorumque, edere in animo habuisse Francium, Epistolis 69, 104, 105, 106 docemur: sed illud institutum cum mors Viri optimi interruperit, campus, quem Viri alii negotio huic pares ingrediantur, apertus est. Causas cur Abrincensi Episcopatu se abdicarit jam anno 1700 celeberrimus Huetius, quæ fuere aëris illius inclementia valetudinisque ipsius ratio, aperit ipse Francio Ep. 110, & 111, etsi ex eo tempore molestissimis se liti-

litibus & negotiis exercitum fuisse conqueratur. Qua occasione notamus, Illustrissimum hunc Huetium, uti cum Francio, ita & cum pluribus aliis a religione Romano Catholica alienis, amicitiam & commercium literarium magna humanitate coluisse, nec ideo tamen nunquam zelum pro Romanis sacris, etsi modestissime, prodidisse. Operæ pretium fuerit, verba huc transcribere certe notabilia, quibus Francio, cum ab eo Orationem in funere Stephani Morini, Reformatæ religionis Viri, a se habitam, cum quo pene a pueritia amicitiam inierat, sancteque coluerat Huetius, quamque in ea Francius prædicaverat, accepisset, Ep. 100 inter alia respondit: *Quod attinet ad eam, quam & in oratione tua, & in vita præ te fers, de Religione sententiam, etsi eam probare non possum, candorem tamen tuum non possum non probare. Aliter enim sentire, aliter loqui, id vero esset claudicare in duas partes, quod in populo Israelitico reprehendebat Isaias Propheta. Minime igitur id requiro ex te, ut sensus tuos subdolis ac fallacibus verbis dissimules, sed ut rectis studiis & supplicibus erga Deum, optimum parentem, votis, ad sinceræ veritatis notitiam pervenire contendas.* Quemadmodum & Epistola sequente, de iis Protestantium acerbe conqueritur, qui *magnum aliquod operæ suæ pretium tulisse se putent, cum vel prosciderunt Catholicæ Fidei defensores, vel aliquem certe sacri nostri* (Episcopalis) *ordinis virum.* Sed hæc speciminis loco suffecerint: etsi epistolas quasdam, e. g. Ferdinandi Episcopi ac Principis Paderbornensis & Monasteriensis, quæ 27 est, & ob styli excellentiam in Principe admiranda est, nec non Rulandi Kinschotii, quæ est 87, ob elegantissimum de Viri Nobilissimi, Jo. Frid. Crameri, Vindiciis nominis Germanici contra Gallos, judicium, aliasque plures hic integras legi, foret operæ pretium.

PETRI DE TOULLIEU, JURISCONSULTI LINgensis, Dissertationum Juridicarum Trias.

Trajecti ad Rhenum, ex officina Guil. van de Water 1706. in 8. Constat 16. plag.

Pri-

PRima ex tribus Dissertationibus, quas Clarissimus Antecessor Lingensis hoc opusculo exhibet, ad Legem difficillimam *Cum Societas 69 ff. pro Socio* conscripta est, cujus in genuinam lectionem verumque sensum Cujacius, Salmasius, Grotius, Huberus, Lynckerus aliique Jurisconsulti, dudum solicite inquisiverunt. Recte autem observat, duabus potissimum circa hunc textum Interpretes difficultatibus urgeri, quarum una ex verbis Legis, *Nundinas id est epulas*, oritur, altera ad actionem venditi pertinet, quam in hac facti specie locum habere, Ulpianus tradit. Prius ergo dubium dum tollere cupit, nec cum Holoandro *nundinarias epulas*; nec cum Grotio *IIIIduanas epulas*, i. e. quatriduanas; multo minus cum Fornerio & Salmasio empolas pro *epulas* legi debere monet, cum nimis violentæ sint hæ Legis correctiones, ipsaque Florentini codicis lectio satis defendi queat, si quis nundinas pro nundinariis epulis accipiat, sicuti nuptias pro epulis nuptialibus, sponsalia pro convivio sponsalitio usurpari, Ciceronis (l. 2. ep. 6) aliorumque auctoritate evincit. Quod ad alterum controversiæ hujus caput, sive ad actionem venditi attinet, eam nec venditori epularum, ut Wissenbachio visum fuerat, nec venditori mercium, ceu Cujacius, Freherus, Boeckelmannus aliique existimarunt, sed ipsis sociis tribuit; idque recte Antonium Fabrum, Alteserram & Fornerium observasse, lubenter agnoscit, eorum tamen interpretationes singulas rejicit. Subjicit deinde suam de hac Lege sententiam, quam reliquis ideo præferendam censet, quia nec receptæ lectioni quicquam detrahat, nec verbis textus quicquam addat, nihilque in eo relinquat otiosi, ac utramque & pro socio & venditi actionem, ab ea, quam Ulpianus expressit, conditione suspendat. Ita vero existimat Vir Clarissimus, duos pluresve forte amicos societatem ad emendum iniisse, mercesque quasdam communibus sumtibus comparasse. Ex his unum postea reliquis conditionem obtulisse, ut communi nomine emtas res sibi soli relinquerent; id si impetraret, se & pretium earum & epulas reliquis præstiturum. Ubi ergo placuisset sociis conditio, hic vero promissis non satisfecisset, & pro socio adversus eum ad merces communicandas, & ex vendito ad pretium pro epulis solutum recuperandum, agi potuisse. Atque hanc interpretationem ab objectionibus, quæ

quæ forte moveri possint, prolixe vindicat. Denique suppetiarum, huic Legi ab Illustrissimo Lynckero quondam latarum, modestam κρίσιν subjicit, ejusque explicationem præsupponere pactum societati in continenti adjectum, ac verba Legis, *eos a negotio dimitteret*, non recte explicari existimat, ab eodemque Pandectarum Florentinarum virginitatem frustra asseri, occasione *l. 15. ff. de Donat.* & *l. 9. C. de Bon. proscript.* ostendere, ac Celeberrimum Voetium a suspicione ἀβλεψίας, quam ei Illustrissimus Lyncker objecerat, vindicare voluit. Altera Dissertatio ad Legem Africani *Frater a fratre, 38. ff. de Condict. indebiti* pertinet, adeo obscuram, ut inter damnatas leges vulgo referatur. Quam uti Cujacius aliique, retenta lectione Florentina, frustra explicare tentarunt, ita Hotomannus emendandam, vulgaresque interpretationes rejiciendas esse censuit. Sed Clarissimus Tollieu & lectionem, & expositionem communem, contra Hotomannum defendit. Existimat ergo, hanc Legem non de quacunque, sed de peculiari tantum obligatione agere, quam cum obligatione simplici ab Hotomanno confundi statuit; nec ei concedendum esse, necessario fratrem creditorem peculium habuisse, saltim ex lege hac certo id asseri non posse. Peculium autem omni & Naturali & Civili jure, non ad filium sed patrem pertinere, licet Hotomannus, quem jus & statum naturalem confundere censet, aliud sibi persuaserit. His præsuppositis, Legem integram κατὰ πόδα prolixe explicat, ac postquam suam exposuit de ea sententiam, Struvii & Bachovii interpretationes refutat. Ultima Dissertatio de Jure luendi & repetendi pignoris, ac de rebus meræ facultatis, de jure adeundi hæreditatem, redimendi, & similibus agit, ac observationum elegantissimarum plenissima est, ex quibus aliquas subjicere, operæ pretium esse putamus. In §. 1. ergo tutores immobilium possessores a satisdatione haud liberari, contra Excellentissimum Pagenstecherum defendit. In §. 5. & 64. Jus pignoris luendi, i. e. debiti solvendi, meræ facultatis esse statuit, actioni autem pignoratitiæ præscribi posse ex tempore pignoris traditi, debitori tamen rei vindicationem, præscripta licet personali actione, superesse censet. §. 70. *sqq.* Res meræ facultatis esse facultates ait jure Naturali vel communi Civitatis ad

nos

nos pertinentes, circa usum & dispositionem rerum nostrarum, quamdiu in earum sumus possessione, ac Grotii, Gronovii, Huberi, Vinnii, Struvii aliorumque de iis definitiones rejicit §. 7 *sqq.* Jus altius ædificandi, ad res meræ facultatis pertinere autumat, & dissentienti Vinnio respondet §. *29.* Jus autem a communione recedendi, minus recte ab Hubero eo referri putat. Jus adeundi hæreditatem nullo tempore expirare, licet hæreditatis petitio triginta annis præscribatur; contra jus retroemendi non esse meræ facultatis statuit, licet pactum additum sit, quod quocunque tempore & perpetuo hanc potestatem largiatur; id enim civiliter intelligendum, adeoque præscriptioni obnoxium credit. Ingeniosa est conciliatio *l. 7. ff. de Divers. & temp. præscr.* cum *lege 45 ff. de Usurp. & Usuc.* nec non explicatio legis *9. §. 7. ff. de Peculio*, quas *§. 31 seqq.* & §. *45. seqq.* exhibet. Sed ulterius progredi brevitatis studium prohibet, & hæc, speciminis loco, desiderio Lectoris facile satisfacient, nostro certe instituto sufficiunt. Quare cupidum amoenitatum Juridicarum Lectorem, ad ipsas Clarissimi Autoris dissertationes elegantissimas remittimus.

ANTONII PACCHIONI, REGIENSIS, PHYSICI Romani, Dissertatio Epistolaris de Glandulis Conglobatis Duræ Menyngis humanæ, indeque ortis Lymphaticis ad Piam Menyngem productis, ad Virum Clarissimum, LUCAM SCHRÖCKIUM, Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Academiæ Præsidem.

Romæ, typis Johannis Francisci Buagni, 1705. in 8.
Constat 2. plagulis & tabula ænea.

DUm Clarissimus Pacchionus in pertexendo suo de Duræ Menyngis Fabrica libro strenue pergit, novisque sectionibus, & accurata investigandi methodo, hoc cerebri involucrum ita persequitur, ut ea in parte nihil intactum velit, sicque opus omni numero absolutum Orbi literato sistat; en nova indies ei exhibentur, de quibus in antecessum curiosum Lectorem monere non gravatur. Quanquam enim Nuckius vasa lymphatica in cerebro oc-

currere, diserte negaverit, Malpighius vero, felix alias glandularum in membranis scrutator, de Menyngis duræ glandulis nihil commemoraverit, imo ipsa membranæ hujus textura adeo densa, fibrisque validis omni ex parte concinnata, ac veluti muscularis locum glandulis includendis aptum & capacem vix concedere videatur ullum, in sinu tamen ejus longitudinali, immediate sub membranosis expansionibus, in areolis chordarum Willisianarum, quin & supra easdem chordas, innumeras glandulas conglobatas, subrotundas, propria & tenuissima membrana, velut in sacculo conclusas detegere, adeo felici licuit esse Authori nostro. Racematim hæ ut plurimum coëunt, raro sparsim disponuntur; utrinque ad latera falcis messoriæ, ab ejusdem apice, ad basis usque posticam partem, miro propemodum artificio procedentes, dorso lacertorum accumbunt, & partim ab horum fibris, partim ab iis, quæ a chordis emergunt, firmantur, atque invicem alligantur. Fibris carneis tenuissimis circumambiuntur singulæ, unde colorem carneo-pallidulum nancisci videntur: in senibus vero, in quibus ejusmodi fibræ enervatæ nimis laxantur, & ferme disparent, albescentes & magis turgidæ cernuntur eædem. Arteriolas habent a ramulis, per interiorem Duræ Menyngis superficiem, non longe a falce reptantibus: quarum nonnullas a Pia Menynge derivatas, & a venis ad sinum tendentibus non multum distantes, & quandoque associatas accipiunt. Quod autem in lateralibus sinubus vel nunquam, vel raro admodum, perpauca earundem adnotentur vestigia, ideo a natura factum existimat Author Clarissimus, ne, si intersepta laxiora & minus firma alicubi existerent, ab insidente continuo ponderosissima cerebri mole gravata, aut reciproca contractionis & relaxationis vi tandem enervata, debito citius conciderent, & glandularum vasorumque munus obrueretur. Ex dictis glandulis innumera emergunt fila, quæ totidem sunt vasa excretoria, & a Dura in Piam Menyngem implantantur. Usum quod concernit harum glandularum, in separando humore aliquo, a toto sanguine diverso, ille Authori consistere videtur; ita ut vasa lymphatica, Piam Menyngem alluentia, rorem quendam tenuissimum continuo exhalent, quo utraque ejus superficie madefacta, Duræ Menyngi & cerebri cortici subsidium

præ-

præbet, & ficcitatem arcet; quod commodum forfan etiam cerebri ventriculis, corporibus ftriatis, fi eousque pertingat ros hic, adfert. Nec abfonum videtur, ad nares internas, & quocunque ad infculptas cranio cavitates proxime extenditur Dura Menynx, hujusmodi humoris portionem profundi. Lympha enim hæc, non modo fua fluiditate atque pondere ab apice cerebri deorfum fertur, verum propriorum canalium & Piæ Menyngis vi contractiva, & potiffimum a circumprimente Dura Menynge follicitatur.

De cætero illud adhuc commemorandum reftat, quod Sinus laterales fimpliciores habeantur Authori longitudinali; fiquidem illorum cavitas non tot anfractibus & cellulis diftincta eft, fed membranacea expanfione tantum æqualis cernitur, & ad fummum levibus quibusdam plicis fignari folet.

Explicatio Figurarum.

Figura 1. exhibet tres majores Duræ Menyngis humanæ finus, fecundum longitudinem in dorfo cranium refpiciente diffectos. TAB. V. Fig. 1.

A. Sinus Longitudinalis pars anterior parumper inverfa, & complicata.

B. Ejusdem pars pofterior.

c. c. c. c. c. c. Latera finus diducta partim inverfa, partim in pofteriore parte dd. naturali in fitu relicta, ubi finus propriam oftendit latitudinem, a membranofis expanfionibus non denudatus.

d. d. d. Membranofæ expanfiones cum fuis plicis.

e. e. Sinus portiones femidenudatæ.

2. 2. 2. 2. Specimina chordarum Willifii, quarumcunque pleræque fub membranofa expanfione e. e. d. d. adhuc delitefcunt.

3. 3. 3. 3. 3. 3. 3. Glandulæ conglobatæ, in lateribus primi finus racematim reconditæ.

f. Quarti finus orificium in Laterales hians.

g. g. g. g. Sinuum Lateralium parietes diducti.

 h. h. Ipfo-

h. h. Ipſorum extrema abſciſſa, antequam in jugulares inclinare incipiant.

i. i. i. i. Chordæ Williſianæ a membranoſis expanſionibus liberatæ.

TAB. V. Fig. 2. Figura II. oſtendit eam ſinus Longitudinalis portionem, ubi valvulæ uberiores ut plurimum reperiuntur.

a. a. a. a. Sinus reſecti latera diducta.

b. b. b. Minores cellulæ laterales, quæ ſanguinem intra ſinum admittunt.

c. c. c. Cellulæ majores valvuloſæ, in centro ſinus conſitæ, quarum orificia ſe mutuo reſpiciunt.

d. d. Foveolæ imperviæ.

NUMMI ALIQUOT DIVERSI EX ARGENTO præſtantisſimi: nempe decem OLAI Sueci, unus ANUNDI Carbonarii, ac unus HAQUINI RUFI, Sueciæ Regum, nec non unus SUENONIS bifida Barba, Daniæ Regis, Heliconiadum Choro dedicati a NICOLAO KEDERO, Regii Collegii Antiquarii, quod Stokholmiæ eſt, Aſſeſſore.

Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſch, 1706. 4.
Plag. 8. cum fig. æn.

Tertia hæc eſt, quæ in urbe noſtra prodit, doctiſſimi nobisque amiciſſimi Kederi Diſſertatio de nummis nonnullis nuper in Suecia effoſſis: reliquos enim nummos quosdam Runis inſignitos exhibentes, in Actis his anni 1703 p. 417, atque anni 1704 p. 36 memoravimus. At quoniam hæc paulo diffuſior eſt, ut de omnibus nummis, qui hic in tabula exhibentur, (ſunt enim omnino ſedecim) agere pro inſtituto haud valeamus, tantum rariores quosdam, quos unice ſuperſtites Noſter credit, paucis conſiderabimus. Luculentiſſimus eſt in Regio Antiquitatum archivo nummus Olai (vid. Fig. nobis 3.) in quo caput Olai Sueci, cum ſceptro & inſcriptione OLAF REX SWEVOrum repræſentatur. OLAF ſeu OLAPH Olaum domeſtico loquendi modo notat. Suevos vero vocatos fuiſſe Suecones, Taciti aliorumque Au-

TAB. V. Fig. 3.

cto-

ctorum, imprimis vero diplomatum optimorum fide patet. Unde male summum virum Hugonem Grotium, apud veterem auctorem, qui Ambaziensium Gesta inscribitur, pro *Suevis Suedos* in prolegomenis ad Historiam Gothorum &c. reposuisse, Noster observat. In aversa legit GODWINE (nomen est monetarii) MOneta SIHTunæ, urbis celeberrimæ, vulgo Sigtunæ dictæ. Frequenter enim Septentrionales, præsertim post acceptum alphabetum Anglo-Saxonicum, literas G & H inter se permutasse, exemplis docet. Unicus & est, quem ipse Auctor possidet, nummus OLAF REX AN SITUN inscriptus (vid. Fig. IV.) quo indicatur *Olaus Rex in Sigtuna*, seu Sigtunæ. Ubi docet, & legem illam ab Ingone I sancitam, ut Regia sedes Upsaliæ fixa maneret, sub Christianismi in Suecia initiis, insuper haberi cœpisse, & Reges ab ea urbe, in qua sederint, denominari vulgo consuevisse. Quæ in altera facie, præter crucem, quæ in hoc, ut & in reliquis, religionis Christianæ signum est, conspiciuntur, ita explicat: GOWINE, pro *Godwine*, MOATA AN, pro *Moneta an* seu *on*, subintelligens *Sihtun*, quod urbis vocabulum spatii angustia exclusum monet, idque aliis etiam exemplis confirmat. Tertius Olai nummus, qui Auctori quintus est, (nobis Fig. V,) si primam faciem spectes, cujus inscriptio OVLAVS REX SUENonum, difficultate caret; *Oulaum* enim eundem esse, quem nunc abjecto V priore, *Olaum* scribimus, constat. In altera legitur VLFESE MOT AN ST, hoc est, ut Noster interpretatur, *Ulphonis moneta in Sigtuna*. Ulf enim seu Vlfr (Latine Lupus) quod nomen monetarii, Genitivum facit Vlfese, sive potius Vlfes, quo in casu monetarii nomina sua nonnunquam in nummis exprimunt. Quartus nobis esto quadratus Olai nummus, (vid. Fig. VI) qui in aversa geminum non habet. In prima area quidem pro OLFAF ON SIDEI, quæ verba capiti velut galeato circumponuntur, legit Noster: *Olaus in Scythia*, seu Suedia. Veteres quippe Suecos Sithas seu Scythas, & Suediam Scythiam vocasse, domesticorum pariter & exterorum Scriptorum testimoniis probat. Quid vero in aversa sibi velint ΙΙΙΙΣΣΣΣΟΣ, non magis sibi perspectum esse fatetur, quam quis Runicorum in Gibsoniano nummo ΙΣΣΣΣΣΣΣ sensus sit. Rarissimus est quin-

TAB. V. Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

 tus

Fig. 7. tus (vid. Fig. VII) qui Suenonem cognomine *furcata Barba*, alias Suen-Ottonem, ab Ottone Magno, qui eum de sacro fonte susceperat, dictum, repræsentat. SVEN REX AD DENER notat *Sueno Rex Denorum* seu *Danorum*, sicut MAN DNER in aversa *Moneta Denorum*: GODWINE monetarius est, idem forte, quem antea produximus. His demum Auctor

Fig. 8. (vid. Fig. VIII) pientissimi Sueonum Regis Anundi, qui Jacobus in sacro lavacro dictus est, nobilissimum & summe rarum nummum, ab Illustri viro, Elia Brennero, sibi liberaliter communicatum adjecit. Neque difficilis explicatio est; exhibetur enim Rex capite quippiam acuminato pileo affine gerens, sceptrumque præferens, additis verbis ANVND REX SI. hoc est, *Anundus Rex Sigtuna*, quo in loco, ut Olaus antea, sedem habuit; in aversa crux est, umbilico circumsepto, & lacertis annulo quater interstinctis, cum epigraphe: THORMOD (monetarii nomen) ON SIHTV, hoc est, *in Sigtuna*.

Cæterum lectu digna sunt, quæ ingeniosissimus Kederus de valore & permutatione literarum quarundam Anglo-Saxonicarum, Runas æmulantium p. 5 sq. de Olai Sueci cognomine *Skautkongr*, seu Schoßkönig / quod alii Regem in gremio gestatum (quod infantem Regem ulnis circumtulissent Sueci) alii Regem tributarium (quod primus Regum patriæ, velut conversarum in vicinia gentium Principes alii, certam per cives munerum *Symbolam* Romano Pontifici submitteret) interpretantur, p. 8 sq. de artis nummos sculpendi apud Suecos veteres ruditate, & sculptoribus clarioribus p. 13, de crucis in nummis usu p. 18 seqq. de nominis Sueonum origine p. 10 & 32, de nominum a feris derivatorum in Suecia frequentia p. 37, & de similitudine nummorum Anundi illius Sueci & Canuti Divitis Angliæ Regis, patrui ejus & æqualis, p. 62 accurate edisserit. Illud unicum adhuc nos moratur, quod p. 46 sq. generatim de hujus generis nummis observat. Literas in illis conspicuas Latiales esse Anglo-Saxonicas, ait, quibus tamen sculptorum incuria & Runæ subinde irrepserint. Additur, Olaum Regem re ipsa edoctum, quod Runæ potissimum in causa sint, quo minus religio Christiana incrementa capere possit, de extirpandis litteris illis, & Latinis, quod du-

dum

dum urgebat Pontifex Sylvester II, in earum locum substituendis, A. 1001 serio deliberasse: tandemque, instigante quoque acriter D. Sigfrido, nuper ex Anglia in Sueciam permissu Æthelredi accersito, exstirpandas Runas esse, decrevisse, quippe quibus erronea doctrina de Thorero cæterisque Barbarorum Diis descripta esset; projecta ocyus in ignem volumina, nec idolomanica tantum, verum & historica aliaque, quo ingens sane patriæ allatum fuerit detrimentum.

JO. FRANCISCI BUDDEI THEOL. D. ET P. P. *Exercitatio de Prærogativis Fidelium Novi Testamenti præ Fidelibus Veteris Testamenti.*

Jenæ, apud E. Cl. Balliar, 1705. in 4. Plag. 17.

UNus equidem salvandi modus est, quo salutem adepti sunt æternam omnium temporum Fideles, nempe fides in Messiam, sive exhibendum, sive exhibitum; & fides semper producta est virtute Spiritus S. per Verbum ab initio non scriptum, postea scriptum: interim tamen Deus omnia benignitati suæ deberi demonstraturus, eandem salutem diverso tempore diversimode dispensavit, ita ut Fideles unius temporis prærogativas quasdam habeant præ Fidelibus alterius temporis. Sed ut Deo decentes exsolvantur gratiæ, nobis non solum incumbit, ut nostra cognoscamus bona, sed &, quo eorum excellentia manifestior evadat, cum bonis alio tempore Fidelibus concessis componamus. Eum in finem Autor præsentis Exercitationis, Halensis antea, nunc Jenensis Academiæ singulare decus, cujus in his Actis non infrequens est nomen, prærogativas fidelium Novi Testamenti, præ fidelibus Veteris Testamenti, demonstrandas sibi sumsit. Quod ut rite fieret, notat, utut Deus, vi absoluti sui imperii, officia quæcunque ab homine exigere potuisset, maluisse tamen eum, pro ineffabili benignitate sua, per fœderis quodammodo rationem cum illo agere, cujus ut certæ leges, ita certæ quoque promissiones & comminationes essent; quamvis fœdera divina ab humanis in eo abeant, quod ista respectu hominis legis quodammo-

modo vim habeant, ita ut non acceptare ipſi non integrum relinquatur. Nihil obſtare, quo minus, Scriptura præeunte, ſalutis negotium ſub hoc ſchemate exhibeatur, modo ex fœdere non deriventur, quæ ex divinis attributis ſint derivanda, aut alias cauſas habeant ſublimiores. Primo igitur loco conſiderat *Fœdus operum* ſive *legale*, quod Deus cum homine nondum lapſo pepigit. Legem hujus fœderis fuiſſe illam ipſam, quæ Numinis amorem abſolute ſummum, proximi proprio æqualem requirit, additis tamen & legibus aliis, non ex natura hominum, ſed liberrima Dei, ſanctisſima tamen & ſapientisſima voluntate procedentibus, h. e. poſitivis. Quorſum refert mandatum de non comedendo fructu arboris ſcientiæ boni & mali. Promisſionem præcipuam fuiſſe, de vita æterna legem implenti danda, non ex merito tamen, ſed per modum præmii gratuiti. Comminationibus contra accenſendam eſſe mortem corporalem, ſpiritualem & æternam. Fœdus hoc operum pertinuiſſe quoque ad Adami poſteros, quos omnes retulerit Adamus; quod vel exinde conſtet, quod comminationis vim quotidie ſentiamus. Rupto per inobedientiam Protoplaſtorum fœdere operum, in ejus locum ſucceſsiſſe *Fœdus gratiæ*, distinguendum a fœdere, quod Deus Pater cum Chriſto iniit, ſponſionem pro hominibus in ſe recipiente, & teſtamenti insimul rationem habens, immo propius ad teſtamentum accedens. Utut enim non omnia teſtamenti requiſita adſint, nec omnia fœderis requiſita adeſſe, actumque adeo ex fœdere & teſtamento mixtum hic intercedere. Vocem διαθήκη & teſtamentum, & fœdus denotare; recte tamen Matth. XXVI, 28. Marc. XIV, 24. Luc. XXII, 20. 1. Cor. XI, 25. Gal. IV, 24. ſeqq. & in nonnullis epiſtolæ ad Hebræos locis, per teſtamentum verti. Summam fœderis gratiæ Deum Protoplaſtis ſtatim a lapſu Gen. III, 24 propoſuiſſe. Promiſiſſe ipſum, ſe omnes ad notitiam Mesſiæ perducturum, vocando eos tum objective, tum effective, tum per famam veræ Eccleſiæ; Spiritu S. per verbum converſurum, juſtificaturum, ſanctificaturum, & æternæ ſalutis participes facturum. Conditiones promisſionibus reſpondere, ſingulas ſingulis. Deum nempe converſurum, ſi verbum ejus legant vel audiant; juſtificaturum, ſi credant; renovaturum, ſi divinitus ſanctitati deſtinatis mediis utantur,

tur, qualia sunt verbi divini frequens meditatio, precum assiduitas, virium spiritualium exercitatio, peccatorum evitatio, & carnis crucifixio; denique glorificaturum, si in fide & sanctificatione perseverent. Ad Comminationes pertinere verbi beneficiorumque reliquorum, si contemnantur, subtractionem, & mortem denique sempiternam. Fœderis hujus gratiæ tria dari intervalla. Primum esse Patriarcharum, in quo ad fœdus gratiæ universale nulla facta sit accessio, si a fœdere particulari cum Abrahamo percusso recesseris. Fœdus cum Noacho initum, ad religionem non pertinere. In secundo intervallo maximam ad fœdus gratiæ universale per Mosen factam esse accessionem, & illius Oeconomiam Veteris Testamenti nomen sustinere, ab egressu populi Israëlitici ex Ægypto incipiendi, quod ex Jer. XXXI, 31 32. Gal. IV, 24. & Hebr. IX, 18. 20. prolixe probat, & aliis argumentis ulterius confirmat. Supposuisse Vetus Testamentum tum universale fœdus gratiæ, tum particulare cum Abrahamo initum. Promissiones præcipuas fuisse, quod Messias ex tribu Juda sit oriturus, Deus Judæos pro peculio habiturus, bona quævis corporalia ipsis impertiturus, contra hostium insultus eos defensurus, terram Canaan in perpetuam, usque ad Messiæ adventum, possessionem iisdem traditurus: in quarum confirmationem institutus sit agnus paschalis. Conditiones fuisse, ut tum leges universales, tum particulares, ad statum ipsorum civilem vel ecclesiasticum spectantes observarent. Leges ceremoniales primario fœderis universalis beneficia in memoriam ipsis revocasse, & Messiam repræsentasse, nequaquam in μοσχοποιΐας pœnam ad peccati exprobrationem datas esse, consequenter ad Evangelium referendas. In tertio denique intervallo, vigere Novum Testamentum, quod qua promissiones, comminationes & conditiones, fœdus gratiæ universale supponat. Proprium ejus esse, quod fideles Christum exhibitum respiciant, donorum spiritualium largiori & uberiori, qua copiam, qua gradum, proventu gaudeant, a jugo legum ceremonialium non premantur, novis Sacramentis iisque longe augustioribus utantur &c. Conditiones huc redire, ut resipiscamus & credamus Evangelio; & Deum pro tot tamque luculentis beneficiis majus ardentiusque studium in sanctitate proficiendi, a fidelibus po-

ſtulare. Etſi autem Novum Teſtamentum præſtet Veteri, nec tamen hoc omni dignitate deſtitutum fuiſſe monſtrat, Hæreticorum veterum, Patrum, aliorumque ea de re ſententias examinans. Refellit inde prærogativas, quæ fidelibus Novi Teſtamenti perperam a *Coccejo* & *Coccejanis* aliisque nonnullis tribuantur, quod nempe his demum innotuerit myſterium Trinitatis, cum aliis de Chriſto redemptore fidei myſteriis, fidelibus ante Chriſtum non revelatis; cum tamen nec myſterium Trinitatis, nec quæ ad Meſſiæ perſonam, officia, ſtatumque pertinent, fidelibus Veteris Teſtamenti fuiſſe ignorata, tot luculenta Scripturæ dicta comprobent: quod legem moralem eſſentialiter perfectiorem ipſis dederit Chriſtus; cum legem quidem illuſtraverit, ac a corruptelis Judæorum vindicaverit, nuſpiam vero novam condiderit Servator: quod Patres Veteris Teſtamenti promiſſionibus ſpiritualibus & cœleſtibus deſtituti fuerint, quibus gaudeant fideles in novo, quam ſententiam ab Anabaptiſtis acceperit *Coccejus*; cum tamen utique & bonis ſpiritualibus, & eorum promiſſionibus gaviſi fuerint, etſi illis peculiaris promiſſio de poſſesſione terræ Canaan acceſſerit: quod in Veteri Teſtamento ſolum πάρεσις, nequaquam ἄφεσις obtinuerit peccatorum, conſequenter fideles in Veteri non fuerint juſtificati; aſt juſtificatos ita eſſe fideles V. T. ut vitam plenamque peccatorum remiſſionem fuerint conſecuti, πάρεσιν etiam Rom. III, 25 ſignificare idem, quod ἄφεσιν, accurate Auctor Maxime Reverendus evincit: quod Chriſtus ratione Patrum Veteris Teſtamenti fuerit tantum fidejuſſor, non expromiſſor; cum id repugnet naturæ fœderis gratiæ omni tempore valentis, & vox ἔγγυος Hebr. VII, 22, ex genio linguæ Græcæ, etiam expromisſorem ſignificet: quod ſub reatu culpæ & pœnæ fuerint fideles Veteris Teſtamenti; quod fidei ipſorum ab Apoſtolo deprædicatæ Ebr. XI repugnet: quod iidem fuerint ſub ira; cum tamen per fidem juſtificati fuerint, merito Chriſti ante & retro valente: quod non habuerint tanquillitatem conſcientiæ, libertatemque & fiduciam accedendi ad Deum; cum id repugnet remiſſioni peccatorum, cujus participes factos eſſe fideles in Veteri Teſtamento, ſuperius Auctor probaverat. Hiſce præmiſſis, ad ea tandem declaranda progreditur, quæ titulus exercitationis pollicebatur, atque

que in §. 40 ex Ebr. VII, 22, & c. XI, 39. 40, præstantiam Novi Testamenti præ Veteri generatim evincit, subjuncta in duobus subsequentibus uberiori explicatione locorum Joël. II, 28. 29. 30 & Jerem. XXXI, 31 & seqq. in quibus bona Novi Testamenti singularia promittuntur. Inde speciatim bona illa recenset a §. 43 usque ad §. 47, in quibus prærogativa fidelium Novi Testamenti præ fidelibus Veteris fundetur. Recenset nempe prærogativas sequentes, 1. Præstantiorem Mediatorem Novi quam Veteris Testamenti, nempe Christum, cum hujus fuerit Moses, Gal. III, 19. 2. Peccatorum per exhibitum jam Messiam non typicam, sed realem propitiationem. 3. Immunitatem ab observatione multorum rituum & ceremoniarum, cum magno onere ac labore conjuncta, ob Vetus Testamentum abrogatum. 4. Donorum Spiritus S. ubertatem, quæ inter referenda sit clarior mysteriorum fidei uberiorque cognitio, ac profluens inde enixius studium in vitæ sanctitate ac puritate proficiendi, ex hac denique propullulans consolationis uberior abundantia, nec non fidelium multitudo. 5. Gentilium & Judæorum in unam Ecclesiam visibilem conjunctionem, & 6. Promissionum præstantiam. Quoniam vero omnis theoria est propter praxin, ad quam vel immediate, vel mediate tendit; theoria finita, ad praxin progreditur ostendens, quænam nostræ in hac prærogativarum copia & præstantia sint partes. Ante omnia igitur explorandum esse monet, num fœderis hujus simus participes: hinc speciatim edocet, quales singulis prærogativis respondeant praxes, nimirum præstantiam Mediatoris nobis in memoriam vocare debere commonefactionem Pauli, Ebr. II, 2; Sacerdotale Christi munus filialem erga Deum excitare fiduciam; libertatem a lege ceremoniali eam nobis injicere curam, ut libertate caute utamur; donorum spiritualium ubertatem efficere, ut cogitemus, num & ipsi partem thesauri omnibus propositi possideamus; Judæorum & Gentilium conjunctionem, ad misericordiam divinam celebrandam nos impellere; promissionum denique indolem inculcare, nos ad cœlestia & spiritualia, non ad terrestria vocatos esse.

AN ENQUIRY INTO THE NATURE, AND Evidence of Christian Faith &c.

h. e.

INQUISITIO NATURÆ, NECESSITATIS AC Evidentiæ Christianæ Fidei diversis conatibus instituta. Pars I. de Fide generatim & Fide Deitatis, per JOHANNEM COCKBURN Theol. Doctorem.

Londini apud Thom. Atkinson, 1704. 8.

plag. 5.

QUæ ab hostium incursionibus nunquam tuta omnino fuit ac libera salutis arx æternæ fides, ea munita ac propugnata hactenus fuit vigili illorum industria ac labore, quos Deus constituit veræ custodes ac defensores religionis. Sicuti igitur sancta Dei Civitas a tempore usque, quo eam fundavit sanguine suo pretiosissimo Dominus ipsius ac Redemtor Jesus Christus, oppugnata acerrime subinde est ab impia Verporum, Paganorum, Empæctarum, Epicuræorum atque Atheorum cohorte: ita neque defuerunt unquam, cum inter primitivæ Ecclesiæ Patres, tum inter sequioris ac modernæ Ecclesiæ Doctores, qui mysteria pro salute nostra Divinitus revelata strenue tuerentur. Viris hisce fortissimis, pro honore Christi militantibus, accessit etiam Excellentissimus *Johannes Kockburn*, excitatus procul dubio egregio exemplo Clarissimi Bentleyi, aliorumque celebrium, qui impietatem
Præfam. Atheisticam dextre debellarunt, Anglorum ceu popularium. Sci-
pag. 1. licet cum fides potissimum sit Christianæ doctrinæ momentum, & ad bonorum, quæ cultoribus illa suis pollicetur, consecutionem summe necessarium, operæ fore pretium duxit eruditissimus Auctor, si eam assereret contra turpissima Empæctarum oppro-
2. bria. Triplex enim, expertus est, hodienum circumvagari hominum genus, fidei auctoritatem pro virili sua labefactans: quorum alii clericos exponere conentur ludibrio, tanquam indoctos & stultos, qui facile & fallantur ipsi, aut privati commodi gratia studeant imponere aliis, idque mysteriis sensum omnem fugientibus; alii probare laborent, fidei haut dari locum, ubi sana im-

peret

peret ratio, hinc illam ex hujus nasci defectu, adeoque credentes fide sua sese reddere indignos, qui homines, hoc est, ratione utentes amplius appellentur; alii varia fidei dogmata explodant vel tanquam minus necessaria, vel tanquam absurda credituque nequaquam digna. Pessimos hosce fidei hostes ut oppugnaret pag. 3.
dextre ac debellaret, arripuit gladium Spiritus, verbum Dei, non incaute prævidens, consensum Ecclesiæ, sive primitivæ sive modernæ, ad dirimendam hanc controversiam, judicem fore tantis ἀπιστίας patronis plane inidoneum, studioque partium laborantem. Non quidem latuit ipsum, etiam Scripturas sanctas ab adversariis suis vix pluris fieri, quam auctores alios profanos, quin minori sæpe reverentia examini subjici; non eo minus tamen suo sufficere arbitratus est instituto, si inter reliqua literarum monumenta præclara, hisce primus daretur locus. Eundemque mereri quoque τὰ ἱερὰ γράμματα, sive antiquitatem illorum spectes, sive rerum, quas complectuntur, argumentum, sive scriptorum existimationem divinorum; quæ tanta sane sit, ut neque Platonis, neque Aristotelis, neque Senecæ, neque Epicteti, neque Confucii Chinensis aliorumque veterum cedat auctoritati, quorum tamen sententiæ ob præclarum, quem ferant fructum, & diligenter colligantur ab eruditis, & avide a doctrinæ deditis imbibantur. Qui- 4.
bus de principio demonstrationis præmissis, ad antagonistas se convertit, eosque rogat, tum ut mentem præconceptis liberent opinionibus, tum ut veritatem scrutaturi ordinem sequantur a se constitutum, atque sic fore sperat, ut Christianorum fides compareat divina & vera & amplexu dignissima. Ordinem vero ser- 5.
vat sequentem. I Demonstrat dari Numen aliquod supremum: II idem curare omnia & gubernare nutu suo sapientissimo potentissimo: III peculiarem existere revelationem de vero Deum colendi modo, cui fides ceu fundamento innitatur. Tribus hisce distincta partibus tota constabit tractatio, quarum duæ priores cum videantur recedere a scopo, fidem Evangelio propriam ex sacris Literis propugnandi, excusat se Auctor benevolo Lectori moderno Atheistarum incremento, quo impulsus ejusmodi ad lumen naturæ spectantia præmiserit, quæ alioquin plane præteriturus erat. Quamvis enim jam alii dudum demonstraverint providentiæ pariter atque

existentiæ Divinæ veritatem, noluisse tamen super alieno ædificare fundamento; selegisse præterea argumenta ab aliis parum ponderata, & a rebus ubivis obviis petita. Quibus præfaminis loco de totius operis instituto dictis, partem primam, seorsim primo loco vulgatam, septem comprehendit capitibus, seu uti modeste loquitur, conatibus. Conatu itaque primo probare contendit, fidem

Conat. 1. esse atque fuisse, ab orbe usque condito, perpetuam justitiæ regulam. Ubi de voce quædam præmonet; fidem nempe seu τὸ credere esse vocabulum Sacræ S. proprium, (sicuti & aliis scriptoribus Historicis ac Philosophis peculiares dentur loquendi modi) & rem animo concipiendam apte adeo exprimere, ut qui risui illud exponat, meliusque se substituturum sibi persuadeat, fastum prodat haud tolerabilem, quin Spiritum veritatis, qui ipsa quoque verba suggessit, ignominia afficiat. Dein Divinas testatur Literas, tam a Mose & Prophetis, quam ab Evangelistis & Apostolis exaratas, qui unanimi doceant consensu, fidem esse justitiæ radicem, cogitationum, sermonis, operationum quarumcunque bonarum originem, imo vitæ Deo placentis omnis animam, interprete Habacuco: *justus fide vivet* cap. II, 4. consentiente ei Apostolo passim, & maxime in epistola ad Romanos. Quapropter, quotquot unquam ab Abele usque exstiterint, sanctæ atque inculpatæ vitæ fama celebres, illorum opera ex fide esse profecta, Hebr. XI, quin in ipso adeo innocentiæ statu (eousque enim adscendit) fidem fuisse justitiæ vitam: legem enim de arbore vetita latam esse, ut fides exerceretur, transgressione autem ac peccato obedientiam una cum fide periisse. Hic tamen notari meretur, Auctorem in tam lato vocem fidei usurpare significatu, ut vel solam fiduciam, qua Dei veritati & potentiæ innititur, fidem appellet, non habito semper ad Sospitatorem nostrum ceu potissimam ejus basin respectu, quippe quo ante lapsum homo non indiguit.

Conat. 2. Et optaremus, dedisse eum nobis accuratam fidei definitionem: quam & ipse utilem fore rerum tam arduarum meditationi agnoscit, sed ob difficultatem aliis relinquit, sibi sufficere arbitratus, si a B. L. observetur, se talem intendere fidem, quam inter & justitiam perpetua detur relatio, qua sine nemo Deo placeat. Talem autem fidem omnem excludere dubitationem, Rom. XIV, adeo ut

ani-

animus interne convictus sit omnino & certisſime perſuaſus de omnibus, quæ vera & falſa, bona & mala, juſta & injuſta judicat. Niſi enim præcedat certa actionum noſtrarum bonitatis conſcientia, peccata eſſe quæcunque faciamus, temeritatisque ac denegatæ ſupremo Numini reverentiæ opera noſtra redargui. Proximum a dubitatione locum ea inter, quæ fidei adverſantur, adſcribit Atheismo, certamque probat operationum moralium normam neutiquam poſſe conſtitui, niſi Deus exiſtere credatur. Etenim qui nullum agnoſcit ſuperiorem, pro arbitrio ſemetipſum regit ſuo, principium functionum ſuarum erit, ſibi ipſi ut placeat, adeoque bonum & malum ei dicetur, quicquid vel impedit aut promovet ſua quod intererit. Ubi vero Deus ſtatuitur ſummus omnium Dominus, æque parum ac ſervi, noſtri manemus juris, poteſtatis ac dominii. Qui enim nos fecit, abſoluta in nos gaudet poteſtate, adeo ut noſtra omni jure dirigatur ea cura, quo ipſi placeamus, & voluntatem ejus tanquam legem & perpetuam boni malive menſuram conſtanter ſequamur. Deum autem exiſtere, tam evidens eſſe aſſerit, ut a quolibet ſine ulla cognoſcatur difficultate, ſine omni ingenii acumine, ſine eruditionis apparatu, ſine multo labore ac ſtudio: ubivis enim vix oculos aperienti præſto eſſe manifeſta ſapientiæ ac potentiæ Divinæ documenta, non obſtante, quod Deus ipſe lumen habitet inacceſſum, 1. Timoth. VI. Quod ut aperte demonſtret, ſtupendam Dei in formando homine ſapientiam vivis pingit coloribus; modo delineat ac colluſtrat externam corporis figuram, partium varietatem, ſymmetriam, ſitum & proportionem; modo capitis, brachiorum, manuum, pedum aliorumque membrorum ſtructuram & uſum; modo internam nervorum, muſculorum atque arteriarum texturam, modo animæ facultates & ſenſuum organa, iisque omnibus debita naturæ ac indolis cujusque repræſentatione tantam affundit lucem, ut quilibet, cujus ſubeant conſpectum, fateri habeat, non fortuito hæc eveniſſe, ſed ſumma inventa eſſe, fabricata & compoſita arte. Atque inde ſtatim colligit: cum nihil producatur a nihilo, motus non detur absque motore, nec vita donetur niſi a vivo, nec artificium præſtetur ab artis ignaro, oportere auctorem noſtræ eſſentiæ infinita præditum eſſe ſapien-

Conat. III.

Conat. IV.

Conat. V.

Conat. VI. pientia ac potentia, Deumque adeo existere. Sicuti autem ex prudentissima hac μικροκόσμου fabricatione dilucide Deum demonstravit, ita simili μακροκόσμου consideratione & repræsentatione idem efficit, pari usus argumentorum pondere. Quibus si quis nihilominus præfracte reluctetur, Deumque negare constanter pergat, eum eo redigere studet, ut quæ illi ipsi & cujuscunque sani hominis judicio adversantur, imo absurda plane & ridicula, sentire cogatur ac defendere.

Conat. VII.

JOH. FRIDERICI REIGERI THEATRUM Juridicum Theoretico-Practicum. Opus posthumum.

Tiguri, sumptibus & typis Gesnerianis, 1705, 4.
Constat Alphab. 6. plag. 19.

HUnc librum, ut titulus loquitur, in eorum classe numeres, qui doctrinam Juris Civilis, ex ipsis legibus & probatis illarum Interpretibus haustam, in thesi perspicue satis proponunt, & in hypothesi quoque usum seu praxin ejus adhuc superstitem fideliter commonstrant. Expectare utique talem fas fuit ab Amplissimo Reigero, Jurisconsulto, dum in vivis esset, non nullius famæ, quippe qui sub tribus Electoribus Palatinis novissimis, Consiliarii Aulici munus, tum & per triginta annos Advocati in Curia partes obivit, adeoque judicium, longa rerum experientia subactum, ad opus hocce concinnandum attulit. Is etenim omissis inutilibus & antiquatis titulis, ceu in præfatione ipsemet testatur, Jus Theoreticum secundum rubricarum in Digestis seriem, per causas & definitiones, divisiones ac regulas ita disposuit, ut non solum multas quæstiones dubias excussas dederit, sed etiam singulis titulis, qui quidem non abiere in desuetudinem, pro substrata materia, unam alteramve libelli supplicis aut implorationis judicialis formulam, vernacula lingua, & stylo regionibus Superioris Germaniæ accommodato conceptam subjecerit, quo & tyronibus, & in foro versantibus, opera sua quam plenissime prospiceret. Cæterum in privatum saltem commodum, non publicum labori se manus admovisse fatetur, sed dum amicis ejus co-

copiam liberaliter concessit, aliis passim innotuit opus, atque ab iisdem expetitum fuit, quorum fortasse desideriis victus, in publicationem ejus consensit, licet, antequam typis describi potuit, fata sua expleverit Autor. Nulli vero dubitamus, quin juris artem excolentes Manibus ipsius bene sint precaturi, eo quod actionum formulæ hic obviæ ea cum diligentia elaboratæ apparent, ut quilibet vel mediocri judicio pollens alias pro re nata sibi fingere possit, si negotium forte non admittat hic in medium adductas.

CHRISTOPHORI FRANCKII, S. THEOL. D. ET Professoris quondam primarii, brevis & liquida Demonstratio Deitatis Christi, qua simul JONÆ SCHLICHTINGII a BUKOWIEC Exceptionibus occurritur. Opus postumum, editum a WOLFGANGO CHRISTOPHORO FRANCKIO, Ecclesiæ Kiloniensis Ministro.

Kiloni, apud J. S. Richelium, 1705, in 4.
Constat Alph. 1.

PLuribus editis contra Wendelinum & Limborchium disputationibus, maxime Reverendus Franckius, egregius, dum viveret, Antesignanus militantis Ecclesiæ, Calvinianorum & Arminianorum dogmata refutavit. Præsenti vero opere Socinianos oppugnare constituit. Ansam laboris præbuit Jonas Schlichtingius, emissa adversus Balthasarem Meisnerum *de S. S. Trinitate, de Moralibus Novi & Veteris Testamenti preceptis, itemque de sacris Eucharistiæ & Baptismi ritibus* Disputatione. Ediderat namque Meisnerus *brevem Considerationem Theologiæ Photinianæ*, Fausti Socini libro suasorio, A. 1611 Racoviæ impresso hoc titulo, *quod Evangelici omnino deberent se illorum Cœtui adjungere, qui falso Ariani & Ebionitæ vocentur*, oppositam; quam Schlichtingius refutare in dicta illa sua Disputatione molitus est, in qua præcipue in arduam illam de Divinitate Jesu Christi controversiam omnes industriæ & ingenii nervos, quibus plurimum valuit, intendit, ut prolata a Meisnero argumenta refelleret. Hinc primam etiam

hujus Disputationis partem sibi summe Reverendus Franckius examinandam elegit in præsenti opere, quo Jesu Christi Divinitatem assertum ivit non omnibus equidem, quæ adversarium urgere videri poterant, ex Scriptura Sacra conquisitis rationibus, sed tribus tantum selectis, quæ hostem eo magis constringerent, quo arctius omnem elabendi viam, additis vindiciis, præcluderet. Sed ne solo tamen argumentorum pondere vinceret, ipsa quoque Schlichtingii in dicta Disputatione repetita, & novis exceptionibus defensa quinque Dubia contendit tollere. Et huic pie defuncti Parentis sui labori tantum confidit admodum Reverendus ejus Filius, qui posthumum hoc opus publico donavit, ut omnes intentiori cura illud legentes, præjudiciorumque tenebris minus obfuscatos, nec rationis imperio succumbentes, convicturum speret. Sub initium status quæstionis proponitur, de qua inter Socinianos & Orthodoxos disputari solet hactenus. Et quoniam in eo constituendo Sociniani sunt admodum lubrici, quo facilius imponant minus cautis, de eo quæri Auctor Reverendus dicit: an in Christo præter humanam, Divina natura sit, voce naturæ, prout substantiam, non qualitates designet, accepta? Quod postquam asseruit, & Socinianorum in tegendis fraudibus astutiam detexit, argumentum primum ex Epistola ad Rom. c. VIII, 32 adducit, ubi *proprius* Dei Filius Christus dicitur, quod de essentiali capiendum, ex ipso vocis usu Franckius concludit, Schlichtingiique exceptionibus respondet. Secundum argumentum ex Ep. ad Hebr. c. I, 10 & 11 translatum est, quo de Christo prædicat Apostolus, quod initio terram fundaverit, & cœli sint manuum illius opera. Quæ verba cum ad Filium male referri regerat Schlichtingius, aptiusque convenire putet Patri, cujus quoque hic fiat in textu mentio; contrarium evincere textus accuratiorem considerationem, Franckius probat, cum in antecedentibus manifeste de Filio agatur, quæ cum hisce per copulantem particulam cohæreant. Tertium argumentum ex cultu per mandatum Christo exhibendo, petitur, quod Deitatem ejus arguat, cum alibi omni creaturæ talis denegetur in sacris Literis. Tribus hisce rationibus cum satis comprobasset Christi Salvatoris essentialem Deitatem maxime Reverendus Auctor, promovet pedem ad quinque argumenta, qui-

quibus dogma Trinitatis in S. Literis damnari, jam olim demonſtrare conatus eſt Socinus, a Meiſnero refutatus, poſtmodum a Schlichtingio novis exceptionibus defenſus, quas hic diſcuſſas iterum ac diſploſas videas.

MEMOIRES POUR L' ATTAQUE ET POUR LA defenſe d' une place par Monſieur Goulon, Ingenieur & General de l' Empereur.

i. e.

COMMENTARII DE PRAXI MILITARI OFFENſiva & defenſiva.

Hagæ Comitum, apud H. van Buldern, 1706. 8vo.
Conſtant plag. 13. & 4 tabulis æneis.

QUi Architecturas militares conſcribunt, munimentorum equidem conſtructiones ſatis accurate tradunt; ſed ubi ad praxin offenſivam & defenſivam deventum eſt, in pleriſque ſcriptis multi obſervantur defectus. Et quia reſolutiones problematum militarium non ſecundum certas regulas a priori eruuntur, ſed fortunæ magis, quam ingenio debitæ, ab experientiis defectus antecedentium reſolutionum manifeſtantibus derivantur; non mirum, quod praxis prædicta non prorſus eadem conſtanter maneat, ſed indies fere mutetur multum, die diem docente. Unde conſultum erat, ut, ſtante hoc rerum ſtatu, viri prudentia militari præditi, & in obſidionibus ipſimet præſentes, quæ fiunt & quo ſucceſſu fiant, in diariis ſuis, quoad maximas minimas circumſtantias notarent, atque cum publico communicarent, quo non ſolum, quid nunc fieri ſoleat, conſtet, verum etiam defectus, ſi qui adfuerint, appareant, ipſisque medela quæri poſſit. Præſtitit id ob prudentiam militarem per Galliam, Hollandiam & Germaniam famigeratiſſimus Goulon, dum ex locorum obſidionibus & defenſionibus, quibus interfuit, regulas praxeos offenſivæ & defenſivæ condidit, eamque tam accurate, tam plene deſcripſit, quam factum antea non eſt. Gratum igitur hunc laborem fore tum illis, qui Artem, quam vocant, Fortificatoriam alios edocent, tum iis, quibus arma tractare volupe, admodum

utilem, nulli dubitamus. Specialiora non addimus. Quod si enim integrum oppugnandi & defendendi processum exponere liberet, toti exscribendi essent commentarii. Cur vero unum aliquod reliquis præferatur, ratio apparet nulla.

FUNDAMENTA JURIS NATURÆ ET GENTIUM ex sensu communi deducta, in quibus ubique secernuntur principia honesti, justi atque decori, cum adjuncta emendatione ad ista fundamenta Institutionum Jurisprudentiæ Divinæ, in usum Auditorii Thomasiani.

Halæ, apud viduam Christophori Salfeldii, 1705. in 4to. Constat 1 Alph. plag. 2.

DUo sunt, quæ in veritatis inquisitione plerosque remorantur, autoritatis & philavtias præjudicia, quorum illud efficit, ut ab aliis tradita cœco impetu amplectamur, & antecedentium sequamur gregem; alterum ut nostris opinionibus tenacissime inhæreamus, easque acerrime defendamus, non quod veriores eæ sint nobis, sed ne nos a vero aliquando aberrasse videamur. Ab utroque omni tempore sedulo sibi cavendum duxit Celeberrimus Thomasius, ac non a communibus modo hypothesibus sæpius, sed a suis quoque placitis recedere haud dubitavit, quoties cogitationes posteriores priores reddiderunt dubias. Fidem iis, quæ diximus, nisi alia recentissima imprimis Thomasiana opuscula conciliarent, vel sola hæc Fundamenta J. N. & G. facere possent, in quibus id omni opera, omni ingenio egit Vir Consultissimus, ut ex communi potius sensu & rationis ductu, quam ex suis aliorumque principiis, naturam honesti, justi atque decori exponeret. Quin & uti in Institutionibus Jurisprudentiæ Divinæ a plerisque Juris Naturalis Interpretibus recessit, ita in hoc opusculo a se ipso sæpius dissensit, atque ea, quæ antea scripserat, ad ista Fundamenta emendari jubet. Hinc in capite prooemiali fatetur, se hactenus cum Grotio & Pufendorffio laborasse eo præjudicio, ut hominis naturam ex aliorum opinionibus, non ex sollicita ipsius consideratione æstimaret, ac in Jurisprudentia Divina a se edita gravissimum

mum retinuisse errorem de imperio intellectus in voluntatem, ex quo necessario flueret, homines ejusdem omnes esse naturæ, ut alias corporum naturalium species infimas, quod non minus erroneum esse monet. Sed & hactenus Legem Divinam Naturalem pro Lege proprie sic dicta a se fuisse habitam, cum non nisi laxius ita & improprie appellari possit, pœnasque divinas ab humanis antea se non satis secrevisse, cum tamen illæ naturalem prorsus cum ipsis vitiosis actibus connexionem habeant. Jus Divinum universale positivum quondam se primum stabilivisse, sed & idem primum se iterum destruxisse; adeoque emendatione indigere plerasque positiones, quas olim huic hypothesi superstruxerit. Sequitur *Lib. I cap. I* de natura hominis morali, ubi observat Excellentissimus Autor, sedem voluntatis in corde, intellectus in cerebro esse constituendam §. *15*. Voluntatem esse concupiscentiam cordis, conjunctam semper cum cogitatione intellectus §. *35*; eandem cogi posse a rebus aliis ipsam excitantibus, ab intellectu non æque §. 50. & 66; unde nec primi motus seu conatus voluntatis imputari possint, quia ipsa voluntas haud sit spontanea §. *72*. Eandem normam intellectus sequi posse negat, cum judicare ea nequeat, utrum intellectus rectus sit an corruptus §. *97*. Diversam hominis ac reliquorum animalium naturam §. *101. seqq.* prolixe exponit, cum ex actionibus naturalibus unius vulpis aut simiæ de omnibus ejusdem figuræ judicium ferri possit, in homine ab uno ad reliquos inferre non liceat; hinc cæterorum animalium facies simillimas, hominum dissimillimas esse, ex quo de diversis eorum affectibus & passionibus constare censet. *Cap. 2.* de passionibus animi agit, ubi tres primarios affectus, voluptatem, ambitionem ac avaritiam, spem vero, metum, tristitiam & gaudium passiones animæ ortas ex sensu potentiæ alterius adjuvantis, vel impedientis, esse statuit. Inquirit in naturam metus & spei, expenditque diversum affectuum primariorum habitum doctrinamque de imputatione longe aliter, quam communiter quidem fieri solet, tradit. *Cap. 3.* varios hominum mores & bona explicat. Illos in bestiis negat variare §. *1.* in homine tamen variare statuit, quia homines non eandem habeant essentiam, ac longe magis inter se quam canis a cane

 dif-

differant §. 11. Hinc de origine præjudiciorum differit, ac tandem naturam ac indolem diversam hominum ex diversis passionibus, eorumque commixtione oriundam perscrutatur. *Cap. 4.* normam actionum humanarum constituit duplicem, consilium & legem. Consilium neminem nisi sapientem posse præstare, paucos autem esse sapientes. Minus vero recte vulgo dici, consilium non habere vim obligandi, cum obligatio nihil aliud sit, quam inclinatio voluntatis per metum injectum & suscitatam spem. Quod æque præstare possit sapiens, quam Princeps. Eleganter hoc loco officia Doctoris & Principis inter se confert Vir Celeberrimus, & utriusque characterem esse statuit voluptatis ac ambitionis mixturam, Doctoris si voluptas, Principis si ambitio aliquantulum emineat §. 84. *Caput V. de Jure Naturali & Gentium* agit, voces legis & obligationis expendit, quas alio plane Thomasius sensu accipit, ac vulgo usurpari solent. Deum dicit a sapiente rectius ut doctorem concipi, quam ut legislatorem, magis ut patrem, quam ut dominum §. 40. 41; ex hoc fluere, Jus Naturale esse etiam respectu Dei immutabile §. 44. ac actus, circa quos Jus Naturæ versatur, recte per se dici malos aut bonos §. 52. Tandem *6. Cap.* in principium Juris Naturalis & Gentium inquirit, ac rejectis aliorum sententiis, etiam ipsa socialitatis custodia, quam alias defendit, hoc subjicit Juris Naturalis perspicuum, adæquatum & unicum fundamentum: ea esse facienda, quæ vitam hominum reddant maxime diuturnam & felicem, felicissimam autem vitam esse, quæ & maximam laudem mereatur, & suavissime transigatur, & omnium rerum gaudeat sufficientia §. 29. Subjicit peculiaria honesti, justi & decori principia, quæ his propositionibus continentur: quod vis, ut alii sibi faciant, tu tibi facies: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: quod vis, ut alii tibi faciant, ipsis facies. Ultimum hujus libri caput normæ applicationem adjicit, in quo de præmiis & pœnis Autor differit, ac imputationem actionum moralium non tolli, licet quis voluntati libertatem omnino deneget, prolixe tuetur. Atque ex his L. B. conjicere poterit, quam diversa hæc philosophandi ratio, quam aliena principia sint ab iis, quæ olim in Jurisprudentia Divina Consultissimus Thomasius asseruit. Unde Librum II. & III. ex his principiis emendavit, ac

pas-

passim immutavit. Sed hæc singula, qui cupit cognoscere accuratius, ipsa Fundamenta hæc cum Jurisprudentia Divina Excellentissimi Autoris conferat: nos enim instituti nostri ratio ulterius progredi non permittit.

ANno MDCCVI. d. 6. Martii Collegam (nam & suam subinde symbolam ad hæc Eruditorum Acta contulerat) non sine mœrore amisimus, Virum amplissimum atque literatissimum, *Christianum Gryphium*, Gymnasii Magdalenæi, quod Uratislaviæ Silesiorum floret, Rectorem, Professorem atque Bibliothecarium Clarissimum. Natus is erat Fraustadii Polonorum d. 29. Sept. A. MDCXLIX. Patre scriptis meritisque nobilissimo, *Andrea Gryphio*, Provinciali Ordinum Glogoviensium Syndico, Polyhistore, Oratore atque Poeta, in lingua præsertim vernacula, maximo. Quem cum adolescentulus amisisset, primum Gymnasii Gothani alumnus, postea Jenensis atque Argentoratensis Academiæ civis factus est; unde in patriam redux, Uratislaviæ anno MDCLXXIV in Gymnasio Elisabethano Græcæ ac Romanæ Eloquentiæ Professor declaratus, A. autem LXXXVI. d. 8. Aug. alterius Gymnasii, quod Magdalenæum dicitur, Rector atque Professor, ac deinde etiam A. MDCIC. Magdalenæi Templi Bibliothecarius constitutus est. Vir de omnibus, quas ornaverat, spartis optime meritus, disciplinæ scholasticæ vindex acerrimus, historiæ vero, multarumque Orientis ac Occidentis linguarum callentissimus. Cujus de Ordinibus Equestribus, (Ritter-Orden) compendiaria narratio A. M. DC XCVII, Sylvæ item Poeticæ, (Poetische Wälder) sequenti anno Lipsiæ typis exscriptæ fuerunt. Cæterorum, quæ præ manibus habuit, operum prælo quædam parata sunt, quædam vero tantum adfecta, & novimus certo, Virum doctissimum in recensendis *Biographis*, sive catalogo illorum, qui vitas ipsi suas scripserunt, in enarrandis *Poëtis Purpuratis, supplendisque Litteratorum infelicium indicibus, Lectionibus* item *sacris, Actibus* insuper *Dramaticis, Orationibus & Poematibus* scribendis multum temporis impendisse. Tanti Viri ex apoplexiæ impetu mortui jacturam, cui in Græcis pa-

parem hodie vix habuit Silesia, Uratislavienses Musæ acerbissime lugent, atque ipsum etiam inter Litteratos infelices ideo referunt, quod conjugem ultra XIV annos adversa valetudine conflictatam viderit, filium autem paterni nominis & virtutis æmulum non habuerit, unica filia, quæ Viro Clarissimo, Joanni Theodoro Leubschero, Gymnasii Magdalenæi Professori, in matrimonium elocata est, hærede relicta.

LIBRI NOVI.

Johannis Gersonii Opera omnia, novo ordine digesta & in V Tomos distributa, ad MStos codices quamplurimos collata, & innumeris in locis emendata, quædam etiam nunc primum edita: quibus accessere Scriptorum quorundam coætaneorum tractatus, nec non monumenta omnia ad causam Johannis Parvi pertinentia. Studio Lud. Ellies du Pin. Antwerpiæ, sumtibus Societatis, 1706. fol. Tomi V.

S. Gregorii Magni Opera omnia ad MStos codices emendata, aucta & illustrata studio Monachorum Ordinis S. Benedicti. Parisiis, sumtibus Claudii Rigaud, 1705. Tomi IV. fol.

Auli Gellii Noctium Atticarum Libri XX cum Notis perpetuis Joh. Friderici & Jacobi Gronoviorum &c. Lugd. Bat. apud Cornel. Boutensteyn & Jo. de Vivié, 1706. 4.

B. Dn. W. A. Lauterbachs JCti Collegii Theoretico-Practici a Libro XX Pandectarum usque ad Digestum Novum, Pars secunda. Tubingæ, apud J. G. Cottam, 1706. 4.

Balthasaris Bebelii, Ecclesia Antediluviana. Argentorati, apud J. R. Dulsseckerum, 1706, 4.

Jo. Henr. Maji Oeconomia temporum Veteris Testamenti. Francofurti ad Mœnum, apud J. M. a Sande, 1706. 4.

Joh. Nicolai Libri IV de Sepulchris Hebræorum. Lugd. Bat. apud H. Teering, 1706. 4.

Constitutiones de Jurejurando ex R. Mosis Maimonidis Opere היד החזקה *dicto Latine reddita & notis illustrata a Justo Christoph. Dithmaro. Lugd. Bat. apud Cornel. Boutenstein. 1706. 4.*

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Junii Anno M DCC VI.

SAMUELIS BASNAGII ANNALES POLITICO-Eccleſiaſtici. Tomus tertius.

Roterodami, apud Regnerum Leers, 1706. in fol. Alphab. 10 ½.

POſteaquam tomum Annalium horum ſecundum nupero menſe Martio p. 128 ſq. recenſitum dedimus, ad tertium denique, eumque ultimum, nunc pergimus, qui Seculum ante omnia *quartum*, quod præcedens jam ultra dimidium perluſtraverat, abſolutum exhibet, & per *quintum* atque *ſextum* pergens, in *ſeptimi* initio ſubſiſtit.

E *quarto* Seculo (cujus memorabilia, in ſecundo tomo adducta, noſtra in relatione præteriimus, ne nimis hæc excreſceret,) ſequentia notamus. Lampſacenam Synodum anno 364 alligat, & pag. 3. ſq.
eam ex Orthodoxarum claſſe eliminat, cum de Spiritus Sancti divinitate male in eadem conſtitutum fuerit. Apollinaris hæreſin 5.
dum conſiderare aggreditur, autorem omnino fuiſſe Epiſcopum, utut ſecus viſum fuerit aliis, pronunciat. Damaſi, Pontificis, lu- 13.
xum exagitat, ſed & affictas ei epiſtolas explodit. Cæſario, fra- 14. 21.
tri Gregorii Nazianzeni, Dialogos, qui ejus vulgo nomine ornantur, abjudicat. Gangrenſem Synodum A. 369 coactam videri 23.
affirmat, & Euſtathium, qui ei anſam præbuerit, a Sebaſteno di- 24.
verſum facit, neque tamen, ut velit Baronius, ejus loco Eutactum nominandum eſſe concedit. Vitæ a Baſilio M. transactæ breviarium accuratum ſiſtit, interque alia, utrum Diaconus fuerit? 26.
addubitat, Epiſcopatum vero eundem anno demum 371 obti- 30.

33. nuisse, tradit. Melaniam Consulari sanguine procreatam celebrat.
37. Athanasii mortem in anno 373 collocat, & librorum ejus proli-
41. sq. xam chronotaxin nectit. Circa Gregorium Nazianzenum ejusque
46. 47. vitam diu occupatur. Nec Epiphanii Ambrosiique dememinit.
50. Duas simul uxores Valentinianum habuisse negat, eumque non-
nisi defuncta Severa, Justinæ nuptias adeptum fuisse perhibet.
51. Ephremi ubi meminit, canticis præsertim sacris Ecclesiæ ipsum
non minimum profuisse observat. Ante Ulfilam nullum in lin-
gua vernacula Scripturarum Gothis usum fuisse, creditu censet
difficillimum, quandoquidem illi jam A. 320 Episcopum suum
ad Nicænam Synodum ablegarint. Id ergo potius verosimile
52. arbitratur, Ulfilam vel partem Bibliorum aliquam, nondum Go-
59. sq. thice versam, in hanc linguam transfudisse, vel novam sane
translationem adornasse. Vitæ Hieronymi imaginem cum cura
repræsentat. Diodorum Tarsensem a culpa, quod fons Nesto-
61. rianismi fuerit, liberare contendit. Aschalium Thessalonicen-
67. sem a pietate sua celebrat. Basilium M. & Ephremum, qui prio-
70. sq. rem cantu velut cygneo dilaudarit, eodem anno, nempe 380 obi-
73. isse memorat. Cæsar-augustanam Synodum damnandis Priscil-
75. liani erroribus congregatam describit. Damasi autoritate Syn-
80. odum Constantinopolitanam A. 381 coactam inficiatur, & in ea
non septem, sed tres duntaxat Canones conditos fuisse statuit, &
80. inter hos secundum, qui Episcopo Constantinopolitano primatum
post Romanum Episcopum conferat, quem alii quidem frustra
87. pro commentitio venditare satagant. Fabulam, qua nonnulli de-
lectentur, asserentes, Hieronymum ad Cardinalis apicem Romæ
a Damaso evectum fuisse, ridet. Hieronymum frequentiorem
97. τȣ̃ Allelujah usum Romæ introduxisse, non abnuit, & varia de vo-
cis hujus ortu, usuque tam publico quam privato commentatur.
98. Libri Pontificalis autorem esse Damasum, nulla ratione concedit.
104. Gervasium & Protasium, novos sanctos, ad Ambrosianam ætatem
112. usque prorsus incognitos nuncupat. Hymni, *Te Deum lauda-*
122. sq. *mus*, autor ut incertus sit; sic certum, quod is Ambrosii non sit,
pronunciat. Circa Theodoreti narrationem de Theodosii absolutione,
dubia nonnulla movet. Legem Theodosii adversus mulierum
123. rasuram latam comprobat. Gregorii Nazianzeni Testamentum
pro-

pro sincero ut agnoscat, induci non vult. Caput Johannis Ba- pag. 125.
ptistæ a Theodosio translatum fuisse, non agnoscit. Publicam 128.
Nectarium pœnitentiam extinxisse, errorem Petavii immanem, 131.
tantoque viro indignum appellat. Graves esse dubitandi de veri-
tate Canonum CIV Synodi Carthaginensis quartæ rationes judi- 163.
cat, istosque Canones universos atque singulos recenset, & præter 165.
alia Canonem, qui mulieribus ministrandi baptismi facultatem
negat, cum Latinorum disciplina aperte pugnare observat. Cœ- 173.
lestis Deæ templum Carthagine in Ecclesiam mutatum dum al-
legat, quænam sit cœlestis illa Dea? dispicit, & eandem Lunam
esse affirmat.

Seculum *quintum* ingressus, circa Synodum ad Quercum, 197.
Chalcedonis suburbium, habitam aliquandiu detinetur. Chry- 204.
sostomi ad Papam Innocentium provocationem enervat. Uni- 214.
tatis Catholicorum cum Donatistis faciendæ rationem A. 405 sus-
ceptam, nec rectam fuisse, nec laudabilem autumat. Translatio- 215.
nem reliquiarum Samuelis A. 406 factam, religionis quidem ex
amore manasse concedit, veræ tamen sapientiæ expertem dicit.
Vigilantium, cujus famam misere laceravit Hieronymus, Gallum 217.
constituit, & in causam Hieronymiani adversus eum odii inqui-
rit. Chrysostomum annos natum sexaginta A. C. 407 excessisse, 220.
notat. Cœlicolas pro mediis inter Christianos & Judæos habet, 230.
qui ceremoniarum utriusque religionis mixtura unum Deum co-
luerint, addito novo baptismo. Palladium, Dialogi de vita Chry- 234.
sostomi autorem, non discriminat ab alio, Historiæ Lausiacæ con-
ditore. De Felice ad Nolanos obsessos post mortem invisente 237.
valde dubitat, & hac occasione de beatarum animarum in terras
reditu, sibi non satis verosimili viso, confessionem edit. Ut, pravis
licet adhuc opinionibus imbutus, sacris tamen undis ablueretur,
& ad Episcopatum promoveretur Synesius, partim ejus eruditio-
nem probosque mores, partim virorum, qui Episcopatu digni fo- 240.
rent, penuriam, partim spem, quam de candido Synesii pectore
in Christi religionem propendentis Theophilus conceperit, effe-
cisse monet. Synesii vero Chirographum, in Evagrii sepulcro re- 241.
pertum, nullius dicit esse ponderis. Quod primum Bracarense Con- 252.
cilium putatur, pro figmento habet. Pelagium hæreticum ab aliis eo-

255. dem nomine insignitis, & cum isto confundi solitis, studiose dis-
257. tinguit, ejusque non minus ac Cœlestii dogmata perpendit. Lu-
268. ciani de Reliquiis Stephani relationem confutat. Errores Pelagii
ad tria potissimum capita reducit, utpote quando asseruerit: gra-
tiam hominum meritis a Deo tribui; mortales, dum corpore
utuntur, immunes peccati esse posse; infantes vitii originalis pu-
277. ros in lucem emitti. Milevitani quod ullos in Pelagium canones
286. ediderint, haud largitur, at Carthaginenses tales in eundem strin-
339. xisse concedit. Nestorium ab hæresi, duas in Christo personas
378. efficiente, liberum pronunciare nititur. Vincentium Lirinensem,
qui & Commonitorium & Objectiones condiderit, Semi-Pelagia-
379. norum lue afflatum sistit. Prosperum Aquitanicum Laicorum,
380. quam Episcoporum, numero inserere mavult. Sedulius num
391. presbyter fuerit? in medio relinquit. Socratis Historiam a labe
394. Novatianismi purgat. Ex Leonis Epistolis tres ipsi abjudicat. Qui-
404. bus gradibus ad Metropolitani autoritatem Arelatensis Præsul
415. ascenderit, declarat. Quod Paschæ Pentecostesve feriis baptismus
417. ab Apostolis affixus fuerit, inficiatur. Commentum, quod raptus
in cœlum puer ex eo trisagium attulerit, explodit. In Petro Chry-
sologo ea, quæ hoc cognomen mereantur, desiderari ostendit.
447. Synodum Chalcedonensem a Marciano, non a Leone, coactam
453. ait, præsidesque illius in Politicos & Ecclesiasticos distinguit, ac post
455. ejusdem acta latius exponit, Canones item recenset aliaque huc
467. pertinentia. Rogationum institutionem Mamerto Viennensi adju-
511. dicat. Occasione legis a Leone latæ, qua confugis ad Ecclesiam
520. asyli jus assertum fuerit, de ipso hoc asyli jure generatim disserit.
535. Prædestinatianorum hæresin commentum appellat, ex Augustini
553. doctrina deductum. Zenonis Henoticum haud improbandum
558. censet. Epistolas Græcas Leonis Romani inter figmenta rejicit.
650. Synodum Constantinopolitanam, quæ in Gnapheum ab Acacio
568. directa dicatur, subditam vocat. Acacium nulla hæresis conta-
576. gione pollutum credit. Chartæ puræ ut inscriberetur ab angelo
583. successoris Acacii nomen, Zenonem optasse haud putat. Gelasium
593. Papam non pro Afro, sed pro Romano venditat. Columbam ad
ungendum Chlodovæum ampullam attulisse, sibi minime persua-
det. De Autore decreti circa libros apocryphos pendet animi,

Gela-

Gelasiusne is an alius, dicendus veniat ? At iis, qui librum de pag. 595.
duabus naturis Gelasio evellant, prolixe respondet. 596.

Sed pergendum nobis est ad *sextum* Seculum, e cujus memoralibus hæc in specimen libamus. Græculos cum suis de Anastasio Imperatore fabulis valere jubet. Adversa Boëthii fata la- 642
tius recenset, eumque non gladio, sed fustibus, occisum narrat. 668.
Theodoricum a Johanne Papa & Symmacho in ollam Vulcani
jactatum ridet; Johannem vicissim Papam in carcere obiisse docet, 675.
ejusque Epistolas pro genuinis agnoscere detrectat. Justinianum 677.
analphabetum vocari, nullus patitur. Vigilii ad Patriarchas epi- 680.
stolam, genuinum esse Autoris fœtum contendit. Ejusdem Vi- 735.
gilii a Pontificatu abdicationem, meram censet fabulam. Festum 747.
Purificationis Justiniano deberi autumat. Miracula a Gregorio M. 752.
narrata occasione Totilæ rejicit. Benedicti, patris monachorum 756.
celeberrimi, miracula mendaciis accenset, inque eandem classem 760.
& miraculum a Christi imagine in Edessæ obsidione patratum se 763.
conferre jubet. Librum Justiniani in tria Capitula non amplius 765.
extare, & in scriptis Justiniani frustra quæri innuit. De institutis 906.
a Gregorio M. Litaniis, deque conficta ejus ad Pontificatum evi-
tandum fuga, & de rustico Bituricensi, pro Christo se venditan- 910.
te, quæ commentatur, notatu digna omnino sunt. Cosroëm 914.
Christianum factum, haud existimat. Privilegium S. Medardi
νοθείας insimulat. Circa Pallii usum & naturam describendam 923.
paululum occupatur, cum ejus in Historia Ecclesiastica mentio
frequenter admodum occurrat. Gregorianam Augustini, Ro-
mano Gregorii monasterio præfecti, & sociorum in Angliam 931.
missionem statuminat.

Ex Seculo *septimo*, cum annum modo primum & secundum strictim persequatur Noster, vix est, ut quicquam huc transferamus, nisi forsan Mauritii cædem, & Phocæ inaugurationem, inter notabiliora horum temporum referre quis voluerit. Optamus autem, ut parili cum industria & Seculorum subsequentium historiam, ecclesiasticam cumprimis ac literariam, illustratam Autor Eruditissimus nobiscum posthac communicare dignetur, viresque animi & corporis, arduæ huic provinciæ feliciter ornandæ idoneas, eidem serio apprecamur.

AULI GELLII NOCTIUM ATTICARUM LIBRI XX, prout supersunt, quos ad libros manuscriptos novo & multo labore exegerunt, perpetuis notis & emendationibus illustraverunt JOHANNES FREDERICUS & JACOBUS GRONOVII. Accedunt CASP. SCIOPPII integra manuscriptorum codicum Collatio, PETRI LAMBECII Lucubrationes Gellianæ, & ex LUD. CARRIONIS Castigationibus utilia Excerpta, ut & selecta variaque Commentaria ab ANT. THYSIO & JAC. OISELIO congesta.

Lugduni Batavorum, apud Cornelium Boutestein & Johannem du Vivié, 1706. in 4to. chartæ augustæ.
Constant 5 Alph. 11 plag.

NOva hæc A. Gellii editio omnibus, quæ antecesserunt, jure meritoque præferenda est. Multi quidem præstantissimo huic Auctori manus admoverunt, sed nemini res felicius cessit, quam post labores diuturnos clarissimis Viris, vtrique Gronovio, Patri atque Filio. Qui olim Gellium recensuerunt, aut aliquid in ipsum meditati sunt, quanquam multorum lucubrationes, abruptæ fato, in lucem non prodierunt; hos post præfationem clarissimus Editor enumerat, quos inde repetere supersedemus: nec vero facile inventum aliquid admodum insigne fuit, antequam Salmasius primum, deinde Lambecius Bibliothecæ Parisiorum Regiæ antiquum optimumque codicem cum editis exemplaribus contulerint. Seculi, quod nuper finivimus, annus circiter quinquagesimus erat, cum Vir summus Jo. Fridericus Gronovius animum ad novam Gellii editionem applicaret: sed tarde opus processit, & plurimum temporis in apparatu veterum librorum, unde opem vulneribus hujus Auctoris, temporum inflictis injuria, adferret, extractum fuit. Nihilominus otii sui horas etiam Gellio impendit, sæpe tamen revocatus ad alia scribenda, in quibus expeditius versabatur, quam in auctore tam multis locis describentium incuria, vel audacia etiam, depravato. Totam historiam, quantam ex relictis a Patre subsidiis ac chirographis cognovit, clarissimus Filius in præfatione exposuit. Primo Gryphianum librum ipse Pater,

cum

cum juvenis esset, variis lectionibus ex aliquot codicibus, per notas signatis, quos Memmii & Chifletii fuisse conjicitur, oneravit, a libro IX usque ad finem operis. Deinde in manus venit collatio duorum Regiæ Bibliothecæ codicum, quos instar omnium esse noverat, vel a Salmasio, vel a Lambecio instituta, quo thesauro lætatus, nec dum vero publicavit, sed alia tempora, dum plura inveniret, opperiri maluit. Accessit Joh. Schefferi MS. codex, quem a Berneggerianis hæredibus dono acceperat, non quidem antiquissimus, membranaceus tamen, & qui nonnullis locis lucem adferret. Bernardus quoque Rottendorfius vetustum codicem MS. & forte etiam primam editionem Romanam (nam utrumque promiserat) suppeditavit, unde in Notis sæpe *Rott.* conspicitur, quo hic liber vetus indicatur. Denique ad eum venit editio, continens Ascensiana scholia cum Ægidii Maserii & Petri Mosellani adnotatis, quo exemplari Henricus Stephanus usus, oram ejus passim conscripserat. Hunc librum, uti adscriptum erat, cum duobus codicibus Regiis Bourdelotius contulerat, etiam cum MS. Frederici Morelli. His instructus subsidiis pater Gronovius, Gellianam, quam tot annos meditatus fuerat, editionem denuo aggressus est, & licet tres collationes cum Regiis codicibus haberet; fuerunt tamen non pauca, de quibus amplius dubitaret, quos scrupulos per Filium, qui tum Parisiis agebat, antiquissimi codicis nova evolutione sibi eximi feliciter curavit. Cum sic omnia adessent, quæ desideraverat, & ipse jam strenue in emendando & illustrando pergeret, mortalitate interceptus fuit, postquam vix decimum librum absolverat.

Interea Antonius Thysius Gellianas Noctes properabat edere, sed cum undecimus imprimeretur liber, fato & ipse præventus est, neque plura in schedis, quam pro libro duodecimo, reliquit. Pertexuit telam Jacobus Oiselius, & quo filo cœpta erat, eodem, id est sine cura critica, continuavit. Sic prodiit Gellius A. 1666, nitidus sane externa forma, & multis onustus adnotationibus, non autem sanatis, quæ intus latebant, vulneribus: quamvis titulus *accuratam recensionem* prædicabat. Nec melius Auctori huic editione Parisina Jacobi Prustei A. 1681 consultum fuit, quia præstantissimum Bibliothecæ Regiæ codicem, unde ta-

lus

lus Gellio ab aliis petita eſt, ne inſpexit quidem, ubique vulgatos libros ſecutus. Multum in utraque editione deſideravit Gronovius filius, eaque re inductus, boni publici cauſa, Parentis labores Gellianos, quamlibet imperfectos, A. 1688 publicavit, ut omnibus probaret, qua cura & ſtudio hic Auctor tractandus ei eſſet, qui novam eamque meliorem editionem velit procudere. In præfatione, tam hujus quam noviſſimæ editionis, exemplis monſtravit, quam parum purgatæ ſuperiores, quas diximus, editiones ſint: verbi gratia II, 22 Pruſteus *meridionalem ventum* cum vulgaribus libris retinuit, cum ex Regio dudum oſtendiſſet Salmaſius, *meridialem* legendum eſſe, quod Gronovius pater ex Rottendorfiano confirmavit.

Defuncto Patre Filius non feſtinanter, quæ reliqua erant, continuavit, ſed caute & circumſpecte, ut decet in edendis libris, egit, dum plura colligeret, quæ ad ſupplendas Patris ſchedas, quas pro reliquis etiam libris reliquerat, aliquid adferrent. Opportune autem accidit, ut præter ea, quæ ipſe ex Thuaneo codice enotaverat, doctiſſimus Frater quoque, ex codice S. Marci apud Florentiam, quædam excerpta, futuræ & pleniori editioni ſubmitteret. Quibus excitatus, maxime autem antiquiſſimi Regii, quem contulerat, memoria (cujus ſcriptura in dies, ut ſuavior molliorque & enucleatior, ad ſententiam magis magisque placebat) alacrior factus ad augendum ſupplendumque, quæ Pater optimus fataliter abrupta reliquerat, inſtituit primum eadem via, quam ille inierat, progredi, hoc eſt emendato textui ſolas neceſſarias ac utiles Notas ſubjicere; ſed circumegit eum librariorum, quæ nullo conſilio vinci potuit, voluntas obſtinata, qui Thyſii Oiſeliique adnotationes, in quas ſibi jus vindicabant, adjungi poſtularunt. Quibus tandem hactenus conceſſit, ut reſecaret ſuperflua & aliena, quæ nihil ad Gellium illuſtrandum faciebant, quibus ſæpe integræ pagellæ in iſtis commentariis expletæ erant: in eorumque vicem ſubjiceret partim indicia locorum, unde exſcripta illa erant, partim Lambeciana repetitu digna, & ſi quid probabile aut ſuum Philippus Carolus protulerat. Sic perfectiſſima hæc editio tandem prodiit, quæ Gellii verba emendatiſſime, quod nunquam ante factum, exhibet, & omnia eo ordi-

ne

ne exhibet, quo in vetustissimis membranis visuntur constituta esse: ut primo loco sit ipsius Gellii in suas Noctes Præfatio, quæ perperam in plurimis vulgatis adjungitur extremi libri capiti ultimo, quocum nullam connexionem habet. Deinde sequuntur Lemmata capitum per omnes viginti libros, etiam per octavum, qui deperditus est; cujus argumenta ex hoc Indice licet recognoscere. Postea sunt ipsæ Gellii Noctes Atticæ, in libros distinctæ & capita, & horum singulis suum lemma, ut uno conspectu antea proposita erant, suprascriptum est particulariter. Hæc de ordine, qui turbatus editionibus vulgatis est. Singulis etiam paginis subjectæ sunt Notæ Gronoviorum elimatæ & perpolitæ: etiam selectæ aliorum, recisis tamen, quæ nihil ad Gellii integritatem ac explicationem adferunt, aut melius aliunde, indicato loco, haberi possunt. Sequuntur sub calcem, seu post Noctes, notulæ, suspiciones ac variæ lectiones, quas ad oram exemplaris sui scripserat Casp. Scioppius usque ad XIV, 4: deinde addenda Notis: tum Indices varii, quorum primus Scriptorum est Græcorum Latinorumque, quos Gellius laudavit: secundus, Legum & aliorum monumentorum, itemque scriptorum incertorum: tertius, Rerum & Verborum in A. Gellio memorabilium: quartus, Græcarum vocum, quæ his Gellii libris sunt insertæ: quintus eorum est, quæ in Notis illustrantur: sextus & ultimus est Rerum & Verborum, quæ occurrunt in Notis utriusque Gronovii.

MEDITAZIONI FILOSOFICHE, &c.

i. e.

MEDITATIONES PHILOSOPHICÆ BERNARDI TREVISANI, Patritii Veneti. Quibus sequentia tractantur argumenta: I.) de rebus, quod sint, deque earum cognitione nostra. II.) de eo, quod est maximum & absolutum, nempe de DEO. III.) Quod DEUS creaverit mundum. IV.) Quod idem eum regat providentia. V.) Quod homini partem tribuerit immortalem, videlicet animam. Cum dilucido conspectu rerum singulis argumentis præmisso, atque ad intelligendam tractationem etiam atque etiam legendo.

Venetiis, apud Michaelem Hertz, 1704. 4.
Conſtant Alphab. 6. & 12½. plag.

POſt Picos, Barbaros, Ficinos, Patritios, cæterosque illos Heroës, præcipuus noſtra memoria extitiſſe videtur in Italia Illuſtriſſimus Treviſanus, qui veterem philoſophiæ gloriam ſua opera inſtaurarit. Cujus quidem Viri gentem, vitam & inſtitutum, ex *Epiſtola* Nobiliſſimi *Zeni*, ſuperiore anno in his Actis, menſe Decembri, pag. 549. & ſequ. delibavimus; nunc ipſius Operis, tunc promiſſi, Volumen I. inſpecturi. Partes hujus invenimus tres. Quarum prima rerum ac DEI præſertim exiſtentiam, ſecunda Providentiam, tertia Animæ immortalitatem comprobat. Quælibet harum partium in ſua Argumenta, & hæc in Meditationes tributa viſuntur. Argumenta quidem V. in univerſum, ipſo Voluminis titulo expreſſa leguntur. Meditationes autem omnino XXXVI hæc ordine exponunt. 1. Eſſe res revera exiſtentes. 2. Rerum, quæ ſunt, varias nobis innoteſcere proprietates. 3. Cur multas harum vulgo ignoremus, inque his judicandis hallucinemur? 4. Eſſe rem unam omnium maximam atque abſolutiſſimam, DEUM. 5. Stultos eſſe, qui negarint. 6. Quid hæc, Nihil, Vacuum, Chaos, Materia prima ſignificent? 7. Æternitas, Principium, Tempus, quo pacto intelligenda ſint? 8. DEUM abſolute, atque ut creatorem hujus mundi, conſiderari oportere. 9. Creationem fieri potuiſſe. 10. Creationem, poſitis ſuperioribus, neceſſariam fuiſſe. 11. Res non ferri Caſu. 12. Non jactari Fortuna. 13. Caſus & Fortunæ nomina eſſe inania, & cauſis ignoratis impoſita. 14. Nec Fato res diſponi. 15. Mentes rationales uti libera voluntate. 16. Huc ſemper accedere gratiam divinam. 17. Temperamenta & motus corporum non cogere voluntatem, ſed eſſe cauſas ſubordinatas. 18. Tales etiam eſſe influxus corporum cœleſtium. 19. Ejusmodi quoque eſſe actus Mentium ſeparatarum, quæ Spiritus, vel Intelligentiæ dicuntur. 20. Omnia immediate pendere a Providentia Divina. 21. Quæ ipſa alio modo dirigat mundum archetypum: 22. Alio cœleſtem: 23. Alio Elementarem. 24. Quod ad DEUM & Providentiam attineat, non eſſe rerum parvarum & grandium dis-

distinctionem. 25. Omnia esse bona & justa. 29. Ideo mala bonorum & prospera impiorum, vel ex finibus incognitis proficisci, vel post hanc vitam compensari. 27. Necessario potentiam quandam superiorem Imaginatione esse. 28. Eam non proficisci ab harmonia partium, e quibus coagmentati sumus. 29. Eandem esse rem incorpoream. 30. Esse rem singulis hominibus propriam, non omnibus communem. 31. Ergo esse posse immortalem. 32. E propriis suis operationibus, intellectu, memoria, voluntate, necessario effici immortalem. 33. Frustra objici, quod eadem facultas in aliqua parte corporis per dispositiones accidentales agitata inesse videatur. 34. Quod sit hujus potentiæ & facultatis vitalis brutorum communis discrimen. 35. Dubitari tamen a quibusdam, possitne dici immortalis. 36. Novis ac gravioribus argumentis probari & demonstratione etiam concludi ejus immortalitatem posse. Conclusio denique ex his positis & confirmatis colligit, hominem obstrictum esse ad dirigendas secundum legem, quæ ad vitam futuram accommodata sit, omnes vitæ hujus actiones. Hæc est quasi facies egregii operis, in quo hunc ordinem servat Illustrissimus Autor, ut singulis Meditationibus primo dubitationem ponat, dein solutionem explicationemque rerum propositarum incisis minoribus distinctam subjungat. Exempli causa: Partis II, quæ est de Providentia, Meditatio XV, quæ in serie Meditationum omnium XXV fuerat, hæc ponit inscriptionis loco: vel non esse malum in mundo, vel a DEO illud non proficisci. Jam incipit dubitatio: *At si DEUS omnia curat, unde ergo ubique tantum mali? Unde, qua potuerat fertilis esse tellus, ea vel procellosis maribus interrupta jacet, vel occupata montibus inaccessis? Quin, pro multitudine plantarum, quæ vitæ nostræ nihil prosunt, atque adeo venenum afferunt, pro tot animantibus infestis & nocentibus fecit, ut terra mitioribus animantibus habitaretur, plantisque & utilioribus & innocentioribus ornaretur? Cælum cur non semper fundit gratas vicissitudines potius, quam ut tristes sæpe ac horridas invehat? Cur tam male lucem suam distribuit & calorem? Quare altero horum magnum mundi nostri spatium incommodum efficitur ad habitandum, altero, per longum tempus lumine privatur diurno?* p. 558. & sq.

Rober. Tole. l. 4. c. 5. *Videtur quidem audacius pronunciasse Alfonsus Rex, se multis modis emendatius systema hoc cœli conditurum fuisse. At in mundo quidem nostro quis non possit cogitare cum ratione tollere res, quæ ablatæ incommoda minuerent; addere, quæ augerent emolumenta? Bene Plutarchus scripsit,* deliraſſe Sophoclem, cum diceret, quicquid quæritur, licet invenire; *siquidem revera multa multis desunt. Nam si quis videtur abundare rebus, hæ tamen ipsæ ægre desideriis ejus satisfaciunt. Atque hujus opulenti loco quot deinde sunt ita pauperes, ut vix precario gaudeant terra, quæ ipsos sustineat, vix anima sua ducant illum aerem, quem suspirando reddunt. Quid? quod ubique insidiæ, undique mors appetit. Id vero unum ex omnibus malis maxime movet, quod plerorumque horum, quæ hominum genus affligunt, atque ipsius mortis, quæ dirissima & intempestiva sæpe hominem rapit, ipse homo administer sit. Quod si nobis res tam malignas immisit DEUS, jam ne dicatur beneficus? Si ipse quidem non suggessit, saltem impedire nequit, num feratur omnipotens? Sin cum posset, non impedit tamen, ergo ne dicatur providens?* Hæc dubitatio. Sequitur enodatio. Non audietur quicquam horum, inquit Illustrissimus Trevisanus, nisi ex iis, qui veram rerum naturam ignorantes, quid sit bonum, discernere nesciunt. Nec intelligunt, quomodo a bono sit disjungendum malum: quomodo malum sit distinctim considerandum, atque a quo illud tandem proficiscatur. His de rebus eruditi videbimus, vel non esse malum in mundo, vel a Deo id non promoveri, sed permitti, ac permitti quidem non modo provide, verum etiam juste.

(de for. — margin note beside "emolumenta")

§. I. - - - *A Gadibus usque*
Auroram & Gangem pauci cognoscere possunt
Vera bona;

ait aliquis, etsi præjudiciis idem obtenebratus, ex antiquis. Possunt autem in eo aberrare omnes, & aberrant, quotquot a cognoscenda re hac pulcherrima inferiores facultates, quæ admodum contaminate vident, non excludunt. At si mens sola in se ipsam intenta exquirat ideas suas maxime nobiles, maximeque sublimes, quid sit bonum, in præstantissima sua idea percipiet.

II. Ari-

II. Ariſtoteles, quod hæc non ſpectaret, in magno hoc conatu ſæpe erravit. Dixit *bonum* eſſe, *id quod expeteretur*. Verum, in ea appetitionum noſtrarum multitudine, unane ad bonum aſpirat, an omnes? Si omnes, quam illud bonum erit varium? quam inſtabile? imo quam falſum? Sin una ſola, & quæ erit hæc tam ſana & prudens appetitio? Quis eam in numero tot ſtultarum infirmarumque, ſatis dignoſcet? Nec Plato prorſus collineavit. Cum enim diceret, bonum id eſſe, quod ſibi ex ſe ſufficeret, rem quidem veram dixit, non tamen ſatis tutos nos reddidit atque idoneos ad eam diſcernendam. Campum nobis aperuit, in quo vagaremur ad bonum illud inveniendum metiendumque mobilibus deſiderii fictionibus. Non eo tamen minus obſcure dixit Epicurus. Qui cum bonum voluptate concluſit, coegit homines tam varium fingere illud bonum, quam varia ſunt illa idola, quæ affectus ipſorum confingunt.

III. Sublimium horum ingeniorum decreta facile aſſenſum inter mortales invenerunt. Eaque re factum eſt, ut in conſtituendo bono, contrarioque ejus malo, ſæpe aberrarent. Qui cum Epicuro bonum in voluptate poſuerunt, ſiquidem nulla voluptate perfecte frui potuerunt, quia ſemper dolor eſt aliquis admiſtus, vel incommodum, facile in eam opinionem inciderunt, ut in mundo bonum eſſe negarent, inque eo ipſo, quod boni nomine diceretur, omni defectum ineſſe, affirmarent, quem nos *malum naturæ* dicimus. Cum Platone qui bonum fecere id, quod ſufficeret, poſtquam intellexerunt, quod nihil homini ſufficeret, ſiquidem helluo plus quam ſatis eſt deſiderat; hinc facile concluſerunt, amiſſum eſſe bonum, ejusque loco inductum illud malum, quod *culpæ* nomine appellamus. Denique qui cum Ariſtotele ſenſerunt, bonum eſſe id, quod peteretur, cum vidiſſent, hominem ſemper, Tantali ſitientis inſtar, habere appetitiones inſaturabiles, exiſtimarunt, vel nondum natum illud vere bonum, vel extinctum jam eſſe, & *malum pœnæ* lamentati ſunt. Equidem mihi h. l. putabo licere, tribus his opinionibus neglectis, meam ſtabilire ſententiam, vel nulli vel paucis tractatam illam quidem, attamen veram.

IV. Plotinus, me judice, in paucis fuit, qui proxime ad ve- Enn. 6.

 ram

ram Boni doctrinam accederet. Bonum hujus mundi ait aliud esse nil, nisi participatum de primo absolutoque Bono. Et tamen idem ipse, qui rivulum cognoverat, ad fontis cognitionem non aspiravit. Bonum quidem vidit quid esset, ipsum autem bonum non vidit; vel, ut dicam apertius, ad cognitionem boni restricti pervenit, non absoluti.

V. Bonum absolutum solum in DEO, vel solus ipse DEUS est. DEUS est, in quo & esse & velle & sapere absolute fixum hæret; in quo amor est infinitus & potentia non circumscripta. In rebus cæteris tantum inest ex his attributis, quantum illæ ad DEUM accedunt. Possunt accedere ad eum multum, & in multis eum partibus imitari: possunt etiam minus accedere, imitarique eum tantum in aliquibus. Verum in aliquibus horum attributorum debent eum necessario imitari omnes, ut aliquam proprietatem habeant, seseque a nihilo, quod omni proprietate caret, distinguant. Jam quo majoribus proprietatibus res a nihilo sese disjungunt, hoc pluribus gradibus eæ a malo, quod in ipso nihilo est, recedunt, seseque ad similitudinem DEI, in quo bonum omne conjunctum est, elevant. Non possunt existere res, quin imitentur eum existendo, & consequenter bonæ sint. Quod si dein tam bonæ non sunt atque hoc ipsum est, quod absolute bonum pronunciamus, inde proficiscitur, quod res nulla creata possit illud parte minima æquare. Atque etiamsi res ne inter se quidem sint æquales, tamen bonæ dicendæ; siquidem disparitas illa plane necessaria est, propterea quod vicissitudini & motibus eæ subjectæ sunt, in quibus actio consistit ipsarum, vel, ut ita dicamus, individualis singularum actualitas.

VI. *Res, quibus ornate totus componitur orbis,*
Æternum Numen condidit ante bonas.

Ipse, qui summe bonus est, non poterat creare nisi res bonas. Bonitatem tamen perfectam, quam idem in se ipso conservat, liceat mihi audacius loqui, non poterat dare creaturis. Ponamus, eum omnibus bonitatis maximum gradum tribuisse; quid fecisset aliud, nisi, ut se alterum produceret, qui non potuisset ab individua ejus unitate essentiaque sejungi. Quod si ergo voluit aliquid a se foras diffundere, si voluit res in tempore creare, debuit

buit illas repræſentare cum aliqua ſcintilla luminis a ſe reflexi ſuper nihilum, ideoque cum aliqua cujusdam ſuarum proprietatum imagine; ut hoc pacto daret nihilo & exiſtentiam & proprietatem. At integrum lumen, totamque ſuam ſimilitudinem nunquam potuit ei concedere. Quia nec erat nihilum idoneum ad eam ſuſtinendam, nec locus aptus ad eam recipiendam, nec tempus ſufficiens ad menſurandam, nec DEUS ipſe poterat eam a ſua eſſentia ſejungere. Hactenus Illuſtriſſimus Trevisanus.

Reliqua quæ ſequuntur hoc initium ſolutionis propoſiti, brevitatis ſtudio non attingimus, contenti operis eximii, tanquam epularum inſtructiſſimarum guſtum quendam præbuiſſe noſtro Lectori. Quod ipſum certe opus tanta doctrinæ & copia & varietate conſcriptum eſt, ut mirari liceat, pene omnes & veteres & recentiores Philoſophos quaſi in unum hortum invitatos ac conductos. Neque enim ſolum hic Platonem, Ariſtotelem, horumque Commentatores Græcos, Latinos, priſcos, novos, videas, verum & Carteſium, Gaſſendum, Malbrancium, Hamelium, imo Theophraſtum ipſum Paracelſum, Robertum Fluddum, Ebræos item doctores, & quicquid fere ubique eſt nominis philoſophi. Ac principio quidem operis, Carteſii rationem Autor ſecutus videtur, in primis ideis ex animo, in quo inſitas eſſe docet, eruendis. Quas quidem ipſas, primas nempe omnium ideas, has facit, exiſtentiæ nimirum, & unitatis, & bonitatis. Quibus dein eas, quæ ſunt infinitatis, quantitatis, temporis, motus, loci, & cæteras corporum, facile annectit. In fine autem operis, Pythagoreos maxime imitatus videtur; ita multus eſt in myſteriis numerorum indagandis, evolvendis. Ut cujusvis ſectæ Philoſophus & Theologus, & Jurisconſultus & Medicus, inveniat, quod diſcat aut probet. Unum optamus, ut operi præſtantiſſimo, cujus hoc primum modo eſt, ex octo, volumen, index accedat rerum ſaltem memorabilium. Nam de emendatiore quidem typographi cura, præſertim in Autorum, Ebr. Græc. Lat. locis deſcribendis, ipſum operarum directorem deinceps proviſurum ſperamus.

DISQUI-

DISQUISITIO DIOPTRICA DE CURVATURA Radiorum visivorum atmosphæram trajicientium, cui accedit indefinita Sectio angularis ope Tangentium & Secantium.

Auctore JOHANNE HERMANNO.

Basilea ad Actorum Collectores transmissa M. Aprili 1706.

POstquam Astronomis innotuit, radios lucis per atmosphæram transeuntes varie refringi, & sidera quæque verticali puncto non nimium vicina longe quam par sit altiora apparere, singulari cura & diligentia in experiundis & stabiliendis Refractionis legibus incubuerunt equidem, sed omnem incertitudinem nondum sustulerunt. Nam materiæ hujus difficultas tantas & tam varias inter insignissimos nonnunquam Astronomos peperit contentiones, ut Refractionis doctrina inter difficillimas astronomiæ numerari merito possit. Si atmosphæræ nota esset densitas in data quavis a tellure distantia, aut densitatum proportio certa & constante ratione cresceret aut decresceret, ex facili radiorum visivorum atmosphæram trajicientium curvaturam describere liceret, ejusque beneficio optimæ refractionis Tabulæ in Astronomicos usus sine magno labore adornari possent. Sed quia aer diversis temporibus in eadem a terra distantia diversæ deprehenditur esse densitatis & constitutionis, propter varias in eo irregularitates & accidentia, ut vapores modo plures, modo pauciores, aut varios tum caloris tum frigoris gradus in eodem aere productos, ex quibus satis patere arbitror, nihil difficilius, si non prorsus impossibile esse, quam talem assignare curvam, quæ omnes aeris densitates in diversis a terra distantiis constanter referat.

Celeberrimus Dominus De la Hire Regiæ Paris. Scientiarum Academiæ Socius, Curvaturam Radii lucis examinaturus, in Commentariis ejusdem Academiæ Anni 1702 p. 53 sqq. & p. 182 sqq. ab omnibus illis accidentalibus abstrahit impedimentis, quæ, ut diximus, obstant, quo minus aer constantem densitatum ordinem in iisdem a Terra altitudinibus servet, & principium illud certissimum supponit : *Aerem a vi quacunque comprimi in ratione virium comprimentium*, vel quod eodem recidit, *densitates aeris*

VI.
I.

M. Jun. p. 257. §99.

Fig. 2.

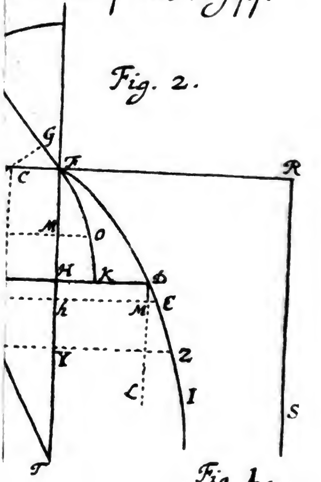
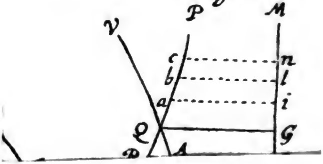

Fig. 1.

aeris esse ut pondera, quibus oneratur. Ex quibus tandem *Cycloidem* elicuit pro curvatura radii lucis, supponendo *varias Reductiones partium compressarum atmosphæræ optime repræsentari posse per ordinatas in Triangulo.* Per *Reductiones* nihil potest intelligere aliud quam *Raritates* aeris, alias falsum esset, quod dicit pag. 57. *facilitatem, qua lumen duo media diversæ densitatis penetrare potest, esse in ratione* reductionum *particularum mediæ hac componentium.* Sed, ut verum fatear, Clarissimi Viri hypothesis, qua statuit lineam Raritates, aut, ut ille loqui amat, Reductiones repræsentantem rectam esse, veritati conformis esse non videtur. Et hoc ipsum Hireanum schediasma me impulit, ut totum hoc argumentum, ab ovo, ut ajunt, examinarem, & quæ invenissem, cum publico nunc communicarem. Quæ quidem ob id unicum monenda hic duxi, ne quis ea, quæ promo, ex Celeberrimi Hirii schediasmate me hausisse suspicetur; videbit enim benevolus Lector, me non sine gravissimis rationibus a Clarissimi hujus Viri sententia recedere, tum in eo, quod Curvam Raritates aut Reductiones repræsentantem concernit, tum etiam ratione ipsius Curvæ Radii visivi, quam ut dixi, Cycloidem vel Epicycloidem esse existimat, ego vero Curvam esse demonstrabo in infinitum excurrentem & asymptota præditam. Hunc in finem sequentes duæ Propositiones mihi demonstrandæ sunt:

Propositio prima: *Area Curvæ densitates aeris repræsentantis, applicatæ contermina ubique proportionalis est, hæcque proprietas soli Logarithmicæ competit.* Hanc Curvam simpliciter Curvam densitatum aut lineam densitatum deinceps nominabo.

Sit *EG* (Fig. 1.) altitudo aut distantia aeris in *G* a Superficie terræ in E, & lineolæ infinite parvæ *GI, IL, NL*, &c æquales contineant aeris quantitates, quo in casu portiunculæ illæ aereæ æqualis erunt gravitatis. Ex punctis *G, I, L, N*, ad rectam *GE* perpendiculares erigantur *GQ, IR, LS, NT*, &c. quæ densitates aeris in suis respectivis locis *G. I, L. N*, &c. repræsentent. Jam quia quantitates aeris duorum voluminum sunt ad invicem in composita ratione densitatum & voluminum, in qua ratione quoque sunt trapeziola *RG, SI, TL*, &c. quia pro re- TAB. VI. Fig. 1.

 ctan-

ctangulis *QGI*, *RIL*, *SLN*, &c. sumi possunt, (eo quod applicatæ quæque vicinæ intervallo infinite parvo ab invicem distantes, quantitate tantum infinite parva sese mutuo excedant) unde hæc eadem trapeziola quantitatem vel pondus aeris in *GI*, *IL*, *LN*, &c. denotare liquet: ergo totum spatium curvilineum & indeterminatum *PQGM*, totam aeream molem *GM* a parte *M* itidem indeterminatam repræsentabit. Hinc quia hoc spatium curvilineum *PQGM* totum pondus aeris supra *G* existentis refert, & applicata *QG* densitatem aeris in *G*; erit juxta nostrum principium, de quo & Clarissimus Hirius nobiscum convenit, spatium *PQGM* ad applicatam *QG* in eandem ubique & constante ratione. Quod primo erat dem. Et si insuper $QG = y$, particula axis infinite parva $GI = dx$, constans quædam linea a, erit Integr. $ydx.\ y :: a.\ 1$ adeoque Integr. $ydx = ay$ vel differentiando $ydx = ady$, quæ est æquatio differentialis Log-micæ. *Q. E.* Secundo *D.*

Prop. Secunda. *Ad eundem axem MGE alia curva extructa sit VQBC per Q transiens, cujus applicatæ QG, AI, BL, CN &c. raritates vel reductiones in G, I, L, N, &c. designent, assero Curvam VQC esse eandem Log-micam PQT in situ tantum contrario positam.*

TAB. VI. Fig. 1. Fig. 1. In axe *EGM* accipiantur sursum *Gi*, *il*, *ln*, &c. æquales ipsis *GI*, *IL*, *LN*, & ex *i*, *l*, *n*, &c. ipsi *QG*, parallelæ *ia*, *bl*, *cn*, &c. ducantur. Quia (ex hyp.) æquales aeris quantitates in *GI*, *IL*, *LN*, &c. continentur, erunt ideo densitates raritatibus reciprocæ proportionales, hoc est; $QG,\ RI :: AI,\ QG ::$ (ex natura Log-micæ) ai. QG, ergo $AI = ai$; pariter $QG.\ GL, :: BL.\ QG ::$ (propter Log-micam *PQT*) bl. QG ergo $BL = bl$ pari quoque ratione ostendetur esse $CN = cn$, unde patet Curvam *QABC* a curva *Qabc* non nisi situ differre. *Q. E. D.*

Ex hac itaque demonstratione liquet, Curvam Raritatum aut Reductionum non esse rectam sed Logarithmicam, nam si recta esset, ut Clarissimus de la Hire contendit, prior linea hoc est Curva densitatum foret hyperbola; nam cum densitates duorum voluminum quantitate materiæ æqualium sint raritatibus reciproce

pro-

proportionales, applicatæ in linea Densitatum debent esse in reciproca ratione applicatarum Trianguli; quam proprietatem Hyperbolæ competere norunt Geometræ. Si ergo, ut ex Clarissimi Hirii assumtis fluit, Curva Densitatum Hyperbola esset, sequeretur *Densitates aeris non esse proportionales ponderibus aerem comprimentibus*, quod destrueret primarium principium ab ipso quoque assumtum. Videamus nunc, quo pacto *Curva Refractionis* construi debeat. Curvam refractionis voco curvaturam radii lucis medium continue varians trajicientis: Sit ergo Log-mica *APX* (Fig. 2.) cujus subtangens $TH = AF$, axis *FHT*, qua curva raritates aeris in quibusvis a terra distantiis designabuntur, oportet nunc curvam *FDE*, vel propagationem radii horizontalis *AF* atmosphæram inæqualiter densam penetrantis, construere.

Centro *F* (Fig. 2.) radioque *AF* descripto quadrante *ANB*, sumatur in eo quodvis punctum *N*, ex quo ducta linea *NP* ad *BF* parallela Log-micæ *APX* occurret in *P*, ex quo ducta linea *PHD* ipsi *AF* parallela axem *FTH* secabit in *H* factaque tandem *HD* æquali arcui circulari *AN*, dico punctum *D* esse in curva quæsita *FDZ*, hoc est, erit ubique sinus complementi anguli *FDH* ad respectivam raritatem vel applicatam Log-micæ, *PH* in constante ratione. Sumatur enim in curva refractionis particula indefinite parva *DE* constans & ubique æqualis pro radio, & ducta ex *E* recta *Ep* ipsi *DP* parallela Log-micæ occurrente in *p*, item & *pn* parallela ipsi *PN* & cum quadrante *ANB* in *n* conveniente, fiantque tandem *Nv*, *MD* hæc ad *FH*, illa ad *AF* parallelæ, poteruntque triangula *DME*, *Nnv* pro triangulis rectilineis sumi, ob particulas *DE*, *Nn* infinite parvas. Jam $MD . ME :: \varpi p . ME :: \varpi p . \varpi P + \varpi P . ME$ ($= Nn$ per Constr.) Sed propter ΔΔ similia $Pp\varpi$, *PHT* & Nvn, NQF, est $\varpi p . \varpi P :: TH . PH$, supponendo *PT* esse tangentem Log-micæ in *P*, & ϖP ($= Nv$). Nn (ME) $:: NQ . NF$. Ergo $MD . ME :: TH . HP + NQ . NF$, aut quia $TH = AF$, duæ posteriores rationes *TH* ad *HP* & *NQ* ad *NF* vel $AF = TH$, componunt rationem *HP* vel *QF* ad *NQ*, sequitur Triangula *DEM*, *NFQ* ubique similia esse, unde $ME . PH (QF) :: DE . NF$, id est in constante ratione. *Q. E. D.*

TAB. VI. Fig. 2.

 Ex

Ex demonſtratione manifeſtum eſt, tangentem **Curvæ Refractionis** in puncto quovis *D* radio *NF* illi puncto reſpondenti perpetuo parallelam eſſe. Producto inſuper radio *AF* in *R*, ita ut *FR* quadranti *ANB* æquetur, ducta per punctum *R* recta *RS* ad *FT* parallela Curvæ Refractionis aſymptota erit. Longitudo ejusdem Curvæ *FD* Log-micæ ope facili quoque negotio ſic exhibebitur: Ex *NP* abſcindatur *NV* = *AF* ductaque *VG* ad *NF* normalis radium *AF* in *C* ſecabit, ex quo puncto ducta *CX* parallela ipſi *FH* Log-micæ in *X* occurens, hæc linea *CX* curvæ *FB* æqualis erit.

TAB. VI. Fig. 2. Fig. 2. Si pro quovis radio obliquo *NF* cum radio horizontali *AF* angulum *NFA* conſtituente Curva Refractionis *FOK* conſtruenda ſit; res facillime ſic expedietur. Ductis *NP*, *PD* ipſis *FH*, *AF* parallelis, quarum *PD* Curvæ *FDI*, in *D* occurrit; erit pars *DZI* Curvæ *FDI* jam juxta ſuperius dicta, conſtructæ in *FOK* ita conſtituta, ut linea *NF* eam in puncto *D* quod in *F* tranſpoſitum erit; tangat, Curva quæſita hoc eſt; erit *FOK* vel *DZI* Curva Refractionis reſpectu radii obliqui *NF*. Demonſtr.

Sumto enim in Curva *FK* (Fig 2.) puncto quovis *O*, ductaque *OML* ad *AF* parallela, ſi fiat *HY* = *FM* & per *Y* eidem *AF* parallela ducatur, ut *WYZ* Log-micæ in *W* & curvæ *FDI* in *Z* occurrens, erit portio *DEZ* portioni *FO* ſimilis & æqualis, unde *ang. DZY* = *ang. FOM*. Jam ſinus compl. anguli *FOM* eſt ad *LM* in compoſita ratione ſinus compl. anguli *DZY* vel *FOM* ad *WY* & *WY* ad *LM*, verum ex natura Log-micæ erit *WY. LM :: PH. AF* quoniam *FM* (per conſtr.) = *HY*; & quia ratio *PH* ad *AF* conſtans, *WY* habet ad *LM* conſtantem quoque rationem, ſed ſinus compl. *DZY* aut *FOM* eſt (ex natura Curvæ *FDZ*) ad *WY* in conſtanti ratione, ergo ratio ex hiſce compoſita, hoc eſt ratio ſinus compl. ang. *FOM* ad applicatam *LM* eſt conſtans ubique. *Q.E.D.*

Si nunc Curva *Synchrona* conſtruenda quoque eſſet, ſequentem daremus conſtructionem. *Synchrona* autem Curva eſt, quæ arcus *FD*, *FV* ex illis curvis refractis abſcindit æquali tempore percurrendos. Hæc ipſa *Synchrona* eſt illa, quæ omnes curvas *FD*, *FV* perpendiculariter ſecat, quamque Illuſtriſſimus Hugenius

nius in suo Tractatu de luminis natura pag. 44 per lineam *B C* in suo schemate repræsentat, *undamque* luminis vocat. Constructio mea hæc est:

Sit (Fig. 3.) *F D* Curva refracta radii horizontalis *A F*, *F V* vero radii obliqui *N F*. Sume in *F D* quodvis punctum *D*, ex quo recta *P D* ipsi *A F* parallela fiat, vocenturque subtangens Log-micæ vel ei æqualis *A F*, *a*. Secans anguli *N F A*, AF $= b$, tangens ejusdem anguli AA $= c$, ductaque normalis AG ad lineam AF rectæ A F productæ, si opus est, occurrens in *G*, $= p$, TAB. VI. Fig. 3.

si fiat $F\Delta = \frac{ab}{\sqrt{bb + 2cp + pp}}$, ducenda est ΔR ad *F G* parallela Log-micæ *A P* occurrens in *R*, ex quo eidem *F H* perpendicularis *R S* ducta & producta in *V*, usque dum Curvæ *F V* in *V* occurrat, dico hoc punctum *V* esse in Synchrona quæsita. *Q. E. F.*

Tandem, *si Linea Reductionum aut Raritatum sit linea recta, Curva Refractionis non* Cyclois, *sed* Circulus *erit.* Sit enim (Fig. 4.) Triangulum *A V B*, cujus applicatæ *A B*, *P S*, *EC* raritates aeris in *A*, *P*, *E*, repræsentent. Centro *V* & radio *V A* descriptus Circulus *A Q* erit Curva refractionis quæsita respectu radii incidentis *B A*. Fig. 4.

Nam sinus compl. ang. *A Q P* est ad applicatam Trianguli respondentem *S P* ut *P V ad S P*, hoc est ut *A V* ad *A B* vel in ratione data & constante *Q. E D.* Hactenus de curvis Refractionis.

Placet hisce adhuc duas generales formulas annectere circa Tangentes & Secantes, in quas nupere occasione loci cujusdam Historiæ regiæ Scientiarum Academiæ 1703 p. 64 incidi, ubi Clarissimus Vir Dominus de Lagny ejusdem Academiæ membrum generalissimas formulas circa Tangentes & Secantes invenisse dicitur, quæ quia neque citato in loco, neque in Commentariis ejusdem anni extant, meas mox proferam; prius tantum duo præmittenda sunt theoremata circa Tangentes, unum quo in schediasmate meo de *Iride* in Novellis Reipublicæ literariæ a Celeberrimo Bernardo publicatis 1704 pag. 658 sq quoque usus sum Theorem. I. *Tangens (KE) arcus cujusvis compositi (FDE) qua-*

drante minoris, est ad aggregatum tangentium (AB) *duorum arcuum* (FD, DE,) *ut quadratum radii ad excessum ejusdem quadrati supra rectangulum sub ipsis tangentibus* (AD, DB) *arcuum componentium.* hoc est $KE.\ AB :: FCq.\ FCq - ADB$.

TAB. VI. Fig. 5. Ex puncto E ducantur EM, EN radiis FC, DC perpendiculares & ex N duæ aliæ lineæ NP, NR hæc normalis ad EM, illa vero eidem parallela, quibus positis dico $NC.\ NQ :: NC.\ NE + NE.\ NQ$ & propter triangula similia ENC, BDC & ENQ, ADC fiet tum $NC.\ NE :: DC.\ DB$, tum $NE.\ NQ :: DC.\ AD$, adeoque $NC.\ NQ$ ($:: NC.\ NE + NE.\ NQ$) $:: DC.\ DB + DC.\ AD :: DCq.\ DB x AD$; ergo $NC.\ QC$ ($NC - NQ$) $:: DCq.\ DCq - ADB$. Et $PN.\ ER :: PN.\ NC + NC.\ NE + NE.\ ER$ (aut quia $PN.\ NC :: LD.\ DC$, & $NE.\ ER :: DC.\ LC$) $:: LD.\ DC + NC.\ NE + DC.\ LC :: LD.\ LC + NC.\ NE :: AD.\ DC + DC.\ DB :: AD.\ DB$; ergo componendo EM ($PN - ER$). $PN :: AB$ ($AD + DB$) AD: Verum $KE.\ AB :: KE.\ AD + AD.\ AB$ (aut quia $AD.\ QM :: EC$ (DC). MC, & $KE.\ EC :: EM.\ MC$ unde $KE.\ AD :: EM.\ QM$) $EM.\ QM + PN.\ EM :: PN.\ QM :: NC.\ QC ::$ (*per superius ostensa*) $DCq.\ DCq - ADB$. Q. E. D.

Theor. 2. *Secans* (KC) *arcus* (FDE) *ex aliis* (FD, DE) *compositi est ad radium* (EC), *ut rectangulum sub Secantibus* (AC, BC) *arcuum componentium* (FD, DE), *ad quadratum radii, demto rectangulo sub tangentibus* (AD, DB) *eorundem arcuum.* Hoc est $KC.\ EC :: AC x CB.\ DCq - ADB$.

Nam propter $\Delta\Delta$ similia KEC, EMC *est*

$KC.\ EC :: EC.\ MC :: EC.\ NC + NC.\ QC + QC.\ MC :: BC.\ DC + AC.\ DC + DCq.\ DCq - ADB :: AC x CB.\ DCq - ADB$. Q. E. D.

Horum jam Theorematum beneficio inveni, quod, vocando arcum quemlibet x, ejus tangentem b, secantem c, existente radio $= a$, tangens arcus $n x$ (supponendo n esse numerum quemvis, integrum aut fractum, rationalem aut surdum) erit hæc fractio.

nab

$$\frac{nab - \frac{n.n-1.n-2}{1.2.3} a^{n-2} b^{3} + \frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4}{1.2.3.4.5} a^{n-4} b^{5} \; \frac{n.n.1.n.2.n-3.n-4.n-5.n-6}{1.2.3.4.5.6.7} a^{n-6} b^{7} + \&c.}{a^{n} - \frac{n.n-1}{1.2} a^{n-2} bb + \frac{n.n-1.n-2.n-3}{1.2.3.4} a^{n-4} b^{4} - \frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4.n-5}{1.2.3.4.5.6} a^{n-6} b^{6} + \&c.}$$

Et secans ejusdem arcus nx erit itidem fractio

$$\frac{c^{n}}{a^{n-1} - \frac{n.n-1}{1.2} a^{n-3} bb + \frac{n.n-1\, n-2.n-3}{1.2.3.4} a^{n-5} b^{4} - \frac{n.n-1\, n.2.n-3.n-4.n-5}{1.2.3.4.5.6} a^{n-7} b^{6} + \&c.}$$

Utriusque formulæ lex progreſſionis ſatis manifeſta eſſe videtur, adeo ut non neceſſe ſit, eam prolixius hic explicare.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE DES Sciences, Année MDCCI &c.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIArum Anni 1701, cum Commentariis Mathematicis & Phyſicis.

Pariſiis apud Joh. Boudot, 1704, 4.
Conſtat Alphab. 2. & plag 22. cum multis figuris æneis.

INſtitutum Academiæ Regiæ Scientiarum Pariſinæ maximopere laudandum jam ſatis aperuimus, cum Menſe Aprili Anni 1704 duo prima volumina recenſeremus. Quare nunc & in poſterum notatu ſolum præ reliquis digniora in eorum potiſſimum gratiam, qui pretioſa iſta volumina non poſſident, in compendio proponemus. In Phyſica generali multa habentur, ad perficiendum ſyſtema de Phoſphoro Barometri. Notum nempe eſt, hydrargyrum in quibusdam Barometris ſuccuſſum in tenebris lumen emittere. Celeberrimus *Joh Bernoulli* ad conficiendum tale Barometron, quod in tenebris luceret, Mercurio ſuccuſſo, requi-

re-

rebat Mercurium puriſſimum, & in tubi ſuperiori parte vacuum perfectum, adeoque illum ita tubo immittendum, ne per aerem tranſire cogatur. cum per hunc tranſiens impuritatem contrahat; quod exinde conſtat, quia gutta pura Mercurii in aliam guttam puram per aerem decidens pelliculam ſuper hac relinquit. Cum igitur in Academia Barometra obſervatis hiſce conditionibus conſtruerentur, nec ullus tamen Phoſphorus appareret, alia contra, iſtis conditionibus neglectis, confecta in tenebris lucerent; *Dn. Homberg* ſuſpicabatur*, Mercurium Bernoulli non fuiſſe purum: in qua ſuſpicione magis confirmabatur, cum cogitaret, Mercurium, quo uſus fuerat *Bernoullus*, libero aeri expoſitum pelliculam contraxiſſe, quod in Mercurio ſatis purificato non contingere, multis experimentis coram Academia comprobabat. Licet vero *Hombergii* obſervationes cum *Bernoullo* communicarentur, is tamen in ſententia ſua perſiſtebat, & novis obſervationibus confirmabat, quod, quanto Mercurius ſit purior, tanto lumen emittat ſplendidius ac magis æquale. Adhibendam vero eſſe monet methodum Mercurium perfecte admodum purificandi, qua jam uſus eſt Agricola, ita ut aeri expoſitus vel in eodem agitatus nullam contrahat pelliculam. Lavari nimirum jubet eundem ſpiritu vini, lotione toties iterata, donec liquor non amplius nigreſcat, & lotum exiccari, dum aliquoties per linteum purum ſecernitur. Hac purificatione facta, Mercurius ex 5 vel 6 diverſis locis allatus lucebat, licet ante lotionem non luceret, &, quod mirandum, in tubo aere pleno lumen quamvis debilius multo emittebat. Inprimis autem ſequentem Phoſphorum hunc conficiendi modum commendat. Globo ex vitro puro & nitido conſtructo, colloque inſtructo, qui dimidium circiter ſextarium capiebat & ad Mercurii agitationem ſuſtinendam ſatis fortis erat, 5 circiter vel 6 uncias Mercurii optime purgati immiſit, collum ſubere obturavit & cera obduxit. Acu exiguum per obturamentum paravit foramen, & ex vitro recipienti incluſo antliæ pneumaticæ ope aerem eduxit. Quo facto vas recipiens evacuatum radiis ſolaribus expoſuit, ac beneficio vitri convexi ceram liquefieri fecit, qua foraminulum replebatur, ne aer denuo in globum intrare poſſet. Quodſi jam Mercurius in vitro contentus agitaretur, illud in tenebris igne re-

repletum conſpiciebatur, cujus lumen facies adſtantium ita colluſtrabat, ut optime diſcernerentur.

In Anatomicis curioſa ſunt, quæ *Dn. Littre* de fœtu humano, alio monſtroſo, alio in ovario viſo, annotat. Circa fœtum monſtroſum, octimeſtrem circiter, tum membranam inter chorion & amnion intermediam, ejusdem cum chorio craſſitiei, vaſis autem ſanguineis ad ſenſum deſtitutam, tum chordam umbilicalem perquam contortam, hincque ad dimidium ſui abbreviatam, vixque parva penna ſcriptoria craſſiorem, hinc inde ſaltem nodoſam, deſcribit. Et ſicuti præmaturam fœtus mortem ac partum, ab ejusmodi chordæ umbilicalis contortione deducit: ita urinam in fœtu etiam humano per urachum ad allantoidem quandam deponi, eo magis conjicit, quod tam puerum duodecennem diſſecuerit, quam hominem triginta annorum cognoverit, a quibus urina per umbilicum unice fuerit reddita. Intra dicti vero fœtus cranium hujus tantummodo baſin, obductam membrana duplicata, cum vaſis ſanguiferis & nervis conſuetis, æque ac intra ſpinam dorſi, poſterius per totum ſui tractum ad novem lineas patulam, eandem membranam cum ſolis vaſis ſanguiferis & nervis inde prodeuntibus, absque ullo ſubſtantiæ medullaris veſtigio, adfuiſſe commemorat, ideoque ſpirituum animalium ſecretioni forſan ipſas membranæ cerebri & medullæ ſpinalis glandulas, aliquoties inſignes a ſe notatas, vacaſſe judicat. Sed incredibile videbitur multis, in ovulo cum ovario cohærente cerni poſſe fœtum, quem tamen laudatus Anatomicus, eumque tres lineas longum, unamque lineam cum dimidia craſſum, & interveniente tenuiſſima chorda membranis veſiculæ annexum, in hac ipſa duabus aliis minori atque ovario fœminæ ſiniſtro majori inexiſtente, diſtincte cum aliquot ejus partibus luſtravit. Glandularum in ſinu longitudinali a *Pacchiono* deſcriptarum & *Menſe elapſo* p. 217 a nobis recenſitarum, mentionem *Dn. Mery* quoque facit, id quod non æque portentoſum, ac fœminam quandam hernioſam, cum ex ſphacelo ſuperveniente tantæ inteſtini ilei portionis jacturam feciſſet, quæ quatuor vel quinque pedes æquaret, mortis nihilominus faucibus opera ejusdem *Mery* fuiſſe ereptam, qui de cætero egregias inter de hernia obſervationes, ve-

ficam pariter in urinæ ſuppreſſione circa regionem hypogaſtricam ſive ſupra os pubis feliciter perforari poſſe, per experientiam comprobat.

In Chymicis analyſis Colocynthidis non minus, quam Jalappæ, Gummi Peruani & Hellebori nigri occurrit, a *Dn. Boulduc* variis rationibus præſtita. Hic quippe Colocynthidis v. g. principia indagaturus, a quibus ejus virulentia dependeat, pulpam colocynthidis nunc igni ad deſtillandum expoſuit, nunc muſto affuſo fermentationi prius ſubjecit, nunc denique vel aqua, digeſtione interpoſita aut omiſſa, vel ſpiritu vini extraxit. In deſtillatione vero Colocynthidis non niſi phlegma, ſal acidum, ſal urinoſum parumque olei fœtidi, cum ſale fixo ex capite mortuo concremato, acquirens ſatis cognovit, nullum ſic principium determinari poſſe, a quo præciſe maligni colocynthidis effectus ederentur. Colocynthidis proin uncias quatuor cum optimi muſti libris ſex per decem aut duodecim dies fermentatas ex Mariæ balneo deſtillans, primum limpidiſſimi, aliquantum ſpirituoſi, ſumme odori atque amari liquoris uncias octo collegit; mox, ubi reliquus liquor qualitatibus iſtis ſucceſſive imminutus demumque inſipidus prodiiſſet, e reſiduo extracti ſolidi uncias duas cum dimidia obtinuit. Poſtquam & liquorem ſpirituoſum, & extractum propinaſſet, a liquoris uncia una non alvum, ſed multam nauſeam multosque dolores colicos moveri, a duabus autem unciis alvum quidem, ſed colicam ſimul, aliis remediis compeſcendam excitari, a ſolius extracti granis decem vel duodecim blandiſſime ſine ulla moleſtia laxari, ob Colocynthidis ſal volatile a vini tartaro fixatum, obſervavit. Hinc Colocynthidis uncias ſedecim cum aquæ bullientis ſextariis ſex per quindecim dies in digeſtione maceratas itidem deſtillavit, liquoribusque inſipidis ac inertibus, minime penetrantibus ac volatilibus prolicitis, ex remanente materia extractum ſaluberrimum & in parva doſi efficax paravit, fortaſſis, quod multa aqua longæ digeſtionis interventu craſſas & mucilaginoſas Colocynthidis partes attenuaverit ſubtilioresque reddiderit. Etenim, cum omnis porro tinctura ex Colocynthide adminiculo aquæ ſine prævia digeſtione evocata atque ad extracti conſiſtentiam inſpiſſata eſſet, extractum hoc poſterius lon-

longe impurius ac violentius priori extitit. Tandem, quia ex Colocynthidis unciis octo spiritu vini non nisi extracti resinosi unciam dimidiam acquisivit, ex residuo autem ulterius ope aquæ extracti crassioris uncias fere duas obtinuit, & utrumque extractum nocivum potius quam proficuum per experientiam deprehendit, tanto magis Colocynthidem plus salium, quam olei, continere, suosque itidem virulentos effectus ratione salium potissimum crassiorum, crassioribus aliis particulis involutorum, exserere colligit. In Botanicis *l' Tquetäia*, plantam quandam Brasiliensem, quam Chirurgus quidam Gallus ex Lusitania secum allatam adeo ad pravum foliorum Sennæ saporem odoremque in Infuso corrigendum jactitarat, ipsissimam esse Scrophulariam aquaticam magnam Domini *Marchand* & *Homberg* ingeniose detexerunt.

Inter Geometras hoc ipso anno orta est controversia circa Analysin infinitorum. *Rollius* & *Galois* Abbas calculum differentialem ac summatorium oppugnarunt; *Varignonius* illius in veritatibus abstrusis detegendis præstantiam re ipsa satis expertus, pro virili merito restitit, utque novo aliquo specimine, quæ sint ejus vires, ostenderet, variis modis per id calculi genus admodum generaliter vires centrales determinare docuit. Stetit ab ejus parte *Carré*, qui de Curvarum rectificatione quædam meditatus ostendit, quomodo Curvæ elementum integrando obtineatur istius longitudo, vel si id integrabile non fuerit, quamnam Quadraturam rectificatio supponat, evincatur. Cæterum *Dn. de Tschirnhausen* asseruit, se compotem esse methodi inveniendi radios Evolutarum, Tangentes, Quadraturas & Rectificationes plurimarum Curvarum, non supposita ulla infinite parva quantitate: cujus sequens exhibuit specimen. Sit AGH Parabola ordinaria, cujus invenienda *Evoluta*, h. e. Curva, quæ per evolutionem sui Parabolam describit. Quod ut fiat, evidens est, generaliter inveniendum esse punctum concursus M duarum perpendicularium GM, HM ad Tangentes Curvæ quæsitæ in 2 punctis quibuscunque G & H. Ductis itaque ordinatis GC & HE ad axem AF Parabolæ AGH, sit $AC = x$, $CG = y$, $AE = r$, $EH = z$, $BI = t$, $IM = u$, Parameter $= 2a$, $AB = a$, subnormales CD & $EF = a$, denique MK $(MI - IK) = u - x$. 1. Per naturam Parabolæ TAB. VI. Fig. 6.

 erit

erit $2ax = yy$ & $2ar = zz$. 2. Propter Triangula rectangula similia GCD & DKM erit $GC\,(y).\,CD)\,(a) :: DK\,(t).\,KM\,(u - x)$, consequenter $uy - xy = at$, vel, (multiplicando per $2a$) $2auy - 2axy = 2aat$, h. e. substituendo valorem $2ax$, $2auy - y^3 = 2aat$. 3. Ob Triangula rectangula similia HEF & FLM est $2auz - z^3 = 2aat$, qua æquatione ex præcedente sublata relinquitur $2auy - y^3 - 2auz + z^3 = o$, vel (dividendo per $z - y$) $2au = zz + yz + yy$. Quodsi hic valor substituatur in æquatione $2auy - y^3 = 2aat$, prodibit $2aat = yzz + yyz$. 4. Habemus adeo theoremata generalia, in quibus si ponamus $y = z$, habebitur $2au = 3yy$ & $2at = y^3$, ita ut, elevatis omnibus ad y^6, prodeat $\frac{8a^3u^3}{27} = y^6 = a^4tt$ vel $8u^3 = 27att$, æquatio Curvæ quæsitæ BM, quam Parabolam Cubicam esse debere apparet. Inde 5. facile invenitur longitudo radii GM hujus evolutæ. Nam positis $GD = p$ & $GM = q$, erit non solum $aa + yy = pp$; sed & $CG\,(y).\,GD\,(p) :: CG + DK\,(y + t).\,GM\,(q)$, vel $qy = py + pt$, ita ut ob $t = \frac{y^3}{aa}$ per num. 3 sit $aaqy = aapy + py^3$, vel $aaq = aap + pyy$. Quare cum sit $aa + yy = pp$, habebitur tandem $aaq = p^3$ vel $q\,(GM) = \frac{p^3}{aa}$. Q. e. i.

Dominus de la Hire non solum per Micrometra differentiam declinationis & ascensionis rectæ duarum stellarum non multo intervallo distantium observare, atque novum Astrolabium universale construere docet; sed & inprimis methodum exponit eclipses Solis atque Lunæ accuratissime observandi, aliis quoque phænomenis per Micrometra observari solitis applicandam. *Zahnius* jam in prima editione *Oculi artificialis* pro observandis maculis Lunaribus commendat vitrum orbiculare planum atque politum, ope adamantis in areolas quadratas distinguendum, & in foco vitri objecti & ocularis communi tubo adaptandum. Simile vitrum tubo similiter applicatum Eclipsibus observandis utilissimum censet *de la Hire*: quarum magnitudo

quia

quia æſtimatur per digitos, h. e. partes duodecimas diſci Solaris vel Lunaris, in vitro delineandi ſunt ſex circuli concentrici, quorum omnium eadem ſit ab invicem diſtantia, extimus vero limbum Solis vel Lunæ exacte ſtringat. Quoniam vero diametri apparentis magnitudo non in omnibus Eclipſibus eadem, immo in eadem Lunari multum varietur; idcirco ulterius oſtendit, quo artificio reticulum ex vitro paratum adaptetur, ut imaginem ſideris eclipſati ſive majorem, ſive minorem exacte capiat. Adhibet ſcilicet duo vitra objectiva, eundem fere focum habentia, quæ focum communem conjuncta habitura eſſe demonſtrat. Longitudinem foci communis ſequenti ratione determinat. Applicat nempe duo vitra objectiva uni, oculare alteri extremitati tubi ita, ut objecta diſtincte videre queat: ſubducta enim longitudine foci vitri ocularis convexi ab ejus ab objectivis ſe mutuo contingentibus diſtantia, relinquitur longitudo foci communis. Monet tamen, hanc experientiam nonniſi viſu pollentibus, nequaquam Presbytis & Myopibus convenire. Hinc infert: ut Sinus totus ad Tangentem $17' \; 15''$ (quanta fere eſt ſemidiameter Lunæ apparens maxima) ita longitudo foci communis ad ſemidiametrum circuli exterioris in reticulo. Quodſi jam lentes objectivæ dimoveantur, ejusdem objecti imago augmentabitur in foco communi ad certum usque terminum pro ratione diſtantiæ illarum. Equidem diſtantia duarum lentium objectivarum in dato quolibet caſu tentando inveniri poterat; exactius tamen loca utriusque vitri objectivi atque reticuli determinabuntur in ferendo: ut ſumma focorum abſolutorum duorum vitrorum objectivorum ſine diſtantia eorundem ad longitudinem foci exterioris vitri ſine eadem diſtantia, ita hæc ipſa longitudo ſine diſtantia prædicta ad quartum proportionalem terminum, qui ex longitudine foci abſoluti exterioris vitri ſublatus relinquit diſtantiam hujus vitri exterioris a foco communi. Qua inventa inferendum ulterius: ut longitudo foci inventi ad ſemidiametrum circuli exterioris reticuli; ita ſinus totus ad Tangentem anguli, a diametro reticuli in foco poſiti ſubtendendi. Tubo igitur inſcribi poſſunt ad loca vitrorum objectivorum & eorum focum communem, in

quo reticulum collocandum, numeri minutorum & secundorum angulorum, quos diameter reticuli sustendere debet.

Sauveur novum proponit Musicæ systema, cujus summa in compendio huc redit. Assumit ex Physicis, sonos esse inter se ut numeros vibrationum corporum sonororum. Rationem horum numerorum vocat *Proportionem Sonorum*. Quodsi unus sonus ascendendo successive acutior evadit, altero immutato, distantiam eorundem *Intervallum* dicit. Quia soni tum graves tum acuti sunt indefiniti, ideo assumendum esse monet medium quendam pro *sono fundamentali*, cum quo non minus acutissimi, quam gravissimi comparari queant. Assumit autem sonum fixum, qui intra minutum secundum temporis centum absolvit vibrationes. Hinc id potissimum agit, ut omnis generis intervalla accuratius definiat, quam hactenus a quopiam factum. Dividit intervallum octavæ in 43 partes æquales, quas *Merides* vocat, quamlibet Meridem subdividit in 7 Eptamerides, Eptameridem in 10 Decamerides, ita ut octava 301 Eptamerides, 3010 Decamerides contineat. Has octavæ Merides & Eptamerides generalem omnium intervallorum constituit mensuram, & per earum numerum intervalla ordinaria definit. E. g. Tonus major 7 habet Merides, hemitonium majus quatuor. Cum nova ratione intervalla dividat, nova etiam ratione eadem denominat; immo novis etiam *Notis* seu sonorum characteribus utitur. Notum est, in Systemate Diatonico octavam in 7 distribui intervalla, quæ per *UT*, *RE*, *MI*, *FA*, *SOL*, *LA*, *SI*, *UT* designantur: Noster ad ea denominanda septem adhibet consonantes *P*, *R*, *G*, *S*, *B*, *L*, *D*, & cum tribus prioribus vocalem *A*, cum quatuor posterioribus vocalem *O* jungit, ita ut habeatur *PA*, *RA*, *GA*, *SO*, *BO*, *LO*, *DO*, *PA*. Et quia tonos in 7 Merides, hemitonia majora in 4 dividit, uti diximus; ad eas exprimendas utitur vocalibus *a*, *e*, *ε*, *i*, *o*, *u*, *ȣ*, unde emergunt e. g. sonorum, in quos distribuitur, Tonus major *PA*, *RA*, nomina *PA*, *pe*, *pε*, *pi*, *ro*, *rȣ*, *RA*. Eptameridum, in quas Merides dividuntur, nomina componit adjiciendo consonantes in fine nominum Tonorum *r*, *s*, *t*, si *1*, *2*, *3* eptamerides addendæ, vel *n*, *l*, *c*, si *1*, *2*, *3* eptamerides auferendæ. Porro si *1*, *2*, *3*, *4*, *5* decamerides adden-

dendæ, nominibus sonorum adjicit vocales *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, si *1*, *2*, *3*, *4*, *5* decamerides auferendæ, addit ā, ē, ī, ō, ū. Notas seu Sonorum *PA*, *RA*, *GA*, *SO*, *BO*, *LO*, *DO* characteres habet *p*, ꝑ, *q*, ƀ, *b*, ꝺ, *d*.. Si his sonis addantur *1*, *2*, *3* Merides caudæ notarum curvantur versus sinistram; si auferendæ, versus dextram. Ita soni *go* nota est ꝗ, soni *ri* vero ꝑ. Quæ Meridibus adduntur Eptamerides, per puncta versus sinistram posita designantur; quæ subtrahuntur, per puncta versus dextram. Ita soni *GAn* nota est ·q, soni *RAr* vero p· est nota. Similiter nota soni bis est ƀ: nota soni *lgn* vero .ꝺ est.

APOLLONIUS AC SERENUS PROMOTUS, Auctore BARTHOLOMÆO INTIERI FLORENTINO.

Neapoli, ex Typographia Leonardi Josephi Sellito, 1704, in 4. Constat plag. 10. & aliquot figuris æneis.

VEteres, quemadmodum ex *Archimede* constat, Parabolam in solo Cono rectangulo, Ellipsin in acutangulo, Hyperbolam in obtusangelo considerabant. Ast *Apollonius Pergæus*, doctrinam de sectionibus Conicis promovens, omnes tres eidem Cono applicare cœpit. Ubi natura Curvarum per æquationes Algebraicas exprimi suevit, infinitarum Parabolarum, Ellipsium ac Hyperbolarum consideratio haud difficilis existebat. Ostendit etiam *Clarissimus de la Hire* in Appendice ad opus absolutum de Sectionibus Conicis, cujus mentio honorifica facta in Actis nostris A. 1685 p. 399, has Curvas æque ac Apollonianas ex Conorum sectione oriri, quod idem facit *Intieri*, qui dubio procul opus laudatum non vidit, cum hujus illarum Curvarum geneseos inventionem sibi tribuat. Nimirum cum in Cono communi, cujus sectiones dant Parabolam, Ellipsin ac Hyperbolam Apollonianam, bases & omnia sectionum ipsis parallelarum plana sint circuli, in quibus segmenta inter diametri semiordinata est media proportionalis; Autor sibi adh c alios concipit Conos, quorum bases & sectionum ipsis parallelarum plana sunt circuli secundi, tertii, quarti &c. in infinitum, hoc

hoc est Curvæ, in quibus quadratum segmenti minoris est ad quadratum Semiordinatæ, vel Cubus illius ad Cubum hujus, vel Quadrato-quadratum illius ad Quadrato-quadratum hujus &c. in infinitum, ut semiordinata ad segmentum Diametri majus. Quia itaque circuli primi, secundi, tertii, quarti &c. Conorum differentiam constituunt, ideo vocat quoque Conos primos, secundos, tertios, quartos &c. Demonstrat igitur eandem sectionem, quæ in Cono primo Parabolam Apollonianam producit, in secundo producere Parabolam, in qua $y^3 = a^2 x$, in tertio Parabolam, in qua $y^4 = a^3 x$ &c. Simile quid de Hyperbolis & Ellipsibus ostendit. Demonstrationes concipit geneticas, pro singulis Parabolarum generibus singulares, nec ultra Parabolam tertii generis progreditur. Quod denique Parabolas attinet, in quibus est $y^m = a x^{m-1}$ cum in communi circulo sit $y^2 = x \times \overline{a - x}$, pro earum origine declaranda assumit Conos, quorum bases & plana sectionum ipsis parallelarum definiuntur per æquationem $y^m = x^{m-1} \times \overline{a - x}$, & sectionem fieri concipit ut in Cono communi pro Parabola communi. Promisit eruditissimus Auctor de Æquationum constructione omnibus numeris absolutum opusculum: quod si quantocyus ediderit, non ingratam Geometris præstabit operam.

BARTHOLOMÆI INTIERI, FLORENTINI, AD nova Arcana Geometrica detegenda Aditus.

Beneventi, e Typographia Archiepiscopali, 1703, in 4.
Constat plag. 14, cum figuris æneis.

TOtum opusculum tribus constat epistolis. Prima ad *Dominicum Judicem*, Juvenacii Ducem, perscripta, in qua methodus traditur generalis omnes Parabolas, quæ definiuntur per $y^m = a x^{m-1}$, in infinitum in plano describendi. Eam ipsius
TAB. VI. Fig. 7. Autoris verbis ita repræsentamus. Sit Triangulum Isosceles *B I H*, cujus latera æqualia sint *BI* & *IH*, quæ quidem indefinite producan-

cantur, latus *BI* ad partes *B* & *A*, latus *HI* ad partes *G*, reliquum vero latus *BH* ad partes *C*. Latus autem *HI* ita moveri concipiatur, ut semper sibi ipsi æquidistet, atque dato sui puncto maneat semper in latere *BH*, motu autem suo moveri etiam faciat rectam *ID* datam, quæ quidem semper applicata maneat in latere *BI*, punctum autem ipsius *I* maneat semper fixum in latere *HI*, ita ut, quando latus *HI* accedit ad punctum *B*, & recta *ID* etiam ad punctum *B* accedere debeat. Per puncta autem *H*, *D* transeat recta *HD*, quæ libere per hæc puncta excurrere possit. In puncto *B* constituatur recta *BG* indefinita ad partes *G*, quæ circulariter moveri possit in eodem puncto *B*, quæque parallela semper existat rectæ *HD*. Hæc itaque recta *BG* rectam *HG* intersecabit. Ex hac intersectione Parabolam oriri Apollonianam demonstrat, si directrix *BC* fuerit recta. Quodsi ea fuerit curva, & concavitatem rectæ *BD* obvertat, Parabolam secundi generis oriri ostendit, si directrix fuerit Parabola primi generis; Parabolam tertii, si directrix Parabola secundi &c. Ex hac genesi palmariam uniuscujusque Parabolæ proprietatem synthetice eruere docet, quæ æquationem generalem ingreditur, simulque monstrat, quemnam hæ descriptiones usum habere possint in construendis locis ad has Parabolas, sive eorum æquatio duobus, sive pluribus constet terminis. Aliam adhuc methodum easdem Parabolas in plano describendi indicat; sed alteri merito postponendam, cum locum solum inveniat, si data diameter sit axis, altera vero valeat, data diametro quacunque.

Epistola secunda exarata est ad *Didacum Vincentium a Vidania*, Gymnasii Neapolitani Præfectum. Agitur in ea de genesi atque in plano descriptione infinitarum Hyperbolarum ac Ellipsium. Etiam in Hyperbolarum descriptione directrix est recta pro Apolloniana; Hyperbola Apolloniana pro Hyperbola secundi generis; Hyperbola secundi generis pro Hyperbola tertii generis &c. Addit methodum aliam a Parabola originem trahentem. Docet ex istis genesibus palmarias Hyperbolarum proprietates synthetice eruere, locaque construere, quorum æquationes sive duobus, sive pluribus terminis designantur. Regulæ Cartesianæ de construendis æquationibus ad quintam vel sextam dimensionem assurgentibus mul-

to faciliorem substituit, eas nempe sine ulla præparatione construendi per Circulum & Hyperbolam secundi generis. Monet etiam, (quod in Actis nostris primus notavit *Bernoullius*) non bene a Cartesio problematum in certas classes divisionem institutam esse. Methodum Ellipses describendi, quam tradit, cum istis pro Parabolis ac Hyperbolis non comparandam esse, ipse fatetur, quia in simplicissimam ipsi incidere nondum licuit. Unde & pauciora de locis ad Ellipsin, quam de locis ad Parabolam & Hyperbolam habet.

Epistola tertia data est ad *Johannem Michaëlem Gabanilium*, e Marchionibus S. Marci, Equitum Catholici Monarchæ Præfectum. Exponit Autor in ea methodum describendi infinitas Parabolas, quæ definiuntur per $y^m = a^{m-1} x$, ab ea, quam in epistola prima tradidit, in hoc unice dissidentem, quod Parabola genitrix convexitatem suam rectæ *BD* obvertat. Addit tamen methodum aliam easdem describendi ope earum Hyperbolarum, quas in epistola secunda describere docuit, adeoque implicatam magis. Theoriam ad componenda loca ad has Parabolas transfert. Ostendit denique, quomodo describantur Parabolæ, in quibus est e. gr. $x^5 = a^3 y^2$ seu in genere $y^{m+n} = a^m x^n$ & loca ad eas spectantia componantur.

D. JOHANNIS GEORGII DORSCHEI IN QUATUOR Evangelistas Commentarius, per solidam apodixin, analysin, exegesin, harmoniam item ac parallelismum, verum sensum exhibens, falsum refutans: cum ejusdem Autoris Chronotaxi Actorum Apostolicorum.

Hamburgi, apud Gotofr. Liebernickel, 1706. in 4.
Constat 8 Alph. & 6 plagulis.

QUemadmodum orbem eruditum non parum sibi obstrinxerunt magni atque celeberrimi nominis Theologi, D. Johannes Fridericus Mayerus, quod superioris seculi anno octuagesimo quinto summi olim Theologi, B. Dorschei, Theologiam Moralem, dein

dein anno nonagesimo ejusdem Commentarium in Marcum, hujus autem seculi anno secundo Aphorismos Theologicos, nec non orationem sacram de obumbratione virtutis Altissimi; D. Johan. Nicolaus Quistorpius, quod anno proxime elapsi seculi nonagesimo septimo Dorschei ζητήματα in utramque Epistolam Johannis; D. Johannes Fechtius, quod ejusdem seculi anno ultimo, Dorschei fragmentum in Epistolam Judæ, e tenebrarum carceribus exire, atque in publicam lucem prodire jusserint: ita gratiam quoque apud eruditos iniit ad bonum publicum juvandum promtus Bibliopola, Gotofredus Liebernickelius, cum uno abhinc anno Dorschei Analysin ad entheas S. Jesaiæ Prophetias typis inprimi curaret. Longe majorem autem idem promeretur laudem, quod thesaurum ex manuscriptis Dorscheanis multo præstantiorem, Commentarium nempe in universos libros N. T. historicos, ab hæredibus B. Sandhagenii, cum ipse morte præpeditus illum edere non potuisset, suo sumtu sibi comparare, & cum litterato orbe communicare studuit. Cujus posthumi operis editionem non parum commendat, quod Vir doctissimus, M. Ludovicus Fridericus Vischerus, quatuor, quibus manuscriptum constabat, codices singulari admodum studio inter se contulerit, ac schedas a B. Sebastiano Schmidio exaratas, & a celeberrimo D. Mühlio secum communicatas, quibus nonnulla Dorschei in Matthæum & Johannem continebantur, conferre insuper potuerit. Quicquid enim legi in iisdem potuit, Vischerum in quarundam nonnunquam vocularum aut literarum a se facta correctione, nec non de codicum a se collatorum sinceritate multum confirmavit. Ingentem vero splendorem toti operi conciliat luculenta præfatio, quam eidem præfixit insignis & plurimis in Ecclesiam Christi meritis inclutus Theologus, Dn. D. Jo. Fechtius. In illa enim non modo vitam, a B. Dorscheo summa cum laude transactam, e B. Thomæ Stegeri, facundissimi olim apud nos Ecclesiastæ, elegantissima in memoriam illius hic habita oratione, quæ paucissimorum in manibus versatur, luculenter nobis exhibuit; sed & accuratam pariter atque plenam omnium Dorscheanorum scriptorum recensionem instituit. Jam equidem summe Reverendæ Facultatis Theologicæ in Academia Rostochiensi Decanus, in programmate funebri,

sexaginta & unius scriptorum catalogum retulerat, memorans, recensionem istam ipsius Dorschei manu ita delineatam fuisse: ast eadem neque ordinem annorum, quo quælibet expressa sunt, servat, neque omnia singulaque ab ipso edita comprehendit. Unde conjicit laudatus Fechtius, forte Dorscheum de conficiendo scriptorum suorum catalogo consilium aliquando cepisse, sed cum manum eidem admovisset, aliis negotiis a cœpto distractum fuisse. Illum secutus fuit Vir multijuga eruditione præditus, B. Spizelius, ac in Templo Honoris Reserato Catalogum aliquem exhibuit, quem supra a nobis commendatus Meyerus præfationi ad Theologiam Zacharianam, una cum suis interpolationibus, inseruit. Singularem quoque diligentiam adaugendi hunc Catalogum a B. Wittenio in Renovatæ Memoriæ Theologorum Centuria adhibitam fuisse novimus. Summe Reverendus Fechtius autem, in præfatione sua, non solum multo pleniorem librorum a Dorscheo conscriptorum indicem, juxta annorum seriem tradit, sed insimul plerorumque argumenta concise non minus ac solide repræsentat. Ubi silentio haud prætermittendum esse censemus, ipsum gratissimo ore deprædicare, sibi in catalogo, potissimum ἀνεκδότων, conficiendo, operam inæstimabilem D. Lütkenium, Theologum hodie Danorum celebratissimum, præstitisse. Is enim, cum a juventute Dorscheani nominis admirator cultorque fuerit indefessus, ac quælibet monumenta ab illo profecta in potestatem suam, quantocunque id etiam faciendum fuerat pretio, vindicare studuerit, præterea libros ipsos summo studio evolutos sibi reddiderit familiares, eam sibi præ innumeris aliis Dorscheanorum notitiam comparavit, ut eundem non facile fugerit quicquam eorum, quæ aliquando ab illo luci fuerunt exposita. Neque tacendum, maxime venerandi D. Fechtii Filium æmulum, Gustavum Fridericum, indici quoque manum admovisse, eumque opuscula Dorschei minora, una cum disputationibus sub ipsius præsidio habitis, quæ quidem conquiri potuerunt, eleganter recensuisse. Inprimis autem memoratu dignum adhuc judicamus, quod sæpissime laudatus D. Fechtius, exercitatione Dorscheana de Sabbatho recensita, digressionem aliquam instituerit non contemnendam. Etenim cum disputatio ejus, de eodem argumento in Gymnasio Durlacensi olim ha-

bita

bita, ex utraque nuper de illo contendentium parte in certamen advocata fuerit, ne cuiquam sinistra de ipso oboriretur opinio, & silentium ejus ad severiorem adversus ipsum vel censuram vel judicium quemquam bonorum seduceret, neminem, sperat, in sequiorem partem interpretaturum esse, si intra summam modestiam, enarratione quorundam circa hanc controversiam momentorum, eorum, qui rigidiori forte ipsum calamo posthac aggressuri sint, animos in antecessum mitigaverit. I. Ingenue profitetur, disputationem de jure Sabbathi Hallensem, cum oculis primum suis objiceretur, in summum se conjecisse dolorem, quem verbis nullis exprimere possit, cum in eadem non tantum disertissimis verbis omnis moralitas præcepto sabbathico derogetur, sed universa Ecclesiæ nostræ instituta, sabbatho exerceri solita, acerbissima censura perstringantur. II. Scribit, iniquum fore rerum judicem, quin vel obiter lecta exercitatione sua, differentiam doctrinæ a se defensæ, & innumerarum sententiarum, in Wagneriana disputatione occurrentium, illico deprehendat. Se affirmare, sanctificationem Dei publicam præcipuam esse tertii præcepti partem, & quanquam extrinseca illa, quæ vel ad tempus spectant, quo sabbathum agendum est, aut ad locum, ubi celebrandum in publico conventu nomen divinum, aut ad circumstantias alias modumque, quibus sanctificatio peragenda est, a morali præcepti ratione distinguat, simul tamen sollicite diligenterque se demonstrare, adeo non imminui per sententiam suam sanctificationis vel frequentiam vel ardorem, ut intra arctiorem potius, si fieri possit, temporis circulum contrahat & ad plura atque intensiora devotionis & pietatis exercitia inflammet: nec etiam Ecclesiasticam sabbathi ad diem Dominicum determinationem, magis vel omittendæ sanctificationis libertatem, vel imminuendæ devotionis occasionem justam præbere, ac cum in aliis præceptis moralibus, utpote de obedientia magistratui atque parentibus exhibenda, supposito divino eoque generali obediendi magistratui & parentibus mandato, etsi particulares actuum obediendi circumstantiæ a nutu & arbitrio magistratus & parentum dependeant, de obligatione his ipsis etiam præceptorum circumstantiis mo-

rem & obsequium gerendi quicquam decedat. III. Dicit, exorto de Sabbatho primum in Holsatia, mox & in superiori Saxonia dissidio, cum perviderer, communiorem hodie doctrinam de moralitate positiva unius ex hebdomade diei in Ecclesia nostra praedominari, apud animum suum se statim constituisse, quicquid etiam scriptorum adversus sententiam suam prodiret, se controversiae, nisi pervicax scriptoris malignitas in partes coactum pertraheret, nequaquam ingerere; quippe qui bellum cum suae religionis consortibus, si de caetero orthodoxae a se perpetuo adamatae sint dediti, quadam naturae suae indole extremo semper odio sit aversatus: sibi non adversum fore, si quis dicere velit, legis moralis & naturalis esse, ne circulum hebdomadarium in colendo sabbatho egrediamur, dummodo legis moralis & naturalis vox in significatu paulo laxiori accipiatur, eo nempe sensu, quo in Theologia Morali D. Dorscheus loquatur, *fundatum id quidem esse in jure naturae, non tamen jure naturali praeceptum*: subjuncto dein Reverendissimi Scanorum Episcopi, Matthiae Steuchii, ex disputatione Synodali ad Artic. August. Confession. XV. judicio, contestatur, semet, quanquam otium sabbathicum ex quadam lege morali positiva non derivet, ex morali tamen justitia & aequitate non minorem ei, ac juris moralis positivi defensores, necessitatem admetiri. IV. Schediasmatis de Sabbatho conscribendi occasionem enarrat, & recensita antiquiori controversiae Sabbathicae historia, benigno lectoris judicio se subjicit. V. Ostensurus, sententiam a se propositam & defensam, Theologorum Ecclesiae nostrae, etiam novissimae, eorumque extra omnem heterodoxiae suspicionem positorum non destitui, primo praecipuoque loco Tobiam Wagnerum & Sebastianum Schmidium, Theologos nostra laude majores, sibi nominandos ducit, hosque secutos esse ait in Academia Giessena D. Jo. Nicolaum Mislerum, suum in concedenda summi in Theologia gradus Licentia anno 1666 promotorem, & D. Philippum Ludovicum Hannekenium, qui mentem suam ea de re, cum anno 1698 in Commentatione Practica de Turbelis phantasiae in objecto praecipuo religiosae pietatis, tum anno 1697 in Dissertatione Theologica de vera Augustanae Confessionis aestimatione, clarissime aperue-

ruerit: in Academia Wittebergensi anno 1685, adeoque quadriennio tantum post disputationem suam sabbathicam, D. Meyerum publice defendisse Dorschei Theologiam Moralem, in qua sabbathi hebdomadalis, qua ad indefinitum numerum adstringitur, libertas dilucidius atque exactius, quam in suamet disputatione, non proponatur tantum, sed immotis præterea argumentis probetur. Porro refert D. Justum Christophorum Schomerum, cum disputationem inauguralem de Sabbathi moralitate, sub præsidio D. Jacobi Henningii Gryphiswaldiæ habitam, ab auctore-respondente Ægidio van Thienen, Pastore in Ducatu Gadebuschensi, accepisset, ac communiorem ab ipso sententiam defensam esse animadvertisset, illico testatum esse, probari sibi Schmidianam potius sententiam, majore fundamentorum robore nixam, idque sibi eo ipso tempore, anno scilicet superioris seculi nonagesimo, ad Academiam Rostochiensem divino nutu accedenti retulisse: quin imo laudatum Theologum eodem anno, in disputatione de Naturali erga Deum Obligatione, ubi Deum externo quoque honore colendum esse dixerat, asseverasse quidem, tempus etiam hunc ritum externum requirere, sed arbitrarium tamen pro circumstantiarum ratione, frequens nihilominus & parvo intervallo repetitum, prout convenit zelo honoris divini, quem habere nos oporteat; addidisseque, cum hexaemeri creationis cyclo numerare dies sueverint Judæi, quem divina revelatio suppeditaverat, satis convenienter septeno quoque die feriationem publicam definitam esse: nec dissensisse a se collegas suos, cum anno 1695 in thesibus polemicis hanc ipsam doctrinam Dorschei verbis repeteret: adduxisse vero eandem pariter ad Academiam Rostochiensem ejus novum & grande decus, D. Johannem Petrum Grünenbergium. Quibus ita traditis, considerandum serio eorum conscientiis præbet, qui Ecclesiæ nostræ rebus ubique locorum præsunt, & scriptorum in publicum edendorum censuram exercent, an permittere sine Ecclesiæ nostræ periculo possint, ut de isthoc inter Theologos sententiarum discrimine, amplissimi, quod nonnulli facturos se esse jam publicis scriptis prodiderint & quasi minati fuerint, producantur in lucem tractatus? cum quilibet prudentium facile perspiciat, magnum denuo incendium in Ecclesia exorturum esse. VI. Observat, Theologorum com-

complurimos, eos cumprimis, qui Luthero & Augustanæ Confessioni proximi fuerunt, ita aperte manifesteque Wagnerianam Schmidianamque sententiam expressisse, ut ne quidem, qui diversam a se tuentur opinionem, id inficientur. Quod ut demonstret, provocat ad Urbanum Regium & Johannem Brentium Luthero coævos, nec longe ab eo remotum Martinum Chemnitium: idem asseverat, jam in medio seculi superioris ambitu, D. Conr. Dieterici Institutiones Catecheticas, quæ in innumeras Germaniæ nostræ scholas introductæ publicæ confessionis vicem obierint, eandem sententiam dilucide exhibuisse: paulo post eandem non minori claritate in Academia Argentoratensi proposuisse Dorscheum, & ex eodem in Academia Wittebergensi defendisse Mayerum: adduxisse vero Dorscheum, tanquam indubitatos ejusdem doctrinæ testes, Chemnitium, Melanchthonem, Brentium, Wigandum, Heerbrandum, Dietericum, Flacium: & postea Sarcerium, Selneccerum, Schilterum & Hoëum, quorum fere omnium verba in exercitatione sua expresserit, antequam conspectui suo Theologia Moralis Dorscheana sese obtulerit. Tandem B. Dorscheum & B. Schmidium, contra Theologum Saxonicum, suæ sententiæ vindicat, atque asserit de cæteris omnibus, a se in schediasmate magno numero adductis, id saltim sibi denegari non posse, eos in ipsa litera, & primo ejus, qui intellectui illabitur, sensu eandem opinionem complecti; quæ vero eidem ab altera parte limitatio, quod Theologi isti, quando Christianis liberum esse septimum diem affirmant, non septimum indefinitum, sed Judaicum intelligant, adscribitur, non posse non cujusvis extra partes positi auribus insuetam, molestam & longe petitam videri. Denique addit, quæ Theologus, quem condignis satis præconiis extollere nequeat, in judicio de plerisque schediasmatis sui capitibus in publicum edito, circa Brentii nonum decimumque Sabbathi diem moneat, vix cuiquam facile nisi lecto ipsius invento, in mentem venire posse, aut applausum etiam a quoquam impetraturum esse: quod vero de tertio præcepto dicat, nihil in eo Judaicum esse, quod non ad omnes pertineat, novum prorsus esse, nec hactenus unquam auditum. Sub finem hujus digressionis, dignæ quæ ab omnibus legatur, adjicit, se eo solo fine illam instituisse,

tuisse, ut per eandem alios a contendendi studio abducat, aut, si nihilominus ita visum fuerit, ut communior sententia defendi debeat, ad moderationem & mansuetudinem Christianam eos exsuscitet. De ipso Dorscheano Commentario non est ut aliquid adjiciamus. Cum enim summa & incomparabilis B. Dorschei eruditio satis superque nota sit, non poterit non quilibet sibi, etiam de hoc ejus scripto, optima quæque polliceri.

JACOBI LADERCHII DISSERTATIO HISTOrica de sacris Basilicis SS. Martyrum MARCELLINI PRESBYTERI & PETRI EXORCISTÆ de Urbe.

Romæ, per Franciscum Gonzagam, 1705, in 4.
Constat 2 Alph. & 7 plag.

QUemadmodum Romanæ Ecclesiæ addicti nihil prius vel antiquius habere solent, quam ut memoriæ sanctorum hominum perpetuitas addatur: ita eorum honori non melius consuli posse existimant, quam si vel magnifica templa ipsorum memoriæ dicata ædificentur, vel saltem antiquitates veterum Basilicarum literis illustratæ ad seram usque posteritatem propagentur. Hoc ipsum enim effecit, ut Clarissimus Laderchius animum induceret, de sacris Marcellini & Petri Basilicis spissum sane opus auspicio Summi Pontificis elaborare. Istorum enim Martyrum Basilicas vel præcipuas in Urbe olim extitisse, Auctor affirmare non dubitat, & quamvis temporum injuria, vix unius Basilicæ vestigio superstite, & alterius haud parum imminuto decore, pristinus splendor in iis plane non appareat; hoc magis de proxima ejusdem recuperatione ipsis fore gratulandum, quod Summus Pontifex, consilio nunquam satis laudando, ipsarum restaurationi animum adjecerit. Jam quod ad ipsum opus attinet, in tres illud partes, easque satis prolixas, ab Auctore nobilissimo divisum est. Quamvis enim paucis, quæ proprie ad Marcellini & Petri Basilicas spectant, comprehendi potuisse, ipse non diffiteatur; vel propterea tamen opus crevisse ait, quia hæc fundamentis vel dubiis, vel parum notis rebus nitebantur, adeoque vel eorum explicationi, vel confirmationi non-

nunquam diutius inhærere necesse habuerit, ac præterea, si rem accurate lectorum oculis proponere voluisset, prolixas admodum digressiones non raro facere coactus fuerit. In prima igitur parte martyrium Marcellini Presbyteri & Petri Exorcistæ accurato
p. 5. studio exponit, eosque sub immanissima Diocletiani & Maximiani Imperatorum persecutione, anno Christi trecentesimo secundo, in Sylva nigra, quæ postmodum, in honorem Sanctorum, commutato nomine Sylva candida appellata fuit, post dira vincula & plurima tormenta capite plexos fuisse, ait. E Sylva vero candida, cor-
p. 7. pora Marcellini & Petri ad S. Tiburtium, inter duas Lauros, Via
p. 10. Lavicana translata fuisse, ac eadem Via Lavicana Constantinum Magnum Basilicam Marcellini & Petri, nec non Mausoleum He-
p. 23. lenæ matris suæ ædificasse. Istud vero Helenæ Mausoleum a Basilica Marcellini & Petri distinctum fuisse, multis argumentis pro-
p. 28. bat, & contrarium sentientium rationes refellit, tandemque in ultimis hujus primæ partis capitibus, multa de Baptisterio Constantiæ & Arca porphyretica Helenæ memoratu digna in medium
Pars II. affert. Sed præter Basilicam SS. Martyrum Marcellini & Petri
p. 101. Via Lavicana a Constantino Magno constructam, de qua hactenus Auctor egerat, alteram adhuc intra ejusdem Urbis mœnia sanctis iisdem Martyribus dicatam reperiri, antiquitate, Cardinalitio titulo, statione & ipsam venerabilem, de qua Auctor jam in
p. 102. secunda parte disserere aggreditur. Istam igitur Basilicam in Ecclesiasticis monumentis variis nominibus insigniri, Clarissimus Laderchius observat, ac inprimis tum a Baronio, tum ab aliis quam multis auctoribus, sæpissime Basilicam de Suburra appellari; id quod propterea fieri ait, quod altera Basilica hæc Marcellini & Petri in Su-
p. 103. sqq. burra sita fuerit. Ea vero occasione prolixam de Suburra explica-
p. 104. tionem Auctor noster affert, eamque vicum frequentissimum fuisse, ex Juvenalis Satyra XI. v. 50. constare putat. Cæsarem Dictatorem ibi domum habuisse, Suetonium in vita ejus testari; ibidem vero meretrices quoque corpus quæstus gratia vulgasse, Martialem libro 6. epigr. 66. disertis verbis docere. Nomen unde traxerit, varias variorum Auctor allegat sententias, cum alii inde nomen habuisse, quod sub muro terreo Carinarum staret, alii, quod fuerit sub antiqua urbe, alii vero a pago Succusano, cui sententiæ Var-
p. 137. 138.
ro-

ronis harum rerum peritissimi auctoritate non parum roboris accedit, ita dictam existimaverint, ut multas alias opiniones ab Auctore de hoc argumento allatas prætereamus. Cum vero Suburra sub Carinis fuisse perhibeatur, de iis quoque Laderchius prolixam dissertationem instituit, ubi de earum appellatione itidem variæ scriptorum sententiæ discutiuntur, & tandem, quo loco Carinæ fuerint, probabiliter demonstratur. Quod ad nomen Carinarum attinet, eas ita dici cum Varrone Auctor sentit, quod scilicet hinc oriretur caput Sacræ Viæ, siquidem κάρα apud Græcos idem quod apud Latinos caput significat. Istud Sacræ Viæ caput, juxta communem scriptorum opinionem, fuisse ad Titi Amphitheatrum, ut Donatus, Nardinus & alii innumeri testantur. Ceterum hasce Carinas in Urbe celeberrimas fuisse, veterum auctorum testimoniis confirmat, & a Virgilio lib 8. Æneid. vers. 359 lautas appellari; id quod Auctor, ex mente Servii, vel propter elegantiam ædificiorum, vel propter Augustum natum cunis veteribus & nutritum in lautis Carinis, fieri existimat. Cum vero Marcellini & Petri Basilica Presbyteri Cardinalis titulo insigniatur, Auctor hinc ansam arripit de Titulis istis, qua de re multiplex inter Ecclesiasticos scriptores disceptatio fuit, prolixe disserendi; utpote quod argumentum totam propemodum tertiam partem hujus libri occupat. Solitam itaque in hoc opere methodum secutus, capite secundo ac tertio varias de Titulis scriptorum sententias colligit, ubi inter alias Julii Cæsaris Scaligeri conjecturam affert, qui, Cujacii opinione rejecta, verbum *Tituli* a verbo Græco τιμὴ derivare non dubitat, ut idem sit honor ac titulus. Cap. IV, V & VI Baronii, Albitii, Gretzeri, Frizonii & Florentini sententiæ de *Titulis* refelluntur, qui *Titulos* domos divino cultui destinatas fuisse existimant, in quibus Christiani synaxes agere consueverint. *Titulos* enim domos fuisse Auctor asserit, in quibus non tantum Basilicæ ad sacra peragenda constituebantur, sed ubi præterea profugis aut pauperibus fidelibus hospitium & victui necessaria suppeditabantur. Cap. VII, & VIII de divisione ac numero *Titulorum*, & ubinam constituti fuerint, nec non de nomine Cardinalium luculenter agit. Cap. X, occasione earundem Petri & Marcellini Basilicarum, de Litania septiformi quædam commentatur, quæ

p. 121. seqq.

p. 131.

Pars II. p. 202. sq.

a Divo Gregorio, anno Christi 590, ad iram Dei averruncandam, tum temporis urbem Romam dira lue vastantem, indicta fuit, Cap. denique XIV præsente forma Basilicæ SS. Marcellini & Petri descripta, capite ultimo Elenchum omnium Romanæ Ecclesiæ Presbyterorum Cardinalium Tituli SS. Marcellini & Petri, a S. Gregorio Magno usque ad Clementem XI, accurato studio recenset.

DE VETERIBUS REGUM FRANCORUM DIPLOmatibus, & Arte secernendi antiqua diplomata vera a falsis, Disceptatio ad R. P. D. JOANNEM MABILLONIUM Monachum Benedictinum. Auctore P. BARTHOLOMÆO GERMON S.ᵗ J. Presbytero.

Parisiis, apud Johannem Anisson, 1703, in 12.
Constat dimidiatis foliis Alph. 1 pl. 9.

NOn vulgarem hactenus applausum tulit celeberrimi Mabillonii opus de Re Diplomatica, quod in hisce Eruditorum Actis primo anno comparere fecimus, atque in eo multa, ad firmandam vel enervandam veterum instrumentorum fidem, maximi ponderis præcepta invenisse sibi visi sunt antiquitatum historicarum cultores. Ast qui præsenti libello in publicum prodit Germonius, totam illam canonum a Mabillonio traditorum structuram convellere, ipsaque adeo fundamenta subruere conatur, licet solo veritatis investigandæ studio istud laboris in se suscepisse affirmet. Scilicet dum Benedictinorum doctissimus in prælaudato opere asseruit, artis utique esse vera diplomata a falsis discernere, illaque demum pro genuinis habet, in quibus stilus, subscriptiones, sigillum, chartæ genus, aliaque hujusmodi iis seculis concordant, quorum notas præferunt, talia autem cognoscenda docet ex autographis, quæ a vetustis temporibus ad nos incorrupta pervenerunt, ipseque statim subjunxit: disceptationis hujus Autor sagacissimus præprimis inquirendum statuit, an repræsentata illa autographorum specimina eam fidem mereantur, ut iisdem certæ atque indubitatæ regulæ superstrui potuerint. Suspecta vero in genere illa judicat septem potissimum ex rationibus.

Pri-

Primo nempe ſub Merovingis & Carlovingis Regibus, hoc eſt, ſexto, ſeptimo vel octavo ſeculo, ſcripta autographa ægre ad noſtra tempora ſervari potuiſſe contendit, tum quia in papyro Ægyptiaca, cortice ac membranis, corporibus valde caducis, exarata, ideoque mucori, ſitui muribusque perquam obnoxia fuerint; tum quia ſcriniorum cuſtodes non nimis anxie chartis invigilaverint, ſcientes quippe, longi temporis poſſeſſionem minime controverſam, plus autoritatis apud judices obtinere debere, quam diplomata ſcripta; tum denique quia illa ipſa loca, e quibus pleraque autographa depromantur, incendiis atque deprædationibus miſerrime fuerint deformata, ut vel marmorea veterum Regum monumenta iis ſuccumbere oportuerit, adeoque prodigii inſtar foret, ſi diplomata iſta mitiorem ſortem inveniſſent, ſane hoc ipſum ad minimum accurate demonſtrari debuiſſet. Secundo falſarios magno numero, variis retro ſeculis, & quidem ſexto, nono atque undecimo, increbuiſſe notat, a quibus plurima omnium judicio ſpuria diplomata promanaverint, cum iisdem, quæ genuina dicuntur, paſſim aſſervata, ut adeo manifeſtis argumentis opus ſit, antequam hæc pro veris venditare liceat. Hisce itaque præſuppoſitis, tertio colligit, vetuſta diplomata vera a falſis certo ſecerni haudquaquam poſſe, quoniam non æque facile, ut mendo aliquo in charta animadverſo falſi eadem arguitur, ita chartam, a vitiis viſibilibus forte intaminatam, veram ſtatim ac legitimam pronunciare detur, cum impoſtorum aſtutia, in fabricandis diplomatibus, præcavere potuerit, ne vel in chronologiam vel antiquiora monumenta ulla in parte impingerent. Licet igitur falſis non ſint annumeranda hujusmodi diplomata, quæ nullam falſitatis maculam oculis ingerunt, neutiquam tamen veris atque indubitatis eadem accenſeri poſſe, ſed inter dubia atque incerta relegari debere, cum veritatem illorum nemo apodicticis rationibus demonſtrare valeat. Sic adeſſe aliqua in cortice non modo ſcripta, ſed & ſcripturæ forma, notis chronologicis, ſigillis, monogrammate Imperatorio, recognitione notarii, teſtiumque ſubſcriptione veris inſtrumentis ſimillima, quæ tamen ipſe Mabillonius, Conringius, Baluzius, Tenzelius aliique Viri eruditi falſa judicaverint, evidentiſſimo indicio, enarrata modo ſigna ad probandam auto-

 gra-

graphorum veritatem nullatenus sufficere. Quarto nec ex barbaro illo scribendi genere, quod Merovingicum appellatur, certi quicquam elici posse arbitratur, cum adhuc sub judice lis sit, utrum scriptura hujusmodi Francis, qui Romana delectabantur, cognita fuerit nec ne, & tametsi illud admitteretur, falsarios tamen & nebulones male feriatos eadem facilitate illam imitari valuisse, qua veterem Longobardicam manum expressit, quisquis ille fuerit impostorum, qui in charta plenariæ securitatis, uti quidem Brissonio audit, inque dorso ejus hæc verba inscripsit: *C. Julii Cæsaris testamentum L. Pisone socero recitatum in domo Idibus Septembris*; quibus deceptus Mabillonius, illud testamentum C. Julii Cæsaris autographum olim putaverat, quod tamen trigesimo octavo Justiniani Imp. anno notatum, atque apochæ instar se habere, postmodum deprehenderit. Quinto exhibita illa a Mabillonio veterum diplomatum specimina sublestæ fidei insimulat, propter corruptissimam ipsorum orthographiam, nec credi posse innuit, Referendarios & Notarios Regios, qui plerunque eruditione excelluerint, Latinum sermonem ejusque scribendi normam adeo ignorasse, ut tam crebro, tam turpiter contra illam peccaverint, ceu pluribus apricum facit, in uno eodemque instrumento easdem voces diversimode, ast pessime pictas occurrere. Nec minus barbariem styli tantam ibi se prodere sexto quæritur, ut fœdior fere esse nequeat, cum tamen in aliis istius ævi scriptis, quæ non sine judicio allegat, tolerabilior multo loquendi ratio frequentetur, mirarique adeo subit Nostrum, cur ipsissimus Audoënus Rothomagensium Archi-Episcopus, quando S. Eligii Noviodunensis Præsulis vitam contexuit, sermonem cum Grammaticæ legibus satis congruentem adaptavit, in confectis vero a se, propter Referendarii munus, quod sub Dagoberto & Clodoveo II RR. gessit, diplomatibus tam barbare incedat. Ultimo tandem suspicionis ansam, eamque gravissimam, Nostro porrigit ipsum Archivum Dionysianum, unde Mabillonius autographa sua maximam partem accepit, scrupulumque simul generat, quare scriptor Anonymus, ab Andrea du Chesne editus, qui gesta Dagoberti Francorum Regis consignavit, omniaque donaria, quibus Basilicam S. Dionysii antiqui Reges locupletarunt, sollicite recensuit,

ad-

adducendo ſubinde diplomata ſeu præcepta, quæ largitionum fidem adſtruerent, omiſerit illa, quæ Dubletus in libro de veteribus Cœnobii Dionyſiani monumentis publicavit. Atqui ille nonniſi quindecim Dagoberti præcepta protulit, e quibus Dubleti ætate quinque vel ſex ſaltem ſupererant, hic e contra octodecim inſtrumenta Dagobertina, nova potiſſimum, detexit. Sed Mabillonii felicitatem adhuc magis ſtupet Noſter, utpote qui e tot chartis Merovingicis a Dubletio excuſis, quinque tantum operi ſuo Diplomatico inſeruit, & tamen triginta atque unum diplomata hujus generis ibidem coacervare potuit. Hujuscemodi itaque mutationis, quæ Dionyſiano archivo in melius obtigit, cauſas ſibi exponi poſtulat, cum de facili quidem concedat, inſtrumenta vetera ſenſim atteri & perire poſſe, non vero diſpiciat, quo pacto illa indies augeri, temporumque ſucceſſione nova pullulare queant. Poſtquam igitur hæc aliaque contra memorata autographa generatim objecit Germonius, ad potiora, quæ Mabillonius omnium certiſſima judicavit, atque ære incidi fecit, in ſpecie expendenda convertitur, quo in inſtituto num operam omnem luſerit, Lectorum diligentiæ inveſtigandum permittimus. Id ſane in examine quindecim diplomatum Autor ſe eviciſſe autumat, Mabillonii artem vera diplomata a falſis ſecernendi nondum ſatis firmo inniti talo, ſed fortiora inſuper deſiderare argumenta, quibus ſuppeditatis veritatem ſe ultro amplexurum, diſerte ſpondet.

HISTORIA MORBORUM, QUI ANNIS MDCIC, MDCC, MDCCI Vratislaviæ graſſati ſunt, a Collegis Acad. Leopold. Nat. Curioſ. Vratislavienſibus in lucem edita. Accedit Appendicis loco Tractatus de Experientia.

Vratislaviæ & Lipſiæ, ſumptibus Chriſt. Bauchii Bibliopolæ Vratisl. 1706, 4.
Conſtat Alph. 2.

Quis ſcopus præfixus ſit, & qua methodo uti libuerit Clariſſimis Leopoldinæ Academiæ Nat. Curioſ. Collegis Vratislavienſibus, in pertexenda Hiſtoria Morborum, qui Annis 1699, 1700, 1701 Vratislaviæ graſſati ſunt, a nobis in Actis Anno 1701. Menſ. Decembri pag. 521, Anno 1702. Menſ. Novembri p. 504, & Anno 1704. Menſe Februario pag. 67, ubi Hiſtoriam ſingulorum annorum ſeorſim prodeuntem recenſuimus, jam dum indigitatum fuit. Nunc poſtquam conjunctim editæ trium horum Annorum Hiſtoriæ, & Appendicis loco Tractatu Philoſophico-Medico de Experientia locupletatæ ſunt, quid in hoc ultimo notatu digni contineatur, breviter ſumus expoſituri.

Diſ-

Dispescitur hic in 2 Capita, quorum I. Experientiam in genere, & eam, quæ aliena nititur fide, explanat; II. eam, quæ ex propriis observationibus acquiritur, dilucidat. In genere Experientia duobus modis accipitur. Vel enim denotat notitiam, seu cognitionem singularium, unius ejusdem speciei, vel præter istam cognitionem significat etiam collectionem, ita ut cognita singularia habeant in isto discursu rationem antecedentis, ex quibus deinde elicitur consequens; sicque differt eadem ab actu sentiendi & ab ipso habitu. Innotescunt autem nobis singularia tum aliorum relatione, tum propriis sensibus. Sed sæpissime contingit, ut fabulosa Autorum decipiamur relatione. Ne igitur horum narrationibus fidentes loco thesauri experientiæ colligamus carbones, perquam necessarium est, ac utile, cumprimis scire, quibus tuto credere possis. Hinc notandum, illis fidere licere, qui potuerunt ac voluerunt vera narrare. Is vero posse censendus est, 1) qui sufficienti & ad unamquamque rem dijudicandam necessaria instructus est eruditione; 2) qui reliquis adminiculis omnibus non destituitur; 3) qui in ipso loco degit, in quo res est describenda; 4) qui temporis opportunitate non excluditur. Eum autem, qui potest, etiam velle colliges, si vir fuerit bonus & honestus. Quia vero larva honestatis indutus nemo non in proscenium prodit, sequentes regulæ inserviunt, ad explorandas hominum hac in re voluntates. 1) Si vel ex scripto vel aliunde nobis constiterit, Authorem famæ & gloriæ immodicum aucupem fuisse, de ejus voluntate vera referendi dubitandum est. 2) Innovatores, qui semper refingunt, retractantque etiam a se non intellecta, & in nulla re nisi in novis hypothesibus fingendis sibi placent, plenam fidem non merentur. 3) Qui calamum modo adversus hunc, modo illum stringunt, decoxere fidem. 4) Æris corrascatores, qui jactant encheireses, novos processus, arcana toties totiesque felicissimo successu comprobata, sublestæ fidei sunt testes. Quod altero loco experientiam attinet, quæ paratur ex singularibus, a nobis officio sensuum nostrorum cognitis, Aristotelis illud hic valet: *Sensus propriorum objectorum semper verus est*, modo adsint omnia requisita, scilicet 1) organum recte affectum, 2) objectum idoneum, 3) medium naturaliter se habens, 4) intervallum debitum. Singulare autem rite observatum memoriæ bene est imprimendum. Ad experientiam ergo necessariæ sunt plures memoriæ singularium, quæ vel idem perpessa sunt, vel iisdem qualitatibus prædita, vel multa habuere prædicata eadem. Qui ita instructus est, deinde progreditur ab his singularibus ad aliud eis simile. Et talis integra collectio commode experientia nominatur, & definiri potest, quod sit progressus a singularibus ad aliud singulare. Contra quas tamen regulas experientiæ comparandæ peccant 1) fastuosi, qui negative ita concludunt: Neque hoc neque istud sensibus meis usurpavi, E. neque unum neque alterum erit, 2) illi, qui ex uno singulari, quomodocunque cognito statim inferunt aliud singulare, imprimis in cura ægrorum.

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno M DCC VI.

JOANNIS GERSONII OPERA OMNIA, NOVO ordine digesta & in V Tomos distributa, ad manuscriptos codices quamplurimos collata & innumeris in locis emendata, quædam etiam nunc primum edita: quibus accessere HENRICI de HASSIA, PETRI de ALLIACO, JOANNIS BREVICOXÆ, JOANNIS de VARENIS Scriptorum coætaneorum, ac insuper JACOBI ALMAINI & JOANNIS MAJORIS tractatus partim editi partim inediti, nec non monumenta omnia ad causam JOANNIS PARVI pertinentia, opera & studio M. LUD. ELIES DU PIN S. Facultatis Parisiensis Theologi & Philosophiæ Professoris Regii, qui huic novæ editioni præfixit GERSONIANA.

Antwerpiæ, sumtibus Societatis, 1706, in Fol. Constant Alphab. 33. & plag. 20.

NOva prodeunt induta facie Opera Viri suæ tempestatis prudentia, pietate & doctrina nemini facile secundi, Doctoris, uti vulgo audire solet, Christianissimi, sempiternæ Parisiensium gloriæ & Constantiensis Concilii columnæ. Quæ cum tanti fiant eruditis, ut neminem in iis sine insigni versatum fructu existiment, quid miremur, quod comprima inter documenta inventæ modo artis typographicæ compareant, & sexta jam vice, si quoties, ex quibus constant, tractatus seorsim editi sint prætereas, emendatiora nobis sistantur? Quid operæ ac studii huic editioni impenderit Clarissimus *Du Pin*,

 cele-

celeberrimum illud inter Sacræ ac Litterariæ Historiæ cultores nomen, dabunt nobis *Præfatio* partim eique annexa, partim quæ hanc excipiunt *Gersoniana*. Præfatione edocemur, quoties opera Gersonii prodierint sigillatim, quoties conjunctim omnia. Et collectio quidem illorum facta est primo Basileæ anno M CCCC LXXXIII, dein Argentorati anno M CCCC LXXXIX, iterum Basileæ anno M D XIIX, demum Parisiis anno M D XXI & anno M DC VI. Quæ editio postrema etsi reliquas superet & forma & characteribus, haut multo tamen est accuratior, non quod editor *Edmundus Richerius* huic labori par non fuerit, sed quod ob bibliopolarum impatientiam, aliis districtus curis non potuerit ei, quod necessarium fuit temporis impendere. Proinde & divisio operum Gersonii, uti compacta vulgo sunt, instar foliorum Sibyllæ confusa, & quæ textui irrepserant errata, ordinem postularunt meliorem, majoremque codices manuscriptos conferendi atque exscribendi industriam. Id quod viros excitavit doctos atque cordatos, ut editionem molirentur cæteris cultiorem, auctiorem & castigatiorem, inprimis cum rara admodum sint & multi veneant exemplaria, forsitan & inde, quod Cardinalis *Barberinus*, præ nimio curiæ Romanæ studio, supprimere ea penitus adlaboraverat, sed perperam. Ultimam itaque limam illis adhibuit Vir quidam doctissimus, quem Noster honoris causa appellaturus erat, nisi ipse nomen suum reticeri voluisset: sed prælo opus tradere paratus, quo ignoratur fato consilium interrupit, & provinciam hanc Clarissimo nostro *Dù Pin* demandavit. Is retinuit quidem, quæ jam annotata erant atque emendata ab hoc Operum Gersonii instauratore, sed & ipsemet multos tractatus, ad codices manuscriptos Victorinos, Navarricos, Colbertinos aliosque nondum collatos, recensuit, L ferme Gersonii lucubrationes ex manuscriptis eruit, scriptorum coætaneorum tractatus aliquot insignes hactenus ineditos operibus hisce adjunxit, monumenta ad causam Johannis Parvi spectantia, quæ nondum lucem viderant, in unum volumen congessit, omnia denique opera novo ordine digessit, atque quinque Tomis distinxit. Illorum Tomus I continet Dogmatica, II. ad Ecclesiasticam Disciplinam pertinentia, III Moralia, IV. Exegetica & Miscellanea, V. Acta ad causam Johannis Par-

Parvi ſpectantia. Atque hæc ſunt, quæ præfamine perſequitur. Cui proxime annexa ſunt *primo ſeries* eorum, quæ nova hac Gerſonii operum editione continentur, in qua aſteriſco ſemper notantur nunc primum in lucem emiſſa; *dein Index* operum Gerſonii juxta editionem Pariſienſem anni MDCVI, ad hanc novam exactus, cujus beneficio, quæ in veteri dantur opuſcula, in recentiori noſtra inveniantur, qualem ſuaſit ordinis immutatio; *tandem Synopſis Chronologica* Pontificum Romanorum, Imperatorum & Regum Occidentis, qui Gerſonio vivente extiterunt. Iis præmiſſis, ſequuntur ipſa *Gerſoniana* in IV Libros diviſa, quorum, Lib. I. Hiſtoriam Eccleſiaſticam temporis illius, quo Gerſonius vixit, enarrat, Lib. II. Johannis Gerſonii, Petri de Alliaco, Nicolai Clamengii, aliorumque coætaneorum Scriptorum vitas comprehendit, Lib. III. agit de ſcriptis Gerſonii, Lib. IV. doctrinam illius per univerſa Theologiæ capita perſequitur. Liceat eruditam hanc in Gerſonium introductionem ſtrictim perluſtrare, quæque notatu digniora videntur atque gratiora delibare, ut, quid ex editione hac recenti redundaturum ſit commodi in pium doctumque lectorem, aliquo illi modo innoteſcat.

In Libro I. itaque res in Eccleſia, dum vixit Gerſonius, geſtas perſecuturus Clariſſimus Auctor, tres ſibi conſtituit ſectiones, illarumque *prima Hiſtoriam Schismatis a morte Gregorii XI ad Piſanum Concilium* enarrat. Scilicet qui rem altius repetet, miſeræ iſti Sionis fiſſuræ occaſionem dediſſe animadvertet ſedis Pontificiæ immutationem, quæ anno MCCCV Roma Avenionem a Clemente V transferebatur. Hunc cum imitarentur ſucceſſores LXX & amplius annis, ſummi Pontificis abſentia, urbs Roma totaque ferme Italia in eam prolapſa eſt miſeriam, ut continuo belli atque ſeditionum motu agitarentur. Maxima iſthæc Eccleſiæ Romanæ calamitas, non ſolum impulit Urbanum V & Gregorium XI, ut iter in Italiam facerent, neque aliorum curæ omnia committerent, ſed & populum Romanum, ut, quantum per ipſum fieri poſſet, Gregorio XI, anno MCCCLXXI mortuo talem ſuccedere curaret Epiſcopum, qui more antiquo ab Eccleſia ſua non abeſſet. Varii hinc Romæ de futuri Pontificis electione ſuſcitabantur tumultus, flagitante Italum populo, renun-

tiaturis Gallum Cardinalibus, quippe in quorum Collegio Gallorum factio prævalebat. Metu tamen multitudinis tumultuantis & conclamantis, *Romanum volumus aut Italum*, Archiepiscopum Barrensem Neapolitanum dixerunt Pontificem, nomine Urbani VI postea insignitum. Sed cum Cardinalium a se abalienasset animos, potentiam ac opes illorum imminuere conatus, hi de alio Pontifice eligendo inierunt consilium, & relicta dolo Roma, statim Pontificatui ejus miserunt nuntium, hortati Papam serio, ut semetipsum abdicaret potestate, quam injusto titulo possideret, & male adeo administraret. Nec diu post in ejus locum elegerunt Rob. Gebennensem, quem Clementem VII appellant. Constitutis ita duobus Papis, in duas orbis Christianus abiit partes, aliis Urbanum venerantibus, Clementem aliis. Urbano adhæserunt Germania sub Imperatore Carolo IV, Hungaria, Anglia, Bohemia, Polonia, Dania, Suecia, Norwegia, Prussia, Belgium, Tuscia, Longobardia, Ducatus Mediolanensis & magna pars Italiæ. Cum Clemente vero fecerunt Neapolitani, Galli, mox Scoti, Navarri, Sabaudi, Lotharingi & deinde Hispani. Quamvis autem partes Clementis amplexi erant Galli, non tamen Academia Parisiensis huic Pontifici fuit addicta, eo quod Ludovico, ab ipso Siciliæ Regi declarato, in belli contra Carolum Dyrrachinum sumtus concesserat decimas bonorum Ecclesiasticorum, unde maximum Universitati emergebat detrimentum. Quod cum avertere conarentur Academiæ proceres, in odium Pontificis inciderunt atque Ludovici, qui Johannem Roncium Gessoriacum Theologum in carcerem conjecerunt, & Rectorem Academiæ Magnificum comprehendi jusserunt, tanto omnium terrori, ut multi, eosque inter Gersonius noster, Lutetiam relinquerent. Licet autem Parisienses non starent a partibus Clementis, neque tamen ad Urbanum accesserunt, in id intenti unice, ut turbata diro schismate Ecclesia paci & libertati redderetur. Circa id tempus, anno MCCCLXXXII, controversiæ natæ Dominicanos inter & Franciscanos, circa aliquot fidei capita, & maxime de immaculata Virginis Mariæ conceptione, quam negabat Johannes de Montesono Doctor Theologus Parisiensis, quique cum eo faciebant Dominicani, affirmabant autem Theologi ac Professores cæteri, quos inter

ter Petrus de Alliaco, cujus ſcripta Gerſonii noſtri operibus inſerta ſunt, principem facile locum obtinebat. Ejusmodi autem contentionibus ſchisma Pontificum fuit adauctum: quorum enim ſententiam Clemens damnaverat, illi deficiebant ad partes Urbani, atque ita duravit eo usque, ut interea Dux Andegavenſis & Carolus Dyrrhachinus, de regno Neapolitano in Italia contendentes morerentur, ipſe quoque Urbanus VI anno MCCCLXXXIX decederet. Ea rerum mutatio non exiguam dedit ſpem recuperandæ in Eccleſia tranquillitatis, omnique a quamplurimis contendebatur opera, ne alius in Urbani locum eligeretur Pontifex, ſed fruſtra: ſequenti enim menſe Petrus de Thomacellis dignitatem hanc obtinuit, atque Bonifacii IX nomen aſſumſit. Nihilominus Pontifices ipſi ſuam ad pacem proclivitatem Regi Chriſtianiſſimo ſignificarunt, eidemque, ut ſaluti conſuleret communi, ſuaſerunt: unde ſub illius auſpiciis inſtituta eſt deliberatio in Academia Pariſienſi, quæ ex plurium ſententia, tres ad tollendum ſchisma vias judicavit aptiſſimas, nempe viam *ceſſionis* ſeu renuntiationis utriusque contendentium, *compromiſſionis* amborum in aliquos ſolennes viros, & *Concilii generalis*, quas Nicolaus de Clamengiis, cæterorum nomine, libello Regi ſubmiſſe oblato egregie commendavit. Non quidem ſtatim Rex votis Academiæ annuit, ſed nec illa propterea ab inſtituto ſuo receſſit, potius ad ipſum Pontificem Clementem dedit epiſtolam, qua eundem ſerio obteſtabatur, ut hæc revocandæ pacis conſilia admitteret. Qui cum animadverteret, pleroſque Cardinalium Avenionenſium ratas habere propoſitas a Pariſienſibus vias, conjectus eſt in mœrorem, & paucis poſt diebus, ſubita correptus apoplexia, obiit anno MCCCLXXXXIV. Miſſo de obitu Clementis ad Academiam Pariſienſem nuntio, illa mox Regem implorat, ut Cardinalium Collegium moneret, ne in defuncti Pontificis locum alium eligerent, donec circa unionem plenius foret deliberatum, ſed potius ipſimet nova reſtituendi pacem adminicula ſuppeditarent. Equidem Rex votis hisce dedit locum, & ad Cardinales de electione Pontificis ſcripſit, ſed eo non obſtante, electus eſt Petrus de Luna, qui alias Benedictus XIII nuncupatur, Is pacem ſimulabat, reapſe vero Pontificatum pertinaciter adlaborabat retinere: licet

enim in Concilio Ecclesiæ Gallicanæ via cessionis electa, Pontifici a Rege Galliæ offerretur per Legatos splendidissimos, Johannem Ducem Bituricensem, Philippum Burgundum, Ludovicum Ducem Aurelianensem, tres Episcopos, aliosque regni Principes, qui una cum Cardinalibus Avenionensibus obtestando atque monendo instabant apud Benedictum, ut viam cessionis admitteret, omnia tamen cum eo colloquia, omnes suasiones, omnes obtestationes fuerunt frustranea. Academia tamen Parisiensis consilium de cessione, ceu optimum, quocunque modo commendare perrexit, inprimis in aulis Principum, per Regis suosque Legatos, non obstante, quod Pontifex minas illi totique regno intentaret, tandemque rem eo deduxerunt, ut Reges & populi plerique in suam irent sententiam. Itaque anno MCCCXCVII conventus de pace Ecclesiæ instituti sunt Francofurti primum, postea Parisiis, & anno MCCCXCVIII iterum in Gallia, in quibus decernebatur, Pontifici obedientiam esse subtrahendam, donec viam cessionis acceptasset. Varia interim a Theologis & Canonistis promulgata sunt scripta, quorum alia subtractionem defendebant, alia rejiciebant. Gersonius noster, uti erat vir mitis ac prudens, media incedebat via, restituendam suadens obedientiam, sed non in iis, quæ ad collationem beneficiorum & alia Ecclesiæ temporalia pertinent; quæ sententia sæpius postea in Synodis Gallicanis repetita, & in hunc usque diem confirmata est. Reddita quoque est, prælapso quinquennio, Pontifici potestas sub conditionibus, & præcipue promovendi concordiam, quibus ut se conformem demonstraret, per legatos cum Bonifacio de pace Ecclesiæ agere instituit. Re ipsa autem Principes delusit atque Episcopos, id tantum molitus, Pontificatum suum ut confirmaret, & proposita cessionis aliaque restituendæ pacis media, proprio suo commodo adversa, interrumperet. Cessit ei hæc declinandi media unionis astutia, tamdiu ex voto suo, ut interea temporis & Bonifacius IX, & qui ei jam successerat, Innocentius VII morerentur. Cum autem Papa uterque, & Romæ & Avenione sedens, elusiones suas nimis aperte proderet, & Benedictus quidem restituta sibi potestate tam male uteretur, ut Bullas in Galliam mitteret excommunicatum, quotquot vel meditarentur, vel executioni essent mandaturi obedien-

dientiæ subtractionem, Rex Galliæ eandem publico contra utrumque edicto promulgavit, prætereaque Mareschallo suo Bucicaldo mandavit, ut Benedictum caperet. Is autem fuga in Catalauniam se recepit, sicuti & Gregorius XII Innocentii successor Romam deseruit. Hoc cum cernerent utriusque Collegii Cardinales, conveniunt, Conciliumque in civitate Pisana indicunt. Hucusque progreditur prima hujus Historiæ pericope. *Altera* complectitur res in Concilio Pisano gestas, quæque sub Alexandro V & Johanne XXIII, usque ad Concilii Constantiensis convocationem, contigerunt. Convenerunt itaque anno MCCCCIX Pisis in Ecclesia cathedrali XXII Cardinales, LXVII Legati, IV Patriarchæ, XII Archi-Episcopi, LXVII Episcopi præsentes, & per Legatos LXXXV Abbates quamplurimi, cum Generalibus, Ministris, Procuratoribus & Prioribus diversorum Ordinum, & Monasteriorum ac Academiarum Deputatis, & ad diem septimam Augusti, XXII consessibus, de reddenda Ecclesiæ pace deliberarunt. Tandem jussu Concilii pronuntiata est ab Alexandrino Patriarcha sententia, qua uterque Pontifex a Pontificatu rejectus est. Postea eligebatur in illorum locum Alexander V, qui omnia a Synodo hac decreta probavit bulla, die ultimo Januarii A. MCCCCX data. Sed is cum ætate esset provecta, nempe septuagenarius, totum se permittit Baltazari Cossæ, & Bononiæ moritur anno MCCCCX die VI Maji, paulo post quam illuc esset deductus a Cossa; qui uti Curiæ Pontificis optime erat gnarus, in Pontificatu ei successit, assumto Johannis XXIII nomine. Varia autem tertio huic Pontifici, cum duobus reliquis de summa in Ecclesia potestate certanti, adversabantur. In Italia Gregorius XII Utinæ celebrabat conventum, summis eo annixus viribus, Prælatorum ut sibi conciliaret animos, quorum quosdam creabat Cardinales, in alios alia conferebat beneficia. Præterea Roma a Ladislao capta, Johannes fuga saluti consulere cogebatur. In Gallia Bulla Alexandri, Mendicantibus Fratribus concessa, & exactio decimarum penitus rejiciebantur. Et licet Johannes antecessoris sui Bullam de Mendicantibus revocaret, nihilominus immunitatem ab exactione decimarum & aliorum redituum ex beneficiis vacantibus, Parisienses strenue defendebant, prouti edicto Regio anno MCCCCVI erat con-

conſtitutum. Hæc omnia tamen electionem novi Pontificis non reddiderunt irritam; ipſe quoque Pontifex operam dedit, ut promiſſis Concilio fieret ſatis, & Eccleſia tum in capite tum in membris emendaretur. Eousque *ſectio* altera. *Ultima* complectitur narrationem eorum, quæ ad extinguendum ſchisma in Concilio Conſtantienſi & poſt Concilium geſta ſunt, usque ad mortem Gerſonii. Indictum igitur atque convocatum Concilium a Johanne XXIII, rerum ſuarum anguſtiis adacto, & in urbem quidem Conſtantiam A. MCCCCXIV, cui Gerſonius interfuit nomine Regis atque Academiæ Pariſienſis, princeps inter utriusque Legatos, tantæ apud Patres conſcriptos omnes exiſtimationis, ut nihil ſine eo annuente & conſulente tentaretur, nedum decerneretur. Emendatio Eccleſiæ diu quæſita ita tandem inſtituta, ut primum Johannes XXIII, dein Gregorius XII, tandem etiam Benedictus XIII Pontificatu abdicarentur. Omnes quidem diu reluctati, noluerunt ſumma Eccleſiæ poteſtate cedere. Benedictus in caſtello Aragoniæ Paniſchola concluſus, nomen & inſignia Pontificatus retinuit, ad mortem usque, quæ contigit anno MCCCCXXIV, aliumque Cardinales, qui eum illuc ſecuti erant, crearunt Pontificem, Clementem VIII. Poſtquam autem Concilium Conſtantienſe A. MCCCCXIIX Martinum V elegerat, omnes fere Reges ac Principes, etiam illi tandem, qui cum Papis reprobatis faciebant, eundem agnoverunt. Idcirco Papæ reliqui, ad incitas jam redacti, Pontificatum deſeruerunt. Gregorius Martino ſeſe ſubmiſit, eoque ipſo in Collegio Cardinalium Decani locum obtinuit. Clemens in Aragonia ultro dignitati nuper ſibi collatæ renuntiavit, quique illum creaverant Cardinales, elegerunt declaratum dudum Martinum, eoque ipſo electionem ejus calculo ſuo confirmarunt. Ita ſchismati, quod per LI annos duraverat, anno MCCCCXXIX ſublatum eſt, quo ipſo etiam Gerſonius vitam cum morte commutavit. Dignum quoque memoratu eſt Concilii hujus decretum, de auctoritate Concilii in Papam, quod non de ſchismatis tantum tempore intelligi debere, Clariſſimus Du Pin pag. 31 demonſtrat.

Libro II. & quidem §. 1 continetur vita Gerſonii, cujus parentes, educationem, munera, legationes, adverſam ſortem,

au-

auctoritatem & mortem Noster erudite persequitur. Non immorabimur illorum recensioni, quæ a compluribus literis mandata & obvia cuique sunt: suffecerit advertisse, addita esse a Nostro exilii Gersonii descriptionem, ipso Gersonio auctore, & alia quædam vitam ejus & doctrinam concernentia, quæ frustra fortassis alibi quæsiveris. Omni certe silentio præteriri nequeunt fata, quibus obnoxius Gersonius fuit, utique stupenda. Humillimo natus loco, in viculo Gersone, unde Gersonius dicitur, cum alias Johannes Charlerius vocetur, evectus intra XXX annos fuit ad summum Cancellarii in Academia & Ecclesia Parisiensi dignitatem, tantamque apud omnes existimationem, ut inter Legatos Regis Galliæ in rebus Ecclesiæ gravissimis occupatos non semel primum obtinuerit locum: ast mox ex summo felicitatis fastigio præcipitatus in maximam perpetui exilii miseriam, tot pro pace Ecclesiæ exantlatis laboribus utique indignam. Origo hujus mali fuit ira Ducis Burgundionum, in quem zelo percitus divino invectus erat ob perpetratam Ducis Aurelianensis cædem, cum oratione publica, tum refutatione Johannis Parvi, Ducis Burgundiæ defensoris. Quam ob causam Lutetiam repetere cum minime auderet, in Bavariæ montanis & in Austria oberravit, tandemque Lugdunum fugit ad fratrem suum Cælestinorum Priorem, ubi absconditus puerorum institutione vitam consummavit. Sequitur §. 2. vita Petri de Alliaco, Cardinalis Cameracensis, primi Gersonii Magistri, Compendii ad Isaram anno MCCCL nati. Is haut claris satus parentibus, comparata Parisiis humanarum pariter ac divinarum rerum scientia, Hypodiaconi primum spartam subiit, mox Theologiæ Professor & Collegii Navarrici Præpositus, inter discipulos suos Clamingium habuit ac Gersonium, celebris præterea ex controversia de *Immaculata Virginis Conceptione*, quam acerrime propugnavit. Anno MCCCXXCIX creatus est Cancellarius Parisiensis, & anno MCCCXCIV Capellæ Regiæ Parisiis Thesaurarius, eaque magni honoris ac emolumenti obtenta dignitate, munus Cancellarii transtulit in Gersonium. In causa schismatis cum ita se gereret, ut a consilio ejus multa penderent, Benedictus Papa, in partes suas eum pertracturus, designavit Episcopum, & quidem primum Podiensem A. MCCCXCV

post sesquiannum vero Cameracensem. Quibus devinctus beneficiis, quamdiu potuit, strenue Benedictum defendit, ast cum Ecclesiæ tranquillitas restitui neutiquam posset, nisi de Pontificatu contendentes cederent hac dignitate, publicam utilitatem anteposuit privatæ, atque Alexandri V electionem probavit, quin imo promovit. Tandem A. MCCCCXI a Johanne XXIII Cardinalitia insignitus purpura, Concilio Constantiensi interfuit, & cum Gersonio de Ecclesiæ emendatione operam dedit, magna inter illos animorum consensione, mortuus tandem in Germania, in quam alteram susceperat legationem A. MCCCCXXV. Porro §. 3 exhibetur vita Nicolai Clamengii, vulgo de Clemangis dicti, cujus laudes Clarissimus du Pin ita extollit: *nulli veterum cedit Clamengius, sive sermonis ubertatem, sive sententiarum sublimitatem attendas, & plerosque superat elegantia verborum & Latini eloquii puritate. Hujus oratio vera ac nativa nec affectata eloquentia ornatu splendescit, electis dictionibus, locupletibus sententiis, & tum sacrorum tum profanorum Scriptorum appositis allegationibus abundat. Nihilominus in declamationibus aliquando modum excedit, & in Satyris nimis acer videtur; at in descriptionibus jucundius est, in narrationibus politus, in præceptis abundans, in exhortationibus vehemens, in consiliis prudens. Scriptor sane, quicquid dicant, quovis tempore legi dignus & magni faciendus.* Dies & annus nativitatis, sicuti & mortis, incertus quidem est, cum nullibi adscriptus legatur, colligit tamen Noster ex Actis Academiæ Parisiensis, cujus Rector fuit anno MCCCXCIII, quod natus sit circa annum MCCCLX, & septuagenarius anno MCCCCXL vitam cum morte commutaverit. Tandem §. 4 Henrici de Hassia, Joannis Brevicoxæ, Johannis Parvi, Petri de Cauchon, Ægidii de Campis & Petri Plaoul vita enarratur. Isti omnes schismati sese opposuerunt, viri in Academia Parisiensi doctrina & eloquentia celebres, quorum scripta quædam cæteris præstantiora Noster ex manuscriptis codicibus in lucem produxit, atque Gersonii operibus inseruit.

In libro VI recensentur monumenta, quæ Tomis IV prioribus comprehenduntur, & singulorum tempus, occasio, argumentum & character exponitur. Quæ inter diutius immoratus

est

eſt Clariſſimus du Pin libello *de ſenſu litterali Sacræ Scripturæ*, & *judicio de vita S. Erminæ* §. 1; tractatui *de modis uniendi ac reformandi Eccleſiam*, eique annexis tractatibus *de flagellatione*, quæſtioni: *utrum aurora mane rutilans Solem ediderit*? circa quam advertit, Gerſonium hic demonſtraſſe, mandata DEI præferenda eſſe conſiliis Evangelicis, tractatui de *ſtudio Monachorum*, item de *Poteſtate Eccleſiaſtica*, nec non de *Auctoritate Eccleſiæ & Conciliorum generalium* §. 2; libro de *Vita ſpirituali* §. 3, & *Exhortationi ad cultum Joſephi* §. 4. Tandem in ultimo libri hujus paragrapho de ſtylo Gerſonii & Petri de Alliaco diſſerit, & utrumque quidem inæquali uſum fuiſſe dicendi genere docet, pro argumenti & ſtudii impenſi diſcrimine, magis tamen dictione invicem differre ſcripta Alliaceni, quam Gerſonii. Alliacenum in aliis facundum, in aliis gravem, in aliis ſubtilem, in aliis & levem & ludicrum comparere. Gerſonium autem vel terſum & politum adhibuiſſe dicendi genus, in orationibus præcipue, & quando tempus ſuffecerit induſtriæ, vel horridum & opacum, in operibus ſcholæ & rudium inſtitutioni deſtinatis. Et ſi utriusque fiat comparatio, Alliacenum inferiorem eſſe Gerſonio in judicii acrimonia, doctrinæ conſtantia, vi ratiocinii & ſenſis pietatis. Exantlatæ ita erudite ſcriptorum Gerſonii aliorumque illis adjectorum recenſioni, ſubjecit peculiarem diſſertationem de Auctore libri, cujus inſcriptio eſt: *de Imitatione Chriſti*. In ejus §. 1 controverſiæ hujus criticæ exhibetur hiſtoria, ab A. MDCIV, (quo in Hiſpania Petrus Manriquez omnium primus ſcripto negare auſus eſt, opuſculum hoc eſſe Thomæ a Kempis) ad noſtram usque ætatem. Dein §. 2 oſtenditur, quatuor dari ſcriptores, quibus is potiſſimum vindicetur, nempe D. Bernardum, Johannem Gerſonium, Thomam a Kempis, & Johannem Gerſen ſeu Geſſen Abbatem. Porro §. 3 producit codices manuſcriptos de Imitatione Chriſti, qui nomen præ ſe ferunt Thomæ a Kempis, Canonici Regularis Zwollenſis, eosque ad Critices regulas examinat. Manuſcriptos §. 4 excipiunt editi typis ſub eodem nomine, & §. 5 teſtimonia Scriptorum in gratiam Thomæ a Kempis allegata, utpote Johannis Buſchii in *Chronico Monaſterii Windeſemenſis*, Matthiæ Farinatoris *in Lumine Animæ*, Auctoris anonymi in *vita Thomæ a Kempis*, Petri Schotti Argentinenſis

 in

in præfamine ad Gerſonii opera, Johannis Kune Duderſtatenſis in libro *de Elevatione animæ ad Deum*, Johannis Mauburni *in Roſario Spirituali*, Trithemii *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, Georgii Pirckameri & Petri Danhauſſeri editorum Libri *de Imitatione Chriſti*, Johannis Geileri Keiſersbergenſis in *Navicula* & Philippi Bergomatis *in Chronico*. Iſti omnes ſeculo XV floruerunt, excepto Farinatore, quem jam ſeculo XIV librum ſupra nominatum juſſu Pontificis Johannis XXII compoſuiſſe, alii contendunt. Demum §. 7 excutiuntur argumenta pro Th. a Kempis allata, & in id potiſſimum inquiritur: an aliqui Scriptores libri hujus mentionem faciant, antequam ab illo conſcribi potuerit, & teſtimonium Bonaventuræ, ante Thomam a Kempis defuncti conſideratur, quippe qui in Collationibus ei vulgo tributis, librum de *Imitatione Chriſti* laudat, unde prima ſuſpicio, an Thomas a Kempis auctor ejus ſit, nata eſt? Eadem progreditur via in enarratione argumentorum, quibus Gerſonio libellus de Imitatione Chriſti aſſeritur, & §. 8 codices manuſcriptos, qui nomen ejus præferunt, enumerat, §. 9 editiones eodem inſignitas refert, §. 10 varia colligit indicia in ipſo opuſculo obvia, quæ arguant in Gallia & in Academia quidem eſſe compoſitum, idque a viro, cujus parentes, fratres & ſorores tunc temporis fuerint in vivis, quaſi non cadant in Thomam a Kempis, qui unum tantum fratrem habuit, ſicuti & reliquæ circumſtantiæ, quæ omnes tamen Gerſonio accommodentur rectius. Hinc §. 11 dubia contra hanc ſententiam mota examinat, quæ potiſſimum verſantur circa ſtylum & vitæ genus, cum auctor hujus libelli Monachum ſeſe profiteatur, Gerſonius autem Cancellariæ in Academia Pariſienſi præfuerit, & dictionis character a Gerſoniano recedere videatur. Demum, poſtquam §. 12 inquiſivit, an Johannes Gerſenius diverſus ſit a noſtro Gerſonio, atque adeo tertio cuidam rectius libellus tot criticorum difficultatibus obnoxius tribuatur? concludit §. 13, certum quidem eſſe, opuſculum hoc non eſſe Bernardi, quod jam ſupra §. 2 probaverat, neque invictis Thomæ a Kempis tribui poſſe argumentis, Johanni Gerſonio majori inter omnes jure vindicari, nihilominus definiri haut facile poſſe, utrum Johannes Geſen, Gerſen aut Gerſem nomen revera ſit Abbatis alicujus, ano-

nomen Gersonii vitiatum, adeoque auctorem remanere incertum. Antequam recensionem Operum Gersonii a Clarissimo du Pin datam deseramus, monendus est B. L. Tomum V in Gersonianis hisce esse prætermissum, de quo autem sigillatim agit in præliminaribus ultimo huic Tomo præmissis. In illis enim *primo* causam Johannis Parvi paucis enarrat, quod nempe in defensionem Ducis Burgundi, qui Ducem Aurelianensem occidi jusserat, asseruerat: *Tyrannos per insidias a quibusvis privatis, nullo servato juris seu divini seu humani ordine, & confœderatione qualibet non obstante, interfici posse.* Cui pessimæ sententiæ opposita sunt acta & scripta, quæ Tomo V continentur. Dein exhibetur series horum opusculorum, eadem, quæ prioribus præmissa est ratione, elaborata. Tandem Synopsis Chronologica eorum, quæ acta sunt in negotio Johannis Parvi, ad illius, quæ Gersonianis præfixa est, imitationem.

In Libro IV agit de doctrina Gersonii, atque universum Theologiæ Systema ex operibus ejus concinnavit, ut, quæ circa singula fidei capita docuerit Gersonius, eo citius a quolibet perspiceretur. Non est, quod illius recensioni immoremur, quæ non adeo ignota iis erit, qui aliquid temporis Gersonii lectioni impenderunt: vel id observasse suffecerit, confirmari ex Theologia Du Pinii Gersoniana, quod de Scriptore hoc quondam tulit Flacius Illyricus (in Catalogo Testium Veritatis pag. 1804 edit. fol.) judicium. *Is fuit omnino*, inquit, *meo quidem judicio vir pius ac eruditus, qui licet multis Monachorum & Sophistarum erroribus fuerit infectus, multos etiam nihilominus errores & abusus Papatus animadvertit, eosque & taxavit & tolli ex animo optavit, ut ex ejus scriptis non uno in loco apparet.* Utrumque vel ex primo capite Theologiæ hujus Gersonianæ patet: alterum ex §. 1. ubi Papam etiam in rebus fidei errare, & a judicio illius ad Concilium generale provocari posse, Gersonius docet, alterum §. 5 & 6, in quibus errori de Invocatione Sanctorum, de Lymbo Parvulorum & Purgatorio addictum se profitetur.

Sächsisches Medaillen-Cabinet. Anderer Theil der Ernestinischen Linie.

h. e.

NUMMOPHYLACIUM SAXONICUM. PARS secunda Lineæ Ernestinæ, duarum nempe extinctarum, Coburgicæ & Altenburgicæ.

Prostat Francofurti ad Mœnum apud Knochium, & Lipsiæ apud Stockium, 1706, in 4.

Constat Alphab. 1 plag. 7 & Tab. æn. 17.

Alter hic Lineæ Ernestinæ nummis ab Amplissimo Tenzelio explicatis illustratæ Tomus est, qui partem ex hactenus a nobis recensitis quartam conficit, & operis adeo ab Auctore celeberrimo mox consummandi dimidium absolvit.

Initium ille sumit a *Johanne Friderico*, *medio* plerumque dicto, quod inter Parentem Fratremque minimum, ejusdem utrumque nominis, in medio consisteret. Hujus numismata in duas dividuntur tabulas, quarum altera ante captivitatem Ducis, altera in captivitate ad ejus mortem usque, cusa comprehendit. In priori, Tabula nempe XVI sub num. 4, ducatus apparet, qui rarissimus vocatur, in cujus altera facie bini Angeli volantes sertum tenent rutaceum, lemmate ex Psalm. XXXVII, 25. depromto: *Non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærere panem.* Hunc nummum circa tempus Comitiorum Imperii Augustanorum, obsidionem Gothanam brevi antecedentium, Johannem Fridericum cudi curasse, Noster conjicit, quando Electores Principesque, ac proprius illius Consiliarius & Legatus Husanus, inter alias dehortationes ingesserint, ut filios suos parvulos respicere dignaretur. Qua occasione & nummorum calculatoriorum A. 1560 factorum mentio injicitur, qui una ex parte integra insignium Saxonicorum Ducalium scuta, galeis tamen destituta, ex altera vero rhythmum Germanicum repræsentant: *Rechne recht, und nicht zu viel, Gott gibt dir auch ein Ziel.*

Cu-

Cujus sensus : *Recte subduc rationes : non nimium. Nam & tibi Deus ponit terminum.* Tab. XVII n. 8. quidam nummus sistitur, in quo *Patientis* nomen Duci inditum legas, ut alia memoratu digna passim interspersa taceamus, utpote de meditationibus & soliloquiis Joannis Friderici, de Soceri ejus Friderici, Electoris Palatini, pro ipso ex vinculis dimittendo intercessione, &c.

Patrem excipit natu major filius, *Joannes Casimirus*, inter cujus numismata cum primo statim loco nuptiale compareat, simul quædam afferuntur de ejus conjuge, *Anna*, Augusti Electoris filia natu minima, post a marito ob violatam thori sanctimoniam repudiata. Qua de re narratio & judicium annectitur M. Nicolai Rebhahnii, Superintendentis Isenacensis, cujus Historia Ecclesiastica Isenacensis, nunquam edita, in sacrario Isenacensium latere perhibetur. Nummum Gymnasii Casimiriani fundamento Coburgi insertum deesse sibi, Autor p. 270 queritur. Thaleros A. 1629 cusos, in quibus Dux senex equo insidens, & ejus symbolum: *Elend nicht schadt, wer Tugend hat*, i. e. *Miseria nullum illi damnum infert, qui virtute præstat*, distributos autumat Amplissimus Tenzelius uti alias, sic & imprimis in conventibus & deliberationibus, tam ob Jesuitarum in Augustanam Confessionem, Pupillam Evangelicorum, maledicta, quam ob edictum Cæsareum de bonorum Ecclesiasticorum restitutione, mense Martio istius anni vulgatum, a Protestantibus sæpe iteratis querelis.

De Fratris ejus, *Johannis Ernesti*, nummis post differitur, ejusque una Symbolum: *Weisheit gehet vor Sterck, prudentia non robore*, illustratur, alibique monetur, belli flammis ubique ardentibus, exitioque Germaniæ imminente, Joannem Ernestum inde ab anno 1636 monetas suas omnes majores minoresque, aureas & argenteas, dicto notabili : *Gott bessere die Zeit und Leut, Deus corrigat tempora & homines*, signari curasse, qua quidem in re Erfurtenses fuerit imitatus, qui paucos ante annos Imperialibus suis insculpserint verba: *Gott bessre die Zeit und leuft, Deus cursum temporum emendet;* ubi verbum unicum prudenter mutavit Joannes Ernestus, innuens, quodsi homines

ni-

vitam magis probam ducerent, tempora quoque meliora imposterum futura esse.

Relicta linea Coburgensi, in *Joanne Ernesto* extincta, ad Vinariensem transit Autor, & ab ejus fundatore Joanne Wilhelmo dicendi facit initium; eique diem natalem undecimum Martii (pro quo alii tertium nominant,) assignat. Inter ejus nummos dignior cæteris videtur ille, in quo Academiæ Jenensis Restaurator Joannes Wilhelmus audit. Sed nec vidua ipsius liberique in nummis expressi heic desiderantur, ac de Maria, Abbatissa Quedlinburgica, sigillatim differitur.

Prolixior est Amplissimus Autor in *Friderico Wilhelmo*, cujus numismata tribus in tabulis repræsentata dispescit in tres classes, prout aut ante Electoratus administrationem, aut hac durante, aut post eam cusa fuerunt. Inter hæc repetitum cernitur rarissimum illud elegantissimumque, quod in abdicationem administrationis factum est, quodque jam in secunda parte Albertina Tab. XXV num. 3. ære expressum, & p. 325 sq. explicatum fuit, quandoquidem simul ad susceptum a Christiano II Electoratum pertinet. Ac singulare certe posteaque inauditum esse dicitur, binos duarum linearum Principes unum simul numisma cudi curasse.

Defuncto A. 1602 Friderico Wilhelmo, quatuor Juventutis Principes ab ipso relicti filii *Lineam Altenburgensem* exorsi sunt, ubi mox ab initio differitur de prolixa præcedentiæ controversia inter lineæ Altenburgensis & Vinariensis Patrueles orta, qua durante Altenburgenses A. 1612 Vallenses suos notarunt dicto: *Discordia præcursor ruinæ;* sed Vinarienses eodem anno, ut par pari redderent, alio thaleros suos signarunt, hoc nimirum: *Discordia Comes Injuria.* Hujus nummi descriptionem recensus excipit uberior eorum, qui ad unumquemque fratrum sigillatim attinent.

Appendicis loco subjicitur Epistola a Clarissimo *Herao*, Consiliario Aulico Sondershusano, ad Tentzelium missa, cujus contenta potiora eo tendunt, ut novum numismatum nomen Latinum generale inveniatur, discrimen eorundem notetur, tracteturque generalis quæstio: quæ prima sint in recentioribus numismata?

HI-

HISTOIRE DU VIEUX ET DU NOUVEAU TEſtament &c.

i. e.

HISTORIA VETERIS ET NOVI TESTAMENTI iconiſmis exornata, auctore Domino BASNAGE.

Amſtelodami, ex typographia A. Grœnewoudt, 1705, in 4. reg. Conſtat 1 Alph. 15 plag.

POterat hic liber vulgi magis, quam eruditorum, gratia conſcriptus videri, quippe cum magnam ejus partem conficiant iconiſmi Hiſtoriarum Biblicarum, a *Romano de Hooghe*, principe artis chalcographicæ inter Belgas, ære expreſſi, quorum explicatio reſidua libri pars dici poſſet. Quod ſi vero univerſus perlegatur, aliud plane judicium in lucem prodibit, facileque doctiſſima manus Basnagiana, a qua non niſi cocta maturataque proficiſci poterant, agnoſcitur. Nam & Præcognita, parti æque I, quæ Hiſtoriam Veteris Teſtamenti, ac II, quæ Novi Teſtamenti geſta continet, præfixa legi ſummo jure merentur, & Hiſtoria ipſa pereruditis obſervationibus, conjecturis ac diſceptationibus referta eſt.

In Prolegomenis Partis I, gravis diſputatio cum Atheis inſtituitur, conſtipatis quaſi argumentis omnibus, quibus eorumdem furor retundi poteſt, præſertim ille, quo Hiſtoriam Veteris Teſtamenti impugnant. Monet initio Basnagius, eos, qui mores correctos aut ſeveriores profiteantur, omnium deſperatiſſimos eſſe Atheos, quippe qui, de ſua ſuperbi innocentia, ex ſeipſis conficiant idolum, remorſusque conſcientiæ leviores ſentiant, quam profligatæ vitæ homines: naturam corruptam mortalium quorumvis eo tendere, ut vel neget Deum, vel eundem otioſum faciat, atque ad indolem vitiorum noſtrorum, ne illis obſit, accommodet. Obſervat porro, non aliam eſſe commodiorem Atheos convincendi viam, quam ſi ad interiora mentis eos revoces; utplurimum enim eos ſui ipſius ignariſſimos eſſe. Revera Atheos Deum negare ex turpiſſimo amore ſui, ne illi obedientiam, honorem ac reverentiam debeant, ſed ſui ſint juris, & omnibus ſe rebus præ-

ferre possint; insuper eosdem, ne Deum existere fateantur, ad absurdissima quævis credenda adigi; quæ si ad animum ipsis revocentur, fore, ut sui eos pœniteat, atque ad frugem se reduci patiantur. Addit, Deum nullum unquam Atheorum causa fecisse miraculum, quippe cum vel ordinario naturæ cursu illi satis superque convincantur. Posthæc ad Mosis Historiam, præcipuum Atheorum scopulum, se confert, cujus divinitate demonstrata, clarum facit, ne fieri quidem potuisse, ut Moses fraudulenter ageret, quippe cum omnia a politicis artibus alienissima sint. Hic inter alia edocet, Mosen sua non a *Sabæis*, (quo recentiores Athei fere recurrunt) habere; horum antiquitatem solis Arabum fabulis niti, incertissimamque esse. In Prolegomenis Novi Testamenti, principio ejus auctoritas contra Atheos adstruitur, multaque alia contra nefarios hos homines generatim differuntur; v. gr. rationem nostram mira libidine duci, reducendi Deum ad regulas humanarum proportionum; quare cum easdem a Deo mirum quantum excedi videat, ægre id ipsam habere, quippe vel hac in parte absoluti dominii cupidam; hanc esse causam, cur a revelatione tantopere abhorreat, ne scilicet ejusdem veritatem agnoscendo, suam fateri imbecillitatem cogatur: datam inter alia religionem humano generi, ne quivis ad lubitum suum jura Dei restringat. Deinceps veritas & divinitas Historiæ Christi multis argumentis adseritur, atque inter alia isto, quod Prophetæ talia de Servatore prædixerint, quæ illi postea sic evenere, ut ab hominum arbitrio plane non dependerent, v. gr. nasci ex virgine; pœna crucis Judæis insueta affici, &c. Tandem Apostolorum *θεοπνευστία* vindicatur, ac de eorundem Autographis diu conservatis, fideque codicum manuscriptorum veterum agitur.

Historia ipsa non solum florida tersissimoque stylo, interspersis gnomis & observationibus variis, consignata est, verum etiam ex eruditionis penu multa, partim in transitu, partim prolixius explicata complectitur. Capiamus hujus rei specimen ex Historia Veteris Testamenti. Hic p. 100. 101. de marito Estheræ Ahasvero Basnagius differit, notatque, omnes Persarum Reges post Cyrum Xerxes dictos, quod nomen idem sit cum Ebræo Ahasveros, voculam *Arta* autem a quibusdam libere fuisse nomi-

mi-

mini isti adjectam, ut inde fieret Artaxerxes, eam enim Magnatum propriam fuisse, & Heroem indicasse, unde sint nomina Artabanus, Artavasdes, &c. igitur Ahasverum Estheræ maritum ex nomine dignosci non posse, circumstantiis vero Historicis evinci, quod Darius Hystaspis sit intelligendus; atque adeo per Reginam Vasti filiam Cyri, quam Darius conjugem duxerit, per Estheram autem Artistonam Herodoti designari, cui Darius ex auro puro statuam locari jusserit; Josephum vero in hac & Nehemiæ historia insigniter falli. Ex Historia Novi Testamenti seligimus, quæ p. 11. 66 exstant. Conatur hic Basnagius Josephum conciliare cum sacris Literis, cum in his Herodes Tetrarcha Galilææ Philippi uxorem dicatur rapuisse, quam Josephus Herodis conjugem appellat. Monet igitur, in Herodis familia mares singulos Herodis nomen obtinuisse, sed præter id singulos peculiare nomen habuisse, quo invicem distinguerentur; itaque Josephum familiæ nomen, Evangelistam vero proprium adhibere, Harduinum vero præter causam istius fidem sollicitare.

Præter ista multis sane aliis ad rem literariam facientibus momentis liber hic superbit. Ut quædam delibemus, Huetii de situ Paradisi sententia defenditur p. 7, repudiata, sed modeste, Salomonis van Til hypothesi; Pelleterii de structura arcæ Noachi sententia probatur, p. 11; ea vero, quæ ex coturnicibus, quibus Israelitæ in deserto cibabantur, locustas facit, repudiatur, p. 32. Jephtæ filiam occisam esse, p. 51 confirmatur, rejecta p. 81 eorum conjectura, qui corvos, Eliæ cibum asportantes, mercatores Arabes dixerant. Peccatum Usæ internecione properata punitum, non aliud fuisse Auctor putat p. 72, quam quod arcam fœderis fere pro re humana habuerit, cujus peculiarem curam Deus nullam haberet, quare eidem labascenti sua succurrere opera voluerit. Interpretationem Bibliorum Genevensem semel iterumque deserit, imprimis p. 86, ubi pro columbarum fimo, quo cibo obsessi Samaritani dicantur usi, cicer ponendum existimat. De Jobi autem libro & Salomonæo Cantico liberius paulo scribit, præsertim de posteriori p. 110. Hæc ex Historia Veteris Testamenti; ex altera notamus, Lucam præ ceteris Evangelistis in delineanda Christi φιλανθρωπία elaborare, p. 28. Horam Christi,

quam nondum veniſſe in nuptiis Canæ dixerat, horam paſſionis & mortis eſſe, in hac enim Herodem aliosque, ut ægre ipſi facerent, miracula ab illo ut extorquerent, allaboraſſe, id quod matri Servatoris, ne illum nimis præpropere excruciaret, dictum ſit. De Apocalypſi ſuam non pronuntiat ſententiam, ſed aliorum mentem narraſſe contentus, finem operi imponit.

DISSERTATION HISTORIQUE ET CRITIQUE, ſur le Martyre de la Legion Thebéene &c.

i. e.

DISSERTATIO HISTORICO-CRITICA SUPER Martyrio Legionis Thebæorum, Auctore JOANNE DUBOURDIEU.

Amſtelodami, apud Steph. Roger, 1705, 12.
Conſtat plag. 13.

p. 1. CUm Clariſſimus Autor hujus diſſertationis Auguſtæ Taurinorum (quam in urbem A. 1691 cum Duce de Schomberg venerat, ibique biennium fere moratus fuerat) cultum ſanctis Martyribus legionis Thebææ, tum a plebe, tum ab ipſa Aula Magiſtratuque tributum vidiſſet, conſtituit ſecum veritatem hujus martyrii expendere.
p. 8. Non autem odio aliquo adverſus incolas ejus urbis ſe motum fuiſſe dicit, ut illos, quos ipſi tanquam patronos protectoresque ſuos venerantur, aggrederetur; ſed benevolentiam & comitatem civium cum erga omnes exteros, tum erga ſe imprimis, magna laude ornat, laboremque iſtum ex ſolo veritatis amore ſe ſuſcepiſſe perhibet. Varia igitur exempla profert nimii cultus, quo Taurinenſes memoratam Legionem, quæ ob religionem Chriſtianam Maximiani Imperatoris tempore mortem perpeſſa fuiſſe fertur, a multis retro ſeculis proſecuti fuerint: inter quæ abſque dubio eminet factum Caroli
p. 13. Emanuelis I Ducis Sabaudiæ, qui Valleſiis urbem S. Mauritii aliaque loca reliquit, ea conditione, ut cadaver Mauritii, qui legioni Thebææ præfuiſſe creditur, Auguſtam Taurinorum perferri concederent. Magnam etiam eſſe cenſet ſuperſtitionem Caroli Hyacin-

cinthi Ferreri, qui horum martyrum vitam descripsit: is enim Carolum V Imperatorem certo Augusta Taurinorum potiturum fuisse putavit, nisi exercitus ipsius scalas muris eo loco admovisset, quo sanctæ Thebæorum reliquiæ quiescebant. Nullam autem huic legendæ, cui adhuc omnes scriptores & Pontificii & Protestantes fidem adhibere non dubitarint, veritatem subesse, multis argumentis Clarissimus Autor ostendere conatur. Historiam hujus martyrii, quæ Eucherio Lugdunensi Episcopo tribuitur, p. 29.
suppositítiam esse, exinde probat, quoniam ibi mentio fiat Sigismundi Regis Burgundiæ, qui vero diu post mortem Eucherii ad regnum pervenerit. Acta etiam concilii Agaunensis nullam me- p. 41.
reri hac in re fidem, multis anachronismis aliisque ridiculis rebus ibi contentis evincere studet. Nec majorem autoritatem novæ p. 52.
Historiæ legionis Thebanæ a Petro Francisco Chiffletio editæ tribuit, eademque hunc Jesuitam usum fuisse in reperiendo codice manuscripto dexteritate, qua Annius Viterbiensis & Varillasius an- p. 64.
tiquos aliquot codices detexerint, existimat. Et licet Historia martyrii a Chiffletio non conficta fuerit, nihilominus tamen eam potius a quovis alio, quam ab Eucherio, conscriptam esse ait. Eucherium enim stylo usum fuisse elegantissimo, Historiam vero p. 66.
legionis Thebanæ barbara illuvie ubique scatere. Reperiri etiam p. 78.
in eo scripto nomen *Primicerii legionis*, quod illis temporibus non fuerit in usu, & in definiendo numero militum ad legionem p. 85.
pertinentium errorem haut exiguum committi. Ut reliqua ipsius argumenta silentio prætereamus. Sub finem dissertationis adjunguntur aliquot exempla virorum doctorum Romanæ Ecclesiæ addictorum, qui ipsi fraudem legendarum quarundam agnoverint aut detexerint. Præ reliquis eminet historia S. Ursulæ & p. 234.
undecies mille virginum, cujus falsitatem Sirmondus e veteri martyrologio probavit, ubi scriptum erat, SS. URSULA ET UNDECIMILLA V. M. hoc est, *Sanctæ Ursula & Undecimilla virgines martyres*, e quibus verbis rudes monachi ridiculam fabulam effinxerant. Sirmondus itaque Romanam ecclesiam decies mille, nongentis & nonaginta novem sanctis privavit. Accedit nunc Clarissimus Autor, eumque sexies mille, sexcentis & sexaginta sex, qui numerus in Historia martyrii legionis Thebanæ

definitur, denuo privat: cui de opimis his ſpoliis ut gratulandum ſit, alii judicent.

VETUS LATIUM PROFANUM ET SACRUM, autore PETRO MARCELLINO CORRADINO, Clementis XI Papæ Subdatario. Tomus I, in quo agitur de Latio Gentili.

Romæ, per Franc. Gonzagam, 1704, in 4.
Conſtat 2 Alph. 10 plag. chartæ auguſtæ.

GEnere ſuo, Latinus ſcilicet, incenſus Clariſſimus Corradinus, & patriarum antiquitatum ſtudio, e tenebris quaſi Latii has eruere, eque optimis autoribus ac fide digniſſimis monumentis publica luce illuſtrare, laudatiſſimo conatu, in his ſuis Commentariis paravit. Ideoque, quæ a rerum Romanarum ſcriptoribus Græcis ac Latinis tradita erant, ſingulari induſtria ac ſtudio retractat: & quæ de primis antiqui Latii colonis, populis, urbibus, regibus antiquiſſimis, Jano & Saturno, Pico item & Fauno Latinorum regibus eorumque oraculis, de Evandri & Herculis in Latium appulſu, de Latino, Ænea illorumque templis, ac hujus comitibus, e quibus Romanorum nobiliſſimæ familiæ ortæ ſint, de Aſcanio aliisque Albanorum ac Latinorum regibus, de illorum ornatu & comtu, de Latinorum republica, fœderibus, conventibus communibus & ſacris, de legibus ritibusque illorum in nuptiis, cœnis, victu ac puerperio poſteritati commendata invenit, prioribus tredecim capitibus ſollicite examinat: poſterioribus autem quatuordecim capitibus de Latinorum faſtis, calendario, ſingulorumque menſium feſtis, ſtatis vel incertis diebus agitatis, tractat. Ad iſta omnia rectius explicanda, Plinii, Dionyſii Halicarnaſſæi, Diodori Siculi, Livii, Alexandri ab Alexandro, Strabonis, Virgilii, Ovidii, Gellii, Varronis, Plutarchi, Procopii, Feſti, Solini, Valerii, Athenæi, Auguſtini aliorumque veterum hiſtoricorum criticorum ac poetarum opera præclare utitur. Neque a recentiorum ſcriptorum luce antiquitatibus his declarandis facem accendere negligit. Sane quæ Theodorus Ryckius, Caſella de primis Italiæ colo-

colonis, Cerinus de urbe Roma, & Sigonius de antiquo Italiæ jure, Ligorius in manuſcriptis Otthobonianis, Richardus Streynnius de Gente Romana, Voſſius de Idololatria, Kircherus de V. & N. Latio, aliique de aliis huc pertinentibus tradiderunt, ea iſto ſelectu uſurpat Noſter, ut undecunque Latio ſuo lucem fœnerari ſtudeat. Nulli autem in hac re autori fidem penitus addicit ſuam, ſed illorum errores paſſim notat, &, quos poteſt, e genuinis monumentis emendat. Ut ex innumeris aliqua ſaltem excerpamus, a Dionyſio obſervat Latium antiquum & novum confundi, incolarumque ejus ſeriem ita ab ipſo tradi, ut alios autores conferenti aliqua etiam mendoſa appareant. Voſſium, Cerinum, Kircherum veterum Regum Latii ſtirpem, ætates, appulſum, civitatum nomina & alia ita computare putat, ut ab Annio Viterbienſi, viro in confingendis antiquitatibus excellenti, ſeducti eſſe videantur: indicem populorum Latinorum, quem tradiderit Alexander ab Alexandro Gen. Dier. l. V c. VII, partim mutilum, partim mendoſum evincit. A Sigonio de Veteribus Volſcæ & Æquæ gentis populis Latio annumerandis talem ſententiam tradi oſtendit, cui aſſentiri ipſe minime queat. A Caſella aliquibus locis incerta & priſcis Latinis Romaniſque etiam ignota tradi demonſtrat. Ryckium & D. Auguſtinum talia de Jano & Saturno prodere, quæ hiſtoricam veritatem confundant, & antiquis ſcriptoribus adverſentur, docet. Cincium & Varronem errare, qui Veneris nomen ſub Regibus Romanis neque Græcum neque Latinum, quin adeo Romulo & ſucceſſoribus abſconditum fuiſſe ajunt, ut in Saliorum carminibus nulla Veneris mentio, & apud antiquos Romanos nullus dies ei feſtus, nullum ſacrificium fuerit, cum ipſe Macrobius Saturn. l. I c. 12 e vetuſtiſſimis autoribus diverſum referat. Panvinium reprehenſionem mereri, qui in libro de Colon. Romanorum, e Plinio male intellecto, Antium antiquis Aphrodiſium dictum fuiſſe ſtatuat, cum ipſe tamen Plinius, declarante Harduino, Pomponius Mela aliique accurate ea loca diſtinguant. Cenſoriam quoque virgulam mereri Ligorium, qui in manuſcriptis Otthobonianis, Venerem Aphroditem aliam a Venere matre Æneæ faciat, contra Ciceronis, Lactantii de falſa religione, aliorumque autoritatem. Ipſas etiam veterum inter ſe narra-

ra-

rationes confert, &, quæ fidei propius accedant, declarat, uti v. g veriorem Dionysii, Livii & Auctoris Orig. Gent. Roman. qui Sylvium posthumum Æneæ filium produnt, quam A. Gellii, qui ipsum patre superstite, licet seniore, editum perhibet, sententiam esse judicat. Falsarios vero ac impostores antiquæque corruptores historiæ passim acerrime reprehendit, interque illos Annium Viterbiensem & Inghiramium præcipue refert, quorum alter e tumulo Fabium Pictorem, Catonem & Sempronium vocarit, alter Scornelli ruri suo veteres memorias, quas ipse tumulaverat, se effodisse simularit. Cæterum multa omnino singularia elegantissimaque de Latinorum antiquitatibus e genuinis monumentis observat Noster; quorsum forte, quæ de nuptiis Latinorum inter cognatos, de nuptiis Majo mense interdictis, & multis aliis huc pertinentibus ritibus ac ceremoniis habet, ut & tota illa fastorum ac festorum Latinorum pulcherrima illustratio referenda; quæ omnia B. L. non sine jucunditate perlustraturum esse pollicemur.

LUCÆ ANTONII PORTII DE MOTU CORPORUM nonnulla, & de nonnullis Fontibus Naturalibus.

Neapoli, impensis Bernardini Gessari, 1704. 12.
Constant plag. 8. & 5 Tabb. æn.

OPusculum hoc duobus absolvitur Tractatibus. Primus de motus corporum determinatione multa tradit, inprimis qua vi opus sit, ne gravia per plana inclinata decidant, exponit. In pertractatione utplurimum sphæram supponit, eamque motum versus punctum aliquod habentem, quod *metam* appellat, per omnes sphæræ partes uniformiter distributum, aliquando tamen distributum inæqualiter & difformiter. Motum sphæræ & partium ejus ad metam datam, seu centrum Telluris via brevissima fieri ait, modo concedatur; secus per lineam, breviorem omnibus, quæ forte conceduntur. Quod si neutra admittatur, quieturam sphæram. Unam itaque saltem sphæræ partem per viam brevissimam ad metam seu signum moveri; cæteras vero per

per rectas lineæ a centro gravitatis ad signum ductæ parallelas: &, si sphæræ uniformis pars aliqua metam jam occupet, reliquas nondum quieturas, nisi centrum gravitatis in meta hæserit. Quæ de sphæra uniformi dicta sunt, etiam sphæræ uniformiter difformi, h. e. cujus partes sunt heterogeneæ, sed circa centrum motus uniformiter dispositæ, convenire ostendit: qua occasione simul explicat, quomodo emissæ secundum lineam obliquam cœlum versus a Turcis, anno 1683 Viennam obsidentibus, sagittæ relabi atque cuspidibus ferreis obsessorum capita ferire potuerint. Hinc duplex considerat planum, quorum alterum per centrum Telluris transit, alterum per id non transit, & pro locorum varietate planum inclinatum vel Horizontale vocatur. Prius tanquam stateræ hypomochlion concipit, quod adeo nihil in corpora ipsum tangentia, sed saltem secantia agit: posterius tanquam ex infinitis punctis conflatum considerat, pro locorum, quibus applicantur, diversitate, majus aut minus ponderis sustinentibus. In puncto, e quo perpendiculum productum per centrum gravitatis & Telluris transit, si suspendatur corpus, quiescere illud; in cæteris moveri. In vecte non eodem modo sustinere potentiam applicatam extremitati ipsius ac aliis partibus: in priori enim casu sustinere partes indeterminatas, in posteriori, ubi alterum perpendiculorum per puncta, in quibus fit sustentatio, transeuntium, vel utrumque pondera secet, certas assignabiles sustentari partes. Corpus ex aliquo puncto dato in ejus superficie suspensum quieturum, si perpendiculum a puncto suspensionis ductum per centrum gravitatis transeat: revolutum iri in omni casu reliquo. Cubum homogeneum in aliquibus amplis regionibus circuli peripheria comprehensis semper quiescere, & ultra prædictas regiones semper moveri. Falli Cartesium, dum asserit, potentiam super plano inclinato pondus sustentantem esse in ratione perpendiculi ad longitudinem plani; falsum enim hoc esse in omnibus corporibus, quorum centrum puncto firmo innitatur. Contradicit universo Mechanicorum choro, & quicquid hactenus de motu gravium super plano inclinato proposuere, subvertit. Cum enim unanimiter hactenus docuerint, momentum absolutum ad relativum corporis in plano incli-

nato esse ut longitudinem plani ad perpendiculum; ipse contra evincere nititur, gravitatem relativam ad absolutam esse in eadem ratione, in qua est portio sphæræ non sustentata ad totam sphæram, seu minorem habere rationem ea, quam longitudo dati plani ad perpendiculum habet. Ostendit præterea, variatione punctorum, quibus applicari possunt virtutes ad prohibendum corporum partialiter sustentatorum casum, variari virtutes, esseque inæquales: qua in re denuo a Mechanicorum communibus placitis recedit supponentium, eandem esse vim potentiæ in pondus suspendendum, cuicunque lineæ directionis puncto applicetur. Modum denique exponit gravitatem relativam accurate definiendi.

Alter Tractatus fontes aliquos naturales explanat, ac inprimis de fontibus intermittentibus certam affert solutionem, ipso eventu jamdudum comprobatam, ut adeo de illorum per artem parandorum possibilitate dubitandum non sit.

VITALIS JORDANI AD HYACINTHUM Christophorum Epistola.

Romæ, 1705 in fol. constat plag. 1.

IMpugnaverat *Portius* in opusculo *de motu corporum* receptam apud Scriptores Staticos propositionem, quod scilicet gravitas absoluta corporis, quod a plano declivi sustinetur, sit ad gravitatem relativam, quam in aliquo situ ipsius plani declivis exercet, ut longitudo ipsius plani declivis ad perpendiculum. Sed ipsum hallucinatum fuisse, epistolæ hujus Autor demonstrare conatur. Evincit nimirum, pro varia inclinatione plani, gravitatem absolutam corporis esse ad gravitatem relativam, semel ut longitudinem ad perpendiculum plani, quemadmodum fert *Cartesii* & communis Staticorum opinio, cum scilicet inclinatio plani est 45 graduum; interdum in ratione minore, quemadmodum vult *Portius*; plerumque tamen in majore.

HISTOI-

VII.

ul.

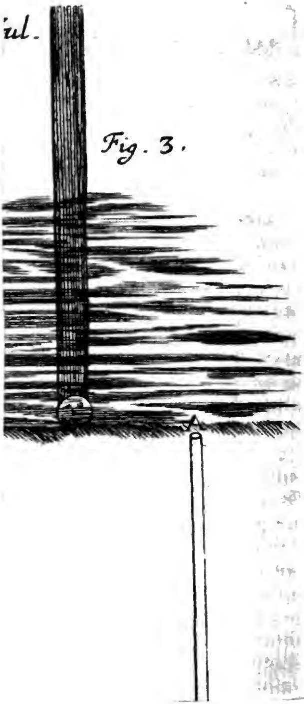

Fig. 3.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE DES *Sciences Année MDCC II &c.*

i. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIArum *Anni 1702, cum Commentariis Mathematicis & Physicis ejusdem anni.*

Parisiis apud Joh. Boudot, 1704. in 4.

Constat 2 Alph. $13\frac{1}{2}$ plag. cum aliquot figuris ligno incisis & 12 Tabb. æneis.

INter alias aeris proprietates, a Philosophis recentioribus detectas, nota etiam existit ejus per calorem alterabilitas, quo nempe vel volumen, vel, si id fieri nequeat, elater augetur. Ulterius vero progressus *Cl. Amontons* docuit, quod, quo majori pondere aer premitur, eo magis per eundem caloris gradum elater ejus intendatur. Huic theoriæ praxin conficiendi novum thermometri genus superstruxit, cujus inter alia insignis est usus in gradibus caloris omnium climatum, eodem tempore, & eodem in loco, diverso tempore proportionandis, supposita nempe experientia, quod aqua ebulliens majorem caloris gradum non acquirat, per quodcunque temporis spatium, & quantocunque caloris gradu urgeatur. Sit *ABCE* tubus vitreus, cujus alteri extremitati *E* cohæreat globus *D*, altera *A* sit aperta. Interior tubi diameter sit dimidiæ circiter lineæ, diameter globi 3 digitorum, longitudo *AB 46, AC 48 digg.* Tubus integer ab *A* usque ad *E* Mercurio plenus, ita ut globo *D* aquæ ebullienti immerso, aer intus contentus, Mercurii sustineat vi elaterii sui 73 digitos, connumeratis 28 Mercurii digitis ponderi atmosphæræ æquiponderantibus eo tempore, quo thermometrum construendum. Ab apertura igitur *A* computari debent gradus caloris reliqui calore aquæ ebullientis minoris. In usu hujus thermometri semper habenda est ratio ponderis atmosphæræ, num 28 Mercurii digitis majus sit, an minus. Utut autem diameter tubi ad diametrum globi insensibilem fere habeat rationem; monet tamen *CL. Fontenellius*, magnitudinem globi esse indifferentem, cum per eundem caloris gradum in aeris quocunque volumine ad eundem gradum TAB. VII. Fig. 1.

intendantur elaterii vires, modo eadem semper sit aeris condensatio; ast ubi observationes duobus thermometris institutas inter se conferre volueris, tubos pariter ac globos in utroque æquales esse debere. Ope hujus thermometri detectum, calorem a radiis Solaribus in meridie Solstitii æstivi productum non differre a frigore, quo aqua in glaciem abit, nisi ut 60 a $51\frac{1}{2}$ seu ut 8 a 7 circiter. Unde apparet, corpus nostrum frigoris minus, quam caloris patiens esse, nec sensus in caloris ac frigoris gradibus determinandis æquos haberi posse judices.

Dn. de la Hire effectus pulveris pyrii a machinularum aerearum istius granulis partim commixtarum, partim interspersarum elatere petit, ut adeo pulvis pyrius inflammatus aerem nonnisi animet. Tonitru pro specie pulveris pyrii habet, h. e. mixtura ex sulphure & nitro, aut aliis materiis istis admodum similibus, ita ut aer per earum inflammationem ad elaterem exerendum concitatus, præcipua tonitru phænomena producat. Solum nempe producere fulgur, si nihil ejus dilatationi resistat; producere fragorem, si motui ejus se opponant nubes, eumque tanto vehementiorem, quo plures particulas glaciales motui aeris inflammati minus obsequentes contineat.

Hombergius lente caustica, cujus diameter 3 pedum, experimentis institutis se detexisse asserit, aurum & argentum ab igne Solari volatilia reddi, quemadmodum reddi possint metalla reliqua ab igne culinari, converti in vitrum massa auri liquati levius, aurum ad ignem Solarem liquatum difficilius posthac liquari ad culinarem aliaque. Inprimis notatu dignum, quod, cum aurum per exiguum temporis spatium in foco lentis detineretur, crepitare incipiebat, guttulas de substantia sua ad 6, 7 & 8 digitorum distantiam ejiciebat, & superficies massæ liquatæ erectos quasi pilos vibrabat. Tota massa sine ulla sui immutatione dispergebatur. Quodsi enim super vase, in quo aurum fusum crepitans continebatur, chartæ folium expandebatur, pulvis auri eidem adhærescebat, cujus exigua granula oculis microscopio armatis instar exiguorum globulorum aureorum apparebant, quæque liquata in unam rursus massam confluebant. Si paulo ultra focum promovebatur, in vitrum: sin ulterius a foco removere-

vere-

veretur, nonnisi in fumum abibat. Horum phænomenorum rationem ex natura ignis Solaris ac ejus a culinari differentia deducit. Ignem nempe culinarem pro massa liquida ex materia luminis & oleo ligni aut carbonum habet, quæ cum aere multo sit levior, suum ab eo impetum nanciscatur. Contra ignem Solarem esse simplicem luminis materiam, per aerem diffusam, sine ulla alterius admixtione, atque a Sole impulsam. Unde cum ignis culinaris ab aere, Solaris a Sole impetum habeat; illum in vacuo extingui, hunc æque ac extra vacuum agere. Quare quia corpora fusilia post liquationem retinent poros particulis igneis proportionatos, ignis autem Solaris particulæ sunt culinaris particulis multo subtiliores; auri massam ad ignem Solarem fusam compactiorem reddi, adeoque a culinari non tam facile ad liquationem denuo disponi. Similiter dum per activitatem ignis Solaris in sua elementa resolvatur aurum, Mercurium avolare, sulphur metallicum & materiam terrestrem relinqui, quæ colliquata in vitrum auro levius necessario abeant.

Calculos ipsas inter vesicæ tunicas aliquando subsistere, augmentumque capere, *Dn. Littre,* Clarissimus Anatomicus, ex trium subjectorum dissectione cognovit. Primordia eorum ab ipsis renibus petere tanto minus veretur, quanto distinctius in ultimo juvenis cadavere viderit, a duobus calculis, tum eam ureteris partem, quæ inter tunicas vesicæ procedit, primum perforatam, hincque a quolibet eorum meatum intra vesicæ substantiam ad locum usque, ubi detinebantur, efformatum fuisse, tum duo pariter ulcera, in rene alterum, alterum vero in pertuso uretere, excitata, per hujus canalem materiam purulentam excernentia. Quemadmodum vero calculos ejusmodi, ad vesicæ collum locatos, digito indice in viri intestinum rectum, in fœminæ autem vaginam uterinam immisso, explorare jubet: ita pro ipsis removendis, si minores fuerint, tunicam vesicæ internam cathetere applicato supra indicem alterius manus suppositum frequentius atterere, atterendoque, quo exitus iisdem ad vesicæ cavum detur, rumpere suadet, in majoribus tantum lithotomiam præterea ordinariam ita admittens, ut tenaculo simul tumor vesicæ apprehensus ac blande hinc inde agitatus

laceretur. Neque dubium, quin laudatus Anatomicus, ubi similes posthac ipsi in praxi obvenerint casus, remedia proposita feliciter sit adhibiturus, cum singularis ejus dexteritas vel ex modo abunde patescat, quo ille gravidam ab ossibus fœtus, intra abdomen concepti, per intestinum rectum felicissime liberasse fusius traditur.

Chymiæ elementa *Dn. Homberg* prius descripturus, quam integrum ejus cursum divulget, hic loci pauca de principiis Chymicis in genere, plura de sale in specie disserit. Principiorum Chymicorum nomine non nisi materias simplicissimas intelligens, in quas corpora mixta per analyses Chymicas possint redigi, mineralia ex sale, sulphure, mercurio, aqua & terra, vegetabilia vero & animalia ex sale, sulphure, terra & aqua coagmentari affirmat. Sal autem principium vocat talem materiam, quæ aqua quidem dissolvi, haud tamen igne mutari queat, quale sal vel acidum, vel urinosum, utrumque volatile, vel denique alcalisatum sive fixum sit, singula nihilominus, prout existunt, aliis particulis obvoluta. Salium quippe acidorum figuram acutam, dum per destillationem proliciuntur, sulphure quodam simul investiri, a quo, quatenus vel animale seu vegetabile, vel bituminosum, vel metallicum existat, resultaret omnino, cur tres acidorum habeantur classes, harumque prima, plantarum, fructuum, lignorum &c. acida destillata & spiritum nitri, altera spiritum vitrioli, sulphuris & aluminis, ac tertia spiritum salis marini & gemmæ complectatur. In spongiosa vero salium urinosarum figura portionem acidi & olei fœtidi animalium vel vegetabilium pariter comprehendi, ac in simili salium lixiviosorum figura unice reliquiæ acidi contineantur, quod ignis calcinandum inter e terra expellere haud valuit. Missis in præsenti effectibus, quos salia acida vel in salia lixiviosa & urinosa, vel in terras & metalla dicuntur exserere, missisque itidem modis, quibus sal acidum a salibus lixivialibus separari asseritur, rationem solummodo proferamus, qua salia fixa vegetabilium alumine, & mineralium imprimis borrace, tanquam salibus urinosis, volatilisari ostenduntur. Sicuti namque ex olei vitrioli ac borracis connubio sal aliquod volatile vitrioli salsum obtineatur, ita simile etiam sal volatile vitrio-

trioli narcoticum acquiri, si capitis mortui vitrioli libris tribus, in aquæ fervidæ mensuris sex solutis ac filtratis, borracis unciæ duæ in aquæ calidæ mensura una solutæ primum affundantur, hinc mixtura altero demum die, quo præcipitatio materiæ gryseo-viridescentis exacte finita fuerit, per chartam bibulam trajecta, tam e vase ferreo ad cuticulæ consistentiam evaporetur, quam porro e cucurbita vitrea, octo ad minimum pollices alta, ex arena ad siccitatem destilletur, omni aqua destillata rejecta, nec nisi ultimis ejus unciis quatuor asservatis. Humiditate siquidem deficiente, sal volatile ascendet, nivisque ad instar alembico adhærescet, quod a vasis frigefactis caute colligendum, sali autem residuo aqua postrema acidula toties reaffundenda, quoties per novas sublimationes aliquid similis salis elevari possit, cujus vis narcotica, si septem vel octo grana in aquæ calidæ cochleari propinentur, in febribus malignis promte compescendis, atque raptu humorum ad caput impediendo multum prædicatur.

Botanices pomœria egregie proferentur, postquam *Dn. Tournefort* ab itinere reversus, quod per varias Asiæ fecit partes, 1356 plantarum species secum attulisse, atque propter earum nonnullas, viginti quinque nova genera invenisse commemoratur.

Dn. de la Hire multum impendit operæ in examinanda Curva, quam radii luminis describunt. Enimvero cum de hoc argumento jam mense præcedente quædam monita sint a *CL. Hermanno*, manum de tabula retrahimus.

Dn. Maraldus, cum Romæ commoraretur, sub initium Martii anni 1702 ingentem luminis tractum observavit, cujus longitudo 30 erat graduum circuli magni, latitudo unius. Apparebat in Ceto atque Eridano. Color nubem a Sole illustratam æmulabatur; longitudo versus Solem exporrigebatur. Situs respectu fixarum intra breve, quo conspiciebatur, tempus non mutabatur. Simile hoc phænomenon quoad omnes circumstantias ei, quod in eodem cœli loco anno 1668 circa initium Martii observaverat *Cassinus*, immo jamdudum anno ante Christum natum 373 *Aristoteles*. Pro cauda alicujus Cometæ habetur, & a *Cassino*, qui reditum Cometarum eorundem, uti notum, defendit, singulis annis 34 redire creditur. Prolixe etiam describuntur observatio-

vationes Cometæ anno 1702 mense Aprili Parisiis a *Dn. de La Hire*, Romæ ab Illustr. *Blanchinio* & Berolini a *Dn. Kirchio* habitæ. TAB. VII. Fig. 2. Comparat eum *de la Hire* cum Cometa anni 1698. Utriusque via ex fig. 2 patet: ubi *a*, *b*, *c*, *d*, &c. denotant loca Cometæ anni 1702 ad h. 10 30′ d. 24, 27, 28, 29, 30 April. & 3 atque 4 Maji L, M, N, O, P, loca Cometæ anni 1698 mense Septembri Parisiis observata, nempe d. 13 h. 8 10′, d. 15 h. 8 10′, d. 16 h. 8. 45′, d. 24 h. 8. 0′, d. 28 h. 7, 30′. Ex observationibus macularum eodem anno in Sole visarum *Dn. de La Hire* motum vertiginis Solis dierum 27, horarum 12, minutorum 20 vel 30 & aliquot amplius confirmavit: inter quas notatu digna est, quam *Cassinus* filius d. 6 Maj. usque ad 10 observavit, non magnitudine, quod alias obtinet, sed obscuritate imminuta disparentem, ita ut per omne tempus apparitionis eandem constanter molem retinens continuo illustrior reddita fuerit, donec tandem ne quidem per tubum 45 pedum a Sole distingui posset. *Dn. de Plantade* Monte Pessulano d. 14 Jan. ejusdem anni Eclipsin Lunæ a penumbra Telluris patientis vidit, & d. 11 Fig. 3. Maji *Dn. de la Hire* in observatorio Parisino paulo ante ortum Solis tractum luminis ad Horizontem ortivum perpendicularem conspexit, cujus altitudo erat 9 circiter vel 10 graduum, latitudo æqualis diametro Solis. Phænomenon adhuc durabat, Sole oriente, simile ex parte illi, quod *Hevelio* sub occasum Solis visum repræsentavimus in Actis nostris A. 1682 p. 262. Immo idem illud post occasum Solis tum anno 1672, tum 1692 vidit *Cassinus*. Cœlum circa Horizontem erat nubilum; sed raræ nubeculæ non impediebant, quo minus clara Solis facies conspiceretur.

De la Hire filius, cum deprehenderet, circa finem Aprilis anni 1702 locum ♀ in suis Ephemeridibus juxta Parentis Tabulas computatum a loco in Ephemeridibus Mezzavachi ipsi assignato gradu integro differre, nec errorem in calculo commissum animadverteret; Tabularum laudatarum fidem explorare sategit, captis altitudinibus Veneris ad Meridianum appellentis d. 4 & 6 Maji: quibus diebus discrepantia inter Ephemerides *de la Hire* &

& *Mezzavachi* erat adhuc dimidii gradus. Ex iis deducebatur d. 4 Maj. h. 10 8' 8'' 30''' tempore apparente Longitudo 15° 0' 43'' ♈, Latitudo Septentrionalis 2° 8' 16'': Longitudo ex Tabulis computata erat 15° 0' 47'', Latitudo 2° 8' 7''. D. 6 Maj. h. 10 1' 31'', tempore itidem apparente, Longitudo observata erat 15° 3' 32'' ♈, Latitudo 2° 42' 15''; Longitudo computata 15° 4' 28'' ♈, Latitudo 2° 42' 12''. Non dubitandum est, quin eadem in reliquis Planetis habenda sit fides istis Tabulis. Postquam enim *de la Hire* Tubos quadrantibus applicare docuit, ut per eos Fixæ ac Planetæ interdiu cum Sole in Meridiano conspici possint; non solum Solis situm ad Fixas immediate determinare, sed Planetarum non minus, quam Fixarum Ascensiones rectas & declinationes accuratius, quam antea factum, invenire, ac motum Planetarum cum motu Solis conferre licuit. Gratam tamen Astronomiæ cultoribus operam præstaret *de la Hire*, si in reliquis Planetis Tabularum parentis fidem similibus observationibus comprobaret. Cæterum notandum est, quas in Ephemeridibus suis *de la Hire* posuit longitudines, & latitudines a supra allatis differre, quia computo juxta Tabulas ad aliquos dies quodam intervallo distantes inito, longitudines ac latitudines ad intermedios partem proportionalem quærendo determinant, qui Ephemerides conscribunt, laboris compendium facturi.

De resistentia solidorum multa præclare meditatus *Varignonius*: sed prolixiora sunt, quam quæ hic proponi possint. Denique notamus, quod jussu R. Abbatis *Bignonii* in describendis omnibus instrumentis Musicis, quorum hactenus in Gallia fuit usus, numerus vero ultra 60 excurrit, *Dn. Carré* occupetur.

TRIGONOMETRIA PLANA ET SPHÆRICA, *cum selectis ex Geometria & Astronomia Problematis &c. Auctore R. P. JACOBO GOODEN, Soc. Jes. in Collegio Anglorum Leodii Mathes. Prof.*

Leodii, apud J. F. Broncart, 1704, in 4.
Conſtat 11 plag.

INter utilitates Matheſeos non poſtrema eſt, quod ſui cultores judicii acumine beet: quod ut fiat, non praxes ſolum Mathematicæ addiſcendæ, ſed demonſtrationes inprimis cum cura concipiendæ. Utque abſtracta tyrones facilius ac diligentius meditentur, ad minus abſtracta applicatio fieri debet. Cum itaque hactenus non proſtaret libellus tyronum uſui inſerviturus, in quo utriusque Trigonometriæ leges demonſtratæ eſſent, & ad problemata utilia ſolvenda applicatæ; ſe non inutilem operam præſtiturum eſſe credidit Noſter, ſi Trigonometriæ tam planæ, quam ſphæricæ, præcepta ex primis fundamentis explicaret, & demonſtratorum uſum multum monſtraret. Parte igitur prima de Trigonometria plana agens, *cap. 1* neceſſaria ejus fundamenta ponit, Sinuum inprimis naturam explicando, & uſum Tabularum Sinuum atque Tangentium monſtrando, Data denique Trigonometrica declarando. *Cap. 2* Analyſin Trianguli rectanguli, & *Cap. 3* obliquanguli tradit. Addit *cap. 4* Analyſin Triangulorum per ſcalam Geometricam atque Quadrantem, & *cap. 5* ad longitudinum ac altitudinum dimenſionem applicat, additis inſimul modis, ſine Trigonometria eam expediendi, & caſibus accuratiſſime diſtinctis. Docet quoque *cap. 6* per Trigonometriam planam inveſtigare diametrum & circumferentiam Telluris, diſtantiam Solis & Lunæ a Terra eorumque diametros. Parte ſecunda Trigonometriam ſphæricam expoſiturus, cap. 1 itidem futuris demonſtrationibus neceſſaria fundamenta ponit, proprietates inprimis circulorum in ſuperficie ſphærarum ſe mutuo interſecantium & triangulorum ſphæricorum demonſtrando. Progreditur hinc cap. 2 ad analyſin Trianguli ſphærici rectanguli, & cap. 3 ad analyſin obliquanguli, & facilem problematis difficillimi, ex datis tribus lateribus inveniendi angulos, ſolutionem proponit theoremati ſuperſtructam, quod *rectangulum ſub ſinubus crurum ſit ad quadratum radii ut rectangulum ſub ſinubus differentiarum crurum a ſemiſumma omnium laterum ad quadratum ſinus dimidii anguli verticalis.* Tractat *cap. 4* materiam apprime neceſſariam, ſed vulgo negligi ſo-

solitam de specie laterum & angulorum. Nempe quia arcus & anguli eosdem habent sinus cum suis complementis ad duos rectos, unde sciatur, qualis invento sinui angulus vel arcus respondeat, edocet per aliquot propositiones demonstrativas. Subjungit *cap. 5* problemata sphærica præcipua ex Astronomia & Geographia, de inveniendis Solis declinatione, loco, ascensione recta, obliqua, appulsu ad verticalem primarium, amplitudine ortiva vel occidua Azimutho, hora diei, arcubus Horizontis inter Meridianum & alios circulos horarios interceptis, hora ortus vel occasus Solaris, duratione crepusculi, fixarum declinatione, ascensione recta, longitudine, latitudine, arcu diurno vel nocturno, hora noctis, altitudine Poli. Adduntur Canones Sinuum & Tangentium pro decimo quoque minuto constructi, cum eorum Logarithmis. Tandem in tribus ultimis plagulis præcipua Geometriæ planæ elementa ex Euclide selecta demonstrantur, & incipientium usui accommodantur. Libellus adeo mole exiguus, utilitate amplissimus; levi pretio parandus, in maximo habendus. Multum utilitati tyronum consuleret doctissimus Autor, si Astronomiam pari dexteritate explicatam daret universam.

DISSERTATIO HISTORICA DE DUCENTIS celeberrimis Augustinianis Scriptoribus ex illis, qui obierunt post magnam Unionem Ordinis Eremitici, usque ad finem Tridentini Concilii, amplioris Bibliotheca Augustinensis edendæ prævia. Auctore Fr. DOMINICO ANTONIO GANDOLFO, Genuensi.

Romæ, typis Jo. Franc. Buagni, 1704. 4.
Constat 2 Alph. 6 plag.

CUm nova quotidie incrementa capiat Historia Litteraria, nullus est in Romana Ecclesia Ordo, cujus viros eruditos nonnulli certatim non illustraverint. Nam ut de Augustinianis tantum nunc dicamus, notum est Thomæ de Herrera *Alphabetum Augustinianum* Madriti A. 1644 f. editum, sed sterile fœcundi alioquin scriptoris opus, tum Philippi Elssii *Encomiasticum Augustinianum*,

Bruxellis 1654, f. vulgatum, quod tamen erroribus haud vacat. Quo vero in pretio sint Thomæ Gratiani *Anastasis Augustiniana*, sive de Scriptoribus Ordinis Eremitici S. Augustini Antv. 1613, 8, & Cornelii Curtii *Elogia Virorum Illustrium ex Ordine Eremitico D. Augustini*, cum iconibus ad vivum expressis ibidem 1636, 4, haud æque liquet. His accessit nuper Gandolfus, Genuensis, qui, cum ampliorem Bibliothecam Augustinensem edere olim constituerit, præmisit *Dissertationem* hanc *Historicam de ducentis celeberrimis Augustinianis Scriptoribus*. Equidem & antea Auctor de Ordine suo bene meritus videtur, quandoquidem eum *de Purpuratis Augustinianis*, hoc est, iis, qui ex hoc Ordine Cardinalitiam dignitatem sunt adepti, nec non *Poeticos Flores Eremi Augustiniani* scripsisse, ex hoc ipso passim opere patet. Etsi vero hæc, quam præ manibus habemus, Dissertatio non ea styli elegantia conscripta sit, quam ejus generis libelli requirunt, multa tamen memorabilia hic occurrunt, e quibus aliqua pro instituto

p. 21. nostro delibare non gravabimur. Celebris fuit seculo imprimis XIII (natus quippe 1247 & mortuus 1316) Ægidius Columnius, qui Aristotelicam Philosophiam multis voluminibus, rudi tamen sermone, explicavit. Is cum adolescentiæ Philippi Pulcri, Galliarum Regis, præfectus esset, ejus in gratiam *de Regimine Principum* libros tres, Romæ primum 1482 f. typis excusos scripsit, omnis Moralis Philosophiæ compendium. Tanta vero ejus auctoritas fuit, ut, quod nemini alias concessum Noster putat, in Capitulo Generali Florentiæ 1287 fuerit mandatum, ut omnes ejus Ordinis positiones Ægidii seu scriptas, seu scribendas reciperent ac defen-

30. derent. Vixit eodem tempore Beatus Albertus, qui primus, teste Gandolfo, habetur, qui externæ eloquentiæ, quæ in varia gestuum compositione consistit, artificium in suggestum introduxe-

51. 52. rit, eoque in sui admirationem rapuerit auditores. Ubi de Ambrosio Calepino agit Auctor, mire ejus Dictionarium, Venetiis primum A. 1505 f. editum, & centies deinde, omisso etiam Calepini nomine, recusum, commendat, eo imprimis nomine, quod auctoritati Patrum, Ambrosii, Hieronymi & Augustini, plus quam Vallæ, Prisciani & similium detulerit. Fuit præterea suavibus moribus, & ne senex quidem, cum cæcitate jam laboraret, literarum stu-

ſtudia depoſuit. Miraculo ſimilia ſunt, quæ de Aurelio Brandolino, vulgo Lippo a cæcitate dicto, narrantur. Nam cum a pri- p. 85.
mis ferme vitæ cunabulis oculorum luminibus captus eſſet, fuit tamen & Theologus atque Concionator egregius, & Philoſophus, & Orator, & Hiſtoricus, & Poeta extemporaneus, & Muſicus excellentiſſimus. Memoriæ vero & promptitudinis ejus hoc præ- 87.
cipuum argumentum eſt, quod omnem Plinianam Naturalem Hiſtoriam, per ſingula capita, quamplurimis & præclariſſimis verſibus ex tempore enarraverit, re nulla memorabili prætermiſſa.
Cum Felicem de Prato Pſalterium Davidis ex Hebraico ſermone 121.
in Latinum tranſtuliſſe narrat Auctor, plures alios Auguſtinianos linguæ Hebraicæ gnaros adducit, & contra Celeberrimum Virum Guilielmum Cave, non eam aſſerit monachorum in Reuchlinum odii cauſam fuiſſe, quod in Hebraicis eſſet verſatus, verum quod vir ſatyrici ingenii lingua illa abuteretur. Guilielmum 150.
Duranti perperam Durandum a plerisque vocari putat, eumque 152.
Auguſtinianum fuiſſe, contra Labbeum, quem ut Ordini inimicum ſæpiſſime redarguit, pluribus oſtendit, affertque nobile Duranti de Sacra Cœna dicterium: *Verbum audimus, motum ſentimus, modum neſcimus, præſentiam credimus.* De Henrico de 164.
Langeſtain, dicto de Haſſia, refert, quod primus Mathematicas artes Lutetia Viennam tranſtulerit, inde mox per univerſam Germaniam feliciter propagatas. Porro de politiſſimo Hermolao 173.
Barbaro agens, vulgares quosdam ſcriptorum errores emendat. Hinc Zachariam patrem, & Franciſcum avum, quos aliqui confundunt, eum habuiſſe oſtendit; tum non dolore obiiſſe, quod Respublica Veneta eum dignitatem Patriarchalem contra leges patrias obtinuiſſe indignata eſſet, verum peſte Romæ 1494 extinctum fuiſſe probat, nec honore funeris caruiſſe, in celebri quippe Auguſtinianorum Baſilica S. Mariæ de Populo Romæ ſepultum. Hieronymum Neapolitanum Nicolai V Pontificis, in ſpecu- 173.
lativis quidem ſcientiis, nequaquam tamen in Græcis, ut Ughellus ſcripſit, præceptorem fuiſſe docet, quandoquidem is ſenex Græcas litteras didicerit, in quibus tamen ita mox profecerit, ut de Græco in Latinum & contra multa traduxerit, & Græce etiam nonnulla compoſuerit, teſte Cariolano. De Johanne Hoffmeiſtero, 216.

quem ob libros nonnullos beato nostro Luthero oppositos, Anti-Lutherum vocatum vulgo asserit, notatu non indigna plura habet.
p. 233. Joannem Staupitium observat A. 1501 ad Summum Pontificem Oratorem fuisse missum, ut privilegia pro Academia Vitembergensi arcesseret, eoque primum Academiæ fundatorem vocari.
252. Laudatur Ludovici seu Aloysii de Marsiliis insignis liberalitas, qui magnam librorum copiam, multis ex locis conquisitam, Bibliothecæ sui Ordinis Florentinæ, quam & antea præstantissimis codicibus ditaverat Joannes Boccacius, legaverit. Ei anno, quod Noster credit, 1436 defuncto *Florentina Civitas, ob singularem eloquentiam & doctrinam, sepulcrum publico sumtu faciendum*, quæ sunt verba Epitaphii, ponendamque insuper in Cathedrali imaginem
275. sq. nem *instituit*. Notus ante alios est Onuphrius Panvinius, qui Veronæ 1529 natus, adhuc puer neque ætatis annum duodecimum supergressus, historiæ impensissime vacare cœpit, & multis subinde scriptis voluminibus, quorum & aliqua alieno nomine prodiere, cum ex animi dolore in febrim incidisset, Panormi ante diem obiit 1568. Ad ejus laudem imprimis spectat, quod ejus Annalibus Ecclesiasticis, quos affectos reliquerat, ita in prioribus Annalium tomis usus fuerit Baronius, ut, qui primum Onuphrii tomum, vel saltem magnam ejus partem viderint, pauca a Baronio immutata fuisse agnoscant. Adjecit Auctor noster in Appendice antiqua quædam monumenta, ad vitas imprimis Sanctorum Sanctarumque spectantia, quæ celeberrimis viris Papebrochio &
349. Janningio singulari epistola dedicavit. Postremo loco nonnullorum de Gandolfo præconia, per modum epistolæ ad Francisc. Mauritium Gandolfum, Marchionem Melassi &c. recensentur,
391. quæ inter eum & ea relata essent, quæ de ejusdem libro Italico *Dispaccio Istorico, Curioso & Erudito*, Monteregali 1695, 4 edito, Suppl. Tomo III p. 300 diximus, additur, Academiam Obscurorum, quam Gandolfi auspiciis instituendam illic nuntiavimus, ob perpetuam
395. ejus absentiam nondum initium sumpsisse, eoque rationem ejus, quod desideravimus, nondum explicari potuisse. Novum denique foetum ab Auctore exspectare jubemur in eadem Epistola, cujus titulus erit *Li Splendori Liguri svelati dalla Penna del P. D. A. Gandolfo, principalmente ne detti, e fatti Eroici, e glorio-*

rio-

riosi del Senato, Genovesi Patritii & Soggetti qualificati della Liguria, & alcuni anche della Corsica; con una descrizione delle sudette due Regioni, e delle cose notabili delle medesime. Cæterum multa se passim debere Celeberrimo Magliabechio non ingratus profitetur, quem Virum quippe, aspectu licet & cultu philosophico, eruditione tamen, doctrina & moribus conspicuum p. 252, & eruditionis pelagum p. 256 vocat.

TATIANI ALEXANDRINI HARMONIÆ EVANgelicæ antiquissima Versio Theotisca, ut & Isidori Hispalensis ad Florentinam Sororem de Nativitate Domini, Passione, Resurrectione &c. libri eadem lingua conversi Fragmentum. JOANNES PHILIPPUS PALTHENIUS e manuscriptis codicibus edidit, & animadversionibus illustravit.

Gryphiswaldiæ, apud Johannem Wolfgangum Fickweilerum, A. 1706, 4.
Constat 2 Alph. 10 plag.

CUm nostro ævo multa præstantissima ingenia scientiis excolendis plurimum incumbant; ut linguæ etiam, quibus animi sensa interpretamur, & rerum conceptus cum aliis dextre communicamus, excolantur par est. Id vero qui molitur, judice Clarissimo *Palthenio*, non peregrini sermonis vocibus ac phrasibus vernaculum locupletare ac exornare, sed vernaculi integritatem vindicare: nec nova vocabula effingere, sed probæ notæ voces, majorum oscitantia in desuetudinem adductas, in usum revocare, utque dictionis Germanicæ elegantiam capiat, de proprio verborum significatu, ex veterum scriptis eruendo, sollicitus esse debet. Eum in finem edidit Noster versionem antiquam Harmoniæ Evangelicæ *Tatiani* & fragmenti *Isidori* Theotiscam. Utut enim Celeberrimus *Hickesius* Teutonicæ linguæ antiquitatum studiosis suadeat, ut a *Willeramo* lectionis initium capiant, inde ad *Otfridum*, hinc tandem ad *Tatiani* interpretem progrediantur; *Palthenio* tamen contraria via magis arridet, quia *Tatiani* interpres planissimis vocabulis utatur, ac ita presse omnia exprimat, ut

ut ne in positu quidem verborum quicquam immutet, cum contra in *Otfrido* sint multa contorta, & sensum dubium habentia, in *Willeramo* pleraque figurate dicta. *Vulcanius* versionem *Tatiani* Theotiscam, in Auctario Notarum ad eandem, pro scripto Teutonico omnium antiquissimo habet: Noster ipsi coævum cum *Vlitio* facit *Otfridum*, & *Tatiani* interprete antiquiorem agnoscit interpretem fragmenti *Isidori*, quod pro omnium vetustissimo patriarum antiquitatum hoc in genere monumento venditat, & ad seculum circiter septimum refert, cum *Tatiani* versio foetus seculi octavi vel noni ipsi videatur. De *Tatiano* ipso & ejus Harmonia ut dicamus, opus non est, inprimis cum alibi in Actis nostris de hoc Viro satis sit dictum, præcipue A. 1701 p. 270 & 271. Codicem Theotiscum quod attinet, circa finem seculi XVI primus eum eruditis notum reddidit *Bonaventura Vulcanius*, qui tamen impeditus fuit, quo minus promissam orbi litterato daret editionem. Certam equidem post ipsum editionis spem fecerat *Junius*; proposito tamen eventus non respondit. Ipso mortuo codex, quem possidebat, manuscriptus, una cum manuscriptis aliis, in Bibliothecam Bodlejanam Oxoniensium delatus, ex qua *Palthenio*, anno 1696 Oxoniæ degenti, copiam ejus fecit Bibliothecæ instructissimæ tunc temporis Præfectus, celeberrimus *Hidius*. Notat vero, codicem illum duplici manu fuisse signatum, a Juniana diversa. Quod recentiori manu adscriptum erat, *Marquardo Frehero* tribuendum putat, quamvis in dubio relinquat, collatione cum alio codice instituta, an ex ingenio aliquid immutandum censuerit. Quamobrem ipse textum antiqua manu exaratum plerumque sequitur, nisi contrarium in animadversionibus indicet. Fragmentum *Isidori* Parisiis, ex codice manuscripto 4859 Bibliothecæ Colbertinæ, qui ad *Pithœum* pertinuit, descripsit, usum ejus concedente *Baluzio*. Versioni Theotiscæ ad latus comparet textus Latinus. Subjiciuntur in *Tatiani* & *Isidori* interpretes animadversiones, in quibus de multarum vocum Theotiscarum origine & genuina significatione disquiritur, & quomodo in voces nunc usitatas degeneraverint, hinc inde accurate ostenditur. Sub finem comparet fragmentum veteris linguæ Theotiscæ a *Lambecio* in Bibliotheca Vindobonensi produ-

ductum, felicissima, judice Nostro, conjectura a viro quodam docto, cujus nomen tacet, restitutum & emendatum. Unum adhuc annotandum esse censemus, promitti nempe Orbi litterario a *Palthenio* Glossarium Vandalicum, quod a multis avidissime expectari, nulli dubitamus.

OBSERVATIONES PRACTICÆ DE HYDROPE Pectoris, a Collegis Academiæ Leopold. Nat. Curios. Vratislaviensibus editæ.

Vratislaviæ & Lipsiæ, sumptibus Christiani Bauchii, 1706, in 4. Const. 10 plagulis.

Historia Morborum, aliquot annos Vratislaviæ grassatorum, improbo labore, nec ab omnibus probis satis laudando conatu pertexta, eadem industria, nec minori felicitate, ad alia nunc pergunt Academiæ Nat. Curios. Collegæ Vratislavienses conjunctissimi. Quo magis autem plerisque Medicis insitum fastidium ingens, & contemtus quidam superbus omnis veteris Medicinæ, cum perpetuo innovandi pruritu conjunctus, detestandus venit, quo saluberrimum illud de Societatibus seu Academiis promovendæ praxeos gratia erigendis Georgii Baglivi consilium neglectum hactenus atque contemtum fuit; eo majori censentur laude mactandi Viri hi Clarissimi, quod inter copiosissimas easque arduas occupationes, ad Artis salutaris augmentum promovendum suam non desistant conferre symbolam. Ad hydropem pectoris jam elucidandum animum applicuerunt, non modo, quoniam pauci Scriptores aliquam in evolvenda ejus natura operam collocarunt, verum etiam, quoniam præter Maximilianum II gloriosissimæ memoriæ, Divo Leopoldo, cujus mortem tanquam Protectoris sui Clementissimi acerbe luget supra laudata Academia, extitit ille funestus. Usi fuerunt in hoc tractatu aliorum doctissimorum Medicorum testimoniis, præcipue in enarrandis morbi phænomenis, ac in cura; ubi autem ad causarum investigationem perventum est, sibi, ut aliis, vires ingenii periclitari & sine contumelia prosequi, vel veterum castra relinquere, licitum esse opinati sunt. Scaturiginem igitur aquæ in thoracis cavitatem extravasatæ in vasis potissimum lymphaticis quærunt, quatenus scilicet vel lympha

copiosius congesta, nec exitum in peripheria corporis nanciscens, adjuvante calore & obstetricante partium teneritudine, per transsudationem ex lymphaticis in cavitatem pectoris stillat, vel ex iisdem disruptis promanat. Nec improbabile est, serum sanguinis sub propria forma e vasis in thoracis cavum transsudare, sive hoc per ἀναστόμωσιν, sive per διαπήδησιν, sive per διαίρεσιν & in specie διασρῶσιν contingat. Quinimo ductum thoracicum quandoque non extra culpam esse, suumque contentum pectoris concamerationi suppeditare posse, nulli dubitant. Inter causas remotas lymphæ extravasationi ansam præbentes accusatur modo ejus spissitudo extraordinaria, vel ab aqua frigida æstuante corpore affatim hausta, vel ab aere frigidiore, aquarum vitæ ingurgitatione &c. inducta; modo vasorum lymphaticorum angustia, vel a naturali conformatione ac primo ortu dependens, vel a morbis, vel ab aliquibus comprimentibus & constringentibus producta; modo vitia tum aliorum viscerum, quæ motum lymphæ turbant, tum pulmonum præcipue, durities puto, scirrhus, tumores, vomicæ, & cum pleura cohæsio. Sanguis vero suum serum ejaculatur vel si fuerit acris, & salinus, aut viscidus a dyspepsia ob cruditates admistas, ac iners menstruum, nec non ab incongruis in duodeno ac reliquo intestinorum volumine communicatis liquoribus redditus, aut in motu impeditus; vel si vasa sanguifera obstructa aut in osseam duritiem redacta sint; vel si viscera obstructiones patiantur. Denique ex ductu Pecquetiano prorumpit chylus, si ille fuerit disruptus. In cura eo cogitationes omnes dirigendæ sunt, ut 1) colluvies serosa in pulmonibus & thorace congesta quoquo modo evacuetur, 2) omni studio præcaveatur, ne nova subinde generetur, quod potissimum obtinetur, dum vitia tolluntur viscerum, & omnis cachexiæ occasio avertitur. Quanquam autem præter externa ex fonte Chirurgico pariter ac Pharmaceutico petenda, inter purgantia non frustra exhibeantur mitiora; inter diuretica præsente febre lapidibus percarum, oculis cancrorum crudis, tartaro crudo, nitro depurato, emulsionibus ex semine violarum, lapide Lyncis vel Judaico; absente vero eadem, succo betulæ cerevisiæ confermentato, succo raphani, fragis & baccis alkekengi cum debiliori spi-

ſpiritu vini infuſis, eſſentiæ gummi ammoniaci & ſero lactis caprilli ſuæ ſint deferendæ laudes; inter diaphoretica Rob Sambuci, ebuli, lapides cancrorum, ſal cardui benedicti, & ſyrupus quidam in electuarium commode redigantur, & matutinis horis propinentur; nec inter pectoralia, ſi pulmones ſero glutinoſo diſtendantur, ſcabioſa, tuſſilago, hyſſopus, veronica, marrubium album, pulmonaria. betonica, capillus Veneris, &c. penitus ſint contemnenda; multoties tamen hoc malum tam rebelle eſt, ut ægri non tantum non curentur, ſed ne quidem ſymptomata eorum mitigentur,

Das güldene und ſilberne Ehren-Gedächtniß D. MARTINI LUTHERI.

h. e.

MEMORIA D. MARTINI LUTHERI NUMMIS aureis argenteisque decorata. Ex recenſione CHRISTIANI JUNCKERI, Dresdenſis, Hiſtoriographi Ducalis Saxo-Hennebergici.

Francofurti & Lipſiæ, apud hæredes Endterianos, 1706. in 8. form. maj.

Conſtat Alphab. 1. plag. 17.

UTut auri argentique amans Lutherus, dum viveret, haudquaquam fuerit, memoriam tamen illius plurimis in nummis aureis argenteisque conſervarunt poſteri, quos juſto illuſtravit Commentario jam A. 1699 ſub titulo: *Vita D. Martini Lutheri & Succeſſuum Evangelicæ Reformationis Jubilæorumque Evangelicorum Hiſtoria, nummis atque iconibus confirmata & illuſtrata*, edito Clariſſimus Junckerus. Sed tantum abeſt, ut prima illa opera (quam quidem ſubitaneam minime fuiſſe, Benevolus Lector vel ex recenſu in his Actis tum inſtituto p. 300 ſq. colliget,) divitias omnes exhaurire licuerit, ut novæ potius huic editioni parandæ ampliſſima, quæ ex illo tempore Autori ſolertiſſimo denuo ſe obtulit, ſupellex occaſionem peroptatam ſubminiſtrarit. Sicut autem in gratiam eorum, qui ſtudiis equidem pri-

mariam diligentiam haud impendunt, historiæ tamen interim & rei nummariæ operam navant, Germanico idiomate uti celeberrimus Junckerus maluit, ut pluribus adeo ad librum hunc accessus pateret; ita multum passim auctum amplificatumque priorem illum laborem invenient, qui Latinam editionem cum Germanica hac conferre voluerint. Provocamus in istius rei fidem vel ad unicam illam sectionem, quæ *trigesima octava* est, ac eminentium quorundam Virorum, qui vel socii Luthero fuerunt in promovendis ecclesiæ literarumque commodis, vel ab eo dissentientes diversarum opinionum autores extiterunt, vultus in nummis rarioribus expressos repræsentat. Etenim in ista Justo Jonæ, Philippo Melanchtoni, Erasmo Roterodamo, Hudalrico Zwinglio, Friderico Myconio, Martino Bucero, Joanni Calvino, socii adduntur Ambrosius Blaurerus, Simon Grynæus, Joannes Brentius, Joannes Oecolampadius, Petrus Martyr, Mercurius de Gattinaria Caroli V. Imperatoris Cancellarius, Bilibaldus Pirckheimerus, (cujus lateri adhæret pictor celeberrimus, Albertus Dürerus,) & Conradus Peutingerus. Unicum hunc §. tot accessionibus auctum qui cogitaverit, haud difficulter de reliquis pronum ferre poterit judicium. Ordinem de cætero eundem, quem Latina editio servavit, & heic retentum videas, nisi quod effigies nummorum, quarum iteratis sæpe vicibus aliquot ibi in peculiaribus tabulis junctim fuerunt exhibitæ, textus nunc ipse suo quamque loco proprio insertas accepit; id quod Lectoribus nonnisi gratissimum fore autumamus, utpote qui molesto labore ad tabulas istas, a materiæ dilucidatione interdum remotiores, recurrendi sublevatos se hoc pacto sentiunt. Sed textum ipsum haud mediocriter amplificatum dedisse, nondum sufficere visum fuit. Accessit insuper Appendix, quæ antea observata novis illustrat animadversionibus, & nummos præterea non unos apparatui priori adjungit, quos Clarissimus Auctor tantum non omnes se debere profitetur thesauro nummario Amplissimi Heræi, Consiliarii Sondershusani. Nominamus ex his potissimum eos, qui supra memoratis suppares sunt, memoriamque ab interitu vindicant Hieronymi Savonarolæ, Mennonis, Caspari Hedionis, Petri Vireti, Joannis a Lasco, Jacobi Sturmii, Lucæ Cranachii. Oecolam-

lampadius quoque inter alios iterum occurrit, cujus in honorem cusum numisma altera in facie hoc distichon refert: DUM VIXI IN DOMINI FULSI FAX SPLENDIDA TEMPLO ET NOMEN CUM RE GRATIA DIVA DEDIT. Tacemus duo Carmina *Adami Siberi* rarissima, & inter ejus Poëmata studiose alias collecta editaque minus reperiunda, quorum alterum Lutheri honoribus sacrum *tertium* eum *Eliam* nominat, versumque hunc & initialem habet & finalem: *Nostri fuit Secli Lutherus HELIAS*; alterum Philippum Melanchthonem tanquam *Phœnicem Doctorum* laudat.

OCTAVIA, Römische Geschichte/

h. e.

OCTAVIA, FABULA ROMANENSIS. PARS tertia, eaque ultima.

Noribergæ apud hæredes Hofmannianos, 1706. 8.

Constat Alph. 3.

FAbulæ Romanenses, quas ab Aristide Milesio quidam *Milesias*, alii ab argumento, quod in iis pertractatur, *Amatorias* adpellant, ex Oriente ad Græcos, a Græcis ad Romanos, atque ab his ad reliquas cultioris Europæ nationes translatæ sunt. Primam illarum originem ad certa tempora referre vix quisquam potest: extant autem perantiqua scriptionis hujus monumenta, quorum vestigia premere Galli præ aliis summa ope nisi fuerunt, a quibus etiam *Romanensis* adpellatio derivatur. Habuerunt enim tria olim idiomata Galli, *Gallicum* scilicet, quod vetustissimum & vernaculum erat, *Germanicum*, quod a Francis advenis seculo IV & V didicerant, & *Romanum*, quo Provinciales atque Tolosates, utpote Italis proxime habitantes, utebantur: & ab his quidem carmina & historiæ amatoriæ *Romanenses* dictæ sunt, quod hi præ reliquis omnibus artis poeticæ peramantes atque studiosi essent, suaque lingua in publicandis hujuscemodi scriptis aliis præirent. Parentum avorumque nostrorum ætate Fabula Romanensis ab Hispanis, Italis, Germanis, Anglis Bata-

visque ad ſupremum quaſi dignitatis culmen evecta,& tanto ardore exculta eſt, ut de illa certas aliqui regulas formare, & in illis laureolam quærere, pulchrum duxerint. Certe apud Hiſpanos tantus talium librorum numerus evaſit, ut Michael Cervantæus, quem inter præſtantiſſima Hiſpaniæ ingenia numerant, ſubtilem admodum & prudentem de iis cenſuram in peculiari opere, quod *Domini Quixoti hiſtoriam* nuncupat, agere, atque hac ratione civium ſuorum animos a nimia fabularum lectione avertere ſtuduerit. Et negari quidem non poteſt, multas comparere quisquilias in hoc librorum genere: quidam enimvero ita ab auctoribus ſuis efficti elaboratique ſunt, ut in iis contra bonos mores nihil dictum ſit, ſed potius dominandi amandique artes, tragicorum inſuper caſuum narrationes, atque elegantioris cultus indicia, non absque ſumma oblectatione, ſub amabili figmento, deprehendantur.

In illis, quas Germania noſtra produxit, *Herculis* & *Arminii* Fabulæ præ cæteris claræ ſunt; omnibus vero palmam præripuerunt *Aramenes* & *Octaviæ* volumina, cum ob præceptorum caſtimoniam, ſtyli elegantiam, viciſſitudinumque mirificam varietatem, tum præcipue ob auguſtas illarum origines, quas e Sereniſſima Germaniæ Domo Principi ingenioſiſſimo debent. *Octavia* certe, cujus duæ partes priores quatuor voluminibus conſtantes ante hos viginti annos lucem adſpexere, adeo animos lectorum incomparabili venuſtate ſua faſcinavit, ut reliquos jucundiſſimi laboris tomos anxie optaverint, quorum deſideriis tandem tertia parte, quam ultimam dixit, ſatisfacere voluit Sereniſſimus Princeps. Quum vero etiam in hac ipſa nondum ad finem perducta ſit elegantiſſima de Octaviæ Romanæ miris in aula Neroniana caſibus fabula, nova nunc ab illis, qui Octaviam Germanica veſte decoratam quaſi depereunt, ad Excelſiſſimum Auctorem vota fiunt, ut labores ſuos ad finem aliquando perducere dignetur: qui, niſi ipſe ultimam operi manum admoveat, a nemine unquam expectandus eſt, cum neminem pari felicitate hujus generis aliquid adgreſſum ſciamus, multo minus futurum credamus quemquam, qui tanto cum applauſu cœpto hactenusque continuato operi auſurus ſit colophonem imponere. Servet modo æternum Numen Principem Optimum,

mum, salutis inprimis publicæ & S. R. Imperii universi causa, cujus inter Columnas præcipuas merito omnes eum venerantur.

ECLIPSIS SOLIS D. XII MAJI A. MDCCVI IN diversis Germaniæ locis observata.

PHænomenon hoc, in terris nostris rarissimum, cœlo undique sudo, non sine voluptate conspiciendum se præbuit. Initium occultationis hic *Lipsiæ* circa primum quadrantem horæ decimæ, maxima obscuratio h. X. $25' \; 20''$, finis h. XI. $35' \; 45''$ notata fuere, ipsumque adeo deliquium h. 2 $21'$ duravit, sub medium ejus vix triente digiti Solaris disci a defectu immuni: quo tempore ♀ prope Solem & ♃ Orientem versus clarissime nobis conspecti fuere. Sunt quibus & ♄ atque ☿ visi perhibentur, cum pluribus fixis primæ magnitudinis. Ambibat Lunam annulus fulgens, limbo ejus parallelus, obversa Lunæ parte densior, aversa rarior, exacta tamen peripheria terminatus, a parte Solis lucida supra illum versus zenith prominente accurate distinguendus. Splendor ejus quasi argenteus, minor tamen quam ab occultatione immunis disci Solaris particulæ. Margo Lunæ instar nubeculæ pallebat, nigredine medium disci occupante. Prope horizontem occiduum nebulæ veluti cooriebantur, cœlumque rubebat.

Eandem Eclipsin *Jenæ* accuratissime observans Clarissimus Professor *Hambergerus*, notavit initium h. IX. $11' \; 40''$; medium h. X. $21' \; 59''$; finem h. XI. $32' \; 18''$; magnitudinem $11\frac{5}{6}$ digitorum; integram durationem h. II $20' \; 38''$. Maxima cum esset obscuratio, Venerem vidit, Jovem atque Capellam, tenebris adeo invalescentibus, ut ad dignoscenda in Horologio Oscillatorio ad fenestram collocato minuta & secunda horaria, candela accensa opus esset.

Berolini initium fuisse h. IX $24'$, finem h. XI. $45'$, & defectum ad $11\frac{7}{8}$ digg. excrevisse accepimus.

Vratislaviæ in Collegio Academico Soc. Jesu a R. P.

Chri-

Christophoro Heinrich, Prof. Theolog. & Mathem. sequentia annotata sunt.

		′	″
Initium erat hor.	IX.	39.	40.
Totalis obscurationis initium	X.	49.	—
Medium.	X.	49.	30.
Lucis initium	X.	50.	—
Finis totius Eclipseos	XII.	2.	20.
Mora totalis obscurationis	—	1.	—
Duratio Eclipsis ab initio ad finem	II.	22.	40.

Punctum ultimi exitus a Sole distabat a puncto verticali Solis Orientem versus 56°. 20′.

Diameter Lunæ excedebat Diametrum Solis minimum 15′ Diametri Solaris.

Tempore totalis obscurationis stellæ complures libero oculo visæ, etiam duæ prope Solem. Lunam circulus dubiæ lucis ambibat, Halonis instar. Simul apparebat inæqualitas superficiei Lunaris; sed præcipue sub initium luminis distinguebantur, in effigie per telescopium in chartam albam projecta, montes & valles Lunares, intermicantibus Solis particulis.

Hora 10, 6′ 30″ obscuratis in Sole digit. 5, speculum Parabolicum diam. 3 ped. adhuc inflammavit lignum siccum: quod haud amplius præstitit h. 10 18′ 20″ obscuratis 7 digitis.

Hor. 10 35′ 30″ obscuratis 10 digitis adhuc tantisper adussit pannum.

Hor. 10 42′ 0″ obscuratis 11 digitis nec fomitem amplius accendit.

Lens ustoria diam. 9½ pollic. post obscuratos digg. 9 h. 10 30′ adhuc adussit pannum: obumbratis vero 10 digitis nec fomitem quidem.

Cœlum omni hoc tempore fuit admodum serenum.

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno M DCC VI.

ANTONII PAGI CRITICA IN ANNALES Baronii.

Coloniæ Allobrogum sumtibus Societatis, 1705. fol. Tomus II. Constat 9. Alph. 7. plag.

Coronidem imposuerat Clarissimus Auctor operis sui Historico - Chronologici *Tomo I*, supra a nobis pag. 110 recensito, rebus a Theodosio M. præclare gestis, nunc *Tomum II* orditur ab altera Imperii divisione, qua Arcadius Orientis, Honorius Occidentis Principatum obtinuit, & progreditur ad initium Pontificatus S. Martini, quem suscepisse statuit A. C. 649. Itaque ad A. C. 395 vindicat Zosimum, qui Baronio Rufinum male Celtam appellasse censetur, eo quod Gallus fuerit; cum tamen Galli Celtarum nomine Zosimo & Straboni designentur. Ibidem statum religionis sub Arcadio & Honorio egregie repræsentat ex Sozomeni lib. 8, c. 1; adjicit hæresin Euresii & leges Arcadii contra hæreticos a Baronio prætermissas; bellum Persicum signo crucis efficaci celebre revocat ad A. C. 420; Chrysostomum refert in exilio, dum Pityuntem transportatur, exspirasse animam; Augustinus sequenti demum anno ordinatus ipsi videtur Episcopus Hipponensis, atque ejusdem & Paulini epistolarum chronotaxin exhibet curate digestam. A. C. 396 Evangelium ostendit propagatum inter Pictos Australes per S. Ninianum, inter Dacos, Bessos & Gothos per S. Nicetam, qui alias Nicæas dicatur; culpa enim librariorum Nicetam a Nicæa esse distinctum, qui error etiam in martyrologia irrepserit, unde memoriæ S. Nicææ dies VII Januarii, S. Nicetæ dies XXII Junii

consecratus sit. A. C. 397 alligat Nicetæ in urbem Nolam accessum, & per Daciam, Italiam, Macedoniam & Dardaniam in patriam redeuntis itinerarium; mortem S. Ambrosii; ordinem Conciliorum Carthaginensium emendatum, & Rufini Aquilejensis cum Melania ex Oriente reditum. Et de Rufino quidem ex Hieronymi & Nolani epistolis narrat, quod hæreses Origenis eo applausu Romæ disseminaverit, ut, licet celebris matrona Marcella strenue illum oppugnaret & Urbe tandem expelleret, nihilominus a Papa Siricio obtineret epistolas *Ecclesiasticas* seu *Communicatorias*, publico puræ fidei apud peregrinos testimonio. Ibidem in Paulino observat flagrans pietatis studium, quo percitus ipsam Romam appellaverit Babylonem, non respectu Gentilismi, uti Baronius vult, sed ob summam turbarum ac mali illecebrarum copiam. A. C. 398 mortuos demonstrat Siricium atque Ambrosium, & priori successisse Anastasium. Præter alia de Augustini in Donatistas, Chrysostomi in Montanistas, Porphyrii Gazæ Episcopi in Gentilismum zelo agit; tantam fatetur Cleri Romani fuisse invidiam non in S. Paulinum solum, sed & in S. Hieronymum, ut non immerito ab Hieronymo Senatus Pharisæorum vocaretur; quamvis etiam Hieronymus nimis acriter calamum ipsi strinxisse videtur, non quidem in Clerum, sed in Imperatorem, ita extollens virginitatem, ut matrimonium quodammodo damnare crederetur. A. C. 399 eminuisse probat prudentiam Imperatorum in exstirpando sensim Gentilismo, in Hispania præcipue & Gallia. Circa A. C. 400 corrigit errorem Baronii in chronotaxi martyrii Sisinnii commissum; Chrysostomum Origenistas Monachos ex suis monasteriis ejectos benigne excipientem excusat; natales Antiphon arum ab antizelia Arianorum, & ortum Maronitarum a Marone Abbate derivat. A. C. 401 damnatos ostendit Origenis errores, tam in Oriente quam in Occidente, publicis in synodis, Alexandrina & aliis, cumque innitatur Theophili epistolis Paschalibus, redegit eas in ordinem tempori conformem, castigatis Baronii parachronismis. Ibidem occasione concilii Carthaginensis tunc temporis celebrati, refert contentiones inter Episcopos de primatu agitatas, & singularem Eudoxiæ erga Chrysostomum & Porphyrium clementiam, quorum priorem mactaverit honore

su-

ſuſcipiendi ex baptiſmo vel Principem Theodoſium, aut quod certius ipſi videtur, Flacillam & Pulcheriam; ad poſterioris autem petitum exſtruxerit Gazæ ædem plane auguſtam, templis idolorum dirutis. A. C. 402 continuatas oſtendit controverſias Origenianas, cumque de iisdem Chryſoſtomum inter & Epiphanium concertationes quædam ortæ ſint, vitam & mortem Epiphanii hac anſa ex Sozomeno colluſtrat; diſſerit etiam de obitu Anaſtaſii contra Baronium, & Concilio primo Milevitano. A. C. 403 Chryſoſtomum ſtatuit in exilium ab Eudoxia miſſum, quam ἐπανορθώσει in malos mulierum mores exacerbaverat; Paulinum e contrario Eccleſiæ Nolanæ eſſe præfectum, contra Chiffletium & Benedictinos propugnat. A. C. 404 ab Honorio non ſolum non reſtitutos eſſe ludos ſeculares, ſed ipſos etiam gladiatorios Romæ ſublatos contra Baronium aſſerit, occaſione occiſi ab ipſis ſpectatoribus Telemachi, qui gladiatorum rabiem compeſcere tentaverat. Porro exponit alterum Chryſoſtomi, ab Imperatore revocati exilium, & natas inde Conſtantinopoli turbas. Scilicet invectus erat in turbantes ſacra publica choreas & plauſus, quibus Gentilium more plebs venerabatur ſtatuam argenteam, quam Eudoxia ſibi ad latus Eccleſiæ juſſerat poni; ſed tantæ zelum hunc ſecutæ ſunt calamitates, ut pro ſuggeſtu exclamaret Chryſoſtomus: *rurſus Herodias furit.* Non autem adeo diu furorem exercuiſſe, addit Noſter, cum eo ipſo anno obierit. Ibidem agit de Auguſtini diſputatione cum Felice Manichæo, Innocentii decretis ad S. Victricium, Victricii converſione & meritis, morte S. Paulæ, & privilegiis Judæorum ab Arcadio & Honorio conceſſis. A. C. 405 Pelagium epiſtolam *de Gratia & Auxilio* ſcripſiſſe ſtatuit, monetque B. L. ne hunc confundat cum Pelagio Monacho, cujus Chryſoſtomus ac Iſidorus Peluſiota meminerint, ſicuti Baronius, Uſſerius ac Voſſius fecerunt; addit præterea, quomodo Rufinus Pelagium & Pelagius Cœleſtium induxerit in errores, & quod Pelagius Commentariorum in epiſtolas Pauli, qui Hieronymo vulgo ſubjungi ſolent, auctor ſit, confirmat. Tandem ſubjicit tempus concilii primi Toletani, in quo de Dictinio & patre ejus Symphoſio, hæreſi Priſcilliana infectis, actum eſt. A. C. 406 ſcripſiſſe ſentit Hieronymum adverſus Vigilantium, cujus

hæresin & patriam præcipue, cum aliis Gallus, aliis Hispanus dicatur, pluribus persequitur. A.C. 407 obiisse Chrysostomum Comanis in Ponto Euxino exulem narrat, sed non excommunicatis, uti quidam ex suppositis Innocentii epistolis collegerunt, ejus persecutoribus: vexatas eodem tempore Italiam a Vandalis, Britanniam militum tumultu, & Gallias ab Alanis, Suevis & Hunnis. A. C. 408 mortuum docet Arcadium, & Isdigerdem Persarum Regem diram in Christianos instituisse persecutionem, eo quod Episcopus urbis Regiæ templum aliquod ethnicum succenderat, Honorium vero delevisse Imperii sui & Christianorum hostem clandestinum Stiliconem, subditorum onera variis legibus sublevasse, Gentilismum exstirpasse, hæreticos proscripsisse eosque inter Cœlicolas, sectam Christianos inter & Judæos mediam. A. C. 409 direptam esse ab Alarico Romam, & Mathematicos urbe ejectos, quoniam se hujus aliarumque urbium fata ex astris præscire erant gloriati: id quod prolixe defendit circa annum sequentem, ad quem Baronius, Valesius & Gothofredus hanc cladem referunt, ubi etiam Probæ & Lætæ matronarum laudat pietatem, quod pauperes durante obsidione de suis aluerint. A. C. 410 Concilium fuisse celebratum Carthaginense adversus Donatistas, quorum in Africa grassationes aliaque flagitia persequitur; mortuum quoque esse Rufinum, sed absque errorum recantatione; Pelagianismum sese dilatasse, sub Pelagii auspiciis, cujus patria, vitæ genus, præceptores, hæresis, iter in Africam prolixius heic exponuntur. De Synesio Pelagiano observat, quod Episcopatui sit admotus a Ptolemaidensibus, non invitus solum, sed aperte etiam heterodoxiam confessus, Theophilo Alexandrino aliisque, quos minime ejus errores latebant, electionem probantibus. Dandum autem hoc esse temporis illius iniquitati, quæ sæpius suaserit, Philosophos doctrina & virtute atque auctoritate præstantes mox a baptismo præficere Ecclesiæ. A. C. 411 principes Ecclesiæ Doctores Hieronymum, Augustinum & juxta nonnullos Hilarium Syracusanum calamum strinxisse contra Pelagium, Collationem Carthaginensem contra Donatistas habitam, Alaricum Gothorum Regem periisse, Galliamque & Hispaniam hostibus liberatam, etsi non adeo diu hac tranquillitate gavisæ sint. A. C. 412 con-

continuatas Donatiſtarum & Pelagianorum controverſias ſub auſpiciis Imperatoris Honorii, regnum Gothorum in Gallia inchoatum, & mortuum Theophilum Alexandrinum. A. C. 413 profligatis Imperii turbatoribus, Marcellinum obſervat tribunum ac notarium, vitæ quidem integerrimum, ad delatorum tamen calumnias injuſte fuiſſe occiſum. In Gallia autem Burgundiones regimen obtinentes fidem Chriſtianorum amplexos eſſe. A. C. 414 alligavit perſecutionem Chriſtianorum in Perſia, ejusque initium & finem, hactenus ignota, ex collatione Theophanis cum Theodoreto demonſtravit. A. C. 415 coactum animadvertit Concilium Hieroſolymis coram Johanne contra Pelagianos, a Baronio penitus prætermiſſum; Judæorum inſolentiam a Theodoſio repreſſam, quippe qui puerum Chriſtianum ad Immum comprehenſum, ludibriis exercendis ac crucis deridendæ cauſa de ligno ſuſpenderant, ac cruciatibus interfecerant; Gentilium autem ſimulachra ſacrificiis hactenus culta, aliosque ritus Honorium proſcripſiſſe. A. C. 416 Pelagium refert in Synodis Carthaginenſi ac Milevitana II damnatum, quorum Epiſcopi Auguſtinus atque reliqui, quoniam ante latam ſententiam ſedem Romanam conſuluerunt, ſtudet hinc contra Blondellum Primatum Pontificis ſtabilire, repudiatis, qui in Synodo Milevitana II conditi dicuntur, de Pelagio canonibus. Cum autem ei adverſetur locus Gennadii illuſtris: *Innocentius urbis Romanæ Epiſcopus ſcripſit decretum Occidentalium & Orientalium adverſus Pelagianos datum* &c. inſeruit vocem *Eccleſiis* ante præpoſitionem *adverſus*, ſecutus codicem manuſcriptum Bernardi Montfauconi, quem propediem novam & accuratam editionem Operum S. Athanaſii vulgaturum pollicetur. A. C. 417 mortuum eſſe probat Innocentium, & ſucceſſiſſe Zoſimum, in Pelagianos tam propenſum, ut Cœleſtium judicaret innocentem, Pelagii autem adverſarios, Herotem imprimis & Lazarum Galliæ Epiſcopos officio privaret ac communione. A. C. 418 immutatum advertit in Pelagianorum cauſa Zoſimum, eoque reliquorum Epiſcoporum diſceptationibus deductum, ut non Cœleſtium ſolum damnaret, ſed omnes Roma pelli Pelagianos, ab Honorio obtineret: circa idem tempus jacta eſſe Monarchiæ Francicæ fundamenta. A. C. 419 cum Julianus damna-

tioni Pelagianismi ſubſcribere recuſaret, Imperatorem promulgaſſe conſtitutionem de præſtandis hæreticorum damnationi ſubſcriptionibus; celebrata eſſe concilia Carthaginenſia vulgo VI & VII appellata; ignem e cœlo dimiſſum ipſos maris fluctus quaſi ſaltus ac ſylvas incendiſſe. Meminit etiam conſuetudinis hoc tempore adhuc Epiſcopis in Oriente uſitatæ, qua publicis literis indixerunt tempus Paſchatis proximo anno celebrandum. A. C. 420 Hieronymi emortuali, continuatam eſſe in Perſide Chriſtianorum perſecutionem, exorto autem inde Perſas inter & Romanos bello, Perſas occubuiſſe. A. C. 421 Theodoſium poteſtatem Epiſcopi Conſtantinopolitani circa ſacra ita ampliaſſe, ut provinciæ omnes intra Orientalis Imperii fines comprehenſæ, ejus ſubeſſent curæ, neque graviores cauſæ ad ſedem Romanam referrentur. A. C. 422 Epiſcopos in Oriente, Illyricos præcipue, repudiaſſe affectatum Ruſi, Sedis Romanæ vicarii, dominium, neque in cauſa Perigenis Epiſcopi Corinthiaci acquieviſſe in ſententia Romani Pontificis. A. C. 423 mortuum eſſe Honorium Imperatorem, & Papam Bonifacium, ejectos ex Italia Julianum & Cœleſtium Pelagianiſmi defenſores, quibus etiam Theodorum Mopsveſtenum ab aliis omiſſum aſſociat. A. C. 424 Valentinianum renuntiatum eſſe Cæſarem, & Synodum Antiochiæ contra Pelagium celebratam. A. C. 425 interiiſſe oſtendit invaſorem Imperii Johannem Notariorium Primicerium, & abrogata diebus feſtis & Dominicis ſpectacula. A. C. 426 Theodoſium legem adverſus Paganorum ſacrificia promulgaſſe; Auguſtinum libros Retractationum contexuiſſe, abſolutis qui agunt de Civitate Dei; Proſperum & Hilarium Semi-Pelagianiſmum oppugnaſſe, quem Caſſianus in Collationibus ſuis publice amplectebatur. A. C. 427 Theodoretum Hiſtoriam Eccleſiaſticam terminaſſe, de quo & illius continuatoribus plura diſſerit. A. C. 428 Genſericum Vandalorum Regem in Aſiam irrupiſſe, eaque occaſione Auguſtinum ſolviſſe dubium a Quodvultdeo propoſitum: an Epiſcopis fugere liceat in perſecutione? Clodionem regnum Galliæ occupaſſe, a quo Francorum Reges primæ ſtirpis ducunt originem; Neſtorium Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ præfectum, talem prima vice habuiſſe ſermonem, ad quem populus cohorruerit. A. C. 429 colluſtrat S. Ger-

Germani in Angliam missione, Saxonum pugna cum Britannis, & præcipue historia de populi & Episcoporum motibus in Nestorium. A. C. 430 continuatas ostendit controversias Nestorium inter & reliquos Episcopos, Cyrillum imprimis & Cœlestinum, quæ ut componerentur, & Romæ & Alexandriæ & Ephesi Synodos esse coactas, quas animadversionibus collustravit. Ad A. C. 431 disquirit cum Petro de Marca: an Theodosius suspenderit sententiam adversus Nestorium a Synodis Romana & Alexandrina latam, donec ab œcumenico Concilio judicium institueretur. Producit etiam obstacula, quæ Johannes Antiochenus Synodo Cyrilli Ephesino posuit, & investigat ansam, qua Canon VI Pelagianus in Synodum Ephesinum irrepserit, quibus Nestorii exilium, Sulpicii Severi conversionem, S. Paulini vitam ac mortem subjicit. A. C. 432 mortuum asserit Cœlestinum paulo post quam decreta mitigasset in Nestorianos sedibus suis ejiciendos; successisse Sixtum III, initamque pacem Cyrillum inter & Johannem, quippe qui non hæresi, sed personæ Nestorii faverat. A. C. 433 novum iterum suscitatum schisma indicat ab Andrea Samosateno, Alexandro Hieropolitano, & reliquis pacem Cyrilli repudiantibus, quod ipsum commoverit alios, ut neutram, neque Cyrilli, neque Johannis Antiocheni, partem amplecterentur, qui hinc *Acephali* dicti sunt. A. C. 434 Theodosium promulgasse *Sacram*, qua jubet, ut Nestorii defensores aut cum Cyrillo communicarent, aut Ecclesiis pellerentur. Prosperum refellisse Vincentium Lerinensem Semi-Pelagianum, eodem anno mortuum. A. C. 435 Synodos Anazarbicam & Tarsensem in causa Nestorii habitas, Alexandrum, Meletium aliosque Episcopos non paucos in exilium esse missos. A. C. 437 persecutiones Vandalicas initium cepisse. A. C. 439 Concilium adversus Cyrillum Constantinopoli celebratum putat Baronius, Noster autem fictitium esse docet. A. C. 440 mortuum affirmat Sixtum III, sed falso ei tribui libros de *Divitiis*, de *Malis Doctoribus*, de *Castitate* & *Hypomnestico*; successisse Leonem I; Christianos in Africa Genserici persecutionibus fuisse vexatos. A. C. 441 Concilium Arausicanum concedit celebratum fuisse, sed negat contra Marcam, quod generale fuerit. A. C. 442 hæresin ortam docet Eutychianam. A. C. 443 & seq. Manichæos a Leone M. & Prospero op-

oppugnatos. A. C. 445 lucem fœneratur inſcriptioni antiquæ Narbonenſi, & contentionem, quæ Leonem inter & Hilarium interceſſit, perſcribit. A. C. 447 Priſcillianiſtas in Hiſpaniis exagitatos refert, a Turribio potiſſimum Aſturicenſi Epiſcopo, item Saxones in Britanniam ingreſſos. A. C. 448 in nervum erupiſſe oppugnationem Eutychianiſmi, ipſum Eutychen in Synodo Conſtantinopolitana damnatum, non autem eodem anno, uti Baronio videtur, ſed ſequenti Synodos Byrtenſem & Tyriam eſſe celebratas. A. C. 449 controverſias cum Eutychianis & Iba, cujus cauſam antea expoſuit, continuatas oſtendit. A. C. 450 Eudociam non profectam ſecunda vice Hieroſolymam contra Baronium aſſerit, Imperatorem autem Theodoſium eſſe defunctum. Ad A. C. 451 revocavit perſecutiones Attilæ in Servatum II & alios; Concilium Chalcedonenſe; cauſam Anatolii & Dioſcori, (qui, uti ad annum ſuperiorem obſervavit, ipſum adeo Epiſcopum Romanum excommunicavit;) Baſſiani & Stephani ab officiis remotionem, factamque publicis ſumtibus ſuſtentationem; ubi ſimul ortum *penſionum Eccleſiaſticarum* indicat. A. C. 452 Attilam vaſtare cœpiſſe Italiam. A. C. 453 Leonem P. vices ſuas commendaſſe Juliano Epiſcopo Coënſi in cauſa Neſtoriana & Eutychiana, unde Marca & Queſnellius *Nuntiorum Apoſtolicorum originem* derivent; Theodoretum mortuum dici Garnerio, ſed perperam, neque Cæſarium Concilio Arelatenſi præfuiſſe, uti Baronio placet, cum ante annum 470 non prodierit in lucem. A. C. 454 Attilam Baronio interiiſſe, quod præcedenti anno contigerit. A. C. 455 Roma a Genſerico devaſtata, Eudociam cum filiabus in captivitatem eſſe abductam, Eudociam autem ſeniorem ab Eutychianiſmo ad Eccleſiam Catholicam rediiſſe; Leonem in conſtitutione Paſchatis, ſcrupulis hactenus variis obnoxia, uti ad annum 453 monuit, ſecutum eſſe Epiſcopum Alexandrinum. A. C. 456 perſecutione Catholicos Vandalica etiam extra Africam fuiſſe vehementer agitatos. A. C. 457 Epiſcopos civitatum metropolitanarum & Monachos in cauſa Timothei reſcripſiſſe, ſe Chalcedonenſem Synodum ad ſanguinem usque vindicaturos, quorum epiſtolæ & relationes in unum codicis corpus collectæ vocentur *Codex Encyclius*, hodie vix cognitus, apud Veteres autem magno in honore habitus. A. C. 458 mor-

mortuum esse Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum, quem Baronius abs re ducat auctorem Canonis XXVIII de privilegiis sedis Constantinopolitanæ. Circa A. C. 459 floruisse statuit *Acametos* ita appellatos, non quod insomnes & oculis conniventes perpetuis sese vigiliis exercuerint, sed quod divina in ipsorum Ecclesiis hymnologia nunquam cessaverit. A. C. 460 Symeonem Stylitam, cujus devotionem hic persequitur, obiisse, postquam quadraginta annos, secus atque Baronius & alii sentiunt, in columna habitaverat. A. C. 461 Leonem exspirasse, de cujus cultu, reliquiis & operibus plura disserit. Ad A. C. 463 animadvertit, Victorium cyclum 537 annorum non hoc, sed jam anno 457 concinnasse. A. C. 465 Concilium coactum esse Romanum, occasione natalis seu diei ordinationis Hilarii, demonstrat inter alia ex Clarissimi Tenzelii schediasmate de Natalitiis Episcopalibus, quem tamen in refutando Quesnellio non animadvertisse addit, natalis Hilariani festivitatem hoc anno prius celebratam, quam Concilium ad res Ecclesiasticas ordinandas fuerit habitum. Circa A. C. 466 Prosperum Aquitanicum tantum Notarium Leonis Papæ egisse, non autem Episcopum, ceu ante Sirmondum persuasum fuerit omnibus. A. C. 471 Remigium juxta Baronium Episcopatum Remensem obtinuisse innuit, sed Henschenium atque Cointium id accuratius examinasse; falli etiam Spondanum, qui illi *Explanationes in Epistolas Pauli* tribuit, cum in iis Benedicti & Gregorii Papæ fiat mentio. A. C. 474 Zenonem restituisse in Ecclesiam Antiochenam Petrum Fullonem, refert Baronius ex Alexandro Monacho, de quo Noster censet, quod scriptor sit futilis, & a Jacobo Gretsero plane immerito commendatus. A. C. 475 Ostrogothos, devastato Illyrico, regnum in eo sub Theodorico instituisse. A. C. 476 Imperium Romanum sub Augustulo interiisse, plerisque Principibus hæresin profitentibus. A. C. 478 habitam esse Romæ a Simplicio & Constantinopoli ab Acacio Synodum, in iisque damnatos non solum Timotheum Ælurum, Johannem Apamenum & Paulum Ephesiorum Episcopum, sed etiam, uti contra Baronium propugnat, Petrum Fullonem. A. C. 482 Stephanum juniorem Antiochiæ occisum, non autem, sicuti Valesius sentit, Stephanum seniorem. A. C. 485 Petrum

Fullonem altera, non autem tertia vice in Synodo Romana damnatum asserit contra Valesium. A. C. 486 invaluisse observat aquarum in Epiphaniæ vigilia benedictionem. Circa A. C. 488 moris fuisse, sacra imaginibus ornare ædificia. A. C. 490 serpere cœpisse hæresin Prædestinatianorum, adhuc Prosperi ætate, secus atque Sirmondus vult, plane incognitam, quam quidem nonnulli ab Augustini adversariis confictam statuant, sed absque omni probabilitate; licet enim pauci fuerint & obscuri nominis Prædestinatiani, minime tamen Faustum Prædestinatianorum oppugnatorem, coram universis Galliæ Episcopis fingere potuisse & adversarios Lucidum atque Monimum, & libros hæresin tam horrendam, Deum tantum, quia ita voluit, quosdam ad æternum prædestinasse exitium, aperte professos; Synodos quoque Arelatensem & Lugdunensem idem confirmantes firmis niti testimoniis. A. C. 491 Olybrium juniorem consulatum gessisse absque collega, & Anastasium Imperatorem Henoticon Zenonis edicto sanxisse servandum. A. C. 494 Gelasium, qui anno superiori successerat Felici III, decretum promulgasse de Scripturis Divinis & opusculis sanctorum Patrum recipiendis & non recipiendis, nequaquam vero Hormisdam, qui ipsemet contrarium testetur. A. C. 496 Gelasium esse defunctum, de quo addit, Baronium abs re eidem abjudicasse libros de duabus naturis in Christo, etiamsi ab adversariis quandoque contra doctrinam de transsubstantiatione sint adhibiti; Valesium autem perperam ei adscripsisse Historiæ Eutychianistarum breviculum. A. C. 499 Baronius Clodoveum M. cum Alemannis bellum gessisse consignaverat, sed Noster docet, id contigisse anno 496 & paulo post, cum Deorum, quos colebat, opem frustra implorasset, conversum esse, atque ipso die Christi natali a Remigio baptizatum; nullam autem ampullæ Remensis facit mentionem. Ad A. C. 502 & sequentem studet Synodos Romanas, sub Symmacho habitas, ordinare atque collustrare. A. C. 511 Constantinopoli, cum Imperator Anastasius hymno Trisagio has vellet adjicere voces, *qui crucifixus es pro nobis*, gravissimam exortam esse seditionem, perinde quasi Christiana religio funditus everteretur. Circa A. 519 & sequentem viguisse in Oriente Monachorum Scytharum motus, eosque ad seditionem usque deten-

fendisse, ***unum ex Trinitate passum in carne***, quorum causam & immunitatem ab Eutychianismo Noster contra Baronium ex Norisio perorat. A. C. 525 Johannem Papam jussu Regis Theoderici Constantinopolin esse missum, Imperatorem Justinianum rogatum, ut Arianis Ecclesiæ restituerentur. Circa A. C. 527 innuit, quando & quomodo Dionysius Exiguus Cyclum suum annorum 532 concinnaverit. A. C. 531 Codicem Justiniani promulgatum esse testatur. A. C. 538 resuscitatos narrat Origenistarum tumultus, Nonno auctore præcipuo, qui vero miserrime sit extinctus. Ad A. C. 546 retulit Vigilii Papæ gesta & persecutiones, propter edictum Imperatoris Justiniani adversus tria capitula. Circa A. C. 561 conjurationem designat adversus Justinianum excitatam, cujus Belisarius vulgo habeatur particeps, qui tamen innocens postea sit repertus, non autem, uti Baronius credidit, excœcatus & ad tantam redactus paupertatem, ut eleemosynas peteret. A. C. 565 Imperatorem Justinianum edictum de incorruptibilitate corporis Christi emisisse, eodemque mortuum, adversus Baronium & Cointium, in annorum computatione aberrantes, asserit. A. C. 574 Samaritanis in Syria tumultum excitantibus opposuisse se refert S. Symeonem Stylitam juniorem, ejusque virtutes & mortem collustrat. Ad A. C. 581 de S. Gregorio adversus Baronium probat, quod anno 573 Urbanam gesserit præfecturam, eodem circiter anno Monachum induerit, & ante annum 582 a Pelagio II missus sit Constantinopolin Apocrisiarius. A. C. 584 mortuum videri Baronio S. Maurum, Ordinis Benedictini in Gallia fundatorem, cujus mors rectius in annum insequentem differatur. A. C. 590 Gregorium Magnum Pontificem consecratum affirmat, ***Expositiones*** autem ***in VII Psalmos Pœnitentiales*** ejus fœtum esse pernegat. A. C. 595 mortuum probat Gregorium Turonensem, simulque Historiæ ejus & opusculis lucem fœneratur. Ad A. C. 604 Gregorii M. emortualem diem refert cum Baronio; Synodum Augustini in Anglia celebratam, in qua inter hunc Papæ Oratorem & Episcopos Britannos, quæstionem de Primatu Pontificis R. motam asseruerat Stillingfleetus ex Beda & Spelmanno, quem satagit refellere. A. C. 616 circiter propullulare cœpisse indicat Monothelетarum hæresin, auctore So-

 phro-

phronio Hierosolymorum Patriarcha, paulatim vero erupisse, præcipue circa annum 622 per Paulum Monoculum, qui audacter, coram Imperatore Heraclio, se Monotheletis addictum professus sit; aliam quidem hujus hæresis originem Theophanem tradere ad annum 629, sed eam fabulosam esse, cum Combefisio contra Goarem defendit. A. C. 633 alligat Honorii cum Sergio in causa Monothelitarum commercium, quem deceptum quidem concedit a Monotheletis, ab ipsa tamen hæresi fuisse immunem, neque in Synodo sexta damnatum propter hæresin, sed ob nimiam levitatem & facilitatem, propugnat. Hinc porro ipse ad A. C. 648 refellit *Oeconomiam Honorii*, qua approbat & commendat consilium Sergii de silentio tam Catholicis quam Hæreticis adhibendo, cum circa unam tum circa geminas in Christo voluntates.

Atque isthæc visa nobis sunt, B. L. memorabiliora ex altero Criticæ hujus Tomo excerpenda, quæ Clarissimus Auctor non solum ex antiquis Scriptorum fontibus confirmavit, sed etiam subinde cum a fabulis tum a parachronismis vindicavit, de eo potissimum sollicitus, ut & res in Ecclesia ac Republica gestæ, & eruditorum fœtus auctoribus pariter atque annis suis natalibus restituerentur. Vel ex hisce itaque speciminis loco allatis judicabis de cæteris, quæ brevitatis ergo prætermisimus & Tomi subsequentis in aliud tempus dilati recensionem benevole paulisper exspectabis.

ADAMI CORTREJI REPRÆSENTATIO JURIS Primariarum Precum Sacratissimis Imperatoribus Romano-Germanicis sine prævio Pontificum assensu competentis, ad Reverendissimum atque Celsissimum Archi-Episcopum Rhodiensem, Internuntium Papalem in Germania Coloniensem.

Magdeburgi, apud Joh. Dan. Müllerum, 1706, 4.
Constat 9. plag.

HOc quoque Excellentissimi Autoris opusculum, licet mole exiguum, spem nostram, quam de Corpore Juris Publici Germa-

manici ab eo edendo concepimus, non parum confirmat. Respicit Jus Primariarum Precum, quod, licet non impetrato Pontificis consensu, Imperatori in Germania competere, ex fide publicorum documentorum ac rationibus solidissimis defendit. Occasionem scriptioni dederunt Reverendissimi Archi - Episcopi Rhodiensis, Internuncii Papalis, ad Reverendissimum Ecclesiæ Cathedralis Hildesiensis Capitulum literæ, quibus Jus hoc summum Imperatoris vocaverat, in dubium, ac Pontificis nomine hujusmodi preces declaraverat inanes. Ipsas Archi - Episcopi literas, una cum velamine prætensionum Papalium, cap. I exhibet Autor, unde constare potest, Chokierii imprimis autoritate Pontificem Imperatori Romano, non nisi post impetratum a se indultum, Jus primariarum precum largiri, Carolum quoque V a Clemente VII, Ferdinandum I a Pio IV, Ferdinandum II a Paulo V hujusmodi indultum obtinuisse. His literis Archi-Episcopi respondit Excellentissimus Cortrejus ea, quam cap. II exhibet, epistola, ac Imperatores quidem quandoque, ex civilitate ac pietate in sedem Romanam, non autem ex necessitate, concessionem hanc a Pontificibus petiisse declarat, cum etiam sine ipsorum suffragio, Jus primariarum precum ipsis, ex Instrumenti pacis Osnabrugensis sanctione ac antiquissima consuetudine competat, unde citra Pontificis suffragium Imperatores Ferdinandus III & Leopoldus sua usi sint potestate. Quod ut plenissime evinceret, non solum ipsos Status Catholicos, cum de pace Westphalica condenda ageretur, ac Protestantes Jus primariarum precum sublatum cuperent, Imperatori reservatum hoc, ob antiquissimam consuetudinem, ac eminentiam supremam, & reverentiam Sacri Imperii vindicasse docet, sed & cap. III Ferdinandi III diploma ad Ecclesiam cathedralem Magdeburgensem, ac Leopoldi ad eandem, ut & ad cathedralem Mersburgensem, & ad Ecclesias collegiatas D. Nicolai, D. Sebastiani, & D. Petri & Pauli, in civitate Magdeburgensi diplomata subjicit, ex quibus appareat, nullam eos consensus Pontificii habuisse rationem; tandemque cap. IV Imperatorem Patronum quidem & Advocatum Ecclesiæ, nulla autem obedientia Pontifici subjectum esse, ex Historia Germaniæ, ac Pontificiorum quoque testimoniis evincit. Non ingratam igitur hanc celeberrimi Autoris operam iis, qui causas ac fun-

damenta hujus controversiæ accuratius evolvere cupiunt, fore confidimus, multo autem gratiorem, siquod iterum promisit, ac jam sub prelo esse intelleximus, Juris Publici Corpus, quam primum nostræ, & omnium rerum publicarum æstimatorum expectationi sistat.

JOHANNIS HENRICI, CASPARIS FILII, CUNRADI Silesia Togata, ex Auctoris manuscripto, quod in Bibliotheca paterna viderat, a CASPARO THEOPHILO SCHINDLERO, Lignicensi Silesio, in lucem edita.

Lignicii, apud Hæredes Rohrlachios, 1706, 4.
Constat Alphabet. 2.

QUum Nicolai Henelii *Silesiographiam Renovatam*, Vratislaviæ Anno 1704 in 4 excusam, eodem anno mense Junio pag. 266 in Actis nostris recenseremus, facta quoque fuit mentio *Silesiæ* cujusdam *Togatæ*, in qua laudatus Henelius sexcentorum Silesiorum, meritis in Rempublicam aut litteras clarissimorum, elogia libris XII persequutus est: quam cum aliis Henelii schedis Reverendissimus Crucigerorum cum rubea stella apud Vratislavienses Magister, Dn. Michael Fibiger, emtionis nomine sibi vindicavit, & ad illustrandam Silesiographiam, cum de Familiis Illustrium Silesiorum commentaretur, diligenter adhibuit. Nunc alius ejusdem tituli liber in medium prodiit, *Joannis* scilicet *Henrici Cunradi Silesia Togata*, in qua præstantissimus Auctor idem cum illo argumentum pertractat, sed dispari ratione. Henelius enim prosa oratione scripsit, Cunradus vorsa. Henelius diffusior est in memorandis uniuscujusque meritis & casibus, ac nullum plane ætatis aut dignitatis ordinem sectatur; Cunradus autem singulorum elogia singulis distichis comprehendit, iisque dies omnium natales & emortuales, officiorumque ab ipsis gestorum titulos subjunxit: qua quidem brevitate miram in pangendis versibus dexteritatem suam ostendit, elegantiam vero & perspicuitatem sæpenumero non ex voto adsequutus est.

Fuit

Fuit autem, ut de vita Auctoris aliquid lectoribus constet, Joannes Henricus Cunradus ortu Vratislaviensis Silesius, anno 1612 die 4 Aug. ex Christiana Tilesia & Caspare Cunrado, Philosopho, Medico, Poeta & Poliatro Vratislaviensi prognatus, qui præter studium juris, artis etiam poeticæ culturam adamavit, & in illa Martini Opitii, præceptoris domestici, institutione magnos progressus fecit. Quum deinde anno 1631 ex Alma Francofurtensi in patriam reversus esset, caussarum civilium administrationem in se suscepit, & apud Milicenses, Wolavienses, & Bregenses in foro esse cœpit, eventu quidem ad clientum suorum vota semper respondente, sed ob tricennalis belli Furias, in Silesia tum temporis grassantes, sibi ipsi perquam funesto: siquidem binas Wolaviæ urbis obsidiones expertus est, in quarum altera supellectilem domesticam & pecuniam omnem, expilatione per milites facta, amisit, ut Bregam exul ire, & inde denuo, bonis omnibus exutus, Vratislaviam migrare cogeretur. Ibi Juridicæ, quam vocant, praxi rursus indulsit, quæ res Magnificos Amplissimi Senatus Vratislaviensis Patres adeo ipsi conciliavit, ut eum anno 1644 in Collegium Advocatorum ordinariorum adsciscerent; Celsissima vero Domina Elisabetha Lucretia, Teschiniensis in Silesia Ducatus hæres, in numerum Consiliariorum cooptaret, quam spartam Ferdinandus Joannes Princeps Lichtensteinius, laudatissimæ Ducis filius, ipsi denuo confirmavit. Accessit dein novus bonorum cumulus, quando Judicii Episcopalis Consiliarius, Ducalis Monasterii Treboicensis Cancellarius, Excelsissimi Ducis Sylvii Würtembergico-Olsnensium Principis ad Conventus publicos, qui Vratislaviæ quotannis aguntur, Senator & Collega creatus fuit, ac intermedio insuper annorum spatio D. Jacobo, Curlandiæ Duci, a consiliis domesticis operam præstitit.

Ab istis vero muneribus omnibus tandem sese abdicavit, & senectutis pedetentim succedentis incommoda litterariis commerciis solari contendit. Cujus gratia, ut a strepitu forensi tanto remotior evaderet, ædes patrias, quas Vratislaviæ possidebat, divendidit, & anno 1680 Lignicium se contulit. Quo in secessu *Theatrum Prosopographicomelicum*, cujus *tres millenarios* Caspar Cunradus pater jam olim typis exscribi curaverat, septem aliis millena-

riis

riis auxit, & prælo adparavit. Quum librarium, qui sumtus ad editionem operis suppeditaret, non statim inveniret, licet Jacobo Thomasio & Christiano Daumio parariis usus fuisset, ex decem illis millenariis Prosopographiæ Melicæ Silesios solos excerpsit, & Elogia illorum in unum volumen sub *Silesia Togata* nomine contraxit. Quod cum vix ad umbilicum deduxisset, marasmo senili & apoplexiæ impetu iterato prostratus, rerum suarum negligentior evasit, & Familia Cunradina mortibus suorum fere penitus extincta, rudi cuidam mulierculæ, quam ultimæ migrationis sociam Lignicium adduxerat, reculas suas omnes tradidit: unde factum est, ut *Privilegiorum Silesiacorum*, *Observationumq; ad Statuta Vratislaviensium* volumina, vilissimo precio in tabernis piperaceis vendita fuerint, *Silesi-poliographia* vero Vratislaviam deportaretur, & reliquus librorum adparatus nescio in quorum manus deveniret. Ex isthoc quasi naufragio Rever. Vir, M. David Schindlerus, Ædis Marianæ apud Lignicenses Pastor, & Ministerii Aug. Confess. addicti Senior, *Prosopographia Melica* & *Silesia Togata* tomos manuscriptos a muliercula paratis nummis coemit, filioque Caspari Theophilo, Sacrarum Litterarum & Philologiæ omnis cultori solertissimo destinavit, qui *Silesia Togata* volumen multorum doctorum civium, quorum nomina calamum Cunradinum effugerant, memoriis complere, atque in lucem orbis eruditi exponere constituerat. Sed ipse quoque Schindlerus junior, maximæ civium ac patriæ spei fatis præmaturis ante aliquot annos ereptus est, ut adeo Parens venerandus superstes famam Filii perennare, & Cunradini operis editionem curare, Filii vero Accessiones ad alia tempora remittere debuerit. Fusius de iis omnibus differit Clar. M. Christianus Stieffius, ipse Lygio-Silesius, cum in Epistola ad Rever. Schindlerum parentem consolatoria, tum in Vita Joannis Henrici Cunradi, quam per modum epistolæ ad Schindlerum filium, (quocum, ceu commilitone suo, ipsi familiaritas & consuetudo intima ab infantia semper intercesserat) aliquando Lipsia Lignicium miserat: ad quam & nos lectorem eo lubentius ablegamus, quod in ea non tantum de Familia & scriptis Cunradinis narratio contineatur, sed commercii quoque epistolici inter Cunradum, Thomasium, Daumium, Gebhardum, aliosque exculti fragmenta, ex sche-

ſchedis ἀνεκδόταις ſubjuncta ſint. Ipſe Cunradus d. 24 Maji A. 1685 Lignicii obiit, annis LXXII menſibus quaſi X vivendo expletis.

THEODORI JANSONII AB ALMELOVEEN Faſtorum Romanorum Conſularium Libri II.

Amſtelodami, excudit Jo. Wolters, 1705, in 8.
Conſtat 1 Alph. 9 plag.

CUm duo ſint, quibus, qui Hiſtoriarum tractationem ingrediuntur, velut Ariadnes quodam filo, mirifice adjuventur reganturque, locorum videlicet atque temporum cognitio; ſummis laudibus utique efferendi ſunt, qui expeditam utriusque viam reddere, &, quæ difficiles hic explicatus habent, interpretari dilucide ſuſceperunt. His accenſeri debet Celeberrimus Vir, Theodorus Janſonius ab Almeloveen, ſalutaris artis Doctor eximius, & Academiæ Harderovicanæ ſingulare decus. Viderat is, quantis difficultatibus ſcateret Romanorum Conſulum notitia, propterea quod ipſi antiqui Scriptores non ſatis fuerunt accurati in iisdem annotandis, & modo cognomina, modo eorum omiſerunt prænomina, ex quo miræ obſcuritates, nodique non temere explicabiles nati ſunt, & quod ſuffectos Conſules non ſignarunt rite, ut ab odinariis ſtatim poſſent diſtingui. Facturum ergo ſe operæ credidit pretium, ſi ordinatius omnia disponeret, atque lucem ſic accenderet his, quibus per Romanæ Hiſtoriæ monumenta iter hactenus haud parum fuit impeditum. Et in ſubſidium adhibuit quidem faſtorum conditores varios, quos in præfatione enumerat, ita tamen, ut haud raro, ubi vel ſupplendi, vel emendandi in lapidibus, aut ſagaci conjectura occaſionem reperiret, eadem uteretur. Duobus autem libris nova hæc de Faſtis Conſularibus commentatio abſolvitur; in quorum priori annorum ſequitur ſeriem, & Conſules, prout ſibi invicem ſucceſſerunt, recenſet, appoſito quibuslibet tum conditæ Urbis, tum nativitatis Chriſti anno, quo ad Imperii ſui clavum ſederunt, & ſuffectorum nominibus alio literarum charactere ſignatis, ut ab ordinariis poſſent diſtingui. In poſteriori libro ſecundum elementorum Alphabeti numerum

Consulum nomina digessit, ut protinus investigari queat, quo anno quisque e Romanis Senatoribus hac sublimi dignitate fulserit, & intelligi simul, quem in eadem habuerit collegam. Neque substitit hic doctissimi Viri labor, quippe qui notulas etiam addidit interdum, quibus corrupta Consulum nomina non modo corrigerentur, verum plurima etiam loca in Digestis atque Codice emendarentur.

DE PRÆROGATIVA OECUMENICÆ NOMENclationis & potestatis Romani Pontificis a Constantinopolitanis Præsulibus usurpata, Historica Dissertatio Auctore ANTONIO VAIRA, Veneto, in Archi-Gymnasio Patavino primario sacrorum canonum Antecessore.

Patavii, apud Jo. Manfré, 1704, in fol.
Constat Alphab 6.

OEcumenicam Papæ Romani potestatem modis stabilire omnibus Clarissimus Autor in hoc opere laborat, eumque in finem mox ab initio antiquitatem illius probare satagit, iis adeo se opponens, qui aut Victorem omnium primum in externas Ecclesias jurisdictionem exercuisse tradant, aut usurpationem ejusdem jurisdictionis Zosimo, aut Bonifacio I, vel Cœlestino, aut denique Bonifacio III adscribant. At ipse vicissim autoritatem illam apud Pontifices multum his antiquiores stetisse, & ab ipsis Petri temporibus in successores ejus, qui vocantur, singulos derivatam esse, e variis historiarum monumentis declarare studet. Cumque primum potestatis illius usurpatorem illegitimum faciat Dioscorum, Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopum, hinc sedentem istis temporibus in Papali throno Leonem Magnum jus suum acriter defendisse, istudque & ab aliis eidem assertum solicite fuisse probat. Sed & apud eos, qui hunc proxime exceperint, illibatam stetisse Oecumenicam potestatem asserit, donec tandem Horsmisdæ ævo Oecumenicæ nomenclationis & autoritatis prava, vel ut ipsi audit, cupiditas in Constantinopolitanum Præsulem immigrare cœperit, a quo tempore schisma maxime memorabile in hunc

hunc usque diem perduret. Joannem certe Cappadocem inter Constantinopolitanos Episcopos primum extitisse refert, qui Oecumenicus Patriarcha & Pater Patrum appellatus fuerit. Id quibus machinis evenerit, & quomodo Hormisda ad ausum illum sese gesserit, ulterius enarrat, non omissis iis, quæ paulo post Joannis Cappadocis ætatem Romana sedes hoc in negotio peregerit. Posteaquam scilicet Romano Pontifici diu satis ex isto instituto sinistra aliqua suspicio subnata haud fuerit, sequioribus demum temporibus manifestiora flagitiosi ambitus signa erupisse dicit. Joannem etenim Nesteutam sive Jejunatorem, Constantinopolitanum Episcopum, eo turgescere cœpisse fastu, propter opinionem non delatæ, sed usurpatæ, gloriæ ex superbo vocabulo Oecumenici, ut jam meditaretur se erigere supra Orbis Christiani Episcopos omnes, Patriarchas atque ipsum Pontificem Romanum. Pelagium II itaque non amplius connivere volentem, vulneri isti Ecclesiæ præsentissimam facere medicinam, & perniciem latius serpentem auxiliis undiquaque paratis compescere studuisse, unde, cum in Constantinopolitana urbe regia, Generale Concilium Joannes convocasset, anno 587 seu, ut alii tradant, biennio post, datis ad Synodum literis, Patres in ea congregatos Papa graviter admonuerit, & præterea illius gesta pleraque, pro pastoralis officii munere, irrita pronunciarit. Sed cum mortuo Pelagio Jejunator in suis istis perseveraret consiliis, Gregorium M. Pelagii successorem, diligentiam & conatum omnem adhibuisse monet, ut Orientales firmi & constantes in veritate persisterent, quanquam Episcopum eorum a sententia sua dimovere non potuerit, qui discedens ex vita successori suo Cyriaco eandem mentem, altis infixam radicibus, post se reliquerit. Ut igitur hunc in viam aliam deduceret Gregorius, humanissime cum ipso actum fuisse ait, ita, ut & Gregorius, modestiæ causa, Oecumenici titulum Episcopi respuerit, quod quidem Romani Pontificis auctoritati detrimentum ullum afferre posse, contra Carolum Molinæum operose negat. Pertinacem interim Cyriacum Bonifacii demum III temporibus a Phoca Imperatore repressum, Romanique Pontificis primatum Oecumenicum ab istius insultu vindicatum fuisse innuit, id simul agens, ut ex isto facto Imperatoriæ potestati prærogativam Romanæ sedi pa-

parum gloriosam haudquaquam accrevisse obtineat. Episcopos de cætero Constantinopolitanos integra adhuc spe nomen Oecumenici invasisse, primatumque ulterius exercere laborasse, quin Phocæ quoque Imperatoris placitum infringere annisos fuisse addit. Romanum tamen Episcopum vehementer nunquam non repugnasse, utut tempora illa propter hæreses Monothelitarum & Iconoclastarum, ac propter Synodum Trullanam fuerint impeditissima. Nec in Photiano schismate defuisse suo juri Romanam sedem; istiusque injurias ac impetus valide elusisse gloriatur. Qui proxime in sedem Constantinopolitanam Photio successerint, eos quidem in vestigiis eorum, qui hactenus Oecumenicum honorem sibi arrogare contenderint, perstitisse haud dissimulat, veruntamen & ipsos pro veritate stetisse vel invitos autumat, dum passim ad auctoritatem Romani Pontificis confugerint, atque inter alia electionis atque dignitatis suæ confirmationem inde petierint, ad Luitprandi usque tempora, mediumque adeo seculum decimum. Tandem vero Græcos ad alias artes confugientes, illud cum Latinis pactum iniisse memorat, ut Constantinopolitanus Episcopus in sua saltem Dioecesi Oecumenicus haberetur. Verum cum ne sic quidem efficere, quod cogitarant, potuerint, alia adhuc via rem aggressos fuisse Græcos indicat. Promisisse videlicet eos Romano Pontifici antiquam possessionem auctoritatis, in Orientis Ecclesiam universam, dummodo eodem permittente, obtinerent ipsi rursus Imperium Occidentis, qua in re opportunitatem nacti fuisse videantur ex eo motu, quo Occidentis Imperator, Fridericus Ænobarbus, Romanam Ecclesiam vexaverit. Consilium hoc ad exitum perducere studuisse Manuelem Comnenum Porphyrogenitum, callidis insidiis, astuque incredibili usum, per speciem germanæ religionis & obsequii officiosissimi erga Romanam sedem & Pontificem Hadrianum IV, cujus artes & successores ejusdem imitati mascule fuerint, licet conatu penitus frustraneo, quandoquidem Concilium Oecumenicum Lateranense IV A. 1205 congregatum, indulserit quidem Constantinopolitano Patriarchæ honoris prærogativam super Patriarchas cæteros, at Oecumenicum vicissim primatum uni Romano Pontifici arctissimo vinculo alligaverit. Huic definitioni schismaticos quidem

pa-

parum obſequentes ſe geſſiſſe tradit, aſt poſt caſus tamen, quos prolixe ſatis recenſet, varios, non ſemel iterum eos ſpeciem induiſſe, ac ſi Oecumenicæ Papæ poteſtati parere vellent, veriti quam maxime, ne regni amittendi immineret periculum. Michaelem certe Palæologum decreta Concilii Generalis II Lugdunenſis approbaſſe, univerſamque Orientis orthodoxam Eccleſiam Romanæ ſedis Pontifici ſoli honorem Oecumenici tribuiſſe. Sed ab hac mente rurſus avertiſſe Imperatores queritur Joſephum Patriarcham ſchismaticum & ſucceſſores ejus, Andronico imprimis, Michaelis Imperatoris filio, octavo a definitione Lugdunenſis Concilii anno vix exacto, ſchisma inſtaurante, quod latius ſerpere deprehenſum fuerit latiusque, usque dum pericula nova emerſerint. Johannem namque Quintum Palæologum, ingenti pavore ex Turcarum & Tartarorum irruptione in Græcum Imperium correptum, repetiiſſe artes majorum, & malis ſuis remedium quæſiviſſe ex ficta pietate, doloſi animi ſocio electo Joanne VI Cantacuzeno. Anno igitur 1343 ſuppetias imploraſſe Græcos refert a Clemente VI, contra Turcas, annexo promiſſo, ut disſidium Latinos inter atque Græcos componeretur, ſi Pontifex hos alliceret liberalitate & beneficio, juberetque Latinas copias pergere in hoſtem late populantem, eumque finibus exturbare. Annuentem tum his precibus Clementem VI, & ſexennio poſt Joannis quoque Cantacuzeni votis ad eundem ſcopum tendentibus aſſurgentem dilaudat, idque & Innocentium VI, poſt Clementem Eccleſiæ gubernacula ſuſcipientem, omnino feciſſe teſtatur, quamvis ipſe æque ac anteceſſores a Græcis ſpe vana lactatus fuerit. Nec meliores factos Græcos cauſatur, utut pericula cum annis ſubſecutis multum accreverint, imo Imperio etiam ipſi attulerint exitium, unde ſpem de errore vetuſto nunc tandem deponendo prorſus abjicit. Finita ad hunc modum narratione hiſtorica, tria adhuc capita ſubnectit, quæ ad tractationem decertatoriam magis pertinent, & in redarguendis erroribus, quos appellat, Oecumenicæ Pontificis dignitati infeſtis occupantur. Primo enim Aloyſii Mayburgi, quem vero nomine Ludovicum audire Maimburgum dicit, reſpondet argumentis, quibus ille Pontificis poteſtatem Concilio inferiorem conſtituit. Deinceps alias objectiones reſolvere tentat, velut ubi

translato Constantinopolin Imperio & Constantinopolitanum in Præsulem primatus Oecumenici migrasse perhibeatur; aut quando ex Synodi Nicænæ Canone sexto prærogativa Constantinopolitani Præsulis exsculpatur; aut quando Principum favor in exaugenda Constantinopolitani jurisdictione in primatus illius patrocinium convertatur, & quæ alia. Tandem ubi, in scribendo maxime, utriusque Ecclesiæ mentio fiat, Latinam Græcæ haud postponendam, sed prius istam & tum demum hanc nominandam venire contendit.

LIBRORUM DE RE DIPLOMATICA SUPPLEmentum, in quo Archetypa in his libris pro regulis proposita, ipsæque regulæ denuo confirmantur, noviisque speciminibus & argumentis asseruntur & illustrantur, opera & studio Domini JOHANNIS MABILLON, Presbyteri & Monachi Ord. S. Benedicti e Congregatione S. Mauri.

Lutetiæ - Parisiorum sumtibus Caroli Robustel, 1704, in folio.
Constat Alph. 1 pl. 14 chart. reg.

NUper admodum (mense Junio pag. 284 sqq.) Clarissimi Germonii disceptationem de Regum Francorum Diplomatibus, qua Reverendissimi P. Mabillonii artem diplomaticam labefactatum ivit, eamque fortiora efflagitare præsidia contendit, exhibuimus. Hæc ipsa igitur præsidia in hoc libro educit nunquam satis laudandus Autor, sive diatriba illa Germoniana provocatus, de quo tamen certo nobis haud constat, cum antagonistam nullibi nominet, sive sponte sua ad corroboranda præcepta, quæ luce aliqua indigere forte advertit, inductus. Quanquam enim ad novam integri operis Diplomatici editionem, tum exemplarium penuria, tum Francisci Halmæ bibliopolæ apud Belgas celeberrimi precibus se invitari sentiret, propter res tamen in tota Europa perturbatas, istud propositi in aliud tempus rejiciendum ratus, supplementum interim hocce in antecessum prodire voluit, maxime cum diversa veterum authenticorum specimina recuperasset. E tre-

tredecim autem capitibus, quæ plurima memorabilia continent, pauca pro instituto nostro seligere juvat. Et quidem sub initium Cap. I fere Dionysiani archivi cimelia, quibus olim usus fuerat, non suis saltem, sed Baluzii, Fresnii - Cangii, Herovallii, & Cotelerii, virorum hisce in studiis versatissimorum, oculis ac judicio pretium debere asserit. Veritatem enim ac fidem ejusmodi diplomatum non a charta Ægyptiaca aut vulgari, non a membrana, scripturæ forma, stilo, subscriptionibus, sigillo, notis chronicis aliisque indiciis seorsim sumtis, sed ab omnium complexu æstimari oportuisse. Ad discrimen vero inter spuria atque anthentica statuendum, non opus esse ratione seu demonstratione metaphysica, sed morali, qualis nimirum in rebus hisce haberi queat, quæ tamen in suo genere non minus certa sit quam metaphysica, atque nonnisi longa ac diuturna omnium accidentium & circumstantiarum observatione comparetur. Propterea etiam Senatus consultis eorumque qui recte judicant suffragio, illa monumenta sincera & legitima reputari, quorum falsitas nullis certis atque indubitatis argumentis evinci possit. Nam si falsariorum imposturas quis semper crepare, harumque obtentu diplomata singula impugnare vellet, tum de quorumlibet auctoritate, quocunque demum seculo extitissent, actum foret, omniaque in pyrrhonismum reciderent. Cæterum inter tot Galliæ archiva, quæ singulari cum C. II. cura custodita fuisse ait, nullum integrius perseverasse quam Dionysianum. Factum hoc si quis fortean in dubium trahere præsumat, illum ad allata diplomata oculos, at peritos nulloque præjudicio affectos convertere jubet. Negat insuper regale hoc monasterium a Nortmannis incendio consumtum, aut membranis spoliatum ab hostibus, qui gazis unice inhiabant. Dagobertinæ vitæ scriptorem non omnia enarrare voluisse donaria, sed consulto plurima prætermisisse, ob fastidientium lectorum tædium. Dubletum e contra vel delectum fecisse instrumentorum illustrandæ S. Dionysii basilicæ inservientium, vel in unum alterumve chartularium incidisse, vel anthentica ipsa legere non valuisse putat. Eum sane calumniæ reum statuit, qui post Dubletum noviter detecta ulla ratione conficta suspicetur. Dubitantem porro circa C. III. membranarum & chartæ Ægyptiacæ durabilitatem, ad Virgilium &

& Prudentium bibliothecæ Vaticanæ, ad psalterium S. Germani, librum Conciliorum, aliosque cœnobii sui in membranis exaratos codices; ad Aviti etiam Episcopi Viennensis homilias, quæ in regia, ad S. Augustini sermones, qui in Petaviana & Phimarconiana, ad historiæ Josephi particulam, quæ in Ambrosiana bibliotheca delitescunt, & chartæ Niliacæ inscripta cernuntur, ablegat. Nec desunt alia instrumenta in phylira vetustissima hinc inde dispersa, quæ magna copia inducit. *Truncardum* autem hujusmodi chartam Ægyptiacam antiquitus appellatam fuisse, ex epistola Gallicani cleri ad Nicolaum I Papam conjectat. Merovingicam scripturam non in anthenticis saltem, sed aliis quoque istius ævi libris occurrere, ad oculum demonstrat. Orthographiam quidem pessime se habere, tum & stilum scabrosum ac salebris respersum esse, lubenter concedit. At hoc instrumentorum fidei prodesse potius quam obesse, e formulis Marculfianis, quæ illis simillimæ appareant, elicit. Antiquioris quoque Latinitatis lapidariæ specimina, autographis suis nequicquam politiora profert. Ulterius varia corruptorum diplomatum genera, alterum falsorum,
C. IV. alterum interpolatorum distinguit. Ex utraque classe nullum tanta arte effingi vel refingi posse autumat, cujus falsitas vel interpolatio a perito antiquario dignosci nequeat. Hinc authentica
C. V. Dagoberti Senioris, ejusque filii Chlodovei Junioris; tum Theodorici ac subsequentium Regum Meroveadum, contra criticorum objectiones vindicat. Privatorum deinde chartis aliquot facem
C. VI. accendit. Aimoinum historiæ Francicæ scriptorem sub Hugonis & Roberti principatu demum vixisse, ac Floriacensem, non Pratensem monachum fuisse, cum Labbeo concinit. Autharium Abbatem sub Childeberti III regimine floruisse ostendit. Pratensem basilicam S. Germani nomine, vel ante ipsius translationem, deco-
C.VII.&VIII rari meruisse, statuminat. Mox ad chronologicas Merovingicorum Principum notas definiendas conversus internecina Autorum quorundam dissidia feliciter compescit, multa in historicis ac genealogicis nova eruit. Sic Clodoveum II R. Francorum ad A. 656 usque sceptra tenuisse, Clotharium III vero A. 671 aut 672 diem obiisse docet. Chilpericum III, Danielem ante dictum, Childericum II patrem habuisse, Childericum autem III ultimum Merovea-

veadum Regum ſuſcepiſſe, argumentis haud ficulneis perſuadet, ceu e præſenti ſchemate patere poteſt:

Clodoveus II junior.

Clotharius III. | Theodericus. | Childericus II.

Theodericus: Clodoveus III. | Childebertus III.

Childebertus III.: Dagobertus III junior.

Dagobertus III junior: Theodoricus II Calenſis dictus.

Childericus II.: Chilpericus III, qui & Daniel

Chilpericus III: Childericus III.

Carolum M. non A. 747, uti annales Petaviani volunt, ſed A. 742, Cap. IX.
& quidem IV Non. April. ex veterrimi Kalendarii Laurishamenſis autoritate natum eſſe credit. Patricii creandi quænam fuerit ſolennitas, qualisve veſtitus, ex antiquo codice Ottobonianæ bibliothecæ enarrat, quin & ipſam effigiem ſubjicit. In regno Ludovici Germanici tres epochas obverſari, unam ab A. 826, quo Bajoariæ regnum adierit; ſecundam ab A. 833 aut inſequente, quo Ludovicus Auguſtus in filiorum poteſtatem devenerit; tertiam ab A. 840 ſeu morte patris, quibus quartam addat Schatenus in Annalibus Paderbornenſibus, ab A. ſcilicet 838. Ludovicum V Ca- C. X.
rolidum Regum ultimum A. 979, ſeptennio ante obitum patris, coronatum eſſe, Clariſſimo Baluzio autore affirmat. Hugonis Capeti annum emortualem in A. 996 figit, multaque de genere ejus notabilia affert. Jam varia in libris de Re Diplomatica ante dicta C. XI.
pro candore ſuo hic retractat Noſter. Inter Pontificum bullas, alias incarnationis Dominicæ annum a Kalendis Januarii, alias a die 25 Martii deſumere, ultro fatetur. Francorum Reges præter ſigilla cerea, aurea etiam atque plumbea adhibuiſſe largitur, eorumque ectypa curioſis exhibet. De Caſſinogilo, Gardina, Turno, Vetere Domo, palatiis quippe regalibus mentionem facit. Notarios in libris, diplomatibus ac chartis ſcribendis, non ad arundinem, ſed avium pennas convolaſſe, e veterum codicum picturis

C. XII. probat. Roganti forte, unde tanta post Dubletum authenticorum farrago? respondet Noster, „Dubleto nunquam in mentem venisse, universas Dionysiani archivi tabulas excutere, neque etiam primæ stirpis archetypa illum facile legere potuisse, sed e chartariis quibusdam lectu gratioribus sua duntaxat evulgasse. Se vero nova hæc specimina, cum Dionysiana monumenta in charta Ægyptiaca scripta attentius revolveret, & nonnullis levioris pretii chartis alias ad supplendam earum caducitatem pro fultura suppositas animadverteret, separari inde curasse, atque sic præclaras opes ab oblivione vindicasse. Quæ de Dagoberti aliisque nominibus propriis diversimode exaratis, nec non de Græci cujusdam Imperatoris ad Regum Francorum nonneminem epistola, de vulgata item Charta plenariæ securitatis egregia hic commentatur, C. XIII. attingere hac vice nolumus. Ultimo tandem vetustis codicibus fidem atque autoritatem suam, quam aliqui pessundare properarunt, mascule firmat. In bene moratis namque ecclesiis ac monasteriis olim obtinuisse, ut non modo periti adessent antiquarii, qui libros describerent, sed periti etiam correctores, qui conferendis atque emendandis iis enixam operam ponerent. Sic adpicta illic cerni varia signa, zetam nempe quod vitium, asteriscum qui defectum, obelum seu virgulam jacentem, quæ superfluum aliquod adeoque resecandum, chrisimon seu monogramma Christi, quod probandum ac retinendum quoddam denotet. Corbeienses imprimis codices injuste falsitatis accusari perhibet. Num Florus, eruditus ille Lugdunensium Diaconus, librorum istius Ecclesiæ nomine scriptorum autor haberi debeat, disquirit, inque affirmativam sententiam propendet. Sequuntur jam aliquot authentica æri incisa, duo videlicet diplomata Chlotharii II & Dagoberti I, placiti Childeberti III versus nonnulli, Hadriani Papæ I & Maginarii Abbatis ad Carolum Magnum epistolæ, laudata itidem epistola Græci Imperatoris, ac plenariæ securitatis charta, prout quidem Brissonio hanc appellare visum est. Hisce succedit appendix in tres partes divisa, quarum prima Formulas Andegavenses LIX, ex antiquissimo codice monasterii Weingartensis in Suevia satis inclyti erutas, atque ab Autore Tomo IV Analectorum editas, hic iterum proponit, in quibus legis Romanæ,

næ, consuetudinis pagi & principalis potestatis frequens fit mentio; altera varia diplomata aliaque instrumenta vetusta, quorum aliqua laminis æreis ante describi fecerat, typis solitis Latinis exhibet; tertia chartas authenticas, quæ ad legitimam originem regiæ Stuartorum stirpis demonstrandam pertinent, cum explicationibus historicis sistit. Eas autem Jacobus Beatoun S. Bethune, Archi Episcopi Glasguensis, tempore reformationis A. 1560, una cum aliis chartis Ecclesiæ suæ, e Scotia in Gallias secum adportarat, & collegio Scotorum Parisino testamento reliquerat, donec A. 1695 cura Ludovici Innesse lucem ibi primum adspicerent. Illarum igitur ope corruit tota Buchanani fabula, quasi Robertus cognomento Seneschallus seu Stuartus, qui avunculo suo Davidi A. 1371 successit, adolescens adhuc cum Elisabetha More furtivos amores miscuisset, eamque demum Euphemiæ, Hugonis Rossiæ Comitis filiæ, uxori demortuæ superinduxisset, obtento dein Scotorum procerum assensu, ut ejus proles præteritis liberis ad regnum admitteretur, sicque in Rege creando ætatis quam natalium potior ratio haberetur; cum tamen exinde constet, Elisabetham More jam ante A. 1364 in humanis esse desiisse, justumque inter ipsam & Robertum matrimonium, nonnisi dispensatione apostolica contractum intercessisse, Johannem præterea ex ea susceptum primogenitum & heredem ibi vocari. Ast aliunde pariter liquet, Elisabetham priorem, Euphemiam vero secundam Roberti conjugem fuisse, adeoque illi a Buchanano affingi, quæ huic forte tribuenda. Sub calcem hujus Supplementi duæ inscriptiones, quin & quatuor totidem instrumentorum veterum specimina annectuntur, curiosis ad discernendas priscarum literarum formas perquam grata futura.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE DES Sciences Année M DCC III &c.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIArum anni 1703, cum Commentariis Mathematicis & Physicis ejusdem anni.

Parisiis, apud Joh. Boudot, 1705, in 4.
Constat 3 Alph. 9 plag. cum aliquot figuris
& 12. Tabulis æneis.

Etsi *Mariottus* ac *Perrault* fontium ex aquis pluvialibus originem probabilem satis reddiderint; impossibilitatem tamen monstrare conatur *Clarissimus de la Hire* evincens, aquæ pluvialis copiam sufficientem ultra 16 digitos in terram vix penetrare, ut in fundo solido confluere possit, immo eandem ne plantis quidem nutriendis sufficere. Sub terra defodit craterem, cujus altitudo 6 erat pedum, superficies pedum quatuor a superficie extima telluris 8 pedum intervallo distabat, tubo 12 pedum instructum, satis notabiliter inclinato & in cellam penetrante, a qua tamen crater longo intervallo removebatur, ne terra in vicinia muri facile exsiccaretur. Suspicatus vero, aquam pluvialem eo usque vix descensuram, in profunditate 8 digitorum alium sub terra collocavit craterem, cujus superficies erat 64 digg. altitudo 8. Locus nec radiis Solaribus, nec ventis expositus; herbæ omnes ex terra sollicite eradicatæ fuerunt. A die 12 Junii usque ad 19 Februarii nihil per tubum effluxit aquæ; sed die 19 Februarii multa nive liquata primum fluere cœpit, fluxu postmodum aliquot a lapsa pluvia horis continuato. Idem eveniebat in cratere in profunditate 16 digitorum sub terra subsistente, nisi quod post diuturniorem siccitatem terræ sufficienter humectandæ mediocris pluvia non sufficeret. Crescentibus herbis, quas super cratere plantaverat, nihil per tubum effluxit aquæ, quin ob hujus potius defectum exarescebant istæ. Accurate igitur evaporationem aquæ per folia plantarum æstimaturus, die 30 Junii h. $5\frac{1}{2}$ matutina vitro foramine exiguo instructo aquæ libram unam immisit, duoque folia ficus mediocria, quorum pondus erat 5 drachmarum unciæ monetariæ 48 granorum, immersit. Ne aqua evaporari posset, orificii partem a foliorum pediculis non occupatam charta probe obturavit. Totum machinamentum ita præparatum Soli ventoque exposuit, & hora 11 decrementum ponderis aquæ 2 drachmarum deprehendit. Cæterum per tubum primi crateris intervallo 15 annorum ne unica quidem gutta effluxit. Fontium itaque origi-

gi-

ginem a vaporibus deducit, ex aquis sub terra ad libellam cum fluviis vel maribus vicinis consistentibus intra ejus poros elevatis, & vel per frigus ad terræ superficiem, vel per materiam ipsis figendis aptam condensatis. Quodsi enim vapores confluentes solum satis solidum offendant, super hoc intra terram eos profluere, donec alicubi exitus pateat. Ostensurus autem figi posse vapores, vas vitreum in cella æstate inprimis admodum humida collocavit, & ejus orificium linteo aqua, in qua sal tartari dissolverat, macerato obduxit, elapsoque aliquo temporis spatio copiam liquoris satis notabilem in fundo vasis monstravit, vaporibus aeris a salibus linteo adhærentibus condensatis, & juxta vasis latera defluentibus.

Dn. Amontons novam proponit terræ motuum theoriam. Supponit aërem esse densiorem, quo majus incumbat volumen, cumque elater pendeat a particulis igneis, seu materia fluida, humana industria nunquam prorsus expellenda, condensationis eum multo majoris esse capacem, quam produnt experimenta affirmantium, prope superficiem terræ constitutum ad spatium suboctingentecuplum comprimi posse. Assumens præterea, quod tum *de la Hire*, tum ipse plurimis experientiis didicit comprobatum, columnam aëris per 37 sexpedas & 3 pedes supra superficiem terræ protensam vix $3\frac{1}{6}$ lineis Mercurii æquiponderare, cum pondere atmosphæræ 27 digitis $5\frac{2}{6}$ lineis respondente oneratur, & quantitates aëris æquiponderantes occupare spatia ponderibus incumbentibus reciproce proportionalia, deducit, in profunditate 41931 sexpedarum aërem ita condensatum esse, ut ejus & Mercurii æqualia volumina æquilibria existant. Jam cum idem caloris gradus elaterem aëris tanto violentiorem reddat, quo hic magis condensatus, si inflammatio materiæ mineralis intra terræ viscera gradum caloris multo vehementiorem eo, qui est aquæ ebullientis, producat, hunc eundem gradum, cujus mediocris est prope superficiem terræ effectus, in ista profunditate ita intendere posse elateris aërei vires, ut orbem solidum 41931 sexpedarum disrumpere & subvertere queat. Quoniam vero, quo aër densior, eo pauciores particulas igneas contineat, prope centrum vero telluris densissimus sit; hypothesin de igne centrali cum admissa aëris continua condensatione stare non posse.

Idem *Amontons*, cum novum suum thermometrum, quod ad mensem præcedentem repræsentavimus, ob apertum superius orificium non commode de loco in locum transferri posse, ac propter pondus atmosphæræ in observationibus continuo subducendum molestum ejus reddi usum didicisset, nova ratione construere docuit thermometrum spiritu vini replendum, gradus caloris infra eum, quem aqua acquirit ebulliens, accurate indicans. Figura vitri, quemque continet, liquor est prorsus ut in thermometris ordinariis, divisio exacte respondet divisioni thermometri aërei post correctionem ponderis atmosphæræ subtracti facta. Novo hoc thermometro observationibus institutis, expertus est, maximum calorem æstate esse ad minimum hyeme ut 6 ad 5. Cognovit etiam, pulsuum arteriæ numerum non esse gradui caloris sanguinis proportionalem, aliaque permulta.

TAB. VIII. Fig. 1.

Cum Academia Regia scientiarum memorabilem communicavit casum *Felibien*, Academiæ inscriptionum Socius. Juvenis scilicet quidam rusticus 24 circiter annorum, a nativitate surdus & mutus, cum quadam die inopinatum campanarum sonitum audiisset, atque ex aure obstupefacti sinistra quædam aquæ species profluxisset, auditum subito recuperavit, elapsisque 3 aut 4 mensibus, quamvis adhuc imperfecte, loqui cœpit. Mox accersiti Theologi de statu ipsius præterito eum examinarunt, sed de Deo, anima, moralitate actionum ac morte interrogatus, nullam harum rerum unquam habuisse cogitationem deprehensus fuit, utut cum parentibus Missæ frequenter interfuerit, signo crucis se signaverit, genua flexerit, aliosque orantium gestus dextre imitatus fuerit. Solis nimirum perceptionibus impulsus brutorum instar egerat, quicquid egerat, nulla facta ad perceptiones & actiones suas reflexione ante sermonis usum, multo minus idearum compositione aut disjunctione.

Maraldus duros ex Italia attulit lapides coloris albidi & per folia fissiles, in quibus pisces exsiccati, paleæ & folia oleæ reperta. Unum cum finderent, piscem petrefactum in duas juxta longitudinem partes accurate dividi contigit, cumque exacta piscis structura in corpore hujus animantis observaretur, quod verus fuerit piscis, in lapidem conversus, cum sabulo obduceretur, nulli

TAB.
Fig

ſe dubitarunt. Similes piſces exſiccatos intra lapidum ſubſtantiam, ex Phœnicia allatos, in Italia vidit *Maraldus*. Immo vidit Romæ ingentia marmora, ex montibus Siciliæ effoſſa, in quibus color ruber albo interſtinguitur, ab ingenti conchiliorum intermixtorum marmori copia pendente. Cum igitur lapides quoque prædicti ex terra effodiantur, *Fontenellius* probabile eſſe aſſerit, dari in aquis ſubterraneis piſces ſubterraneos, & vapores ex iis exhalantes ſecum afferre ova, quæ iſtis condenſatis intra terram in piſces & conchilia abeant, ſabulo poſtmodum obducenda, vel aquis petreſcentibus includenda.

Fœtum in utero aliquando, ſi non ſemper, per ſolam chordam umbilicalem nutriri, *Dn. Litre* exemplo canis oſtendit monſtroſi, qui absque naribus & ore ſimilive cavitate, cum unico in fronte oculo in lucem vivus & craſſus editus, ſed ob reſpirationis defectum extinctus eſſet. Quale exemplum quamvis ſatis rarum ſit, multo tamen rarior illa aſcitis videtur ſpecies, in qua abdomen per craſſum aliquod ſepimentum, cum peritonæo continuatum, in duas cavitates ita diremtum fuit, ut ſola inferior multum liquoris atri, craſſi, viſcidi ac putridi, cum multis corpuſculis albidis ac duris figuræ diverſæ, continuerit, quamque laudatus Anatomicus in muliere quadragenaria, præter inſignem cordis polypum obſervatum, prolixius hic æque deſignat, ac *Dn. du Verney junior* multos hydropicos adjumento non minus paracenteſeos, quam aliorum remediorum, a ſe curatos commemorat.

Ex Chymicis Chymica tum ſulphuris communis, tum borracis exhibetur analyſis. Ex communis quidem ſulphuris libra una ſpiritus acidi, cum ſpiritu vitrioli penitus convenientis, unciam unam, interdum unciam unam & dimidiam, facile colligi poſſe, annotat *Dn. Hombergius*, ſi in deſtillatione campanæ conſuetæ aliquod Recipientium maximorum, tanquam capacius, orificium pollicum 8 vel 10 obtinens, ſubſtituatur, ſimulque ſulphuris fuſi & accenſi libræ 10 vel 12 ſupponantur. Quia nihilominus in tali deſtillatione, partim vehiculum aquoſum ab aëre humido accedit, partim reliqua conſtitutiva diſſipantur, ad ſal, terram, principium pingue ſive inflammabile, ac parum cupri e ſulphure eruenda atque trium priorum æqualem fere proportionem

evin-

evincendam, oleum potius destillatum terebinthinæ sive fœniculi, spiritum vini & vitrum majus causticum, cum destillatione in subsidium vocat. Florum nempe sulphuris uncias quatuor, in olei terebinthinæ libris quatuor vel quinque successive dissolutas, ante omnia igne lentissimo per plures dies noctesque destillat, utque olei terebinthinæ odoris expertis tertiæ duæ, aqua albicans acida ponderosa & oleum rubicundum plus minus crassum, (quo apparente ignis intendendus ac excipulum mutandum,) obtineantur, remanentibus capitis mortui nigri, spongiosi, splendentis ac insipidi unciis duabus cum dimidia. Hinc, ubi oleum limpidum & aquam acidam per lenissimam destillationem, aliquot itidem dies ac noctes continuandam, ab oleo rubicundo separavit, ab hoc residuo spiritum vini recentem tam diu cohobat, donec hic omni destitutus prodeat fœtore, restitentque unciæ fere quatuor materiæ nigræ gummosæ, quæ in olei quidem destillatis tota, in spiritu vini vero ex parte tantummodo dissolvatur, egregia tamen sanguinis acrimoniam salsam corrigendi. Tum aquam acidam cum salis tartari unciis duabus in aqua solutis commiscet, atque post evaporationem ex salis augmento, salis acidi sulphuris drachmas tres & grana quindecim fuisse, cognoscit. Tandem caput mortuum primum speculo caustico majori exponit, multisque vaporibus acidis sub odore aquæ fortis exhalantibus, superstitem terram, non per se, sed cum borrace in vitrum liquandam, vix unciam unam drachmamque unam excedere, vitrum autem in aere humido pauca ærugine obtegi, deprehendit. Borracem vero sicuti *Dn. Lemery* salibus salsis ideo annumerat, quod nec cum acidis, nec cum alcalibus effervescat, ita destillationem ejus tam per se quam cum aliquo additamento, adornat. Borracis quippe libram unam, igne reverberii per gradus e retorta magna destillatam, multum intumescere, ac non nisi aquæ limpidæ & insipidæ, cum neutro salium ebullientis, uncias sex cum drachmis totidem suppeditare, restantibus unciis novem & drachmis duabus vitri elegantissimi, ad instar crystalli, quod in aqua nihilominus solvi, & loco insignis diuretici propinari valet. Ex Borracis autem uncia una semis cum duplo argillæ siccæ destillationem liquoris limpidi salini ac urinosi drachmas tres acquiri, e diverso ex borrace

cum

cum sale tartari aquam ingratam & unctuosam obtineri: indicio manifesto, quia ex borrace acidum haberi nequit, illum ex sale salso, urinoso & pauca substantia oleosa sive bituminosa constare.

Camphoratæ Mompeliensium vires insignes in hydrope recenti atque asthmate primario, non minus ac in omni obstructione recenti, morbisque ex sanguinis cruditate & lymphæ viscíditate propullulantibus, si tenuiores ejus ramusculi in modum ptisanæ vel thée usurpentur, per experientiam *Dn. Burlet* comprobat.

Illustris *Leibnitius* Arithmeticam binariam exhibuit, quam quidem in vita communi non reperire locum, ad Scientiarum tamen pomœria producenda, & multa in numerorum praxi atque geometria utilia detegenda mire conducere, dudum intellexit. Est hæc Arithmetica omnium simplicissima, & nonnisi duabus utitur notis, nempe 1 & 0, consequenter 2 scribitur per 10, 3 per 11, 4 per 100, 8 per 1000, 16 per 10000, & ita porro. Unde operationes non possunt non fieri facillimæ & errori minus obnoxiæ, quia nil prorsus memoriæ tribuendum, nec in multiplicatione & divisione ullo opus est abaco Pythagorico, cum ista in additionem, hæc in subtractionem abeat: quæ cum cogitaret *Dn. de Lagny*, facile advertit, numeros Arithmeticæ binariæ esse Logarithmos quam maxime naturales. Quamobrem hos usitatis nunc Logarithmis in *Nova*, quam meditatur, *Trigonometria Gallica* seu *Reformata* substituet, inprimis cum Logarithmos, quibus nunc utimur, in numeris majoribus fallere notaverit. Ipse autem *Leibnitius* Arithmeticam binariam ad explicanda mysteria Philosophiæ Sinensium, figuras nempe lineares antiquissimi Sinensium Regis & Philosophi, qui ante 4 mille annos floruit, *Foby* transtulit, sicque per literas ad R. P. *Bouvet* Pekinum datas, clavem ad reseranda mysteria Sinensibus restituit ante plus mille annos amissam, non sine ingente Europæorum gloria. Immo cum idem *Fohy* credatur Autor characterum Sinensium, quibus in scribendo utuntur, hi ipsi vero cum numeris convenientiam quandam habere ferantur; si qua talis occurrat, mysterium in characteribus istis a summo Philosopho absconditum dexterrime explicatum expectare licebit a laudato R. P. *Bouvet*, cujus in hoc argumento tractando

dexteritatem multum commendat *Leibnitius* noſter. Quodſi tale quid contingat, quod ex notionibus elicere licet, ex earundem characteribus per modum calculi eruere dabitur: quod erit maximum intellectui humano unquam obtentu poſſibile adjumentum.

Dn. Caſſinus A. 1703 d. 21 Martii h. 10 matutina per captas altitudines Meridianas contigiſſe didicit æquinoctium vernale: quam obſervationem cum comparaſſet cum omnium antiquiſſima Hipparchi, anno 32 periodi tertiæ Calippicæ, h. e. anno ante Chriſtum natum 146 facta, anticipationem æquinoctii uno anno invenit $10' \, 54\frac{1}{3}''$, hincque quantitatem anni tropici apparentem determinat d. 365 h. 5 $49' \, 5\frac{3}{4}''$, mediam vero 365 d. 5 h. $49' \, 12''$, prorſus ut Gregoriani ſuppoſuere. Utraque obſervatio facta eadem hebdomadis feria, anno a biſſextili proximo: in ſua tamen minutorum appendicem neglexit *Caſſinus*, quia *Hipparchus* in ſua de errore 6 horarum certus eſſe non poterat.

Suaſerat anno 1700 *de la Hire*, ut in horologiis oſcillatoriis pendulum non ex filo ſericeo, ſed lamina elaſtica ſuſpenderetur, quia hæc alterationibus per ſiccitatem & humiditatem aeris minus obnoxia. Sed cum hanc iſti ſubſtituiſſet, majores in motu penduli, quam antea, obſervavit inæqualitates, ut adeo filum laminæ præferendum cenſeat. Monet tamen, ad rectificandas vibrationes penduli, ut nempe tum longiores, tum breviores ſint iſochronæ, non ſufficere cycloidem juxta regulas *Hugenii* exacte elaboratam, ſed lineam cycloidi parallelam a parte concava dimidia fili ſericei ſpiſſitudine diſtantem adhibendam eſſe, ut axis fili cycloidem exacte deſcribat juxta ea, quæ dudum in Commentariis Mathematico-Phyſicis de uſu Epicycloidis in Mechanicis propoſuit. Suadet etiam, ut horologia, obſervationibus cœleſtibus applicanda, collocentur in loco, in quo ab omnibus aeris injuriis quam maxime libera ſunt, ne virga ferrea frigore, filum ſericeum humiditate contrahatur, iſta calore, hoc ſiccitate prolongetur. Similiter cum pendulum intra aquam moveri feciſſet, motus retardabatur intra minutum $3''$, adeoque intra diem $4330''$. Hinc inferebat, aerem hu-

humoribus inſpiſſatum vibrationes penduli breviores & diuturniores reddere, &, poſito quod retardatio intra aquam denſitati debeatur, denſitas aeris non ab exhalationibus admixtis, ſed pondere incumbente pendeat, gravitate aeris per $\frac{1}{18}$ variata, retardatio penduli in aere eſſe debebat $\frac{1}{21}$ ejus, quæ fit intra aquam, h. e. 154″ intra diem. Enim vero huic calculo cum experientia contradicat, cauſam eſſe aſſerit diverſam particularum aerearum & aquearum configurationem, quarum iſtæ his facilius divelluntur. Accedere, quod vapores intra aerem non colligentur, quemadmodum in aquam condenſati. Interim tamen vapores irregularitatem inducere poſſe, ſi ponderi ex pendulo pendenti virgæque ferreæ aſſocientur, & proprium ſibi centrum oſcillationis acquirant, conſequenter & vetus immutent: cui malo medela quodammodo adhibeatur, ſi loco penduli uſurpetur cylindrus, cujus exigua eſt baſis, per omnem longitudinem homogeneus, in extremitate axis ſuſpendendus, vel parallelepipedum aliquod.

SERENISSIMO POTENTISSIMOQUE PRINCIpi ac Domino, DN. FRIDERICO, Regi Pruſſiæ &c. &c. &c. humillima devotione dicata Synodi Telluris, Lunæ & Solis arctiſſimæ Obſervatio, habita Norimbergæ A. 1706 d. 12 Maji horis antemeridianis, a JOH. PHILIPPO WURZELBAUR.

Norimb. 1706 in fol.

Conſtat plag. 3, Tab. æn. 1.

MEnſe præcedente habitas in aliquot Germaniæ locis exhibuimus obſervationes. Cum vero Aſtronomiæ & Scientiæ naturalis cultorum interſit, diverſis in locis ejusdem phænomeni inſtitutas in promptu habere obſervationes; gratam iis nos præſtituros confidimus operam, ſi, quæ obſervandi dexteritate dudum celeberrimus *Wurzelbaur*, de nupera Eclipſi Solis, phænomeno certe rariſſimo, publicavit, in compendio communicaremus, inprimis cum, quæ Autorum ſumtibus prodeunt, ſchediaſmata non ubique ab omnibus haberi queant. Summo mane in inſtantem Solis or-

tum direxit Obſervator ſolertiſſimus oculos, trans limpidiſſimam (paulo poſt autem nebulis ſpiſſiuſculis temeratam) auram, e ſummitate ſpeculæ obſervatoriæ h. 4 28' 30'' limbum ejus ſuperiorem, h. 4 32' inferiorem ad radices Auſtrales montis, quem vocant, rubei emergere vidit, facie Solari nulla prorſus macula temerata. Ab hora ſexta usque ad octavam horologium oſcillatorium cum Sciaterico Horizontali marmori inciſo, & lineæ meridianæ applicato contulit, hoc ab iſto diſſidere plerumque advertens exceſſu vel integri, vel ſemiminuti primi. e. gr. Horologii oſcillatorii H. 6 4' reſpondebat Sciaterici H. 6 4' 30''; iſtius H. 7, hujus H. 7 1'; iſtius H. 7 59', hujus H. 8; iſtius H. 8 17', hujus H. 8 17' 30''. Diſcum Solis per tubum lentibus convexis tribus inſtructum in cameram obſcuram immiſit, & in tabella candida excepit. Lunam ad Solem appellere obſervavit *H. 9 6' 30'' circa $11\frac{1}{2}$ gr. a parte diſci Auſtralis & diametro ejus Horizontali ſurſum numerando.

TAB. VIII. Fig. 2. Phaſes præcipuæ tum creſcentes, tum decreſcentes in Fig. 2. Tab. VIII repræſentantur. Diſcus Lunaris ab initio ad finem usque eandem retinuit magnitudinem apparentem, quæ, ſi ſemidiameter Solaris 15' 55'' aſſumatur, 16' 32'' haud ſuperavit. H. 10 17' in tabella obſervatoria circa 17 gr. verſus Septentrionem ſurſum ab Horizontali diametro numeratum plane extinctum lumen. Atrum Lunæ diſcum ad latitudinem ſemidigiti annulus lucens circumdare viſus, cujus luculam auræ illuminatæ adſcribendam judicat Noſter. Vidit is durante obſcuratione totali ♀ & ♄, auram quaſi primæ noctе tenebricoſam, nubes hinc inde ſparſas colore ſubrufo vel croceo tinctas; viderunt alii fixas, notarunt conticuiſſe oſcines, circumvolitaſſe veſpertiliones, omnia cum induiſſe vultum & produxiſſe effectum, qualem bihorio poſt occaſum Solis nox increbreſcens exhibet. Tribus poſt obtectionem elapſis minutis horariis ad tabellam obſervatoriam reverſus, jam quartam fere digiti partem lucidam emerſiſſe animadvertit.

Tan-

Tandem H. 11 28′ Luna ad latus boreale disci ejusque a diametro Horizontali sursum numeratum 10 gr. Solem omnino deseruit. Capta posthæc fuit altitudo Solis meridiana 58° 38′ 10″: captæ sunt multæ altitudines aliæ Solis jam declivioris, e. g juxta horologium oscillatorium. H. 2 38′ altitudo erat 45° 30′, H. 2, 59′ eadem erat 42° 30′, H. 3 2′ 15′ eadem erat 42°, H. 3 32′ erat eadem 37° 30′, H. 3. 44′ 45″, erat eadem 35°. Ex his altitudinibus per calculum Trigonometricum deducta tempora erant H. 2 38′ 4″, H. 2 58′ 56″, H. 3 2′ 20″, H. 3 31′ 59″, H. 3 44′ 47″. Horæ igitur pomeridianæ horologii oscillatorii amice satis cum cœlo conspirabant, majorem matutinarum a sciaterico dissensum vel hujus non satis justæ ad lineam Meridianam applicationi, vel refractioni auræ post ortum Solis nonnihil turbidæ tribuendum judicat.

P. JOANNIS GISBERT, SOCIETATIS JESU, Præpositi Provincialis in Provincia Tholosana ANTIPROBABILISMUS.

Parisiis, apud Joannem Baptistam de Lespine, 1703, in 4.
Constat Alph. 2. & plag. 4.

Quantas turbas doctrina de Probabilismo inter Pontificios excitaverit, in vulgus tam notum est, ut otio nostro male abuti haud immerito videremur, si multa de hoc argumento in medium afferre vellemus. Quamvis autem origo hujus pestilentissimæ doctrinæ a Jesuitis utplurimum repetatur; paucis tamen abhinc annis e medio Societatis illius prodiit Joannes Gisbertus, qui Antiprobabilismum seu Tractatum Theologicum edidit, in quo fidelem totius Probabilismi stateram exponit, & ex rationibus divinis seu veritatem seu falsitatem cujuscunque probabilismi in materia morali examinat. Ille novam quidem probabilismi doctrinam esse concedit, utpote quæ non nisi post Concilium Tridentinum exorta fuerit, interim tamen ejusdem originem plane in-

incertam esse contendit, cum non satis liquido constet, & quo præcise tempore, & quo primum loco, & quo primo auctore, fœtus ille prodierit. Quamvis itaque, rebus sic sese habentibus, uni alicui Scholæ de tali partu invidia conflari nequeat; hanc tamen maculam omnium minime Scholæ Societatis inuri posse contendit. Probabilismum enim a Doctoribus Societatis Jesu neque inventum, neque adoptatum esse, clarissima luce clarius esse ait. Quod enim ad prius attinet, Probabilismum prius inventum asserit, quam Societas Scholas Theologicas haberet, aut cathedram ullam in Scholis Theologicis occuparet; aliarum præterea Scholarum Doctores Probabilismum ante tradidisse, quam ullus de Societate scriptor existeret. Hinc quoque factum esse, ut, quicunque de Societate probabilismum docuerint, pro asserenda illa doctrina citaverint aliarum scholarum Doctores antecessores suos, ex quibus, velut ex fontibus, talem se doctrinam hausisse liberaliter & honeste professi fuerint. Nec etiam probabilismum a Schola Societatis adoptatum esse. Quod enim Societatis sensus & gustus omni tempore a probabilismo valde alienus fuerit, id facile apparere, tum ex mente Ignatii fundatoris, tum ex decretis Conciliorum generalium, tum ex Præpositorum generalium epistolis, tum ex praxi Doctorum Societatis, quibus fere omnibus religio sit & semper fuerit, probabiliores & communiores sententias sequi; inprimis autem illud ex speciali Societatis congregatæ decreto elucescere, quo talis adoptio ut imaginaria respuatur, & disertis verbis declaretur, probabilismum Societatis doctrinam minime esse. Si quis forte objicere velit, Doctores Societatis Jesu fere omnes, communibus studiis passim ivisse in sententiam probabilismi: respondet Auctor, multos equidem in Societate extitisse, qui huic doctrinæ calculum adjecerint, e contra vero hoc quoque verum esse, probabilismum primos habuisse Jesuitas impugnatores, Rebellum puta, Comitolum & Blancum, siquidem ante illos nemo probabilismum impugnaverit, & cæteri, quicunque adversus eum insurrexerint, cujuscunque tandem sint ordinis, fuerint omnes Rebello, Comitolo & Blanco posteriores. Præterea invidiosum istud argumentum torqueri posse in omnes alias Orbis Christiani scholas, Thomisticam, Scotisticam, Sorbonicam, Salmanticensem, Tolosanam &c.

quæ

quæ fingulæ doctores multos habuerint probabilismi, eosque magni ponderis & meriti viros. Quemadmodum igitur doctores, familias, fcholas, quas probabilismus invafit, multas fane Auctor adducit, ita operæ pretium effe cenfet, in caufas probabilismi in doctrinam moralem introducti, & ftupendi plane ejusdem progreffus, paulo penitius inquirere. Inde plenam probabilismi hiftoriam texit, ejusque fallentia incrementa, variam & ancipitem fortunam, tandemque decrementum & inclinationem accurate exponit. Pofteaquam vero hactenus dicta, quæ ad hiftoriam probabilismi pertinent, e medio ferme libri, quem præ manibus habemus, adduximus; jam tempus eft, de ipfo Auctoris inftituto & primario ejusdem fcopo uberius difpiciendi. Ille eo tendit, ut, quemadmodum jam fupra diximus, probabilismum a tot tantisque Theologis receptum confutet. Iftam vero antiprobabilismi doctrinam, quam tradere in animo habet, in quatuor regulis totam confiftere ait. Prima regula eft: ubi lex probabilior eft quam libertas a lege, ftandum eft pro lege probabiliore, contra libertatem minus probabilem. Altera regula: ubi lex eft æque probabilis, ac libertas a lege, ftandum pariter eft pro lege æque probabili, contra libertatem æque probabilem: quia Deus, in pari caufa, jus prælationis habet irrefragabile adverfus creaturam fuam; debetur enim ea prælatio excellentiffimo Dei dominio. Tertia regula: ubi libertas a lege notabiliter probabilior eft, quam lex, licitum eft operari fecundum libertatem notabiliter probabiliorem, pofthabita lege notabiliter minus probabili, quia Deus æqui & boni amans permittit creaturæ fuæ rationali, ut apparentiam veri notabiliter majorem fequatur, tum in judicando, tum in operando, pofthabita apparentia notabiliter minore. Quarta denique regula: quando probabilitas libertatis ita fuperat probabilitatem legis, ut tamen non fuperet notabiliter, fed levi aliquo duntaxat exceffu, ftandum non effe pro libertate leviter duntaxat probabiliore; quia levis ille exceffus probabilitatis, quo libertas fuperat legem minus probabilem, pro nullo habendus eft; ac proinde legis probabilitas, quamvis phyfice minor, cenferi tamen debet moraliter æqualis probabilitati libertatis. Hæc eft fumma feu principiorum feu regularum, ex quibus Auctor doctrinam totius Anti-

pro-

probabilismi deducit, & per eas, si constanter teneantur, vitari continuo extrema duo vitiosa, laxitatem & rigorem, asserit. Tractationi varia præambula præmittit, quæ materiæ per se obscuræ & perplexæ lucem afferre possunt. Ibi enim conatur 1. tradere veram probabilitatis notionem, 2. dividere veram probabilitatem in varias species suas, 3. explodere probabilitatem quamcunque ad recte operandum inutilem & insufficientem, 4. constituere stateram divinam pro examine totius probabilismi moralis controversi, 5. demum clare & dilucide proponere controversiam generalem, eandemque apte distribuere in suas partes. Ipsam tractationem duabus partibus absolvit: cum enim probabilitas dupliciter considerari possit, respective & absolute, seu in concursu & extra concursum; (posse enim fieri probabilitatis cum probabilitate concursum, posse itidem concursum quandoque non esse, & propterea duplicem controversiam instituendam esse ait,) primam de probabilitate seu legis seu libertatis, in concursu unius cum altera, secundam de probabilitate seu legis seu libertatis extra concursum unius cum altera. Primam pertractat in parte priori, ubi pro triplici concursu probabilitatis cum probabilitate tres proponit quæstiones. Cum enim possit concurrere probabilitas major legis, cum probabilitate minore libertatis, possit item probabilitas libertatis concurrere cum æquali probabilitate legis, possit denique probabilitas minor legis concurrere cum majore probabilitate libertatis: ex hoc triplici concursu nascitur quæstio triplex. Prima est: an sit obligatio sequendi majorem probabilitatem legi faventem, in concursu probabilitatis minoris faventis libertati? Secunda: an sit obligatio sequendi probabilitatem faventem legi in concursu probabilitatis æqualis libertati faventis? Et tertia: an sit licentia sequendi probabilitatem majorem libertatis concurrentem cum minore probabilitate legis? Singulas hasce quæstiones Auctor in prima parte affirmat. Quamvis enim, quod ad duas priores attinet, olim aliter senserit, unde rationes, quæ ipsum ad sententiam contrariam amplectendam tum temporis induxerint, ante tractationem secundæ quæstionis prolixe exponit, jam tamen se animum præjudicatis opinionibus exuisse, & hinc pristinam sententiam sine rubore se retractare ait. Ac proinde affirmationem ha-

harum quæſtionum ex idea Dei & perfectionum divinarum, & ex reverentia Deo debita, vi cujus non tantum homo teneatur id omnino exequi, quod probabilius apparet, ſibi a Deo præceptum eſſe, ſed quæ itidem in pari cauſa ſeu legis ſeu libertatis Deo jus prælationis neceſſario tribuat; porro ex primis prudentiæ regulis, quas Creator ipſe digito ſuo humanæ menti inſculpſit, ex Scriptura utriusque Teſtamenti, ex traditione divina, ex decretis Concilii & Patrum, ex ſenſu & guſtu Eccleſiæ per omnes ætates diffuſæ, prolixe, eleganter & ſolide demonſtrat. Hanc enim ſtateram juſtam eſſe & vere divinam, ad quam ſingulæ probabiliſmi ſpecies appendi poſſint, & ex hac ſerie ordinata rationum divinarum probabiliſmi controverſi ſeu veritatem ſeu falſitatem æſtimari, Auctor ſuadet. In ſecunda parte controverſia de probabilitate extra concurſum excutitur, eamque duas quæſtiones complecti affirmatur. Unam de probabilitate libertatis ac ſoluta, ſeu non concurrente cum ulla probabilitate legis. Alteram de probabilitate legis abſoluta, ſeu non concurrente cum ulla probabilitate libertatis. In prima quæſtione oſtendit, quænam probabilitas ad licite operandum requiratur, eorumque ſententiam refellit, qui licitum eſſe operari ex quacunque probabilitate, quantumvis tenui, ſibi perſuadent. In deciſione ſecundæ quæſtionis duo demonſtrat. Unum eſt, eſſe poſſe, & re ipſa eſſe, probabilitatem aliquam legis abſolutam, ſeu non concurrentem cum ulla probabilitate libertatis. Alterum, ex probabilitate legis abſoluta exiſtere veram & ſtrictam ſervandæ legis obligationem. Pro complemento & coronide totius operis, tria Corollaria Auctor ſubnectit, in quibus fidelitatem ac divinitatem ſtateræ, ad quam Probabiliſmum in hoc tractatu appenderit, uberius demonſtrat. Primum ex iſtis corollarium eſt ordinata ſeries principiorum generalium, in quibus ſtatera Auctoris conſiſtit. Alterum eſt inquiſitio legitima voluntatis divinæ, regulæ univerſalis objectivæ actionum humanarum. Tertium denique eſt certa methodus conſcientiæ recte formandæ, quam conſcientiam actionum humanarum formalem & immediatam regulam eſſe tuetur.

ERPOLDI LINDENBROGII SCRIPTORES SEptentrionales: PETRI LAMBECII Originum Rerumque Hamburgensium Libri II: THEODORI ANCKELMANNI Inscriptiones Hamburgenses.

Hamburgi, apud Christianum Liebezeit, 1706, fol.
Constant 8 Alph. 8 plag.

TRes libri uno hoc volumine continentur, qui magno semper in pretio apud Eruditos fuere, & longo jam tempore comparari ægerrime potuerunt, distractis dudum prioribus exemplaribus. Non dubitandum ergo, quin de quamplurimis selectiorum librorum cupidis optime meritus sit celeberrimus Hamburgensium Professor, D. Jo. Albertus Fabricius, dum denuo typis eos exscribi curavit, omniumque usibus consecrare sustinuit, præfationibus insuper eruditis exornatos. *Primus* eorum Erpoldi Lindenbrogii Rerum Germanarum Septentrionalium Scriptores complectitur, quorum editio Hamburgi primum A. 1595 prodierat: de quibus, cum nemini in Historia rei litterariæ vel leviter versato ignorentur, dicere hoc loco plura non attinet. Id unum notamus ab ipso novo Editore pro candore suo admonitum, effigiem Lindenbrogianam, quæ præfixa huic editioni comparet, & distichon hoc præfixum habet:

Antiquæ fidei, doctrinæque, ingeniique
In Lindenbrogio cernitur effigies,

non Erpoldi nostri esse, sed filii ejus Friderici, vel ex Codice Legum antiquarum, Curis in Ammianum Marcellinum, aliisque a Fabricio in Præfatione recensitis Scriptis, non minus celebris. Qualem errorem facilem contingere, vel uno M. Antonini Philosophi exemplo Fabricius ostendit, cujus libris effigies L. Veri, non tantum in triplici editione Thomæ Gathakeri, verum etiam in Gallica Andreæ Dacerii, præfixa deprehendatur. *Alter* Petri Lambecii Origines Hamburgenses, sive Rerum Hamburgensium libros duos, quorum alter Hamburgi A. 1652, alter A. 1661 editus fuerat, exhibet. Quibus in nova editione Breviarium Vitæ S. Anscharii, & Excerpta Chronologica a Claudio Arrhenio Historiarum

Pro-

Professore in Academia Upsaliensi composita, tum Hymni & Collectæ Veteres in S. Ancharii memoriam, nec non Catalogus scriptorum Lambecii, qualem ipse A. 1673 Vindobonæ edidit, accessere. Jamque nulli dubitamus, ex reliquis Lambecii scriptis, affectis quidem magis quam perfectis, minimum propediem Prodromum Historiæ Literariæ, qui desideratissimus dudum est, denuo proditurum; etsi nec de nova Bibliothecæ Vindobonensis editione desperandum. *Tertius* inscriptiones urbis patriæ Hamburgensis, Heidelbergæ olim a Theodoro Anckelmanno A. 1663 editas, nunc cum novo auctario a Clarissimis Viris, qui in præfatione nominantur, cum editore Fabricio communicatas, repræsentat.

R. P. CLAUDII FRASSEN PERONENSIS, DOctoris Theologi Parisiensis & Lectoris bis emeriti, totius Ordinis S. FRANCISCI Exdefinitoris generalis atque magni Conventus & generalis Collegii Fratrum Minorum Parisiensium tertium nunc Guardiani, Disquisitiones Biblicæ in universum Pentateuchum.

Parisiis, apud Petrum Witte, 1705, in 4.
Constant Alph. 4 & plag. 5.

PRius volumen harum Disquisitionum Biblicarum Clarissimus Auctor jam anno superioris seculi octuagesimo secundo in lucem ediderat, cujus libri recensionem mense Novembri anni ejusdem in Actis nostris instituimus, ac in eo id inprimis egerat, ut auctoritatem Scripturæ sacræ ab insultibus hostium ejusdem, qua veterum qua recentiorum, pro virili defenderet. Postquam igitur hoc pacto, in priore isto volumine, viam quasi ad studium sacri Codicis tanto majori animi reverentia tractandum muniverat, laudabili prorsus consilio jam ulterius in ipsa sacrarum Literarum scrutatione progredi, animum induxit, ea scilicet fini, ut illa, quæ in iis obscura implexaque passim occurrunt, claris expositionibus illustrentur. In hoc autem instituto se operæ pretium facturum esse Auctor existimavit, si ab ipso Pentateucho, primum locum in sacris Bibliis occupante, initium faceret. Quamvis enim actum agere videri posset, quod post tot paraphrases, interpretationes,

aliaque plurima tum Synagogæ, tum Ecclesiæ Doctorum, in Pentateuchum edita volumina, ſuas quoque lucubrationes cum Republica literaria communicet, hoc tamen ſe propterea non deterruiſſe, quod ſibi non ſit propoſitum nova moliri, & aquilinis mentibus lumen ingerere, ſed quod ſcopus ſuus eo tantummodo tendat, ut ſacræ Scripturæ ſtudioſis, nondum ſatis exercitatis, ad faciliorem illius intelligentiam, & arcanorum reſerationem, minus laborioſa pateat via, & jucundior aditus appareat. Quem finem ut Doctiſſimus Auctor eo facilius obtineat, ita in hoc opere verſatur, ut, poſteaquam breviter, ſed nervoſe, cujuslibet capitis contenta ob lectorum oculos poſuit, varias easque curioſas quæſtiones in medium afferat, in quibus ſelectiores textus illuſtrantur, elucidantur obſcuriores, dein in ſpeciem pugnantes conciliantur, porro ex Chronologiæ atque Genealogiarum tricis graviores moveri ſolitæ controverſiæ componuntur, tandemque præcipua ſub cortice literæ latentia myſteria in lucem proferuntur. Ex quibus lectores abunde perſpicient, qui campus dicendorum Auctori noſtro ſeſe aperiat. Et ſane dici non poteſt, quanta voluptate animus legentis in perluſtratione hujus operis perfundatur, cum eruditiſſima rerum varietas, quas Auctor ex ſcriptis tum veterum tum recentiorum collegit, nec non elegantior ſtylus omne tædium nullo negotio abſtergant, adeo ut optimo jure cum Paſchaſio Ratberto dicere poſſit, ea, quæ hic proponuntur, multorum quidem eſſe eruditiſſimorum, quos antiquior tulit ætas, & firmavit autoritas veritatis, ſed proprio commendatam ſtylo novitatem facere, ut hæc ipſa tanquam ſua ſibi vindicare poſſit. Verum hoc ipſum in cauſa eſt, ut plura de ipſis materiis, quas Auctor ſibi pertractandas ſumſit, recenſere dubitemus, cum præterea hæc ita comparata ſint, ut quid potiſſimum eligendum ſit, difficile eſſe videatur. Lectorum itaque curioſitati ea relinquimus, Autoris ſcopum, & quid ſibi de hoc libro polliceri debeant, indicaſſe contenti.

LE

LE GRAND DICTIONAIRE DE LA BIBLE, ou Explication Litterale & Historique de tous les Mots propres du Vieux & Nouveau Testament &c.

i. e.

DICTIONARIUM BIBLICUM MAGNUM, SEU Explicatio Litteralis & Historica omnium Nominum propriorum Veteris & Novi Testamenti, cum vita & actionibus præcipuarum Personarum &c. per SIMONEM, S. S. Theol. Doct.

Lugduni Gallorum, apud Joh. Certe, 1703, in fol.
Constat Tomus I 9 Alph. 8 plag. & aliquot figuris æneis.
- - - - II 8 Alph. 3 pl. & aliquot itidem fig. æn.

OMnigena eruditione refertum hoc opus equidem jam anno 1693 prodiit; sed quæ denuo comparet editio, duplo fere auctior est priori, unde & in duos distribuitur tomos, cum prior nonnisi unicum constitueret. Quid Autor doctissimus docere intenderit, prolixus operis titulus satis indicat. Neque enim, more Lexicographorum, vocum significatum explicasse contentus; sed multa ad Historiam tum sacram, tum profanam, ad Chronologiam, ad Philologiam, ad Theologiam, ad Scientiam naturalem, ad alias denique disciplinas spectantia, quæ textui sacro facem præferre possunt, ingenti cum solertia conquisita proponit. Describit vitam & actiones non solum Principum, qui populo Dei præfuerunt; sed multorum etiam, penes quos imperium fuit in Assyrios, Persas, Græcos & Romanos. Notatur tempus, quo imperium suscepere; notatur intervallum, quo illud tenuere; notatur denique momentum, quo mortem obiere. Leges ibi vitam & miracula Prophetarum: reperies ibi integram Historiam omnium Pontificum, qui usque ad eversionem templi ac urbis ultimam Aaroni successere: inprimis autem prolixissime describuntur nativitas, vita, miracula & mors Pontificis vere maximi, Salvatoris optimi, Jesu Christi. Disquiritur in tempus, quo Apostolos & discipulos suos vocavit; in annum & locum martyrii, quod ob veri-

ritatis professionem perpessi: agitur de die unicuique eorum festo. Describuntur præterea proprietates animantium tam purorum quam impurorum; duodecim lapides pretiosi in Rationali Pontificis Maximi, & duo in lateribus superhumeralis positi; nomina festorum & solennitatum Hebræorum, sacrificia eorundem, provinciæ, regiones, urbes, arces, montes, fluvii & fontes memorabiles, quorum fit mentio in Bibliis, Josepho, aliisque Historicis, indicatis nominibus, quibus hodie appellantur, & gradibus latitudinis ac longitudinis, ut in mappis Geographicis facile eorum situs ab intelligentibus determinari queat. Explicantur denique pondera & mensuræ, & eorundem valor in mensuris nostris exacte determinatur: quod idem fit in monetis Judæorum. Præmittitur operi introductio ad Scripturam sacram R. P. Bernhardi Lamy, variis scriptis apud Theologos, Mathematicos & Philosophos celebre nomen dudum adepti: in qua agitur de ratione Judæorum, exhibetur compendium chronologicum Historiæ Judaicæ & descriptio Geographica Terræ Sanctæ; differitur de Republica & Legibus, de Magistratibus & administratione civili Reipublicæ, de personis sacris, de religione, obligationibus, cultu divino, fide ac opinionibus, sacrificiis ac oblationibus, locis sanctis, anni forma & calendario, diebus festis, schismatibus, sectis & doctoribus Judæorum; de ponderibus & monetis in Scriptura commemoratis, diversis itidem mensuris, nec non de consuetudinibus Judæorum antiquorum pariter & modernorum: disquiritur de libris Scripturæ Sacræ, de textu originario, de versionibus, de paraphrasibus & differentibus Bibliorum editionibus: traduntur regulæ interpretandi Scripturam: in quibus omnibus Autor sibi similis existit, h. e. concinna brevitate in exiguo compendio perspicue plura tradit, quam ingentia sæpius volumina vastitate sua comprehendunt. Comparet quoque ibidem idea Bibliorum generalis cum versibus librorum sacrorum mnemonicis, commendantur Patres, quorum Commentarii cum uno quoque eorum legendi, e. gr. in Matthæum *Hilarius* & *Chrysostomus*, in Marcum idem, in Lucam *Ambrosius*, in Johannem *Augustinus*, *Chrysostomus*, *Origenes*, *Cyrillus*, in Proverbia *Beda*; indicatur methodus, qua commode integrorum Bibliorum lectio unius anni spatio

ita

ta absolvi possit, ut quotidie legantur textus tempori accommodati. Sub finem Tom. 2 repræsentatur compendium Chronologiæ sacræ. Opus autem erit, ut more nostro quædam speciminis loco ex ipso opere proponamus. Statim igitur ad vocem primam *Aaron*, non solum genealogiam & integrum vitæ curriculum Aaronis describit, sed & de ornatu & consecratione Summorum Pontificum disserit, expositis simul corporis ac mentis nævis, quibus persona inhabilis reddebatur ad Pontificatum & Sacerdotium, explicatis Sacerdotum officiis, exhibitoque catalogo successionis chronologicæ omnium Pontificum ab Aarone usque ad Phanasium, sub quo contigit excidium templi ac urbis. Notat etiam, *Aaronem* vi vocis significare montem, vel montanum, vel docentem, vel concipientem, & Pontificatum ejus viguisse ab anno Mundi 2545 usque ad 4130, seu ab anno ante Christum 1509 usque ad annum post Christum 75. Refert nempe Pontificatum Joasaris ad annum Mundi 4053, in quem incidisse credit nativitatem Salvatoris nostri. De herba *Aloe* discurrens autor est, inter fabulas referri debere, quod non nisi centesimo quolibet anno flores emittat, eosque cum ingenti strepitu protrudat, cum experientia in horto Regio Parisino contrarium docuerit. Ad vocem *Cainan* multus est, ut adstruat, memorati a Luca c. 3 v. 36 Cainanis nomen ex textu Hebræo a Judæis & Samaritanis expunctum fuisse, ex odio erga Salvatorem optimum: quamvis non adstruxisse videri quodammodo velit. Per *clavem Scientiæ*, quam quod abstulerint, Pharisæis exprobrat Christus, intelligentiam Scripturæ intelligi contendit, notans insuper, juxta Judæorum dogmata Deum quatuor clavium sibi reservare genera, quas nec cum hominibus, nec cum Angelis, nec cum ipsis Seraphinis communicare voluerit, clavem nempe pluviæ, clavem sepulchrorum, clavem partus, clavem sterilitatis seu caritatis annonæ. Vocem *Concilii* seu synedrii explicans, tria Judæorum tribunalia commemorat, quorum primum personis tribus, alterum 23, tertium 70 constabat, quibusque additum fuerit aliud materias nonnisi Ecclesiasticas seu ad religionem spectantes tractans. Describit quoque novem concilia ante nativitatem Christi a Judæis habita, excepto ultimo, cui Magorum de Christo nato percontatio ansam dedit: nec minus quatuor concilia Apostolorum post Christi ascensionem celebrata, subjuncto catalogo chronologico omnium conciliorum reliquorum ab

ævo

ævo Apoſtolico ad annum usque Chriſti 1599 habitorum. *Corban* ſacrum denotare ait theſaurum. *Coriandrum* eſſe herbam, cujus ſemen ſint grana granis fœniculi non multum abſimilia, digeſtionem mire juvantia. *Duplum Eliſæi Spiritum* denotare donum patrandi miracula, & donum futura prædicendi. *Epicurum* non in voluptate corporis, ſed animi quæſiviſſe ſummum bonum, cum nemo unquam ipſo ſapientior & magis continens extiterit, vitæ admodum frugalis & ordinatæ ſtudens; negaſſe tamen providentiam divinam & animæ immortalitatem, unde & Hieronymus nimius ſit in ejus commendatione, ipſum Chriſtianis tanquam optimum temperantiæ exemplar proponens: imo eundem optimum patientiæ præbere exemplum, cum inter exquiſitiſſimos ex retentione urinæ per 14 dies ortos dolores ne minimum impatientiæ ſignum ediderit. *Hæreſin* denotare opinionem circa religionem erroneam pertinaciter defenſam ubi docuiſſet, Catalogum contexit hæreticorum, qui Judaicam Eccleſiam ante adventum Chriſti turbarunt, quos inter commemorat *Fortunatitas*, Fortunam tanquam cœli Reginam, boni ac mali diſpenſatricem venerantium; *Hemerobaptiſtas*, per diem ac noctem corpus frigida abluentes a peccatis ſeſe expurgaturos; *Muſcorites*, Beelzebub ſub forma muſcæ, *Muſorites*, glires, & *Ophites*, ſerpentem æneum a Moſe in deſerto erectum adorantes. Prolixior multo eſt Catalogus hæreticorum Eccleſiam Chriſtianam infeſtantium, quem ſubdit. *Lunaticum* perſonam eſſe pronunciat influxui Lunari obnoxiam, qualis fuerit infirmitas Saulis. Morbum hunc ex nonnullorum opinione comitari eos, qui in novilunio naſcuntur. De *Malcho*, cujus in Hiſtoria paſſionis mentio injicitur, verba faciens, refert, præter eum adhuc duos alios ejusdem nominis Arabiæ Reges, quorum alter multis ab Herode beneficiis affectus ad incitas redacto opem ferre ingratus renuit, alter Veſpaſiano in oppugnandis Judæis ſociam præbuit manum. Ex paucis dictis liquet, quod Autor nihil eorum omittat, quibus commemorandis anſam dare poterant nomina in Bibliis occurrentia propria, vel quaſi propria: ita ut hoc Dictionarium pro theſauro variæ eruditionis tam ſacræ quam profanæ haberi queat.

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCVI.

SANCTI GREGORII PAPÆ PRIMI COGNOMENTO Magni, Opera omnia. Ad Manuſcriptos Codices Romanos, Gallicanos, Anglicanos emendata, aucta & illuſtrata notis. Studio & labore Monachorum Ordinis Sancti BENEDICTI, e Congregatione Sancti MAURI. Tomi quatuor.

Pariſiis, apud Claudium Rigaud, 1705, in fol. Conſtant Alph. 35.

POſt diligentiſſimam accuratiſſimamque operam in Sanctorum Patrum, Athanaſii, Hilarii, Hieronymi, Ambroſii & Auguſtini ſcripta impenſam, gradum nunc faciunt Benedictini ſolertiſſimi ad *Gregorium Magnum*, quem ut ſui ordinis decus ſummum venerantur, ſic ſcripta ejusdem mendorum ſpinis obſita relinquere diutius noluerunt. Non ignorarunt equidem, quid circa eadem jam alii præſtiterint, diverſarumque editionum indicem ipſimet referunt, celebrantes præ cæteris *Pariſinam*, a Bertholdo Rembolto A. 1518 adornatam; *Rotomagenſem* A. 1521, *Lugdunenſem* A. 1539 & 1540, & *Pariſienſes* duas alias A. 1523 & 1542 curatas. In *Baſileenſi* editione, A. 1551 & 1564 Frobenianis typis excuſa, multum laboraſſe *Huldricum Coccium* perhibent, ut Gregorii opera priſtinam puritatem dignitatemque recuperarent, quanquam, ut id conſequeretur, conjecturis potius ſuis, prout illa ætas tulerit, quam antiquis optimisque manuſcriptis crediderit. *Joannem Gilotium*, Campanum, in

 eden-

edendis repurgandisque S. Gregorii Operibus, non parum etiam laborasse testantur, ejusque curas A. 1571, & denuo post paucos annos, *Parisiis* publici juris factas esse referunt. Quæ *Romæ* Vaticanis typis A. 1589 inchoata sit autoritate Sixti V, & postmodum absoluta editio, præside doctissimo *Episcopo Venusino*, omnium antecedentium accuratissimam censent. Ultimo tandem loco A. 1675 vulgatam *Parisiis* labore & studio *Petri Gussanvillæi*, Presbyteri, ad quamplurimos quidem codices emendatam fatentur, plurimis tamen eam & haud levibus erratis adhuc scatere, ex adducto specimine non uno probant. Cum itaque multa desiderari intellexerint, sive ad integritatem, sive ad perfectionem oculum intendas, in editione Gussanvillæi, licet hæc omnium censeretur præstantissima; ad novam hanc impigri se accinxerunt, in qua egregia codicum veterum copia ditati, nihil habuerunt antiquius, quam ut Gregorii M. sensus & verba ab omni aut librariorum interpolatione & hallucinatione, aut typographorum corruptelis repurgata repræsentarent. Ubi a prius receptis lectionibus recedere eos coëgit manuscriptorum consensus fere unanimis, quod sæpe factum, lectiones rejectas in brevibus notis subjecerunt, & manuscriptos codices, a quibus istæ reprobentur, indicarunt. Quandoque nulla in textu mutatione facta, varias lectiones infra columnas adscripserunt. Præter notas has & alias attexuerunt, ad plurima loca illustranda, sed eas modo breves, ne plus onerare textum, quam ornare, viderentur. In Dialogos tamen, in Epistolas, & in librum Sacramentorum, ampliores aut ipsi elucubrarunt, aut ab aliis jam elucubratas collegerunt. Singula vero Gregorii opera *quatuor* in tomos distribuerunt. In *primo* continentur Exegetica in Sacram Scripturam, scilicet *Moralium* in Job libri triginta quinque, Homiliarum in *Ezechielem* Prophetam libri duo, & totidem Homiliarum in *Evangelia*. His quidem accenseri potuissent Commentarius in librum primum *Regum*, Expositiones in *Cantica* & in septem *Psalmos* pœnitentiales. At priorem tomum tot complecti minime posse, insuperque commemoratas elucubrationes non esse ita genuina S. Gregorii opera, ut omnis interpolationis expertes deprehendantur, probe perpendentes, in modo enumeratis acquieverunt. *Secundus* tomus con-

continet cætera Gregorii indubitata & germana opera, ſive ea ad Hiſtoriam, ſive ad Eccleſiaſticam Diſciplinam ſpectent, ſcilicet *Librum Regulæ Paſtoralis*, *quatuor Dialogorum libros*, & *Regiſtrum Epiſtolarum*. *Tertius* tomus bipartitus priori in parte exhibet *Librum Sacramentorum*, *Antiphonarium* & cætera *Liturgica*, cum D. Hugonis Menardi notarum & obſervationum acceſſione; altera pars complectitur Commentarium in *Librum I Regum*, Expoſitionem in *Cantica Canticorum*, & aliam in *ſeptem Pſalmos*, ac *Concordiam quorundam Sacræ Scripturæ teſtimoniorum*. *Quartus* tomus itidem in duas partes diviſus, in priori *Vitam Gregorii* continet, tum a Paulo Warnefrido, tum a Johanne Diacono ſcriptam, & eam, quam ex Gregorianis præſertim ſcriptis Benedictini recens adornarunt; in poſteriori ſiſtitur genuinus *Paterius*, qualis habetur in quamplurimis optimæ notæ codicibus manuſcriptis, & *Alulfi* Tornacenſis monachi *Expoſitio in Novum Teſtamentum* ex Gregorianis ſententiis, quæ Paterii nomen in ſuperioribus editionibus immerito præfert. Quatuor Evangelia Gregorium explanaſſe, & de Samſone quædam allegorica ſcripſiſſe, negant. Pœnitentiale quoque Gregorii, quod Jameſius extare dicat in vetuſtiſſimo codice Bibliothecæ publicæ Oxonienſis, non alibi cum repererint, hoc loco pariter omiſerunt. Hinc, quæ Gregorii adverſus hæreticos doctrina fuerit, exponunt, ejusque dogmata a variis objectionibus vindicant.

Præſtiterit autem hæc ſummatim indicata paulo dilucidare ulterius, & ſingularium imprimis Præfationum, quæ libris ſingulis præmittuntur, meminiſſe. A *Moralium* libris tomus *primus* ſplendidum ſumit initium, quos primo inter opera reliqua loco Gregorium elucubraſſe notant. Ex antiquioribus editionibus ſe adhibuiſſe memorant *Pariſinam* A. 1495, ex quo tempore plures alibi additæ fuerint, quanquam has omnes ſuperet ætate *Romana* A. 1475 Sixto IV ſedente curata, cui præfixa ſit brevis præfatio Dominici Brixienſis Epiſcopi. Præter reſtitutionem & emendationem paſſim in his libris factam, diviſionem hujus operis ſex in partes, a ſancto Doctore ipſo inſtitutam, ſed in editionibus pleriſque neglectam, & plurimis fortaſſis ignoratam, ſe ſecutos eſſe profitentur. Capitum diviſionem, quippe a Gregorio mi-

minime curatam, non ad prævium aliorum exemplum, sed pro suo lubitu ibi adornarunt, prout eam textus libri Job versus aut integri aut dimidiati requirere visi sunt, sic, ut idem fere semper sit & capitis & explicationis exordium; nihilominus tamen textum in minores sectiones numeralibus notis distinctas partiri voluerunt. Priorum etiam editionum capita in margine assignarunt, ut, quæ juxta illas passim in libris Eruditorum laudantur, nullo negotio inveniri queant. Argumenta capitum pene ubique mutarunt, quod textui minime responderent. Sed expungere noluerunt inventorum a *Tajone*, Cæsar-Augustano Episcopo, Moralium Historiam, (utut non omni ex parte certam) quippe quam non solum in omnibus antiquioribus editionibus, sed etiam in codice manu exarato Monasterii Longipontis legerint. Testimonia & elogia veterum Scriptorum de libris Moralium jam edita, nonnullis aut additis aut detractis, præmiserunt. Post Expositionem Gregorii in librum Job, servato Sanctarum Scripturarum ordine, sequuntur ejusdem Sancti Doctoris *Homiliæ in Ezechielem* Prophetam, quas licet afflictus morbis, negotiisque difficillimis immersus, ac innumeris vexatus curis, ob luctuosissimam tum Urbis ac totius Italiæ faciem, ad populum habuit. Et ad hoc opus exequendum præsentissimum Numen Gregorium expertum fuisse innuunt, quandoquidem, cum ultimam Ezechielis visionem interpretaretur, Petrus Diaconus, quo exceptore ac notario uti fueverit, Spiritum Sanctum observarit sub columbæ candidæ specie ipsius capiti insidentem, & rostrum ori immittentem, ex quo altissima mysteria didicerit, ac veluti ebiberit. Dicendi & scribendi rationem heic adhibitam, ut accuratiorem & venustiorem esse non contendunt, ita velut humiliorem & depressiorem ipsam contemni nolunt, rerum quippe magis sensusque curam, quam verborum delectum, a Gregorio habitum causati. Quamvis vero litteralem sensum, tanquam cæterorum fundamentum, præstruere ubivis conetur Gregorius, mysticis tamen rimandis, & moralibus explicandis, imprimis eum incumbere monent. Cæterum ita in novissima hac editione hujus operis se gesserunt: prolixiores Ezechielis textus, qui singulis homiliis, si priorem excipias, præmittuntur in excusis, non autem in manu exaratis, resecuerunt,
at

at ſingulos verſus lineis diſtinctis excudi curarunt, ut ſucceſſive explicandi a S. Doctore proponantur, ad manuſcriptorum codicum ſimilitudinem propius hoc pacto accedentes, in quibus aut majoribus characteribus, aut etiam minio vel alio exquiſito colore depictis deſcribuntur. Homilias, quæ hactenus velut uno ac continuato ſpiritu legendæ offerebantur, in varias ſectiones, additis totidem numeris, partiti ſunt. Argumenta, & quicquid obſervatione dignum ipſis viſum eſt, in margine ſummatim adjecerunt. Aliis in notis infra & ad calcem adjectis, ſi quid obſcurius occurrerit, quod explicatione indigeret, exponere curârunt. *Homiliæ in Evangelia*, aut minimum earum aliquæ, utut prius, quam Ezechielem Prophetam populo exponere Gregorius inciperet, habitæ fuerint, poſt iſtam tamen Ezechielis Expoſitionem heic comparent, ob ordinem, quo in Sacrarum Scripturarum ſerie libris Veteris Teſtamenti Evangelia, & quicquid alias ad Novum pertinet, poſtponantur. Quanto autem hæ in pretio Homiliæ nunquam non habitæ fuerint, vel hinc liquere docent, quod omnes, una forſitan excepta aut altera, Divinis Officiis præ cæteris Sanctorum Patrum Homiliis jam olim inſertæ reperiantur, nec immerito, cum in iisdem, literali ſenſu prius breviter expoſito, ſententiarum ad mores ſpectantium copia profluat uberrima; quin & fidei dogmata confirmentur, & adverſus ſubſecutos præmuniantur hæreticos. Hæc tomi primi facies.

Secundus tomus ſcripta Gregorii ſiſtit, quæ aut *Apologeticis* accenſeri merentur, *Librum* puta *Regulæ Paſtoralis*; aut *Hiſtoricis*, nimirum *Dialogos*; aut *Dogmaticis & Canonicis*, *Regiſtrum* videlicet *Epiſtolarum*, quibus univerſum pene Jus Canonicum continetur. *Paſtoralem librum* ſcripſiſſe eum annotant Benedictini, in ipſo veluti Pontificalis muneris tyrocinio, ut Johanni Ravennati Epiſcopo reſponderet, amice eum reprehendenti, quod paſtoralis curæ pondera fugere deliteſcendo voluerit; quos mores hodie rariſſimos, olim frequentiores fuiſſe, ſimul obſervant, univerſis fere piis viris, ad officium paſtorale poſtulatis, tantum onus, præ animi demiſſione ſummaque modeſtia, deprecantibus. Variis in hoc opere curando ſe editionibus uſos addunt, præſertim Pariſienſibus, una A. 1518 & altera 1571, Romana ſeu

Vaticana Sixti V juſſu adornata, atque aliis aut pene coævis aut recentioribus, Pariſienſi imprimis, quæ A. 1668 prodierit, opera Theologi Pariſienſis, a quo collectas magna cura diverſas lectiones ex antiquioribus manuſcriptis cum ſuis convenire tantum non ubique animadverterint. *Dialogos* Gregorio, tanquam genuino autori, ſolicite vindicant, ſcriptosque eos autumant anno 593 aut 594 Romæ, in Monaſterio forte S. Andreæ. Optimam opinionem de iisdem conceptam confirmare putant tot eorundem in alias linguas translationes, adeo ut & Arabica quædam in Bibliotheca Colbertina aſſervetur. Præterea in Bibliotheca Monaſterii Lyrani in Diœceſi Ebroicenſi, incidiſſe ſe narrant in codicem 500 annorum, eosdem Dialogos Gallicis rhythmis expreſſos continentem, prout & ſtricta oratione Latina deſcripti extent in Bibliotheca Gemeticenſi. Sed ex his omnibus unicam tantum interpretationem Latino textui heic addunt, Græcam, a Zacharia Pontifice confectam, quam multo emendatiorem ſe exhibere profitentur, quam quidem a Guſſanvillæo factum, qui ex Vaticanis editionibus omnes pene typographicos lapſus, etiam graviores, in ſuam tranſtulerit. *Epiſtolæ*, quæ tertium in hoc tomo locum occupant, ante omnia laudantur a ſua, qua polleant, præſtantia; hinc, quantum in curando earum ordine concinno, & ad leges temporum, quibus ſingulæ ſcriptæ fuerint, reſtricto effecerint, manifeſtum Noſtri reddunt, qui & ſummarias eorum inſcriptiones accuratiſſimo ſtudio ſe formaſſe, ac notis idoneis difficilia loca, quæ plurima ſint, illuſtraſſe teſtantur. Quæ de *Servi ſervorum* titulo a Gregorio M. uſurpato notant, nec i[illegible]cta ſunt, nec inelegantia, modo acrem exceperis cenſuram latam in Centuriatores Magdeburgenſes, quibus Benedictini ſuccenſent, quod *rejecto ſuperſtitioſo Pontificis vocabulo* Gregorium ſe Servum nominaſſe ſcripſerint. Notas Guſſanvillæanas ſuis aſſociarunt, licet de iſtis ita ſtatuant: *ſe eas non reprobare quidem, ſed nec pro ipſis ſpondere.* Ordinem epiſtolarum reſtitutum, poſt earundem finem, argumentis peculiaribus demonſtrant. Inſuper & Geographicam earum diviſionem ſubnectunt, eamque duplicem. Prior illas continet, quas non ultra ſubditarum ſibi, ut Metropolitano, regionum limites direxit Gregorius; poſterior alias omnes, quæ

tum

tum in Italiam, extra provincias Romano Episcopo Metropolitico jure subjectas, tum in reliquas Occidentis regiones, tum in Orientem missæ sunt. Tacemus ordinem harum Epistolarum antea vulgatum ad novum hunc reductum, & ordinem restitutum cum antea vulgato comparatum; catalogum item eorum, ad quos scripsit S. Gregorius, & qui ad eundem scripserunt. Sed *Excerpta* penitus silentio involvere non possumus, quæ sub titulos certos regesta ex Epistolis Gregorii coacervavit *Antonius Carafa*, Cardinalis, quæque integra heic apponuntur, prout id haud invitus tulit eorundem Collector Eminentissimus, pro ea caritate, quam rerum Ecclesiasticarum studiosis præstare quemlibet debere postulat.

Tertius tomus a *Libro Sacramentorum* orditur, quem cæteris Gregorii operibus annumerant Editores, non, quod primus ille ejusdem parens fuerit (quandoquidem is superioribus etiam Pontificibus, maximeque Gelasio primo, debeatur) sed quod summa cura meliorem in formam eundem S. Doctor redegerit. Soliciti autem de eligendo, quem sequerentur, codice aut edito aut manu exarato, S. Eligii codicem ab Hugone Menardo evulgatum, notisque ac observationibus illustratum, & ob antiquitatem, & ob integritatem, cæteris omnibus duxerunt præferendum. In eo autem denuo sistendo, hanc curam adhibuerunt, ut, quoniam notas columnis singulis subjicere, propter nimiam plerarumque prolixitatem, integrum non erat, eas seorsim excusas numeris distinxerint, & in libro Sacramentorum singula, quæ in istis notis illustrantur & ornantur, totidem numeris in margine adscriptis indicarint. Quoniam vero post Menardum multi de rebus Liturgicis egregie scripserint, & in his Johannes Bona Cardinalis, Josephus Maria Thomasius, Johannes Fronto S. Genovefæ Parisiensis Canonicus Regularis, Johannes Mabillonius qui Liturgiam veterem Gallicanam e tenebris eruerit, & Edmundus Martene, in tribus voluminibus de ritibus Ecclesiæ, hinc, quæcunque ex eorum lucubrationibus colligere licuerit a Menardo prætermissa, unde argumento proposito nonnihil lucis affulgere posset, in notulis ad columnarum calcem attextis observare se curasse perhibent. Menardianis notis eas adjiciunt, quas Angelus Roc-

Rocca Camers, Apostolici Sacrarii præfectus, in librum Sacramentorum editionis Vaticanæ scripsit. Sed & peculiare huic libro Sacramentorum auctarium dederunt, Collectam nempe & alias Orationes in terræ motibus dicendas, quas, cum anno 1703 Italia & Roma ipsa horridis terrarum motibus quateretur, elucubravit hodiernus Pontifex *Clemens XI*, cui novam Gregorianorum operum editionem inscripserunt Nostri, & redivivum in Clemente Gregorium in dedicatione adumbrarunt. His succedunt *Benedictiones Episcopales*, quæ in codice S. Eligii desiderantur. Sequitur Gregorianus *Antiphonarius*, quæ in Missis canenda sunt, exhibens. Ac tandem *Liber Responsalis seu Officialis*, in quo Cursus Ecclesiasticus tam pro nocturnis quam pro diurnis horis in ordinem digestus continetur, ex veteri codice Compendiensi descriptus, subjungitur. Ita omnia fere, quæ ad rem sacram pertinent, heic collecta reperiri tradunt, excepto duntaxat *Lectionario*, quem librum addere non ausi sunt, tum quia eum S. Gregorio nemo tribuat, sed potius Hieronymo, & Damaso Papæ; tum quia jam non semel excusus sit, nimirum a Jacobo Pamelio, & longe emendatior a Stephano Baluzio. Et hactenus recensita partem tomi tertii priorem conficiunt. In posteriori primo loco comparent *Expositiones in Librum I Regum*, circa quas nec iis assentiuntur, qui Gregorium pro vero indubitatoque earum parente habendum censeant, nec iis, qui ex operum Gregorianorum numero easdem penitus expungant; verum tertiam potius, & inter utramque fere mediam, sententiam eligunt, statuentes, Commentarium illum ex homiliis a S. Gregorio habitis de libro primo Regum, collectum & consarcinatum esse a Claudio, ejus discipulo, postea monasterii Classensis Abbate. Sane ex ipsis Gregorii verbis ac sententiis collectum eundem dicunt, ita tamen, ut quandoque, labente forte memoria, Claudius de suo quædam supplere coactus fuerit, unde evenerit, ut Gregorius hunc fœtum pene repudiarit. *Expositionem in Canticum Canticorum* se, Petrum Gussanvillæum secutos, Gregorio olim abjudicasse fatentur, nunc vero mutant sententiam, posteaquam in tot libros manu descriptos, tum Expositionis hujus, in quibus huc usque magna ex parte latitarat, tum genuinæ collectionis Pateria-

næ,

næ, inciderunt. Similiter & Expositionem in *septem Psalmos pœnitentiales* dignam judicant, quæ Gregorio M. potius vindicetur, quam Gregorio VII, cui eam tribuere Gussavillæus maluerit. *Concordiam quorundam testimoniorum Sacræ Scripturæ*, quam Johannes Gilotius, cum cæteris S. Gregorii operibus, tam genuinis quam spuriis, ediderit Parisiis A. 1571, non adeo confidenter Gregorio vindicant, quanquam haud ire velint inficias, stylum ac doctrinam hujus Autoris, quicunque fuerit, Gregorium omnino reddere.

Denique in *quarto* tomo triplex ante omnia Gregorii M. *Vita* repræsentatur; prima compendiose descripta, quæ *Paulo Diacono*, Casinensi Monacho debetur; secunda Gregorii præclare gesta fusiori stylo exprimens, cujus autor *Johannes Diaconus*, monasterii quoque Casinensis alumnus: tertiam Venerabilis *Bedæ*, quam ἀνέκδοτον reperiri in Bibliotheca Collegii Mertonensis scripserit Vir celeberrimus, Guilelmus Cave, non omissuri fuissent, nisi ex transmissis a Thoma Gale excerptis clare intellexissent, quod prius subodorabantur, hunc Bibliothecæ Mertonensis codicem nihil aliud, quam Pauli lucubrationem exhibere. Aliam proinde tertio loco vitam S. Gregorii heic exhibent, quam propria industria, ex ipsius præsertim operibus eruerunt atque adornarunt, & jam anno superioris seculi nonagesimo octavo Gallice publicarunt, nunc vero eandem Latine versam denuo heic exhibent, at breviorem, nec servato semper Gallicæ editionis ordine. Hæc libris quatuor absolvitur, in quorum *primo*, historiam Gregorii ab ortu ejus ad summum usque Pontificatum complexo, patrem ejus *Gordianum* nominant, Senatorii ordinis Virum nobilissimum & ditissimum, unum ex septem Diaconis Cardinalibus, qui dicti fuerint Regionarii, quod certis urbis Romæ regionibus præficerentur; matrem *Silviam*, quæ mundo valedicens (utrum viro demortuo, an adhuc superstite, incertum,) juxta portam basilicam S. Pauli Apostoli secessum sibi delegerit. Majores inter ejus Felicem Papam referunt, & amitas nuncupant Sanctas Tharsillam & Æmilianam. Nativitatis annum, conjecturis potius, quam rationum momentis ducti, statuunt 540. Qualia ejus studia, aut quinam Præceptores fuerint, penitus ignorari fatentur. Astrologiam ta-

men divinantem, aliasque curiosas & periculosas artes, eum numquam sectatum esse probant. Quod autem Johannes Sarisburiensis perhibeat, eum non solum Mathesin ab aula recedere jussisse, sed etiam Bibliothecæ Palatinæ, in cujus archivis recondebantur omnium disciplinarum libri, zelo intempestivo ignem admovisse, ut major esset Sacræ Scripturæ autoritas, & in ea legenda flagrantius studium, id plane inter nugas & aniles fabulas rejiciunt. Hinc quomodo Prætor urbis factus sit, & Monachum post induerit A. 575, cum quadragenario quinque annis esset minor, enarrant, Baroniumque refutant, quod monastici illius instituti autorem constituat S. Equitium, cum potius S. Benedictus nominandus veniat, idque multis rationibus evictum dare laborant. Diaconatus officio functus dicitur sub Pelagio II summo Pontifice, qui eum Constantinopolin migrare jusserit, ut in urbe, totius Imperii sede, negotiis Ecclesiasticis curam & solicitudinem impenderet; ubi inter alia laudabiliter gesta novam oppresserit Eutychianam hæresin, librosque Moralium elucubrarit, filium etiam Imperatoris Mauritii e lavacro sacro susceperit. Romam reversus Abbatis in monasterio suo officium gessit, Pelagiusque eum sibi adjutorem adhibuit in scribendis epistolis. Ipso autem peste sublato, in ejus locum summus Pontifex est declaratus A. 590. Utut autem, ob præsentissima Ecclesiæ mala, Pontificatu se abdicare plus vice simplici in animo votisque habuerit, adjutorem tamen expertus Deum, ab initio libri *secundi*, quatuor priores Pontificatus ejus annos perlustrantis, schismaticos Italiam turbantes coërcuisse, Longobardos ad fidem Catholicam perduxisse, Gothos Ecclesiæ reconciliasse, Anglos Christianis præceptis imbuisse & sacro lavacro tinxisse, Donatistas in Africa tumultuantes repressisse, Agnoëtas aliosque in Oriente hæreticos debellasse, & plura ac maxima intra paucorum annorum spatium præstitisse perhibetur, ut jure omnium gentium consensu *Magni* cognomen sit consecutus. Inter virtutes ejus primarias humilitas summa, caritasque & animi constantia valde celebrantur. Episcoporum quoque rigidus, sed sui maxime, vocatur censor. Post varia ejus negotia in primis Pontificatus sui annis gesta, mox sub initium libri *tertii* ejus acta adversus Patriarchas Constantinopolitanos, *Oecume-*

cume-

cumenici titulum sibi arrogantes, commemorantur. Hinc de misso abs eodem in Angliam *Augustino*, qui baptizaverit decem Anglorum millia, prolixe disseritur, sententiaque de Gregorio S. Benedicti legibus adstricto denuo defenditur. Fabulam de *anima Trajani S Gregorii precibus ex inferno liberata*, Nostri multis argumentis explodunt, & post enarratas ejus curas pro Ecclesia quamplurimas in libro *quarto*, quicquid superest historiæ vitæque S. Gregorii, exhibent, ac præter alia, in sententia de usu & cultu sacrarum imaginum, ab Ecclesiæ doctrina nunc recepta eum quoquo modo abiisse, inficiari conantur. Tandem laboribus non minus, quam continuis morbis absumtum, obiisse referunt IV Idus Martii, A. C. 604. His ita fuse satis deductis, in altera tomi hujus parte, *Expositionem* repetunt *Veteris & Novi Testamenti* a *S. Paterio*, Gregorii M. discipulo, hoc ipso autore ac hortatore cœptam & absolutam. E tribus, quibus isthæc constet partibus, unicam duntaxat publicam hactenus aspexisse lucem tradunt, nimirum priorem in Vetus Testamentum, posteriore in idem Testamentum Vetus, & tertia Novi Testamenti Expositionem continente, in Bibliothecarum huc usque pulvere latitantibus & sordentibus. Etenim quæ sub Paterii nomine impressa extet Novi Testamenti expositio, hanc ipsius haud esse probant, *Alulfo* potius eandem vindicantes. Se interim Paterii & secundam & tertiam partem genuinam in idoneo MSto reperisse, & nunc primitus in apricum protrahere testantur, & utraque hac parte absoluta, & istam Alulfi, quam diximus, Expositionem Novi Testamenti integram subnectunt.

GEORGII FRIEDERICI FRANCI DE FRANKENAU Med. D. & P. P. Anastomosis retecta.

Hafniæ, typis Reg. Maj. & Universit. Typogr. 1705. in 4to.

Constat 11. plag.

ANastomoseos vocabulum Antiquitati satis quidem cognitum, ac primis Artis Restauratoribus nominetenus non incisum, quoad rem tamen atque modum, per omnia forte non adeo pla-

num ac perſpectum fuit. Illis enim temporibus ſumebatur tantum in ſenſu pathologico, pro oſculi venæ vel etiam arteriæ laxatione & apertione, per quam ſanguis effundebatur, & inter fluxus ſanguinei reponebatur differentias. Alii intelligi ſimul poſſe hanc putabant vocem non tantum de ſanguinis, ſed & lymphæ, chyli, alteriusve humoris per hiantia vaſorum oſcula effluxu. Naturali tamen magis atque commodiori ſignificatione nominant Recentiores Anaſtomoſin mutuam certamque venarum & arteriarum connexionem, per oſcula ſeu parvos meatus, vel rectius inoſculationem. Tacemus enim illam vocis acceptionem, qua vaſa ſimilia inter ſe communicantur, ut videre eſt inter hepatis vaſa, venas uteri, hujusve arterias, vaſa arterioſa ab umbilico verſus chorion tendentia, ramos venarum mammariarum, arterias cordis, venasve coronarias, vaſa cordis in embryone, venas jugulares, arterias carotides, arterias medullæ ſpinalis, venæ meſaraicæ ramos, renum vel ſtomachi vaſa, inter venam ſuralem & iſchiam majorem, tubulos lacteos mammarum, nervos brachiales, ductus epaticos aquoſos & venas lacteas, ductus adipoſos &c. Veram igitur Anaſtomoſin vaſorum retecturus Clariſſimus Autor, Medicos non ſolum allegat, qui eandem negant, verum etiam eorum adducit authoritatem, qui pro ea militant. Palmarium Autoris noſtri argumentum & experimentum, pro ſtabilienda Anaſtomoſi arterias inter & venas, in eo conſiſtit, quod in canis aut cuniculi arteriæ magnæ truncum lac, aquam, vel alium tenuem liquorem colore quodam tinctum immittat per ſiphonem; unde omnia viſcera totumque genus arterioſum eodem implentur, atque cito, absque intumeſcentia partium, quam quidam ſupponunt, per venas redeat, ex dextro cordis thalamo pulmones ſubeat, & ex his per cordis ſiniſtram cavitatem & arteriam magnam tranſeat. Hocque phænomenon, quoad vaſorum horum communicationem, in peculiaribus corporis partibus, ut in capite, pulmonibus, aſpera arteria, hepate, renibus, teſticulis, & utero frequenter apparet. Ad hæc provocat ad legem generationis & primam formationem, cum arteriæ & venæ ex parte regenerentur, & modus indicetur, quo ſanguis ex arteria repens reſecta poſſit ad latera protrudere particulas quasdam ramoſas, & ad motum mi-

minus aptas, quæ ſibi invicem implicitæ forment ibidem rudimentum alicujus tunicæ, quæ arteriolæ nomen mereatur; & ſanguis in curſu offendens aliquod impedimentum, non poſſit reflecti, ſed particulis ramoſis ad latera iterum projectis rudimentum ibidem producat alicujus venæ. Cui pariter ſententiæ non parum roboris accedere confidit ex phænomeno, quod morbos, inediamve pe[illegible]is, aut magnis corporis exercitiis defatigatis, obvenire ſolet, [illegible]dem tunc pinguedo ſeu adipis materia in cavitatibus pulpæ ſuæ membranoſæ aſſervata viciſſim reſorbetur, ac maſſæ ſanguineæ denuo commiſcetur, haud ſecus, ac quotidie videmus, humorem ſeroſum aut hydropicorum aquam carnoſarum partium poros in anaſarca vel aſcite præter modum opplentem, aut ſponte aut poſt data hydragoga a venis reſorberi, ſicque modo per alvum, modo per vias eliminari urinarias. In additamenti denique locum ſubdit e vegetabilium claſſe exemplum, actum nimirum illum, quem inoculationem vocant; ubi ſurculi inſerti & late creſcunt, & utiliter propagantur, facta prius ſtipitis certa apertione, deinde ſcuti, ut appellant, inſertione, atque debita demum ligatura. Sed ad adverſarios revertitur Noſter, eorumque argumenta ponderat, quæ inter illud, quod ab ἀυτοψίᾳ petitur, nullum habere pondus exiſtimat, cum negativa non procedat argumentatio: Ego non vidi, ergo non datur; quin ad propriam & Leeuvvenhoekii provocat ἀυτοψίας, ubi mediantibus microſcopiis, anaſtomoſes ejusmodi in tenerioris anguillæ caudæ pinna clare viderint. Ad *Marci Aurelii Severini* argumentum, debere nempe uniones tales vaſorum patere poſt mortem, & ſectionis cultri Anatomici opera inveſtigari, reſpondet, non confundendos eſſe ſtatus ſecundum & præter naturam. In cadaveribus enim rimæ aut oſcula obliterantur facile a materia viſcida & tenaci, ut viſum effugiant, & omnia flaccida ſupra ſe invicem recumbunt, fibrillæque a ſe invicem nonnihil diſtantes nunc accedunt propius, & oſcula claudunt. Quæ conditio in vaſorum finibus obſervatur, uti in reliquis diverſa temperie præditis ſubjectis, ita & in ſanguineis & phlegmaticis, carnes habentibus turgidas, poroſas, laxumque habitum, in quibus ſumme conſpicuas debere tales eſſe continuitates exiſtimaverat *Georgius Erneſtus Stahl*; cum quo tamen in eo con-

conſentit Autor Clariſſimus, quod ex decremento eximio & arctatione muſculoſarum partium mille naſcantur incommoda, obſtructiones, ſtaſes & corruptiones in illis locis. Contra *Johannem Alphonſum Borellum*, qui intermediam ſpongioſam ſubſtantiam carnium, viſcerum, &c. ſenſim debilitari, amitti, atque languere in extremorum anguſtiis vim impulſivam, motumque ſanguinis, nec ſemper venularum orificia, quarum conſiſtentia mollis & lubrica eſt, non dura & oſſea, permanere dilatata & aperta; ſanguinem vero a capillaribus venis exugi, & attrahi exiſtimat, diſputans, negat omne interſtitium vel intermediam mollem aut fibroſam partium ſubſtantiam; concedit vero ſanguinem in remotis a ſuo principio canalibus multum a celeritate motus quidem remittere, nullo autem modo ſedari; & in ſtatu naturali vigere tonum viſcerum, ac juvare fibrarum motricium in muſculis actionem adſtruit; ſuctionem autem & attractionem venarum capillarium, utpote diu exploſam, recoqui ab eodem miratur. Nec metuit ruptionem nimiamque venarum dilatationem a ſanguinis motu violento in arteriis liberoque in venas influxu; ſiquidem motus ſanguinis in extremis remittit, & vaſorum rotunditati debitum ad reſiſtendum robur ineſt. Quod autem *Regnerus de Graaff, Johannes Bohnius* & *Petrus Dionis* regerant, nullum ſanguinem teſticulorum parenchyma, venularum extremitates, aliasve vias difficiles ingreſſurum, ſi vaſa unirentur, ſed qua data porta ruere, quotiescunque patentiorem & commodiorem invenit; conſiderandum eſſe putat Autor Noſter, quod vaſa ordinarie humore ſuo turgeant, motoque uno principio moveatur ſtatim & alterum ob contiguitatem, pateantque ſumma æque oſcula indifferenter deorſum propulſo ſanguini certo reſpectu in teſtibus, viſceribus, & glandulis ac artuum extremis, aliisve corporis partibus. Quæ vero in contrarium producuntur experimenta, tanquam a violenta manu producta rejicit. Sed maximus adhuc, isque duriſſimus ſupereſt nodus ſolvendus, fundatus partim in nutritione & accretione, partim ſecretione humorum, cum quibus vaſorum continuitas & immediatus per ea fluxus ſanguinis, ſecundum *Borellum*, *Bohnium*, *Ortlobium*, *Stahlium* aliosque ſtare nequit. Nutritionis equidem negotium & augmentum partium hoc modo ſibi

ſibi concipit Noſter. Scilicet globuli ſanguinis, quamdiu in vaſis feruntur amplioribus, majorem diametrum, capacitatem atque expandendi vim obtinent, quæ ſenſim minuitur & decreſcit in vaſis minoribus, ita ut ex uno tres, quinque vel ſex tandem fiant circa extremitates, certisque rationibus conſtent plurimum ex aeris bullis rarefactis, ſeroſas ſimul nutritias chyloſasque arripientibus particulas, cordis impulſu & jugi reſpiratione huc vectas, parietibusque, quamdiu molliores & cedere adhuc ſunt aptæ arteriarum tunicæ, id quod laudabile eſt nutriendis & augendis partibus aſſimilent : quamdiu vero accreſcente ætate factæ rigidiores debitumque nactæ incrementum expanſioni particularum ſanguinis reſiſtunt, motumque per eas unice & ſic cum calore conſervant vitam. Quoad ſecretionem vero exiſtimat, per ipſa immediate hiantia anaſtomoſis lege in arterias & venas ſeque mutuo reſpicientia tunicarum oſcula, diverſimode conſtructa ac figurata, omnes depurationes & ſecretiones fluidorum contingere, & ubi tales fiunt, membranas ſeu tunicas, quamvis ſubtiliſſimas, ſimul adeſſe, omnesque eadem muniri glandulas ac muſculos. Magna enim inter membranas vaſorum datur differentia, dum alia eſt retiformis & vaſculoſa, qualis eſt vaſorum extima; alia glanduloſa, alteri ſuccedens, quæ, quando ad glandulas pervenit, easque includit, ſubjectæ in plerisque membranæ adeo firmiter adhæret, ut ſæpe non ſine dilaceratione ab ea ſeparari poſſit ; alia muſcularis ; alia tenuiſſima & fere tantum membranacea, aut nervea; hæcque, Autore judice, illa videtur eſſe, quæ immediate tegit, ac unit utriusque generis vaſa ſanguiveha, & reliquis ſolum a ſero venientibus ſanguinis particulis, præterquam rubris, tranſitum ob certam pororum conſtitutionem, more diapedeſis concedit. Quibus poſitis ſponte patet, uſum Anaſtomoſis eſſe, ut ſanguinis motus reciprocus ejusque circuitus expeditior per totum fieri poſſit corpus, & ut totum corpus alatur, in ſtatu ſuo conſervetur, & ut variæ in diverſis organis procedant fluidorum ſeparationes atque ſequeſtrationes ab univerſali illo fluido microcroſmico purpureo.

VAL.

VAL. ERN. LOESCHERI D. DE CAUSIS Linguæ Ebrææ Libri III.

Lipsiæ, apud Hæredes Grossianos, 1706. 4.

Constant 2. Alphab. plag. 20. & 2. Tab. fig. æn.

Dudum est, quod Auctor Celeberrimus libri præsentis de Ebrææ linguæ visceribus & genio accuratius meditari cœpit, qua de re edito etiam probuleumate quodam Orbem eruditum ante duos hos annos monuit. Fructus igitur meditationum suarum nunc eo lubentius cum literaria Republica communicat, quo magis se & divini honoris publicique commodi studio, & pollicitationibus variis eo adstringi norat. Credit ille, maximam hominum partem, vel falsos, vel mancos saltem ac perobscuros, circa Ebræam linguam conceptus habere, quando vel ad modulum Europæarum linguarum eandem metiuntur, vel ultra Rabbinos sapere religioni sibi ducunt, vel Philologorum quorundam auctoritate decepti, eandem ambiguam, jejunam, strigosam & plane tanto nomine indignam esse sentiunt. Has ille causas affert, cur in excolendo Ebraismo, longe minores progressus & nostra & majorum nostrorum ætas fecerit, quam in Græco Latinoque idiomate, cur anomaliis plena sint omnia, & in sacra etiam exegesi defectus isti sentiantur. Cui rei ut eat obviam, novam digrioremque Ebræi sermonis ideam suppeditat, perpensis ejusdem causis, unde & inscriptio libri ad causas istas respicit. Monet igitur, ut de Ebræa lingua nihil concipiamus, quod indignum sit lingua ex penetralibus *Orientis* petita, eaque antiquissima, peculiari Numinis ductu conservata gubernataque, ad sanctissimos fines Divinitus adaptata, & emphasium vivacissimarum plenissima.

Hoc consilio usus, postquam in Præfatione ea super re multa monuisset, atque inter alia observasset, eos, qui utilibus libris scribendis augendæque rei literariæ incumbunt, septem præsertim scopos habere præfixos, ut vel *origines rerum* incompertas indagent, vel *data* certissima constituant, eorumque adeo numerum augeant, vel doctrinas hactenus rudi stylo delineatas ad *subtilitates*, quæ frugi sunt, elevent, vel *scrupulos* hactenus nondum

dum ſublatos e medio tollant, vel *Ideas* rerum accuratiores conſtituant aptiusque disponant, vel voces, formulas *terminosque* quos vocant, omnium ætatum, gentium ſectarumque, circa unam eandemque rem uſurpatos colligant ac illuſtrent, vel *exotericam* ſaltem rerum *notitiam*, circa hiſtoriam, libros de iisdem ſcriptos, varias opiniones &c. augeant, (quod quidem poſtremo inter iſta loco habendum,) vel plura horum aut, ſi fieri poſſit, omnia ſimul libro recens ſcripto promoveant; hæc, inquam, & alia quædam ubi obſervaſſet, *Libro I* externas, quas nominant, Ebraismi cauſas indagat, & primo loco, quæ ad efficientem redundant. Quare Cap. I de ortu hujus linguæ ſigillatim agit, atque in eodem characteres divinos agnoſcit; Cap. II de quæſtione, quænam primæva lingua ſit? generatim diſſerens, Cap. III hanc prærogativam argumentis partim novis, partim denuo expolitis, Ebraicæ linguæ vindicat, interque alia Punica Plauti nova ratione explicat, p. 31. ac Stephani Morini inventum de Phœniciis, gente a Cananæis diſcreta & longe his meliori, refellit. 38. Hinc Cap. IV de iis, quas vulgo hodie Chaldaicam & Syriacam appellamus, linguis e rerum fontibus anquirit, docetque, iſtam nihil eſſe aliud quam Judæorum in Chaldæa habitantium ſermonem, hanc vero dialectum eſſe, poſt reditum Judæorum ex carceribus Babylonicis exortam, antiquam denique Chaldaicam ac Syriacam linguas, (quarum rudera colliguntur) dudum intercidiſſe. His expoſitis, Hiſtoriam Ebraismi aggreditur quatuor capitibus. Et Cap. quidem V eandem ad Chriſtum usque natum producit, obſervans inter alia, potiſſimas vocum Ebræarum formas in nominibus Patriarcharum, 49. qui ante cataclyſmum vixerunt, ſupereſſe; Zabiorum plane non tam caſcam, 58. quam creditur, eſſe ætatem; paſſam eſſe Ebræam linguam a Moſis usque ætate aliquot commutationes, & 62. ſq. ſuas quaſi periodos habere; fabulis proxima eſſe, quæ de Synagoga 69. Magna Canonis Biblici cuſtode vulgo traduntur. Capite VII (nam ſextum ob numerorum ſphalma deeſt) Hiſtoria iſta per Chriſti atque Apoſtolorum tempora protrahitur, notaturque præ ceteris, quam memorabile inter Judæos Hieroſolymitanos, 72. ſq. Babylonios & Helleniſtas, qua linguam & ſtudiorum genera, diſcrimen fuerit; quod Philo Ebraismi mire imperitus fuerit; quod

p.78. Judæi circa fontium Ebræorum studium, Christo in terris degente, negligentissimi fuerint; quin & rudera linguæ Neo-Ebrææ,
86. sq. sive Hierosolymitanæ, qua Christus usus est, p. 75 colliguntur. Eadem Historia per Patrum secula ad nos usque producitur Cap. VIII, ac præsertim de manca eruditione Ebræa Hieronymi, tum de ortu dialecti Rabbinicæ, recensitis Rabbinorum antiquissimis scriptis, scholis & conatibus, de negligentia Christiani Orbis antiqui circa fontes, de collapsa inter Judæos Ebraismi peritia disseritur. Addit Cap. IX Historiam restitutionis Ebrææ linguæ, ubi præsertim Capnionis, Bombergii, & Münsteri labores exponuntur, ac præterea Germanos in restauranda eadem palmam omnibus præ-
121. ripuisse, ostenditur. Inde Cap. X de Ebraismi, ut hodie tractatur, defectibus sermo est, nempe de radicum defectu, vocum & phrasium amphibolia, anomalia insigni, &c. tum de restaurandi consiliis, quo loco Forsteri, Bohlii, Gussetii & Neumanni conatus pervestigantur. Suppeditat porro Auctor Cap. XI Grammaticarum Ebræarum Historiam, ac præsertim Eliæ Levitæ, Capnionis, Capitonis, Pagnini & Spinosæ Grammaticas examinat, vitia nævos-
161. sq. que libellorum Grammaticorum vulgarium recenset, deque eorundem emendatione mentem suam declarat. Geminus labor est Cap. XII circa Historiam Lexicorum Ebræorum, ubi cumprimis de rarissimo Jul. Conr. Ottonis Lexico disquirit, nec minus
171. sq. Lexicorum defectus, ac qua ratione corrigi illi possint, enarrat. Hostes Ebraismi subjungit Cap. XIII, Cappellum, Morinum, Spi-
182. sq. nosam, Meibomium, &c. præ cæteris vero Meibomii emendationes Biblicas sub incudem revocat. Hactenus de efficienti causa. *Fines* Ebraismi interpretatur Auctor Cap. XIV, nimirum mysteriorum exquisitam declarationem & conservationem, piorum animi mo-
188. tuum excitationem, atque id genus alia, monens, in voce יהוה mysterium Trinitatis & Incarnationis peculiari ratione adumbratum esse. Quo spectat & Cap. XV, vestigia Divinæ ejusque singularis circa Ebraismum providentiæ exponens.

Qui *secundus* ordine *Liber* est, *materiam* linguæ accuratius pervestigat. Nam Cap. I de veris Ebræorum literis cum omni adversariorum genere Auctor decertat, eoque pacto ad Samaritanos dilabitur nummos, quorum copiam aliquam ex Kirchero, Hot-

Hottingero, Morino, Relando aliisque in Tabula sistit, ancipites p. 201.
literarum Samaritanarum formas ad aliquot classes reducit, nummosque ipsos interpretatur: porro varias Ebræorum literas ex manuscriptis, Rabano Mauro, Balmesio, & nummis colligit, easque 224.
in alia Tabula cum Samaritanis, Syris, Arabicis, Æthiopicis, Ægyptiis, Græcis, Latinis, Marcomannicis, Gothicis & Runicis contendit, atque ad oculum demonstrat, has omnes ex Ebræis, si ad pristinam simplicitatem reducantur, revera ortas, ac præsertim Samaritanas ex sola earum tachygraphia prodire. Antiquissimas 207. sq.
igitur Ebræorum literas paulo rudiores, quam nostras, facit, ita ut v. gr. Aleph sit linea ad perpendiculum posita, una aut duabus 225. sq.
notulis ad latera, discriminis ergo, aucta. Literarum quoque pronuntiationem in aprico ponit. Dehinc Cap. II interiora litera- 242. sq.
rum pandit, in earundem ordine mira quædam observat, valoremque illarum & emphasin ut detegat, omnem impendit operam. Hinc Cap. III de vera punctorum origine disputat, omnem movens lapidem, ut eorundem antiquitatem in luce ponat; ubi Stephani præsertim Morini recentia contra eam argumenta dissolvit, ejusque hypothesin de אהויע Ebræorum vocalibus labefacit. Interiora vero & reconditam vocalium indolem Cap. IV eruit, considerata genesi vocalium quarumvis, nominibus earum penes Ebræos & pronuntiatione, regulis quoque punctorum ad paucos & genuinos fontes reductis. Accentus vindicantur Cap. V contra contemtores, eorumque doctrina in ordinem succincte redigitur. Caput VI tractat de radicibus, & variis earum generibus, de vocibus Ebræis omnium maxime primigeniis & biliteris, quas Auctor *semina* vocat, de vocabulis ab uno semine oriundis, ex quorum copia *familiam* construit, & in justum ordinem disponit, eamque hypothesin argumentis quamplurimis fulcit, & seminum istorum rudera in aliis etiam linguis commonstrat. Atque hujus generis plura, recondita equidem, Cap. VII, quod de interiori Verborum natura agit, produntur, quippe de Conjugationum & Temporum certa ac adæquata significatione, præsertim τῶ Hiphil & Futuri, κ. τ. λ. Nomina aliasque voces Caput VIII considerat, monetque, gradus dictionum apud Ebræos dari, unam altera in significando perfectiorem esse; ubi & omnes

Right margin (in order): 250. sq. — 294. — 297. — 304. — 309. 315. — 325. sq. — 363. sq. — 370.

vocum formæ, earumque peculiaris ſignificandi ratio, adeoque omnis linguæ apparatus exhibetur. De particulis & præfixis agit
p. 428. Caput IX, quarum ſingulæ ex intimo linguæ receſſu explanantur. Phraſes Ebræas in ordinem redigit Caput X, idemque de Idiotismis & Dialectis tractat, quo loco de ritualibus verbis antiquitatis rudera feliciter exprimentibus, ſermo eſt. De Syntaxi vero & Poëſi nonnulla Cap. XI ſubnectuntur.

Supereſt *tertius Liber*, maxime quidem neceſſarius, qui de *forma* Ebraismi nos facit certiores. Atque adeo Cap. I exterior ſive Maſoretica linguæ, & cumprimis Bibliorum ſacro-
443. rum forma traditur, ac ſanioris Criticæ, quæ varias lectiones examinat, regulæ concinnantur. Hinc de analogia Ebraismi, veriſque conſiliis anomaliam removendi, diſſeritur, quo loco non inutiles dantur obſervationes de diſcrimine ſignificationis rudis,
450. perfectæ & prævalentis, quod ingentem dubiorum vim tollit. Emphaſis explicatur Cap. III, eaque duplex, ſubminiſtratis etiam, ad eandem detegendam, ſubſidiis: ſanctitas & caſtitas ejusdem Cap. IV, quo loco & notatur, Ebrææ linguæ idiotismos ad virtu-
461. tes varias inclinare, ac quaſi manu ducere, & loca Biblica, quæ
463. ſq. obſcœna credebantur, ab hac labe purgantur. Commonſtrantur etiam rudera Phyſicæ & Antiquitatis in Ebræo ſermone latentia Cap. V, v. gr. ex aromatum, animalium &c. nominibus, qualia
469. ſunt balſamum, camelus. Tandem Cap. VI ſimplicitas, opulentia & elegantia linguæ probatur: præjudicia, quæ eandem lædunt, varia Cap. VII reſecantur, exploſis etiam quorundam recentiorum manipulis ſtramineis ex vulpeculis Simſonianis, & agmine recenti militum ex maxilla aſini confectis. Claudit librum ſpecimen Originum Ebræarum, vel Lexici perfectioris, quod Auctor pollicetur, conſtans familiis vocum, quas ſemina גד & חל gignunt,
487. ubi cumprimis de Gade veterum multa memoratu digna leguntur.

Ne propius hujus operæ ſpecimen nobis deſit, paucula hæc enotamus. De Vau converſivo, ut vulgo nominatur, memorat Auctor p. 433, illud rectius continuativum dici, ſi ita liceret loqui; revera enim actionem & retro & poſt tempus, cujus formam verbum, cui præfigitur, gerit, producere, adeoque hanc veram ejus ſigni-

ſignificationem eſſe, quod fiat aliquid, factum & futurum ſit; ad quod vero tempus inter transferendum potiſſimum reſpici debeat, id ex circumſtantiis eſſe colligendum. Inter dicta Biblica ab obſcœnitate vindicata, locus etiam Jobi cap. XL, 12. occurrit, ad quem Auctor obſervat, vocem פחד male vulgo de teſticulis explicari, totamque iſtam ſententiam ad Priapeja trahi; ex uſu vero Biblico & analogia conſtare, quod ea ipſa nihil aliud indicet, quam rem, quæ terrorem contineat & incutiat, exponendamque adeo eſſe de oculis, naribus aliisque partibus τῦ Behemot, quibus diſtentis ac furentibus pavorem aliis incutit.

Cæterum, cum in hoc libro multa, ſi de externa ſpecie judices, paradoxorum loco videantur habenda, aut novitatis ſolum gratia inventa videri poſſint, voluit Auctor celeberrimus, vel noſtra hac voce, eruditam Rempublicam interpellari, ne tali ingenio ſcripſiſſe credatur. Veritatem ſibi ſupremam legem poſitam voluit, teſtatusque eſt, nihil ſe ſcripſiſſe ea de cauſa, ut novum quid & ſingulare dicatur inveniſſe, ſed in omni hoc negotio, quæ poſt ſedulam perquiſitionem vera videbantur, ſive nova fuerint, ſive vetera, literis conſignaſſe. Doctos vero omnium ordinum rogatos vult, ut ſuis illum monitis amice inſtruant, ſicubi aberraſſe a janua videatur, quippe nullis non ſalutaribus documentis locum daturus.

COMPENDIUM HISTORIÆ PHILOSOPHICÆ antiquæ ſive PHILOSOPHUMENA, quæ ſub ORIGENIS nomine circumferuntur, edita primum ex codice Bibliothecæ Mediceæ a JACOBO GRONOVIO, Viro Clariſſimo, in Theſauro Antiquitatum Græcarum Tomo X; jam vero recognita & notis uberioribus illuſtrata, paſſimque correcta a M. JOHANNE CHRISTOPHORO WOLFIO.

Hamburgi, apud Chriſtianum Liebezeit, 1706, in 8.
Conſtat plag. 17.

PRæſentis tractatus jam ſemel a nobis injecta eſt mentio, cum in decimo Antiquitatum Græcarum, quas indefeſſæ Clariſſimi

Gronovii industriæ Orbis Literatus debet, recensendo versaremur. Ut repetita vice idem commemoremus scriptum, repetita efficit editio, quæ non sine ratione quamplurimis, interque eos Editori Clarissimo, visa est necessaria. Recte enim is judicavit, utilitatem ex eo non vulgarem ad plures redundaturam esse, quæ ad paucos perveniret, quamdiu in eo delitesceret Thesauro, cui comparando plerorumque huic studiorum generi operam navantium, facultates vix responderent. In hoc consilio confirmatum se sensit, cum perspiceret, copiam sibi factum iri, Latinam Clarissimi Gronovii versionem nonnullis in locis emendandi, Græcum item contextum ex probabili conjecturarum fide nunc restituendi, nunc adversus fallaces aliorum suspiciones vindicandi; cujus rei vestigia & exempla in præfatione adducta legere licebit. Sic ut unum inde repetamus, assertionique faciamus fidem, meminisse juvat loci, qui exstat cap. XXI p. 147, ubi Stoici dicuntur statuisse *ἀνάστασιν εἶναι καὶ πεπληρῶσθαι πάντα.* Hæc de resurrectione accepit Clarissimus Gronovius, mentemque suam Latina versione expressit, quam ab Auctore libri ejusque instituto maxime alienam esse in notis inde evincitur, quod in verbis proxime antecedentibus negata a Stoicis corporum penetratio commemoratur, quæ fidem faciat, sequentia verba de *resistentia* corporum omnino interpretanda esse, licet ista notio Græcæ voci a Scriptoribus, quod non diffitetur Editor, raro subjiciatur. Alia quoque causa adductus est Editor, ut novam præstantissimi monumenti editionem curaret. Vidit enim Viris quibusdam eruditis, qui ex Manuscripto Auctoris hujus testimonia nonnunquam in partes suas verterunt, nominatimque *Menagio*, a Clarissimo Gronovio in adspersis notis subinde injuriam factam esse, quam ut ab illis amoliretur, nulli pepercit industriæ. Cum igitur animo constitutum haberet, libellum novis curis recognitum antiquitatis studiosis exhibere, rationes suas ita instituit, ut Latinam Gronovii versionem retineret integram & illibatam, si quæ vero in ea desideraret, ea notis modeste excutienda reservaret. Græcum contextum, quem Clarissimus Gronovius una serie exprimi curaverat, certis distinctum capitibus exhibuit, ut vel sic Lectorum consuleret commoditati, usumque libelli faciliorem redderet. Ut autem Lector eo rectius de Gronovii versione

ne

ne & ſententia judicium formare poſſit, notas Viri Clariſſimi integras in calce addidit, conſilio laudis pleno & ab eorum inſtitutis alieno, qui in reddendis aliorum ſcriptis, vel ſuperciliofo alieni laboris contemtu, vel ſupina negligentia adducti, notas aliorum, de ſuis tantum ſoliciti, omittunt. Præfationem Gronovii non adjecit, forte quod maximam ejus partem, ſaltem quæ ad inſtitutum faceret, inſertam præfationi ad examen revocarit. In illa enim fuſe inquirit in Auctorem libelli, cumque Clariſſimus Gronovius, variis rationum præſidiis innixus, fœtum hunc Origeniano ingenio, cui acceptus a multis iisque non ineptis harum rerum judicibus ferebatur, vindicare conatus eſſet, operæ pretium ſibi facturus viſus eſt, ſi oſtenderet, parum illis tribuendum eſſe, & in eorum potius acquieſcendum ſententia, qui dubium incertumque eſſe ſcriptorem, modeſte & animo ab omnis arrogantiæ ſuſpicione libero faterentur. De qua incertitudine ut eo luculentius Lectori conſtaret, varias eruditorum de ſcriptore libri ſententias recenſuit, quorum alii inter νοθέυοντα Origenis ſcripta illud numerarunt, ut Leo Allatius de Scriptis Socratis p. 168, Huetius in Origenianis lib. III §. 11, Colomeſ. in Obſervat. Sacr. p. 232, Spencerus de Legibus Ebræorum ritualibus p. 1029 edit. Anglic. Galeus in Notis ad Hermiam p. 213 edit. Oxon. Fr. Redi lib. de Inſectis & Caveus in Hiſt. Liter. Part. II p. 31, quem in eo falli putat Editor, quod φιλοσοφέμενα hæc a libro contra ſectas & hæreſes, qui ſub Origenis nomine laudari ſolet, diſtinxerit. Addi his debet Menagius & Dupinius, quorum ille in loco notarum ad Diog. Laertium non uno, hic in Reſponſione Tomo VI Bibliothecæ novæ ſubjuncta, Origeni libellum adſcribere veretur. Sunt tamen alii, qui germanum Patris hujus monumentum habuiſſe cenſendi ſunt, cum ſub ejus nomine, nulla dubitationis nota adjecta, allegarint. Hi ſunt Holſteinius & Pearſonius, quorum teſtimoniis cauſam ſuam præmunivit Gronovius. His Editor adjungit Gyraldum in variis Operum ſuorum locis Compendii hujus Philoſophici teſtimoniis uſum, Lloydium item Gyraldi veſtigia ſecutum, Alex. Morum in notis ad quædam N. T. loca, & Mabillonium p. 186 Itineris Italici. Huetius de ſuppoſitione Origeni facta certus, Epiphanium habet auctorem, hoc adductus argumento, quod iſte Epiſcopi munere functus, deque hæreſibus

bus alibi commentatus fuerit, quo utroque charactere φιλοσοφȣμένων Scriptorem præfatio libelli designet. Sed huic argumento nervus inciditur ab Editore §. 5 præfationis, ipsaque Huetii opinio vel inde falsitatis convincitur, quod Epiphanius, in variis Historiæ Philosophicæ capitibus, diversum a Philosophumenon conditore sentiat. Galeum præter rationem Aëtio librum adscripsisse, ostenditur §. 7. Nec aliter de Gronovii, Origeni scriptum vindicantis, opinione statuendum esse, §. 8 & sequentibus Editor disputat. Has autem sententiæ suæ rationes attulit Gronovius, quod codex manuscriptus Origenis nomen præ se ferat, quod idem optimæ omnino notæ sit, idque constare putat tum ex ejus raritate, aliorumque exemplorum defectu, tum ex accurata prorsus librarii in describendo probata diligentia: tertii argumenti vicem obit scribendi ratio, quam Origenianam prorsus esse, sibi persuadet: sed non minus ista loca ab Editore examinantur, nihilque Origeniani sapere existimantur, & quam ante laudatis rationum momentis parum subsit roboris, ostenditur. Istis ita disputatis, nihil de impedito hoc & difficultatum pleno negotio definit Editor, sed totum Lectori dijudicandum relinquit. Quod jam ad ipsum librum attinet, Auctoris institutum fuit, duabus eum absolvere partibus, quarum altera potiora sectarum placita percenseret, altera in derivandis inde hæreticorum erroribus, qui Christi turbarunt Ecclesiam, versaretur. Prior, sed fortasse nec illa integra, quæ Editoris in præfatione conjectura est, exstat; posterior temporis injuriis cessit, nec ætatem tulit. Tractationis momenta ita distincta sunt, ut præmisso procemio copioso & eleganti, cap. I de Thalete, *II* de Pythagora, III de Empedocle, IV de Heraclito, V de Anaximandro, VII de Anaximene, VIII de Anaxagora, IX de Archelao, XI de Parmenide, XII de Leucippo, XIII de Democrito, XIV de Xenophane, XV de Ecphanto, XVI de Hippone, XVIII de Socrate, XIX de Platone, XX de Aristotele, XXI de Stoicis, XXII de Epicuro, XXIII de Academicis, XXIV de Brachmanibus, XXV de Druidis & XXVI de Hesiodo exponerent. Notæ Editoris vel ad exponendam Auctoris sententiam, vel ad illustrandas Græciæ literas & antiquitates, vel ad edisserenda Philosophorum dogmata pertinent: ubi id præcipue agit Auctor, ut recentiores

lau-

laudet Scriptores, qui unum aut alterum Historiæ Philosophicæ caput, vel integræ Sectæ placita, commentationibus suis in majore luce collocarunt. Ita de bona nonnunquam vocis αἵρεσις acceptione p. 2 exponit, ibidemque pervulgatam apud veteres Philosophiæ in Physicam, Ethicam & Logicam partitionem fuisse, ostendit: de Inventore Logicæ vid. p. 4; de Collectoribus conviciorum in Christianos conjectorum a Gentilibus p. 6; de origine hæresium ex Gentilismo p. 17 sq. de discrimine discipulorum Pythagoræ p. 29; de mysteriis numerorum Pythagoreis p. 30 sq; de Pythagoræ Tetracty p. 33; de Metempsychosi compluribus recepta Philosophis & gentibus p. 36 sq. Reliqua non minus lectu digna brevitatis studiosi omittimus.

BIGA EXERCITATIONUM HISTORICO-THEOlogicarum de Pœnitentia Primitiva, nec non Romana Ecclesia. Autore JOANNE JACOBO HOTTINGERO.

Tiguri, apud Bodmerum, 1706 in 4.
Constat Alphab. 1. plag. 20.

OMnem Pœnitentiæ Christianæ primitivæ rationem, & hodiernæ Pontificiæ faciem, accurato studio delineaturus Summe Reverendus Autor, Theologiæ apud Tigurinos Professor celeberrimus, in *prima* Exercitatione *Pœnitentiam Ecclesiæ primitivæ* quatuor per sectiones, modo ut *nascentem*, modo ut *adolescentem & confirmatam*, modo ut *senescentem & degenerantem*, modo denique ut *expirantem* considerat.

Nascentem ubi persequitur, aliam facit eam, quæ *ante Baptismum*, & aliam, quæ *post eundem* injuncta fuerit. *Illam* tum Christi præceptum, tum Johannis Baptistæ & Apostolorum exempla postulasse innuit. Circa *hanc* vero diutius occupatur, & tria imprimis delicta hoc repagulo a cœtibus suis Christianos arcere voluisse notat, adulterium, idololatriam, & homicidium. Hinc ritus ejusdem exponit, ac disciplinam sic satis severam fuisse non negat, utilem tamen eam & lapsorum emendationi, aliorumque eruditioni, & nominis Divini celebrationi proficuam, una pronun-

ciat, & quo sensu pœnitentes Deo & Ecclesiæ satisfecisse dicantur, declarat, ita tamen, ut in his ritibus minime pœnitentiæ salutaris in Evangelio requisitæ proram & puppim collocatam, neque Divinæ gratiæ spem ab eis suspensam fuisse, moneat. Porro hoc teneri cupit, quod pœnitentia pro ratione criminis major minorve imposita, & desæviente persecutione lapsi rigidius habiti fuerint, quam qui rebus tranquillis a fide discesserint. Ac tandem ad illam pœnitentiam neminem nisi semel admissum animadvertit. Uti vero hæc disciplina multis invisa & exosa fuerit, sic martyrum eam indulgentia admodum laxatam deprehendi notat, usque dum a Felicissimo plane sublata fuerit. Vicissim rigidiores æque lapsis pronuntiat Montanistas & Novatianos, quibus deinceps Donatistæ, Luciferiani, aliique pollicem presserint.

His pœnitentiariæ disciplinæ rudimentis pœnitentiam subnectit *adolescentem & confirmatam* ubi quatuor illius gradus enumerat, *πρόσκλαυσιν*, *fletum*; *ἀκρόασιν*, *auditionem*; *ὑπόπτωσιν*, *succumbentiam*; & *σύστασιν* *stationem*, quos quidem ante Concilium A. C. 314 Ancyræ in Galatia celebratum constitutos esse, Natali Alexandro id asserenti non refragatur, at ideo nondum liquere innuit, quo vel tempore, vel autore ista graduum series eorumque nomina originem traxerint. Singulos deinde gradus sigillatim describit, & cui quisque delicto fuerit impositus, enarrat, haud omnia peccata, & omnium minime occulta, pœnitentiæ publicæ subjecta reperiri observans. Ad pœnitentiam neminem admissum dicit, nisi a peccato suo decessisset, & sincerum ejus odium ac dolorem de eo ingenuum professus pacem petiisset. Clericis peccantibus haud secus atque Laicis pœnitentiam impositam affirmat, prioribus tribus a nato Christo seculis, ubi Monachos Monachasve publicæ pœnitentiæ, æquo jure cum Laicis, subjici consuetudo tulerit; qua occasione Papistarum comparationem Monachatus cum Pœnitentia explodit, sed & de ejus collatione cum Baptismo agit, monachalemque anabaptismum rejicit. Duo hæc pœnitentiæ serius adjuncta fuisse refert, primum matrimonii perpetuam separationem, & mortuo conjuge, ne quis alterum ineat matrimonium, severam prohibitionem, & alterum cessationem a militia seculari, non eo solum tempore, quo istam sectantes pœniten-

ten-

tentiam egerint, sed perpetuo observandam. Pœnitentiæ antistites & arbitros constituit Episcopos, eorumque in peccatoribus observandis, & criminibus indagandis atque plectendis, vigilantiam & circumspectionem laudat. Post ritus pœnitentiæ imponendæ consideratos, absolutionis quoque historiam recenset, ac tum statim in sectione tertia ad pœnitentiam *senescentem & degenerantem* pergit.

Seculo nimirum septimo & nonnullis sequentibus, non paucas superiorum temporum leges in desuetudinem abiisse, & novas successisse docet. Imprimis jejunia valde circumscripta & contracta ex priori classe allegat, non obstante, quod quadragesima recentior duplex unicæ illi melioribus seculis obtinenti accesserit; in hac enim veri jejunii naturam & indolem deperditam ac sepultam dicit, sic, ut jejunium non amplius in ἀσιτίᾳ aut temperantiæ studio, sed in abstinentia a certo ciborum genere constiterit, donec Encratica & Montanistica xerophagia imperium obtinuerit. Ex iis vero, quæ post seculum septimum accesserint, duo præ cæteris prolixe excutit, flagellationem puta & peregrinationem. Sed nec cætera pœnitentiæ vitia tacet, impositæ puta cum alia commutationem, ejusdemque in vicariam personam translationem, & omnimodam ipsius redemtionem. Distinctionem pœnitentiæ in solennem, publicam & privatam, sequioribus itidem temporibus adjudicat, & denique cum omnis disciplinæ Ecclesiasticæ ratio Canonibus tunc definita fuerit, de Canonum variis collectionibus & libris Pœnitentialibus nonnulla disserit.

Seculo XIII non nisi speciem & umbram, aut, si malis, nomen & cadaver pœnitentiæ publicæ residuum fuisse asserit, & ut hoc assertum probet, in Sectione quarta primitivæ Ecclesiæ pœnitentiam *expirantem* proponit. Et Pontificem quidem Romanum verissimum nuncupat pœnitentiæ *vespillonem*, quippe qui non simul, sed variis gradibus; non potestate a Christo concessa, sed ambitu; absque suffragiis; injuria temporum hominumque culpa, Prætoriam in foro pœnitentiario dignitatem invaserit & obtinuerit. *Tumulum* autem pœnitentiæ vocat indulgentias, & latius proinde in has invehitur. Romanorum quoque, veterem disciplinam obliterantium, præsidia & prætextus varios, utpote

Ecclesiæ autoritatem, quodque disciplina vetus nec ubique, nec in perpetuum, nec omnis præscripta sit, & quod Romanorum pœnitentia a vetere nonnisi sola lenitate differat, modis omnibus enervare studet. Quamvis vero primam illam disciplinam nævis plane caruisse haud affirmet, eam tamen igne verbi Divini a scoriis repurgatam & liberatam postliminio restitui exoptat.

In *altera* Dissertatione *pœnitentiam Ecclesiæ Romanæ* ponderandam sumit, ac ante omnia fusius ostendit, quam male ex eadem Pontificii *Sacramentum* faciant. Inde jactatas illius partes, *contritionem*, *confessionem* & *satisfactionem*, examinat, & quot labes singulis adhærescant, ubertim declarat. De Absolutione insuper oppositam Papistarum & Evangelicorum sententiam allegat, & in priori reprehendit, quod absolutionem habeant pro actu judiciali, qui gratiam infundat ex opere operato; quæ cuncta idoneis & eruditis argumentis impugnantur.

Ausführliche Beantwortung des Pasquils &c.

i. e.

REFUTATIO PROLIXA LIBELLI FAMOSI, QUI nuper sub titulo Epistola familiaris Ducis alicujus Bellici Germani ad summi cujusdam Principis Consiliarium intimum de præsenti Moscoviæ statu *prodiit.*

Juxta exemplar Narvense, 1706, 4.

Constat pl. 15.

UTi obtrectatores, ita & defensores atque promachos suos strenuos habent Mosci, quos inter primæ haud dubie partes debentur Apologiæ hujus contra quendam Russici nominis hostem infensissimum conscriptæ Auctori, quippe qui natione Germanus in Moscovia aliquamdiu commoratus est, moresque & Gentis & Principis optime cognovit, tum factis plerisque, de quibus controvertitur, interfuit, atque animum & rationes omnes, quæ adversarium ad edendum libellum famosum impellere poterant, accurate perspexit. Haud raro enim contingere ait, ut qui apud alias

alias gentes fidem omnem decoxerint, in Moſcovia ſperent ſe promte p. 50.
magnifica omnia conſecuturos, qua ſpe ubi exciderint, inepti quip- 60.
pe ad ea officia, quæ arrogantius ambierant, (id quod Moſcis experi- 71.
entia edoctis obſcurum eſſe non poſſit,) impune putent gentem adeo 74.
remotam ſcriptis famoſis lacerari poſſe & proſcindi. Equidem
nos controverſiam noſtram non faciemus, neque adeo repetemus,
quæ hic de ſervatis ſancte pactis cum exteris, de legatis nunquam
ulla contumelia affectis, verum omni honore & humanitatis offi-
ciis exceptis ac dimiſſis, de carcere Suecorum, quos Moſci bello 10.
ceperant, haudquaquam moleſto, deque duriorum pœnarum apud 16.
Moſcos neceſſitate, paſſim afferuntur. Aliqua tantum, quæ ad 96. ſq.
ſummum Principem, ſpectant, decerpemus, ut vel ſic pateat,
quid de Vita ejus promittere ſibi quondam lectores poſſint, cu-
jus ſcribendæ provinciam publica auctoritate nonnemini deman-
datam eſſe, Noſter teſtatur. Clementiſſimum pariter & juſtiſſi- 91.
mum eſſe Principem, iſtud indicio eſt, quod, cum vitam homi- 31.
cidæ indulſiſſet, & paulo poſt aliud patratum fuiſſet homicidium,
in hæc verba eruperit: *Indulgentior clementia mea hunc homi-
nem interfecit. Proinde diligentius poſthac juſtitiæ litandum
erit, & imperium ab innocenti ſanguine purgandum. Quodſi
tamen, bone Deus, & hoc facinus impunitam velis, quæſo te,
ut luculento quodam ſigno voluntatem mihi tuam aperias.* Igno- 33.
vit tamen & poſtea cuidam e ducibus Germanis, qui homicidii
convictus jamjam ultimum ſupplicium paſſurus erat, eidemque,
exilii etiam pœna remiſſa, gladium, his additis verbis, reſtituit:
*Recipe hunc gladium, quo deinceps adverſus hoſtes meos, nequa-
quam vero adverſus ſubditos utaris.* Quo rectius ſuorum me- 63.
rita perſpiciat & remuneretur, familiares congreſſus non aſperna-
tur, & profectus cujusque, in re imprimis militari, data occaſio-
ne, quaſi per jocum explorat. Calumnias aliorum generoſo con- 77.
temptu proſequitur, *famam Principis perverſæ hominis privati
voluntati non ſubjacere* teſtatus, *nec ira ſummi Principis di-
gnos eſſe miſeros calumniatores*; cumque Narva vi occupata, non- 88.
nullos ibi acerbius olim carminibus in ſe luſiſſe accepiſſet, hoc
unum dixiſſe fertur: *fingunt Poëtæ, raroque vera ſcribunt.* Ve- 83.
ſtium faſtum etſi, ubi locus poſtulat, non abhorret, ridet tamen

plerumque & negligit; unde cum luxuriosa aliquando veste indutus ex aulico præsente, *num major nunc meliorve aut potentior quam antea factus esset?* rogasset, eo negante, confestim vestem
p. 84. exuit, eamque cuidam ex adstantibus donavit. Ne vero & subditis raræ pietatis exemplum desit, ipse sæpius, inter sacerdotes medius, in publico templo homiliam S. Patris alicujus, aut capita non-
88. nulla Scripturæ Sacræ, alta voce populo prælegit. Sed ut animæ, ita & corporis sui curam habet, eoque demonstrationes Anatomicas a D. Bidloo in Theatro Anatomico institutas, quibus Mosci Imperatori charissimi interesse debent, frequentius spectat, publiceque aliquando hac occasione judicasse fertur, *suum quemque medicum esse, si corporis sui rationem habeat perspectam, & corporis adeo animique viribus recte uti sciat, quaque ad eas*
89. *conservandas faciant, adhibeat.* Quo magis porro milites sibi devinciat, militaria munia, æque ac Serenissimus Filius, magnæ spei Princeps ad quævis præclara natus, ab infimo gradu publice obire non gravatur, eoque nomine stipendia ex ærario publico sibi porrigi gaudet. Quo loco auream ejus sententiam afferre juvat: nam cum multis aliquando præsentibus, assignatum Capitaneo (hoc enim munere tum fungebatur) stipendium recepisset, sapienter dixit, *hujus demum summæ pro lubitu erogandæ jus sibi & libertatem integram esse, quippe sibi ex officii ratione debitæ; reliquas pecunias, quæ ex aliis ærariis ad se redeant, suas revera non esse, sed ita a Deo sibi concreditas, ut non nisi in publicam utilitatem converti possint.* Etenim hoc anno tertiam ab Archithalasso personam (est autem Archithalassus Comes de Golowyn, & Vicethalassus Creutz, Norwegus) in classe, quæ ad Mare Balthicum ex Petropoli vela fecit, sibi imponi passum fuisse accepimus, quam vulgo, quod noctu Archithalasso somnum capiente classi imperat, *Schout bey Nacht* seu Contra-Admiralem
86. classiarii vocant. Illud quoque imprimis nobis memoratu dignum visum est, quod tentorium cujusdam forte ingressus, cum Politicam Aristotelis & Juvenalis Satyras in mensa repositas offendisset, hæc fere verba protulerit: *fideles & industrii si fuerint privati homines, optimam tenent Politicam; Principibus autem viris Politica parum profutura est, si & Divina ope & viribus recte*

de-

deliberata peragendi destituantur: quod ad Satyras, illis gravissima in Moscovia pœna statuta est. Cum vero longius exinde de his libris sermo protraheretur, aliamque Satyrarum Juvenalis rationem esse aliquis, exemplo inprimis ex undecim postremis Satyræ X versibus:

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum &c.

petito probaret, adeo iis versiculis Heros noster delectatus est, ut & ipse aliquoties postea familiaribus suis sensum eorum explicaverit, & comparata ex illo tempore Belgica Juvenalis versione, argutiores sententias crebrius sibi prælegi jusserit. Denique hoc quoque p. 7.
ad laudes ejus spectat, quod omnibus in Imperio Romano-Ger- 95.
manico toleratis religionibus publicum exercitium (exceptis qui- 97.
dem Judæis) permittat, & ut exteros ad terras suæ ditionis alliciat, ad ædificanda nova templa pecunias omnibus & tigna liberali manu donet. Neque istud plane omittendum, quod adulatores 22.
ægre ferat. Quoties enim, ut aliunde etiam novimus, in libris vel inscriptionibus titulum *Magni* vel *Invictissimi* sibi tributum videt, erubescit, imo indignatur, *solum Deum*, inquiens, *invictissimum esse, præstareque magna facere, quam vocari magnum.* Subjiciuntur Apologiæ huic leges bellicæ, quarum hodie apud Moscos usus est, de quibus plura proferre, institutum nostrum non patitur.

Relation von dem gegenwärtigen Zustand des Moscowitischen Reichs.

i. e.

RELATIO DE PRÆSENTI STATU IMPERII Moscovitici.

Francofurti, apud Thomam Fritschium, 1706, 8.
Constat plag. 16.

BEne etiam meritus de Moscis est libelli hujus Auctor Anonymus (est vero Vir Clarissimus *Christianus Stieffius*, ad Eloquentiæ & Historiarum Professionem in Illustri Gymnasio Vratislaviensi obeundam

dam nuper vocatus) in quo recensendo minus inhærebimus iis, quæ
vel generatim in historia Moscorum, quam universam exposuit, vel
speciatim de moderno statu aulico, politico, ecclesiastico &
militari, quem hodiernus Autocrator, post itinera per cultioris
Europæ partes peracta in melius reformavit, denique de diligen-
ti & exquisita Serenissimi gentis Moscoviticæ Principis, Zaris Filii,
educatione accurate observavit. In religione Moscorum descri-
benda prolixus non est, commendat tamen hic, quæ Joannes Fa-
ber, Episcopus Viennensis, de dogmatibus Moscorum ad Ferdi-
dinandum I A. 1525 Tubinga perscripsit, tum Jo. Sacrani Elucidarium
errorum ritus Ruthenici 1500 editum & a Petro Scarga continua-
tum, ut & ea quæ Spiræ A. 1582, 4 de Russorum, Moscovitarum &
Tartarorum religione, sacrificiis, nuptiarum ac funerum ritu pro-
diere, in quibus eminent, quæ Jo. Rohita, Minister Ecclesiasti-
cus Fratrum Bohemorum, qui legationi a Sigismundo Augusto
Rege Poloniæ A. 1570 in Moscoviam missæ interfuit, adnotavit. Qua
occasione ignorare nolumus eruditos, Moscos quosdam corda-
tiores vehementer hodie optare, ut deprehendatur, qui solide &
per compendium, Latina quidem lingua, quodnam sit inter Ro-
mano-Catholicorum & Russorum sive Græcam religionem ve-
rum discrimen, doceat, quod illi his persuadere multis modis co-
nantur, Moscoviticam cum Pontificia in præcipuis convenire, a
Protestantium vero sacris longissime distare. Verum ut ad libel-
lum nostrum redeamus, ea tantum hic quoque attingemus,
quæ ipsum Potentissimum Moscorum Monarcham concernunt,
ab Auctore, fide dignis haud dubie documentis instructo, relata.
p. 74. Constantiæ illustre in Belgio exemplum præbuit; cum enim haud
procul Harderovico subita tempestate jactaretur, ut ægre flucti-
bus eripi posset, intrepidus hoc unum dixisse fertur: *An unquam
Imperatorem aqua submergi vidistis?* quæ non absimilia sunt il-
lis, quæ Julius Cæsar dixisse memoratur: *Quid times? Cæsarem
vehis, & fortunam ejus.* Sed en exemplum aliud. Cum Nar-
244. vam A. 1704 secunda obsidione cingere cœpisset, accidit ut navis
quædam ad transportandum in urbem militem Suecum & ne-
cessaria alia parata, a cæteris navibus vi tempestatis avulsa, ad lit-
tus Russis proximum allideret, quam etsi hostes e navibus conti-
nuo

nuo in eam jacularentur, primus conſcendere Cæſar ipſe ardebat. Itaque forte equo inſidens, ſaltu ſe una cum illo in altum præcipitat, & cum equus procellis ingentibus reſiſtere non poſſet, mox eo miſſo in mare ſe projicit, navique adnatans eam magno ſuorum tripudio conſcendit, manuque propria hoſtile ſignum tollit. In eadem obſidione egregio dignoque, quod ad poſteros propagetur, ſtratagemate uſi ſunt Moſci. Nam aliquæ legiones, veſtes captis Suecis detractas indutæ, quarum agmen ipſe ducebat, velut opem obſeſſis laturæ, die 8 Junii ad urbem appropinquabant, quas, ſimulata hoſtilitate, Moſci aliqui inſequebantur. Cum ergo Sueci, quo tutius reciperent adventantes, eruptionem feciſſent, circumſepti mox, & partim cæſi, partim capti, partim cum clade in urbem rejecti ſunt. Hoc ſtratagema Poeta quidam, ad Sabinarum adludens raptum, ita celebravit: p. 146.

Non fuit imbelles res ardua fallere amicas,
Noſtrum eſt armatos fundere mille viros.

Cæterum non diſſimulat Auctor, reperiri in hac Relatione nonnulla antiquata, quæ mores obſoletos & cura moderni Ruſſorum Imperatoris abrogatos concernunt, quæ in ſecunda, quam meditatur, editione, monitus emendabit. Sic enim legem vel morem Moſcis ſupplicaturis eſſe aſſerit, ut literis ad Czarem datis, nomina in diminutivo ſubſcribant (e. gr. Jacobus ſe Jacobulum, Johannes Jwanuska, Petrus Petruscam, Alexander Alexaſcam vocet) atque olim quidem id moris apud Moſcos fuit, quo magis nominis ita imminuti humilitate Principem colerent, addito inſuper *cholop*, quod vile mancipium (Sclave) denotat; enimvero id publico nunc edicto prohibitum. Damnatus etiam publica lege olim erat herbæ Nicotianæ uſus, ne forte plebejorum incuria in urbe, quod in ligneis ædibus ſæpius contigit, incendium excitetur; at hodienum tabaci uſus promiſcue non interdictus. 89. 138.

S. EUSEBII HIERONYMI, STRIDONENSIS Presbyteri, Operum Tomus Tertius, ſtudio JOHANNIS MARTIANAY, Presbyteri Congregationis S. MAURI.

Parisiis, apud Claudium Rigaud, A. 1704, in fol.
Alph. 10, plag. 6.

IN meliorem, Benevole Lector, interpretaberis partem, si tardius forte, quam sperasti, novæ Operum S. Hieronymi editionis relatio sit continuata, præterlapso jamdum sexennio, ab anni videlicet 1699 mense Decembri, quo in Actis hisce pag. 529 Tomum secundum recensuimus: moræ enim hujus originem vindicant sibi partim adversa Clarissimi Editoris valetudo, partim litterarum commercio infensæ turbæ bellicæ. Hæ vero sicuti non omnes, quas erudita Gallia producit fruges, nostris hactenus denegarunt oris, ita illam superavit non solum Medici prudentis solertia, sed potissimum fidelissima *Nicostrati Bara* opera, quippe quem celeberrimus Martianæus, in emaculando suo Hieronymo, novum sibi selegit sodalem. Complectitur autem Tomus hicce tertius commentarios in Prophetas, quatuor Majores, uti distingui solent, & duodecim Minores, eadem cura emendatos ac fide, quam priorum recognitione Erudito Orbi demonstravit. Præmissa heic vides duo prolegomena. Priori Auctor probat, atque contra adversarios suos defendit, operæ a se susceptæ necessitatem, adductis in rei testimonium aliquot locis, quæ in codicibus Hieronymi, ab Erasmo & Mariano recognitis, corrupta reperit, atque integritati suæ pristinæ restituit. Has enim editiones compluribus laborare queritur mendis, sive Hebraicum spectes sermonem, sive Græcum, sive Latinum. Et Hebraica quidem, quæ in hac Prophetarum interpretatione occurrunt, unde adulterationem passa sint, causas dari duas, sibi habet persuasum. Quarum altera est litterarum Latinarum in Hebraicas immutatio. Hieronymum enim verba textus Hebraici, quæ in commentationibus hisce adhibuit, charactere exarasse Latino, uti testari putat, quotquot in terrarum orbe extent codices manuscripti: ea vero ab Erasmo & Mariano litteris exscripta esse Hebraicis. Altera est additio punctorum & vocalium, quibus codex Bibliorum Hieronymi fuerit destitutus, cum ducentis demum vel trecentis post ejus ætatem annis, a Massorethis textui sacro sint apposita. Hinc corruptas esse voces in Hieronymo Hebraicas, aliquot exemplis probare insti-

inſtituit, collata veterum cum ſua editione. Sic in comma ultimum Cap. II Jeſaiæ, aſſerere ait Hieronymum, in Hebræo *Bama* legi, probare etiam, legendum *Bama*, id eſt, *excelſum* vel *excelſus*, & non *Bamma*, quod denotat *in quo*, & nihilo tamen minus Erasmum ac Marianum Judaicam Hieronymo inſeruiſſe lectionem בַּמָּה *bamma*, & tali ratione Hieronymum repræſentaſſe abſurdiſſimum. Liceat aliud documentum adferre ipſis Auctoris verbis, quo evincere exiſtimat, nihil in antiquis vere Hieronymianum ſupereſſe editionibus. In Cap. 47, v. 2, ejusdem Prophetæ ita Hieronymus eſt commentatus, ſecundum editionem veterem: *In eo, ubi nos interpretati ſumus, denuda turpitudinem tuam, pro quo LXX tranſtulerunt:* ἀποκάλυψε τὸ κάλυμμα, id eſt, *revela operimentum: Theodotio ipſum verbum Hebraicum poſuit* שמלתך *(ſimlatech,) Aquila* צמתך *(Sammatech,) Symmachus* τὴν σιώπησίν σου, *quod nos exprimere poſſumus taciturnitatem tuam, quod taceri debeat præ verecundia: quod quidem & in Cantico Canticorum legimus, ubi ſponſæ pulchritudo deſcribitur, ad extremum infert: absque taciturnitate tua* &c. Sed Auctor noſter in nova ſua editione eandem pericopam ita immutatam exhibet: *in eo ubi nos interpretati ſumus, denuda turpitudinem tuam, pro quo LXX tranſtulerant, revela operimentum, Theodotio ipſum verbum Hebraicum poſuit SAMTECH; Aquila SEMMATECH; Symmachus* τὸ σιωπηλόν σου, *quod nos exprimere poſſumus taciturnitatem tuam, quod taceri debeat præ verecundia* &c. &c. Pluribus ſuperſedemus pro demonſtranda textus Hebraici in Hieronymo emendatione; Græcas autem litteras quomodo integritati reſtituerit, advertimus, quippe quod pariter locorum quorundam comparatione demonſtrare ſatagit. E. gr. Quando in Jeſ. cap. XIX ex veteris editionis tenore lego: *pro junco, papyrum LXX tranſtulerunt, de quo charta fit: addentes de ſuo* ἄχυρον τὸ χλωρὸν, *quod in Hebræo non habetur;* ſecundum novam editionem ita legendum eſt: *pro junco, papyrum LXX tranſtulerunt, de quo charta fit, addentes de ſuo ACHI VIRIDE, quod in Hebræo non habetur.* Tandem Latina quoque in veteri editione occurrere teſtatur, quæ aliter legi debeant. Utpote quando in Cap. 3 Jeſaiæ hæc invenit verba: *qui cum pan-*

nis & sordibus vitam a Rege Syriæ precabantur. (*Et pro crispanti crine calvitium*) *pro continuis longis & ascendentibus orationibus, quæ per crines significantur, habuerunt calvitium, mentem undique obstrusam, & ad tacendum ab orationibus firmatam.* (*Et pro fascia pectorali cilicium.*) in admirationem rapitur Noster, neque unde hæc omnia in textum Hieronymi irrepserint, potuit perspicere, cum in codicibus manuscriptis præter hæc nihil invenerit: *qui cum pannis & sordibus vitam a Rege Syriæ precabantur. Et pro fascia pectorali cilicium.* Posteriori prolegomeno instituit horum Hieronymi in Prophetas commentariorum chronotaxin. Et Jesaiam quidem collustrasse eum conjicit circa A. 410; Jeremiam per intervalla, initio interpretationis non ante annum 416 facto, cum reliquos Prophetas omnes jamdum enarrasset. Ezechielis exegesi accessisse proxime ab explanatione Jesaiæ, cui & belli turbis, & amicorum calamitatibus, non parum impeditus, quadriennio sit immoratus. Danielem interpretatum esse intra annum 398 & 406 vel sequentem, id quod Noster ex eo colligit, quod hunc laborem a Paulino rogatus circa annum 398 susceperit, eidemque & Pammachio ac Marcellæ demum anno circiter 407 dedicaverit. Duodecim Minores autem Prophetas explanasse ordine plane præpostero, non a primo usque ad novissimum, eo quo leguntur ordine, sed uti potuit & rogatus est, ceu disertis ipsius verbis probatur; ex quibus simul ostenditur, quod hac opera anno 406 defunctus sit, quam jam ante annum 392 susceperat. Postquam ita prolegomenis contenta indicavimus, annotationes quoque textui Hieronymi subjectæ forent recensendæ, quæ vero cum lectiones potissimum concernant variantes, quarum specimen jam accepimus, suffecerit vel unam alteramque, quæ ipsi sacro codici lucem aliquam adferant, subjunxisse. In Cap. VII Jes. pag. 71, Hieronymum vocem *Alma* recte exponere de virgine abscondita & secreta, confirmat more isthoc antiquo, ab Hesiodo, Josepho & aliis commendato, quo puellæ ita educabantur, ut domi apud matres delitescerent, neque nisi necessitas & cultus publici ratio id flagitaret, in publicum prodirent. Ad Cap. XV p. 166 observat, *aquam* Ægyptios appellare Mo, unde Moses idem sit ac *ex aqua salvus.* Super

Cap.

Cap. LII p. 374 differit de animali תואו sive תאו, quod ipsi est *Oryx* aut *bos sylvestris*, ruminans ac ungulam dividens; unde ab Hieronymo Levit. cap. XI allegetur, non ac si nomen illius in eo occurrat, quippe cujus tantum Deut. XIV 6, & hic loci mentio fiat, sed quia ex immundis, quæ ibi referuntur, animalibus est. Ex Ezechielis Cap. XVI p. 782 demonstrat, distinctionem capitum in versiculos antiquam ab ea, quæ datur in editione vulgata, distare longissime, cum in hac capitulum præsens dividatur in 63 versiculos, Hieronymus autem heic ducentos numeret. In ejusdem oraculi, Cap. XLI p. 1002, exponit Amianti lapidis in Cypro nati indolem, quod scissili similis sit alumini, & si telæ ex eo confectæ in ignem conjiciantur, nulla lædantur parte neque comburantur, sed nitidiores evadant. Cognosces vel ex hisce, B. L. qualis sit florum sparsio, qua hæc nova ornata est editio. Non eo minus tamen, de præstantia illius ac necessitate, tam acerba extitit inter viros ex utraque parte eruditissimos controversia, ut quæ in illa mandata sunt literis, vix sine famæ utriusque offensione referri, uti par est, queant. Scilicet queritur Clarissimus Martianæus Tomi hujus III p. 1165, Celeberrimum Joh. Clericum tam dura perstrinxisse castigatione in Pentateucho suo Mosaico Hieronymum, ut Operum ejus recognitionem perperam suscepisse sibi videretur, nisi hac dica eruditionem Hieronymianam liberaret. Proinde Vindicias inseruit Tomi II initio, sed ea affectas acerbitate, quæ Clerico, uti passim testatur, extorserunt Quæstiones illas Hieronymianas A. 1700 Amstelodami vulgatas, in Actis hisce anno 1701 p. 31 recensitas, in quibus partim suam de Hieronymo sententiam confirmat, partim ipsum Antagonistam suum aggreditur. Ad has respondet Noster, tum in Tract. sub tit. Traité Historique du Canon de Livres de la Sainte-Ecriture, Parisiis 1703 publicato, & quidem p. 402 & seq. tum in Tomo præsenti ad calcem oraculorum Danielis, & utrobique Hieronymi asserit doctrinam, suæque editionis necessitatem & præstantiam. Ne omni plane silentio prætereamus, quæ hac defensione eruditionis Hieronymianæ continentur, vel ex iis duntaxat, quæ ipsum Hieronymum attinent, unum alterumque argumentum excerpamus. Nimirum Græcas non exacte calluisse literas Hieronymum, collegerant

Scaliger & Clericus ex versione Latina Chronici Eusebiani, quippe quæ passim in vocum ac phrasium veram significationem impingere ipsis videtur: sed Noster loca malæ interpretationis, ab Hieronymi censoribus allata, ita exponere studet, ut divo Doctori suus constet honos, in illos autem recidat culpa imprudentiæ. Vel primum id efficiat exemplum. Celebrem Eusebii de Mose omnium Prophetarum primo locum Hieronymus interpretatus, vocem ἀμφὶ reddiderat *ante*, cum vulgo *de* significet. Quod cum Clericus reprehendisset, regerit Martianæus, id studio fecisse Hieronymum, ne Eusebius sibi ipsi adversari videretur, quandoquidem alibi Abrahamum, alibi Jacobum inter omnes primum de Christo vaticinatos esse asseruerat. Porro neque Hebraicæ linguæ adeo peritum fuisse Hieronymum, sed quandoque in orthographiæ regulas, nonnunquam in nominum constructionem impegisse, vel ex eo Clericus effici posse dixerat, quod literas א, ח & ע nominibus אישטוב, חירם & עירא cum litera Jod diphthongos constituere, & quintam generationem Hebraice dici posse המישה דור existimavit. Verum Noster demonstrare satagit, recte Hieronymum pronunciasse nomina hæc propria, vocato in veritatis testimonium codice manuscripto Alexandrino LXX Interpretum, in quo *Hisboseth* scribatur per diphtongum Ἐισβοσθαὶ *Eiebosthai* 2 Reg. II, 10, & solœcismum commisisse pertinaciter inficiatur, causatus, vocem חמישה esse masculinam.

JUSTI FONTANINI, FOROJULIENSIS, IN Romano Archi-Gymnasio Publici Eloquentiæ Professoris, Vindiciæ antiquorum Diplomatum adversus Bartholomæi Germonii Disceptationem de veteribus Regum Francorum Diplomatibus &c. Libri duo. Quibus accedit veterum actorum appendix.

Romæ, per Franciscum Gonzagam, 1705, in 4.
Constat 1 Alph. 16 plag. ch. major.

MAbillonii causam diplomaticam a Germonio, ut mense Junio memoravimus, validis ad speciem lacertis oppugnatam, uni-

universæ Reipublicæ literariæ communem judicavit, atque Illustrissimi Abbatis Dominici Passionei hortatu, suam quoque fecit Clarissimus Fontaninus, proindeque non inglorium duxit in hoc libro, quem singulari ejus benevolentia ad nos pervenisse grati profitemur, cum audaculo hoste arma conserere, ac cœnobitarum adeo doctissimi promachum agere. Sub auspicium ergo certaminis stomachum ipsi movet, quod Papebrochio in causa, quam is penitus jugulatam candide despondit, suppetias nunc demum parare præsumsit Germonius; magis autem miratur, cur incredulam ejus mentem nec concordantia summorum virorum suffragia, nec tot præstantes canæ vetustatis reliquiæ, quarum splendidissimum numerum init Noster, ad rectum tramitem inclinare potuerint. Archiva enim ac tabularia Ecclesiarum & Monasteriorum lapideis arcubus & fornicatis turriculis custodita semper fuisse, ex historia planum reddit; tantum abesse ut instrumenta chartis inscripta susque deque habuerint, prout Germonius persuadere voluit. Dehinc temeritatem antagonistæ ridet, qui nulla in phylira exarata authentica etiamnum superesse, refragante licet veritate asseruit. Aliam diplomatum, aliam librorum fortunam & custodiam olim fuisse, colligit. Licet autem illorum potior haberetur ratio, quoniam ad dominii aliorumque jurium probationem faciebant, hisce tamen emendandis viros dignitate conspicuos operam posuisse, e Virgilio, Livio, Cæsare ac Terentio manuscriptis demonstrat. Cæterum gemina fere semper autographorum exemplaria veteres fieri curasse, Ripuarios etiam donationes suas scripto confirmare suevisse, non ficulneis argumentis evincit. Quid nomine *Notitiæ*, seculo maxime undecimo usitatæ veniat, accurate exponit. Tum Chlotharii & Ludovici Pii leges a Germonio perperam explicari, atque ecclesias nudo triginta annorum lapsu ab exhibendis possessionis suæ juribus nullatenus immunes haberi, multis corroborat. Inde enim in historia passim narrari, quanta illæ sollicitudine privilegiorum & concessionum suarum confirmationem a Principibus petierint, quantoque infortunio adscriptum, si chartæ alicubi pessundatæ ac perditæ fuissent. Aquilejensem urbem, licet toties eversam, diplomata tamen Imperialia, a Carolo Magno ad Carolum IV usque, longa serie adhuc profer-

C. 1. C. 2. C. 3. C. 4.

C. 5. ferre posse. Pœnas deinde instrumentorum falsatoribus olim inflictas, atque rigorosa examina in discernendis chartis adulterinis antiquitus usitata recenset, nullamque spuriam e vetustis illis C. 6. confictis superesse putat. Diplomatomastigi indignatur, quod *artem* quidem *secernendi antiqua diplomata vera a falsis* in fronte atque in singulis paginis libelli promiserit, in contextu vero *vetustiora diplomata vera vix posse*, *ut nunc res sunt*, *certo secerni a falsis* contenderit, omniaque sublestis adnumeraverit. C. 7. Ast in sequentibus capitibus arietes ejus contra instrumentorum orthographiam & stilum admotus fortiter eludit, atque inter plura alia Francos Latinum idioma, in Gallia ante receptum, lingua sua conspurcasse & Romanorum insuper characteribus eliminatis, Merovingicum scribendi modum introduxisse, historiarum istius ævi, tum monetarum adhuc extantium, fide tuetur. Antea tamen in transitu quasi observat, Longobardos ad imitationem Francorum, qui Galliam Transalpinam in Neustrasiam & Austrasiam diviserunt, Galliam quoque Cisalpinam & Transpadanam bifariam separasse, Venetæ provinciæ Austriæ nomen, Insubriæ vero & Liguriæ Neustriæ appellationem tribuentes. Quod cum ignorarent historici Itali, caput Austriæ hujus Italicæ, Forum Julii, cui *Austria* nomen adhæsit, a Rosimunda quadam Austriaca ita nuncupatam commenti sunt. Eodem erroneo ausu Lazium etiam Austrasiam Francicam in Italiam protensam, atque ideo agrum Venetiis proximum Austriam a Paulo Diacono dictam pro-C. 8. didisse. Quemadmodum vero duplicem literas pingendi rationem tenuerint veteres, quadratam alteram, alteram minutiorem, ita & Gallos, post Francorum adventum, duplici charactere usos fuisse, cum Mabillonio Noster conjicit. Diplomaticam porro scripturam a literaria atque usuali diversam faciem, atque Merovingicos characteres Romanis intermixtos habuisse, quin & Longobardicam Merovingicæ simillimam extitisse autumat. Cæteroqui chartam plenariæ securitatis Ravennatensem, non Longobardicis C. 9. sed Gothicis literis constare credit. Stylum autem quod attinet, illum vel Ciceronis ac Quintiliani ætate, a turba forensi inquinari oportuisse; multo magis igitur gentium barbararum invasione orthographiam sordibus adspergi, & pronuntiationis sonique di-

ver-

versitate linguam ipsam Latinam in pejus ruere cœpisse statuit.
Nec obesse, quod Cassiodorus, Priscianus, atque Isidorus recte
scribendi regulas suo tempore tradiderint, cum sanæ dialecticæ re-
pugnet, ut ideo quosvis notarios, referendarios & tabelliones La-
tini sermonis peritos statim æstimemus. Denique ipsam diplo- C. 10.
matum barbariem eorundem sinceritatem testari perhibet, siqui-
dem tabelliones plebejis idiotismis & pronunciandi modis in gra-
tiam vulgi uti maluerint, Latinitate jam corrupta, & provincialibus
gentis suæ vocabula Latino canone inflectere tentantibus. Con-
tigisse tum temporis, ut quod reliquum adhuc esset eruditionis,
Monachis in peculium quasi cederet, Clericique nomen ei impone-
retur, qui literas calleret. De Anonymi Sandionysiani ætate ubi C. 11.
sermonem instituit Noster, eum Hilduino Abbate, qui sub Ludo-
vico Pio floruit, paulo seniorem facit, simulque supinam ejus
oscitantiam crebrasque hallucinationes propalat, ut Germonium
frustra esse indigitet, qui dum Anonymum hunc multa diploma-
ta Dagobertina, a Doubletio & Mabillonio demum vulgata, præ-
termisisse jactat, ideo nullum istorum in archivo Dionysiano illius
ætate extitisse, nimis præcipitanter affirmat. Sic tota die accidere,
ut viri graves magno sæpe numero moliantur opera, posteris ta-
men largam spicas legendi materiam relinquant. In altero li- L. II.
bro, (ex priore enim hactenus dicta decerpsimus) ipsa diplomata
Mabilloniana, quibus litem de natalibus scripsit Censor, sigillatim
vindicat Eruditissimus Autor, quem per omnia insequi instituti no-
stri ratio haud patitur, adeoque nonnullos saltem ex uberrima
messe colligemus fructus. Et quidem subscripturos olim in in- C. 3.
strumentis aliena sæpe manu nomina sua adpingi curasse, nec de-
decori sibi duxisse viros nobiles & principes, imo & episcopos in-
terdum, scribendi imperitiam suam inibi fateri, pluribus exemplis
illustrat, quæ eo minus suspecta videri debent, quod ipse Imperator
Carolus M. eruditorum licet suo tempore facile primus, testante
Eginhardo, literas effingere nesciverit. Chrodochildem Theodo- C. 6.
rici R. conjugem non subjectionis, sed benevolentiæ causa *Regi-
nam nostram* vocari docet, quandoquidem illa consuetudo, ut
uxores Regum eorundem Reginæ audierint, vel ad undecimum
seculum duravit. In Episcoporum exauctoratione eorum vestes C. 7.

C. 9. conſcindi moris fuiſſe. Pipinum conſulto utique a Zacharia Papa in Regem Francorum unctum, neque id grave Gallis videri debere, ſtabilire conatur. C. 10. Clodoveum III Regem Chlotarii etiam nomen geſſiſſe, contra Germonium defendit, eaque occaſione alia binominum exempla notat, in Dadone Referendario, qui Audoënus; in Aribone Friſingenſium Epiſcopo, qui Cyrinus; in Chilperico III R. qui Daniel; in Alcuino, qui Albinus; in Arnone Saliſburgenſium Epiſcopo, qui Aquila; in Bonifacio Moguntino, qui Winfridus; in Poppone Aquilejenſium Patriarcha, qui Wolffgangus; in Margareta Carinthiæ Duciſſa, quæ Eliſabetha, appellati quoque veniant. C. 11. Voces *regalis ſerenitas* nihil monſtri portendere in inſtrumentis, ſed Carolo M. multo antiquiores eſſe urget. Comitia veterum Francorum annua, in quibus de jure dicundo, legibus ferendis, gravaminibus & denariis populorum excipiendis, aliisque rebus publicis tractatum, primo Campum Martii, quoniam illo menſe habita, ac deinde Maji campum, quia in hunc menſem rejecta, vocitata fuiſſe, ſolide adſtruit. Qua de re ſollicitus Reineſium & Rivinum erroris inſimulat, quorum ille ſub Morovingicis Regibus ad Calendas Maji conventus publicos indictos exiſtimavit, cum tamen Pipinus demum hujus inſtituti menſe Majo ſervandi autor fuerit; hic vero ludicra illa atque impudica ſpectacula, Majumas voce Græco-latina appellata, Germanos & cumprimis Francicos Cæſares *Maicampum*, *Maikamp* vocaviſſe ac celebraviſſe, longe confidentius opinatus eſt. C. 12. Tandem diplomata, propter notas chronologicas male inter ſe concordantes, non protinus tanquam ſpuria explodenda arbitratur, quum in plurimis, ad menſuram temporum barbari ævi pertinentibus, nobis minime compertæ ſint veteres conſuetudines & ſtili vulgares atque forenſes, in annorum ſerie collocanda. Evidentius autem hoc apparere poſſe e recentioribus quibusdam exemplis, dum ſcilicet Concilium Tridentinum finitum dicatur d. 4. Decembr. A. 1563, bulla tamen Pii IV Pontificis ejusdem confirmatoria promulgata extet d. 26. Januarii A. 1563, unde ſane difficultas ſumma oriretur, niſi conſtaret, in tabulis cancellariæ Apoſtolicæ annos non a Nativitate, ſed ab Incarnatione Chriſti, nempe a Martio numerari; in actis vero Concilii communem ſtilum anno-

annorum vulgarium retentum fuisse. Similiter in memorata bulla Pii IV Alexander Cardinalis Farnesius, ut Episcopus Sabinensis subscribit, qui nihilominus in attestatione ejusdem Diaconus solum Cardinalis insignitur. Cum ergo idem Episcopus atque Diaconus una die esse nequeat, adeunda erunt Acta Consistorialia Curiæ Romanæ, quæ Cardinalem Farnesium aliquot menses post confirmationem Concilii in Episcopum Sabinensem electum, bullam etiam post aliquot menses subscriptam, diem interim adprobationis ibidem remansisse loquentur, adeoque dubium istud quam citissime evanescet. *Hinc ergo videat Germonius*, inquit Noster, *quam merito suis conjecturis tantum tribuat, ut eas adversus diplomatum autoritatem sufficere nullus dubitet; unde omnium fidem vacillare pro certo habet; atque artem diplomaticam a Mabillonio institutam funditus ruere.* Succedit jam appendix Acta vetera quinque nunc primum vulgata complectens, quorum mentio injecta in hisce Vindiciis, editio autem perquam accepta fiet palæophilis. Ex primo authentico, quod tabularium Ecclesiæ Forojuliensis suppeditavit, animadvertere libet, Morgengabam, seu donum illud matutinale sponsæ altera nuptiarum die a sponso offerri solitum, barbara phrasi nominari *pretium in mane.* Sed plures ejusmodi venerandæ antiquitatis exuvias Celeberrimo Viro suppetere novimus, quas ut aliquando in Literarii Orbis ornamentum depromat, omnibus ab eo votis efflagitamus.

I CESARI IN ARGENTO DA GIULIO CESARE fino a Trajano, raccolti nel Farnese Museo e pubblicati colle loro congrue Interpretazioni. Tomo secondo composto dal Padre PAOLO PEDRUSI della Compagnia de Gesu, e dedicato all' Altezza Serenissima di FRANCESCO I Duca di Parma, Piacenza, &c.

i. e.

CÆSARES ARGENTEI A JULIO CÆSARE AD Trajanum usque, collecti in Museo Farnesiano & evulgati cum conveniente iis interpretatione. Tomus II, auctore P. PAULO PEDRUSIO S. J. Dedicatus Serenissimo Parmæ & Placentiæ Duci FRANCISCO I.

Parmæ, in Typographia Ducali, 1701. fol.

Conſtant 5 Alph. 3 plag. & æneis tabulis, quibus numi inſculpti ſunt, 34.

PRimus hujus elegantiſſimi operis Tomus A. 1694 publici juris factus eſt, & ſuum inter Acta Eruditorum locum A. 1696 menſe Februario pag. 57 ſqq. invenit, ubi plura Lector Benevolus notatu digna deprehendet, quæ ad cognitionem Theſauri Numiſmatum Farneſiani, ex quo & ſecundus hic Tomus depromptus eſt, pertinent. Inter alia tum memoravimus, præclarum hoc opus, juxta Eruditiſſimi Auctoris primum inſtitutum, ſex complexurum Tomos, quorum primus aureos Cæſarum numos; ſecundus eorundem argenteos; tertius maximos eorum æreos, vulgo *Medaglioni*, & qui iis proximi magnitudine accedunt; quartus mediocres & minores æreos Cæſarum; quintus Conſulares ſeu Familiarum Romanarum; ſextus & poſtremus numos Regum exterorum, Syriæ puta, Ægypti, Macedoniæ, Siciliæ aliorumque Barbarorum, & Græcos inſuper ſeu veteris Aſiæ Græciæve populorum, inſularum, urbium recenſeat. Sed vero ſtatim in ſecundo Tomo mutandæ ſententiæ impoſita Auctori eſt neceſſitas, quod tanta ſe offerret argenteorum numorum copia, ut contineri unius Tomi intra terminos non poſſent, ſed in duos eſſent diſtribuendi. Ubi id ſtatim innuimus, nulla in ſecundo hoc Tomo reperiri numiſmata cum Græca inſcriptione argentea, ſed ea omnia ab Auctore ex inſtituto ad finem tertii rejecta. Neque dubitamus, in reliquis etiam, inprimis æreis Cæſareanis minoribus, eum apparatum Auctoris fœcundæ eruditioni objectum iri, ut ſæpius, non ſine approbatione tamen Eruditi Orbis, contra limites præſcriptos ſit peccaturus, opusque in plures, quam putaverat, tomos excreturum. Dolemus vero non immerito, non potuiſſe citius Benevolo Lectori indicari a nobis, opus ipſum ab Auctore ſtrenue continuari. Neſcimus enim, quod fatum ſecundus hic Tomus fuerit expertus, qui mature ſatis a Pedruſio per Virum Illuſtrem, Antonium Magliabechium, benigne transmiſſus, tam ſero ad nos pervenit; poſt quem tertium etiam atque quartum jam prodiiſſe, ex eodem celeberrimo Magliabechio accepimus, quibus ut maturius potiamur, quantum per

AB. IX.
ig. I.

ig. II.

g. III.

per

per bellicos in Italia hoc tempore motus fieri poterit, curabimus. Nunc vero, ut ex ſecundo Tomo vel nunc demum, ſpeciminis loco, quædam decerpamus, inſtituti noſtri ratio requirit.

Ultimus numus in TAB. I, qui octavus eſt numero (nobis in Tabula IX primus) in adverſa pagina laureatum & velatum Cæſaris caput exhibet, eamque ob cauſam inter rariores referri meretur. Inſcriptio eſt DICT PERPETVO CÆSAR, *Dictator perpetuo Cæſar.* Averſa pagina Venerem ſiſtit, quæ ſiniſtra haſtam, dextra Victoriolam alatam flexis genubus & faſciolam manibus protendentem geſtat: unde Venerem victricem eſſe cognoſcitur. Nam faſcia victoriæ erat ſignum, quemadmodum & Corinnæ, puellæ Poëticis ſtudiis clariſſimæ, data capiti faſcia traditur, quod Pindarum Thebis melico carmine ſuperaſſet. Adſcriptum legitur unicum verbum MACER, quod *Publium Sepullium Macrum* deſignat, cujus & alium numum in eadem Tabula jam ſupra no. 2 exhibuerat Auctor. TAB. IX. Fig. I.

In TAB. II conſpicuus eſt numus quartus, nobis ſecundus. Antica vulticulum (ut loquitur Cicero ad Att. L. 14 Ep. 2) Bruti illius exhibet, qui magni Julii Monarchiæ Romanæ primi ſtatoris parricidio inclaruit. Circa occiput legitur L. PIAET CEST, circa ſinciput BRVT IMP. Poſtica præmium facinoris atque inſtrumenta, pileum ſcilicet, libertatis Romanæ ſignum, inter duos pugiones, quibus parta ea videbatur, medium oſtendit; ſubjecta ſunt verba EIDMAR, h. e. *Idibus Martiis*, quo ipſo die Julius quinquageſimo ſexto ætatis anno interemtus eſt, ut nihil utique ad conſervandam exſecrandi facinoris memoriam deſiderari in numo hoc poſſit. Fig. II.

In eadem TAB. n. 6 argenteus Sexti Pompeji numus exſtat, cujus & aureum e primo hujus operis tomo antea deprompſimus. Numi hujus (vide Fig. III) primam faciem caput Pompeji occupat, cujus ad latera urceolus & lituus, ſigna Pontificatum & Auguratum ejus denotantia; adſcriptæ ſunt literæ: MAG PIVS IMP. quas Noſter legit *Magnus Pius Imperator iterum*, & probe ſimul obſervat, non ipſum hic Pompejum Magnum, verum ejus ſecundo genitum Sextum repræſentari. Altera numi facies aliquot figuris nudis exornata eſt. In his quæ media eſt, dextro pede proram navis calcans, & manu dextra navale ornamentum, quod acroſtolium, alii acroterium vocant, tenens, haud dubie indicat, præfecturam Fig. III.

classis & oræ maritimæ Pompejo fuisse a Senatu commissam, unde & addita verba: PRÆF. CLAS. ET ORÆ MAIT. EX SC, *Præfectus classis & oræ maritimæ ex Senatus Consulto.* Apparent hic illic juvenes duo parentes decrepitos humeris portantes, qui pietatem ejusdem & misericordiam designant. Accidit enim Catanæ in Sicilia, quæ sub Præfectura Pompeji erat, ut coorto in vicinia Ætnæ montis incendio, Amphinomus & Anapus parentes humeris

Fig. IV. susceptos per medios ignes asportarent. Singularis plane numus quartus est, quem in TAB. III, n. 3 depictum cernimus. Utraque ejus facies Antonii caput ostendit, ut vix appareat, quænam antica, quæ postica dici debeat, nisi forte ex ipso titulo aliquid hariolari velimus. Nam cum vulgo in Antonii numis hæc deprehendantur: *M. Antonius Imp.* antica erit, ubi M. ANTONIVS, postica vero, ubi IMP. legitur. Caput posticæ nudum omni ornamento destituitur; ad occiput lituus cernitur, quod Augur esset Antonius, eoque in quibusdam numis legimus *M. Antonius Imp. Aug.* Anticæ vero caput radialem coronam, divinitatis symbolum, ostendit, qua nullum Imperatorum ante Neronem usum fuisse, hactenus creditum est, quem Gallienus imitatus videtur, ideo a Trebellio Pollione superbiæ accusatus. Etsi enim aliqui Imperatorum post mortem atque apotheosin coronam hanc in numis, quales *restitutos* vocant, impetraverint, ut sunt Augusti Imp. numi cum hac corona & inscriptione *Divus Augustus*, a Tiberio cusi, primus tamen Antonius hanc coronam vivus sibi sumsit. Eam enim superbiam ipsi inspiraverat Asiæ populorum abjecta submissio; quippe cum Reges undique ad eum concurrerent, & Reginæ donis ornatuque certantes sese ac formam suam Antonio offerrent, Cæsare interea Romæ bellis occupato, corruptus exemplo animus in consuetum morbum recidit voluptatum, ut ex Plutarcho Pedrusius noster notat. Hinc filium filiamque, quorum ex eodem Cleopatræ partu pater factus erat, Solem & Lunam appellari voluit, etsi verum illi Alexandri, huic Cleopatræ nomen esset. Quin & Ephesiis Bacchum se salutari permisit, quem eundem cum Sole Deum gentilibus fuisse, Macrobius L. I Saturn. testatur. Cæterum obiter notamus hoc loco, Græciæ populos, Græce nugari solitos, faciliores in concedenda radiali corona fuisse, quam Latinos aut Romanos. Siquidem Smirnæorum

næorum numum exhibet Triſtanus T. I p. 139, in quo junior ille Cajus Cæſar, non tantum laurea ob victoriam, verum & corona radiata, tanquam Sol oriens, cinctus conſpicitur. Eundem numum æque ac alterum Claudii Imp. Græca inſcriptione & corona radiata inſignem, exhibet doctiſſimus Morellius in numiſmatibus undecim Imperatorum, quæ mortuo licet auctore, in lucem mox prodituram ſperamus. Quintus numus, in TAB. VIII, n. 10 obvius, laureatum Auguſti caput repræſentat, inſcriptione in poſticam rejecta, in qua clypeus votivus inter lauros ſuſpenſus literisque S. P. Q. R. circumdatus, addito ſupra CÆSAR, infra vero AVGVSTVS, cernitur. Eſt itaque hic *clypeus votivus*, literis CL. V indicatus, quales ob felices eventus S. P. Q. R. Diis dedicare in templis conſueverat, qui cum rotundi ſint, differunt a ſcuto, quod oblongum & majoris formæ eſt, unde & clypeum corium bovis veteres appellarunt. Lauri vero ideo hic exhiberi videntur, quoniam Auguſto, cum orationem de ejurando Regno, ac dividendis provinciis habuiſſet, inter alios honores decretum a Senatu ſcribit Dio L. 53, ut ante ejus palatium lauri ponerentur. Denique ſextus, qui in TAB. IX octavus eſt, magnitudine ſua commendabilis eſt, quippe inter maximi moduli numos (*Medaglioni*) ponendus videtur. Prima area Auguſti caput ſpectandum offert, cum lemmate IMP. CÆSAR, altera ſex ſpicarum faſciculum oſtendit, additum AVGVSTVS. Nimirum teſtatur numus de providentia Auguſti, qua effecit, ne urbs annona deſtitueretur, quo pertinent, quæ Suetonius in Aug. cap. 18, 40, 41, 42 & 76 annotavit. Non minus notatu digna ſunt alia numismata. Sic in TAB. XIV, n. 11. Claudii & Agrippinæ Auguſtæ capita jugata exhibentur, cum inſcriptione CLAVD. CAES. AVG. AGRIP. AVGVSTA, in averſa Diana multimammea, cum epigraphe DIANA EPHESIA: in TAB. XV, n. 3 Neronis & Germanici capita jugata, additis NERO. CLAVD. DIVI F. CAES. AVG. GERM. IMP. TR. P. COS, in poſtica currus triumphalis quatuor elephantibus actus, cui inſident Nero & mater Agrippina, quod patet ex verbis CLAVD. NERONIS. CAES. MATE: in TAB. XVII, n. 8 Vitellii caput laureatum, cujus inſcriptio AVLVS VITELLIVS GERMANICVS IMPERATOR AVG. TRIB. PO, in poſtica duo capita oppoſita, & lemma: LIBERI IMP. GERMAN. Sed

Fig. V.

Fig. VI.

Sed filum abrumpimus, cum vel ex his, quæ adduximus, quantum laborem adhibuerit eruditissimus Pedrusius in explicandis nummis, constare lectori curioso possit. Nos certe styli elegantiam, enodationis facilitatem, profundamque eruditionem & lectionis copiam, ubique non sine insigni admiratione consideravimus. Quamobrem sine voto discedere non possumus; quin & ipsi clypeum votivum pro salute & vita Auctoris suspendimus, quo desideratissimum hoc opus ad finem feliciter deducere valeat.

LIBRI NOVI.

Al de Godgeleerde en Natuurkundige Wercken, beschreven door Mr. Johannes de Mey, in syn Leven Opper-Leer-Meester der Godgeleertheyt inde Hooge-School, oock Genees-Meester en Bedienaer des Goddelycken Woordts tot Middelburgh in Zeeland. Tot Leyden, by C. Boutsteyn &c. 1706. fol.

Resolutien der Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesland van Consideratie, genomen zedert den Aenvangh der Bedieninge van den Heer Johan de Witt, beginnende met den 2 Aug. 1653, ende eyndigende mit den 19 Dec. 1668. Te Utrecht, by Willem van de Water, 1706. 4.

Le Droit de la Nature & des Gens. Traduit du Latin de feu Mr. Le Baron de Pufendorf, par Jean de Barbeyrac, avec des Notes du Traducteur. A Amsterd. chez Ger. Kuyper, 1706. in 4. maj.

Histoire des Guerres Civiles des Espagnols dans les Indes entre les Piçarres & les Almagres. Traduite de l'Espagnol par J. Baudoin. A. Amsterd. chez Ger. Kuyper, 1706. 12.

Histoire de la Conquéte des Isles Moluques, par les Espagnols, Portugais & Hollandois. Traduite de l'Espagnol d'Argensola. A Amsterd. chez J. Desbordes, 1706. 12.

Le Jardinier Fleuriste & Historiographe, ou la Culture Universelle des fleurs, arbres, &c. Par le Sieur Louis Liger. A Amsterd. chez Est. Roger, 1706.

Les Delices de L'Italie, par le Sir de Rogissard. En III Tomes. Enrichis de figures. A Leide chez Pierre vander Aa, 1706. 12.

Les Delices de L'Espagne & du Portugal, par Don Juan Alveres de Colmenar. En V Tomes. Enrichis de figures. Chez le Mesme, 1707. 12.

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Octobris Anno M DCC VI.

ANT. PAGI CRITICÆ HISTORICO-CHRONOLOgicæ in Annales Baronii Tomus III. Studio Franc. Pagi.

Coloniæ Allobrogum, ſumptibus Societatis, 1705.
Conſtat Alph. 10. plag. 6.

QUæ Tomo præſenti hiſtoria comprehenditur, tempora nobis ſiſtit barbarie, tyrannide & ſuperſtitione obſcurata; fugatis ex orbe Chriſtiano litteris; abolitis pasſim, in Germania præſertim & terris Septentrionalibus, Chriſti ſacris, S. Bonifacii, S. Anſcharii, aliorumque in propaganda fide ſociorum, cura quadantenus inſtauratis; dominante apud cæteros vana cultus divini perſuaſione. Omne ferme linguarum, & quæ ad humanitatem ducunt artium, exſpiraverat ſtudium; diſciplinæ tantis ſepultæ jacebant tenebris, ut ridiculis Marculfi opus eſſet formulis; ſcriptorum bonorum doctorumque ſummam heic videas raritatem, & præter Bedam, Johannem Damaſcenum, ac Photium, vix reperiuntur, quorum nomina orbi ſeſe commendent erudito. Doctrina pietatis in eam degeneraverat ſuperſtitionem, ut maxima Chriſtianorum perfectione in Monachatu poſita, Reges atque Principes, Theodoſius nempe A. 617, Anaſtaſius A. 714, Rachis Rex Longobardorum A. 750, Lotharius A. 855, aliique Monachum induerent. Præprimis pericopæ, quam Clariſſimus Auctor noſter ſibi conſtituit, hiſtoria Sanctis abundat in Eccleſia Pontificia celebribus, S. Bonifacio, S. Willehado, S. Lamberto, S. Hildelita & centum aliis, quorum vitam ſtudio perſequitur, eaque

 fide,

fide, ut fabulas non raro obelo notet, atque ex Baronio deleat, uti vel ex sola Suiberti historia, cujus ad annum 711 meminit, videre est. Cum vero neque horum temporum, miserrima licet non immerito dicantur, memoria utilitate omni destituatur, pauca quædam, more nostro, excerpemus ex emendatis nostris auctisque Baronii Annalibus. Initium itaque facit Noster continuandæ suæ historiæ ab A. C. 649, Pontificatu in Martinum collati memoria conspicuo, & progreditur ad A. C. 961, quo Otto M. imperium suum auspicatus est. Illo enim tempore, humanis erepto rebus Theodoreto successisse ait Martinum, auspiciis non adeo felicibus, quippe cui Imperator Constans, simulac in ejus consenserat electionem, injunxerit, ut Typum Monotheletis addictum in officio confirmaret. Mandato autem huic non obtemperasse Martinum, potius adversus Monotheletas Synodum Lateranensem coegisse, quin etiam ad S. Amandum Episcopum Trajectensem scripsisse, ut apostatas Presbyteros a functionibus suis removeret. Quapropter 653 anno ab Imperatore in exilium missus sit, atque in insulam Naxon deportatus, mox deductus Constantinopolin, inde Chersomam, ibidemque martyrio coronatus obierit anno 655. Rebus hisce a Martino gestis inseruit, & quidem anno 652, regimen Ecclesiæ Interpontificii tempore, quomodo ab Archidiacono, Archipresbytero & Primicerio Notariorum fuerit administratum, & tandem electus Eugenius, ipso consentiente Martino. Ad A. C. 653 investigat ætatem, qua cessaverit *disciplina arcani*, tandemque sequitur Clarissimum Tenzelium, quippe qui invictis, uti fatetur, contra Schelstratium argumentis effecerit, tam in Oriente, quam in Occidente, sub seculi VII finem, ad conspectum Sacramentorum paulatim catechumenos esse admissos. Circa A.C. 655 Sigebertum Bonum memorat, Saxonum Orientalium Regem, adhortatione Oswii Regis, fidem Christianam amplexum esse, & in regnum sibi subjectum restituisse; Clotharium II Galliæ Regem curasse, ut gentes sibi vicinæ Warasci & Bajoarii per S. Agilum, cujus vitam designat, converterentur. Ad A. C. 656 S. Maximum strenuum Monothelitarum adversarium, cujus opera a Combefisio edita sunt, prima vice anno

anno 655 cum Principibus in Secretario, hoc vero anno secunda in certamen descendisse cum Theodosio Episcopo Cæsareæ in Bithynia ac duobus Consulibus, mox Peberim in custodiam abductum, tandemque toleratis pro veritate variis calamitatibus, quarum etiam Anastasius Presbyter discipulus ipsius compos fuerit, mortuum esse in carcere A. 662. Ad eundem annum 656 retulit res a Sigiberto gestas & Clodoveo II Regibus Galliæ, quorum priori tribuit plerorumque, quæ in Gallia dantur, cœnobiorum ædificationem, posteriori plenarium in totam Franciam dominium. Ad A. C. 657 exponit festum Mediæ Pentecostes, a Græcis Μεσοπεντηκοστὴ appellatum, quod nempe prioribus Ecclesiæ seculis celebratum sit Dominica IV post Pascha, quam Græci Dominicam IV Paralitici vocant, per integrum octiduum, in honorem Paschatis & Pentecostes, quasi hæc duo festa per Μεσοπεντηκοστὴν vellent conjungere. A. C. 663 allegat Synodum Augustodunensem, etiam propterea notabilem, quod in quodam ejus canone Athanasius Symboli Nicæni auctor dicatur, quod antea a Scriptore nullo factum existimat. Ad A. C. 665 disserit de morte, virtutibus & scriptis S. Eligii, qui ex aurifabro Episcopus factus Noviomensis ac Tornacensis. A. C. 669 Pontificatum obtinuisse Adeodatum monet, Baroniumque, uti & Papebrochium, arguit parachronismi, defunctum autem statuit annno 676, postquam privilegium a Chrotberto Turonensi Episcopo S. Martini monasterio concessum confirmaverat. Ad A. C. 672 pluribus exponit, quî Constantinopolis septem annis oppugnata a Saracenis, tandemque obsidione eorum dextre liberata, instituerit *festum Acathisti*, quo Ecclesia Græca sabbatho quintæ hebdomadis Quadragesimæ celebrat hymnum *Acathistum*, in laudem Deiparæ, ob Constantinopolin ejus ope a Dei hostibus liberatam, sub Heraclio, Constantino Pogonato, & Leone Isauro. A. C. 678 narrat, Frisios, permissu Regis Pagani Algisi, Christi sacris initiatos esse, ministerio S. Wilfridi Episcopi Eboracensis, cujus vitam, fata, exilium, itinera, de Episcopatu suo in Anglia contentiones, ab anno hoc ad annum 709, quo mortuus dicitur, prolixius persequitur. Ad A.C. 680 vindicat

 adver-

adverſus Baronium ſinceritatem Actorum Sextæ Synodi generalis, quippe qui aſſeruerat, in Synodica Concilii Romani ſub Agathone legi: *credimus & in Spiritum S. Dominum & vivificantem, ex Patre Filioque procedentem,* verba autem, *Filioque*, ab impoſtore quodam poſtea eraſa eſſe. Ad A. C. 682 ex Mabillonio refellit Sigonium, qui in Hiſtoria de Italiæ regno ſcribat, ante Leonem II ſoli Oſtienſi Epiſcopo aliquando fuiſſe conceſſum, ut aliis ſecluſis R. Pontificem conſecraret, cum a tribus ſemper peracta ſit ordinatio. A. C. 684 inſeruit morem Europæorum tondendi pueros, quod filios aliquamdiu reliquerint intonſos, deduxerint autem poſtea ad Epiſcopum aut alium quendam Clericum, ut ab eo cincinni demererentur, qui hinc ſpiritualis Patris nomen obtinuerit. Ad A. C. 686 ex Papæ Cononis creatione, explicat ritus in conſecratione Pontificum ante ſeculum XI obſervatos, & ordinationem ab inthroniſatione diſtinctam obſervat. A. C. 711 nece Juſtiniani Imperatoris inſigni, Tarikum refert ab Arabibus in Hiſpaniam miſſum ſæpius cum Enecone Regis Roderici ſobrino dimicaſſe, Hiſpanosque tandem penitus proſtraſſe atque diſſipaſſe, qua pugna ipſe etiam Rex perierit. Quæ victoriæ Saracenorum de Hiſpanis epocha cum memoratu digna ſit, Marianæ & Joſephi de Moreto Pampelonenſi, celeberrimorum rerum Hiſpanicarum ſcriptorum calculum, quo eam ad annum 714 referunt, examini ſubjicit atque refellit. A. C. 712 ſæviente in orthodoxos Philippico Imperatore, quosdam Eccleſiæ Epiſcopos inveniſſe narrat *Oeconomiam*, hoc eſt, ejusmodi fidei formulam, controverſias cum Monotheletis concernentem, quæ ſenſu quidem gauderet Catholico, ſupprimeret autem voces *geminæ in Chriſto voluntatis*, ut ſi hac ratione duo inter extrema teneretur medium, majus Eccleſiæ malum evitaretur. Quod inſtitutum laudat in Johanne Patriarcha Conſtantinopolitano, S. Germano, & Andrea Cretenſi, eorumque *Oeconomiam* exemplo Baſilii M. defendit. Ad A. C. 719 deſignat miſerum Eccleſiæ Gallicanæ & Germanicæ ſtatum, idque ex Hincmaro Rhemenſi, qui diſcordiis Principum inteſtinis omnem ferme religionem Chriſtianam abolitam pene eſſe aſſerit. A. C. 726 Leonem Iſaurum bellum indixiſſe imaginibus,

bus, acriter autem ob crimen hoc a Gregorio II objurgatum duabus epistolis, male Gregorio III adscriptis: defecisse etiam Italiam injuria in imagines concitatam, non vero culpa Pontificis; quod penitus inficiatur. Ad A. C. 728 disserit de libro Pontificum Diurno, ejusque auctorem Gregorii II ætate floruisse existimat. A. C. 731 Bedam mortuum dixerat Baronius; ast Noster mortem ejus ad annum 735 refert, præterea admittere haut vult, centenario majorem obiisse, negatque auctorem esse Collectanei, quod in Epistolas Pauli sub ejus nomine vulgatum est. A. C. 743 Constantinum Copronymum continuasse imaginum persecutionem, Constantinopolitanos rebelles sedasse, & Artabasdum, quem Imperatorem creaverant, cum duobus filiis excœcasse. De eodem refert p. 210, quod non solum Copronymus cognominetur, ob elisum in aquam baptismi ventris onus, sed & Cabalinus, præsertim a Johanne Damasceno, eo quod odore & tactu stercoris equini delectaretur. A. C. 755 martyrium subiisse S. Bonifacium memorat, celebrem Germanorum Apostolum, postquam Hassos, Thuringos, Bavarosque Evangelii luce collustraverat, Episcopatus passim complures instituerat & monasteria, Concilia celebraverat, Suessionense, Germanicum II, & alia, cujus gesta annis superioribus occasione quacunque diligenter inspersit. A. C. 742 natum esse Carolum M. non in Germania, uti vulgo creditur, sed in Gallia, quod & reliqua ad vitam ejus & facta plane Heroica pluribus persequitur. A. C. 784 obiisse Fulradum Archicapellanum, cum Pipini tum Caroli; qua ansa de Archicapellani dignitate disserit, & munus ejus in iis versatum docet, quæ pertinent ad officia ecclesiastica & spiritualia cætera in Palatio curanda: quamobrem etiam ubique locum super Episcopos & Archiepiscopos obtinuerit. A. C. 785 Saxoniam, quæ tot hactenus annis bello flagraverat, pacem recuperasse, postquam a Carolo redacta esset in provinciam, & Witichindus baptizatus, quem ipse Imperator ex baptismo susceperit. Ad A. C. 794 de Elipando agit, & Synodo contra illum habita, sententiamque ejus de Christo, quod Dei filius sit secundum humanam naturam adoptivus, refert inter hæreses, ad quam etiam Felicem reduxerit.

A. C. 822 Carolum M. cum Saxonum Trans-Albianorum conversioni incumberet, epistolas scripsisse ad Archi-Episcopos cyclicas, quibus illos de ritibus baptismi consuleret. Ad quos prodierint Theodulphi liber *de Ordine Baptismi* & Amalarii *de S. Baptismate*, quorum posteriorem falso hactenus Alcuino suppositum dicit. A.C. 814 Carolum M. ex vita hac migrasse, nomen autem Magnus post mortem ei tributum, testimonio, uti addit, satis manifesto, diplomata, in quibus Magnus appellatur, non ab illo esse profecta. A. C. 843 illigavit divisionem Imperii, Lotharium inter Imperatorem, & Ludovicum Germaniæ Regem, & Carolum Calvum Francorum Regem, ita institutam, ut regna occidentalia cederent Carolo, Ludovico Orientalia, omnis videlicet Germania usque ad Rheni fluvium, & Lothario regnum quod in hunc usque diem ejus nomine nuncupatur. A. C. 844 meminit Sergium II sedem Pontificis obtinuisse, quem vulgo omnes *Os porci* antea appellatum immutasse nomen sentiant, & consuetudinem Pontificum mutandi nomen inde derivent; sed Nostro utrumque est falsissimum. Ad A. C. 848 docet, quomodo Gotheschalcus Prædestinatianorum errores propagaverit, & a Rabano Mauro refutatus sit. A. C. 867 Photium refert a Synodo Romana damnatum, cujus turbas passim Commentariis suis inseruit, scripta autem ad ann. 886 retulit. A. C. 865 mortuum esse Anscharium Hamburgensium Archi-Episcopum, postquam Nordalbingensium conversionem perfecerat, in Dania & Suecia Evangelium propagaverat, & Basilicas splendidas Sleswicæ, Bremæ & alibi extruxerat. Ad A. C. 876 disserit de scriptis Anastasii Bibliothecarii. A. C. 879 Baronius dixerat, Johannem VIII, ad legationem Basilii Imperatoris, Photium suscepisse in communionem, ob quam animi timiditatem Papissa per contumeliam dicatur; sed Nostro hæc sententia penitus displicet, & pro fabula eam habet, quæ ante seculum XIII conficta non fuerit. Ad A. C. 897 reduxit furorem, quem Stephanus VI Papa exercuit in antecessoris sui ossa & cineres.

HISTO-

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE DES Sciences. Année M DCCIV.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM Anni 1704 cum Commentariis Mathematicis & Physicis ejusdem anni.

Parisiis apud Joh. Boudot, A. 1706 in 4.
Constat 2 Alph. 19 plag. cum multis figuris & 20 tabulis æneis.

AD Physicam generalem spectantia pauca in præsenti volumine traduntur: rerum vero Mathematicarum largissima est seges. Unus *Amontons* de Barometris nonnulla notavit, scitu summopere necessaria iis, quibus observationes Barometricæ accuratæ cordi sunt. Multis nimirum experientiis tum *Hombergii*, tum propriis, didicit, calore ipsum quoque Mercurium dilatari, adeoque gravitate aëris immutata, Mercurium ascendere vel descendere sola caloris vel frigoris actione, consequenter observationes non esse satis fidas, nisi accurate constiterit, quid in ascensu calori, in descensu frigori tribuendum veniat. Deprehendit autem in ipsorum climate Mercurium calore intensissimo gravitatis specificæ amittere $\frac{1}{115}$, quam habebat frigore maximo existente, ut adeo cum maxima Mercurii altitudo sit 28 digitorum, 4 linearum, non variato pondere atmosphæræ altitudo Mercurii calore intensissimo 3 augeatur circiter lineis, quæ partem constituant octavam 2 digitorum, quos percurrit omnis Mercurii variatio. Jam quoniam omnis variatio caloris in thermometro ipsius, de quo in mensibus præcedentibus dictum est, 96 conficit lineas, dum per modo dicta in Barometro simplici, h. e. ex unico tubo, qui Mercurio solo repletur, constante nonnisi 3 percurrit; evidens est, dum calor auget altitudinem liquoris in thermometro una linea, eundem augere altitudinem Mercurii in barometro nonnisi $\frac{1}{32}$ unius lineæ, ut adeo, si supponamus in thermometro regnante frigore maximo constructo altitudinem Mercurii fuisse 28 digitorum 9 linearum, altitudinem vero liquoris in thermometro eodem tempore 50 linearum, toties $\frac{1}{32}$ lineæ unius sit ex altitudine

Mercurii

Mercurii ſubtrahenda, per quot lineas ultra 50 promotus fuerit liquor in thermometro, ut verum habeatur atmoſphæræ pondus. Aliter vero ſe res habet cum barometro compoſito. Notum eſt, barometrum hoc conſtare duobus globis ſeu cylindris A & B per tubum incurvatum A C B inter ſe communicantibus. Vas ſuperius A in cuſpidem deſinit hermetice ſigillatam. Dimidium ſuperius ab aëre craſſo vacuum, alterum cum tubo ACB & dimidio vaſe B Mercurio plenum, reliquum vaſis B cum tubo cohærente BD ſuperius adaperto liquorem continet pro diverſa aëris gravitate nunc deſcendentem, nunc aſcendentem. Jam cum æſtate Mercurius levior evadit quam hieme, atmoſphæra liquorem in tubo BD ſatis ſenſibiliter ad 3 vel 4 digitos detrudit, mendax gravitatis variatæ indicium præbens. Monet igitur, loco olei tartari vulgo tubo BD infundi ſoliti, adhibendum eſſe ſpiritum vini calore facile dilatandum, & augendam eſſe capacitatem vaſis B, ut eam capiat liquoris copiam, cujus dilatatio ex aſſe ſuppleat levitatem Mercurii, nec quicquam adverſus atmoſphæram agat. Capacitatem vaſis B inveſtigandi nullam methodum præſcribit. Ad Mathematica tamen priusquam excurramus, nonnulla Anatomica & Chymica delibare, atque ex Anatomia Caſtoris, quam una cum vivendi genere hujus animalis *Sarraſinus*, Medicus Regis Cannadenſis, ad Turnefortium prolixe & accurate perſcripſit, ſingularia tantummodo circa ſtructuram cordis capitisque indigitare liceat. Nempe ad cor caſtoris vena cava inferior in ſacculum quendam, ſesquipollicem circiter longum & latum, fibrisque carneis inſtructum expandi ſimulque ſanguis a vena cava æque ſuperiori, ac ſubclavia ſiniſtra in eum infundi ideo videtur, ut ventriculus ſiniſter æqualis cum dextra capacitatis ſufficienti repleatur ſanguine, tametſi auricula ſiniſtra dextræ auriculæ amplitudini multum cedat. Ne ſanguis autem deſcendens per ſacculum ejusmodi facile regrediatur, obſtant valvulæ, infimam ejus partem magis anguſtatam interne munientes. Os occipitis poſticæ capitis regioni ad inſtar laminæ deprehenditur impoſitum, ſinus autem falciformis atque anfractus cerebri uti fruſtra indagantur, ita cerebelli e contrario multæ conſpiciuntur tuberoſitates figuræ diverſæ,

TAB. X. Fig. I.

TAB.
pag

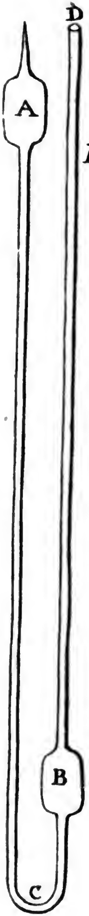

Fig. 1.

diverſæ, piæ meningis medio ab invicem ſeparatæ. In magno oculi cantho tertia locatur palpebra, illius perquam exigui corneam inſtar veli tegens; dentium vero inciſivorum, quorum duo cum octo molaribus cuilibet maxillæ infiguntur, & baſes, & radices ſunt notabiles, quatenus inciſorum ſuperiorum baſes lineas octo, & inferiorum pollicem longæ habentur, longitudo autem radicum ſuperiorum ad duos pollices cum dimidio accedit, & inferiorum tres etiam pollices ſuperat. Glandulæ potiſſimum ſalivales, quod Caſtores ſicciſſimo ſæpe alimento fruantur, prodigioſæ occurrunt magnitudinis, a claviculis per anteriorem colli partem omnemque maxillam inferiorem expanſæ, ac peculiari muſculo, ſalivæ ſecretionem promovente, coopertæ. In fœminâ, cujus cordis non minus ventriculos ac utrumque arteriæ truncum, cum ramis tantum non omnibus, mirandus polypus, poſt mortem per Anatomen detectus, occuparat, quoties cor palpitaret, toties *Hombergius* in carpo & collo manifeſtum venarum motum, arteriarum pulſui analogum obſervavit, corde motibus convulſivis agitato ſanguinem, propter arterias obturatas, neceſſario ad venas repellente. *Mery* quanto minus in oculi uvea ſive iride fibras circulares præter rectas advertere potuit, quas alias *Drelincurtius* in *Præludio Anatomico*, tanquam veteribus jamjam ſub coronæ titulo cognitas, deſcripſit; tanto majorem inſumſit operam, nunc pupillæ dilatationem a ſola fibrarum rectarum textura elaſtica, nunc contractionem ejus a ſpiritibus fibras iſtas influentibus atque elongantibus, deducendi: in capite quippe felis vivi aquæ ſubmerſo & radiis ſolaribus expoſito pupillam diduci, in eodem vero in aerem rurſus protracto illam denuo conſtringi, cum hic ſpirituum ad fibras rectas affluxus repetat, qui ibi ex reſpiratione ac ſanguinis circulatione plus minus ſufflaminatis pariter erat impeditus. Et quia ſub aqua per dilatatam pupillam, nec humores, nec tunica retina, bene autem choroidea, vaſa hujus ſanguifera & nervi optici egreſſus cerni valent, quæ in aere haud apparent, partim ſub aqua plus luminis oculos ingredi, partim retinam æque ac humores transparentes ſolamque choroideam primarium viſus organum eſſe, quod

ſua opacitate radios luminis ſiſtat & retinam verſus propter ſpiritus ibidem commovendos reflectat, colligitur. Quam ſulphuris communis analyſin in principium acidum, inflammabile atque terreum, ad Hombergii ductum, hoc anno ex Hiſtoria Academ. Reg. Scient. *Menſe Auguſto* p. 367 excerpſimus, *Godofredus* per regenerationem ſulphuris, modo ſpiritum vitrioli, gummi-reſinam ſulphuris & alcali aliquod, modo alia ſimilia combinando, ſtuduit confirmare, omnem nihilominus rationem omniaque concreta, quibus ille hunc in finem uſus fuit, non eſt cur fuſius recenſeamus, poſtquam multis abhinc annis Experientisſimus *Stahl in Zymotechnia fundamentali, Obſervationum Chymico-Phyſico-Medicarum Menſe Julio, ac Specimine Becheriano*, modum ex principiis iſtis ſulphur producendi non ſolum nervoſe edocuit, ſed &, in quibus Glauberus atque Boyle circa ſimiles conatus defecerint, ingenue monuit. Verum ad Mathematica properemus. Geometriæ perficiendæ hoc anno incubuere *Carré, de la Hire* & *Varignonius*. Primus præſtantiam Analyſeos Leibnitianæ vindicavit, dum methodum rectificandi curvas, quam propoſuit *Vanbeuraët*, multo faciliorem ac ſimpliciorem reddi oſtendit, ſi calculo differentiali utamur. Alter Locorum doctrinam promovit, dum novas expendit Curvas per concurſum Tangentium Cycloidis & Sectionum Conicarum generatas. Tertius denique doctrinam de Spiralibus ab *Archimede* olim propoſitam, a *Fermatio* aliisque recentioribus magis perfectam, ad ſummum faſtigium evexiſſe videtur, nova ſpiralium in infinitum detecta formatione, exhibitis ſimul quarundam Tangentibus, Quadraturis & Rectificationibus. Geneſis huc redit. Sit HHV Curva quæcunque, ſive Geometrica, ſive Mechanica, quam *Generatricem* appellat, cujus ordinatæ GH, Axis vel Diameter CX peripheriæ circuli cujuscunque ABYA, quem *Circulum revolutionis* vocat, occurrens in A. Sit CAX primus ſitus regulæ cujusdam CP, quæ circa centrum C
TAB. X. Fig. II. fixum gyretur in peripheria ABY formatura ſpiralem OZAK, ita ut, dum ei occurrit in E ac circulo revolutionis in B, ſi ex hujus centro C ordinata GH tanquam radio deſcribatur arcus EG, ſit conſtanter circumferentia circuli revolutionis integra ABYA

ABYA ad arcum AMB ſive ABYAMB, quem punctum B regulæ CP percurrit, ut recta quædam conſtans AD ad ordinatam correſpondentem HG curvæ generatricis HHV. Ex qua geneſi conſequitur, arcus revolutionis AMB vel ABYAMB eſſe inter ſe ut ordinatas reſpondentes alicujus Curvæ HHV. Quodſi ponatur ABYA $= c$, AMB vel ABYAMB $= x$, AD $= b$, GH $= z$, erit $c. x :: b. z$, adeoque æquatio generalis pro omnibus iſtis ſpiralibus in infinitum $cz = bx$, in qua ſi ex natura Curvæ generatricis ſubſtituatur valor ipſius z, vel in æquatione ipſius Curvæ valor ejusdem z ex æquatione generali $= \frac{bx}{c}$, prodibit æquatio pro ſpirali. e. gr. Sit Curva generatrix HAV una ex infinitis Parabolis, quarum æquatio $za^{m-1} = y^m$ vel $z = \frac{y^m}{a^{m-1}}$, ſi CX habeatur pro axe integro, erit æquatio pro ſpiralibus $\frac{y^m}{a^{m-1}} = \frac{bx}{c}$, ſeu $cy^m = a^{m-1} bx$. Tangentes earundem generaliter ita determinat. Sit CT ad ordinatam ſpiralis CE perpendicularis & Cp ipſi CP infinite propinqua, erit CB (a). CE (y) :: Bb (dx). EF $= \frac{ydx}{a}$, & Fe (dy). EF $(\frac{ydx}{a})$ :: CE (y). CT $= \frac{yydx}{ady}$. Jam ex natura Curvarum $mcy^{m-1}dy = a^{m-1} bdx$, adeoque $dx = \frac{mcy^{m-1}dy}{a^{m-1}b}$, quo valore in expreſſione ſubtangentis generali ſubſtituto, prodibit ſpecialis $\frac{mcy^{m+1}}{ba^m} =$ (ob $cy^m = a^{m-1} bx$) $\frac{mxy}{a}$. Porro cum ſit EF $= \frac{ydx}{a}$ per demonſtrata, $= \frac{mcy^m dy}{a^m b}$, ſubſtituto valore ipſius dx, conſequenter Triangulum elementare FCE $\frac{mcy^{m+1}dy}{2a^m b}$; ejus integralis $= \frac{mcy^{m+2}}{2m+4 \cdot a^m b}$

 $=$ (ob

$= (\text{ob } cy^m = a^{m-1}bx) \frac{mxyy}{2ma+4a}$ definit Quadraturas istarum spiralium. Ostendit deinde, quomodo unicuique harum spiralium assignetur alia æqualis curva Geometrica CLI, quæ cum ex Actis nostris transsumantur, Mense nempe Januario A. 1691 p. 16 & 17, ut plura de hoc argumento dicantur, opus non est.

In Astronomicis utiles occurrunt observationes: inprimis quæ d. 23 Dec. anni 1703 paulo ante Solis ortum contigit Eclipsis Lunaris, phænomenis notatu dignis nobilitata fuit. Nempe *de Plantade* ac *Clapier* post immersionem totalem *Montepessulano* Lunam adeo obscuram observarunt, ut maculæ ægre distinguerentur, quæ alias optime discerni solent durante obscuratione totali. Paulo post peripheria Lunæ rubebat pristina obscuritate medium disci occupante, & h. 6 circiter 15′, obscuritas dimidiam diametri partem, annulus rubicundus partem dimidiam alteram tenebat. Circa h. 6½ Luna cœlo admodum sudo disparebat, cum adhuc stellæ circa Horizontem ortivum essent conspicuæ. *Arelati* Luna post immersionem totalem semper rubedine obscura tincta apparuit: contra *Avenione* adeo clara apparuit, ut transparens & pars ejus postica a Sole illuminata videretur. *Massiliæ* pars versus Euro-Boream directa rubicunda, pars ipsi opposita obscura admodum visa; circa h. 7 tota cœlo undiquaque sereno disparuit. Causa horum phænomenorum conjicitur in diversam vaporum quantitatem, atmosphæram in diversis locis turbantium. *Parent* per calculum Leibnitianum deduxit, Solis longitudine $46^\circ\ 14'$ existente, motum in Ecliptica esse æqualem motui in ascensione recta. Unde Tabulas quasdam Astronomicas erroris arguit, quæ longitudinem Solis in illo casu constituunt 44° vel 45°. Postquam *Maraldi* in genere de momentis rerum circa motum Planetarum observandis, nec non de difficultatibus in hac investigatione obviis disseruit, hypotheses de motu Saturni proponit, quibus Tabulas Rudolphinas emendare studet, earum a cœlo dissensu per ingentem numerum observationum determinato. Etenim annis 1672 & 1673 peccare illas in excessu 20 usque ad 21′, annis 1686 & 1687 in excessu 10 usque ad 12′; annis denique

1700,

1700, 1701 & 1702 in exceſſu 2' deprehendit. Quia Tabulæ ſemper peccant in exceſſu, errorem attribui debere contendit partim Epochæ, partim æquationi maximæ. Jam cum exceſſus, ubi æquatio additiva, repertus fuerit conſtanter fere duplus ejus, qui obtinuit, ubi æquatio fuerat ſubtractiva; æquationem maximam Saturni Keplerianam $6^{\circ}, 31' 30''$ dimidia diſſenſuum auget differentia nempe 5', ut evadat $6^{\circ}\ 36'\ 30''$. Epocham Keplerianam anni 1607, quam eſſe ait 6. $28^{\circ}\ 3'\ 52''$ minuit 16', ut evadat 6 S. $27^{\circ}\ 47'\ 52''$. Ex obſervatione occultationis fixæ mediæ in cornu Auſtrali Tauri *a Kirchio* anno 1679 d. 17 Jan. h. 5 ope tubi 10 pedum inſtituta, longitudinem Saturni ad illud tempus ope propriarum de fixis obſervationum fuiſſe deduxit $7^{\circ}\ 59'$ ♊ & Latitudinem Auſtralem 26'. Hac obſervatione & tabulis Solaribus *Caſſini* uſus didicit, locum Aphelii ultra Keplerianum 52' promovendum & in $28^{\circ}\ 28'$ ♐ ſtatuendum eſſe. Ex multis aliis obſervationibus huic inſtituto congruis mediam Saturni a Terra diſtantiam derivat 955000 partium, qualium diſtantia media Solis eſt 100000: anno 1696 menſe Majo Saturni ſine latitudine obſervati Nodo locum aſſignavit in $22^{\circ}\ 10'$ ♃. Anno 1688 latitudinem maximam Saturni ſeptentrionalem in $21^{\circ}\ 46'$ ♎ reperit $2^{\circ}\ 48'\ 0''$, parallaxin latitudinis $17'\ 15''$, veram inclinationem orbitæ Saturni ad Eclipticam $2^{\circ}\ 30'\ 50''$. Quæ autem ex multis obſervationibus circa theoriam Saturni ſtudioſe deduxit, pleraque cum Tabulis convenire animadvertit, quas *Bouillaud* edidit. Cæterum idem *Maraldi* atque *Caſſinus* d. 27 Jul. anni 1704 h. 1. pom. *24' 20"* per teleſcopium 18 pedum ♃ a Luna tegi obſervarunt, h. 2, 7' 29" ab occultatione prorſus liberatum. Lumen liberati vivacitate lumini multarum fixarum cedebat, quas per teleſcopium 3 aut 4 pedum interdiu videre licet. Melius tamen circa initium Julii, cum duabus ante Solem horis Meridianum tranſiret, videri poterat, quam Saturnus 3 ante Jovem horis culminans. Lumen vero Saturni debilius erat lumine Mercurii, per multos dies menſe Junio in ipſo Meridiano per teleſcopium 3 pedum viſi.

In Mechanicis *Bernoullus*, *de la Hire*, *Varignon* atque *Parent* egregios ingenii fœtus protulerunt. Inprimis *Parent* exemplo

 plano-

planorum inclinatorum, cunei atque trochlearum oſtendit, quomodo Analyſeos ac Geometriæ ope affrictus partium mutuus in machinis ad accuratum calculum revocari poſſit, cujus hactenus in Mechanica nulla eſt habita ratio.

EXCERPTUM EX EPISTOLA G. G. L. QUAM PRO ſua Hypotheſi phyſica motus planetarii olim (Febr. 1689) *his Actis inſerta, ad Amicum ſcripſit.*

Vir doctus, qui ante aliquot annos in opere ſuo Aſtronomico Hypotheſin meam impugnavit, vim ejus atque utilitatem non ſatis animo complexus eſt. Habet enim ea commodum hoc inſigne, ut corpora ſolida harmonice circulantia in fluido ſimiliter circulante perinde moveantur, ac ſi non niſi ſuo impetu ſuaque gravitate in medio tanquam vacuo (id eſt, non reſiſtente) circularentur; & contra ut fluidum circulans a ſolidi illius circulatione non turbetur, perinde ac ſi ſolidum non adeſſet, vel non niſi pars fluidi eſſet; quod alia quæcunque circulatio efficere nequit. Itaque etſi circulationibus non conſpirantibus moverentur fluidum & ſolidum, tandem tamen longo temporis tractu ad circulationem harmonicam conſpirantem reducerentur, quo minus ſibi obſtent aut a ſe invicem turbentur. Unde etiam intelligitur, objectiones hujus Autoris contra vortices ſeu orbes fluidos deferentes, hanc circulationis ſpeciem non ferire.

Cæterum illud facile colligitur, legem circulationis harmonicæ ab ipſo fluido exercendæ non niſi in eodem orbe ſervari, ad orbis conſonantiam cum ſuo planeta obtinendam; idque eo facilius eſt, quod unius orbis, intra quem ſcilicet verſatur planeta, ſi cum toto vortice planetario conferatur, exigua eſt craſſitudo. Sed in toto vortice, diverſos planetas conferendo inter ſe, ubi motus medius planetæ tanquam in circulo pro toto ejus per orbem motu Elliptico aſſumi poteſt; dicendum eſt, obtinere legem Keplerianam temporum Periodicorum: quæ etiam ex conſonantia ipſa motus liberi & vorticoſi naſci debet; cum & liberi impetus hoc ferat cum gravitate compoſitio, & ipſum æquilibrium motus vorticoſi, ut alias fuſius explicabitur.

Obſervandum tamen eſt, etſi nihil in ipſa re, tamen aliquid

in

in enunciatione nostra in melius mutari debere, quo veritatum concentus appareat absolutius. Nempe dicendum est, impressionem novam paracentricam planetæ harmonice circulantis, simulque ad Solem vel aliud centrum gravitantis, constare ex conflictu gravitationis & conatus centrifugi, simpli scilicet; non dupli, qui mihi ex incommoda Termini acceptione emerserat, cujus emendationem utilem puto, ut verba rebus quam optime consentiant. Certe gravitatio novam solicitationem accedendi ad centrum, at conatus centrifugus circulantis novam solicitationem recedendi a centro constituit, variantibus ambabus pro distantia a centro: & ipse conatus totalis inde resultans, in horum conatuum differentia consistit, sequiturque directionem prævalentis. Porro *conatus centrifugus circulantis* dupliciter accipi potest: vel pro eo, quem mobile exercet, si motus proxime præcedens concipiatur in tangente circuli, vel pro eo, quem mobile exercet, si motus proxime præcedens concipiatur in ipso arcu circulari. Hoc loco enim, ubi ad infinities infinite parva descenditur, angulus contactus negligi non debet. Prior conatus centrifugus locum revera habet initio circulationis, adeoque initialis quidem est, sed non durans; posterior vero persistit, locumque habet in progressu circulationis. Illum ergo, qui initialis est, dicemus *tangentialem*, hunc qui perdurat, *arcualem*: & posito æquali utrobique circulationis impetu, arcualis est duplus ipsius tangentialis; cum hic repræsentetur per sinum versum, ille per ejus duplum. Simpliciter autem nomine conatus centrifugi, Arcualem accipere præstat, cum de circulatione planetæ (quippe dudum cœpta) agitur, ita enim elegantior & rotundior enunciatio erit.

Sed ut res intelligatur, sit radius AC mobilis circa centrum C, & elementaris arcus circuli, hoc centro descriptus, sit EAG, bisectus in A, ut chorda EG radium secet ad angulos rectos, & ab eo bisecetur in B. Compleatur rectangulum ABGD, & in BC sumta BH æquali ipsi AB, compleatur Parallelogrammum AHGF. Iam ponamus mobile I moveri uniformiter velocitate repræsentata per spatium elementare IA, æquale ipsi AD, certoque temporis Elemento veniens ab I ad A, impingere in A,

in A, angulo IAC recto, & ibi ipso attactu adhærescere radio in puncto A; impetuque suo gyrationem radii efficiendo circa C, mox describere, æquali cum priore temporis Elemento, arcum Elementarem AG. Poteritque motus AG compositus intelligi ex impetu priore IA seu AD, & solicitatione centripeta AB (neque enim hic refert AG de arcu an chorda intelligatur) adeoque mobile, cum pro AD describit AG, retineri in circulo, vi, quæ sit ut AB vel DG; id est, conatum centrifugum (vi retinenti æqualem) esse ut DG, sinum versum arcus AG: atque hic est conatus centrifugus initialis vel Tangentialis. Sed si mobile in A positum jam dudum in circulatione versetur, veniatque non in tangente IA, sed in arcu EA, veluti si veniat ex E in A, cum radio CA describente arcum EA; motu nempe uniformi, & eodem temporis Elemento, quo prius diximus percurri IA. His positis impetus, quem mobile habet in A, est ut EA, quæ (recta an circularis nil refert) longitudine non differt comparabiliter ab IA seu AD. Idem est ergo magnitudine, impetus circulandi, qui ante; sed directionem aliam habet, nempe chordæ EA, quæ producta cadit in F. Quare continuata æquali cum priore temporis elemento circulatio, per AG, composita intelligi potest ex impetu priore ut EA, vel AF (quæ est æqualis & in directum ipsi EA,) & ex solicitatione centripeta AH, vel FG, dupla ipsius DG, sinus versi arcus AG. Duplus ergo sinus versus circulationis, conatum centrifugum arcualem repræsentabit, qui est duplus ipsius tangentialis seu initialis, ut ostendendum erat. Et licet verum sit, etiam conatus centrifugos arcuales esse ut sinus versos arcuum, quia dupli sunt simplis proportionales; revera tamen comparatione tangentialium per sinus versos repræsentatorum, horum duplis exprimentur.

Equidem olim (in dicto schediasmate Februarii 1689) conatus centrifugi nomine accepi non eum, quem revera impressionem planetæ a centro recedendi novam vel elementarem a circulatione ortam, constituere intelligebam, & gravitationi versus centrum nova impressione agenti opponebam; sed initialem illum vel tangentialem, qui prima fronte occurrit; sed inde

inde nata est incommoda enunciatio, qua nobis ipsi offecimus, obscurato veritatum concentu. Dum enim ipsam PN in figura schediasmatis dicti, nomine conatus centrifugi appellavimus, jam dicere oportuit (quemadmodum & fecimus) conflictum esse inter gravitatis solicitationem & dupli conatus centrifugi impressionem. Sed si, ut par est, conatus centrifugi nomine intelligamus illam ipsam novam impressionem a circulatione ortam, quæ gravitationis impressioni novæ obnititur, tunc designatur utique conatus centrifugus ille, qui locum habet durante circulatione, seu arcualis. Quo sensu convenientissime & simpliciter dicitur, impressionem paracentricam novam (qua celeritas ad centrum accedendi vel ab eo recedendi mutatur) vel quod idem est, Elementum velocitatis paracentricæ esse differentiam inter gravitatis solicitationem 3 M. L. seu $2a\theta\theta : rr$ (vid. dict. Schediasma §. 15 & 19) & inter conatum centrifugum $aa\theta\theta : r^3$ nempe arcualem, qui (per §. 12 & 15) exprimitur duplo ipsius PN sinus versi. Itaque arcualis erat simpliciter conatus centrifugi nomine hoc loco designandus. Occasionem autem unius appellationis pro alia sumtæ natam tunc ex eo suspicor, quod *vim excussoriam* (cujus species est centrifuga) metitus sum perpendiculari ex puncto ad tangentem proxime præcedentem; recte sane, sed per tangentem illam intelligi debet ea linea, in qua fuit directio proxime præcedens. Nempe *in figura præsente* ex puncto G perpendicularis ducenda est ad ipsius EA (circulationis præcedentis directionem repræsentantis) continuationem seu ad AF; non ad AD, nisi circulatio incipiat in A, quo casu AD est continuatio directionis præcedentis IA. Porro perpendicularis ex G in AF non differt comparabiliter ab ipsa FG. Ego vero etsi non in rei ipsius æstimatione, tamen in appellatione, respexi generaliter ad AD tangentem in A, eique perpendicularem GD: Unde non quidem error, sed tamen inconcinnitas prodiit, quam nunc sublatam esse juvabit. Animadversionis autem occasionem mihi præbuere elegantes celeberrimi Varignonii de conatu centrifugo meditationes, etsi alio ipsius scopo; cum alias a multo tempore de his parum cogitassem.

TAB. X. Fig. III.

Hinc in dicto schediasmate, Paragraphis 11, 12, 15, 21, 27, 30, pro duplo conatu centrifugo ponatur simpliciter, conatus centrifugus; & pro conatu centrifugo simpliciter, ponatur dimidius. Eadem occasione lapsus quosdam typographi, vel calami, vel etiam scribentis in eodem Schediasmate emendare e re erit. Nempe Act. ann. 1689 pag. 86 lin. 4 omittatur: Sinus. pag. 87 linea 8 a fine computata, omittatur: ex conatibus repetitis collectam; pag. 90 lin. antepenult. pro 3 M, lege M R, & linea ultima pro 3 MH, H☉, ☉3 M, leg. ☉H, H 3 M, 3M ☉; & pag. 91 circa medium pro B F, e, lege ☉F, e; & linea quinta a fine inter, -2 aaq r θ θ, & inter, : bb r³, utiliter interponetur comma. In ipsa quoque figura ejus Schediasmatis quædam male se habent. Nam in linea ☉. M 2, pro D 1, ponatur D 2; & ibidem inter M 2 & T 2, ponatur punctum G, sic ut recta a G ad M 3 sit parallela rectæ ab M 2 ad L. Denique infra, tribus punctis post Ω dextrorsum ascendendo occurrentibus, ordine ascribantur hæ literæ: M, 1 G, 2 G; ita prodibunt rectæ, quarum posterior major priore, nempe hæ tres, Ω M, Ω 1 G, Ω 2 G.

Causam cur Attractiones Gravitatis sint in ratione distantiarum (a Centro Gravia attrahente) reciproca duplicata; jam eo tempore, quo Schediasma toties citatum vix edideram, cum Amicis nonnullis communicavi. Et memini celeberrimum Virum, Michaelem Angelum Fardellam, Professorem nunc Patavinum, egregiis scriptis de Philosophia & Mathesi bene meritum, cui eam rem Venetiis tunc explicabam; reponere: eodem modo a Geminiano Montanario, eximio quondam Mathematico, sibi ostensum, illuminationes Objectorum esse in ratione distantiarum a radiante, reciproca duplicata. Quod verum est, aliisque etiam notatum; & par hic ratio est, cum non referat ad radiationis quantitatem seu effectum, radiosne concipias attractivos (rem abstracte & mathematice considerando) an illuminantes. Ita Ellipticus Planetæ motus, a priori, lege gravitationis ex suis causis ostensa, comprobatur. Ego vero in Schediasmate illo ex phænomenis, seu a posteriori, id est, ex motu Elliptico observationibus comprobato, legem gravitationis derivaram, quæ

cum

cum tam bene rationibus radiationum Mathematicis consentiret, eo magis Hypothesi universæ fidendum judicabam.

LA FORGE DE VULCAIN, OU L' APPAREIL des Machines de Guerre, par le Chevalier de SAINT JULIEN.

h. e.

FABRICA VULCANI, SEU APPARATUS MACHInarum bellicarum.

Hagæ, apud Wilhelmum de Voys, 1706 in 8.
Constat plag. 10 cum aliquot figuris ligno incisis.

CUm Autori propositum sit omnium machinarum ac instrumentorum bellicorum formam, materiam, fabricam, finem & usum, succincte quidem, at accurate tamen describere, omnes autem has machinas animet pulvis pyrius; ab eo quoque tractationem suam orditur. Materia pulveris pyrii est nitrum, carbo & sulphur. Diversas igitur recenset nitri species, varias id colligendi vel parandi exponit methodos. Varias itidem sulphuris, varias carbonum examinat species. Jubet $\frac{3}{4}$ nitri misceri cum $\frac{1}{4}$ sulphuris atque carbonum, ita tamen ut dosin sulphuris tantisper excedat dosis nitri; materias commixtas per 20 circiter horas in mortario probe contundi, elapsis 4 quibuslibet horis aqua rigandas, ut absit inflammationis periculum; contusas denique per cribri foramina urgeri, ut in granula abeat massa. Purgandum vero esse sulphur, antequam compositionem ingrediatur, oleum liquefacto affundendo, & ne quid sabuli carbonibus subsit, cum cura dispiciendum. Optimum judicari pulverem pyrium, si facile inflammetur, fumus assurgens rebus, quas contingit, nigredinem minime inducat, multo minus eas adurat, & radiis Solaribus expositus nullo nitore effulgeat. Quasdam pulveris pyrii proprietates viribus motricibus esse communes, quod nempe vis ejus resistentiam molis subvertendæ superare, non tamen nimis multo excedere debeat, quodque major copia una incensa majorem edat effectum. Alias esse

proprias, quod nimirum circum circa uniformiter agat; nulla ejus ſit violentia, niſi incarcerati; una ſcintillula accenſa, ingens copia intra momentum in flammam una conjiciatur. Has proprietates reſpici debere in uſu pulveris pyrii, eumque in finem tres eſſe conſiderandas pulveris pyrii actiones, ſubverſionem ſcilicet, propulſionem & percuſſionem. In caſu primo unciam pulveris reſpondere 100 libris; in ſecundo ponderi 150 librarum per 100 ſexpedas promovendo 5 vel 6 circiter libras, globo efficaciter propellendo dimidium ponderis ipſius. Tradit etiam compoſitionem pulveris fulminantis, quam ingrediuntur pars ſulphuris una, ſalis tartari duæ, nitri tres, & per errorem affirmari aſſerit, hunc pulverem nonniſi verſus inferiora agere; quodſi enim maſſæ in pulverem redactæ, & in cochleari ſuper carbonibus candentibus vel candela liquandæ, imponas monetam argenteam, hanc tanta violentia ſurſum verſus laquearia projici, ut comprimatur.

His de pulvere pyrio præmiſſis, ad tormentum majus deſcribendum progreditur, cujus exponit partes, materiam, formam & fabricam. Ubi monet, ornatum Architectonicum a baſibus, ſcapo & capitulis columnarum petitum non ad augendas vires, ſed gravitatem tormenti facere, adeoque citra ullum incommodum abeſſe poſſe. Cum tamen in æquilibrio fere ſuſpendi debeat, ad hoc conciliandum, commode interdum illo uti artifices. Utut vero ex metallis pluribus fundantur tormenta, cupro nimirum, ſtanno & orichalco; conſultius tamen eſſe, ut ex homogenea parentur materia, corporibus homogeneis firmiorem cohæſionem præſtantibus. Inprimis vero ſtannum tormento minime idoneam eſſe materiam. Dividit tormenta ratione ponderis globorum, quibus onerantur, novumque deſcribit genus, quod majorem veteribus præſtet effectum, utut minori pulveris pyrii quantitate, parte nimirum nonniſi tertia, oneretur: quamvis etiam quasdam notet incommoditates, quæ illud comitantur, & quibus incognitam hactenus nec adhuc in praxin deductam præſcribit medelam. Multus eſt in deſcribendo foramine, per quod intra tormentum immittitur ignis, ac inprimis arcanum commendat, quod *Philippus, Haſſiæ Landgravius,* cum

cum ipſo circa præſentem materiam communicavit. Differit etiam de ordinaria tormentorum oneratione, de collineatione, de ſpatii, per quod globi emisſi feruntur, quantitate per plures experientias determinata, quam maximam eſſe ait, non cum elevatio tormenti maxima, nempe 45°, ſed cum ſitus fere horizontalis. Per multas experientias didicit, in diſtantia 600 paſſuum propriorum globum intra terram defoſſum ad intervallum 9, 10, 11, 12, immo 13 pedum. Media enumerat, quibus uti licet ad globum per ſpatium longius urgendum. Subdit nonnulla ad uſum tormentorum concernentia, nec canterium negligit, cujus duas requirit virtutes, nempe ut diu duret, utque ſit facile mobile, fabrica quoad ſingulas partes accurate expoſita. Agit porro de globis tormentariis; deſcribit globos ſclopetorum glandibus, catenis aliisque ferramentis infertos; globos candentes, aliasque materias tormentis onerandis inſervientes, & quænam ſingulis effectibus producendis ſint neceſſariæ oſtendit. Diametrum tormenti, quam *Calibram* vocant, paulo majorem eſſe debere diametro globi cum inſinuaſſet, Tabulam exhibet, in qua diverſorum tormentorum calibris aſſignantur diametri globorum. Tandem inſtrumenta enumerat, in uſu tormentorum neceſſaria, & generalem condit regulam, juxta quam definitur equorum numerus ad tormentum quodlibet datum avehendum ſufficiens, pondere 300 librarum uni equo tributo. Tormenta excipiunt mortaria bombis jaciendis deſtinata, quorum ubi expoſuit ſtructuram, modum ea onerandi docet, compoſitione ſimul bombarum delineata, effectibus mortariorum indicatis. e. gr. Mortarium, cujus calibra 18 digitorum 4 linearum, bombam 48 libris pulveris pyrii repletam, & ſine pulvere pondus 490 librarum adæquantem ejaculari. Nec bombarum negligit examen, immo ex obſervationibus circa earum jactum recenſitis, jactus pro arbitrio vel longiores vel breviores efficiendi, eorumque longitudinem ad ſingulos elevationis mortarii gradus determinandi praxes derivat. Disquirit de methodo ejaculandi bombas ex tormentis, rejectisque ſpuriis, unam commendat ſucceſſu non deſtituendam. Agit de quodam bombarum genere, quod *Carcaſſe* appellant; ſed id parum laudat, cum

multos requirat sumtus, effectus vero bombarum communium efficaciam vix superent.

Hinc ad describendas varias granatarum species se confert, & de pyloclastris (*petardes* Galli vocant) prolixe differit. Describit quoque peculiare tormentorum genus, quod in utraque extremitate adapertum & Gallis *Pierrier* dicitur, quia sæpissime saxis oneratur. In obsidionibus id sine ratione plerumque negligi contendit. Ignes artificiales, quos bella poscunt, breviter perstringit: prolixius multo de cuniculis & anticuniculis, nec non de suggestibus tormentorum ac mortariorum discurrit, cumque de omni apparatu bellico reliquo multa disseruisset, Architecturæ militaris tyronibus ac cultoribus gratissimum opusculum triplici tabula finit, in qua repræsentatur omnis apparatus, in gratiam trium maximi momenti obsidionum (quas tamen Autor non nominat) factus, & quænam ex eo in singulis fuerint insumta, accurato calculo definitur.

JOANNIS ANDREÆ PLANERI, P. P. IN ACAdemia Wittebergensi, de Epistola Enthymematica, sive Extemporali libri tres.

Wittebergæ, apud Meyer. & Zimmermannum 1706 in 8.
Constat plag. 21.

Cum expeditissima scribendæ epistolæ ratio, quæ per enthymema instituitur, esse soleat, laudandum est Clarissimi Autoris institutum, quod quæ ad epistolam enthymematicam spectant, egregia cura illustrare, ac cum studiosa Juventute communicare voluit. Tribus autem libris præsens scriptum absolvitur. Liber I de variis enthymematum generibus, quorum in epistolis usus est, agit, ac quæ circa eadem observanda sint, fideliter docet, eaque exemplis perspicuis demonstrat. Liber II, in quo dispositiones enthymematicæ & exempla enthymematica occurrunt, in quinque partes abit: quarum prima epistolas generis deliberativi, & quidem C. I petitorias, C. II supplices, C. III commonitorias, C. IV monitorias, C. V hortatorias,

C. VI

C. VI dehortatorias, C. VII suasorias, C. IIX dissuasorias, C. IX communicatorias, C. X conciliatorias, C. XI commendatitias, C. XII dedicatorias, C. XIII testificatorias, C. XIV consolatorias: pars secunda generis demonstrativi epistolas, illiusque C. I laudatorias, C. II gratulatorias, C. III valedictorias, C. IV ἐπιβατηρίους, seu adventitias, C. V salutatorias, C. VI votivas, C. VII propempticas, C. VIII gratiarum actorias, C. IX objurgatorias: pars tertia epistolas generis judicialis, ejusque C. I expostulatorias, C. II exprobratorias, C. III comminatorias, C. IV invectivas, C. V inficiales, C. VI defensorias, C. VII excusatorias, C. VIII deprecatorias, C. IX intercessorias, C. X reconciliatorias: pars quarta epistolas generis familiaris, hujusque C. I sciscitatorias, C. II nunciatorias, C. III familiares, C. IV lamentatorias, C. V mandatorias, C. VI dantes negotium, C. VII obsequiosas, C. VIII officiosas, C. IX civiles, C. X inanes: pars quinta eaque ultima epistolas generis didascalici sistit. Quinque his partibus duæ subjunguntur appendices, in quarum prima de epistolis jocosis, in altera vero de epistolis mixtis nonnulla afferuntur. Liber III Epistolarum M. T. Ciceronis, C. Plinii Cæcilii secundi, Augusti Buchneri & Conradi Samuelis Schurzfleischii indices accuratos exhibet.

MISCELLANEA CURIOSA, SIVE EPHEMERIDUM Medico-Physicarum Germanicarum Academiæ Naturæ-Curiosorum Decuriæ III Annus IX & X, continens celeberrimorum Virorum, tum Medicorum, tum aliorum Eruditorum in Germania & extra eam Observationes.

Norimbergæ, Francofurti, & Lipsiæ, apud Engelbert Streck, 1706 in 4to.

Constat Alph. IV. plag. 7 cum figuris æneis.

QUanquam variis hactenus bellorum fulminibus concussa fuit crebro tota fere Germania nostra, aliaque regna, provinciæque; non penitus tamen siluerunt literæ, artesque, quin semper extiterint Viri Eruditi, qui ut in reliquis, ita Medicis potissimum & Physicis scientiis augendis, suas congesserunt ope-

operas. Id quod vel solæ loquuntur Ephemerides Medico-Physicæ Illustris Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ-Curiosorum, quæ per 36 annos collectæ, sensimque in lucem editæ, sub tribus integris Decuriis Curiosorum animum abunde nunc satiare poterunt. Annus IX & X Decuriæ III, quos jam sistimus, observationes & experimenta num. 256 methodo Illustri huic Societati alias solenni recensent. Cui annexa appendix continet 1) Historiam Epidemicam Germaniæ annorum 1699 usque 1705. 2) D. Johannis Henrici Hottingeri Descriptionem Montium glacialium Helvetiorum. 3) Anatomiam cerebri, ab H. Ridley idiomate Anglico conscriptam, & a D. Michaële Ernesto Ettmullero Latinitate donatam. 4) M. Martini Grünewaldi Observationem de Epilepsia secundi gradus a fascino in Catalepsi admiranda, Germanica lingua scriptam, & a D. Johanne Casparo Westphalo in Latinam translatam. 5) D. Georgii Friderici Franci a Franckenau brevem ac veram magni illius ac famosi fluxus maris verticosi, Arctandris Moskoë-Strom, aliis vulgo Maal-Strom dicti, ejusdem qualitatum variorumque ibidem admirandorum descriptionem. 6) D. Johannis Baptistæ Scaramuccii Epistolam ad Illustriss. Antonium Magliabecchium de Hydrophobia ex vehementi indignatione oborta, ex lingua Italica in Latinam versam. 7) Memoriam Reiselianam, & 8) Memoriam Mercklinianam.

Sicque tertia hæc Decuria Ephemeridum Germanicarum feliciter est absoluta. Quos tamen labores suos omittere imposterum, quoniam libri moles sensim in tantum succrevit, ut magno eapropter pretio veneat, ejusdemque in bibliopoliis distractionem impediat, quin aliæ insuper difficultates inde emergant, decrevit laudatissima Academia. Nihilominus non deerit eadem, observationes rariores, sive abscondita, novave curiosa Physico-Medica per Centurias porro, vel quocunque alio ordine fieri commode poterit, cum erudito Orbe communicare. De quo B. L. monere voluimus, debuimus.

ANA-

ANACREON TEIUS, POETA LYRICUS, SUMMA cura & diligentia ad fidem etiam vet. MSC. Vaticani emendatus, pristino nitori, numerisque suis restitutus, dimidia fere parte auctus &c. Opera & studio JOSUÆ BARNES S. T. D. Græcæ linguæ Cantabr. Professoris Regii.

Cantabrigiæ, impensis Edmundi Jeffery, 1705. in 12 maj.
Constat plagulis dimidiatis 45.

QUod studium olim impulit CL. Barnesium, ut nitidissimam nobis & locupletissimam *Tragœdiarum Euripidis* editionem adornaret, quam ante hoc decennium A. 1695 mense Augusto p. 355 in his Eruditorum Actis, cum ea, quam merebatur, laude recensuimus; eodem nunc, pro singulari suo in literas Græcas amore, incitatus, longe pulcherrimam eruditis, omnibusque aliis multo perfectiorem venustissimi Poetæ Anacreontis editionem procuravit. Equidem mereri id videbatur χαριεστάτου Anacreontis elegantia, ut præstantissima quæque ingenia in eo ornando atque illustrando quasi decertarent. Quare post *Henricum Stephanum*, *Eliam Andrea*, *Fridericum Hermannum Flayderum*, nostra etiam ætate *Tanaquillus Faber*, cultissimumque filiæ ejus *Anna Daceria*, ac *Longapetrai* nobilissimi Burgundi ingenium in eo interpretando edendoque laborarunt; quorum labores in his Actis A. 1683 p. 402, & 1693 p. 13. sq. indicavimus. In Anglia ante hos decem annos *Anacreontis Carmina, plurimis, quibus scatebant, mendis purgata, turbatis metris restitutis, notisque brevioribus ad textus emendationem potissimum spectantibus, & nova interpretatione literali Latina* nitidissimo charactere forma octava ediderat *Willielmus Baxter*. Sed quam ipse Baxterus a potiori manu medelam Anacreonti tot seculorum inscitia atque inertia, inprimis autem a *Tanaquillo Fabro* indigne habito, afferri optaverat; illam satis feliciter præstitisse amœnissimo seni videtur *Barnesius*. Longo tempore multisque vigiliis, adhibita etiam amicorum aliquot, inprimis vero Philologi insignis *Josephi Vassei*, Reginensis Collegii Socii, laudabili opera hunc se autorem tractasse, ipse fatetur in vita Anacreontis p. LXI. Cæte-

rum eadem methodo, qua Euripidem illustravit, hic quoque usus est. Quod caput est, contextum ipsum quam emendatissimum exhibere studuit. In quo optimis *Henrici Stephani* aliorumque editionibus, inprimis vero *Codicis MSC. Vaticani*, *Scaligeri* aliorumque Criticorum ope adjutum se ubique ostendit, interdum ingeniosis conjecturis desperata loca quædam supplet vel saniora reddit: additamenta tamen sua vel uncinulis includit, vel ita notat, ut aliis meliora monendi locum relinquat. Aliquot etiam Anacreonti carmina dubia olim vindicat, & plurima fragmenta tanquam naufragii tabulas ex universo antiquitatis oceano colligit suoque loco restituit. Alia scil. ex *Athenæo*, *Strabone*, *Arsenii Collectaneis*, *Hephæstione*, alia *ex Eustathio*, *Ammonio*, *Æliano*, *Aristophanis & Nicandri Scholiastis*, alia *e Dione Chrysostomo*, *Corinthio de Dialectis*, *Maximo Tyrio*, *Hesychio*, alia *denique e Stobæo*, *Etymologico Magno*, *Polluce*, *Demetrio Phalereo* & aliis repetens, singulari studio excerpsit: eorumque collectione altera fere parte auctiorem nobis Anacreontem reddidit. Græca omnia in Latinum convertit, & ut sensum eo melius lectori redderet, Prosaico sermone verbum fere verbo expressit. In notis pulcherrimis autem, sensum & paraphrasin suam explicare & illustrare studuit. Jam enim variorum collatione codicum & MSC. Vaticani contextus lectionem emendat, firmat, vindicat, quod ad v. 235, 237 & ubique fere factum deprehendes. Jam metri rationem accuratissime persequitur, singularum odarum genera, horumque varietatem notat, & observationes circa illa necessarias addit, quod post infinita alia loca vel ex una ad v. 469 nota intelliges, ubi contra Henricum Stephanum, in generis Anacreontici prima regione spondæum pro Anapæsto poni posse & solere evincit. Potissimum vero Autoris sensum ubique explanare ac illustrare nititur. Quem in finem sæpe aliorum optimorum Auctorum loca cum Poëtæ sui dictis confert: sic ad v. 62 Cupidinis Anacreonti servientis & papyro caput præcincti imaginem Ægyptiorum comparatione servorum, *Juvenalis*, *Plinii Pieriique in Hieroglyphicis* locis adductis illustrat. Sic ad v. 701 Musarum amorem, quo *cicadam*, perhibente Anacreonte, prosequi dicuntur, ex *Æliano* declarat. Quin ipsas μουσομανεῖς appel-

pellari, Musis pariter atque Apollini sacras, Musicæ peritas credi, ipsisque adeo cygnis præferri, variis ex *Anthologia, Pierio, Euripide* locis probat. Sic ad Epigramma Anacreontis in *Myronis Buculam* v. 1342 tantam ejus fuisse elegantiam, tamque prope æneam istam figuram ad vivæ similitudinem bovis accessisse, ex *Anthologia & Propertio* ostendit, ut aliæ boves illi admugire, tauri assurgere, vituli sugendi studio abblandiri consueverint. Sæpe etiam noster ex antiquitate lucem affundere obscurioribus Poëtæ dictis solet. Quod enim v. 232 sq. dicitur, Cupidinem secum pugnantem, absumtis reliquis sagittis, ipsum se velut jaculum in Anacreontem conjecisse, id ex prisca militia Barnesius deducit; quod generosi olim milites, *Lucano* & *Papinio* testibus, absumtis telis ac viribus jam deficientibus, cum brevi moribundos se in terram lapsuros animadverterent, extremis viribus collectis, sese in adversarii sui corpus conjicerent, ut & morientes, vel solo corporis sui irruentis pondere ipsum prosternerent. Orestes v. 484 ideo λευκόπυς ab Anacreonte emphatice dici traditur, quod insanus esset, discalceatusque vagaretur, quam ob causam & Bacchæ Euripidi λευκόποδες audiant; vel potius quod in antiquæ Tragœdiæ scenis, diu etiam ante Æschylum, Sophoclem & Euripidem notis, albis calceis usi fuerint. Quod Anacreon v. 992 se hymnos, quasi certamine proposito, cantaturum dicit, ex eo illustrat, quod, Pausania teste, in publicis Græciæ certaminibus, Pythiis præcipue, omnium primum & præcipuum certamen fuerit, hymnis in Deum Apollinem contendere: quæ ulterius noster de Dionysiacis etiam certaminibus ad v. 1290 ex *Euripide, Plutarcho, Æliano* doctissime persequitur. Interdum & profundiores in Anacreonte suo sensus quærit & aperit Barnesius. Quod enim Anacreon v. 841 rosam θεῶν ἄημα, & v. 83 τὰ ῥόδα θεοῖσι τερπνὰ appellat, in eo altius quid latere existimat. Ipsam scilicet Deorum præsentiam roseum quid spirare creditum esse, *e Virgilio & Euripide*, præsentisque alicujus Divinitatis optimum omen habitum fuisse, cum odor bonus absque causa sentiatur, *e Cardano* de Subtilitate probat. Interdum e sententiis Anacreontis integros communes Locos CL. Editor conficit. Sic frequentem & nobilem Anacreontis ἔννοιαν, τὸ

σήμερον μέλει μοι, τὸδ' ἄυριον τίς οἶδεν; e *Theocrito*, *Anthologia*, *Callimacho*, *Horatio*, *Virgilio*, *Seneca*, *Homero*, *Salomone* aliisque illuſtrat: in pluribusque locis pari ſtudio utitur. Haud raro etiam aliorum editorum contextum, paraphraſin notasque examinat, & ſatis ſevere taxat. Odarion LXIV multum quidem injuria temporis, ſed plus ex amanuenſium inſcitia pasſum, p. 218 oſtendit. *Longapetrao* ad v. 316 acrius judicium quam *Daceria* tribuit, eumque emunctioris quam plures alios naris virum eſſe, ad v. 974 fatetur. *Tanaquillum Fabrum* ſæpe, cum ſoli ſibi ſapere videtur, nihil videre, ad v. 237 exiſtimat. Ejus nugas ab ipſa illius filia merito damnari, ad v. 184, rectius illo *Baxterum* judicare ad v. 785 cenſet. Ipſum tamen etiam *Baxterum* interdum verſus Anacreontis lædere, ad Oden LXIII: *Henricum Stephanum* autem jure quosdam verſus aliis dubios viſos Anacreonti vindicare, ad v. 248 docet. Ipſum denique ſtylum Anacreontis, ejusque ſuavisſimam ἰδέαν ubique miratur CL. Barneſius; ejus dicendi genus κομψὸν, μέλιτός τε πανλὸς ὄζον, χαρίτων πνέον τε πασῶν, cum *Henrico Stephano* p. 384. appellat. Nonnunquam tamen Anacreontem ſe ipſo majorem ac ſublimiorem videri poſſe, ut a v. 489 ad 494 tota ode LXIV & v. 1140 ſq. obſervat. Contextui Anacreontis iſta ratione illisque augmentis ac notis ornato, Ἀνακρεόντεια quædam Carmina interpretatione ſua notisque perpetuis illuſtrata Autor ſubjungit. Primum inter ea locum occupat Θεοκρίτου εἰς νεκρὸν Ἄδωνιν εἰδύλλιον p. 332. Sequitur Barneſii in Anacreontem uvæ acino ſuffocatum Græca nænia, *Amoris* nomine, & *Abrahami Couleji* Angli Poetæ nobiliſſimi imitatione conſcripta p. 338. Hanc excipiunt *Antipatri Sidonii*, *Simonidæ*, *Leonidæ Tarentini*, *Eugenis*, *Dioſcoridæ*, *Theocriti*, *Critiæ Athenienſis*, *Cælii Calcagnini*, *Henrici Stephani*, *Tanaquilli Fabri*, Græca & Latina Epigrammata in Anacreontem pluscula. Claudit opus *Anacreon Chriſtianus*, ſive cumulus carminum Græcorum ad imitationem Anacreontis de materiis ſacris ac divinis, mundi, fortunæque contemtu, veroque humani generis lucro, a feliciſſimo Barneſii ingenio profectorum, nec ſine ſingulari mentis delectatione legendorum. Præmiſſa eſt operi longa ſatis præfatio, Anacreontis vitam,

tam, mores, fata & ſcripta exhibens. In qua Barneſius ſtudioſiſſime omnia undique conquiſiviſſe videtur, quæ ad Poëtæ hujus natales, ætatem, indolem, exilium, conſuetudinem cum Polycrate, Hipparcho aliisque, honores, laudatores, ſcripta, ſtylum, mortemq; pertinere videbantur. Multa hic occurrunt elegantia, multæ digreſſiones doctiſſimæ, & obſervationes, quibus aliorum errores circa Anacreontis hiſtoriam notantur, haud injucundæ. In primis multus eſt Barneſius in caſtitate & continentia Anacreontis a tot antiquorum & recentiorum convitiis vindicanda: in quibus tanto ſe captum Poëtæ hujus amore prodit, ut nihil ejus non probare poſſe videatur. Sed ſunt tamen ibi aliqua, quod pace humaniſſimi Viri dicere nobis liceat, quæ nondum omnino ſatis firma haberi queant. Certe quæ de Regio Anacreontis ſtemmate, falſam Platonis a Serrano datam paraphraſin Daceriæque judicium ſecutus §. III dicit, ſatis jam a CL. Bælio in Diction. Critico ſunt confutata. Quæ de Anacreontis ſero & ſerio cum quadam fœmina conjugio § XVIII in vita Anacr. & ad Oden XLIV tradit, ſomnio quodam Anacreontis, forſan non accurate ſatis explicato, nituntur. Quæ de Poëmate quodam Anacreontis, quo pius Ulyſſis in Penelopen amor celebratus fuiſſe dicitur, §. 32 perhibet, argumento ſatis firmo deſtituuntur, cum *fides Teja* qua Horatius *Penelopen Circenque in uno laborantes laudatas* lib. I Od. 17 dicit, nihil aliud quam Lyricum carmen imitatione forte Teji Poetæ factum ſignificet. Prolegomena altera quæ operi præmittuntur, tractationem de *Lyrica Poëſi* continent; lyræ nomina, antiquitatem, inventorem, chordarum numerum, Lyrici Carminis materiam, uſum, Poëtrias & Poëtas, eorumque brevem hiſtoriam explicant: inprimis Anacreontis elogia, ſublimitatem, elegantiam & metri rationem declarant; Interpretum Anacreontis futurorum requiſita edocent, objectionibusque adverſariorum Anacreontis occurrunt. Ad ornamenta denique libri hujus, præter chartam typorumque nitidam elegantiam, tres pulcherrimæ icones, *Barneſii*, *Anacreontis*, Celſiſſimique Ducis *Marlboroughi* pertinent, cum carmine Græco *Ἐπινικίῳ de inſigni victoria ad agrum Blindheimenſem* a Marlborougho deportata; quam uti hoc quoque anno in Belgiis

feliciter continuavit Heros invictissimus, ita ut porro hæ victoriæ instrumenta multarum sequentium sint, dignumque tantis rebus gestis posteritati prædicandis Homerum in Barnesio habeant, merito precamur. Tandem etiam, ne in his Eruditorum Actis Catalogum Operum a Barnesio editorum & edendorum obliviscamur, instituti nostri ratio postulat. LXI igitur scripta partim edita, partim jam elaborata typosque publicos provocantia, partim delineata, alteramque manum expectantia, ipse Autor recenset. De qua tam numerosa prole ut merito Autori CL. gratulamur; ita ut omnes isti fœtus, tandem Eruditis publicentur, communi eorum nomine obtestamur.

DELINEATIO MONTIS A METROPOLI HASSO-Cassellana uno circiter milliari distantis, qui olim WINTER CASTEN, id est, hiemis receptaculum dicebatur, nunc autem CAROLINUS audit, ob ædificia & aquarum fontes, quibus Serenissimus Princeps ac Dominus, Dn. CAROLUS, Landgravius Hassiæ, &c. &c. illum posteritatis monumento magnifice exornavit. Opera JOH. FRANCISCI GUEMERII, in alma urbe Architecti.

Cassellis, typis Henrici Harmes, Aulæ Hassiacæ Typographi, 1706 in fol.

Constat plag. 5 & tabulis æneis 15.

NUnquam Ars videtur felicior, quam ubi conjunctas præstat operas Natura. Quamobrem cum Serenissimus Hassiæ Landgravius *Carolus*, speciosum in monte a Cassellis uno circiter milliari distante opus a natura extructum cerneret, pro ingenii sui sagacitate, rerum Architectonicarum exquisita peritia, & insigni erga scientias Mathematicas amore, magis speciosum illud reddere non irrito successu annisus. Dignæ igitur quoniam sunt nobiles tanti Principis ideæ, quæ omnium admirationi exponantur; utilem *Guemerius* præstitit operam, dum operis hujus excelsi extructiones ichnographicas & scenographica delineamenta dedit, cum brevi descriptione, idiomate Latino, Italico,

lico, Gallico, Germanico concepta. Delineationibus adjecit ſcalam palmorum, quibus Rhenani utuntur populi, ex quibus partis cujuslibet deprehendere licet menſuras. Ut vero augu-ſti hujus operis animo concipere detur lectori quandam ideam; ipſam Autoris deſcriptionem ob abſentiam Tabularum æneatum parumper hinc inde immutatam apponere libet. Invenies nimirum in montis cacumine aream octangularem, cryptis & receſſibus exornatam, quos ex Tiburtino lapide ars exſculpſit. Circumdant hi amplum hypetrum, illudque marmorea exornant ſimulachra in loculamentis exterioribus collocata. In murorum latitudine ſcopulis undique eminentibus via patet, per quam ſine gradibus facile aſcenditur ad montis apicem, ubi ſupra fornices planicies extenditur ad deambulandum commoda. Ab hac area octangulari 60 pedibus diſtantia loculamenta veluti in ſcopulis efformata, quæ marmoreis ſimulachris ſtationem præbent. Deinde duplici ſcalarum ordine ad aream deſcenditur, ubi 3 cryptæ patent, in quarum media Cyclops beneficio præterlabentium aquarum ſuaviter modulatur, in cæteris vero duabus fontes uberrimos receptacula excipiunt. Has cryptas, ſicuti alias proximas, muſivum opus exornat, ex conchis margaritiferis aliisque maris cochleis diverſimode coloratis compoſitum. In platea medium locum occupat irriguus fons, aquarum latices ad altitudinem 50 pedum eructans, atque ab eadem per duplicem facilemque acclivitatem veluti per ſcalas patet deſcenſus ad planiciem inferiorem, ubi ex ingenti ſcopulo copioſæ aquarum undæ præterlabuntur. Ex hoc loco ad tertiam planitiem deſcenditur per gradus, inde ex areæ cujusdam ambitu 600 pedum Rhenanorum, magnificentia ejus cognitu facillima eſt, quam plurimis fontium, ſtatuarum, ſcalarum variisque aliis exornationibus inſtructiſſima, prout areæ modo dictæ amplitudo ex ſcenographicis atque ichnographicis tabulis cuivis obviam ſe ſiſtit. In partibus hinc inde diſpoſitis, ubi aqua abunde decidit, atque citato curſu usque ad plateam præterlabitur, in qua minores fontes emanant, ampliſſimæ ſunt ſcalæ Tiburtino lapide extructæ, variis loculamentis diſtinctæ, commodas

modas

modas ſedes præbentes. His additur planicies, quæ fontibus diverſis pulchro ordine diſpoſitis circumdatur: gradus inſuper ad aream præbent aſcenſum, in qua vireſcunt arbores artificio inſigni diſpoſitæ, ubi amphitheatrum ſtatuis exornatum conſpectui ſe ſiſtit, quarum binæ ventorum afflatu animatæ dulciter commodulantur, ex utroque latere duos fonticulos minores, in medio autem ſcopulum immanis magnitudinis præ ſe ferens, e ſaxis craſſioribus extructum. Subter ſcopulis ante memoratis Gigas apparet, copioſiſſimas aquas faucibus ejaculans, quæ plures exinde fonticulos proſilientes efformant, in majus poſtea labrum delabentes, unde caſcata exoritur usque ad aream aliquam 600 pedum longitudine ſe extendens. In infima areæ parte aqua decidit triplici repagulo interrupta, fonticulis aliis interim circumquaque effluentibus usque ad cryptam, omniumque effluvia ſimul congregata partim iterum in ternos fontes dividuntur, partim in amplum receptaculum citato curſu magnoque impetu excurrunt, rurſusque in alios rivulos diſperguntur, donec in planitie Amphitheatri abſoluto labore placide quieſcant. Hoc Amphitheatrum ſcopuli, arbores, fontes mira arte diſpoſiti exornant, atque in ejus centro planicies patet, in qua amplum aquarum labrum; in lateribus vero hinc inde oppoſitis duo viridaria viſuntur, in quibus domus perpulchre extructæ, & fontem ſpacioſa porticus exornat, ex qua ad viridarium per gradus datur deſcenſus, prope quos omnium aquarum decidentium undæ recipiuntur. Plurimaque ſunt artis ornamenta, quæ omnia Tiburtino lapide molibusque ingentibus conſtant, ut ſcenographica delineatio repræſentat, ex qua facilius mens deprehendet, quicquid e proximo oculus intueri nequit.

HENRICI BRENKMANN IVRIS CONSVLTI DE Eurematicis Diatriba: Sive in Herennii Modeſtini Librum ſingularem περὶ εὑρηματικῶν, Commentarius.

Lugduni Batavorum, apud Fredericum Haaringh. 1706 in 8. 20 plag.

Heren-

HErennium Modestinum, sive fragmenta libri singularis, quem περὶ ἑυρηματικῶν inscripserat Modestinus, commentario illustrata, Celeberrimus Schilterus, ante aliquot annos, luci publicæ exposuit. Cum vero Doctissimus Autor noster, ubi primum ad hanc materiam animum appulit, diligenter inquisivisset, num forte aliquis Modestini illa de Eurematicis pertractasset, percunctando tamen inquirendoque neminem invenisset, liquido adseverare non dubitavit, fragmenta Modestini de Eurematicis, a nemine hactenus, quod sciret, ex professo tradita esse. Sed, opere vixdum absoluto, forte fortuna incidit in laudatum illum Schilteri commentarium. Tum initio se pœnituisse ait insumti laboris, quem a Celeberrimo inter Germanos Antecessore occupatum viderit; sed continuo cogitasse, non omnia sic cum ipso sibi communia fore, quin aliquid fortasse majoris momenti, nondum ab eo animadversum, proferret; imo legendo cognovisse, tantopere inter se discrepare istam & suam expositionem, ut haud multum luminibus suis illa officere videatur; quod ut lectoribus eo magis approbaret, aliquem de ea recensum & epicrisin in fine operis sui adjecit. Ipsam Diatribam hanc quod attinet, constat illa duodecim capitibus, quorum primum exhibet introductionem in materiam de Eurematicis; secundum *l.65 de Procur.* tertium *l.25. ad SCt. Vellej.* quartum *l.63. de jur. dot.* quintum *l.58. de solut. matrim.* sextum *l.9. de susp. Tutor.* septimum *l.4. de vulg. & pupill. substit.* octavum *l.50. de acquir. vel omitt. hered.* nonum *l.19. de usu & usufr. leg.* decimum *l.53. de condit. & demonstr.* undecimum *l. 45. ad Sct. Trebell.* in quibus omnibus fragmenta Modestini, quæ de Eurematicis habentur, explanat, quibus duodecimum varia aliorum JCtorum Eurematica adjicit. Uti autem omnia, ex Jurisprudentia humaniori, erudite illustrantur, ita instituto nostro, & Lectorum desiderio satisfieri posse arbitramur, si paucula inde specialius delibemus. In capite primo notat Clarissimus Autor, inscriptionem tractatus Modestini esse mere Græcam, & tam religiose, ni imperite potius, τὸ ΠΕΡΙ ΕΥΡΗΜΑΤΙΚΩΝ transscriptum, ut, quoniam majusculæ apud Græcos literæ vulgo omni accentu spirituque carent, de *Eurematicis* exaratum videatur, non, ut oportuerat, de

Heurematicis. Nihil autem aliud εὑρηματικὸν significat, quam inventum, sive inventionem, ac proprie, ex sententia Nostri, Eurematica sunt remedia, quibus JCti nimium juris rigorem, inventis verborum fraudibus, ad æquitatem naturalem inflectunt reducuntque, quam definitionem uberius deinde Consultissimus Autor explicat, ac sigillatim de nomine fraudis, remedii, inventi, cautionis vel cautelæ agit, eo etiam adjecto, quod Modestinus, ad exemplum aliorum præstantissimorum, tum juris, tum alterius scribendi generis Autorum, Q. Mucii, Labeonis, Pomponii, Pauli & Tullii, Græcum tractatus sui indicem fecisse videatur, maxime quod Græca lingua majorem in modum delectaretur, cum sex Excusationum libros, forsan & alia, Græce conscripserit. Cum porro verborum fraudes, a JCtis excogitatæ, in formulis & interpretationibus constiterint, ideo has quoque Noster declarat. De cætero Eurematica ipsi triplicis generis esse videntur, quædam enim sunt necessitatis, quædam securitatis, nonnulla etiam honestatis humanitatisque, quæ singula diligenter persequitur, eorumque usum in judiciis, contractibus & ultimis voluntatibus ostendit. Cum igitur tam insignis & multiplex Eurematicorum in Jure usus appareat, merito jam olim valde gratum acceptumque populo, hoc JCtorum munus accidisse, ac ex eo JCtos præcipue Prudentes sive Jurisprudentes fuisse vocatos, notat, & a communi Jurisperitorum laude, ad singularem Modestini commendationem translatus, quædam minus vulgaria de ipso præfatur. Fuit scilicet Modestinus Ulpiani discipulus, vixitque sub Alexandro Severo, atque ultimus fuit eorum, qui Jurisprudentiæ fama apud posteros floruere, ut cum ipso oracula JCtorum obmutuisse, eleganter Gothofredus dixerit. Quod ad indolem Modestini, valde æqualis & moderatus fuit, modeste modiceque de se sentiens, & tamen, quæ displicebant, ingenue notare, ac disputando animi sui sensa libere & constanter promere sustinuit, hinc sæpe etiam in media dominatione, libera & imperterrita ejus vox extitit. Æquitatem passim prætulit juri stricto, ac scripta civilis sapientiæ & solidioris ratiocinii plena reliquit, fragmentis, quæ crebra in Pandectis occurrunt, abunde id comprobantibus. In Capite octavo, occurrit explicatio *l. 50. de acqu. vel omitt.*

omitt. hared. in qua dicitur, quod si per epistolam servo pupilli tutor hæreditatem adire jusserit, & post subscriptam epistolam, antequam ex ea servus hæreditatem adiret, tutor moriatur, nemo dicturus sit, obligari postea pupillum hæreditati. Circa eam observat Clarissimus Autor, usum procuratorum & nunciorum, contra jus subtile ac rigidum, moribus introductum esse, nec tamen, in omnibus omnino actionibus, locum habuisse, sed actus legitimos, ac inprimis hæreditatis aditionem, præfracte operam istam vicariam respuisse, rursus tamen, favore pupillorum receptum esse, ut etiam per tutorem, hæredes fieri possint. Sed ne quid temere hic concessum putes, non omni pupillo, sed infanti solum hoc datum esse, Noster deinde annotat, id tertio adjiciens, quod tutor, eo casu, non statim adeat, sed fere prius servum pupilli, nomine domini, hæreditatem jubeat adire: quibus positis, apparere amplius ait, in textu nostro, pupillum infantem supponi debere, num vero ipsum, vel ejus servum, hæredem institutum dicas, nihil referre. Quod autem, mortuo tutore, pupillum, ex servi ignorantis aditione, hæreditati non obligari, in lege nostra dicatur, illud singulare, ac diligentissimæ observationis Noster esse censet, cum, secundum communes juris regulas, contrarium omnino dicendum sit. Sed ut hactenus sententia legis satis sit manifesta, quodnam tamen Eurematicum hinc deduci possit, non perinde liquet. Fatetur igitur Clarissimus Autor, se non multum hic invenire, quod cautionem sapiat, hinc amplius conjicit, compilatores Pandectarum hunc locum quidem ex Modestini libro singulari de Eurematicis desumsisse, sed non propter ipsum Eurematicum, ut cæteros plerosque, verum ut materiæ de adeunda vel omittenda hæreditate inserviret, neglecto, quod ei adhærebat, Eurematico. Caput ultimum variis aliorum Eurematicis destinatur, quæ strictim recensebimus: Referuntur itaque Eurematica Q. Mucii Scævolæ, C. Galli Aquilii, Antistii Labeonis, Neratii Prisci, Juventii Celsi, Salvii Juliani, Sexti Cæcilii Africani, Sexti Pomponii, Gaji, Terentii Clementis, Ulpii Marcelli, Q. Cervidii Scævolæ, L. Æmilii Papiniani, Claudii Tryphonini & Ælii Marciani, Ulpiani & Pauli, Venuleji Saturnini, ac tandem

incertorum Auctorum, cujus generis Nostro esse videntur, vetus illa testandi ratio per æs & libram, providentia circa substitutionem pupillarem tradita in §. *3. I. de pup. substit.* clausula codicillaris, fictiones legis Corneliæ & juris postliminii, constitutum possessorium aliæque fictæ traditiones, cessio in jure, & omnes imaginariæ ac umbraticæ emtiones venditiones, aliique actus solennes & legitimi: denique, quæ ad Jus publicum pertinere censentur, aquæ & ignis interdictio, pœnæ servitus & addictio in servitutem, si quis ad nomen non respondisset. Hæc tria enim, judice Nostro, nihil aliud sunt, quam mera commenta, in fraudem legis Porciæ & Semproniæ.

AD SODALES HISPANÆ CONFRATERNITATIS SS. Sacramenti, qui in solemnibus exequiis LEOPOLDI Rom. Imperatoris, Urnam sepulchralem, & ipsius effigiem magnifico apparatu erexerant, Oratio Panegyrica Comitis JOANNIS BAPTISTÆ COMATII, ejusdem Confraternitatis Consodalis; habita Viennæ in Parochia Cæsarea Sancti Michaelis, Anno 1705, 1. 2. 3 & 4 Septembris.

Viennæ Austriæ, typis Joannis van Ghelen, 1705. fol.
Constat pl. 10 & fig. æn. 2.

NOn ignobile est inter nitidissimos hujus ævi scriptores Etruscos Illustr. Comitis *Comatii* nomen, quippe qui variis hactenus libris historicis atque politicis pulcre contextis inclaruit, quorum cum in Actis nostris, nescimus quo fato, mentio facta fuerit nulla, non erit ab hoc loco alienum, de his, qui ad manus nostras pervenere, paucis præfari. Nimirum postquam Historiographi Cæsarei munus, morte Ill. Comitis Galeatii Gualdi Priorati relictum, Comatio fuisset demandatum, qui solus dignus habebatur Imperatori *LEOPOLDO*, qui historiam rerum suarum a Gualdo cœptam pertexeret, e re existimavit, ea primum, quæ Gualdus fusius usque ad annum 1670 (quo vastum ejus opus *Historia di Leopoldo Cesare* Viennæ II Voluminibus in fol. prodiit) tradiderat, in compendium redigere. Prodiit ergo ejus *Istoria di Leopoldo Primo Imperadore* Viennæ,

Viennæ, circa annum 1689, duobus minoribus tomis in 8, eoque ſtatim plauſu exceptus liber eſt, ut & mox A. 1690 in Germanicam linguam translatus Auguſtæ Vindelicorum prodiret, & deinde A. 1697 Viennæ, etſi haud auctior, recuderetur; quo eodem anno prodiit ibidem libellus ejus elegans *Coronazione del Re dell' Ungaria, Giuſeppe, Arciduca d' Auſtria, celebrata in Poſonia l' anno 1687 li 9 Decembre*, in 8, quo multa continentur, quæ ad res Hungariæ accurate intelligendas pertinent. Dignisſimus quoque lectu eſt ejus libellus *La Mente del Savio* inſcriptus, quem ibidem anno 1697 in 8 impreſſum vidimus, primogenitum tamen ab Auctore in dedicatione appellatum, ubi Sapientem primo accurate deſcribit, deinde quem is conceptum de exiſtentia Dei, de religione, de rebus ſupernaturalibus, de immortalitate animæ, de libertate humana, de bono & malo, de virtutibus & vitiis, de ſe ipſo & ſuo ſtatu, de aliorum conceptu, affectibus, intentione & moribus, de legibus humanis, de mundi gubernatione, deque vita & morte habeat, ſigillatim, variis admixtis exemplis hiſtoricis, oſtendit. Denique Venetiis A. 1699 & hoc ipſo anno 1706 Viennæ prodiit ejusdem liber *La Morale dei Principi, oſſervata nell' Iſtoria di tutti gl' Imperadori, che regnarono in Roma*, in 8, in quo, transcurſa Cæſarum a Julio usque ad Conſtantium Chlorum hiſtoria, quædam notatu digniora paucis verbis excerpſit, quibus deinde morales quasdam obſervationes ſubjecit, & in his artes regnandi luculenter oſtendit. Hæc ſunt Comatii opera, hactenus a nobis viſa, in quibus & eruditionis varietatem, & ſermonis Etruſci, in quo regnat, ſuavitatem merito commendamus. At eum non minus Latinæ linguæ peritiſſimum eſſe, hic, quem ſiſtimus, Panegyricus oſtendit, quem, cum Hiſpanum Cæſareo-Regium Sodalitium SS. Sacramenti *LEOPOLDO* in Cæſarea Parochia S. Michaelis funebrem molem longe elegantiſſimam (cujus hic typus affabre depictus cernitur) exſtruxiſſet, magno omnium plauſu recitavit. In hoc virtutes Leopoldi, pietatem, prudentiam, conſtantiam, aliasque decantat, & qualem non modo ſuis, ſed & hoſtibus ſe propinaverit, qua felicitate Turcas Galloſque ſuperaverit, verbis magnificis oſtendit; neque minus ſingularia nonnulla paucisque

nota inspergit. Quorsum pertinent omina illa: *In Zentha conflictu prævolantes luserunt Aquilæ: ante desolationem Bosniæ, lymphatici per compita urbium clamarunt Vates: in extremis Hungariæ motibus, sacra fleverunt imagines: ante Hæchstetbianam Gallorum stragem, victoriæ nuntius Viennam accessit.* Verum malumus Lectores totam orationem perlegere, quandoquidem metuendum nobis est, ne, si laciniam pulcerrimæ vesti detrahamus, elegantiæ aliquid decedat.

NOVA LITTERARIA EX ANGLIA.

PLures Anglos sub prelo habere libros eximios, ex impressis aliquot schedis, quæ in manus nostras pervenere, intelleximus. Præterquam enim quod Oxonii Vir celeberrimus, Joannes Mill, S. T. P. Prolegomena Novo Testamento, quod Græce in folio, quod ajunt, cum variis lectionibus splendido volumine editurus est, præmittenda excudit, ibidem doctissimus Jo. Ernestus Grabe exactissimam Versionis LXXviralis editionem procurare aggressus est, id quod ante illum Fronto Duceus in Gallia, & If. Vossius in Anglia frustra tentarunt. Constituit autem exemplar Alexandrinum sequi, a Wanlejo magna industria atque studio collatum, quod cur ceteris MSptis præferat, in epistola quadam ad laudatum Millium ostendit. Neque tamen alia MSpta negliget, quorum ope textus multis modis emendabitur, & supplebitur locis bis mille, in quibus sunt trecenti fere versus integri, qui in Anglicanis hactenus editionibus desiderati sunt. Hæ additiones atque emendationes suis locis, sed paulo minori charactere, inserentur, & si quid fuerit in Alexandrino codice emendatum, lectio tamen ejus codicis *in margine* deprehendetur. Præterea accedent passim Origenis asterisci atque obelisci, nulli hactenus editioni additi, & inter deperditos habiti, quorum illos supplementis, quibus lacunas LXXviralis versionis suppleverat, hos vero verbis & sententiis, quæ in textu Hebraico non comparebant, præfixit. Ceterum Grabium hunc ad editionem tam egregii operis haud imparatum accedere, vel tres ejus dissertationes de versione LXX Interpretum nuper Oxonii in 4 editæ, documento esse possunt. Imprimuntur & Oxonii Livii Opera, sex Voluminibus comprehensa cum variis Lectio-

ctionibus, Chronologia & Notis, in 8, accurante T. Hearne A. M. quam editionem eo futuram ſperamus præſtantiorem, quod ejus ordinandæ ac revidendæ curam, præter dictum Hearne, eruditisſimus Hudſonus, Bibliothecarius Bodlejanus, in ſe ſuſcepit. Nimirum ipſe textus is futurus eſt, quem Gronovius ſenior exhibet, cum MSptis tamen variis, nunquam antea collatis, & editionibus præſtantioribus comparatus, cui ſeries chronologica, qualem Dodwellus conſignavit, in margine adjungetur. Subjicientur ſingulis fere paginis variæ lectiones, nec non conjecturæ atque emendationes virorum eruditorum longe plurimæ, quas alii Livii editores inſuper habuere, brevisſimis tamen, ne lectori offenſioni eſſe posſint. Proinde in fine cujusque voluminis, vel ſi videbitur, junctim in ultimo, annotationes & explicationes prolixiores, quæ textui commode ſubnecti non potuere, nec non Nummi atque Inſcriptiones, quæ ad illuſtranda Livii loca pertinent, deprehendentur. Denique lacunæ e Doujatio ſupplebuntur, & mappæ Geographicæ accuratiores ſuis locis inſerentur; & accedent operi luculenta præfatio, & indices copioſiores. Hæc ubi abſoluta fuerint, de imprimendis pariter Freinshemii Supplementis deliberabitur. Sic deinde etiam Tacitum duobus voluminibus, in 8, & Ciceronem duodecim voluminibus excudendum eſſe, in eadem ſcheda, ex qua hæc deprompſimus, nuntiatur. Vidimus & Dionis Casſii novum ſpecimen, in fol. cujus quippe Scriptoris Hiſtorias Romanas, ex Guil. Xylandri Interpretatione a Jo. Leunclavio locis innumeris emendatas recudere Angli conſtituere. Neque vero inter Wechelianam & novam hanc editionem quicquam intereſſe videtur, niſi quod, quæ ad finem illius editionis adjectæ ſunt notæ, hic ſingulis paginis ſubjunctæ conſpiciuntur, quibus tamen plurimas adjecit Oddy, qui hanc forte editionem curabit. Appoſitæ quoque ſunt ſingulis paginis anni; contra, quæ in margine Wechelianæ exſtant, notulæ omiſſæ omnes. Sunt & ſub prelo Oxonii Theodoſii Sphærica Gr. Lat. accurante Joſ. Hunt, A. M. in 8. Item Eduardi Lhwyd, Ashmoliani Muſei Cuſtodis, Archæologia Britannica; containing ſome Account, additional to what has been hitherto published, of the ancienteſt Languages, Cuſtoms and Monu-

Monuments of the British Isles; from Obſervations and Collections in Travels through Wales, Cornwall, Baſſe Bretagne, Ireland and Scotlant, Vol. I. in fol. An Expoſition of Daniel's Prophecy of LXX Weeks, with Chronological Tables of thoſe Weeks, and other matters relating to the ſame; by the Right Reverend Father in God, William Lord Biſhop of Worceſter, in 4. The Natural Immortality of the Soul aſſerted and proved, from Scripture and Primitive Antiquity; (in Anſwer to a Book written by Mr. Dodwell, entit'led *The Diſtinction between Soul and Spirit*) wherein the true ſenſe of the Fathers concerning the Origin, Nature and Immortality of the Soul is repreſented, and a particular and full Account given of all thoſe Citations, Mr. Dodwell has made from them; by Tho. Milles, B. D. of Chriſt Church. Promittuntur etiam libri ſequentes, quanquam nondum prelo ſubjecti: Geographorum Græcorum minorum Volumen tertium, cura Jo. Hudſon, 8; Boſtoni Burienſis Catalogus Scriptorum Eccleſiæ, & Joannis Lelandi Opus de Scriptoribus Majoris Britanniæ illuſtribus, cum Additamentis uberrimis, e codicibus MSptis & impreſſis, per T. Tanner A. M. Cancel. Norwic. nec non John Spelman's Life of King Alfred the Great, from the Original Copy, with ſeveral Additions from MSS. by Mr. Hearne, cui, ſi e re videbitur, accedent ejusdem Spelmanni tractatus duo, alter A view of a printed Book entitul'd, *Obſervations upon his Majeſties (King Charles I) late Anſwers and Expreſſes*, alter The Caſe of our Affairs in Law and Religion examin'd.

LIBRI NOVI ALII.

Le Grand Cabinet Romain ou Recueil d' Antiquitez Romaines que l' on trouve à Rome, avec les Explications de Michel Ange de la Chauſſe. A Amſterdam, chez Fr. Honoré & Zach. Chatelain, 1706. fol.

Nouveaux Memoires de Mr. Nodot, ou Obſervations qu' il a faites pendant ſon Voyage d' Italie. Avec des Cartes & des Figures. A Amſterdam chez Zacharie Chaſtelain le Fils, 1706. 12.

Divers Ecrits touchant la Signature du Formulaire, par Rapport à la derniere Conſtitution de N. S. P. le Pape Clem. XI. 1706. 12.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno M DCCVI.

JOHANNIS MARCKII BIBLICÆ EXERCITATIONES ad quinquaginta selecta loca Veteris & Novi Testamenti.

Amstelodami, apud Gerardum Borstium, 1706. in 4. Alph. 6. plag. 8.

POst editas A. 1694. ad selectiora loca Veteris & Novi Testamenti, numero quinquaginta, Exercitationes *Textuales*, a nobis in his Actis anno modo nominato p. 234. f. recensitas, alias nunc ad totidem utriusque Fœderis extantiores textus Exercitationes, quas *Biblicas* vocare lubuit, Clarissimus MARCKIUS nobiscum communicat; unde non possumus, quin earundem themata notitiæ Lectorum paucis jam insinuemus, & generatim ante omnia varia heic Polemica, Critica, Chronologica, Moralia, Philologica, Topographica, Historica, Dogmatica & Problematica, quæ delectare ipsum queant, in volumine hoc reperiri significemus, quæ qualianam sint, strictior recensus ipsi paulo clarius ob oculos proponet.

Verborum Dei ad Cainum Gen. IV, 7. hanc esse versionem atque expositionem optimam, conjectura quadam sua nixus, asserit: *annon, si bonam feceris adductionem* vel *oblationem*, vel etiam *excellentiam*, quam possides jure primogenituræ, aut *si bene feceris offerendo*, una cum hoc opere, quin *&, si non bonam illam*, aut *bene feceris, ad ostium peccati cubans* porro, *& ad te*, ut primogenitum, *appetitus illius* tui fratris junioris erit, *& tu* adeo *dominaberis in eum?* Geminam sane heic, eamque diversissimam conditionem proponi, sed unum tamen eundemque eventum Caino optabilem promitti innuit, qui Cainum ab omni Exercit. I.

 affe-

affectu & molimine pravo in Habelem deberet retrahere, utpote
II. illuc jam nimis inclinatum. *Ordinem filiorum Noachi*, ad locum
Gen. V, 32. illustrandum, ita disponit, ut Japhetum agnoscat ma-
III. ximum, Semum medium, & Chamum minimum. *Annum nativitatis Abrahami* non in septuagesimo, sed in centesimo potius
trigesimo patris ipsius Terachi, quærendum autumat, locaque
adeo Mosis Gen. XI, 26. & Gen. XII, 4. cum inter se, tum & cum
narratione Stephani Act. VII, 4. conciliat. De facto Abraha-
IV. mi, *uxorem suam pro sorore haberi volentis*, Gen. XII, 11. 12. 13.
ita judicat, ut Abrahamum a culpa expressi mendacii turpisque
lenocinii absolvat quidem, nec tamen ipsum ideo a multa prudentia, subjectione, fide & fiducia commendandum, quin potius de nimio metu, dissimulatione indecenti, & impudicitiæ
consensu satis manifesto, redarguendum venire statuat. Pro-
V. missionem Divinam *de semine Abrahami futuro instar stellarum*
Gen. XV, 5. primo & directe posteritatis ex Abrahamo nasciturae
secundum carnem multitudinem stupendam inferre, sed tamen
insimul & pium Abrahami semen tum ex posteris, tum ex Gentibus, spectari, nec Christum excludi debere; in similitudine stellarum etiam, præter numerum, de variis laudabilibus horum po-
VI. sterorum qualitatibus cogitari posse contendit. *Itionem* Abrahami *ad patres*, Genes. XV, 15. memoratam, de ejus morte exponit, & quod addatur, *in pace*, non adeo spectare vult felicem
cœli quietem, in quam moriens abierit Abraham, quam prosperitatem & tranquillitatem Abrahami, quæ ipsum in vita sic comi-
VII. tari debeat, ut nec morientem relinquat. In nominibus *Abraham* & *Sarah*, pro Abram & Sarai a Deo his impositis, non aliud
mysterium, quam solam seminis multiplicandi denotationem
VIII. quærendam venire admittit. *Columnæ nubis & ignis* historiam
ex Exod. XIII, 21. 22. dum illustrat, miraculosam istam omnino
fuisse censet, nec pro miraculo substituendam admittit naturæ
operationem, nedum humanam industriam in curando altaris
foco, quo quidem posteriori in capite Clarissimum Hardtium
IX. palam refutatum dat. Similiter in *aquis Maræ amaris* per injectum lignum edulcatis Exod. XV, 22--26. supernaturale Dei
X. ipsiusmet miraculum agnosci cupit. *Coturnices* juxta Exod.
XVI,

XVI, 12. 13. Iſraelitis conceſſæ in cibum, non locuſtæ ipſi, ſed omnino aves ſunt, earundemque multitudinem ſtupendam miraculis Divinis utique annumerat; & in eadem claſſe *Manna* quoque *deſerti* Exod. XVI, 13 -- 36. reponit, quam gloriam & *aquis ex petra* bis miraculoſe eductis Exod. XVII, 1--7, & celebri *aquarum puteo* Num. XXI, 16. 17. 18. deſcripto vindicat. Sententiam ſuam olim Exercitat. Textuali VIII. Part. I. aſſertam, *de veſtimentis & calceis Iſraelitarum in deſerto* duratione extraordinaria inſtructis, qua vel nullatenus vel potius non plene detrita, a mortuis etiam relicta vivis, & ab his varie, pro ratione ætatis variantis, ſibi aptata fuerint Deut. XXIX, 5. contra ea, quæ ſecus viſa ſunt Celeberrimo Hardtio, paucis vindicat. Integrorum dehinc Pſalmorum quatuor, qui ſunt *ſecundus*, *octavus*, *decimus ſextus* & *ſexageſimus octavus*, exegeſin ſubnectit, & in eorundem expoſitione, præcipua aliquot Chriſtianiſmi myſteria, ad credentium inſtructionem, & incredulorum convictionem, ſtabilita dat. De מנחה & אשכר Meſſiæ Regi adducendis juxta Pſ. LXXII, 10. ita ſentit, ut voce מנחה munus farreum, vocabulo autem אשכר libamen ſacrum notari, modumque loquendi ab œconomia vetere ad cultus ſpiritualis & corporalis integritatem, lætitiam & acceptionem gratam transferri ſtatuat. *Converſionem* ſeu *reverſionem hominibus a Deo mandatam* Pſ. XC, 3. nil niſi hominis mortalis corruptionem & mortem, ex Dei potentiſſimi & ſemper vivi ſententia ac providentia immiſſam, reſpicere affirmat. Locum alias difficillimum *de nimio juſtitiæ & ſapientiæ*, ſimul & *improbitatis ac ſtultitiæ*, a Salomone damnato Eccleſ. VII, 16. 17. 18. ſic παραφράζει: *Ne juſtitiam conſtituas in iis, quæ a Deo non ſunt mandata, neque horum etiam intuitu de tua juſtitia altum ſentias, aut dictis factisque te ipſum efferas. Sapientiam ſimiliter noli æſtimare, quæ in minus neceſſariis inutilibus & abditis verſatur, nec ex ea aut aliunde tibi creſcat animus, nedum ut de te inaniter glorieris; ne deſolationis tuæ propriæ per conjuncta hæc vitia fias autor. Porro ne improbitatem agnoſcas in iis, quæ Deus ipſe non interdixit, ut hinc quoque te ipſum indecenter deprimas, aut depreſſum prodas; ut ne pro ſtultitia habeas ignorantiam quamvis, ut hinc vera de omni aut neceſſaria ſapien-*

XI. XII XIII. XIV. XV--XIIX. XIX. XX. XXI.

tia carere doleas, aut exclames; ne ejusmodi viis per additionem ad Dei verbum & abnegationem gratiæ ejus, festinatum tibi accer-
XXII. *sas judicium.* Per *facies aquarum*, *super quas mittendus sit panis*, Eccles. XI, 1. homines miseros cum suis miseriis & lacrymis, qui liberalitate juvandi sint, & *per multitudinem dierum, in qua inveniendus ille rursus sit*, multos dies vitæ hujus continuos, at-
XXIII. que futuram insuper æternitatem intelligit. Circa populi *ad legem & testimonium* factam Jes. VIII, 20. allegationem, duplicem expositionem ulterius examinandam suppeditat. Una hæc est: *ad legem & testimonium* se conferant, attendant & componant, *si non sint locuturi*, seu loqui nolint, *secundum verbum hoc, in quo non est aurora*, h. e. si in meris tenebris renuant hærere, & veram lucem sincere quærant, quæ non est extra legem & testimonium Jehovæ. Altera rursus hæc: *ad legem*, eo, ut dictum est, modo se recipiant, attendant & componant, *& ad testimonium*, Vatum scilicet, *si non loquantur* hi *secundum verbum hoc* Pythonum & sciolorum, *in quo non est aurora*, sed lucidissimam ex adverso Legem Dei teneant, sequantur & inculcent. Jero-
XXIV. solymitani *montis Zion situm* magis pro meridionali, quam
XXV. septentrionali agnoscit, & locum Jes. XIV, 13. illustrat. *Consilia Dei de longinquo*, Jes. XXV, 1. laudata, respicere monet non tam præteritum quam futurum, tempora videlicet longe post futura & loca longinqua. Hæc summaria est materia Exercitationum viginti quinque, quibus totidem locorum Veteris Testamenti vexatiorum sensus dilucidatur.

Exerc. In secunda voluminis parte loca Novi Testamenti tot,
XXVI. quot in priori Veteris, excutiuntur. *Excitationem filiorum Abrahæ ex lapidibus*, Matth. III, 9. allegatam, non vult accipi de immediata lapidum in Abrahamidas conversione, sed putat ex lapidibus dici eum excitari filios Abrahami, quando lapidum vilis, dura & ad nutrimentum naturaliter prorsus inepta substantia, cedat loco mollium & aptiorum terræ partium & frugum in nutrimentum, etiam semineum, Abrahamidarum, qui hinc alios iterum gignant filios, ex illa jam in se mutata lapidum substantia.
XXVII. In *Spiritus super Christum baptizatum descensu*, veram *columbæ* formam fuisse visam, ad Matt. III, 16. adstruit; quanquam hunc con-

spe-

ſpectum ad Chriſtum & Johannem reſtringere malit, quam univerſo populo permiſſum credere. *Tentationem Chriſti* vere factam, XXIIX.
ex Matth. IV, 1. ſq. probat. *Debita,* quorum *remiſſionem Divinam* XXIX.
credentes in petitione quinta Matth VI, 12. ſibi expetant, peccata
eſſe evincit. *Sapientiæ a liberis ſuis juſtificata* ex Matth. XI, 19. hanc XXX.
facit notionem, ut Sapientia (per quam omnino Chriſtum intelligit,) dicatur non intrinſeca quadam mutatione facta juſta, ſed pro juſta agnita, defenſa, pronunciata, celebrata, adeoque & ab oppreſſione injuſta liberata, & quidem a filiis ſuis, ſeu objective in eis & ob eos, ſeu ſubjective potius ab eis, ut efficientibus
iſtius juſtificationis. *Blaſphemiam in Spiritum Sanctum* non re- XXXI.
mitti notat, ad ductum Matth. XII, 31. 32, tum ex rejectione medii unici ſalutis maligna, quæ heic adſit, tum ex defectu reſipi-
ſcentiæ veræ, qui ſemper conſequatur. *Moſen & Eliam* nequa- XXXII.
quam in phantaſia modo, ſed vere, a diſcipulis transfigurationis Chriſti ſpectatoribus fuiſſe viſos affirmat, & locum adeo Matth.
XVII, 3. ulterius explanat. *Sanctorum monumenta* in morte XXXIII.
Chriſti *aperta,* eorum vero *excitationem* Chriſti demum ſubſecutam eſſe reſurrectionem ſtatuit, ſuſcitatosque absque altera morte in cœli gloriam ingreſſos pronunciat, ut ſua lux narra-
tioni Matthæi Cap. XXVII, 52. 53. conſtet. Voces, *ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον* Joh. I, 9. non ad hominem, ſed ad τὸ φῶς XXIV.
trahit. *Accepta* a nobis *ex Chriſti plenitudine χάρις ἀντὶ χάριτος,* explicatur de gratia impetrata pro gratiæ agnitione per XXXV.
preces & gratiarum actiones. Per τὸν λόγον in locis Actor. XXXVI.
X, 36. XIII, 26. XX, 32. & Hebr. IV, 12. Filium Dei deſignari ob- XXXVII.
ſervat. De *credentibus ad vitam æternam ordinatis,* ex Act. XIII, 48, XXXVIII.
adverſus Pelagianas torſiones varias diſputat. *Πάρεσιν peccato-* XXXIX.
rum antecedentium Rom. III, 25 26. interpretatur de facta fidelibus Patribus ante Chriſtum peccatorum ſeu prætermiſſione, ſeu tranſmiſſione, ſeu præteritione, ſeu diſſimulatione, quæ ſingula non modo impunitatem peccantium, ſub Novo Teſtamento non minus quam ſub Veteri obtinentem, includant, ſed & punitionem ipſius Vadis ad illud tempus excludant. Poſt *Sapi-*
entiæ Evangelicæ præſtantem deſcriptionem, quæ 1. Cor. II, 6-10. XL.

XLI. reperiunda eſt, decenter illuſtratam, *unicum fundamentum* declarat, & de *opere vario ei inædificato* ex 1. Cor. III, 11--15. agit.
XLII. Tum *Angelum Satan Paulum colaphizantem* 2. Cor. XII, 7. expo-
XLIII. nit de percuſſione corporali ab Angelo malo facta. *Fundamentum Prophetarum & Apoſtolorum* Eph. II, 20. illud eſſe perhibet, cui ipſi ſint inædificati, vel rectius, quod ipſi active poſuerint, ſive illud ſit perſonale, ipſe Chriſtus, ſive reale, doctrina illorum etiam Scripturis comprehenſa; lapidis vero *ἀκρογω-*
XLIV. *νιαίου* nomen Chriſto recte tribui, palam oſtendit. *Firmum Dei fundamentum* 2. Tim. II, 19. Chriſtum ipſum dicit. Quan-
XLV. do Chriſtus Jeſus appellatur *Apoſtolus & Pontifex τῆς ὁμολογίας ἡμῶν,* Hebr. III, 1. per hanc non ſponſionem ſeu conventionem & conſenſum, ſed *confeſſionem* intelligi debere obſervat.
XLVI. Quid prudentiæ inſit promiſſo Apoſtolico *de fundamento ite-*
XLVII. *rum haud jaciendo* Hebr. VI, 1. 2. 3. latius declarat. *Illuminatorum prolabentium renovationem ad reſipiſcentiam* negatam Hebr. VI, 4. 5. 6. capit de hominis lapſi interiori & exteriori immutatione ad ſtatum & operationem meliorem, magisque Divinæ voluntati ſimul & ſaluti propriæ ac ſtatui Adamico quadantenus convenientem. Hanc dicit vocari impoſſibilem ob impotentiam humanam, quæ tamen ipſa ex negata Divina voluntate & cooperatione oriatur, adeoque ſic ſatis ſit abſoluta, & monſtret, fruſtra fundamentum prorſus deſtructum rurſus po-
XLVIII. nendum eſſe. Porro poſtquam, quid ſit *ἄφεσις peccatorum*
XLIX. *tollens oblationem?* Hebr. X, 18. declaravit, & *certum ac grave judicium ultro poſt agnitionem veritatis peccantium,* ex Hebr. X, 26--29. expoſuit, tandem in loco 1. Joh. V, 16. 17. definit, ac
L. quidnam ſit *peccatum non ad mortem*, disquirit. Aſcendendum nempe putat ad ſpeciem unam, vel multiplicem potius, peccati, adverſus quam, præ alia aliqua, decreverit Deus gratiam ſuam in Chriſto demonſtrare, non in omnibus, ſed in multis peccantibus, quæque hinc, ſive gravior, ſive levior in ſe, admittat reſipiſcentiam poſſibilem & actualem ſerius vel ocyus, in electis & credentibus hominibus, adeo, ut de nominatis fratribus, qui ſic peccant, neutiquam ſit deſperandum.

Singu-

Singulis his ita absolutis appendix quædam subjicitur, Oratio puta funebris in obitum *Jac. Triglandii*, Jac. Filii, Jac. Nepotis, S.S. Theol. Doctoris, hujusque & antiquitatum Hebraicarum Professoris & Ecclesiæ Lugdunensis Pastoris, ab Autore Clarissimo habita, e qua vitæ a Triglandio transactæ brevissimas has lineas ducere, a scopo nostro haud alienum forte fuerit. Natus est Triglandius Harlemi, VIII. Maji, An. 1652. Undecimo ætatis suæ anno parente utroque orbatus, sub provida amicorum & agnatorum cura multum profecit. Latinas Græcasque literas, cum Philosophiæ principiis, tractavit primum in Schola Harlemensi, & dein in Amstelodamensi, sub ductu Rectoris Adriani Junii. Academias hinc salutaturus, primo venit Harderovicum, hinc Lugdunum transiit, ubi admissus est in hospitium Antonii imprimis Hulsii, cujus ductu multum in Orientalium linguarum exercitio præstitit. Impellente sanctissimo voto morientis Patris, quod religiose habendum merito credidit, Theologiæ se totum consecravit, & in Academia Lugdunensi Viros celeberrimos, Abrahamum Heidanum, Christophorum Wittichium, Fridericum Spanhemium, Davidem Knibbium aliosque diligenter audivit, tantumque ex eorum institutione emolumenti cepit, ut, quotquot respondentem, opponentem, defendentem, orantem Juvenem audirent, de maximis usibus, quos ab ipso olim certo esset habitura, Ecclesiæ lætabundi gloriarentur omnes. Posteaquam in examine solito Classi Harlemensi suam probavit diligentiam, A. 1676 Viris Eruditis, tum per Belgium, tum per Angliam, in quam per septimanas aliquot excurrit, coram innotuit. Vithornæ primum, qui pagus spectabilis est in Diœcesi Trajectina, hinc ineunte A. 1677. Trajecti, A. 1678. Bredæ Ecclesiæ Ministrum egit. Breda ipsum ad se trahere conabantur Medioburgenses, at hæsit ibi usque ad A. 1680, quo ejus ministerium expetiit & impetravit denuo Ecclesia Ultrajectina, a qua divelli se haud passus est per Roterodamensem Ecclesiam, quantopere hæc ipsum urgeret A. 1681; quo tamen labente major fuit in eum Lugdunensium impetus, cui, quippe fortius repetito, cessit, haud liber interim vel a rogationibus Hagiensium, vel a votis Amstelodamensium. Sed mansit nihilosecius Lugduni, ubi

ni, ubi A. 1690. ex Magistratus & Synedrii consensu, labores sacros cum Marckio partitus est. Anno 1686. ordinariam Theologiæ Professionem obtinuit, & insuper A. 1702. novo titulo antiquitates Hebræorum profiteri jussus est. Doctrinam de cætero Noster vere consummatam ei tribuit, linguarumque eum omnium ad stuporem potentem vocat, utpote qui, præter Theologiæ sacræ abstrusissima quæque capita, noverit, quicquid fabulosum aut verum, parvum aut magnum, vetus aut novum, indignum aut dignum dederit seu orbis Christianus, seu Roma gentilis, seu Græcia sapiens, seu Ægyptus solers, seu Oriens etiam extremus. Imprimis nihil tradidisse ait Judæorum populum, per suos Magistros vel Scripturarios, vel Talmudicos varios, quod ipse minus exploratum habuerit. Eruditionis præclaræ monumenta illustria reliquisse ipsum refert non tantum in selectis variis disputationibus, de *Librorum Apocryphorum appellatione*, de *Libro Justorum*, de *Corpore Mosis*, de *Trium Cælestium Testium apud Johannem authentia*, de *Domini nostri elogiis apud Paulum initio Epistolæ ad Hebræos*; & in Orationibus, de *Legitima Fidei propagandæ ratione*, de *Utilitate Religionis in Republica*, de *Origine & Causis Rituum Mosaicorum*, de *Josepho Patriarcha in Sacri Bovis Hieroglyphico ab Ægyptiis adorato*, de *Laudibus Friderici Spanhemii defuncti*; sed & in Conjectaneis de *Dodone*, & Opere de *Karæis* (a nobis etiam nuper recensito in his Actis, A. 1703. p. 63.) & *Sacræ Scripturæ Vindiciis* adversus novum ejusdem Systema a Viro Docto temere formari cœptum. Et plura accepisset ab ipsius manu Orbis Eruditus, nisi eum fata his terris eripuissent, d. 22. Septembris, A. 1705, quo ætatis suæ quinquagesimum agebat quartum. Superstes tamen perennat in filio, quem præter filias quatuor reliquit, *Jacobo*, qui studiis variis egregie innutritus & excultus, *Juris-Consulti* titulum haud ita pridem cum omnium applausu accepisse dicitur.

IDEA DE' NOBILI NELLE GESTA DEL Comte Ottone Onorio di Traun, &c.

i. e.

i. e.

IDEA NOBILIUM IN VITA ILLUSTRISſimi OTTONIS HONORII, S. R. I. Comitis de Abenſperg & Traun, Wolckenburg & Eglos, Domini in Traun, Petronel & Maiſſa &c. hiſtorice delineata a Dn. DE LA ROCHE, ejusdem quondam Nutritio. In 8.

Conſtat pl. 16.

ETſi in titulo opuſculi hujus, neque loci, ubi editum, neque anni, aut typographi nomen conſpicitur, compertum tamen habemus, illud nuper admodum Viennæ prodiiſſe. Complectitur autem vitam, itinera & res geſtas Illuſtriſſimi Comitis *OTTONIS HONORII DE TRAUN*, hodieque ſuperſtitis, qui præter Aurei Velleris inſigne decus, Supremi Vexilliferi hæreditarii utriusque Auſtriæ, Conſiliarii Status Intimi, Magnique Mareſchalli & Generalis Colonelli Auſtriæ Inferioris dignitate gaudet. Natus is eſt Patre Honorio, & Matre Regina Chriſtina, Comitiſſa de Zinzendorff, anno 1644, die 13 Martii. Religione Catholica a primis annis imbutus, cum ingenium acre & ad quævis aptum prodidiſſet, nactus eſt præceptorem doctiſſimum Wagenſeilium, cujus præceptis & in ſeceſſu Maiſſano, & integro biennio Poſonii uſus eſt. Remoto deinde ex ejus co- 23
mitatu Wechtlero, quem periculum erat, ad Proteſtantium Sacra juvenem traducturum, cum Viennæ palam profeſſus eſſet 28
Catholicam religionem, nutritium nactus *Philippum Patritium* 30
de la Roche, natione Hibernum, qui hujus libri Auctor, iter cum eo ad exteros ingreſſus eſt. Primum in Galliam profectus, anno integro Lugduni, ſtudiorum inprimis gratia, nec breviori tempore Pariſiis commoratus eſt. Hinc Madritum, ubi tum 40
nuptiales feſtivitates inter Leopoldum Cæſarem & Margaritam, per vicarium, Comitem de Pötting celebrabantur, perrexit, at- 48
que in familiaritatem Joannis Auſtriaci admiſſus, eum copias in Luſitanos ducentem ſecutus eſt, egregiaque ea in expeditione

virtutis suæ rudimenta dedit, vario vitæ discrimine feliciter de-
53 functus. Visis postea celebrioribus Hispaniæ urbibus, in Africam cum Anglis nonnullis e Gaditano portu excurrit, ubi novum in sedanda barbarorum rebellione virtutis specimen edidit; redux deinde in Hispaniam factus, quicquid visu dignum reliquum fuerat, curioso oculo observavit, demumque Barcinone Genuam solvit. Verum duplici jactatus tempestate, primum
68 Rhodum, deinde Massiliam appulit, & mutato adeo consilio, cum Melitensium Gallorumque classe denuo in Africam ad subi-
71 gendam urbem Gigeri contendit, qua capta, Melitam ipsam petens, adversa ventorum vi in Tolonem Martium conjectus est. Hinc denuo mare ingressus, Italiæ littora legit; & præter Ge-
74 nuam, urbes aliquas Regni Neapolitani & Siciliæ spectavit, & ubique notatu digniora observavit. Sic Cajetæ vidit sepulcrum
76 matris Æneæ, & carcerem, in quo illo tempore Dux Guisius & Masanielli propinqui, qui rebellionem adjuverant, asservabantur, Puteoli pontem admirandum, quem opera Diaboli construxisse Petrus Bailardus fertur, Sibyllæ Cumanæ habitationem, sepulcrum Agrippinæ, scholam Ciceronis, aliaque, nec non Syra-
81 cusæ cavernas subterraneas, & speculam Archimedis. Demum in Melitam insulam venit, & a Magno Magistro cruce & dignitate Equitis voluntarii ornatus, eo honore dignum se uti-
86 que præstitit. Mox enim Messinam tendens, cum in pyratas Bisertenses incidisset, fortissime maritimo prælio decertavit, atque inde ad reficiendam navem ad Lampedosam insulam appulit.
88 Vidit hic cultum Christianum & Mahometicum, ab utriusque religionis asseclis, pari securitate eodem fere loco celebrari. Namque Turcæ capellæ B. Mariæ Virginis, a Christianis excitatæ, adjunxerant sepulcrum Mahometis Pseudo-Prophetæ. Ita vero more receptum, ut, quisquis illac iter facit, in alterutro loco pecuniæ vel eduliorum aliquid offerat, nec quicquam auferat, nisi certissimum naufragium, ut traditio fert, velit experiri. Hinc denuo Melitam rediit, rursusque solvens, cum pyratas, qui ab omni parte imminebant, feliciter evasisset, Palermum venit, & transcurso Regno Neapolitano, Romam tandem,
97 caput mundi, adiit. Qua vero honoris significatione, & Romæ a Sum-

a Summo Pontifice, Christina Regina, aliisque primoribus, & in aliis Italiæ urbibus, Viterbii, Senis, Florentiæ, Bononiæ, Ferraræ, Mantuæ, Venetiis, Mirandulæ, Mutini, Parmæ, Placentiæ, Mediolani, Augustæ Taurinorum, & reliquis, ab honoratioribus fuerit receptus, non attinet pluribus referre. Transcursa 111
deinde iterum Gallia, ubi nova ab ipso Rege Ludovico gratiæ
documenta habuit, in Belgium secessit, & cum omnia accurate 115
lustrasset, cum Hispanico legato, Petro de Salinas, trajecit in
Angliam. Hinc suadente Nutritio *de la Roche*, qui videndæ 120
patriæ cupidus erat, in Hiberniam proficiscitur, & ex hac porro in Scotiam. Redux deinde in Angliam factus, solvit demum Doveria, & per maritimum Galliæ tractum in Belgium rediit, quo tempore Gallos inter & Hispanos bellum exortum est; itaque novum fortitudinis campum nactus, Hispanis operam suam
addixit, & splendido munere, quod vocant *General Ajutante*, 129
defungi cœpit, quod quidem mox, Ernesti consanguinei litteris ab eo vitæ genere avocatus, rursus deposuit. Sic, ut Viennam demum reverteretur, Oldenburgum transiit, quo in loco decus
illud Comitum, Antonium Guntherum, jam senem, adeo cum 135
aliis virtutibus, tum speciatim arte pictoria, quam probe callebat, sibi obstrinxit, ut octo equis generosis ejusdem coloris ab
eo fuerit liberaliter donatus. Cum vero & in itinere Princi- 138
pem Daniæ hæreditarium offendisset, quocum Lugduni in Gallia arctam amicitiam contraxerat, facile sibi persuaderi passus est, ut in Daniam proficisceretur, e qua mox etiam in Sueciam
excurrit. Denique peragrata universa fere Germania, & Wa- 152
genseilio imprimis præceptore Altdorffii amice salutato, Viennam rediit anno 1667 die 7 Octobris, omnibus virtutibus,
qua homini datum est, ornatissimus. Hic mox Cæsaris Leo- 158
poldi gratiam meruit, a quo Camerarii munus, aureæ, ut moris est, clavis traditione accepit, jamque ad matrimonium animum
applicans, Mariam Christinam, Comitissam de Zinzendorff & 159
Pottendorff, uxorem duxit ineunte anno 1668, quæ post triginta annorum suavissimum connubium, anno 1698 ad superos
migravit, relictis duobus filiis, quorum alter vix degustatis cum 231
Maximiliana, Comitissa de Althaim, nuptiis decessit, alter Ca-

Camerarii aliisque muneribus defungens, Eleonoram Comitis-
sam Palsi uxorem habet, e qua filium hactenus unicum suscepit.
Hinc varia munia per gradus obiit, in quibus utique & prudentia
ejus singularis, ubi judicandum fuit de rebus arduis, sive in fo-
ro, sive in aula, & fortitudo quoque, ubi res postulabat, patuit.
163 Quo loco lectu digna sunt, quæ Noster prolixius de ejus con-
stantia in compescenda teterrima militum rebellione narrat.
Solus enim, fortiter pugnando, non exiguam eorum catervam
in fugam conjecit, & miraculi instar fuit, cum inter globulorum
imbres (quibus & equus ejus periit, & servus non semel traje-
ctus est) atque inter districtos tot mucrones, salvum evasisse.
177 Anno 1679, cum pestis Viennenses invasisset, insignem animi
præsentiam ostendit, & paulo post, orto de Turcarum adventu
rumore, dignissimus Cæsari & Statibus visus est, ad vim hostium
repellendam. Reduxit itaque Viennam copias, easque tradi-
dit Ernesto Starembergio, urbis præfecto, & porro accepto a
185 Cæsare Generalis Commissarii munere, nihil omisit, quod ad ur-
bem tuendam, atque rebus necessariis omnibus repente adim-
plendam, pertineret. Quin & de commeatu in vicinis locis
comparando mature prospexit, ne quid his, qui in auxilium ur-
190 bis appropinquabant, deesset, & frequenter, non sine summo vi-
198 tæ discrimine, ex urbe ad Cæsarem commeavit, ac prospere pu-
201 gnavit cum Turcis. Inde Regi Poloniæ & Electoribus Bavariæ
& Saxoniæ, quorum favorem facile obtinuit, obviam missus, ni-
hil omisit, quod ad maturandam opem pertineret, cumque
Principes illi cum Duce Lotharingiæ, quo loco transiri commo-
de Danubius posset, deliberarent, omnes ejus consilium pro-
204 barunt. Quin & ipse potissimum struendi pontis curam sus-
cepit, cumque ancoræ aliaque necessaria ad firmandas naves
deessent, jussit catenas omnes e vicinarum urbium puteis la-
queosque crassiores in unum conferri, quo effecit, ut intra qua-
206 triduum pons integer sterneretur, quod Lotharingio adeo pla-
cuit, ut cumprimum Traunium conspexisset, eum suavissime
osculatus, Gallicis his verbis compellaverit: *Que vivent les*
207 *Gens d'esprit.* Certe de liberanda urbe adeo fuit sollicitus, ut
trium mensium spatio, quo fuit obsessa, somnum non nisi car-

ptim

ptim ac per intervalla ceperit. Unde urbe demum feliciter ab
obsidione liberata, inter primos ob insignem operam a Cæsare,
remuneratus est, & porro ritus ordinavit, quibus congressus
Cæsaris Regisque Poloniæ institui debuit. Sic majorem indies 214
Cæsaris gratiam lucratus, munus Commissarii generalis, postea
Consiliarii Cameræ Aulicæ, & anno 1690 Magni Mareschalli 221
Austriæ Inferioris, quam dignitatem etiam Sigismundus Adamus
& Ernestus e Trauniorum familia possederant, ut & Generalis
Colonelli Austriæ, & demum anno 1691 Consiliarii Intimi Sta- 224
tus nactus est. Anno sequenti ad secunda vota processit,
Esthere Juliana de Oppersdorff, Francisci Comitis filia, in matri-
monium ducta, e qua post novem annos mortua, unicam filio-
lam hæredem habuit. Hinc ne deesset honorum complemen-
tum, anno 1694 ordine Aurei Velleris a Cæsare, cui facultatem 226
fecerat Rex Hispaniæ Carolus II, solenniter decoratus est, cum-
que coortis, quæ etiamnum durant, turbis Hungaricis, novum
virtutis specimen edidisset, insuper Supremus Vexillifer hære-
ditarius utriusque Austriæ, ac postea Consiliarius actualis Secre-
tiorum Consultationum *(della Segreta Conferenza)* factus est. 232
Denique anno 1704 tertias quoque nuptias, cum vidua Comitis
de Weissenwolff omnibus virtutibus ornatissima celebravit, e
qua natus illi haud ita pridem filiolus Joannes Adamus. Plu-
ra in laudem Traunii, qui nunc quoque superstes, eadem apud
JOSEPHUM, qua antea apud Patrem ejus Augustissimum,
gratia valet, proferre vetat modestia.

NOUVELLE FORTIFICATION, TANT POUR un terrain bas et humide, que sec et elevé, par feu Minno Baron de Coehorn.

h. e.

NOVA METHODUS MUNIENDI LOCA TAM humilia & humida, quam sicca & elevata, Autore L.B. de COEHORN.

Hagæ Comitum, apud Henricum van Bulderen, 1706. in 8.
Constat plag. 19. tabb. æn. 14.

NOtum satis est *Coehornii* nomen, nota ejus est rerum bellicarum peritia prorsus insignis, nota sunt egregia ipsius inventa ac præclare gesta. A tanto igitur viro quas non nobis polliceamur de arte muniendi meditationes? Quare cum idiomate vernaculo, h. e. Batavo, dudum ab eo publicatæ paucis admodum innotuissent, omnium tamen, quibus Architectura militaris curæ cordique est, ut in notitiam venirent, haud parum interesset, non inutilem publico operam præstitit, qui in linguam Gallicam, eruditis nostro tempore satis familiarem, illas traduxit. Equidem ut triplicem, quam Autor celeberrimus proponit, muniendi methodum hic exponamus, instituti nostri ratio non fert, inprimis cum sine prolixis schematismis intelligi nequeat: quodnam tamen ipsius fuerit institutum, breviter recensebimus. Diu scilicet recepta fuit Belgica muniendi forma, multis iisque fini Architecturæ militaris e diametro adversis defectibus laborans, non obstante, quod insigne Germanorum decus *Speckle*, in opere quantivis pretii de Architectura militari, (quod, cum multa in hac scientia exquisita contineat, recentioribusque inventionibus ansam dedisse dicendum sit, nuper Dresdæ recudi meruit) illos dudum, nempe jam sub finem seculi decimi septimi, notaverat ac emendaverat. Immutarunt illam *Comes de Pagan*, *Mallet*, *Heideman* aliique complures; monstrat tamen Noster, quod admissum in antiqua methodo errorem in emendationibus quoque suis erraverint: id quod tanto magis mirari debemus, quia emendationis istius defectum jam correxerat *Speckle*. Præcipua vis fortalitiorum in defensione ex ala petenda consistit. Interest igitur, ut alæ hostium conspectui subducantur: quod dum præstare nituntur methodi Belgicæ, aliarumque recentiorum plurimarum Autores, id vitium incurrunt, quod spatium ac terræ molem ad suggestus tormentorum excitandos hostibus suppeditent. Duplicem igitur aliam alas tegendi rationem substituit Noster, & in utraque vitium memoratum sollicite præcavet. Cæterum ut præstantia novarum muniendi methodorum ab ipso excogitatarum elucescat, accuratam istius cum moderna Gallorum instituit comparationem. Exemplum primæ proponit in hexagono, secun-

ſecundæ in heptagono, tertiæ in octogono. Rationem oppugnandi fortalitia, tum ſecundum Gallicam, tum ſecundum propriam methodum excitata, ſummo cum ſtudio expendit, ſuorumque præ illis inſignes monſtrat prærogativas, indicatis ſimul illorum defectibus, quibus in ſuis medetur. Immo accuratum init expenſarum in utraque methodo calculum, easque in ſua minores multo, quam in Gallica requiri, comprobat. Notatis quibusdam defectibus, circa modernam loca maritima vel ad fluviorum ripas ſita muniendi methodum obviis, propriam ſubjungit. Taxat denique Architecturæ militaris Scriptores, quod in ſuis muniendi formis nullum reſpiciant Horizontem fixum, cum tamen pro diverſa altitudine planitierum ultra libellam aquarum, in fluviis æſtivo tempore conſiſtentium, variari debeat orthographia. Quare cum ipſi in triplici ſua methodo altitudinem in plerisque Bataviæ locis obviam ſupponere libuerit, quomodo eadem in aliis Horizontibus, ſive magis elevatis commode uſurpetur, declarat.

TRIDUANA DE CANONE LIBRORUM SACROrum Concertatio, acta in Seminario Montis-Faliſci. Autore F. GUILLELMO BONJOUR, Toloſano, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, & in Seminario Montis-Faliſci Divinarum litterarum Profeſſore.

Apud Montem-Faliſcum, 1704. Ex typographia Seminarii. Conſtat pl. 7. in 4.

Doctiſſimi BONJOURII (cujus diſſertationem de *nomine Patriarchæ Joſephi, Zaphnath-Pahaneach,* menſe Januario anni 1679 p. 6, exercitationem vero *in monumenta Coptica ſeu Ægyptiaca Bibliothecæ Vaticanæ,* menſe Majo anni 1699 p. 233 in Actis hiſce recenſuimus) induſtriæ debemus triduanam hanc de canone librorum ſacrorum concertationem, quæ jubente & præſente S. R. E. Cardinali, Marco Antonio Barbadico, Archiepiſcopo, Epiſcopo Montisfaliſci & Corneti, quem mortem obiiſſe non ita pridem accepimus, in Seminario Montisfaliſci ampliſſimo, cujus ille Purpuratus conditor & inſtructor

exti-

extitit, publice acta, & Clementi XI. Pont. Max. ab Autore humillime dicata fuit. In tres vero illa dispescitur dialogos, quos inter se habent sex numero interlocutores, Catholicus nimirum, Judæus, Ethnicus, Hæreticus, Samaritanus atque Politicus. Catholicus uti ubique illud agit, ut superbiæ & pertinaciæ Hæretici, Judæi perfidiæ & obdurationi, Samaritani malevolentiæ & livori, Ethnici superstitioni, ac Politici impietati intemperantique licentiæ obviam eat; ita in primo dialogo non tantum canonem librorum sacrorum, quem Ecclesia Romana sequitur, adstruere conatur, verum etiam, ut alia taceamus, de librorum Mosaicorum antiquitate ut testimonia sua proferant, & Ethnico, & Samaritano, & Judæo ansam præbet. Ita Ethnicus docet ea, quæ in Mosaico legum Judaicarum volumine legerunt olim prisci Gentilium, nos legere hodie in Pentateucho. Longinum enim, Zenobiæ Palmyrenorum Reginæ a consiliis & studiis, eximio Mosen elogio prosequi in libello *de sublimi genere dicendi*, quod legum initio scripserit, dixisse Deum: *Fiat lux & facta est*, quæ verba adhuc hodie circa initium Pentateuchi occurrant. Numenium Pythagoricum agnovisse, Platonem dogmata sua a Mose sumsisse, propter eaque apud Eusebium lib. XI. Præpar. Evang. c. X. quærere: τὶ γάρ ἐστι Πλάτων ἢ Μωσῆς Ἀττικίζων. Porro Platonicorum dogmatum, Platonicarumque legum cum Mosaicis comparationem, docere nos pariter, hodiernum Mosis Pentateuchum esse illum antiquissimum, cujus luminibus Plato usus sit. Cujusmodi comparationem jam olim instituerit Eusebius, libro undecimo & duodecimo Præparationis Evangelicæ. Unde non miratur Ethnicus, Aristobolum, Hebræum, dixisse apud eundem Eusebium libro decimo tertio ejusdem operis cap. XII, quod *satis constet, legum nostrarum instituta secutum esse Platonem, ac singula earum capita diligenter ac studiose perlegisse*. Hinc Samaritanus, ut Pentateuchi antiquitatem tueatur, narrat priscos illos Samaritas, qui deportatis in Assyriam Israelitis successerunt, habuisse libros legis ab uno *de Sacerdotibus his, qui captivi ducti fuerant*. Hunc Israelitarum Sacerdotem fuisse de schismate Jeroboami, quo decem tribus Israel defecerunt a Roboamo, ipso statim anno, quo Salomonem is excepit.

Ne-

Neque quenquam latere continuatam in Samaritis Jeroboamitarum a Judæis dissociationem. Quod ergo Samaritæ conveniant cum Judæis in tribuendo Mosi Pentateucho, quem, dissociatione non obstante, conservent & tueantur, id non habere a suo schismate, sed a tempore, quod antiquissimum illud schisma antecessit. Quocirca hodiernum Samaritarum Pentateuchum altissimæ esse antiquitatis, Samaritanus colligit. Quin & summam hanc antiquitatem elucere hodie idem ait in characteribus, quibus ille Pentateuchus descriptus sit. Institutos Jeroboamitas literis Mosaicis, quibus Hebræi omnes suos ante Esdram libros exaraverint, dedisse eas Samaritanis; *cum ad illud usque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint*, uti ex Hieronymi præfatione in libros Regum constet. Notum esse pariter ex doctissima Josephi Scaligeri dissertatione de literis Jonum, Græcos characteres ad exemplum Samaritanorum esse formatos. Cumque constet de antiquissima literarum Jonicarum origine a Phœnicibus seu Chananæis, in quorum regione habitabant Hebræi, adeoque & Samaritæ; constare etiam de altissima literarum Samariticarum antiquitate, merito censet. Summæ igitur antiquitatis tenacissimos Samaritanos indicio esse concludit, antiquissimum esse Pentateuchum, quem a Mose scriptum agnoscunt. Tandem Hebræus in eos invehitur, qui legis libros a Mose non esse scriptos adserunt, ac proinde non tantum illam sententiam ex Exodi cap. XXXIV. v. 27. collato capite XXIV. v. 4. ejusdem libri, & capite XXXI. Deuteronomii v. 9. refellit, sed etiam clare edocet, quomodo Mosis ille liber integer ad posteros fuerit propagatus.

Secundi dialogi scopus eo tendit, ut Pentateuchi Divinitas probetur, pariterque & antiquitas & Divinitas aliorum veteris Testamenti librorum commonstretur. Divinitatem Pentateuchi dum probat Catholicus, illud maxime argumentum urget, quod ex Prophetiarum veracitate depromitur. Cum enim duplex sit prædictionum genus, aliud per signa, aliud per verba: illud imaginibus seu formis ac figuris adumbretur, istud verbis exprimatur, quæ vel nudam & apertam habeant significationem, vel latentem & allegoricam; utrumque prædictionum genus include-

Mosis libros ostenditur. Ipse Judæus varia hujus rei testimonia in medium producit, & ad vaticinia de Messia imprimis provocat, contra quæ tamen Hæreticus varia adfert, quæ Faustus Manichæus, Theodorus Mopsuestenus, & Apelles Marcionista olim somniarunt, prætereaque Hugonis Grotii mentionem facit, qui omnes de Christo prophetias docuerit involvere primarium quendam, proximum, propriumque sensum, ad historiam ejus temporis, quo proferebantur, referendum; secundarium vero, remotum, mysticum & allegoricum pertinere ad Christum, Prophetiasque adeo ad Christianam fidem probandam infirmas esse & invalidas, nihilque ad ponenda fidei fundamenta prodesse, cum non in vim argumenti proprie adhibeantur, sed ad illustrandam atque confirmandam rem jam creditam. Verum hanc Grotii sententiam Catholicus rejicit, ac prædictiones Prophetarum, fidei nostræ fundamenta firmissima, nec quasdam solum allusiones veteris & novi Testamenti a piis & ingeniosis hominibus excogitatas esse, ex variis Scripturæ locis confirmat. Reliqua dialogi hujus pars circa reliquos V. T. libros ita versatur, ut de libris Josua, Judicum & Regum prolixius agatur, ceteri vero breviter saltim strictimque attingantur. De libris Regum inter se dum colloquuntur Judæus, Catholicus & Ethnicus, hicce Judaicos istos Regum annales cum antiquissimis variarum gentium monumentis quam aptissime cohærere, exemplis quibusdam declarat. Ita Chaldæos in suo Regum Babyloniorum mathematico canone nos docere ait, tempus Mardokempadi, seu Merodachi, Regis Babylonis, qui Ezechiæ, Regi Judæ, legationem misit libro quarto Regum c. XX memoratam. Tempus etiam aperire Nabocolassari seu Nabuchodonosori, qui Judæos abduxit in servitutem Babylonicam, monumenta nedum Hebraica, verum etiam Chaldaica, quæ Berosus, Sacerdos Beli excusserit apud Josephum l. X. Antiquit. c. 11. & lib. I. contra Apionem. Eadem monumenta eundemque canonem manifestare quoque tempus Ilvarodami seu Evilmerodachi, qui Joachinum, Regem Juda, exemit vinculis. In antiquissimis annalibus Tyriorum, quorum fragmentum eximium recitet Josephus lib. I. contra Apionem & lib. VIII. Antiquit. c. 2. memorari Solomonem

nem Jerosolymorum regem: item templum ædificatum Jerosolymis duodecimo anno regni Hiromi, seu Hirami, Regis Tyri, qui juxta librum tertium Regum c. V. concessit Salomoni cæsores lignorum ad templi ædificationem. In iisdem annalibus celebrari Ithobalum, Astartæ Sacerdotem, & Tyriorum, adeoque Sidoniorum, Regem, qui sit Ethbaal, Rex Sidoniorum, cujus filiam Jezabelem in uxorem duxit Achab Rex Israel 3. Reg. 16, 31. Attenta æra Carthaginis, quam habemus ex Solino, c. XXVII. editionis Salmasianæ, eundem ab Hiromo numerum annorum colligi ex Tyriorum antiquitatibus, qui reperitur a Salomone in Regum libris. Inde quoque manifestum esse, tempus Ithobali esse tempus Ethbaali, tempus Mardokempadi esse tempus Merodachi, tempus Nabocolassari esse tempus Nabuchodonosori, tempus Ilvarodami esse tempus Evilmerodachi. Adhæc Assaradinum, qui locum habet in mathematico Regum Babyloniorum canone, referre ætate Asor-haddanum, alias Asar-haddonem, illum Regem Assyriorum, qui de Babylone aliisque ditionis suæ locis adduxit, quos collocavit in civitatibus Samariæ pro filiis Israel 4 Reg. XVII, 24. Assarhaddonis hujus patrem ac decessorem Sennacheribum, qui juxta caput decimum octavum ejusdem libri, bello infestavit Judæam aliasque Asiæ regiones, exprimere sine dubio Sanacharibum, Regem Arabum & Assyriorum, quem adversus Ægyptum magnum movisse exercitum, testetur Herodotus l. 2. c. 141. Sed & Berosum, Chaldaicarum rerum scriptorem, Senacheribi meminisse, quod omnem Asiam & Ægyptum bello infestaverit; ut observet Josephus l. X. Antiquit. c. 1. Eundem auctorem l. 7. c. 6. exscribere præclarum de Regibus Syriæ fragmentum ex Nicolai Damasceni Historiarum libro quarto, in quo celebretur Adadus, Damasci & reliquæ Syriæ Rex, qui bello inter eum & Davidem, Judææ Regem, exorto, crebris præliis cum illo conflictatus, postremo apud Euphratem victus sit. Librum secundum Regum vocare eum Adar-ezerem seu Adad-ezerem regem Soba, sub cujus ditione erat Syria Damasci, cujusque mentio fit c. VIII. 3. Si antiquitates Ægyptiorum excutiantur, reges Ægypti memoratos in Judaicis Regum libris reperiri eo tempore, quo ponantur in istis an-

tiquitatibus. Quando in libris Regum inveniatur *Sesac*, alias *Sesoc*, ea ratione, qua *Iramus Iromus* sit, in Dynastiis Ægyptiorum celebrari *Sesonchosin* seu *Sesoch-osin*. Quando in istis legatur *Necos*, in illis haberi *Nechao*.

Reliquum est, ut de tertio Dialogo aliquid dicamus, in quo de Canone librorum Novi Testamenti breviter differitur, quem cum juxta receptam in ecclesia sententiam constituisset Catholicus, Hæreticus contra monet, istum multa probare, quæ Hæresis repudiaverit, multa rejicere, quæ illa susceperit. Nimirum Evangelium Matthæi, ceteris repudiatis, admisisse Cerinthum: sed mutilasse Ebionem: Manetem prorsus abjecisse. Evangelium Lucæ, ex quo selecta quædam exceperint Cerdo & Marcio, penitus respuisse Carpocratem. Evangelium Joannis sprevisse sectam Alogorum. Basilidem suum habuisse evangelium, habuisse Apellem, habuisse & Tatianum. Lectum fuisse a Gnosticis evangelium secundum Philippum: ab Ebionitis & Encratitis, secundum Hebræos: a Manichæis, secundum Thomam. Nec defuisse, qui probaverint evangelia Petri, Andreæ, Bartholomæi, Judæ seu Thaddæi, Jacobi Junioris, Matthiæ, Barnabæ, Nicodemi; sicut & illa, quæ secundum Ægyptios fuerint & secundum duodecim Apostolos. Verum Catholicus verbis maxime Augustini, quæ libro 33. contra Faustum Manichæum, c. 6. leguntur, probat genuina esse evangelia aliaque Apostolorum scripta, quæ Ecclesia recipit, adulterina vero, quæ contra Ecclesiam ab hæreticis producta sunt. Veraces vero esse libros Evangeliorum, reliquosque novi fœderis, ipsis Judæi, Ethnici & Samaritani suffragiis confirmatur, & Judæus quidem inter alia ad celebrem istum Josephi locum provocat, qui l. XVIII. c. 4. Antiquit. extat, ubi ingenue narratur, venisse Christum prænunciatum a prophetis, nempe Jesum, qui plurimos & ex Judæis & ex Gentibus ad se pertraxerit. Cum tamen Politicus objiciat, plures hodie inficiari Josephum ista locutum esse, Catholicus omnem movet lapidem, ut germanum Josephi fœtum esse præclarum illud de Christo testimonium evincat. Hoc ipsum enim ostendere ait, quotquot reperiantur Josephi codices sive typis, sive calamo exaratos, sive Græcos, sive Latinos, qui omnes

omnes mire consentiant in retinendo hoc testimonio. Illius sinceritatem neminem veterum negasse, neminem ipsorum vocasse in controversiam, multos potius inter illos eosque gravissimos locum adeo celebrem laudasse, exscripsisse, ut Eusebium in tertio Demonstrationis Evangelicæ & in primo Historiæ Ecclesiasticæ libro cap. XI; ut S. Hieronymum in catalogo scriptorum ecclesiasticorum, agentem de Josepho; ut Isidorum Pelusiotam lib. 4. epist. 225; ut Sozomenum lib. 1. c. 1. quibus addi possit Georgius Cedrenus in Historiarum Compendio pag. 169, Nicephorus Callisti lib. 1. c. 39. & Suidas in Lexico, verbo Ἰώσηπος. Cum præterea idem ille Scriptor, aliis in locis minime dubiis & controversis, meminerit *Joannis Baptistæ* & *Jacobi fratris Jesu*, neminem recte dubitare posse, infert, dixisse eum testimonium de ipso Jesu, cujus nomen longe illustrius clariusque fuerit. Quamvis etiam facta Josephi ostendant, eum non habuisse pro Christo, quem Christum dixerit, quia non ad fidem Christi accesserit, non tamen ideo spuria & adulterina censenda esse verba, quæ in ejus scriptis eundem Christum declarent. Nam & Philosophos Gentiles *cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificasse, aut gratias egisse: sed evanuisse in cogitationibus suis, & obscuratum esse insipiens cor eorum*, Rom. I, 21. Evanuisse revera Josephum in cogitationibus suis, cum per turpissimam adsentationem accommodaverit Vespasiano jactata per id tempus de Messia totius orbis moderatore oracula lib. 7. de Bello Judaico cap. 31. Dum isto in loco dixerit, quod oraculum sacris repertum in literis prænuncium ejus, qui ex Judæa toti orbi imperaret, eo tempore *significaverit simul* imperium Vespasiani, ostendisse Josephum, se soli Vespasiano non aptasse vaticinia Christi prænuncia, sed putasse illum orbis moderatorem, quem ex Judæa promittebant prædicta in sacris paginis Messiæ tempora, esse Vespasianum, alias vero Messiæ notas alteri a Vespasiano competere. Cum enim cerneret, in his Messiæ temporibus neminem ex Judæis obtinere temporarium ac terrenum orbis imperium, quale expectabatur a terrenis & carnalibus; oculos ipsum conjecisse in Vespasianum, creatum in Judæa orbis Romani Imperatorem. Rabbinos complures comminisci duos Messias, alte-

rum infelicem & ærumnis ac cruentæ morti devotum, alterum Iſraelitici regni vindicem, ſummam geſturum gloriam & diſperſos Iſraelitas congregaturum, juxta doctrinam quam habeant in libro ſexto partis ſecundæ Thalmudis & in Bereſith Rabba. Non ergo mirum eſſe ſi Joſephus, raptus partim cœco adſentationis impetu, partim terrena Judaiſmi cupiditate, duos quoque admiſerit, quibus aptaret res Meſſiæ, alterum nempe Jeſum, adflictum, ærumnoſum & ignominioſæ mortis ſupplicio addictum; alterum, nempe Veſpaſianum, temporario ac terreno orbis Romani imperio clarum. Nec incredibile eſſe, hunc ſcriptorem dixiſſe, Jeſum fuiſſe mirabilium operum patratorem, & inde ejus ſupra homines excellentiam quandam agnoviſſe, nec tamen eſſe amplexum Chriſtianam legem: quandoquidem Chriſtus dixerit de Judæis, qui perſpectis miraculis, quæ ipſe patraverat, nihil remittebant de ſua pertinacia: *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*, Joan. XV, 24. Quin & in libris veterum Hebræorum, maxime in *Avoda Zarà* Thalmudis Jeroſolymitani, & in *Midraſch Cohelet* tradi, hauſtus veneni & ſerpentium morſus nomine Jeſu ſanatos fuiſſe, nec tamen illos verpos credere in Jeſum. Ipſos quoque Mahummedanos miraculis a Chriſto Jeſu patratis habere fidem, quamvis Chriſtianam religionem adſpernentur.

DISSERTATIO IN HISTORIAM SACRAM primæ mundi ætatis, habita per dialogos in Academia Divinarum literarum Seminarii Montis-Faliſci. Autore F. GUILLELMO BONJOUR, Toloſano, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, & in Seminario Montis-Faliſci divinarum literarum Profeſſore.

Apud Montem-Faliſcum, 1705. Ex typographia Seminarii. Conſtat pl. 6. in 4.

JUſſu Eminentiſſimi S.R.E. Cardinalis, Marci Antonii Barbadici, antea laudati, in Academia divinarum literarum Montis-Faliſci habita fuit hæc quoque diſſertatio, quæ perinde, uti illa, quam

quam modo recensuimus, dialogi in modum conscripta est ab Autore doctissimo. Tribus autem absolvitur illa dialogis, in quibus inter se colloqui finguntur Hebræus, Ægyptius, Phœnix, Græcus atque Latinus, quorum prior in primo & secundo dialogo non tam Hebræi, quam Christiani personam tuetur, quandoquidem ibi de illis rebus agitur, quæ Christianis cum Hebræis communes sunt; reliqui vero ex Ægyptiorum, Phœnicum, Græcorum & Latinorum monumentis diversa proferunt, ex quibus Cl. Autoris ingenium non minus, quam eruditio varia, multaque lectio egregie elucescunt.

Primus dialogus ad tria Geneseos priora capita spectat, utpote in quo universa eorundem historia ex diversarum gentium placitis illustratur, plurimaque ejusdem vestigia apud profanos scriptores occurrere ostenditur. Non licet nobis jam ea singillatim recensere, quæ de rerum primordiis, de primis tenebris, luceque primigenea, de terra primum inani & vacua, de creationis opere, de septimo die, de Verbo Dei, quo omnia creata sunt, deque aliis rebus quamplurimis erudite disseruntur, saltim ex iis quædam delibasse sufficiat, quæ circa Protoplastos memorantur. Non ignorasse scilicet paganos, primum humani generis parentem de limo terræ fuisse formatum, ex Promethei atque Saturni fabulis imprimis probatur, prætereaque ostenditur, Ciliciæ incolas ipsius quoque Adami nomen olim fuisse adsecutos, qui Saturnum *Adanum*, *Virum cineris* & *filium terræ*, vocaverint, illoque nomine procul dubio Adamum innuerint, cum mutatio litterarum M & N sit usitatissima. Equidem quod Promethei primi hominis formatoris fabulam attinet, illud valde Græco obscurum esse videtur, quod Prometheus Japeti filius decantetur, cum tamen vix constet, quomodo ille Japeti filius dici queat, qui primum hominem produxerit. Verum Hebræus contra excipit, causamque fabulæ istius insulsissimæ ex Genesi detegit. Docet nimirum Divinum istum librum c. X. v. 2. narrare, *Japhetum* seu *Japetum* genuisse *Javan*, a quo Jones, seu Græci, ducunt originem. Hebraicam vocem יון *Javen*, unde nomen invenerit is Japeti filius, significare *cœnum*, *lutum*, uti Psal. XL. v. 3. Quod ergo *Japetus* esset pater illius, qui

qui dictus est lutum, & a quo Græci orti sunt, patrem Promethei, hominum e luto formatoris, seu potius *Promethei luti*, Japetum gentiles homines finxisse. Hinc Paradisum, in quo Deus Adamum collocavit, sub Alcinoi horto latere exponitur, cum Ἀλκίνοος sit אל כיון *El-Kiun*, hoc est *Deus Saturnus*, monente Phœnice; Græco autem atque Hebræo judice, Plato quoque de hoc horto locutus est, tum in Convivio, ubi fingit Porum in Veneris natalibus nectare ebrium, tum etiam in Politico, ubi de hominibus e terra natis loquitur. Non attingimus, quæ hac occasione de somno Adami, de priorum hominum nuditate, de serpente seductore, de arbore scientiæ, cujus symbolum arbor in Hesperidum hortis aurea mala proferens dicitur, de pomo, quod Eva Adamo dedit, erudite proferuntur, potius de ipsa Eva aliquid addimus. Hæc enim sub Rheæ & Pandoræ nominibus indicari dicitur, dum Hesiodus Pandoram vocet mulierem, quæ vase hominibus curas graves importaverit, eosque orbaverit primigenio illo statu, in quo omnino absque malis, sine molestia & labore, sine senio vixissent. Cumque Græcus vix possit intelligere, cur Vulcanum jussu Jovis formasse hanc mulierem Gentiles finxerint, Hebræus iterum erroris hujus fontem ostendit. Monet enim *claudicationem* dici Hebraice צלע *tsela*, voce quæ proprie *costam* significet; *Vulcanum* esse Hebraicum חלק אנוש *Heleck-enos*, seu Chaldaicum חולקא נש *Hulca-nas*, quod notet *portionem hominis*; jam in textu Hebraico Gen. II. v. 21. 22. legi vocabulum צלע, significans *costam*, quæ ergo ista hominis sit portio, unde mulier tracta sit. Pari ratione Hebræus Hesiodi fabulam explicat, qua dicitur, quod mulier a Jove data sit ἀντὶ πυρὸς, pro igni, & in ejus formationem Ἥφαιστος, seu Vulcanus, ignis pater, terram undæ miscere jussus fuerit. Observat enim eos, qui ista confinxerint, audivisse costam, ex qua formata est mulier, sumtam esse מן האדם, *ex Adam*: mulierem vero vocatam esse: אשה כי מאיש לקחה זאת *Isscia*, hoc est, Virago, *quoniam de Ish*, hoc est de Viro, *sumpta est*, Genes. II, v. 23. *Ignitum* Hebraice dici אשה *Issce*, seu *Isscia*, eodem prorsus vocabulo, quo designatur *mulier*: ignem vero vocari אש *Esh* seu

ſeu *Iſh*, ut pronunciatur cum adfixis. Ex eadem radice Chaldæos dicere ignem אשׁא, *Eſſcia*, אשׁתא *Eſſciath*, אשׁתא *Eshta*, & igneum אשׁי *Iſſci*. Eosdem quoque vocare mulierem אשׁתא *Iſſcia* & אשׁתא *Eſſceth*, quæ vox emphatice fiat אשׁתא *Eshta*. Ob hanc nominum alluſionem, Hebræos paſſim dicere in ſuis ſcriptis, mulierem viro, virum mulieri ignem eſſe. *Vulcanum* ergo, ceu ignis patrem, fingi formatorem mulieris, quaſi mulier, ſumta de viro, ex igni educta ſit. Hinc & Græco ejus nomine ἥφαιστος, Dorice ἄφαιστος, quod ſit depromptum ex Chaldaico אב אשׁתא *Af-echta*, Syra pronunciatione *Af-eshto*, non tam *patrem ignis* ſignificari, quam *patrem mulieris*. Quoniam autem coſta, ædificata in mulierem, ſumta ſit ex *Adam*, qui nomen habet ab אדמה, ſive a terra, commentos fuiſſe antiquos ait, Vulcanum terram aquæ miſcuiſſe in formationem mulieris.

In dialogo ſecundo ea partim diſcutiuntur, quæ ad primam humani generis usque ad diluvium univerſale propagationem pertinent. Inter alia occurrit comparatio, quæ inter *Cainum*, Adami filium, & inter Græcorum *Caunum* vel *Cainoum* eorundemque hiſtoriam, per ſedecim partes ab Hebræo inſtituitur. Primo enim ille monet, *Cain* adhibita terminatione Græca eſſe & Καινὶς & Καινεὺς & Καινὸς. Secundo, *Cainum* eſſe *Caunum*; ſicut פעו *Pau*, (civitas in qua regnavit Adar Rex Edom, Gen. XXXVI, 39.) ſit פעי *Pai*, 1. Paral. I, 50. quia literæ *Jod* & *Vau* invicem facile commutentur. Tertio, uſu evenire in lingua Hebraica, ut haſta dicatur קין *Cain*, & in proverbii conſuetudinem veniſſe τὸ Καινέως δόρυ, *Cainei haſtam*. Quarto obſervat, quod Heva conceperit & pepererit Cain dicens: *poſſedi hominem per Deum*, Geneſ. IV, 1. In textu vero Hebraico legi את יהוה *eth-Jaho*, vel *eth-adonai*, hoc eſt *a Domino*, quod alio modo diceretur מאל *meel*, hoc eſt, *a Deo*, juxta expreſſionem, quæ eodem in libro cap. XLIX. v. 25 reperiatur; אל ſcilicet eſſe unum ex Hebraicis Dei nominibus. Ab *El* eſſe *Elatum*, a quo procreatus ſit *Caineus*: a *Meel* eſſe *Miletum* ſeu *Melatum*, ex quo *Caunus* natus ſit. Accedere addit, quod Hebraicum nomen אלוה *Eloah* Chal-

dæis ſit אלהא *Elah*, unde divinitas dicatur אלהות *Elahuth*, & *a divinitate* מאלהות *Meelahuth*. Quinto notat, *Cain* duxiſſe ſororem in uxorem. Sororem בבעול *Bibol*, hoc eſt, *in conjugando*, eſſe ſororem ductam in matrimonio. A *Bibol* eſſe *Bibolis*, per Syncopen *Biblis*, quæ fuerit ſoror, cujus amore captus eſt *Caunus*. Sexto, *Cainum* fuiſſe agricolam: *Caineum* incumbentem ad arationes erecto pede terram fidiſſe. Septimo, impie ſe gerentem *Cainum* in muneribus, quæ offerebat, repudiatum eſſe a Deo, quaſi ſacrificium non faceret, quaſi non adhiberet ipſi preces. Hinc iram, hinc livorem, hinc pugnam adverſus fratrem fuiſſe ortam, cujus munera grata & accepta Deus habuerit. *Caineum* ſecundum fabulam neque Diis ſacrificaſſe, neque illis adhibuiſſe preces, ſed ſuæ haſtæ; quod ideo dictum ſit, quia haſta fuerit ſignum hieroglyphicum principii pugnæ. Octavo, *Cainum* contendiſſe cum Abele: *Caineum* cum Apolline. Nono, *Cainum* fuiſſe maledictum ſuper terram, ſeu maledictum a terra, ut ſit in textu Hebraico: & fabulam inducere Centauros, ſive percuſſores a Jove miſſos, qui *Cainei* membra per terram vexent, obterant, & contundant. Decimo, *poſuiſſe Dominum Cain ſignum, ut non interficeret eum omnis, qui inveniſſet eum;* & *Deum æquoris alti* dediſſe *Caineo*

ſuper ne ſaucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere poſſet.

Undecimo, *egreſſum Cain a facie Domini habitaſſe profugum in terra - - - & ædificaſſe civitatem*: urbem condidiſſe *Caineum* ſive *Caunum*, peregrinatum procul a patria terra. Duodecimo, ante conditam a *Caino* civitatem homines fuſos per agros ac diſperſos fuiſſe, cum ea fuerit omnium urbium prima: regionem, in qua *Caunus* ædificaverit civitatem, fuiſſe primum a Lelegibus, hoc eſt, hominibus erraticis inhabitatam. Decimo tertio, *Hanochum*, terminatione Græca Ανωχαῖον & per ſyncopen Αγχαῖον, eſſe illum *Caini* filium, qui principatum obtinuerit in condita primis orbis Lelegibus civitate: principem Lelegum haberi Αγκαῖον, ejusque originem referri ad Neptunum, quem fabula copulaverit cum *Caine* velut cum muliere,

liere, quæ Neptuni beneficio in virum, Caineum nomine, sit mutata. Decimo quarto, Hebræis vocantibus orbem matrem proclive fuisse celebrare antiquam civitatem *Hanoch* velut Hanochii seu Hanchæi matrem: Αςυπαλαία enim, Hebræus inquit, hoc est, *urbs antiqua*, ferebatur mater *Ancæi*. Decimo quinto, Hanochæum Cainitam exhibere Ὑπερήνωρα fabulæ Cadmeæ: Αγκαῖον ὑπέρβιον esse Αγκαῖον ὑπερήνωρα, sicut & Αγκαῖον κορωνὲν, Coronum vero filium esse *Cainei*. Decimo sexto, Hanochæum, filium agricolæ, facile in patris vestigia incurrisse: Ancæum fuisse Φιλογέωργον amantem agriculturæ.

Tertium dialogum quod attinet, veritas textus Hebraici, adversus calculos editionis LXX interpretum, in eo maxime, adstruitur. Et Latinus quidem agit causam editionis Latinæ vulgatæ in numeris annorum, quibus antediluviana mundi ætas definienda est, quique aliter in Græcis codicibus expressi sunt. Græcus titubanter & inconstanter loquitur de editione LXX interpretum, ob codicum instabilitatem. Hebræus vero veritatem Hebraicam planam facit. Exempli loco ea lectori exhibemus, quæ circa Adami annos differuntur. Ostendit nimirum Græcus, juxta vulgatos editionis LXX codices, *vixisse Adamum triginta & ducentos annos; & genuisse ad figuram suam & ad imaginem suam: & vocasse nomen ejus Seth.* Sibi tamen non constare hanc lectionem, ulterius probatur. Nam juxta vetustum codicem, quem homiliis D. Joannis Chrysostomi super Genesin interseruit Oecolampadius, *vixisse Adamum triginta & trecentos annos, & genuisse secundum speciem suam, & adpellavisse nomen ejus Seth.* Id ipsum Græce perhibere Biblia Aldina, Theophilum Patriarcham Antiochenum l. 3 ad Autolycum, eumque antiquitatum Judaicarum Josephi interpolatorem, cujus manuscriptum extat in Bibliotheca Vaticana n. 1304, sicut & in Regia, ad quam adpellat altera defensionum textus Hebraici, ab studiosissimo & diligentissimo sacri hujus fontis vindice D. Joanne Martianæo non ita pridem elaborata. Inde factum esse, ut loco bis mille ducentorum quadraginta duorum

annorum, quos ab Adamo usque ad diluvium vulgo numerant Græci, alii colligant annos bis mille trecentos quadraginta duos, ut Joannes Antiochenus in excerptis Constantini a Valesio editis p. 780, & Suidas in Σέρουχ. At rursum aliam varietatem occurrere in homilia vigesima D. Chrysostomi super Genesin, juxta editionem tum Basileensem anni Domini 1525, tum Parisiensem anni 1556, ubi LXX interpretum versio referat, quod *vixerit Adam annis centum triginta & genuerit secundum speciem suam & secundum imaginem suam, & appellaverit nomen ejus Seth. Et fuisse ejus annos octingentos, & genuisse filios & filias. Et factos esse omnes dies Adam annos nongentos triginta, & mortuum esse.* Sic, Græco judice, de summa bis mille ducentorum quadraginta & ultra annorum, qui vulgo colliguntur ab Adamo usque ad diluvium, detrahenda esset centuria. Id quod certe factum fuisse ait in veteri apud Clementem Alexandrinum supputatione l 1. Stromat. p. 337. Quin & plusquam ducentos annos desiderari in Pseudo-Methodii revelationibus, Græcos alioquin numeros secutis. Narrare enim, quod *in expletione secundi millenarii factum sit diluvium aquarum.* Ceterum quinam sint patriarchæ, quorum annos his centenariis auctiores non invenit ille auctor, exploratum se habere idem Græcus negat. Putat tamen, forte pro ducentis & quinque annis τῆς τεκνογονίας, qui Setho communiter tribuuntur a Græcis, illum legisse centum quinque. Nihilominus, ait, hanc lectionem etiam receptam esse a custodibus & defensoribus versionis septuaginta, ut ab Ægyptiis, qui in sua interpretatione Copto-Arabica manuscripta Bibliothecæ Vaticanæ adponant notam marginalem de ΣΕ-ΤΤΕ-ΝΡΟΜΠΙ, hoc est, *centum quinque annis,* quos juxta variam & discrepantem lectionem vixerit Sethus ante genitum Enosum. Eosdem numeros repræsentare Græcos codices manuscriptos Antiquitatum Josephi, Vaticanum & Regium, antea memoratos, in quibus legatur Sethum genuisse Enosum *κατὰ πέμπτον καὶ ἑκατοστὸν, anno quinto & centesimo.* Præterea eundem Vaticanum codicem annos Henochi ante natum Mathusalam sic exprimere: *Μαθουσαλὰ δὲ Ενὼχ*

παῖς

παῖς κατὰ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν Mathusala autem Henochi filius, ipsi natus anno quinto & sexagesimo, cum tamen Græca Chronologia statuat Henochum genuisse Mathusalam anno ætatis suæ centesimo & sexagesimo quinto. Hæc ergo Græcus postquam protulit, & versionis LXX interpretum inconstantiam adeo demonstravit, Latinus editionem Latinam Vulgatam laudat, quæ constanter in omnibus codicibus doceat, vixisse Adamum *centum triginta annis*, & genuisse Sethum: istum vixisse *centum quinque annis*, & genuisse Enosum. Pari numerorum firmitate describere eandem ostendit annos Enosi, Cainani, Mahalaelis, Jaredi, & Henochi, quem dicat genuisse Mathusalam, cum vixisset *sexaginta quinque annis.* Et cum reperiantur isti numeri in variantibus lectionibus Græcorum, nec ab illis diversi locum in ullo codicum editionis Latinæ vulgatæ habeant, nullius roboris sine dubio esse Græcos codices, qui Latinæ huic interpretationi refragentur, Latinus inde concludit. Quibus omnibus denique Hebræus adsensum præbet, & Latinæ editionis calculos cum Hebraicis fontibus optime conspirare probat.

DEMONSTRATION OU PREUVES EVIDENTES de la Verité & de la Sainteté de la Morale Chretienne. Premier Entretien. Par le R. P. Bernhard Lamy, Prêtre de l'Oratoire.

h. e.

DEMONSTRATIO EVIDENS VERITATIS & Sanctitatis Ethicæ Christianæ. Dialogus primus, Autore R.P. BERNHARDO LAMY, Congregationis Oratorii Sacerdote.

Rothomagi apud Nicolaum Boucher & Franciscum Vaultier, 1706 in 12.

Constat plag. 13.

TAntam sibi famam scriptis Mathematicis, Philosophicis ac Theologicis apud eruditos acquisivit doctissimus Autor, ut

ut non nisi optime limata ab ejus manu proficisci posse, persuasum habeant. Nec hanc expectationem fallet in opere, quod publicare cœpit, 5 Dialogis integrum Scientiæ moralis sanctæ corpus complexurum, cujus partes ordine naturali disponantur, probationes ex intimis animi sensibus petantur. En brevem totius Sciagraphiam. Dialogus primus evincit, felicitatem hominis consistere in possessione Dei, aut in spe certa ipsum olim possidendi. Secundus probat, hanc spem non cadere in eos, qui voluntati Divinæ conformiter non vivunt. Tertius recensebit officia hominis erga Deum, nosmetipsos ac proximum. Quartus demonstrabit, hominem esse corruptum, adeoque aliter tractandum, quam si existeret sanus, & nasceretur innocens; regulas Politicas non tollere, sed tantum occultare corruptionem ejus; opus ipsi esse Medico cœlesti ad Deum reconciliandum. Ultimus denique de necessitate Mediatoris aget, & confirmabit, solam Scientiam Moralem in Evangelio propositam rationi esse conformem. Utitur autem paulo diffusiori scribendi genere, & allegatis ex Philosophis gentilibus, Poëtis ac Oratoribus, ut animus lectoris in meditatione eorum, quæ scribuntur, retineatur, nec veritatem paucis lineolis comprehensam statim rursus elabi patiatur. Principia demonstrationum moralium in ipsis hominum cordibus contineri asserit, ut ad eas capiendas nonnisi opus sit, ut habeatur attentio ad ea, quæ in nobis & a nobis fiunt. Cæterum monet, etiam veritates revelatas esse demonstrabiles, demonstratione ad fidem sufficiente: demonstrandum enim, 1. Scripturam sacram esse librum Divinum, cujus autoritati *nos* submittere debeamus, 2. nos credere, quod ipsa dicit. Hujus tamen demonstrationis paucos esse capaces.

Hisce in genere præmonitis, non inutile fore arbitramur, si paulo pleniorem Dialogi primi delineationem in præsenti exhibeamus. Ante omnia igitur Scientiæ Moralis genuinam formare laborat notionem, habetque pro tali Scientia, quæ viam ad felicitatem perveniendi docere debet. Hujus notionis realitatem evicturus notat, per experientiam constare, omnes hominum actiones eo tendere, ut satisfiat desiderio, quo ad feli-

Cap. 1.

cita-

citatem adſpirant, pleriſque licet non perpendentibus, quomodo felices fieri poſſint. Hunc appetitum felicitatis eſſe a natura, & veram felicitatem nonniſi in eo conſiſtere, quod illo fruamur, propter quod reliqua habere volumus. Intelligit autem per naturam vel ipſum Conditorem, vel opus tale, quale a manu Conditoris venit. Probat ulterius, naturæ tribuendum, quod voluptatem amemus; dolorem fugiamus. Etenim voluptates pariter ac dolores a natura eſſe, cum ſapida non ideo bene ſapiant, quod comedens vult, nec ignis ideo urat, quod manum ipſi injiciens eum urere vult. Hinc omnem voluptatem eſſe bonam, omnem dolorem malum, ſi in ſe conſideretur; comparative tamen bonum eſſe nonniſi illud, quod eſt inſtar medii eam obtinendi voluptatem, quam per naturam deſideramus; malum contra nonniſi illud, quod eſt perpetua omnium voluptatum privatio. Quare voluptatem, quæ impedit, quo minus ad majorem perveniamus, eſſe malum quoddam, non bonum: contra dolores, qui nos a majoribus liberant, eſſe bonum quoddam, non malum. Conſentire cum his religionem Chriſtianam. Chriſtum enim nunquam voluptatem vocaſſe malam, nec dolorem bonum, niſi reſpectu voluptatis ſummæ. Veram itaque Philoſophiam eſſe, non cum plebe ſine regula quærere voluptatem; ſed juxta regulas Chriſti fugere voluptatem majoris mali cauſam, ſubire dolorem majoris boni cauſam. Ex eodem fundamento voluptates dividit in ſtabiles & tranſitorias. Stabiles ſunt, quæ reſpiciunt finem noſtrum: tranſitoriæ, quæ medium aliquod. Bonum illud, quod natura hominem deſiderare facit, æternum eſſe debere, infinitum ac immutabile contendit: omnes namque homines optare, ut voluptates ipſorum ſint æternæ, infinitæ, immutabiles; contrarium expertos inquietos exiſtere ac animo minime contento. Inde in varietate quærere, quod non inveniunt in qualitate: nec placere quicquam, niſi ut diffuſum, varium, ſtabile, perdurans. Probare nititur porro, idem illud bonum eſſe debere verum, honeſtum, amabile & ſimul terribile, provocans tum ad actiones infantum, quos ingenioſe naturæ Speculum appellat, tum omnis generis hominum adultorum, avarorum, ambitioſorum, voluptuoſorum.

Cap. 2.

Cap. 3.

Cap. 4.

Cap. 5. ſorum. Ex ipſo infiniti boni, tum ratione quantitatis, tum ratione durationis deſiderio, quod non eſſe naturæ depravatæ oſtendit, animæ immortalitatem deducit. Cum enim homo natura affectet felicitatem perpetuo duraturam, natura autem, teſtibus piſcibus ad natandum, avibus ad volandum natis, omnia ita faciat, ut finem ab ea ipſis præſcriptum conſequi valeat; poſita vero animæ mortalitate, homo nullius voluptatis ſit capax, memoria mortis voluptatem turbante: evidens eſſe, animam hominis eſſe immortalem. Ulterius concludit, bonum æternum ac infinitum, quale appetit homo, reale quid eſſe debere, conſequenter Deum exiſtere.

Cap. 6. Quantum vero in nobis ſit deſiderium bona poſſidendi nondum acquiſita, tantum quoque in nobis eſſe metum natura perdendi jam acquiſita. Timere nos, ne forte evadamus infelices. Hunc metum omnem Gentilium introduxiſſe religionem, ut adeo ipſe paganiſmus, licet in ſe abſurdiſſimus, metum Numinis vindicis in corde hominis exiſtentem comprobet. Hinc recte nos argumentari, exiſtere Deum, quia naturaliter timemus Deum judicem, natura, quæ nil fruſtra agit, non timere faciente, quod non eſt. Exinde quod habeamus ideam cruciatuum æternorum concludit denuo, animam eſſe immortalem: & metui prædicto deberi ait opinionem de inferno apud omnes gentes, ſaltem facilitatem credendi infernum. Ipſam autem metus iſtius univerſalitatem & in ipſis infantibus exiſtentiam, de actionum honeſtate ac turpitudine nondum inſtructis, evincere, eſſe ipſum naturalem: ejus vero qualitates oſtendere, judicem hunc eſſe ubique, omnia videre, eſſe potentem, eſſe æternum. Non poſſe excipi, religionem ac metum Deorum & inferorum eſſe figmentum Politicorum; metu enim tanquam medio ad compeſcendum populum eos uti non potuiſſe, niſi ipſum in hominibus obſervaſſent. Non aceto captari muſcas.

Cap. 7. Numinis exiſtentiam innoteſcere quoque affirmat ex contemplatione mundi. Dari enim in mundo corpora organica, h. e. partes innumeras figurarum differentium habentia: nequaquam autem concipi poſſe, quomodo juxta Epicuri principia ex fortuito atomorum concurſu prodierint. Id aſſerere magis ridiculum eſſe; quam aſſe-

asseverare, Parisiorum urbem cum suis ædificiis, palatiis ac incolis per fortuitum atomorum concursum produci potuisse, utpote Physicæ principiis, legibus præcipue motus, prorsus adversum. Cogitandum enim, mundum esse machinam, in qua tanquam partes, in se mutuo influentes & ad unum finem conspirantes, connectuntur Sol, Luna, arbores, animalia, homines, &c. & singulas partes majorem ad se invicem magisque necessariam habere relationem, quam domus Parisiorum. Non negari posse Dei existentiam ideo, quod non videatur: sufficere ex cognitis continuo in nobis operantis actionibus eadem ratione, qua mentis nostræ existentia concluditur, ejus quoque existentiam concludi. Enimvero Divina opera Numinis etiam Cap. 8.
eloqui attributa seu proprietates essentiales, nempe fuisse ante mundum; esse unum, quia nexus omnium mundi partium monstrat, quod is opus sit unius intelligentiæ; esse æternum, infinitum, immensum, immutabilem, sapientem. Ex sapientia Dei deducit, factos nos esse propter Deum, & ad eum tendere desiderium nostrum, quod nonnisi possessio ipsius explere valeat. Inprimis autem sapientiam Dei, in operibus ejus maximis minimis latentem, egregie explicat. Dei adeo possessio cum sola reddat hominem felicem, facile comprobat, in terra Cap. 9.
non licere esse felicem, ubi nullum detur bonum purum sine admixtione mali, voluptates mutationi sint obnoxiæ, sequatur eas dolor, sequantur tædia. Mentem esse integro mundo vastiorem: mundum igitur ipsam explere non posse. Certe si in corpore resideat felicitas, multa animalia homine esse feliciora. Voluptates corporis ordinari erga res, quæ non sint ultimus hominis finis. Etenim si edendi, bibendi ac libidinis ergo productus fuisset homo, non opus ipsi fuisse mente intelligente, facturamque naturam, ut bene sapiant, quæ nutriunt, insipida sint superflua. Voluptates in his terminatas non esse stabiles istas, quas mens desiderat, causis earum transitoriis, nec viribus organorum corporis infinitis existentibus, ut corpus adeo esse nequeat infinitæ voluptatis sedes, multorum dolorum, mediocrium vero motuum moderatorum capax. Proprium corpus nos miseros reddere posse, non felices: nec alienum nobis felicita-

Cap. 10. tem procurare valere. Hinc in ſpecie monſtrat, felices nos
reddere non poſſe divitias, utpote nonniſi voluptatibus corpo-
ris comparandis inſervientes, quæ verum illud bonum non
ſint, ad quod tendit deſiderium noſtrum: nec ſcientiam, quæ
voluptatem non producat, niſi dum acquiritur: nec gloriam, quæ
in bona aliorum de nobis opinione conſiſtens lubricum habeat
Cap. 11. fundamentum. Diſputat contra Ariſtotelem, quod uſum mo-
deratum bonorum terreſtrium nos felices reddere ſtatuerit. Ta-
xat eum, quod de ſumma felicitate agens nonniſi bona terre-
ſtria conſideret: magis taxat Philoſophos Chriſtianos, quod in-
ter beatitudinem naturalem & ſupernaturalem diſtinguant,
cum Deus nos propter ſe fecerit, adeoque ſit finis noſter, & na-
tura hominis ita facta, ut ſine ejus poſſeſſione felix eſſe nequeat;
quo intuitu poſſeſſio ac fruitio Dei dici debeat bonum natu-
rale, ut ut ſupernaturalibus viribus unice acquiratur. Quare cum
felix dicatur, qui poſſidet, quod optat, aut olim ſe poſſeſſurum
certo ſperat; beatitudinem, quæ in terra obtineri poteſt, pen-
Cap. 12. dere a ſpe certa aliquando poſſidendi Deum. Refutat Epicu-
rum, qui vitam doloris expertem, & de futuro ſecuram, pro fe-
Cap. 13. licitate habuerit. Invehitur in Stoicos patientiam cum felicitate
confundentes, juxta quorum principia felix ſit, qui ſibi imagina-
Cap. 14. tur, ſe eſſe felicem. Quoniam igitur Philoſophi veteres felici-
tatem quæſiverint vel in voluptatibus ſenſualibus, vel in uſu ea-
rundem per virtutem normato, vel in abſentia doloris, vel in in-
differentia ad dolores ac voluptates a rebus externis pendentes,
his omnibus autem fruens non certus ſit, ſe poſt mortem fore
felicem, non infelicem; neminem omnibus illis fruentem, in
quibus felicitatem poſuere Philoſophi veteres, eſſe felicem, me-
Cap. 15. tu mortis felicitatem ejus turbante. Ex principiis Philoſophiæ
Carteſianæ evincit, Deum ſolum eſſe voluptatis Autorem, nec
carnem, ſed mentem ipſi unitam ſentire, cujus unionis cauſa ſit
Cap. 16. Deus. Inprimis prolixe deducit, perceptiones noſtras, c. gr.
imagines rerum viſarum, non ineſſe objectis extra nos, ſed in
nobis exiſtere, a Deo immediate productas, in quo omnia videa-
Cap. 17. mus. Inde infert, Deum, qui menti omnes ſuaves perceptio-
nes præſentes facere poteſt, objectis externis præſentibus, ſimi-
liter-

literque ingratas ac molestas, animam ipsi unitam infinita voluptate perfundere, ab ipso autem separatam doloribus inexplicabilibus afficere posse. Immo per experientiam probare nititur, Deum aliquando infinita voluptate perfusurum eos, qui ipsum possidebunt. Homines enim perfectam amare pulchritudinem, quam quærentes non inveniunt. Ejus ideam, utut variam in diversis hominibus, ob diversam ingenii capacitatem, eundem tamen in omnibus sortiri effectum, nempe ut homo non sit contentus omni illo, quod ipsi præsens exhibetur, ob notatos in eo defectus. Et quia confusa ista idea, ignorare homines, quanam in re invenire debeant ideatum. Luculentum tamen præbere hanc experientiam testimonium, quod facti simus ad Deum possidendum, & in possessione ejus summa voluptate perfruendum. Immo non placere in creaturis nisi imaginem Divinam, quam creaturæ non minus referant, atque opera artis imaginem artificum. Ex quo principio eleganter rationem reddit, cur placeat veritas magis rebus sensibilibus, utut de rebus abstractis in Geometria concepta; cur tantopere placeant, quæ ad infinitum appropinquant; cur spernamus, quorum angustos statim advertimus limites. Inprimis Symmetriæ aut Eurythmiæ potius Architectonica a priori reddit rationem. Cap. 18.

Cæterum non prorsus impossibile esse asserit concipere, quomodo anima cum Deo uniri, & per hanc unionem infinita voluptate perfundi possit. Cum enim veritas cognita homini voluptatem conciliet, facile concipi, hominem fore felicem, si Deus, prima veritas, se ipsi revelet: qua revelatione posita, hominem Deum cogniturum & amaturum. Cognitionis ac amoris haberi conceptus: ergo nos concipere, nos fore unitos cum Deo per animæ nostræ facultates eum in modum, quo amicum aliquem possidemus. Unionem cum Deo esse possibilem probat, quia anima nostra sine amore inquieta tædioque plena, nihil autem cordis nostri capacitatem explere valet, ut ipsa amoris nostri inconstantia evincat, solum Deum cordi nostro prorsus occupando sufficere. Velle autem Deum se cum homine unire, ex desideriis insatiabilibus, ipsi juxta superiora naturalibus, quæ frustra Deus fecisse nequeat, comprobat. Immo non concipi posse, Deum Cap. 19.

nos tam miserabiles fecisse, cum major sit miseria, infinitam desiderare pulchritudinem nec invenire posse, quam perpetuo sitire, nec unde bibatur habere.
Cap. 20. Prolixe tamen deducit, beatitudinem in terra aliam obtineri non posse, quam quæ in spe possidendi Deum consistat, & Philosophorum Gentilium ab hac veritate aberrationes inculcat.
Cap. 21. Tandem denique adstruit, Evangelium Christi veram esse Philosophiam, cum is per discipulos suos & prophetas, veram felicitatem in spe olim possidendi Deum consistentem & viam ad eam ducentem docuerit, immo certos reddiderit, spem non esse vanam, utpote promissionibus Divinis nixam, & miraculis confirmaverit, viam ab ipso monstratam esse veram. Accedere, quod Philosophia Christi in praxin deduci possit ab omnibus cujuscunque conditionis hominibus.

EPITOME TOTIUS MEDICINÆ, INSTITUTIONES, Chymiam rationalem, Commentarium Pharmaceuticum atque Praxin Medicam succincte complectens. Addita est in calce Theodori Zvingeri, Anat. & Botan. in Academ. Basil. Prof. Ordin. Dissertatio Medica de acquirenda vitæ longævitate.

Lugduni, apud Danielem Gayet, 1705. in 8.

Constat Alph. 2. & plag. 14.

PRæsens Epitome Totius Medicinæ cum idem sit liber, qui Anno 1701 Londini impressus titulum gerit: *Michaëlis Ettmülleri, in Academia Lipsiensi quondam Professoris celeberrimi, Opera omnia in Compendium redacta*; plura de illa jam addere supersedemus, imprimis cum ipsa B. Authoris Opera a Filio ipsius, Medicinæ in Academia nostra Professore hodie solertissimo, recognita sub prelo jam sudare noverimus: quid vero in addita Dissertatione Medica Zvingeri de acquirenda vitæ longævitate contineatur, brevibus sumus explanaturi. Triplex statuitur Authori Clarissimo vita hominis, prima in anima rationali, quæ in perpetuo cogitandi actu consistit; altera in homine, quæ nihil aliud est, quam unio corporis & mentis; tertia in corpore solo, quæ sita est in continuo pulsu cordis & arteriarum

riarum, indeque contingente assiduo partium fluidarum per solidas decursu, cum subsequentibus diversis actionibus corporis vitalibus. Vitam animæ quod spectat, immortalis eadem est, & ab interitu prorsus immunis; reliquæ autem duæ vitæ a se invicem quodammodo dependent. Cum autem major hominum pars ante senectutis annos hodie e vivis excedat, nec primorum parentum ætatem attingat, interea pauci reperiantur, qui longævitatem spernant, atque studio evitare contendant, inquirendas sibi sumsit causas tum primitivæ illius, tum hodiernæ vitæ diuturnitatis. Et quidem quod finalem causam attinet, videtur omnino Deus primævis hominibus longiorem vitam vel eapropter largitus esse, ut tanto citius genus humanum in his terris multiplicaretur, dominiumque in cæteros mundi incolas exerceret; & ut quæ in paradiso facta est promissio a benignissimo Creatore, perfecte cognosci, longa contemplatione accurataque consideratione probe expendi, & penetrari, hinc posteritati tanto melius inculcari, imo inviolata semper conservari, propagari, & a nocentissimis Satanæ corruptelis tuta præstari posset. Causam vero efficientem atque conservantem longævitatis duplicem statuit, communem vel generalem unam, alteram specialem vel propriam. Communis est liberrima Dei voluntas & providentia, qua quidem hos voluit majorem, alios minorem vitæ annorum numerum attingere; specialem vero primorum patrum longævitatis causam non equidem in miraculo Divino, nec in solius naturæ viribus, nec in amore Dei extraordinario, nec in salubriori ante diluvium aëre & alimento, nec denique in ciborum crudorum usu, sed partim in naturæ bonitate, seu firma admodum constitutione, & soliditate in partibus corporis, partim in simplici vivendi ratione, diætaque cum perpetuo salubrium aquarum potu per omnia exacta quærit. Hodiernæ vero longævitatis causa est partim firmior partium corporis constitutio vel a nativitate acquisita, partim diæta exacta simpliciorque victus cum passionum animi debito moderamine, partim aëris bona constitutio, partim vita pia & religiosa. Parvi autem æstimat Author noster annos climactericos, rationibus superstitiosis fundatos.

Monita potius communicat, quæ pro vita proroganda observatu necessaria sunt. Commendat igitur justam diætam, quæ ad prolis longævæ procreationem requiritur, legitimamque ad generationis opus præparationem, debitum gravidarum regimen, infantis recens nati congruentem nutritionem, ablactationem & educationem bonam. Adultis & senibus ex fonte Diætetico suadet aëris salubritatem, qua urbem Basileensem admodum se commendare deprædicat, ejusve correctionem, victus commodam rationem, quoad quantitatem, qualitatem & assumendi modum; legitimumque quoad reliquas sex res n. n. dictas regimen. Ex fonte Pharmaceutico cum Panaceæ & Tincturæ auri non adeo universales sint, quæ promiscuæ omnibus temperamentis conveniant, omnesque morbos tollant, his rejectis, quæ cholericis, melancholicis, sanguineis & phlegmaticis conducant, item quibus podagrici, nephritici, & stomacho debili laborantes, a morborum insultibus immunes se præstare possint remediis, inculcat. Tandem ex fonte Chirurgico plethoricis venæ sectionem bis quotannis celebrandam, vel scarificationes, aut harum loco jejunia subinde instituenda imperat; clysmata lenientia & detergentia alvum segnem habentibus, & setaceum in nucha vel fonticulos in brachiis, cacochymicis commendat. Hujus dissertationis calci addita est brevis Consultationum Medicarum Idea.

THOMÆ CRENII ANIMADVERSIOnum Philologicarum & Historicarum Pars XIII. XIV. XV.

Lugd. Batav. apud Matthiam ter Heyden & Abrah. van der Myn, 1705 & 1706. in 8. Plag. 40.

DUm recensendis majoribus Doctorum Virorum Operibus intenti sumus, inde minora, & quæ in tomos præsertim plures sigillatim editos dissecta sunt, manibus se nostris quasi clam subducunt. Quod fatum & in Crenianis Animadversionibus experti sumus, quarum duodecim omnino partes jam antea his in Actis recensitas invenient Lectores. Sed præter has

citius

citius, quam nobis licuit advertere, tres novæ comparuerunt, ut est invicta prorsus diligentia Autoris celeberrimi, qui insuper eodem fere tempore doctam quoque de *furibus librariis* Dissertationem, & aliam de *singularibus Scriptorum*, in lucem publicam emisit, quin & primæ Exercitationi de *libris Scriptorum optimis*, a nobis A. 1704. p. 526. memoratæ, duas ejusdem argumenti superaddidit. Nos hac vice tribus istis Animadversionum partibus postremis junctim operam navabimus, ac e singulis nonnullos colligemus flosculos.

Pars *decima tertia* post præfationem, de *Medicis elegantiori literatura instructis* agentem, a *Persii*, *Juvenalis & Sulpiciæ Satyris* differendi facit auspicium, & quæ in codice, editionem earum Parisiensem, A. 1585. curatam continente, manu sua passim *Juvenalis* versibus alleverit *Petrus Scriverius*, prolixissime cum Lectoribus Philologiæ studio deditis communicat, neque nunc tamen singula annotata absolvit liberalis in his erogandis Crenius, sed in parte sequenti demum notas residuas adjungit. Post sparsim in illo tomo plurima de Viris doctis judicia variorum recenset Noster, moresque singulares quorundam delineat. *Jacobum Andreæ* tot maledictis a non unis peti, docet p. 69. Qua occasione apud aliquos *Daniel Heinsius* in favoris erga Pontificios suspicionem inciderit? p. 98 declarat. *Tanaq. Faber* ut admodum in religione inconstans p. 101. s. sistitur. Quod *Benedictus Spinosa* non indignus Carolo Ludovico, Palatino Electori, visus fuerit cathedra Philosophica Heidelbergensi, p. 103 observatur. *Stephani Curcellæi*, scortatorii & concubinarii amores p. 108. s. perstringuntur, verbis potissimum Maresii. Objectam *Chamiero* ambitionem p. 113. s. luxumque vestitus in *Petro Molinæo* p. 115. s. taxatum videas. *Johan. Knoxium*, Ecclesiæ Scoticanæ instauratorem, pro impio, imo mago, venditari p. 119, & *Jul. Cæsarem Scaligerum* atheismi insimulari p. 120 discimus. In *Henrico Lorito Glareano* morum austeritas p. 127 reprehenditur. *Amandus Polanus* multæ lectionis, at exigui judicii Vir constituitur p. 133. *Francisci Gomari* munia, ingenium, errores, scripta p. 141. s. recensentur. *Jac. Altingii* filiis imputatur p. 189, quod Patris opera aliter curarint imprimi,

ac ipse olim eadem conceperit. *Samuel Maresius* p. 166 pro maledico & sarcastico venditatur. *Justum Lipsium* ab *Is. Casaubono* Μακαρίτην vocari p. 183 obelo notatur. Quam dura fata ad instinctum Georgii Calixti, *Statius Buscherus*, istum quia impugnarit, expertus fuerit, p. 198. s. narratur. *Thomas Reinesius* p. 235 magna impotentia animi in veros cœlestis & fidelis doctrinæ propugnatores invectus fuisse dicitur. Tacemus curiosæ eruditionis specimina alia, puta, quæ afferuntur de *eloquentia Nestorea*, p. 40. de *asini mandibulo* in proverbium abeunte p. 41. de *pinguitudine ingenii* Bœotis tribui solita, p. 39. de *depositione Academica*, p. 190. de *cereis Paschalibus*, p. 234. s. de *Reformatorum Doctorum quorundam laudibus præcipuis* p. 169. s. *de Adami salute, ejusque cum singulis animalibus* suscepto ex vana aliquorum traditione *coitu*, p. 166 & p. 88. de *idolo Rimmon*, p. 251. *de purpuramento & eucausto*, deque *diplomatibus*, literis aureis olim ornari suetis, p. 252. &c.

Pars decima quarta plurimis invectivis, notatisque variis erroribus ab Eruditis hominibus admissis, referta est. Post sectionem primam *notis MStis Petri Scriverii in Juvenalem*, ut diximus jam ante, destinatam, integra secunda eaque satis prolixa sectio varia enarrat *vitia*, quæ *adversus Grammaticæ Latinæ* regulas, Viri cætera doctissimi in scriptis suis commiserunt. Alibi minus recte dicta ab *Andrea Hyperio* percensentur; alibi aliis dica scribitur. Sed vides tamen intermixta passim notabiliora alia, quem in censum retuleris varia variorum de *Caroli Paschalii Opere de Coronis* judicia, p. 84. s. & quæ disserantur *de autore Psalterii Mariani*, p. 89. de *Hanna, Samuelis matre*, an in θεοπνεύστων numerum referenda? p. 96. *de apocryphis olim in Ecclesia lectis*, p. 107. s. de *censu pro funeribus antiquitus solito*, p. 122. s. deque ejuscemodi pluribus. *Ciceronis* haud pauca loca exponuntur atque illustrantur p. 59. s. integro §. 6. quem morem & alibi jam tenere Clarissimo Autori placuit.

Pars denique *decima quinta* non solum lemmata hactenus allatis similia quamplurima complectitur, sed & (quod unum ex eadem præ cæteris notatu itidem minime indignis, heic monere lubet,) observationes quasdam sacras haud ubique

obvias

obvias sexto in inciso cumulat, e quibus has in gustum propinamus. Sicut nomen *Judæ*, unde Judæi dicti, in Scriptura Veteris Testamenti admodum gratum & frequens fuerit, ob promissum e tribu Juda Messiam, idem tamen in Novo Testamento inter Christianos, ob proditorem Servatoris, fere inauditum & insuetum factum sit; ita nomen *Johannis* in Veteri Testamento rarum, in Novo usque adeo obvium & familiare redditum pronunciat, ut nullum fere nomen vulgarius deprehendatur, idque ob annunciationem primam gratiæ divinæ in Christo a Joanne Baptista factam. Si a Christo & Elisæo discesseris, nullum in Scriptura Sacra *Prophetam unctum* observari ait, quanquam & illud Elisæi exemplum in controversiam vocetur. *Terram* Deus quod damnaverit, in Sacris quidem legi observat, ast *mari* id accidisse, non item, sed hoc Deum tantum increpasse, imo & mari primo omnium Spiritum Sanctum speciali sua providentia adfuisse. In Veteris Testamenti locis, ubi *vita* Patriarcharum recenseantur & Sanctorum, imo & aliorum, semper fere, quantam exegerint *ætatem*, quotquot confecerint annos, annotatum reperiri docet, at in N. T. non æque, quandoquidem haud congruum fuerit, Christianos longa annorum superbire serie, postquam ipse tam brevis in his terris vitæ Christus esse voluerit. Paucos *ante suam nativitatem nominibus suis insignitos* legi, omnesque, si Salomonem excipias, forte in honorem Jesu, primam in appellatione literam I habuisse ait, utpote Johannem Baptistam, Isaacum, Ismaëlem, Josiam. Nullo seculo plures vixisse celebres *Prophetas* innuit, quam cum pius regnarit *Ezechias*, & cum Judæi sub *Babyloniorum jugo* ingemuerint. In Scriptura Canonica (ne Sirach forte objiciatur,) neminem Salomone acrius invectum esse refert in *mulieres*, qui tamen ipse sibi ab iisdem provide satis haud caverit: econtra Christum amiciorem & benigniorem illis, familiariterque iisdem usum, multas earum convertisse addit.

TRAITÉ DE LA GENERATION ET de la nourriture du fœtus.

h. e.

TRACTATUS DE GENERATIONE ET nutritione fœtus, Autore DANIELE TAUVRY, Academiæ Regiæ Scientiarum Socio & Doctore Medicinæ in Facultate Parisina.

Parisiis, apud Bartholomæum Girin, A. 1700. in 12.
Constat plag. 13½.

CUm scripta Autoris quantivis pretii fiant ab eruditis, & reliqua in Actis nostris debita cum laude fuerint recensita; non possumus non, hujus quoque eruditi de argumento difficillimo Tractatus brevem eo magis exhibere delineationem, quod ultimum simul monumentum ille sit, quod Autor, A. 1701. trigesimo primo & dimidio ætatis anno phthisi extinctus, post se reliquit. Notamus igitur, scopum Autoris esse, refutare errores per aliquos Anatomicos instauratos. Quem in finem diversa examinavit animalia, ut in sententia sua confirmaretur. Et ideo exhibet descriptionem Anatomicam partium nonnullarum quorundam animalium, a nemine hactenus datam, cum multis novis explicationibus. De generatione ex animalculis seminis virilis nihil habet, quia iisdem difficultatibus hoc systema obnoxium credit, quibus subjicitur reliquum quodcunque, immo naturæ legibus prorsus contrarium reputat, quæ admirandam affectans simplicitatem, nihil in operibus suis inutile ostentet. Accedere, quod multa animalcula, etiam in aliis liquidis, per microscopia detegantur, nulli tamen generationi inservientibus. Nec huc facere, quod in lue Venerea animalcula sint pleraque emortua, quia ista nec in viris, nec in fœminis fœcunditatem tollit.

Cap. I. in originem fœtus inquirens, leges motus generationi explicandæ non sufficere monet, cum nondum constet de minimis partibus seu principiis nervorum, fibrarum musculosarum, ossium, &c. Negat animam posse sibi formare corpus tanquam domicilium, cum hanc machinam propriis viribus ne movere quidem possit, multaque in corpore dentur & con-

tin-

tingant, quorum mens prorſus ignara. Negat primum hominem prima omnium ſubſequentium continuiſſe ſtamina, cum materiæ, in infinitum licet diviſibilis, actualis diviſio certos ſupponat terminos, adeoque habita attentione ad rationem fœminæ ad ovarium ſuum non diu progredi liceat, quia ſupponenda ſit infinite parva ſtaminum quantitas, nec, quinam liquores iis arrodendis & nutriendis inſervire queant, appareat. Negat aërem eſſe receptaculum omnium ſtaminum cum cibo aſſumendorum, & per poros in ovaria filtrandorum, cum, ob parvitatem ſtaminum, nulla comprehendatur filtrorum differentia, ut animalium ovaria non ſolum ſuæ, ſed & alterius ſpeciei ſtamina recipere valeant, monſtraque repugnent, tertiam inter duas alias ſpeciem conſtituentia. Veriora igitur de origine fœtus traditurus, in generationem ovi, & ejus, quoad partes majores, ſtructuram inquirit, de explicatione diverſarum ovi partium ſimul diſſerens, atque oſtendens, quam multa & ardua hic adhuc ignorentur. Expendit diviſionem animalium in ovipara & vivipara; ſubdiviſiones item oviparorum & viviparorum: tandemque concludit, naturam uniformiter agentem, omnia generare ex ovo. Huic utrum ante fœcundationem inſit germen, nec ne, definitu difficile pronunciat. Oppugnat tamen ſyſtema veterum de generatione ex commixtione ſeminis virilis ac fœminei, a recentiore quodam Autore innovatum: inprimis diſputans contra diverſas vias, quibus ſemen fœmineum, juxta *Laurentium, Riolanum, Plazzonum, Diemerbrockium, Galenum, Varthonum, Kerkringium,* ex ovario ad uterum deferri debet. Cum vero probabilius eſſe ſtatuat ſyſtema ovorum, in eo eſt, ut evincat, tubas in fœminis oviductibus & teſticulos ovariis reſpondere: id quod inter alia confirmat accurata deſcriptione partium genitalium in teſtudine fœmina, quæ, utut ova pariat, partes tamen habet genitales, partibus genitalibus canis vel felis non abſimiles.

Cap. 2. modum expoſiturus, quo ovum ad uterum deſcendit, de ipſis ovulis diſſerit. Veſiculas exiguas in teſticulis ovula eſſe pronunciat, in eo ab hydatidibus teſticulorum, non ſemper, nec in omnibus animalibus reperiundis, differentia,

quod ista facile, hæ difficulter ad ignem indurentur; hæ aliter, quam ista, cum testiculis connectantur; in his æque membrana externa facile separetur ab interna, in istis minime; has denique in plerisque animantibus deprehenderit molles ac transparentes, ista vero firma satis & minus pellucida. Ovulorum existentiam per observationes *Regneri de Graaf, Peyeri, du Verney*, & proprias probat, & quomodo ab ovario separentur, testiculique membranam perforent, exponit, id optime addisci monens secando animantia vivipera aliquot a coitu diebus. Inprimis ostendit, quomodo ovum majus per foramen minus penetrare possit, per quod ipsi negandus videbatur egressus: ovum scilicet, dum prolongatur, crassitiem imminuit, & foramen ob membranæ tenacitatem dilatatur. Hanc assertionem eleganti illustrat experimento. Nempe si ovum gallinaceum aceto immittatur, ut testa mollescat, per foramen ipso multo minus urgeri potest in vitrum, ex quo non patet per idem reditus, si affusa aqua testa rursus induretur. Addit, quomodo papillæ supra testiculis producantur, & cur tales in oviparis non compareant. Ex ovario per tubas Fallopianas ad uterum deferri ovulum, probat per fœtus interdum extra uterum conceptos, casum sui temporis commemorans de fœtu intra abdomen concepto, placenta non utero, sed aliis ventris partibus alligata. Hunc vero casum rariorem pronunciat, non quod sæpius ex ovario in abdomen non cadant ovula, sed quod illuc cadentia non commodum semper reperiant locum, ubi alligentur ac nutriantur. Provocat ulterius ad fœtus in tubis repertos, quales ipsi *Vesalius* & *Riolanus* retulerunt, utut systematis de commixtione seminum patroni. Ut vero explicare quodammodo posset, quomodo ex ovario in tubam delabatur ovulum, tubarum descriptionem tradit satis accuratam, & hominum cum quadrupedibus hac in parte convenientiam, cum volatilibus disconvenientiam edocet, addita harum differentiarum causa, a disparitate incessus quadrupedum & volatilium petita. Subjungit, quomodo tubæ per spiritum seminalem ad actionem determinentur, ut ovario applicatæ ovulum egrediens excipiant exceptumque ad uterum devolvant. Non autem crassam seminis substantiam, sed solam

lam ſpirituoſiorem conceptioni inſervire, hinc evincit, quod multa animalia, utut concipiant, ſemen immiſſum rurſus ejiciant; quod conceperint fœminæ, utut penem in vaginam non immiſeriat, quia erant imperforatæ; quod inprimis ſemen ſine alteratione in utero teſtudinis recipi nequeat, cum per aliquod tempus in communi cavitate commoretur, ubi urina & materiæ fæcales exonerantur. Refutat tamen illorum ſententiam, qui cum *Stenone* & *Bartholino* juniore, ſpiritum ſeminalem in tubas & ovaria non agere affirmant, antequam ſanguini permixtus per circulationem eo deferatur; utut hujus hypotheſeos patroni, per eam optime explicari poſſe varia fœminarum concipientium ſymptomata, contendant, qualia ſunt vomitus, nauſeæ, guſtus depravatus &c. Ipſe aſſerit, per tubas ad ovaria non per effumationem, ſed infiltrationem, in uteri ac tubarum membranas deferri ſemen. Utut vero neget, per circulationem ſanguinis ad ovarium delatum ſpiritum ſeminalem ovo fœcundando ſufficere; non tamen ideo negat, quandam ejus partem ſanguini permiſceri poſſe. Rationem denique reddit, cur tubæ & oviductus ovariis non cohæreant. Inde mutationes ovi in utero exponit, & ex ſubita uteri extenſione, quæ irritationem per ſpiritum ſeminalem productam ſequitur, pleraque accidentia conceptionem conſequentia deducit, qualia ſunt dolores, vomitus, nauſeæ &c. Inprimis declarat, quomodo ovulum utero connectatur, chorda umbilicalis naſcatur, ovulum nutriatur, monſtrata analogia inter ovulum & grana plantarum, notatis ſimul differentiis, quæ in brutis obſervantur, earundemque ratione ſubjecta.

Cap. 3. membranas fœtum involventes, cum chorda umbilicali & placenta uterina deſcribit, multasque diverſitates in diverſis animantibus obvias, cum earundem rationibus tradit. Exponit connexionem chorii cum utero in equa, porca, porca fera, torpedine (qui eſt piſcis quidam marinus) cane marina, vipera: placentam uterinam fœminæ, canis, felis, leporis, cuniculi, porculæ Indicæ, animalium ruminantium, delphini: membranam urinariam ruminantium cum ejus characteribus, ſpeciatim in porcula Indica, equa, cuniculo, cane, fele

ac fœmina: amnion & ſpeciatim quædam de amnio ovipararum: quartam tunicam in quibusdam animalibus obviam: vaſa omphalomeſenterica: vaſa quartæ membranæ, quas venas eſſe contendit, aliaque huc ſpectantia.

Cap. 4. eadem induſtria disquirit de humoribus in membranis fœtus contentis. Multus eſt, ut comprobet, fœtum in utero nutriri per chordam umbilicalem, præter argumenta ex ſtructura placentæ & vaſium umbilicalium petita, ad fœtum caninum provocans, quem capite & bucca carentem, optime tamen nutritum, deprehendit *Regnerus de Graaf*. Interea tamen non negat, per buccam quoque nutriri fœtum, quia inter liquorem in ventriculo ejus, & inter liquorem in amnio contentum, omnimoda reperitur ſimilitudo. Cum autem uterque ab eo multum differat, qui in membrana urinaria continetur: in iſtam ſimilitudinem, hanc diſſimilitudinem multis inquirit. Agit etiam de liquoris in amnio origine & modo, quo in ventriculum defertur. Cauſam reddit, cur urina fœtus peculiari tunica contineatur; cur non per urethram, ut in adultis, ſed per urachum ſecernatur; cur peculiare urinæ, nullum autem excrementorum in inteſtinis contentorum ſit receptaculum. Sub finem capitis in eo eſt, ut demonſtret, interiorem uteri cavitatem conſiderandam eſſe tanquam exiguis glandulis repletam, per quas filtretur ſuccus nutritius, magis tenuis, minus viſcoſus, & ad naturam lactis ſive chyli magis accedens, quam liquor amnii, per arterias eo derivatus, & per poroſitates placentæ fluens, atque cum ſanguine ex arteriis fœtus propullulante in venam umbilicalem abreptus.

Cap. 5. denique circulationem ſanguinis in fœtu expendit: qua occaſione de foramine ovali, per quod vena cava cum vena pulmonali communicat, & de canale arterioſo, per quem arteria pulmonaria cum arteria aorta commercium colit, prolixe agit. Sub finem operis controverſias tractat, quæ ipſi cum *Dn. Mery* circa ſanguinis in fœtu circulationem intercedebant.

GEOR-

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII COMpendium Praxeos Clinicæ Exemplaris, secundum ordinem Casuum Timæi a Guldenklee.

Jenæ, sumptibus Johannis Bielkii, 1707. in 4.
Constat Alph. 1. plag. 8.

QUanquam variis hactenus scriptis Illustris WEDELIUS peritiam suam, qua in Arte Medica pariter ac Chymica excellit, abunde testatus fuerit, sicque nomen suum ab oblivione vindicaverit; ulterius tamen famæ suæ Philiatrorumque commodis inhians, Praxin tandem Clinicam, ab omnibus Artem salutarem excolentibus diu expetitam, luci publicæ exponere decrevit. Per Praxin autem Clinicam intelligit exercitium eruendi & exhauriendi signa & phænomena, ut suppositis caussis ad illa producenda aptis, indicationes & indicata specifica, individualiter hinc applicari possint debite. Utut vero ordinis ratio jubeat, Praxin Clinicam generalem præmittere speciali; attamen facilius visum fuit Compendium hoc præmittere Praxeos Clinicæ Exemplaris, eidem scopo velificantis, alteri, volente Deo, brevi subsecuturæ. Potuisset certe Excell. WEDELIUS, ex sua Praxi XL annorum amplissima, casus atque exempla eruere, prout in Præfatione testatur; noluit tamen actum agere, sed cum Balthasar Timæus a Guldenklee ejusmodi casus dudum ediderit, ex universo ambitu occurrentium medico morborum, eosque non semel emensus fuerit Author Noster; horum responsionem edere aliam, & ordinem sequi visum fuit, ut & eosdem commendaret, & sic breviori via sapientibus simplici filo styloque monstraret, quomodo copia rerum & verborum satisfacere ægris, & hæc variare liceat.

ULRICI HUBERI JCTI, SUPREMÆ FRIsiorum Curiæ Ex-Senatoris, Prælectionum Juris Civilis Tomi III. secundum Institutiones & Digesta. Accedunt huic Editioni Novæ Additiones CHRISTIANI THOMASII, quibus Scholia ipsius contra Autorem defenduntur, ejusdemque nova Præfatio, & Differentiæ Juris

Com-

Communis & Saxonici, cura LüDERI MENCKENII JCti. Lipsiæ, sumtibus Joh. Frider. Gleditschii, 1707. in 4.

Constant Alph. 9. pl. 4.

QUæ Operum Juridicorum Celeberrimi Huberi sit præstantia, quod inter Eruditos pretium, quæ imprimis Prælectionum ad Institutiones & Digesta toties editarum elegantia & utilitas, actum ageremus, si prolixius hic exponeremus. Non male igitur de Jurisprudentia meritus est Bibliopola solertissimus, qui, quas diximus Prælectiones Huberianas, apud nos curavit recudendas. Sed cum partem Prælectionum primam, quæ ad Institutiones pertinet, in Actis A. M DC LXXXVIII. pag. 464, II & IIItiam quæ Jus Pandectarum tradunt, A. M DC LXXXIX. pag. 302, & A. M DC LXXXX. pag. 507. prolixius recensuerimus, nihil superest, quam paucis ut moneamus, quantum hæc præstet prioribus editio. Accesserunt enim ei novæ Additiones Dn. Thomasii, quibus Scholia sua contra Responsiones Huberi vindicavit, sæpius tamen suam reliquit & in Huberi sententiam transiit, ut ipse in Præfatione fatetur; in qua simul rationes exponit, quibus olim ad edenda Scholia, & jam ad has Replicas edendas fuerit adductus. Præterea hæc editio exhibet Differentias Juris Communis & Saxonici, secundum seriem Prælectionum ad Institutiones & Digesta, cura Dn. Menckenii, quæ eum in finem fuerunt additæ, ut, qui in Saxonia Huberianis Prælectionibus uti cupiunt, in singulis titulis fere, quid usus aut Leges Saxonicæ tam Communes, quam Electorales, immutaverint, sine negotio possint cognoscere. Denique Indices Operis in meliorem redactos ordinem, ac mendas, quæ in priori editione occurrebant, summa cura sublatas esse, Lector Benevolus facile ex ipsa utriusque collatione intelliget.

LIBRI NOVI.

Julii Pollucis Onomasticum Græce & Latine. Præter aliorum notas, suas etiam adjecere J. H. Lederlinus & T. Hemsterhuis. Amstel. ex officina Wetsteniana, 1706. fol.

Description de la Virginie. A Amst. chez Th. Lombrail, 1707. 12.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anni M DCC VI.

FERDINANDI CHRISTOPHORI HARPRECHTI JCti, Sacri Cæsarei Palatii Comitis, diversorum Imperii Principum & Statuum Consiliarii, in alma Tubinga Antecessoris & in Summo Würtembergico Tribunali Assessoris, Responsorum Criminalium & Civilium Volumen secundum, tertium & quartum.

Tubingæ, impensis Augusti Metzleri, A. 1701. 1702. 1706. in fol.

Constat volumen II. Alph. 3. plag. 12. III. Alph. 3. plag. 5. IV. Alph. 3. plag. 7.

PRimum Responsorum horum Volumen, a nobis, mense Junio *1701* pag. *277 seqq.* relatum est. Secundum & Tertium hactenus curam nostram effugerunt, ut debito tempore non sint exhibita; hinc vel verbo eadem nunc indicare, e re esse videtur. Telam igitur semel inceptam, serie non interrupta, pertexit Illustris Autor; hinc in Volumine Secundo, agmen ducit Responsum decimum septimum, claudit vero quadragesimum octavum. Ab hoc Volumen Tertium, usque ad Responsum sexagesimum quintum extenditur. Inde Quartum, illudque novum, Volumen succedit, quod a sexagesimo sexto, usque ad septuagesimum septimum excurrit, adeoque duodecim Responsa complectitur. Responsum sexagesimum sextum, quod primum locum occupat, sollicitam de feudo meritorum remuneratorio, exhibet tractationem. Tum, juxta or-

dinem ſequentium Reſponſorum agitur de renunciatione acquæſtus conjugalis, conſtante adhuc matrimonio, facta. De actione ſpolii, an & quatenus illa in ſpoliatoris hæredes transeat. De fructibus ſylveſtribus, wild Obs und Eicheln, utrum vi juris venandi & foreſtæ, ad eum qui iſto jure gaudet, an vero ad ſylvæ proprietarium pertineant. De renunciatione filiarum nobilium, monaſterium ingreſſarum. De læſione enormi, in feudi maſculini venditione. De crimine inceſtus in linea recta, patris cum filia. De crimine falſificatæ monetæ. De jure perpetuæ reluitionis prædiorum Würtembergenſium, in forenſes translatorum. De crimine vini, per lithargyrium, Silberglätt oder Silber-Schaum, adulterati. De transactione prætenſive vi metuque extorta, ejusque reſciſſione, ex hoc capite petita. De ſolutione & condictione indebiti, prolixe diſputatur. Nos, ſpeciminis loco, duorum Reſponſorum ſummam breviter exhibebimus. In Sexageſimo nono, ut antea indicatum, disquiritur: utrum fructus ſylveſtres, ad eum, qui regali venandi & foreſtæ jure gaudet, an vero, ad ſylvæ proprietarium pertineant? Circa hanc controverſiam præmonet Conſultiſſimus Autor, eam ex ſtatutis & conſuetudinibus cujusvis loci, fere eſſe decidendam, cum ex ſolo jure naturali, aut jure Romano, vix deciſio aliqua peti queat; ſtatuta vero vel leges provinciales, ſylvæ proprietario favere, autoritate ordinationis foreſtalis Würtembergicæ, Bavaricæ, Brunſvicenſis & Hohenloicæ, deinde oſtendit. Quodſi autem leges ejusmodi provinciales ſeponamus, tum nihilominus, pro ſylvæ proprietario, pronunciandum eſſe cenſet, cum utique fructus, tam pendentes, quam ſeparati, in dubio, domino attribui debeant. Nec obeſt, quod fructus ejusmodi, feris, ne fame pereant, relinquendi, nec hæ, per glandis collectionem, fugandæ eſſe dicantur; nam hanc rationem proprietarium, a jure ſuo, non penitus excludere, ſed hoc ſolum aliquo modo reſtringere, Noſter docet, ac inſuper, plurium Doctorum autoritate, ſententiam ſuam confirmat. Interim alii fructus ſylveſtres ei, qui jure venandi & foreſtæ gaudet, adſcribunt, quo nomine diverſos Autores Noſter laudat, ſed eos hypotheſi, nondum ad liquidum dedu-

deducta, verum in circulum potius recurrente, quod facultas decutiendi & legendi glandes, juri venandi cohæreat, niti, simul admonet, id adjiciens, sententiam illam, ex Gailio male intellecto, imo in editione anni *1616* etiam corrupto, fere habere originem, cum tamen Gailius sylvæ proprietario fructus sylvestres non plane abjudicet, sed eum, in præjudicium Domini forestalis, jus suum non nimis extendere debere, solum doceat, quæ sententia, uti rationi est consentanea, ita aliis Autoribus quoque probatur. Solidius quidem fundamentum sententiæ suæ dissentientes, in longæva consuetudine, quæ fructus sylvestres Domino forestali tribuat, reperisse existimant. Verum consuetudinem illam jactari quidem, sed non probari, Noster demonstrat; imo tantum abesse evincit, ut generali consuetudine sententia illa firmata sit, ut potius, in plerisque locis, contraria jura, vel scripta, vel non scripta, obtineant, Gailius etiam & Friderus, quorum autoritate dissentientes potissimum nituntur, consuetudinem talem minime asserant, sed Domino forestali fructus competere, si longa consuetudine jus illud acquisiverit, solum doceant, inter quæ duo, magnam esse differentiam, nemo non videat. Denique in specie, in casu controverso, sylvæ proprietario jura omnia favere, Consultissimus Autor, additis nonnullis limitationibus, ostendit.

Ex doctrina Responsi septuagesimi septimi, mercator quidam decessit, vidua, quatuor filiis & tribus filiabus relictis. Post quatuor, a morte, annos, vidua negotiationem, quam hactenus continuaverat, filiis cessit. Subducto calculo, unus ex filiis, per errorem, matri sortem mille imperialium indebite assignat, eidemque per duos annos, sortis illius, in negotiatione relictæ, usuras præstat. Tum moritur filius, qui errorem commiserat: superstites fratres, rationibus denuo dispunctis, illum deprehendunt, sed dum verentur, ne reverentiam matri debitam lædant, aut hæc etiam, repetitione indebiti, ad iram provocata, sortem ex negotiatione tollat, vel ex nimio animi motu, morbum contrahat, aut plane moriatur, errorem commissum illi non indicant, sed potius, per quatuordecim annos, sorti indebitæ usuras constanter adjiciunt. Interim filii mercatores bonis labuntur, ac ma-

ter, quod sibi deberi existimabat, exigit, sed filii, indicato errore, ut mater tam sortis, quam usurarum indebite assignatarum deductionem patiatur, petunt. Quæsitum ergo fuit, an & quousque jus vel retinendi, vel repetendi, filiis hic competat? Quoad ipsam sortem, res satis certa Consultissimo Autori videtur, quod ejus intuitu, condictio indebiti locum habeat, cum omnia ejus requisita, solutio scilicet vel promissio, error facti ac indebitum, hic concurrant. Et licet de filii nunc defuncti intentione, utrum ille ex errore, an potius sciens prudensque, atque ita animo donandi, matri sortem illam assignaverit, liquido constare non videatur, attamen Noster censet, ex indebito, quod rationibus subductis satis apparebat, errorem merito præsumi, cum nemo suum, sine justa ratione, præsumatur jactare. Idem dicendum de usuris biennii, quas filius errans matri concesserat, cum enim hoc, ex eodem errore, quo sors illi assignata, factum sit, ideo earum vel repetendarum, vel retinendarum jus recte asseritur. Major difficultas subesse videtur, quoad reliquorum annorum usuras. Cum enim has, cognito errore, cæteri filii matri præstiterint, ideo eas donasse censeri possunt: verum ex scientia, hoc in casu, animum donandi asseri non posse, Noster existimat, cum ille rationibus fortioribus, a reverentia filiali, & metu incommodorum, quæ negata præstatione, vel in matrem, vel negotiationem, redundare potuissent, desumtis, excludatur, hinc illarum etiam usurarum intuitu, condictionem indebiti locum habere concludit.

REMARKS ON SEVERAL PARTS of Italy, &c.

h. e.

OBSERVATIONES CIRCA DIVERSAS Italiæ partes, annis 1701, 1702 & 1703 subnatæ.

Londini, apud Jacobum Tonson, 1705, in 8.
Constat Alph. 1. plag. 11.

Quam-

QUamvis Autor harum observationum Doctissimus nomen suum titulo libri haut præfixerit, dedicatio tamen, quæ ad Illustr. Virum *Jo. Sommers* directa est, satis edocet, deberi hocce elegantissimi ingenii monumentum *Jo. Addisonio*, qui hactenus poemate in Victoriam Hochstadiensem, aliisque carminibus, Musis & Apolline faventibus, in lingua vernacula conscriptis, magnam nominis celebritatem inter suos adeptus est. Noverat ille, præter Italiam, theatrum istud & naturæ, & antiquitatis, & artium, & rerumpublicarum diversarum splendidissimum, in toto fere terrarum orbe vix regionem inveniri, quæ iis, qui peregrinationis studio tenentur, majorem quam illa vel jucunditatem vel utilitatem promitteret. Hinc & ipse eo non tantum iter ingressus est, sed etiam operæ pretium se facturum recte existimavit, si ea, quæ circa diversas, quas perlustravit, Italiæ partes observaverat, cum erudito orbe communicaret, præloque publice subjiceret. Qua in re exemplis ipsi ac scriptis præiverunt cives ejus clarissimi, *Burnetus*, Sarisberiensis hodie Episcopus, eorum quæ ad religionem in Italia florentem & rerumpublicarum instituta spectant, imprimis studiosus; *Lasselius* in consignandis scriptoribus, qui diversa Italiæ loca illustrarunt, maxime adsiduus; *Rajus* ob rerum naturalium scrutinium percelebris; ac denique *Missonius*, qui uti ad generalem Italiæ notitiam acquirendam plurimum adjumenti adfert, ita studium, quod in adumbrando regionum locorumque situ adhibuit, feliciter admodum ipsi cessit. Hos ergo imitatus Noster has observationes edidit, in quibus, uti plurima ab aliis prætermissa studiose attigit, ita alibi jam memorata raro adduxit, quin ulterius illustrentur clariusque exponantur. Id quod summa non modo styli elegantia, verum etiam tanta varietate factum est, ut modo naturæ arcana scite recludi, modo rerumpublicarum fundamenta & imperantium artes accurate exponi, modo antiquitatis monumenta præclare exhiberi, modo quæ ad Historiam, Geographiam & rem litterariam spectant, erudite explicari, non sine voluptate lectores sentiant. Tanta scilicet rerum pulcherrimarum seges hic efflorescit, ut facile prolixiorem libri recensionem exhibere possemus, nisi instituti nostri ratio

tio brevitatis nos admoneret, cui obſequentes pauca ſaltim ex iis commemorabimus, quæ ad antiquitatis notitiam & elegantiores litteras imprimis pertinent.

p. 142. Dum arcuum iſtorum meminit, quibus tanquam egregiis antiquitatis monumentis Ariminum, Fanum & Ancona hodie celebrantur, eos quidem a plerisque triumphales adpellari, Addiſonius monet, Romanos tamen olim inter eos fornices, qui honoris tantum cauſa Imperatoribus fuerunt extructi, & eos, qui victoriæ cujusdam monumentum ſtatuebantur, & triumphalium nomine tantum digni ſint, diſcrimen quoddam feciſſe, adſerere non dubitat. Ita Arcum, qui Anconam ornat, gratitudinis documentum exiſtere erga Trajanum, quod urbem portu clauſiſſet, reliquosque duos parem forte in finem fuiſſe erectos, veroſimile ſibi videri ait; laudatque proinde veterum Romanorum ſapientiam, qui ut Imperatores ſuos ad ſtudium ſalutis publicæ quaſi ſtimulis eo magis excitarent, ob res pacis tempore laudabiliter geſtas, eosdem ipſis honores tribuere conſueverint, quos alias ob laudem bello promeritam iisdem deferre ſolebant. Quam in rem duos numnos memorat, quorum unus Galbæ imaginem arcumque cum inſcriptione, XXX. REMISSA. S. C. refert; alter ob munificentiam portu Anconæ extructo comprobatam, Trajani memoriæ dicatus portum cum navigio & catena cinctum exhibet, iſtis adſcriptis verbis: S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. S. C. Et quamvis Doctiſſ. Fabrettus poſteriorem huncce nummum ad aliam occaſionem referre maluerit, Bellorium tamen in additionibus ſuis ad Angelonium ſatis ad ea, quæ objiciat, reſpondiſſe Autor monet. p. 263. Capreas, inſulam prope Neapolin, Tiberii ſeceſſu olim nobilitatam, deſcribens, ſæpius antiquos nummos ex terra ibi erui obſervat, inter quos non raro occurrant illi, qui Spintriis Tiberianis accenſiti, ex una parte laſcivam quandam imaginem, ab iis inventam, quos monſtroſi concubitus repertores vocat Suetonius, referunt, ex altera vero parte litteras numerales exprimunt, quales numerum XX exhibentes ſe oculis uſurpaſſe Noſter teſtatur. Quin illi genuinæ ſint antiquitatis, non dubitat, eosque ut nummos tertiæ magnitudinis deſcribit; fatetur

tetur tamen, nec in Suetonio, quem Patinus nummis illustravit, se ea. quæ speraverat, de iis invenisse, nec alios sibi notos esse, qui de antiquis id genus nummis aliquid commentati sint, quamvis sciamus, Illustrissimum Virum, Ezechiel. Spanhemium in laudatissimo opere de Usu & præstantia Numismatum antiquorum, non contemnenda de iis alicubi protulisse, neque minus Baudelotium de Dairval in libro *de l'Utilité des Voyages* P. II p. 685, & Cl. Eucharium Gottlieb Rinckium in opere eruditissimo, quod sub tit. *de Veteris Numismatis potentia & qualitate lucubratio, occasione Rubricæ Codicis de eodem argumento; sive Cognitio totius rei numariæ*, Lipf. 1701 in 4 edidit, Cap. 3 pag. 21 mentionem eorum injecisse. Cum vero illi, quorum sententiam circa istos nummos indagare penitius Autori licuit, eos convitii causa eumque in finem cusos esse existimaverint, ut Tiberii spurcissimæ libidines risui omnium publice exponerentur, ipse quidem aliter sentit, eam imprimis ob rationem, quod nummis alios exagitandi consuetudo non antiquitatem, sed novitatem potius sapiat. Equidem non diffitetur, occurrere duo alia numismata, quæ huic sententiæ repugnare videantur, illud scilicet Marci Aurelii, quod repræsentat Venerem, quæ blanditiis suis Martem a bello retinere studet, cum inscriptione: VENERI VICTRICI; & præterea illud aureum Galieni, quod in Galliæ Regis Nummophylacio adservatur inscribiturque: GALLIENÆ AUGUSTÆ, PAX UBIQUE. Prius enim a plerisque ad Faustinam, quod Gladiatori nimium indulserit, acerbe adplicari, imprimis cum Venus eam facie referre videatur; altero vero Galieno probrum objici, probabile videri, utpote cujus tempore gravissimis motibus Imperium fuerit concussum, nec pacis tranquillitate gloriari adeo potuerit. Verum enimvero uti Addisonius sibi persuaderi non patitur, urbis Romanæ Patres eo audaciæ esse progressos, ut Faustinam, Aurelii uxorem, & matrem Commodi, quam dein Dearum numero adscripserint, publice traduxerint, vel Imperatorem ipsum offenderint, quem milites pariter atque populus habuerit charissimum, ita tantam Galieni stupiditatem animique securitatem fuisse docet, ut merito credi possit, ipsius auto-

autoritate nummum, quem memoravimus, fuisse excusum. Quodsi mos, publicis nummis alios exagitandi, inter Romanos obtinuisset, quin ingens ejusmodi nummorum numerus ad nos pervenisset, non dubitat, cum certe sæpius diversis uno tempore imperium fuerit oblatum, qui se invicem vehementissime insectabantur, prætereaque Imperatores tales non raro habuerint successores, cum quibus summæ inimicitiæ ipsis intercesserint. Quæ cum ita sint, tantum abesse censet, ut nummi isti obscœnis Philenidis schematibus insigniti ab aliis, ut Tiberio convicium facerent, effecti fuerint, ut potius ille ipse Imperator ad propagandam nefandæ societatis memoriam eosdem excudi curaverit; id quod eo magis extra omnem dubitationis aleam positum esse arbitratur, quoniam adhuc hodie eo in loco inveniantur, in quo impurissimis istis voluptatibus Tiberius maxime sederit.

Neque vero illa nobis prætermittenda penitus esse videntur, quæ ad illustranda quædam veterum autorum loca, Addi-
p. 291. sonius in medium producit. Ita de veteri Antio loquens, Fortunæ templo urbem illam olim celebrem fuisse notat, omnesque consentire ait, cultum ibi duabus Deabus fuisse exhibitum, quas Suetonius *Fortunas Antiates*, Martialis vero *Sorores Antii* adpellet. Quosdam in ea versari sententia addit, duas istas Deas duas Nemeses significasse, quarum una bonis bona, altera malis mala retribuat; Fabrettum vero innixum prisco cuidam monumento ex Antii ruderibus eruto verbisque notato, FORTUNÆ FELICI, in eam propendere sententiam, quæ duarum Fortunarum nomine aut istam, quæ prosperitatem concedit, aut istam, quæ adflictiones mortalibus infert, generatim indicari vult. Interim duplex illud Deæ officium Horatii Odæ XXXV Lib. I, quæ ad *Divam gratum quæ regit* Antium directa est, magnam accendere lucem observat. Uti enim Poeta preces ad Fortunam mittat, ut Cæsaris armis adesse hostesque profligare velit, ita utramque Dearum officii sui commonefieri, & quintum Odæ tetrastichon, quod *clavorum trabalium, cuneorum, uncorum liquidique plumbi*, rerum in puniendis reis adhiberi solitarum, mentionem facit, hac explicatione

recepta

recepta longe rectius intelligi ait, quam si communem interpretum sententiam quis sequatur. Ex variis antiquitatis mo- p. 303.
numentis, quibus Roma hodie se effert, statuarum maxime se captum fuisse adspectu fatetur, earumque ope diversa Poetarum loca elegantiæ ac luci suæ felicissime restitui posse, eo certius colligit, quo minus dubitandum sit, quin veteres illi scriptores ad eas sæpius imagines respexerint, quæ sua ætate celeberrimæ omnium conspectui fuerunt expositæ. Id, ne frustra p. 305.
dixisse videatur, exemplis diversis comprobat, & primo quidem Juvenalis locum ex lib. I. Sat. 6, v. 15. ubi Jovis barbati meminit, eleganter illustrat, quæritque annon istis hominibus sensus verborum istorum longe melius, quam nobis, constare potuerit, qui quotidie plures Jovis barbati statuas coram cernebant, quales & hodie Romæ supersint. Hinc ex Satyra Juvenalis ter- p. 306.
tia lib. I. v. 88. descriptionem adulatoris attingit, qui *longum invalidi collum cervicibus æquat Herculis, Antæum procul a tellure tenentis*, eaque alludi putat ad nobiles quasdam Antæi atque Herculis statuas, in publico quodam forte loco prope Romam positas; qua de causa non modo ad nummos provocat imagines ejusmodi repræsentantes, sed etiam Propertium lib. 3. Carm. I. statuarum hujus generis expressam mentionem fecisse, memorat. Porro cum Poëtæ Latini colli brachiorumque p. 308.
aptam compositionem inter summæ pulchritudinis signa referre sæpe soleant, quod Horatii Oda XIII. lib. I. confirmat, id ut rectius intelligatur, observandum esse ait, in antiquis Romanorum statuis istas humani corporis partes, perinde uti faciem ac manus, nudas semper oculis omnium fuisse expositas. Omittimus ea, quæ ad declaranda pari ratione alia quædam Poëtarum loca adducuntur, illudque saltim addimus, in eo singularem diligentiam Autorem comprobasse, quod congestis sedulo variis Poëtarum descriptionibus, eas rebus in itinere sibi obviam factis, eleganter adplicuerit, Anglicisque versibus tanta suavitate expresserit, ut quanta carminis facultate polleat, vel exinde facile intelligatur.

JOHANNIS NICOLAI, ANTIQUITATUM Professoris, Tractatus de Synedrio Ægyptiorum, illorumque Legibus insignioribus.

Lugduni Batavorum, apud Henricum de Swart, 1706, in 8. Plag. 18.

IN eleganti hoc, quod de Synedrio Ægyptiorum agit, opusculo, ad septem negotium omne capita redigitur. In primo, quod de Synedrii Ægyptiaci existentia inscribitur, ad varia aliarum Gentium, Ebrææ potissimum atque Græcæ, Autor Synedria excurrens, apud Ebræos tria tantum, apud Ægyptios vero triginta, pro Nomorum, in quos Ægyptum Strabo dispescit, numero olim floruisse adstruit. Viros, qui Judiciis istiusmodi præficiendi erant, ex civitatibus clarioribus, quales Heliopolis, Memphis atque Thebæ erant, optimos electos fuisse, caput II nos edocet. Hi ut ex Mercurii instituto, Sacerdotio insimul fungebantur, & secundum honoris dignitatisque gradum post Regem tenebant, ita, ut prudentia & virtus eosdem summopere commendarent, necessum erat. Diversos istorum ordines capite III recenset, in quo primus locus assignatur Cantoribus, qui dubia ex Legum Mercurii digestis circa Deorum hymnos & laudes exorta solvere, & vitæ regiæ rationes ad supremarum Mentium ideas disponere debebant; secundus Horoscopis, quos quatuor Mercurii de Astrologia libros alto pectore imbibisse, & exactam temporum distributionem in Deorum cultu peragendam observare oportebat; tertius Hierogrammatistis, quorum erat, ut Hieroglyphica, Cosmographiam, Geographiam, ordinem Solis, Lunæ & quinque Planetarum, Chorographiam Ægypti, Nili item & omnis sacri apparatus, accurate cognitam haberent atque perspectam; quartus Stolistis, ab amictu, ut probabilis habet ratio, & quod longis stolis induti incedere consueverint, ita dictis, quibus, ut sacrificia opportuno tempore ordinarent, & μοσχοσφραγιστικὰ h. e. omnia ea, quæ Apides sive Vitulos, qua consignandos qua mactandos concernebant, sollicite curarent, incumbebat; quintus idemque ultimus Prophetis, quos, ut de rerum in Comitiis agitatarum eventibus, sinistros

niſtros per auguria cæterasque divinationum ſpecies a proſperis discernendo judicarent, lex obligabat. Omnes hactenus memorati Sacerdotum ordines, pro Nomorum totius Ægypti numero, juxta C. IV. triginta Viros ambitu ſuo complectebantur, ubi & de totius Collegii Præſide ſigillatim adnotat Autor, quod communes reliquos Aſſeſſores, prudentes, ut jam monuimus, & virtuoſos, ætate non minus quam doctrina & morum gravitate antecellere debuerit. Victum & amictum ſimilem omnibus itidem non obtigiſſe, iſta, quæ C. V. proponuntur, luculenter ſatis demonſtrant, ſiquidem non victus tantum, quem Reges in univerſum omnibus ſuppeditabant, lautior Sacerdoti ſummo cedebat, ſed &, quantum ad amictum attinet, multum ſplendidior, dum communes Judices, eo, quod & ipſi Ægypti Sacerdotes eſſent, veſtibus lineis ſive candidis linteaminibus obtegerentur, Summus vero, ut reliqua taceamus ornamenta, *ζώδιον τῶν πολυτελῶν λίθων*, ſignum e pretioſis lapidibus, cui VERITAS nomen erat, ex aurea catena de collo dependens præ ſe ferret. Imaginis hujus, quæ fatidica erat, occaſione Autor CL. Marshami, Spenzeri, & qui idem cum his Duum-Viris cornu hac in parte inflant, Martini utriusque, patris & filii, errorem, quaſi ſcilicet Urim & Tummim ejusdem, cum dicta Ægytiorum imagine fatidica, indolis & naturæ fuerint, imo ſuam iſta ab hac originem repetiverint, rationibus & Clariſſimorum Virorum, Meyeri, Witſii, Tillii, Van der Wayen, Hilleri, Othonis, Ribeudealdi &c. teſtimoniis in medium propoſitis curſim refutat. Modum in Synedrio agendi ductu C. IV huc fere rediit, ut cunctis legibus, quæ octo libris continebantur, in conſpectum productis, diſceptatio de Juſto & Injuſto, ad quam tres minimum perſonæ concurrebant, duæ, quæ inter ſe diſceptarent, Actor puta & Reus, & una, quæ litem dirimeret, i. e. Judex, inſtituebatur. Accuſatione juxta methodum, quam §. III. hujus Cap. depingit, rite peracta, Reo ad ſingula, vel exceptione, vel negatione, vel diminutione, iterata, ſi rei id exigebat neceſſitas, vice reſcribere permiſſum fuit, atque ſic tandem, poſtquam communes Judices de controverſia quæſiverant, Princeps ſigno veritatis in partem veriorem verſo, ſententiam

 fere-

ferebat. His ita præmissis, C. VII. eodemque ultimo in antiquas Ægyptiorum Leges, de quibus in Synedrio agendum erat, & quarum septendecim in universum enumerantur, ordine suo Autor fusius inquirit, omniumque ratione ac ampliori explicatione adducta, & accurata inprimis cum Legibus Civilibus collatione, quæ si non unicus, primarius saltem scriptionis universæ scopus est, instituta, coronam operi imponit, similem Legum Mosaicarum in Institutiones Justiniani, in Codicem item & Decalogum, ubi haud ingrata Eruditis hæc fuisse cognoverit, operam promittens.

NICOLAI PARTHENII GIANNETTASII Neapolitani, Societatis Jesu, VER HERCULANUM.

Neapoli, ex officina Jacobi Raillard, 1704. in 8.
Constat plag. 19.

Elegantissimum opus ab Auctore *Ver Herculanum* inscribitur, propterea quod erudita colloquia contineat, quæ in locis Herculi sacris, Herculanio scilicet oppido, ab Hercule a debellatis Hispaniis in ea loca victore invecto olim condito, inter ipsum Auctorem & Mecœnatem quendam, nec non alios amicos instituta fuerunt. In iis autem colloquiis doctissimi Auctoris ingenium, quod erudito orbi non prima vice probat, denuo mirum in modum elucescit, utpote quod utile dulci miscendo, sine dubio omne punctum tulerit. Comminiscitur longum peregrinantis iter, ac inter eas ingeniosissimas fabellas, purissimo stylo depictas & expressas, Historici, Physici, Philologi, imo & Mathematici invenient, quo se delectent & proficiant. Giannettasius enim, libro VI Nauticorum, navigationis cujusdam in Ægyptum mentionem fecerat; hujus itineris historiam audire gestit Mecœnas, quem Auctor invisit; cui desiderio velificaturus prolixam hac de re narrationem aggreditur, quæ cum multa curiosa contineat, haud abs re fore putamus nonnulla, quæ in primis memoratu digna sunt, in medium afferre. Post varia igitur pericula, in itinere feliciter superata, primum Alexandriam se pervenisse Auctor ait, & ibi

Nilum

Nilum fluvium oculis usurpasse, quem non septem, ut priscis temporibus, sed quinque in mare ostiis se exonerare observat. Occasione vero a Nilo arrepta disquirit, undenam fontes fluviique oriantur, tantaque perennitate fluant? Ac primo vetustissimam eorum opinionem adducit, qui acceptam e cœlo tum pluviis tum nivibus aquam per fontes remitti, atque una ex hac oriri fluvios arbitrantur; cui sententiæ aliquam verisimilitudinem conciliari exinde, quod iis in locis, atque ea anni tempestate, qua frequentiores imbres effusioresque decidunt, frequentiores etiam fontes atque uberiores scateant. Contra vero iis in locis, ubi aut nullæ, aut rarissimæ sint pluviæ, vel nullos vel paucissimos esse fontes, atque hos plerumque deficere. Præterea cum aquæ tum pluviis tum nivibus mirum in modum in fluminibus crescant, tumidaque ea reddant, ac veluti alant, neminem inficias ire posse, generari ex iisdem flumina, quibus mox quodammodo nutriantur atque augescant. Et quamvis objici queat, non altius pedes decem humidam se subter humum aquam insinuare, istud tamen nondum sufficere ad sententiam illam evertendam; magnis enim in montibus vastas inesse lacunas, imo & montium ferme omnium sinus in immensos fornices amplissimasque cavernas concameratos, in quas ex altissimis jugis pluviales aquæ decurrentes confluant universæ, excipi autem illuc per rupium rimas commissurasque, per quas sua se levitate insinuent atque intrudant, mox vero per rimas alias ex lacunis illis erumpentes scaturire, fluviosque progignere. Quamvis vero hæc ita sese habeant, Auctor tamen sibi persuadere non potest, universos amnes ex solis pluviis procreari, cum non sit probabile, tot ac tam vastis fluminibus, ac nunquam intermisso cursu fluentibus, tantum ex unis duntaxat pluviis aquæ suppeditari, præcipue cum plurimi sint & magni fluvii, quorum fontes non e montibus, sed ex campestribus exiliunt, in planitie vero adunari tantum aquæ non possit, quando hæc ad duodecim vix pedes descendat. Hinc ad eos devenit, quorum dux est Aristoteles, qui concreto ex aëre in aquam converso oriri amnes ac fluere opinati sunt: quemadmodum enim pluviæ in aëre ex coacto vi frigoris vapore producantur, inque

ſubjectas mox terras aërii quaſi amnes delabantur: ita etiam intra montium viſcera ex eadem cauſa, quam efficientem vocant, eundem in aquam aërem immutari, perque rimas deinde hiatusque rupium erumpere; factoque vi alveo per lata camporum ſpatia vallesque decurrere. Et quamvis plurimi hujus ætatis Phyſici negent, præ frigore denſari aërem, inque aquam abire, cum alias totus hyeme circa terras aër concreſceret, inque aquam converteretur: eſſe tamen rationem Auctor ait, quæ pro iſta coactione pugnet. Si quis enim ſtillatoriam uſtrinam viderit, in ea miro artis magiſterio, e variis herbarum generibus, vinoque atque aliis humoribus, aqueos igneosque rores educi deprehenderit. Jam vero, quod in hac induſtria fit artis, fieri etiam in montibus a natura poſſe. Quæ enim cauſæ illius extillationis ſint, easdem in efficiendis fontibus ineſſe. Etenim concava rupium operculi præ ſe vicem gerere, quæ quoniam ſuapte natura frigida ſint, idonea quam maxime ſint ad aërem in aquam transmutandum: infra lacunas ſtagnare, & his ſubter incluſos ignes calore ſuo ſenſim aquas attenuare, inque vapores ſolvere: eos mox in rupium fornices incurſantes, illico præ illarum frigore concreſcere, inque aquarum guttas abire, extillare, fluere, atque jam fluvios præterlabentes immurmurare. Nec impoſſibile videri, in tot montium vaſtiſſimis viſceribus tantum extillare humorem denſato ex aëre poſſe, ut affatim pabula rivis fontibusque ſuppeditentur, ſi modo cogitemus, id quod Cardanus refert, quendam nimirum ægrum ſingulis diebus ſex & triginta urinæ libras reddidiſſe, cum vix ſeptem qua edendo qua potando conſumſiſſet, idque per ſexaginta ſolidos dies, quo tempore ex ſubducta ſumma confectum, M DCCXL lotii libras ſupra potum cibumque effudiſſe. Unde Phyſici concluſerint, aërem arteriis reliquoque corpore contentum in aquam coactum, novoque nunquam deficiente propter animantis reſpirationem, novam ſemper aquam concreviſſe. Illud quoque memoriæ traditum eſſe Auctor ait, Virginem quandam ex iis, quæ ſe Deo mancipárunt, tantum præ vigiliis, jejuniis aſſiduaque rerum divinarum meditatione ignem in ſe excitaſſe, ut tota ardere videretur; ad eum autem ingentem calorem

remit-

remittendum copiosissimum naturam aërem attraxisse, qui mox visceribus concretus, inque aquam mutatus, tanta per vesicam copia egestus fuerit, ut multis hebdomadis singulis diebus CC libras urinæ emitteret. Verum non obstantibus hisce demonstrationibus, Auctor nullam esse collationem tantulæ urinæ cum immensa illa aquarum mole, quam universa flumina continuo evolvunt, existimat, ac proinde hoc fieri non posse, Geometrica demonstratione conficit. Ut vero tandem de hoc argumento aliquid certi statuat, ab Oceano aquarum omnium parente inexhaustoque fonte oriri amnes, ex S. Scriptura demonstrat. Qui vero fiat, ut aqua suapte natura gravis sese altius attollat, inque editissima montium juga, ex quibus plerumque fontes scatent, insiliat, post varias sententias, quas recensere longum foret, excussas, incompertum esse ostendit. Post prolixum hunc discursum de fluviis eorumque ortu absolutum, Historiam itineris sui Auctor continuat, & quæ ipsi Alexandria Babyloniam profecto contigerint, apud Mecœnatem exponit. In iis, quæ de indole Crocodili ejusdemque usu in Medicina afferuntur, in primis notatu digna sunt, nec non ea, quæ de Nili incremento & vera causa, itidemque de ejusdem fluvii fontibus & a quibus isti detecti fuerint, fuse disputantur. Babylonia in Arabiam Auctor profectus est, cujus itineris historiam jam libro secundo Veris Herculani exponit, & quæ in montibus Sina atque Horebo ipsi visa fuerint, prolixe satis enarrat. Reliqua quæ in hoc libro continentur, reditum Autoris ex Arabia depingunt, ubi variæ eæque jucundæ admodum narrationes, more fabularum Romanensium propositæ, insperguntur, quibus sub finem libri descriptio Ægyptiarum Pyramidum subjungitur, ubi describit, & a quibus positæ, & quam mira structura ædificatæ fuerint. Libro denique tertio, capite I. reditum suum in Italiam, quæque in eo acciderint, exponit. Cap. II. Galli cujusdam Ode in Philippum Ducem Andegavensem, cum Rex Hispaniarum a suis renunciatus esset, nec non elegantissimum Auctoris carmen seculare Innocentio XII dictum recitatur. Cap. III. multa de Vesuvio disquiruntur, cunctaque illius incendia breviter recensentur. Cap. IV & V magnificentissimæ villæ Magni Ducis

cis Etruriæ, quæ non longe a Florentia in colle, quem Pratolinum Thusci dicunt, sita est, accurata & elegantissima descriptio legitur. Cap. VI. quæ in Magnete vis sit, qua ferrum alliciat, quæque Sympathia atque Antipathia, pluribus disputatur. Capite denique ultimo occasione ignis speculo excitati quæritur, an a Prometheo id primum tentatum fuerit, quod fabulam ejus innuere Autori verosimile videtur, & an revera, & quibus speculis Romanas naves Archimedes incenderit? Quod ad veritatem hujus historiæ attinet, de ea, neminem dubitare posse, Autor existimat, cum Proclus etiam insignis machinator, Archimede vero multo inferior, Zonara teste, feratur speculis hujuscemodi, sub Anastasii Cæsaris tempora, ingentem Barbarorum classem, quæ circa Byzantium erat, incendisse. Quibusnam vero speculis tantum opus confici potuerit, in sequentibus disputat, ac Zetzem quidem tradidisse ait, id Archimedem speculo sexangulo plurimisque e regione aliis illi adjunctis effecisse; alios vero existimare, ab Archimede illud speculis aut globosis aut concavis perpetratum esse, quod posterius tamen ex Autoris sententia nullo modo fieri potuit, propterea quod hujuscemodi specula, sive e crystallo fingantur, sive e chalybe, vix tantæ molis elaborari possint, ut ultra triginta passus, quantum Romanorum navigia a muris abfuisse probabile sit, cum alias extra ictum sagittarum non fuissent, acceptos a Sole radios repercutiant, inque cavum constipent. Ac proinde in eorum concedit sententiam, qui duobus id ab illustri Sene speculis, parabolico, ut ajunt, cavo, & tubulo ejusdem formæ, non minus ingeniose quam feliciter tentatum effectumque fuisse existimarunt, quam opinionem Autor in sequentibus magis explicat atque fusius deducit.

DEMONSTRATION OU PREUVES EVIdentes de la Verité & de la Sainteté de la Morale Chretienne. Second Entretien.

h. e.

DEMONSTRATIO VERITATIS ET SANctitatis

Ethitatis Ethicæ Christianæ. Dialogus Secundus. Autore R. P. BERNHARDO LAMY, Congregationis Oratorii Sacerdote.

Rothomagi, apud Nicolaum Boucher & Franciscum Vaultier, 1706. in 12.

Constat plag. 16.

CUm in Dialogo primo ostenderit Autor, omnes homines naturaliter desiderare felicitatem, veramque vitæ hujus felicitatem in spe certa possidendi olim Deum consistere; in secundo ulterius disquirit, qualis esse debeat homo, ut felicitatis istius compos fieri queat. Utut autem ex principiis unice rationis rigorosas nectat & sublimes demonstrationes; a devotione tamen Christiana haud quaquam abest, utpote persuasus, corpus *Theologiæ Moralis* affabre constructum excellentissimum esse *Philosophiæ Moralis* systema, & *Philosophiam Moralem* melioris notæ præstantissimum esse devotionis librum, ratione & Scriptura idem docentibus, cum utraque sit eadem ejusdem Numinis vox, ista quidem interius, hæc exterius homini loquentis. Summa eorum, quæ in Dialogo secundo proponuntur, huc redit. Quoniam in Dialogo primo demonstravit, omnia Cap. 1. agere Deum perfectionibus suis convenienter; fieri quoque non posse concludit, quin regulis sapientiæ suæ conformiter cum homine se communicet. Juxta has itaque actiones suas dirigere, adeoque vitam voluntati Numinis congruam vivere debere, quicunque certam Deo olim fruendi spem habere gestit. Enim- Cap. 2. vero monstraturus, quomodo per principia rationis nobis innotescat Numinis voluntas, a prima rerum origine omnia repetit. Ex admirabili nimirum omnium, non modo in corporibus organicis, membrorum, singularumque in membris singulis partium, sed universorum in stupenda machina mundi corporum nexu evincit; mundum hunc, quæque in ipso continentur, omnia esse propter finem aliquem facta, adeo ab ente sapiente. Ubi prolixe disputat contra *Spinosam*, quod Deum cum creaturis confundat, & finem in operibus suis intendere neget, qui nostro ævo multos asseclas nactus. Veritas ista maximi in Cap. 3.

 mo-

moralibus momenti: rebus enim externis non utendum, secundum intentionem Dei, si per earum productionem finem nullum intendisse ponatur. Quare accuratius discutiendum sibi sumit, quod Deus res omnes ex nihilo creaverit, multus simul in refellendis iis, qui cum *Aristotele & Spinosa* æternitatem mundi

Cap. 4. defendunt: & ex *Malebranchii Dialogis Metaphysicis*, ipsis Viri ingeniosissimi verbis demonstrat, condidisse Deum hoc universum propter gloriam suam; condidisse homines, ut ejus faciant voluntatem; præcipue autem respexisse ad Hominem-Deum,

Cap. 5. Jesum Christum. Omnia in mundo a Deo quia sunt, Deus autem mali autor non est, dubium oriri poterat, unde sint tot mala? *Manichæorum* igitur destruit opinionem, duo principia coæterna & mutuæ dependentiæ prorsus expertia, quorum unum sit malorum omnium, alterum bonorum omnium causa, statuentium. Ab eodem principio pendere omnia probat, quod effectus naturales omnes, sive boni, sive mali, homini juxta eandem motus legem contingunt, diversitate effectus non a difformitate legum motus, sed combinatione causarum differenti pendente. Addit, quod in Dialogo primo probatum, unum Deum & voluptatis & doloris esse autorem: addit rationes alias, quibus luculenter comprobat, duo contraria principia locum reperire non posse, cum in excessu noceat voluptas, a nocuo hominem retrahat dolor. Disputat inprimis contra *Balium in Dictionario Critico* asserentem, systema de duobus principiis omnes tollere circa malorum originem difficultates. Mala physica mutationi Telluris, per diluvium factæ, forte deberi; moralia ab hominis voluntate unice proficisci contendit, invehens tum in *Socinianos*, perversum arbitrii usum a Deo prævisum fuisse negantes; tum in *Spinosam*, homini libertatem denegantem, ac fluentem inde actionum imputationem evertentem.

Cap. 6. Omnibus in eo convenientibus, rerum bonitatem per earum cum finibus earundem convenientiam constitui, nil bonum, nil justum esse infert, nisi propter exactam cum regulis sapientiæ Di-

Cap. 7. vinæ, h. e. voluntate Numinis, conformitatem: peccatum contra esse, quicquid contra finem a Deo stabilitum, consequenter contra ordinem & voluntatem ejus sit, ut adeo in sola hominis volun-

voluntate, in rebus naturalibus reliquis nequaquam inveniat locum. Peccatum a Deo puniri ostendit. Pœnæ instar habendos esse dolores, quos per abusum rerum externarum sibi conciliat peccator. Deo tamen generalem voluptatis legem in gratiam peccantium non abrogante, æternum miseros fore, quotquot in tempore voluptatibus abutuntur: cujus pœnæ indicia sint inquietudinis animi peccatorum sibi conscii. Refutat objectiones *Epicuræorum* ac *Libertinorum* nostri temporis. Non tamen ideo hominem a Deo factum probat, ut sit miser, cum is proprium odisse nequeat opus, immo odisse gratis justitiæ ipsius repugnet. Omnibus vero propter Deum factis, non potuisse non ipsum quoque hominem propter Deum produci: nec hinc sufficere, ut anima hominis sit naturaliter imago Dei, intelligentiam, libertatem ac spiritualitatem Divinam repræsentans, verum insuper requiri, ut in moribus quoque suis sit imago Dei. Hominem adeo necessario assimilari debere Deo, per Divinarum perfectionum imitationem: quem in finem ea sit ipsi concessa natura, ut ex istiusmodi actionibus, quibus Deo assimilatur, voluptatem capiat, aliisque æstimium inde statuat. Imago hæc in ipsum ut caderet, libertate instructum esse, h. e. vi sequendi vel declinandi impressiones naturales, versus Deum nos ferentes. Non igitur eidem obstare generale boni infiniti desiderium, unde desideria nostra omnia reliqua, motusque omnes particulares pendent, quia ad nihil in particulari nos determinat, quin quilibet potius determinat istud, prout hac vel ista re ipsi satisfieri judicat. A Deo nempe esse motus animi; sed eorundem determinationem libertati nostræ deberi. Egregie insuper docet, quod homo liber solus Deum honorare queat; creaturæ autem, ex necessitate perfectiones Divinas referentes, & voluntatem ejus exequentes, ipsi quidem honori sint, nequaquam tamen eundem honorent. Competere homini libertatem, per experientiam probat, hoc inter alia utens argumento, quod, licet idem felicitatis desiderium generale in omnibus reperiatur, non tamen omnes idem appetant & aversentur, quemadmodum animantia ex necessitate agentia omnia idem appetunt, e. gr. porci glandes, equi avenam. Monet præterea, si li-

Cap. 8.

Cap. 9.

Cap. 10.

Cap. 11.

si libertas in indifferentia ad agendum & non agendum consistere dicatur, non indifferentiam passivam, quæ tantum recipi facit impressiones mutari nescias, (quo in sensu materia dicitur indifferens ad motum & quietem) sed activam, qua præsente anima ad eligendum medium aliquod beatitudinis ipsi arridens se determinare valet, intelligendam esse. Cum ista, non hac consistere dubia & ancipitem animi statum ab ignorantia profecta: liberum contra non magis esse, quam qui rationi obsequitur, affectibus semel indulgentes machinarum instar post-
Cap. 12. hac agere. Mox ulterius deducit, quænam libertati essentialia sint, inter quæ præcipue refert potentiam super ideis nostris reflectendi, & mentem nostram ad objectum aliquod contemplandum applicandi, prout visum fuerit. Licet vero nil appetat voluntas, nisi ab intellectu cognitum, & necessario appetat, quod tanquam necessario bonum ab intellectu cognoscitur: liberam tamen idcirco manere animam, quia voluntas mentem ab objecto hoc ad aliud, vel a rationibus propositis ad alias contrarias avocare potest. Hinc rationem reddit, cur tam differentia in theoria & praxi formemus judicia, & ortum erroris
Cap. 13. a libertate mentis monstrat. Libertatem solam esse causam, cur actiones nostræ nobis imputentur, vel ad præmium, si voluntati Numinis conformes, vel ad pœnam, si difformes, atque a libertatis abusu malum universum proficisci cum edocuisset, contra eos subtiliter disputat, qui omnes hominis operationes mechanicas esse, adeoque ex necessitate fieri arbitrantur, invi-
Cap. 14. ctis comprobans argumentis, bonitatem, malitiam, justitiam, injustitiam, non a sola opinione; nec leges a sola hominum conventione, propter prævisam earundem utilitatem pendere,
Cap. 15. absurdis indicatis consequentiis, ex perversa hac doctrina fluen-
Cap. 16. tibus. Monstraturus jam, quomodo in justi atque injusti cognitionem deveniatur, *Lockium* arguit, principia moralitatis connata negantem; concedens tamen, quod eo in sensu, quo ipse illa oppugnat, recte eadem oppugnet. Exemplis vero ostendit, veritates quaslibet ab homine quolibet statim admitti, modo clare ac distincte percipiantur: immo quemlibet veritatem cognoscere a se ipso & in se ipso, haud tamen semper veritatem omnem per-

percipi, quod mens versus eam non vertatur. Quemadmodum enim Regem nosse dicendus sit, qui interrogatus, qualis Rex sit, objecta oculis ipsius imagine ejus, respondet, hanc esse Regis effigiem; ita & veritatem ex se nosse dicendum esse, qui propositam statim agnoscit. Unde concludit, dari in mente lumen aliquod internum, intellectum illuminans, & commendat methodum, qua in *Platone* instruendo usus est *Socrates*, in *Adeodato* juvene *Augustinus*, per interrogationes ordine institutas procedente. Quale sit illud lumen ut appareat, veritatis & regularum sapientiæ, juxta quas homo actiones suas dirigere tenetur, quæque legum naturalium nomine veniunt, affectiones expendit, æternitatem nempe, immutabilitatem, infinitatem, independentiam a loco & tempore, atque prolixe confirmat, leges naturales omnibus esse præsentes, a quibusdam tamen oppugnari & non considerari, quia perversam hominum vivendi libidinem non ferunt. Cæterum Lumen hoc Rationem vocat: quare cum proprietates ejus sint Divinæ, Rationem, quatenus est lumen aliquod, ipsum Deum esse contendit. Immo prolixe adstruit, esse Sapientiam Verbi æterni, seu Filium Dei, ut adeo is luceat in omnibus hominibus. Qua occasione, ex constantia præsertim rationis omni loco & tempore in omnibus hominibus, materialitatem animæ refellit: refellere etiam conatur, rationem hominibus omnibus communem non esse participationem aut effectum tantum rationis Divinæ. Quamvis vero ratio illa communis sit ipsa ratio Divina nobis unita, hanc tamen unionem non reddere hominem felicem, sed in diversis subjectis diversos sortiri effectus, Deo in aliis præsente tanquam fonte dolorum, in aliis tanquam fonte felicitatis. Non obstare huic sententiæ affirmat concionatorum in rationem debacchationes, cum ipsi rationem accipiant pro eo, quod non est, lumen illud vere augustum confundentes cum lumine, quod mens per suas experientias & proprias reflexiones acquirere valet, seu cum mente ipsa & ejus cognitione, vocem nempe rationis cum voce passionum ac præjudiciorum. Ex hoc rationis conceptu derivat obligationem obsequendi rationi; immo & conscientiæ, (quæ est cognitio ejus, quod dictitat ratio) non

Cap. 17. Cap. 18. Cap. 19. Cap. 20. Cap. 21. Cap. 22.

non tamen nisi veræ: ubi obiter, sed solide ostendit, qui se decipiunt, non eadem evidentia cognoscere, qua illi cognoscunt, qui se non decipiunt, utpote aliquod supponentes tanquam evidenter cognitum, quod hac ratione cognitum non fuit.
Cap. 23. Multis etiam declarat, eum, qui se ipsum decipit, quod non satis examinavit, quid dictitet ratio, per hoc non excusari, quod opinionem approbationibus suis non destitutam sequatur.
Cap. 24. Monstrata obligatione obsequendi rationi, quid illa dictitet, edocet, omnes nempe nostras facultates, passiones & actiones ad Deum referendas esse. Intellectus itaque rectitudinem consistere in attentione Divinæ Sapientiæ intus loquenti præbenda: rectitudinem voluntatis in concordia motuum liberorum cum motu naturali, quo erga Deum ferimur. Motus illos particulares passiones vocat, quorum differentiam a diverso respectu, quem habent vel ad bonum, quod appetitur, vel ad
Cap. 25. malum, quod fugitur, desumit. Ne vero circa actionum omnium ac passionum ad Deum directionem ulla remaneat obscuritas, duplicem actionis cujuslibet dari observat finem, alterum proximum, qui intellectui actionem consideranti prima statim fronte se offert; alterum ultimum, ad quem is assurgere debet, ut actio secundum rationem fiat. Ad Deum igitur referri actionem, si vel effectus ejus immediatus est gloria Dei, vel actio, quem Dei gloria necessario subsequitur. Non tamen ideo necessarium esse monet, ut patrans quamlibet actionem gloriam Dei actu cogitet: quemadmodum enim mater propter infantes laboret, etiam cum de iis non cogitat, ita etiam hominem actiones suas ad Deum dirigere posse, prævia tali intentione alio tempore, etiam cum de Deo minime cogitat, amore
Cap. 26. Dei actiones omnes sanctificante. Denique quid virtus sit, quid vitium, & quantus virtutum ac vitiorum numerus, exponit. Virtutem nempe esse vim, ait, dirigendi actiones cum facilitate secundum rationem. Vitium contra impotentiam dirigendi actiones secundum rationem, ex crebro patratis actionibus malis ortam. Virtutum differentias a differentiis officiorum; illarum definitiones a definitionibus horum petendas esse inculcat, virtutemque nonnisi in Christiano reperire locum, evincit.

ERRA-

ERRATA Menſis Junii Anno 1706.

Pag. 256 lin. 5 pro JOANNE lege JACOBO. p. 258 l. 29 pro GL lege SL. p. 260 l. 19 deleatur, *Curva quæſita, hoc eſt.* p. 261 l. 16 lege erit. Ibid. l. 26 pro nupere lege nuper. Ibid. l. 32 pro unum lege primum. p. 262 l. 17 pro (PN—ER) lege (PN+ER.) p. 263 l. 2 pro $\frac{n.n-1.n\ 2}{1.\ 2.\ 3} a^{n-2} b^{3}$ lege — $\frac{n.n-1.n-2}{1.\ 2.\ 3} a^{n-2} b^{3}$ & pro $\frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4.n-5.n-6}{1.2.3.4.5.6.7} a^{n-6} b^{7}$ lege — $\frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4.n-5.n-6}{1.2.3.4.5.6.7} a^{n-6} b^{7}$.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc Volumine recenſentur.

I. Libri Theologici & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.

Marckii

II. Libri Juridici.

III. Libri Medici & Physici.

IV. *Libri Mathematici.*

V. Li-

V. Libri Historici, Geographici &c.

Pagi

…I. *Libri Philosophici & Philologici miscellanei.*

Fon-

[illegible]*phici & Philolo-* [illegible]*cellanei.*

Fon-

Marckii

II. Libri Juridici.

III. Libri Medici & Physici.

Fonte-

IV. Libri Mathematici.

V. Li-

V. Libri Hiſtorici, Geographici &c.

Pagi

VI. Libri Philosophici & Philologici miscellanei.

Fon-

INDEX RERUM NOTABILIORUM IN HOC VOLUMINE OBVIARUM.

Aqua-

Eclipsis

Huge-

Lumen

Philip-

Riche-

ERRATA.

Pag. 151. l. 22 post *proportionalium*, lege *æquemultorum.* P. 270. l. 3. pro *sustendere* lege *subtendere.* P. 290. l. 29. pro *schismati* lege *schisma.* P. 426. l. 1. deleatur *a.* P. 496. l. 21, post *nempe jam*, lege, *vergente seculo decimo sexto.*